

11 019511

ATHARVA VEDA

VOLUME I

A complete De Commentary

Mantra in Sanskrit

with English Translation and Transliteration

INDIAN POPULATION DIVISION

Third Edition

Revised Sanskrit Text by the Government

Delhi, 1953

ATHARVA VEDA

(Volume I)

(English translation of Mantras with
Sanskrit text and transliteration)

अथर्ववेद

प्रथमो भागः

ATHARVA VEDA

Volume I

[Introduction, Index & ~~Kanda~~ I-III]

अथर्ववेद

प्रथमो भागः

[भूमिका-मन्त्रानुक्रमणी काण्ड 1-3]

English Translation

by

Swami Satya Prakash Saraswati

and

Udaya Vir Viraj

DAV Publication Division

Delhi-110034

About this Edition

The great reformer, Swami Dayanand who ushered in a renaissance of Indian society towards the end of 19th century had ordained that :

The vedas are the source of true knowledge. To read and understand the vedas is the supreme duty of one and all.

This is one of the ten Principles of the Arya Samaj as laid down by Swami ji. Importance and relevance of the Vedas has been succinctly said in the Upanishadas also :

वेदेन वै देवा असुराणां वित्तं वेद्यमविन्दन्त

तद् वेदस्य वेदत्वम् ।

(Taittiriya samhita : 1.7.4.6 तैत्तिरीय संहिता)

The Vedas are so called because each statement therein informs a man of the ideals of human life, called the Law of Righteousness, to understand which there is no better source.

To meet the need of a modern, easy to understand English translation of the Vedas, the Veda Pratishthan of DAV College Managing Committee, New Delhi had been publishing complete translation of the four Vedas in twenty-two volumes since 1977. The first edition was well produced and well received. Later as this important task slipped into inexperienced hands, quality of printing and paper became inferior while the price was unduly raised.

In the year 2008, the responsibility of publishing and propagating the Vedas has been taken over by the Publication Division of the DAV College Managing Committee. This new 2008 edition has far superior production values and is priced at less than one-third of the price it was being sold so far.

Our object is to make the Vedas easily affordable for every one who is interested in having a set of the four Vedas in his home for him and the family members to read and benefit by their divine message.

We propose to publish the Hindi translation of the four Vedas also in the near future and offer at a very moderate price. We seek your cooperation in this noble task.

Vishwa Nath
Vice President
DAV College Managing Committee

Foreword

The Vedas enshrine the cosmic vision and vitality of our ancestors and epitomise a living legacy of divine inspiration, intuition and insight.

The glory of the Vedas is their universal and timeless quality. The subtle and symbolic invocations of the *Śruti* and the mystic and melodic music of the celestial hymns have hallowed human consciousness through trackless centuries with a sublime glow.

The Vedas exemplify a carefully nurtured and elaborately systematized oral tradition which is unrivalled in the annals of civilization.

The evocative poetry of joyous and spontaneous affirmation of life and nature, the unravelling explorations of the seers into the terrestrial and transcendental destiny of mankind, the pervasive immanence and the pristine omnipresence of primeval reality and primordial matter, and the wisdom and philosophy of Moral and Social Order in an harmonious equilibrium unfold the luminous realm of the spirit of the Vedas.

The Vedas are unique in their perspective of time and space.

Early in the history of human civilization, the Vedas proclaimed the essential unity of mankind, untrammelled by geographical barriers and tribal parochialism.

The Vedas declared the enduring filial allegiance of Man to Mother Earth: माता भूमिः पुत्रोऽहं पृथिव्याः ...अथर्व. 12.1.12.

The Vedas articulated the essential equality and intrinsically equal dignity of men and nations and the need for cooperative effort for common benefit: अज्येष्ठासो अकनिष्ठास एते, संभ्रातरो वावृधुः सौभगाय।

ऋक्. 5.60

The Vedas cautioned against recrimination, jealousy and ill will among the human kindred: मा भ्राता भ्रातरं द्विक्श्न् मा स्वसारमुत स्वसा... अथर्व. 3.30.3.

The Vedas aimed and aspired for an ambiance of unfailing and ubiquitous friendship:

मित्रस्याहं चक्षुषा सर्वाणि भूतानि समीक्षे।

मित्रस्य चक्षुषा समीक्षामहे। यजु. 36.18.

The true Vedic faith does not countenance dogma; the Vedic reason is not a euphemism for sophistry; the Vedic word is not a victim of verbiage. The essential perception of the Vedas is not a prisoner of perversions. The humanism of Vedas is not a hypocrisy and the Vedic teaching of tolerance is not a transient contrivance. The core commitment of Vedas is to truth and *dharma*, to harmony and happiness, to freedom and justice. The soulful Vedic voyage in ceaseless quest of the experience of inner illumination and with its rich symbolism and manifold meanings is perhaps the oldest and the most magnificent and many-splendoured pilgrimage of the human spirit.

The Vedas gave the *Magna Carta* of Human Brotherhood and Universal Goodwill and proclaimed a noble prayerful preamble to the humanitarian Constitution of One World based on friendship, fellow-feeling, freedom and fearlessness in words which are immortal and ever inspiring and which are central to the basic teleology and technology of building impregnable defences of peace in the minds of men. The Vedic seers who viewed the world of perception and the world of thought as a continuum prayed for the composite benediction of hearing noble thoughts and seeing noble deeds:

भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवा भद्रं पश्येमाक्षिभिर्यज्ञत्राः। यजु. 25.21.

In that endeavour of building a universe of noble thoughts and noble deeds, the Vedic seers convened a cosmic convocation based on the fundamental human quest for truth and the acceptance of its many facets (एकं सद् विप्राः बहुधा वदन्ति:)

आ नो भद्राः क्रतवो यन्तु विश्वतोऽदव्यासो अपरीतास उदिभदः।
देवा नो यथा सदमिद्वृधे असन्नप्रायुवो रक्षितारो दिवेदिवे॥ ऋक् 1.89.1.

In the Vedic vision of human society, man in his relation to man was not predatory, aggressive and oppressive as in the Hobbesian nightmare which conjured up *homo homini lupus*. The Vedic ideal was that Man was under an obligation to protect and preserve and to aid and comfort mankind everywhere: पुमान् पुमांसं परिपातु विश्वतः। ऋक् 6.75.14.

The Vedic philosophy of freedom and fearlessness is aptly described in the following Mantra:

अभयं मित्रादभयममित्रादभयं ज्ञातादभयं परोक्षात्
अभयं नक्तमभयं दिवा नः सर्वा आशा मम मित्रं भवन्तु॥ अथर्व. 19.15.7

Equally, the Vedic hymn of *togetherness* remains a refreshing reminder and a beacon light to the fractured and fragmented world out of whose womb the new world order is struggling to be born:

सङ्गच्छध्वं संवदध्वं सं वो मनांसि जानताम्।
देवा भागं यथा पूर्वं सञ्जानाना उपासते॥ ऋक् 10.191.2.

These noble thoughts made the culture of the Vedas the first and foremost foundation of the edifice of universal values: सा प्रथमा संस्कृतिर्विश्ववाराः। यजु. 7.14.

These enduring teachings of the Vedas are not a relic of the past, nor are they the exclusive preserve or the sole inheritance of Indians and Indo-Aryans. They belong to the common heritage of humanity and are relevant in our contemporary world and in our age. We owe it to ourselves and to the peoples and the nations of the world to share this precious heritage and to disseminate its message and meaning.

—Dr. L.M. Singhvi

Preface

The Vedas are the Word of God. At the very beginning of the Creation, man received knowledge of the Vedas. The Rgveda is the most ancient of all the holy scriptures in the world.

Knowledge of the Vedas is not intended for a particular race or country. God revealed this knowledge for the greatest good of mankind.

The Vedas have been translated into several languages. Scholars like Griffith, Wilson and Max Muller have written commentaries on the Vedas in English. But the need for bringing out an unconventional and standard translation of the Vedas has been felt for quite sometime. The task, however, involved dedication, hard work and considerable financial resources.

Col. Ved Ratna Mohan, ex-M.P., was a promising young man, the scion of a family which had implicit faith in the Vedas. His brilliant career was cut short by untimely death in 1973. His father, late Shri Narendra Mohan, was a leading industrialist of India. Daily he would perform *yajna*. He had named his eldest son Ved Ratna (Jewel of the Vedas). He had desired the late Ved Ratna to do some service to for the cause of the Vedas. But fate had willed otherwise. Col. Ved Ratna died before he could fulfil his father's wish.

His younger brother Major Kapil Mohan, who has great reverence for the Vedas like his father, made noble resolve to create an endowment for the English edition of the Vedas.

Dr. Govardhan Lal Dutta, President, DAV College Managing Committee, requested the Vedic scholar Swami Satya Prakash Saraswati to undertake the highly onerous responsibility. Indeed one could think of no other scholar better qualified than Swami Satya Prakashji to accomplish this task. In this task, he is collaborating with Shri Satyakam Vidyalkar, a renowned Vedic scholar.

Thanks are particularly due to Shri Vishwa Nath for his unstinted cooperation in the excellent production of this work.

Our labours would be fully rewarded if through this English translation of the four Vedas, attempted for the first time in India, the divine message enshrined in the Vedas impregnates human consciousness everywhere.

Contents

About this Edition

Foreword

Preface

Introduction :	1
1. The Vedic Saṁhitās	15
2. Eastern And Western Translations of the Atharva Veda Saṁhitā	33
3. The Atharva Veda Saṁhitā : editing By W. D. Whitney	43
4. The Vedic Theism Mystic Theism of the Atharva Veda	65
5. Hymns of Special Significance	89
6. Treatment of Sickness – Medicinal Herbs in the Atharva Veda	110
7. Ṛṣis of the Atharva Veda	117
Index of Mantras	195
Kāṇḍa - I	255
Kāṇḍa - II	325
Kāṇḍa - III	

ATHARVA VEDA

INTRODUCTION

verses :

तत्कटाक्षेण तद्रूपं दधतो बुक्क भूपतेः ।
अभूद्धरिहरो राजा क्षीराब्धेरिव चन्द्रमाः ॥ (4)

The verse refers to a king Harihara in the family of Rājā Bukka. This King entrusted the work of editing and commenting on the Atharva-veda Samhitā to Sāyaṇ-ācārya. Having completed the commentaries on the Pūrva Mīmāṃsā and the Uttara-Mīmāṃsā, Sāyaṇācārya took the uphill task of editing and commenting on the Atharva-veda:

तन्मूलभूतमालोच्य वेदमायर्वणाभिधम् ।
अदिशत सायणाचार्यं तदर्थस्य प्रकाशते ॥ (8)

ये पूर्वोत्तर मीमांसे ते व्याख्यायति संग्रहात् ।
कृपालुः सायणाचार्यो वेदार्थं वक्तुमुद्यतः ॥ (9)

According to the medieval Indian traditions, for the study and learning, and for the ecclesiastical purposes, the three Samhitās, the R̥k., the Yajur and the Sāma were only duly recognized, and the Atharva-veda Samhitā did not have any place in this galaxy.

For the accomplishment of the Yajñas, the accepted Vedas are only three (revealed only on seers Agni, Vāyu and Aditya).

(a) अग्निवायुरविभ्यस्तु त्रयं ब्रह्मसनातनम् ।
दुदोह यज्ञ-सिद्ध्यर्थमृग्यजुः सामं लक्षणम् ॥ Manu I.23.

This is supported by the Anukramaṇī of Śaḍguru-śiṣya;

(b) विनियोक्तव्य रूपश्च त्रिविधः सम्प्रदर्शयते ।
ऋग्यजुसामरूपेण मन्त्रो वेद घृतुष्टये ॥

The Atharva-veda has been definitely included as the fourth Veda by Yājñavalkya, the author of the Śatapatha

Brāhmaṇa:

(c) ऋग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदोऽथर्ववेदगिरसः । ।

(d) एवं वा अरेऽस्य महतो भूतस्य निःश्वासितमे मे तद्-
ऋग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदोऽथर्ववेदगिरसः । (S.Br. XIV. 5.5.10)

The Atharva-veda refers to the four Vedas :

(e) यस्मादृचो अपातक्षन् यजुर्वस्मादपाकयन् ।
सामानि यस्य लोमान्यथर्ववेदगिरसो मुखम् ।
स्कन्धं तं वृद्धिं कृतमः सिद्धेव सः ॥ (Av. X. 7.20)

There is a verse common to the R̥g-veda and the Yajur-veda which refers to all the four Vedas (the Atharva is represented by a term Chandāmsi).

(f) तस्माद्यज्ञात्सर्वहुत ऋचः सामानि जज्ञिरे ।
छन्दांसि जज्ञिरे तस्माद् यजुस्तस्मादजायत ॥ (Rv. X. 90.9; Yv. XXXI. 9)

The Br̥hadāraṇyaka Upaniṣad (I.2.5) also uses the term Chandāmsi for the Atharva:

(g) यदिदं किं चर्वो यजुषि सामानिच्छन्दांसि ।

All the four Vedas receive due recognition in the Vedic literature :

(h) ऋग्भिः शंसन्ति यजुर्भिः यजन्ति सामभिः स्तुवन्ति अथर्वभिर्जयन्ति (Yajuh, Kāṭhaka Śākhā, XL. 7)

[The R̥g verses consist of praises and prayers; the Yajuh verses sanction oblation offerings, the Sāma verses are for chants and the Atharva for japa or meditation.]

(i) ऋग्वेदं भगवोऽध्येभिर्यजुर्वेदं सामवेदयायर्वणं चतुर्थम् ।

(j) तत्रापरा ऋग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदोऽथर्ववेदः ।

(k) घात्वारि शृङ्गा इति वेदा या एता उक्ताः (Nir. XIII. 7)

(the four horns of the bull are the four Vedas).

- (l) जुहोति पृथिव्ये ऋग्वेदाय यजुर्वेदाय सामवेदाया-
अथर्ववेदाय (Vaikhāṇasa Gr. Sūtra, 12)
(m) ऋग्वेदः सामवेदश्च यजुर्वेदश्च पाण्डव ।
अथर्ववेदश्च तथा सर्वशास्त्राणि च व हि ।। (Mahābhārata, Sabhā Parva)

The Atharva-veda in these references has been indicated by the four terms : (i) Atharva, (ii) Atharvāṇa, (iii) Atharvāṅgīrasa and (iv) Chanda.

Atharva-veda has been also named as the Brahma-veda :

- (a) विद्याश्च वा अविद्याश्च यच्चान्यदुपदेश्यम् ।
शरीरं ब्रह्म प्राविशद् ऋचः सामाथो यजुः ।। (Av. XI. 8.23)
(b) तमृचश्च सामानि च यजुषि च ब्रह्म चानुव्यचलन् (Av. XV. 6.8)
(c) चत्वारो वा इमे वेदा ऋग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदो ब्रह्मवेदः । (Gopatha Br. Pu II.16)
(d) ऋग्वेद एव भर्गो यजुर्वेद एव महः सामवेद
एव यशो ब्रह्मवेद एव सर्वम् । (Gopatha Br. Pu. V.15)
[ऋग् = भर्गः; यजुः = महः; साम = यशः; ब्रह्म = सर्वम्]

And thus, the fifth name of the Atharva-veda is the Brahma-veda, and therefore, in the Yajñā-ritual, the four ṛtviks are

- (i) Brahmā—the adept in the Atharva-veda.
- (ii) Adhvaryu—the adept in the Yajur-veda.
- (iii) Udgātā—the chanter of the Sāmāns.
- (iv) Hotā—the adept in the R̥g-veda.

"Atharva" is a synonym of "Bheṣaja" or "Medicine" and hence the Atharva-veda is also known as the "Science of Medicine" or the Bheṣaja-veda.

तद्यदब्रवीदयर्वाङ्मोनेतास्वेवाप्स्वन्विच्छेति तदयर्वाऽभवत् Gopatha Br. Pu. I.4

It is Bheṣaja (medicine) among waters (apsu) :

अप्सु मे सोमो अन्नवीदन्तर्विश्वानि भेषजा । (Av. I. 6.2) also,

येऽथर्वाणस्तद् भेषजम् (Gopatha Br. Pu III. 4)

In Yāska's Nirukta, activity is synonymous of *tharva* and its negation or cessation is called as Atharva.

धर्वतिश्चरति कर्मा । तत्प्रतिषेधः (for atharva) Nir. XI. 19

The word "Atharva" means "medicine" and word Brahma also means the same (medicine, भेषज).

ऋचः सामानि भेषजा यजूषि । (Av. XI. 6.14)

And thus, the Atharva-veda bears another sixth name Bheṣaja-veda. This is supported by a passage in the Gopatha Brāhmaṇa (Pū. 3.4)

येऽथर्वाणस्तद् भेषजं यद् भेषजं तदमृतं तद् ब्रह्म ।

Thus we have the identities :

अथर्ववेद = भेषजवेद = अमृतवेद = ब्रह्मवेद

(Atharva-veda = Bheṣaja-veda = Amṛta-veda = Brahma-veda).

In the Aitareya Brāhmaṇa, V.34, for this reason, in a yajña, the priest Brahmā, is also known as Bhiṣak-Bheṣaja-kartā (i.e. one who can prepare medicines) :

यज्ञस्य तेष भिषग् यद् ब्रह्मा यज्ञायैव

तद् भेषजं कृत्वा हरति ।

We have two types of Soma - the one is which is crushed as a herb and the juice taken as doses, but the second Soma is really "moon" which is known by astronomer Brahmā only, and which is not partaken by an earthly man

सोमं मन्यते पपिवान् यत् संपिषन्त्योषधिम् ।

सोमं यं ब्रह्मणो विदुर्न तस्याश्नाति पार्थिवः ॥ - (Av. XIV. 1.3.)

(Here Brahmāṇaḥ means the gazer at the sky, the astronomer).

In the Atharva-veda, a large number of functions have been assigned to Brahmā : he prepares medicines, he supervises the departments of pharmacy, he is an engineer, an architect; he is an astronomer and so on :

(i) ब्रह्मणा शालां निमितां कविभिर्निमितां मिताम् । (Av. IX. 3.19)

(Dwelling designed by Brahmā, and masons, the Kavi)

(ii) देवास्तेचीतिमविदन् ब्रह्माण उत वीरुघः ।

ची ति ते विश्वे देवा अविदन् भूम्यामधि ।। (Av. II. 9.4)

[The devas have found *cīti* (gatherings), the Brahmā and the plants], Brahmā is a veterinary physician or surgeon also.

उतेनां ब्रह्मणे दद्यात् तयां स्योना शिवास्यात् । (Av. III. 28.2)

[One should give her to a Brahmā (a veterinary surgeon) so would she be healthy and handsome and propitious].

2

Eastern and Western Translations of the Atharva-veda Samhita

1. SAYAṆĀCĀRYA

Sāyaṇācārya, as well as his elder brother Mādhavācārya belonged to the state of Vijayanagar, situated on the southern side of the Tungabhadra river, close to the state of Karnataka and Andhra, South India. Sāyaṇa's father was Māyaṇa (or Māyannā), and his mother was respectfully known as "Śrīmatī", but in fact, we do not have any records about these parents. Mādhava, Sāyaṇa and Bhoganātha were three brothers, and of the three, Mādhava was the eldest and Bhoganātha the youngest. Like other brothers, Bhoganātha was also the state minister of king Saṅgama II, who was the nephew of Bukkarai and the son of Kamparai :

इति भोगनाथ सुधिया सङ्गम भूपाल नम सचिवेन श्री कण्ठपुर-
समुद्ध्यै शासनपत्रेषु विलिखिताः श्लोकाः ।

Bhoganātha got reputation for his poetry and rhetorics. A sister of Sāyaṇa was Singale, married to one Rāmarasa, Sāyaṇa had a number of sons, Kampaṇa, Māyaṇa and Siṅgaṇa, who were proficient in poetry and music.

We have been told that Sāyaṇa as well as Mādhava received most of their education under the great scholar Vidyātīrtha :

यस्य निःश्वसितः वेदा यो वेदेभ्योऽखिलं जगत् ।
निर्ममि तमहं वन्दे विद्यातीर्थं महेश्वरम् ॥

The other teacher, equally reputed was Bhāratitīrtha who succeeded to the coveted position of Śaṅkarācārya at the Śringerī Pīṭha in 1255 śaka. The third teacher of Sāyaṇa was Ācārya Śrikanṭha who was also the teacher of king Saṅgama II.

According to Aufrecht, Sāyaṇa died in 1444 Vikram Era (1387 A.D. at the age of 72). This assigns Sāyaṇa's birth as 1315 A.D. (1372 Vikramī). Mādhava Vidyāraṇya (Sāyaṇa's elder brother) was born in 1300 A.D. (1357 Vikram).

At the age of 31, Sāyaṇa in 1346 A.D. became the state minister of king Kampana, a younger brother of king Harihara (Sāyaṇācārya was traditionally known among his people as Sāyaṇa odayalu). In 1355 A.D. king Kampana died and from 1346 to 1355, Sāyaṇa as Prime Minister ruled over the entire state of Vijayanagar. Kampana's son was Saṅgama II, an infant and hence Sāyaṇa not only took care of Vijayanagar state but also of the infant prince as guardian.

Sāyaṇa was not only an administrator but also a brave warrior (of course, we know him as a scholiast of the extensive Vedic literature). At a matured age of 42, he had to lead the state army in order to protect and extend the boundaries of the Vijayanagar state.

For sixteen years, Sāyaṇa served king Bukka as Prime Minister (1364 to 1380 A.D.). During Prince Bukka's reign, Sāyaṇa was entrusted the great work of editing the entire Vedic literature in collaboration of a distinguished board of scholars. King Bukka died in 1379 A.D. and was succeeded by his son Harihara. Harihara also gave his full patronage to Sāyaṇa and entrusted to him and the Board the task of editing and translating the Vedic literature. The Atharva-veda was commented upon by Sāyaṇa during this period. For six years (1379-1385) only, he could serve Harihara as

Prime Minister. At a ripe age of 72, Sāyaṇa passed away in 1387 A.D. (1444 Vikramī).

Sāyaṇa as an author :

We are giving here a list of Sāyaṇa's works (other than the Vedic commentaries) :

1. Subhāṣita Sudhānidhi : During Kampana's reign (1340-1354). A collection of selected passages.

2. Prāyaścitta Sudhānidhi (or Karma Vipāka) : During the reign of Saṅgama Prince II.

3. Alarṅkāra Sudhānidhi : On the Alarṅkāra śāstra (During Saṅgama's period).

4. Āyurveda - Sudhānidhi - On medicine.

5. Dhātuvṛtti - (Known as if a composition of brother Mādhava (Mādhaviya) (During Saṅgama's period).

6. Puruṣārtha Sudhānidhi - On Dharma - Artha - Kāma - Mokṣa.

7. Yajña-tantra Sudhānidhi - Composed during the period of Harihara.

Commentaries on the Vedas and the Vedic Literature :

Here is a detailed list of Sāyaṇa's works assisted by his board of scholars :

Veda Saṁhitās

1. Taittirīya Saṁhitā (Kṛṣṇa Yajur-veda)
2. Ṛg-veda Saṁhitā
3. Sāma-veda Saṁhitā (Śukla Yajur-veda)
4. Kāṇva Saṁhitā (Śukla Yajur-veda)
5. Atharva-veda Saṁhitā.

Kṛṣṇa Yajur-veda School

6. Taittirīya Brāhmaṇa.
7. Taittirīya Āraṇyaka.

R̥g-veda School

8. Aitareya Brāhmaṇa

9. Aitareya Āraṇyaka.

Sāma-veda School

10. Tāṇḍya (Pañcaviṃśa Mahā) Brāhmaṇa

11. Ṣaḍ vimśa Brāhmaṇa

12. Śama-Vidhāna Brāhmaṇa

13. Ārṣeya Brāhmaṇa

14. Devatādhyāya Brāhmaṇa

15. Upaniṣad

16. Samhitopaniṣad

17. Vaṃśa Brāhmaṇa.

Sukla Yajur-veda School

18. Śatapatha Brāhmaṇa.

Probably, the commentary on the Śatapatha Brāhmaṇa is the last undertaking of Sāyaṇa. The Veda-Trayī and the Comments on the other Brāhmaṇas belong to the period of Bukka king. The work on the Śatapatha and the Atharva was accomplished during the reign of Harihara.

In the Central Library of Baroda, we have a MSS of the R̥g-veda, with Sāyaṇa's comment on Aṣṭaka IV only. (Script is of 1452 Vikramī). This is perhaps the oldest manuscript of the R̥g-veda available to us (Sāyaṇa died on 1444 Vikramī, and this is thus of eight years after the death of Sāyaṇa. Sāyaṇa's entire contribution belongs to the period 1420 to 1444 Vikramī years (i.e. of 24 years).

After the death of Prince Harihara, Mādhava the elder brother of Sāyaṇa took to renunciation and he since then, left the State Prime Ministership and became known as Vidyāraṇya Svāmī. Madhava (the same as Vidyāraṇya Svāmī) died in 1387 A.D. at the age of 87 years. Mādha-

vācārya is known for his *Sarva-Darśana Saṁgraha*, a text on the numerous systems of Indian Philosophy.

2. RALPH T. H. GRIFFITH'S TRANSLATION

(with a popular commentary)

The publishers of this volume, in a prefatory note write : "While the excellent translation of W.D. Whitney too scholarly to be utilised by average readers and that of is M. Bloomfield is only selective, the metrical translation by R.T.H. Griffith with a popular commentary best serves the purpose."

R.T.H. Griffith in his preface attached to the translation of the Atharva-veda (November 1, 1894, appended at Kotagiri, Nilgiri Hills) writes : Unlike (the other) three Vedas (the R̥k, Yajus̥ and Sāman), the Atharva-veda derives the name by which it is generally known, not from the nature of its contents but from a personage of indefinitely remote antiquity, named Atharvan, who is spoken of in the R̥g-veda as the first priest, *who rubbed Agni forth* or produced fire by attrition, who first by sacrifices made the paths or established ways of communication between men and gods, and overcame hostile demons by means of miraculous powers which he had received from heaven.

We have discussed earlier in details that Atharvā, Atharvāṅgiras and Bhṛgu are the historic persons who became the Vedic seers of the Veda mantras in the Atharva Saṁhitā.

Atharvan, for that purpose, does not belong to the category of Agni, Vāyu and Āditya, to whom a reference has been made in the Śatapatha Brāhmaṇa :

त्रयो वेदा अंजायन्त अग्नेः ऋग्वेदः वायोर्यजुर्वेदः सूर्यात्
सामवेदः । S.Br. XI. 5.8.]

Agni, Vāyu and Āditya (Sūrya) - these are the devatās (matter-contents) of the Vedic verses, but not the seers of any mantra, whereas Atharvā was the seer of many

Atharva-veda verses. And thus Atharvan was a seer in the verses of the Atharva-veda, and was severally named (Nobody calls the Ṛg-veda as the Agni-veda, or the Yajur-veda as the Vāyu-veda).

Griffith quotes Whitney in his preface :

"The greater portion of the hymns are plainly shown, both by their language and internal character, to be of much later date than the general contents of the other historic Vedas, and even than its tenth book with which they stand nearly connected in import and origin..... This, however, would not imply that the main body of the Atharva hymns were not already in existence when the compilation of the Ṛk took place. Their character would be ground enough for their rejection and exclusion from the canon until other hands were found to undertake their separate gathering into an independent collection." Griffith quotes Weber thus : "The origin of the Atharva Saṁhitā dates from the period when Brahmanism had become dominant. It is in other respects perfectly analogous to the Ṛk Saṁhitā and contains the store of songs of this Brahmanical epoch. Many of these songs are to be found also in the last, that is the least ancient book of the Ṛk Saṁhitā. In the latter, they are the latest additions made at the time of its compilation; in the Atharvan, they are the proper and natural utterance of the present. The spirit of the two collections is indeed widely different. In the Ṛk., there breathes a lively natural feeling, a warm love for nature while in the Atharvan, there prevails, on the contrary, only an anxious dread of her evil spirits and their magical powers. In the Ṛk, we find the people in a state of free activity and independence; in the Atharvan, we see it bound in the fetters of hierarchy and superstition. But the Atharva Saṁhitā likewise contains pieces of great antiquity, which may perhaps have belonged more to the people proper, to its lower grades; whereas the songs of the Ṛk. appear rather to have been the property of the higher families. It was not without a long struggle that the songs of the Atharvan were permitted

to take their place as a fourth Veda. There is no mention made of them in the more ancient portions of the Brāhmaṇas of the Ṛk, Sāman and Yajus."

Griffith, then quotes Max Müller thus :

"The songs known under the name of the Atharvāṅgiras as formed probably an additional part of the sacrifice from a very early time. They were chiefly intended to counteract the influence of any untoward event that might happen during the sacrifice. They also contained imprecations and blessings and various formulas such as popular superstition would be sure to sanction at all times and in all countries. If once sanctioned, however, these magic verses would grow in importance, nay, the knowledge of other Vedas would necessarily become useless without the power of remedying accidents, such as could hardly be avoided in so complicated a ceremonial as that of the Brahmanas. As that power was believed to reside in the songs of the Atharvāṅgirasas, a knowledge of these songs became necessarily an essential part of the theological knowledge of Ancient India."

Griffith suggests the following literature for further study in connection with the Atharva-veda:

1. Von Roth's *Literature and Geschichte des Veda*, pp. 12, 13 and also his *Abhandlung über den Atharva-veda*.
2. Weber's *History of Indian Literature* (Trübner's Oriental Series), pp. 145-171.
3. Whitney's articles in the *Journal of the American Oriental Society*, Vol. IV.
4. Max Müller's *Ancient Sanskrit Literature*, pp. 445- 455.
5. Muir's *Original Sanskrit Texts*, II. pp. 187-191. and 446-450.
6. Ludwig's *Der Rigveda*, III. pp. 28, 29.

The manuscripts of the Atharva-veda, made available till 1850 were so faulty that attempts made to bring sense

out of the utter nonsense became impossible. In 1856, Professors Rudolph von Roth and W.D. Whitney published the last two books at Berlin (Atharva-veda, Kāṇḍas XIX and XX); these scholars were planning to prepare and publish a second volume, containing complete indexes, notes and translation, which, however, they could not. In 1881, Prof. Whitney's Index Verborum to the published text as Volume XII appeared in the *Journ. of the Amer. Orien. Soc.* Prof. Whitney soon after passed away, and from what appeared in the *New York Nation* as his obituary notice, we learn that Prof. Whitney did leave a manuscript nearly ready for the press, an annotated translation of the Atharva-veda, which was then later on published. (Indian Reprint by Motilal Banarsi Dass, Varanasi and Delhi, 1962).

The Śaunakiya Caturadhyāyikā or the Atharva-veda Prātiśākhya, text, translation and notes, was published by Prof. Whitney in 1862, in Vol. VII of the same society (*Jour. of the Amer. Orien. Soc.*).

Of the two existing ritual Sūtras of the Atharva-veda, an excellent edition of the Kauśika, with extracts from the commentaries of Dārila and Keśava, has been brought out as Vol. XIV of the *Journ. of the Amer. Orien. Soc.* by Professor Maurice Bloomfield, and Dr. Richard Garbe has published a careful edition of the text of the *Vaiṭāna*, with critical notes and indexes, followed by a commented translation of the work. An Anukramaṇikā or Index to the Atharva-veda is also available.

Rao Bahadur Shankar Pandurang Pandit of Bombay discovered Sāyaṇa's commentary on the Atharva-veda (1880) and printed but not published in their complete state. All the verses have not been commented upon by Sāyaṇa and the reliability of this commentary is also questionable. Prof. Whitney about Mr. Pandit's printed commentary says (Festgruss and Rudolf Von Roth zum Doktor Jubiläum, 1893, p. 96 : "What there is; that is valuable in the Atharva-veda commentary, apart from the various readings, is,

on the whole, only what it derives and reports from the auxilliary literature to which we also have access. Independently, and as commenary, I have not found that it anywhere makes important contribution to the understanding of the text."

One Brāhmaṇa, the *Gopatha* (published in the *Bibliotheca Indica*, 1870-72) belongs to the Atharva-veda. This Gopatha Brāhmaṇa and its Hindi translation was edited and published by Kṣemakaraṇa Das Trivedi, of 52 Lukergunj, Allahabad, in 1924 (Samvat 1981- Vikramī) but it is now not available for sale. There are about 145 minor spurious Upaniṣads of the Atharva School, of which prominent and ancient are Muṇḍaka, Māṇḍūkya, Praśna and the Śvetāśvatara.

Translations of the Atharva-veda in European Language:

In the year 1894, Griffith thus wrote - "There is no complete or nearly complete translation of the Atharva-veda in any European language. He refers to the following : (i) Prof. Von Roth has published versions of a few hymns in his *History and Literature of the Veda* and elsewhere (ii) Prof. Weber has published in *Indischen Studien*, Vol. IV, XIII, and XVII and excellent translation with exhaustive notes of Books I-III, and in Vol. V the nuptial formulas contained in book XIV, with a great variety of love-charms and similar formulas from other books.

- (iii) Mr. Muir has translated some entire hymns and many fragments and detached verses and lines from the Atharva in his original Sanskrit Texts, particularly in the fifth volume of that excellent work.
- (iv) Prof. Ludwig has translated (without comments however) about 230 of the most important hymns.
- (v) Dr. Grill in his *Hundert Lieder des Atharva-veda* has translated and annotated one hundred hymns.
- (vi) M. Victory Henry published a translation and commentary of Books VII and XII.

- (vii) Herr Florenz published a version of about half of Book VI.
- (viii) Dr. Lucian Scherman translated thirty of the philosophical hymns, chiefly from Books X, XI, XIII and XIX.
- (ix) Prof. Maurice Bloomfield has thoroughly discussed and partly translated seven hymns of Books I, II and VI in the *American Journal of Philology*, Vol. VII. 4.

R.T.H. Griffith gave his excellent metrical translation of the Atharva-veda in English in 1894, running over 521+499 pages (total 1020 pages [Vol.I, Books I-IX, with appendices : (i) Latin version of several hymns and verses, not translated in English, (ii) Index of Hymns, and (iii) Index of Names etc.] Vol.II - Books X to XX, with appendices (i) Latin version of hymns and verses, not translated into English (ii) Index of Hymns, (iii) General list of Hymns and verses, reproduced from the R̥g-veda (iv) Index of names etc.

KṢEMA-KARAṆA DĀSA TRIVEDA

K.D. Triveda is the most reputed translator and commentator on the entire twenty Books of the Atharva-veda (Kāṇḍa I to XX) and also on the Gopatha Brāhmaṇa belonging to the Atharva school (Born on Nov. 3, 1845 Karttika Śukla 7, 1905 Vikrami), in a village of Distt. Aligarh, Uttar Pradesh in the family seth of Saksena Kayasthas, father Lala Phundan lal. In the old type of maqtab (schools), he was given lessons in Persian. The year 1857 is well known for Indian Mutiny (the first struggle against British domination). At the age of 15, (after the mutiny crushed and peace restored) Kṣema Karaṇa got himself enrolled in an English school at Aligarh with the arrangements of Raja Jai Kishen Das; a Hindi-Sanskrit Pandit was appointed, and thus Kṣema Karaṇa started his early Hindi-Sanskrit studies. In 1871, he passed the Entrance examination then conducted by the Calcutta University, and got himself admitted to F.A. classes at the Agra College. The financial conditions of the

family deprived him from all these studies and Kṣema Karaṇa accepted a humble teaching job on Rupees ten a month in the Aligarh High School : Then on promotion, he was transferred to Moradabad (1873). In 1877, he qualified himself for a post of Accountancy and served the Roorkee College. Subsequently, he accepted several minor jobs in Railway Departments. He finally retired from the Railway Audits Office (Jodhpur - Bikaner Railways), and at an age of 59, he came to Allahabad and stayed with his son Lala Vishnu Dayal Seth, working in the Accountant General's Office.

After retirement from the Government service, Kṣema Karaṇa took to the studies of Sanskrit and the Vedic literature. For some time, he stayed at the Gurukul Kangri on a request from Mahatma Munshi Ram, (January 1911), and here he got all necessary help from Pt. Kashi Ram Sharma, incharge of the Vedic Studies. Here Kṣema Karaṇa came in contact with Pandit Shiva Shankar Kāvya-tīrtha, a reputed Vedic scholar. On his suggestion, Kṣema Karaṇa applied for permission to take up the Veda Examination (Ṛg, Yajur and Atharva) conducted by the Baroda State (1911 A.D.). During the first year he passed with credit in the Ṛg-veda and the Atharva-veda Examinations, but he could not go again to Baroda for the Yajur-veda examination, but actually he did complete the course of studies at Baroda. Thus with all the proficiencies in the three Vedas, he in his circle since then came to be known as Kṣema Karaṇa Das Triveda.

Kṣema Karaṇa Das Triveda closely followed Yāska's Nirukta and Uṇādi Koṣa in deriving etymologies of the Vedic words. In 1906, he brought out Hindi and English translations of the Rudrādhyāya (Chapter XVI of the Yajur-veda). *Havana Mantrāḥ* (from the *Sanskāra-vidhi*) were translated by him in 1912. Finally, in spite of his old age and other financial hazards he took up the translation of the Atharva-veda. The Saṁhitā has twenty Kāṇḍas, and in

all 5977 verses). The Kāṇḍa I was published in December 1912. By and by, the commentary on the first six kāṇḍas could be published. In this publication adventure, he could secure minor financial helps from the Arya Samaj organizations. Quite obvious, as it is, the publication had so often been delayed on financial grounds, also on account of the hazards of Kṣema Karaṇa Das's advancing age and the tragic bereavements in the family, and also the First World War (1914-1918). The publication project continued for full nine years (from 1912 to 1921) [publication includes text, commentary and several types of indexes (including the volume of the pada- sūcī)]. Kṣema Karaṇa Das Triveda died at Jaipur (Rajasthan) on Feb. 13, 1939. After his death Dr. (Km) Prajñādevī, Ācāryā, Pāṇini Kanyā Mahāvidyālaya took to the revision of the commentary but so far only one volume could be printed and published (Books I to IV).

K.D. Triveda would also be known for his excellent Hindi Translation of the *Gopatha Brāhmaṇa* (published 1924; Samvat 1981 Vikramī, from 52, Lukerganj, Allahabad, (now not available).

SVĀMĪ BRAHMAMUNI

Svami Brahmamuni (prior to his Sannyāsa, known as Priyaratna Ārṣa), born in 1950 Vikramī (1893 A.D.) Phālgunī Badi, 13 on Sunday, at Saharanpur (village Lakhnauti) in a Vaiśya Agrawal family. Father Rajaram and mother Bhagirathi Devi. His primary education started in a village school. His early name was Pyarelal. While he was 8 years of age, his mother died. By and by, the boy Pyare Lal came into contact with the organization of the Arya Samaj and he became a member of the Arya Samaj, Gangoh, of which his father was also a member. Pyarelal read several books on the principles of the Arya Samaj and side by side, studied quite a lot of Sanskrit.

Throughout his life, Pyarelal had been self-taught, so much so that he finally became a profound scholar of

Sanskrit Grammar. He studied Aṣṭādhyāyī at the feet of Chaube Banmali Datt at the Agrawal Pathshala, Mathura.

Chaube Banmali Datt had been a schoolmate of Svami Dayānanda at Virajananda's Pathshala at Mathura. Later on, Pyarelal shifted to Dalmau (near Lucknow). Here he continued his study of Aṣṭādhyāyī Grammar under Svami Pūrṇānanda. Brahma Datta Jijñāsu used to supervise the details of Svami Pūrṇānanda's Pathshala. Svami was a person of irritating hot temper, and Brahma Datta Jijñāsu had been so often the target of his harsh treatment. Our Pyarelal had also to face sufferings at Svāmī's hands as a colleague and associate of Brahma Datta. And at last, Pyarelal got rid of his guru Pūrṇānanda after signing a deed of his entire of property in favour of his teacher. At Agra (Namver), there was a Musāfir Vidyālaya, which Pyarelal joined for some time, but none at the Vidyālaya was interested in Pāṇini's Aṣṭādhyāyī. The Musāfir Vidyālaya had the reputation of such alumni as Thakur Amar Singh (Amar Svāmī), Pandit Sukhlal a talented Bhajanopadeshak of his times, Kedar Nath (later on named as a great Scholar Mahapandit Rāhul Sankṛtyāyana) and Maulavi Mahesh Prasad, teacher of Arabic and Persian at the Benares Hindu University.

Pyarelal's life has been full of adventures. After his first visit to the Punjab, he came back to a place Titaron Distt. Sharanpur, where he changed his name from Pyarelal to Priya-Ratna Arsha (now he was of the age of 26). Later on Priya Ratna proceeded to Varanasi for further studies in Sanskrit Grammar, and stayed at the Aryasamaj Mandir. From Varanasi, Priya Ratna proceeded on foot to Kashmir - from Jammu he came to Udampur and bearing all the hardships of the journey, he ultimately reached Srinagar. Priya Ratna was exceptionally good at Charkha spinning such a fine thread (from one ratti weight, he could spin a thread of 50 yards).

Priya Ratna has given the details of his adventures in his autobiography (निज जीवन वृत्त वनिका), published by the

Sarvadeshik Arya Pratinidhi Sabha, New Delhi (1961). A list of his scholarly publications is given below:

Hindi Books

1. Yama-Yami Dialogue
2. Yame-pitr - Paricaya
3. Atharva-vedīya cikīṭā śāstra
4. Bṛhad-vimāna śāstra.
5. Ārṣa Yoga Pradīpikā (Vyāsa Bhāṣya - Bhoja - vṛtti)

Sanskrit Books

1. Vedānta - darśanam
2. Sāmkhya-darśanam

At the age of 51 years, Priya Ratna Ārṣa entered into the Sannyāsa Āśrama, never married, and as a sannyāsin, he has been known as Svāmī Brahmanuni (Parivrājaka) (date of renunciation : Śivarātri, Phālguna, Badi, 13. Sunday - 2000 Vikramī; 1943 A.D. He died at the age of 84 on December 16, 1977. He wrote a commentary on the Atharva-veda, Kāṇḍa I, II, III, but could not complete it. Dayānanda could not complete his commentary on the Ṛgveda. Brahmanuni at the close of his life assisted the Paropakārinī Sabhā, Ajmer in completing Dayānanda's Ṛg-veda Bhāṣya. The Gurukula Kangri (Hardvāra) decorated Brahmanuni with *Vidyāmāntaṇḍa*, the highest award of the Institution.

SHRIPAD DAMODAR SATVALEKAR

Pandit Shripad Damodar Satvalekar, one of the reputed scholars in the field of the Vedic Studies, a Maharashtra Brāhmaṇa, hailed from Ratnagiri District. He was born in 1867, September 19 (1789 Śaka Samvat); Damodar Bhatt Pant was his father and Laksmibai his mother. Born of a poor family, he had to struggle hard in his early days. He joined the J.J. Bombay School of Arts, and started his career as a portrait painter and photographer. The person who attracted him was a young State Prince

of Aundha and later on, he was inspired by the teachings of Lokamanya Bal Gangadhar Tilak and Mahatma Gandhi. The personality of Mahatma Munshi Ram (later on known as Svami Shraddhanand) introduced him to his unique Vedic institution named as Gurukul Kangri, Hardwar, and here he developed his interests in the study of the Vedas. In 1918, Satvalekar laid the foundation of the *Svādhyāya Maṇḍala* at Aundh, which rose to a high reputation as a publication centre of the Vedic literature. Later on in July 1948, Satvalekar shifted to Paradi, 7 miles away from Balsad, where he continued the publication of the Vedas, their texts, commentaries and translations. To Satvalekar, the Vedas are not the doctrinal texts of rituals or the Karma-kāṇḍā, they are the living inspirations for leading dynamic life. His Vedic interpretations inspired him and a lot of others in the freedom struggle carried by Indians against British Imperialism.

Satvalekar lived up to a long long age (*bhūyaśca śaradaḥ śatāṁ*) beyond hundred years; his Centenary was celebrated by his friends and admirers in 1967 at New Delhi; under the editorship of my friend Pandit Kṣitish Vedālaṅkar, a Commemoration Centenary Volume was published, to which his wife Saraswati Bai also contributed an article. She had been married with Satvalekar in 1889 when she was only of 12 years of age; and at the time of Satvalekar's Centenary she was 91 years of age. Satvalekar during his life time received numerous awards and honours: Hon. degrees of Vidyāmārtaṇḍa (Gurukul Kāngri) and D. Litt. (Pune. 1968); Padma Bhushana (1968), LL.D. (Bombay).

Contributions to the Vedic Literature :

1. Publication of authoritative Texts in Devanāgarī script of all the four Vedic Saṁhitās, and the Taittirīya Saṁhitā also. (From the *Svādhyāya Maṇḍal*).
2. Easy and reasonable translation of the R̥g-veda (two or three Books (Kāṇḍas) came out as posthumous publications).

3. Complete translation and annotation of the Atharva-veda quite a few volumes underwent several editions. (1958-1960).
4. Series of lectures on the Vedas. The *Vaidika Vyākhyāna Mālā*, three volumes of ten lectures each (Total 30 lectures) (1951-52)
5. Philosophy of Sage Vasiṣṭha - based on the Seventh Book of the Ṛg-veda and several verses from the Atharva-veda.
6. Philosophy of Ṛṣi Madhucchandā, 1958. Ṛg-veda, anuvāka 1-3.
7. Philosophy of Ṛṣi Medhātithi. Ṛg-veda, Anuvāka 4 and 5.
8. Philosophy of Śunaḥśepa - Ṛg-veda Anuvāka 6.
9. Philosophy of Ṛṣi Hiranyastūpa : Ṛg-veda, Anuvāka 7. (1946)
10. Philosophy of Ṛṣi Kaṇva : as well as of Praskaṇva : Ṛg-veda, Anuvāka 7 and 9.
11. Philosophy of Ṛṣi Savya : Ṛg-veda, Anuvāka 10.
12. Philosophy of Ṛṣi Nodhā : Ṛg-veda, Anuvāka 11. (1946)
13. Philosophy of Ṛṣi Parāśara : Ṛg-veda, Anuvāka 12 (1946).
14. Philosophy of Ṛṣi Gotama : Ṛg-veda, Anuvāka 12 and 13 (1946).
15. Philosophy of Ṛṣi Kutsa : Ṛg-veda, Anuvāka 15 and 16.
16. Philosophy of Ṛṣi Trita : Ṛg-veda, Anuvāka 16 (1947).

VISVABANDHU & VVRI

From the Viśveshvarānand Vedic Research Institute, Hoshiarpur (VVRI), Vishva Bandhu and his colleagues have now published the Text of the Śaunaka Atharva-veda with the Pada-pāṭha and Sāyaṇācārya's Commentary (1960-1964) in five excellent volumes:

Part I - Kāṇḍas I-V.

Part II - Kāṇḍa VI-X

Part III - Kāṇḍa XI-XVIII

Part IV - Fasc. I (Kāṇḍa XIX-XX)

• Part IV - Fasc. II (Mantra, Pada - R̥ṣi, Devatā and Chanda Indexes.

In the *Preface*, the editors say : We have tried to concentrate our attention on re-studying the same source-materials for the *Mantra*-text, the *Pada*-text and the *Bhāṣya* text as had been employed by Pandit in constituting these three texts. We have tried to improve upon the work done by him on the basis of the said materials themselves along with the aforesaid subsequently published new materials.

The editors have very judiciously and critically taken all the possible help from the work done by Roth and Whitney (Berlin 1856). *Mantra*-text of the Kāṇḍa VII (Whitney's *Index Verborum*, 1881; St. Petersburg Sanskrit-German Lexicon by Böhtling and Roth (1855-75) and Bloomfield's *Vedic Concordance* (1906).

Pandit, on the authority of the *Sarvānukramaṇī* and the *Pañca-paṭalikā* divided the said text into 123 Sūktas. The editors of VVRI, uphold this latter division, but they have also indicated the former in contiguous brackets.

There is a difference in regard to *Paryāyas* between Roth-Whitney and Pandit (numbering and splitting). *Paryāyas* are in Kāṇḍas VIII, IX, XI, XII, XIII, XV and XVI and also in Kāṇḍa XI Sūktas 47, 54, 55, and 57. The VVRI editors have followed Pandit's numbering (which has the support of the *Sarvānukramaṇī* and *Pañcapaṭalikā*, as well as of *Sāyaṇa*.

The VVRI editors, in their *Preface*, have referred to a traditional Indian Vaidika Pandit who knew the entire *Atharva*-text by heart; He was from Mahuli; his full name was Kesava Bhat bin Daji Bhat; he knew the *Samhitā* and *Pada* texts by heart as also the *krama* of the four Kāṇḍas.

He knew the whole Saṁhitā except the inauspicious Kāṇḍa XVIII. With the exception of a few passages, his memory for the entire Saṁhitā was thorough. The VVRI editors fully availed Keshava's services in their edition of the Text.

The VVRI editors have described critically in details the manuscripts as could have been or were available to Roth and Whitney *collaboration* or to Pandit.

We in our English translation have relied on the text "THE VEDA BHAGAVĀN", so critically prepared, edited and printed in one stupendous volume by Udāsī Svāmī Gangeshwarananda, blind Centenarian and a great patron of the Vedic studies.

3

The Atharva-veda Samhitā : Its Editing By W.D. Whitney

Among those, who took immense pains on the editing of the text of the Atharva-veda Samhitā, the most prominent is William Dwight Whitney (1827-1894).¹ Translated by W.D. Whitney, it has been edited by Charles Rockwell Lanman, and it appears as Volume Seven of the Harvard Oriental Series, and its Indian edition has been reprinted by Moti Lal Banarsi Dass (Delhi-Varanasi-Patna), 1962 and 1971.

Whitney, at his younger age, studied under Prof. Weber (March 1851) in Germany, and on his teacher's suggestion got interested in the studies of the Atharva-veda Samhitā; his early transcript dates October 1851-March 1852. During the winter of 1852-53, he copied the *Prātiśākhya* and its commentary. His labours include :

1. Excerpts from the *Prātiśākhya*, 1862
2. Excerpts from the *Pada-Pāṭha*, 1881
3. Concordance of the Av. with other Samhitās, 1852
4. Excerpts from the ritual (*Kauśika*)
5. Excerpts from the *Anukramaṇī*
6. General introduction.
7. Exegetical notes
8. Critical notes

1. 1862, The Atharva-veda *Prātiśākhya*, or Śaunakiya Caturādhyāyikā.

In 1855-56, the text of the Atharva-veda was published by Prof. Roth and Whitney. In 1862, Whitney published the *Prātiśākhya*, text, translation, notes etc. In 1881, he prepared *Index Verborum* a full report on the *pada*-readings. In 1857, he published the index of the *Pratikas*. It should be also remembered that in 1878, Garbe gave us the *Vaitāna-Sūtra*, text and translation, and Prof. Bloomfield gave us the text of the *Kauśika-Sūtra* in 1890 (only text, not its translation) — a standard work on the rituals, as accepted by the school of the Atharva-veda. Prof. Roth supplied Whitney a good material of exegetical notes.

Shankar Pandurang Pandit on the Saunaka Text of the Atharva-veda Samhitā

In 1895-98, the Department of Public Instruction, Bombay, published S.P. Pandit's 4-Volume edition of the Saunaka recension of the Atharva-veda Samhitā, its *Pada-Path*, and *Sāyaṇācārya's Commentary*. Soon after S.P. Pandit's edition, by and by, a few more texts were made available to the scholars:

- (a) *Kataka Samhitā* (Schröder, 1900-1910);
- (b) *Paippalāda Samhitā* (Barret, 1901-40);
- (c) Whitney's translation and critical-cum-exegetical commentary on Saunaka's recension of the Atharva-veda Samhitā, 1905.
- (d) *Kapiṣṭhala Samhitā* (Raghuvira, 1932),
- (e) The *Taittirīya Samhitā*, with Sāyaṇa's Commentary (Ānandāśrama, 1900- 05),
- (f) the *Aitareya Brāhmaṇa*, Ānandāśrama, 1930,
- (g) the *Taittirīya Brāhmaṇa*, (1911)
- (h) the *Sāmikhāyana-Brāhmaṇa*, (1911)
- (i) the *Śānikhayanāranyaka*, 1922, Keith, 1909 the *Taittirīyāranyaka*, 1926 and (j) the *Aitareyāranyaka* (Keith, 1926).

Recently, under the suggestions of Sri Rahdey Shyam, Munshi Lal Manohar Dass, publishers New Delhi, have published the Indian editions of several of these Vedic Texts.

Prof. Whitney could handle a number of manuscripts, as indicated by C.R. Lanman, the editor of Whitney's work of the Atharva-veda:

1. Vulgate. European mss.
2. Vulgate. Indian mss.
3. Vulgate. Indian reciters.
4. Vulgate. Commentator's reading
5. Vulgate. *Pada* readings
6. Vulgate. Prātiśākhya and its comm.
7. Vulgate. The Anukramaṇīs
8. Vulgate. Kauśika and Vaitāna
9. Kashmirian recension. Pippalāda mss.
10. Parallel texts.

Vulgate means the traditionally accepted text of any author. Whitney also depended on the version of S.P. Pandit, in matters of Indian reciters.

We have, in our text, entirely depended on the text utilized by the Single Volume Edition of all the Four Vedas (The Veda- Bhagavān), published by Udāsi Svāmī Gangeshvarānanda. Brindāban, U.P.

Whitney's Collation-Book—

Berlin books--The Collation Book of Prof. Whitney is the immediate source of the statements of "this work" concerning the variants of the European mss. of the Atharva-veda. It contains, in Whitney's hand-writing the fundamental transcript (in Roman transliteration) of the text and the memoranda of the subsequent collations. It is bound in two volumes: of these the second comprehending book I-XX, appears to have been written first, since it is dated *Berlin*: Oct. 1851-January 1852; while the first comprehending book I-IX, dated *Berlin*. Jan.-March 1852, and thus appears to have been written last.

Charles Rockwell Lanman has given the details of manuscripts used by Whitney on pages cxi-cxw; and on pages cxiv-cxv, collated after publication of the text.

Berlin Manuscripts—There are in all nine Berlin manuscripts; they have been catalogued by Weber and also by Sir Robert Chambers.

Whitney's	singla	Books (Kāṇḍa)	Weber No.	Chambers No.
1.	Bp ^a	ix	332	8
2.	Bp ^b	x xviii	335	108
3.	Bp ^c	xx	336	114
4.	Bp ^{2a}	i	331	117
5.	Bp ^{2b}	v	333	109
6.	Bp ^{2b}	vi-ix	334	107
7.	Bp ^{ac}	xx	337	116
8.	Bp'	xi-xx	338	115
9.	B	xi-xx	339	120

P and M—This manuscript is available in the Paris Library and also its copy (M) Mill's collection in the Bodleian Library at Oxford. A similar manuscript at this place is indicated as W. E is a Saṁhita-manuscript of all the twenty books (Kāṇḍas I-XX) and it is available in the India Office Library, in London. It has been described in Eggeling's Catalogue (now numbered as 229 and 230, (it is probably of the 17th century).

I It is a complete copy of the Saṁhitā-text in large form, brought by Col. Polier to Europe is in the British Museum London, 2 volumes (Vol. 1 and it first gives book XIX, then XX, then I—X; Vol. II gives the *Anuakramaṇī*, then the *Gopatha Brāhmaṇa*. Col. Martin copied out from this script, which is available in the India Office (Nos. 233 and 236).

H—Another copy of the manuscript at the India Office Library (No. 231) contains only first six books of the Atharva-veda.

O-We have in the Munich Library (formerly which belonged to Prof. M. Haug), a parcel of Atharvan scripts, with a complete Samhitā text, and also a *pada* text of six books. (of 1634 A.D.) in the handscript of some Māmnaji.

Op -A *pada*-text of Haug or Munich manuscripts is also available (described as Op in Whitney's book), Another complete Samhitā text now is Tübingen University Library, which was consulted by Roth (1875).

T-There is a complete Samhitā manuscript, a transcript made from the Tanjore-mss., described by A.C. Burnell (nos. 2526, 2527); it was sent to Roth by Dr. Burnell and has been described by Roth and by Garbe. Copy no. 2526 written in 1800, and copy no. 2527 in 1827 A.D. at Benares.

D-This is a *pada*-manuscript belonging to the Deccan College at Poona(now Pune), collated while in Roth's possession at Tübingen; its copy is in Berlin Library also. It has been described by Weber.

K-Prof. Roth at Tübingen was some times in possession of a Bikaner manuscript of the Samhitā text also.

First Stanza of the Atharva-veda—

Usually the Atharva-veda starts with the stanza :

ये त्रिषप्ताः परियन्ति विश्वा स्पाणि विप्रतः ।

वाचस्पतिर्बला तेषां तन्वो अद्य दधातु मे ॥

The thrice-seven that go about, bearing all forms, let the lord of speech assign to me today their powers, (their) selves.

But in the Kashmirian recension, we have a definite indication that the Atharva-veda's initial stanza is :

शं नो देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीतये,

शं योरभि स्रवन्तु नः ॥

(which now stands in the Atharva-veda as I.6.1)

Be the divine waters weal for us in order to assistance,
to drink; weal (and) health flow they unto us.

Thus the Paippalāda text of the Atharva-veda initiates with the stanza *śam no devīr abhiṣṭaya*—this forms the opening stanza of the Atharva-veda. Whitney notes that this stanza is also found prefixed to the text of the Vulgate in four of the mss. used by him (e.g., I and R, O and Op). Thus at the beginning of I, we have the stanza (श नो देवीरभिष्टये०) entire and then (ये त्रिषप्ताः) (ye triṣaptāḥ).

In 1871, Haug (*Brahma and Brahmanen*, p. 45) had noted that the *Mahābhāṣya* (I.1.1.) of Patañjali, rehearsing the beginnings of the four Vedas, gives *śam no devī*—as the beginning of the Atharva-veda. Weber again called attention to the fact concerning the *Mahābhāṣya* and to a similar fact concerning the *Gopatha Brāhmaṇa*. In our *Brahma Yajña* (the *Vedic Samdhya*—Dayānanda) the opening stanza is also *śam no devī*.

We may also note that in 1879, Burnell observed, on p. 37b of his *Tanjore Catalogue* that the real South Indian mss. of the *Mahābhāṣya* ignores the Atharva-veda and omits the *śam no devīr* stanza.

In the *Gopatha Brāhmaṇa*, Pūrva, Prapāṭhaka I Kaṇḍikā 29. we have :

किं देवतमित्युच्यमानिदेवतन्तदेव ज्योतिर्गायत्रं
 छन्दः पृथिवी स्यान्म । अग्निमीळे पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम् ।
 होतारं रत्नधातममित्येवमादि कृत्वा ऋग्वेदमधीयते ।
 यजुषां वायुर्देवतं तदेव ज्योतिः त्रैष्टुभं छन्दोऽन्तरिक्षं स्यान्म ।
 इषेत्येवोर्जत्वा वायवस्य देवो वः सविता प्रार्पयतु ।
 श्रेष्ठतमाय कर्मण इत्येवमादि कृत्वा यजुर्वेदमधीयते ।
 साम्नामादित्यो देवतं तदेव ज्योतिर्जागत् छन्दो घृी स्यान्म ।
 अग्न आयाहि वीतये गुणानो हव्यदातये ।
 नि होता सत्सि बर्हिषीत्येवमादि कृत्वा सामवेदमधीयते ।
 अथर्वणां चन्द्रमा देवतं तदेव ज्योतिः सर्वाणि
 छन्दांस्यापः स्यान्म शन्नोदेवीरभिष्टय
 इत्येवमादि कृत्वा अथर्ववेदमधीयते ।

Translations of the Atharva-veda

Charles R. Lanman gives an account of the translations of the Atharva-veda. The braces at the right show which of the Shankar Pandurang Pandi's (SSP) Four Volumes (*Atharva-veda Samhitā*, with the commentary of Sāyaṇācārya, 1894-98) contains the text with comment's of any given book.

I.	Translation of the whole text. Griffith, 1895, 1 96		
II.	Translation of a mss. of selected hymns. Bloomfield, 1897; Ludwig, 1878; Grill, 1888		
III.	Translation of single books		
IIIb.	Books with comment of Sāyaṇa.		
Book I	I Weber, Indische Studien iv, 1858	Book I, entire	
Book II	I ⁿ xiii, 1873	Book II, entire	SPP's
Book III ⁿ	xvii, 1885	Book III, entire	Vol. I
Book IV ⁿ	" 1898	Book IV, entire	
Book V	" " " "		
Book VI	1-50 Florenz 1887	Book VI, entire	
Book VII	Henry, Le livre VII 1892	Book VII, entire	
Book VIII	Henry, Les Livres VIII and IX 1894	Book VIII, 1-6	
		Vol. II SPP's	
Book IX	" " "		
Book X	" XI and XII 1896		
Book XI	" " 1896	Book XI, entire	
Book XII	" " 1896		
Book XIII	" Leshymnes Rohitas 1891	Spp's	
Book XI	V Weber, Indischen Studien V 1862	Vol. III	
Book XV	Aufrecht " I 1850		
Book XVI			
Book X			
Book VI	I	Book XVII, entire	
Book XVII I	Weber, Sitzungsberichte, 1895-96	Book XVIII Spp's Vol. IV	
Book X	IX	Book XIX, entire	
Book XXX		Book XX, 1-37	

Morphology : Grand Divisions into the Kāṇḍas and Paryāyas

Prof. William Dwight Whitney (1827-1894), who is reputed for his detailed studies on the Atharva School, has

for his convenience, divided the Saṃhitā into three grand divisions and a supplement:

1. *First Grand Division*—Books I-VII (433 hymns)
2. *Second Grand Division*—Books VIII-XII (45 hymns)
3. *Third Grand Division*—Books XIII-XVIII (38 long hymns)
4. *Supplement*—Book XIX (72 hymns)

The Atharva-veda is available in two recensions:

- (i) the Vulgate or the Saunaka Recension
- (ii) the Kashmirian or the Paippalāda Recension.

The seven other recensions, now not available are:

- (i) Tauda, (ii) Mauda, (iii) Jājala, (iv) Jalada, (v) Brahmvāda, (vi) Devadarśa, and (vii) Cāraṇa-Vaidya.⁵

तौद, मौद, जाजल, जलद, ब्रह्मवाद, देवदर्श and चारण वैद्य

(1) Belonging to the Atharva School, we have the Kauśika Sūtra and the Vaitāna Sūtra. The Vaitāna has been published in text and translation by Garbe and the text of the Kauśika (in 1890) by Bloomfield. A critical work on the Kauśika has been done by Bloomfield and Caland.

A summary of Atharvan verses and hymns is given below:

(Whitney p. cx/vii)			
Grand Division I-Kāṇḍa I-VII	433 hymns	2030	verses
Grand Division II-Kāṇḍa VIII-XII	45 hymns	1528	verses
Grand Division III-Kāṇḍa XIII-XVI	38 hymns	874	verses
Total	516 hymns	4472	verses
Supplement Kāṇḍa XIX	72 hymns	456	verses
Total	588 hymns	4888	verses
The Kuntāpa khila Kāṇḍa XX	10 hymns	150	verses
Total Kāṇḍas I-XIX	598 hymns	5038	verses

Prof. Whitney does not take into account the Kāṇḍa XX of the Atharva-veda, since this Kāṇḍa is entirely taken and reproduced from the R̥gveda. Normally, with total 20 Kāṇḍas in the Atharva-veda, we have in all 731 hymns and 5977 verses,

The Paryāya Hymns

The Atharva-veda Saṁhitā is characterised by its eight *paryāya hymns* which are scattered over seven different Kāṇḍas (Books). They are :

(See Whitney : page 471)

1. Kāṇḍa VIII.	10	(6 paryāyas)
2. IX	6	(6 paryāyas)
3. IX	7	(1 paryāyas)
4. XI	3	(3 paryāyas)
5. XII	5	(7 paryāyas)
6. XIII	4	(6 paryāyas)
7. XV		(18 paryāyas)
8. XVI		(9 paryāyas)

The nine paryāyas of Book XVI

- (1) of 13 verses - अतिसृष्टो० to शिवानग्नेन०
- (2) of 6 verses - निर्दुर्मण्य० to ऋषीणां प्रस्तरोसि ।
- (3) of 6 verses - मूर्धाहं रयीणां० to असंतापं मे०
- (4) of 7 verses - नाभिरहं रयीणां० to शक्वरी स्थ पशवो०
- (5) of 10 verses - विद्म ते स्वप्न० to तं त्वा स्वप्न०
- (6) of 11 verses - अज्रेष्वाद्या० to तदमुष्मा०
- (7) of 13 verses - तेनैनं० to स मा जीवीत्तं०
- (8) over 37 verses or 30 - जितमस्माकं० to जितमस्माकम्०
- (9) of 4 verses - जितमस्माकम्० to वस्योभूयाय०

These 8 sets of paryāyas are called *paryāya-sūktas* to distinguish them from those among which they occur and which are called *artha-sūktas*. The separate portions of which they are composed are called each a *paryāya* (or also

pariyāya-sūkta). Each *pariyāya* taken separately is in the old manuscripts numbered as to its verses separately; but they (the *pariyāyas* of a given group taken together) so evidently constitute each a whole, as shown by the sense and likewise by the number in which the *Anukramaṇis* treat them, that Roth and Whitney regarded it as beyond question that they should be numbered continuously, to save a citation by more than three numbers.

Each *pariyāya* has its own summing up at the end: if a numbered division corresponding to an *ṛc* is composed of more than one divided portion, it is called a *gaṇa*, and its subdivisions *avasāna-ṛcas* or *gaṇāvasāna ṛcas*.

(गणावसान ऋच्) Thus the first divisor (of viii.10) is summed up as follows:

पर्यायः 1, गणाः 6, गणावसान ऋचः 13; and it is by the latter number, that the *Anukr.* treats it. Similarly the third *pariyāya* (of VIII.10) is summed up as

पर्याय-सूक्तम् 1, गणाः 4, गणावसान ऋचः 8.

In XII.5, the divisions are called *vacanāni* or *vācanā*; *vasāna ṛcas*. In *pariyāyas* 5 and 6 of XIII.4, a distinction is made between the *avasanaṛcaḥ* and *gaṇāvasānaṛcaḥ*, those which have the refrain, receiving the latter designation.

The divisions of Books XV and XVI are likewise *pariyāyas* and their sub-divisions are styled *avasānaṛcaḥ* and *gaṇāvasānaṛcaḥ* in the same manner. (*Whitney* p. 472)

4.

The Vedic Theism

Mystic Theism of the Atharva-veda

1. The Asya Vāmasya Hymn—God—the Symbolic Sun

Tha Atharva-veda Saṁhitā, for its theism, uses the terminology of the other Vedic saṁhitās. The Supreme Self is one though known by numerous names : *ekam sad vipr-ābahudhā vadanti*. He is One, though, the learned describe Him in numerous ways (R̥v. I.164.46). The *Asya vāmasya palitasya* hymn of the R̥g - veda (I.164) is almost verbally repeated in the Atharva-veda (IX.9 and IX.10); the R̥g text in this hymn has 52 verses, while the Atharvan text in the two hymns has 22+28=50 verses. There are in numerous cases verbal differences also, as in R̥v. I.164.41 and Av.IX.10.21.

Pūrvārdha : Av. IX.9=R̥v. I.164.1—22.

In the *Asya Vāmasya* Hymn, occur passages which apply to the supreme divinity and to the Sun both. The entire hymn is a mystic one. The hymn speaks of three brothers—perhaps the three forms of Agni : Agni or solar energy in the heaven, the energy of thunder-lightning in midspace or atmosphere, and the fire on the earth, discovered by man as the fire of attrition (which had been revered as the sacrificial fire).

I am reproducing here the verbal translation of a few verses of this mystic hymn without comments.

THE PŪRVĀRDHA

1. अस्य वामस्य पलितस्य होतुस्तस्य भ्राता मध्यमो अस्त्यग्निः ।

तृतीयो भ्राता घृतपृष्ठो अस्वात्रापश्यं विशपति सप्तपुत्रम् ।।

The second brother of this lovely Hotar, hoary witheld, is the voracious lightning. The third is he whose back is

balmed with butter. Here I have seen the king with seven male children.

2. सप्त युञ्जन्ति रथमेकचक्रमेको अश्वो वहति सप्तनामा ।

त्रिणाभि चक्रमजरमनर्दं यत्रेमा विश्वा भुवनाधि तस्युः ॥

Seven harness the one-wheeled chariot; one horse, having seven names, draws it; of three naves is the wheel, unwasting, unassailed, whereon stand all these existences.

3. इमं रथमधि ये सप्त तस्युः सप्तचक्रं सप्त वहन्त्यशवाः ।

सप्त स्वसारो अभि सं नवन्त यत्र गवां निहिता सप्त नामाः ॥

The seven that stand on this chariot—seven horses draw it, seven-wheeled; seven sisters shout at it together, where are set down the seven names of the kine.

4. को ददर्श प्रथमं जायमानमस्यन्वन्तं यदनस्या बिभर्ति ।

भूम्या असुरसृगात्मा क्वस्वित्को विद्वांसमुप गात्र प्रष्टुमेतत् ॥

Who saw it first in the process of birth, as the boneless one bears him that has bones ? Where forsooth the earth's life, blood soul (?) Who shall go to ask that of him who knows ?

6. पाकः पृच्छामि मनसाविजानन्देवानामेना निहिता पदानि ।

क्त्से बष्कयेधि सप्त तन्तून्वि तल्लिरे कवय ओतवा उ ॥

Simple, not discerning with the mind, I ask about the thus set-down tracks of the gods; over the yearling calf have the poets stretched out seven lines (tantu) for weaving.

10. तिस्रो मातृस्त्रीन्पितृन्बिधदेक उर्ध्वस्तस्यौ नेमव ग्लापयन्त ।

मन्त्रयन्ते दिवो अमुष्य पृष्ठे विश्वविदो वाचमविश्वविन्नाम् ॥

The one bearing three mothers and three fathers, stood upright; verily they do not exhaust him; on the back of yon sky, the all-knowing ones talk a speech not found by all.

11. फज्यारे चक्रे परिवर्तमाने यस्मिन्नातस्युर्भुवनानि विश्वा ।

तस्य नाक्षस्तप्यते भूरिभारः सनादेव न छिद्यते सनाभिः ॥

On the five-spoked circumvolving wheel on which stood all existences—its axle, much-burdened is not heated; even from of old it is not severed with the nave.

13. द्वादशारं नहि तज्जराय वर्वति चक्रं परि घामृतस्य ।

आ पुत्रा आने मियुनासो अत्र सप्त शतानि विंशतिश्च तस्युः ॥

The twelve-spoked wheel for that is not to be worn out—revolves greatly about the sky of righteousness; there, O Agni, stood the sons, paired, seven hundred and twenty (720).

15. स्त्रियः सतीस्तौ उ मे पुंस आहुः पश्यदक्षष्णान् वि चेतदन्धः ।

कविर्यः पुत्रः स ईमा चिकेत यस्ता विजानात्स पितुष्पितासत् ॥

Them, being women, they declared to be men; he who hath eyes may see, but the blind will not distinguish; the son that is a poet, he verily understood; whoever knows those things apart he shall be his father's father.

20. द्र सुपर्णा सयुजा सखाया समानं वृक्षं परि पस्वजाते ।

तयोरन्यः पिप्पलं स्वाद्वत्त्यनश्नन्नन्यो अभि चाकशीति ॥

Two eagles, joint companions, embrace the same tree; of them the one eats the sweet berry; the other looks on all the time, not partaking.

21. यस्मिन्वृक्षे मध्वदः सुपर्णा निविशन्ते सुक्ते चाधि विश्वे ।

तस्य यदाहुः पिप्पलं स्वाद्वत् तन्नोन्नशयः पितरं न वेद ॥

On what tree the honey-eating eagles all settle and give birth—what they call the sweet berry in the top of it, that cannot he attain who knoweth not his father.

THE UTTARĀRDHA :

cf. Ṛg-veda, I.164.23-46; Atharva-veda, IX.10.

The verses of the second-half of the *Asya Vāmasya Sūktam* occur in the Atharva-veda as a separate hymn (IX.10) of 28 verses beginning with words "Yad gāyat্রে adhi gāyatramāhitam" (cf. Ṛg-veda I.164. 23). The verse refers

to the meters: *gāyatrī*, *trīṣṭubh* and *jagatī* (or their corresponding *Sāman* Chants : *gāyatra*, *trīṣṭubha* and *jāgata*).

1. यद् गायत्रे अधिगायत्रमाहितं त्रेष्टुभं वा त्रेष्टुभान्निरतक्षत ।
यद्वा जगज्जगत्याहितं पदं य इत् तद् विदुस्ते अमृतत्वमानशु ॥

That the *gāyatrī*-verse is set in the *gayatrī*-verse, or that they fashioned the *trīṣṭubh*-verse out of the *trīṣṭubh* verse, or that the *jagatī* step is set in the *jagatī*: who-ever know that, they have attained immortality.

2. गायत्रेण प्रति निमीते अर्कमर्केण साम त्रेष्टुभेन वाकम् ।
वाकेन वाकं द्विपदा चतुष्पदाक्षरेण मिमेते सप्त वाणीः ॥

By the *gāyatrī* verse, he measures of the song, by the song the chant (*sāman*), by the *trīṣṭubh* verse, the hymn (*vak*), by the hymn of two feet (*dvipadā*) or of four feet (*catuṣ-padā*) the hymn : by the syllable, they measure the seven tunes(*vāṇī*)

4. उप हव्ये सुदुघां धेनुमेतां सुवस्तो गोधुगुत दोवदेनाम् ।
श्रेष्ठं सवं सविता साविपन्नोभीदो धर्मस्तदु पु प्र वोचत् ॥

I invite that well-milking milch-cow; a skilful-handed milker also shall milk her; may the impeller impel us the best impulse; the hot drink (*gharma*) is kindled about: that may he kindly proclaim.

Savitṛ means the Sun in the physical world; the word *savitṛ* stands for the Supreme Impeller in the Cosmic Theism. The Cosmic Cow and her Calf of benevolence are hinted at in the numerous verses in this hymn.

Here we have a lovely hymn referring to the Supreme Divine Poem (the *deva-kāvya*) that reminds one of another Atharva verse : *devasya paśya kāvyam na mamāra na jīryati* (x.8.32) ? :

9. विधुं दद्राणं सलिलस्य पृष्ठे युवानं सन्तं पलितो जगार ।
देवस्य पश्य काव्यं महित्वाद्या ममार स ह्यः समानः ॥

The shaker-apart (*vidhu?*) that runs on the back of the sea being young, the hoary one swallowed; see thou the poesy of the Divine One with greatness; today he died, yesterday he received breath (*sam-an*).

In X.8.32, we had an entirely different expression : see the wisdom of the God Supreme; He dies not; He grows not old.

12. घौरः पिता जनिता नाभिरत्र बन्धुर्नो माता पृथिवी महीयम् ।।

उत्तानयोश्चम्बोर्योनिरन्तरत्रा पिता दुहितुर्भिमाधात् ।।

The heaven our father, the generator, navel here; this great earth our connection or link, mother; the womb (*yonu*) within the (two) outstretched cups (*cambu*); here the father hath set (*ā-dhā*) the daughter's embryo.

A Pair of Verses :

Questions and Answers—verses 13 and 14 of Av. IX.10 are:

Question :

1. I ask of thee the extreme end of the earth.

पृच्छामि त्वा परमन्तं पृथिव्याः ।

2. I ask the seed of the male (*vr̥ṣan*) horse.

पृच्छामि वृष्णो अश्वस्य रेतः ।

3. I ask thee the navel of all existence.

पृच्छामि विश्वस्य भुवनस्य नाभिः ।

4. I ask the highest (*parama*) firmament (*vyoman*) of speech.

पृच्छामि वाचः परमं व्योम ।

Answer : 1. This sacrificial hearth (the life of selfless actions) is the extreme end of the earth.

इयं वेदिः परो अन्तः पृथिव्याः ।

2. This Soma is the seed of the male horse;

अयं सोमो वृष्णो अश्वस्य रेतः ।

3. This sacrifice is the navel of all existence.

अयं यज्ञो विश्वस्य भुवनस्य नाभिः

4. This priest (brahman) is the highest firmament of speech.

ब्रह्मायं वाचः परमं व्योम

16. अपाङ् प्राङ्गतिं स्वधया गृहीतोमर्त्यो मर्त्येना सयोनिः ।

ता शश्वन्ता विपूचीना वियन्ता न्यन्यं चिक्युर्न नि चिक्युरन्यम् ।

Off ward, forward goes, seized by *svadhā*, the immortal one, of like source with the mortal; the two, constantly going separate apart—the one they noted, the other they noted not.

(A hint at the Vedic Eschatology, or the Doctrine of Re-birth— death and life (cycle)

18. ऋचो अक्षरे परमे व्योमन् यस्मिन् देवा अधि विश्वे निषेदुः ।

यस्तन्न वेद किमृचा करिष्यति य इत् तद् विदुस्ते अमी समासते ।।

In the syllable of the verse (the *ṛc*) in the highest firmament, on which all-gods (Nature's all-bounties) sat down; he who knoweth not that, what will he do with the Revealed Verses ? They, who know that, sit together yonder.

21. गौरिन्मिमाय सलिलानि तक्षत्येकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी ।

अष्टापदी नवपदी बभ्रुर्षी सहस्राक्षरा भुवनस्य पंक्तिस्तस्याः समुद्रा अधि वि क्षरन्ति ।

The cow verily lowed, fashioning the seas; one-footed, two-footed is she, four-footed; having become eight-footed, nine-footed, thousand-syllabled, a series of existence; out from her flow apart the oceans (of Divine Knowledge).

24. विराट् वाग् विराट् पृथिवी विराडन्तरिक्षं विराट् प्रजापतिः ।

विराण्मृत्युः साध्यानामधिराजो बभूव तस्य भूतं भव्यं

वशे स मे भूतं भव्यं वशे कृणातु ।।

Virāj is speech, *virāj* earth, *virāj* atmosphere, *virāj* Prajāpati, *virāj* became death, the over-king of the perfec-

tibles (*sādhyā*); in his control are what was, what is to be; let him put in my control what was, what is to be.

27. चत्वारि वाक्परिमिता पदानि तानि विदुर्ब्राह्मणा ये मनीषिणः ।

गुहा त्रीणि निहिता नेङ्गयन्ति तुरीयं वाचो मनुष्या वदन्ति ।।

Speech is four-measured out quarters (*pada*); those are known by Brahmans who are skilful; three, deposited in secret, they do not set in motion; a fourth of speech human beings speak. (Names are *parā*, *paśyanti*, *baikhari*).

28. इन्द्रं मित्रं वरुणमग्निमाहु रथो दिव्यः स सुपर्णो गरुत्मान् ।

एकं सद् विप्रा बहुधा वदन्त्यग्निं यमं मातरिश्वानमाहुः ।।

They call Him Indra, Mitra, Varuṇa, Agni; likewise he is Suparṇa (heavenly winged eagle); what is one, the sages (*viprāḥ*) name (*vad*) variously; they call him Agni, Yama, Mātariśvān.

2. The Cosmic Sacrifice

The *Puruṣa Sūkta*, *Adhyāya XXXI* of the *Yajur-veda* has the lines,

यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् ।

ते ह नाकं महिमानः सघन्त यत्र पूर्वं साध्याः सन्ति देवाः ।।

which occur in the *Atharva-veda* also, but in the *Atharva*, the *devatā* is *Aimā* (*Av. VII.5.1*); in the *Atharva* (*VII. 5.4*), we also have :

यत्पुरुषेण हविषा यज्ञं देवा अतन्वत ।

अस्ति नु तस्मादोजीयो यद् विहव्येनेजिरे ।।

The *Nārāyaṇa Sūkta* (cf. the *Puruṣa Sūkta* of the *Yajuh.*) is in Book XIX, hymn 6 with 16 verses, with the opening line:

सहस्रबाहुः पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् ।

स भूमिं विश्वतो कृत्वात्यतिष्ठद् दशाङ्गुलम् ।।

(Thousand-armed is Puruṣa, thousand-eyed, thousand-footed; he covering the earth entirely, exceeded it by ten fingers' breadth.

The entire creation is the Cosmic Brahman's great sacrifice. Similar to the description in the R̥g and the Yajur Saṁhitās, the Atharva describes Nārāyaṇa in the same cosmic language.

The Cosmic Puruṣa is described in 16 verses. The R̥g-veda Hymn X.90 has also 16 verses, with considerable verbal differences. Nārāyaṇaḥ is the devatā of the R̥g-veda and the Atharva hymns. Both the Saṁhitās describe the Cosmic Being and His Great Sacrifice; both in a style of their own. We shall reproduce here a few of the verses from the Atharva-veda to show what type of the Cosmic Theism is therein:

सहस्रबाहुः पुरुषः Thousand-armed is Puruṣa, thousand-eyed, thousand-footed; he covering the earth entirely, exceeded it by ten fingers' breadth.

त्रिभिःपद्भिः With three feet, he ascended the sky: a foot of him, again, was here; so he stood out asunder, after eating and non-eating (विष्वङ्मृशानानशने).

तावन्तो अस्य महिमानः So many are his greatnesses and Puruṣa as superior (ज्यावान्) to that; a foot of him is all beings (विष्वा भूतानि); three feet of him are what is immortal in the sky (almost what we had in the preceding verse XIX).

पुरुष एवेदं सर्वम् Puruṣa is just this all, what is and what is to be (भूतं भव्यं); also (is he) lord (ईश्वरः) of immortality, which was together with another.

वत्पुरुषं व्यदधुः When they separated (व्यदधुः) Purusa, in how many parts did they distribute (व्यकल्पयन्) him? What was his face? What his (two) arms? what are called his thighs and feet?

ब्राह्मणोऽस्य The brāhmaṇa was his face; the kṣatriya became his two arms; the vaiśya his middle; from his two feet was born the śūdra.

चन्द्रमा मनसो जातः The moon is born from his mind; from his eye the Sun was born; from his mouth both Indra and Agni (electricity and fire), from his breath, Vāyu was born.

नाभ्यासीदन्तरिक्षत् From his navel was the midspace (अन्तरिक्ष), from his head, the sky (द्यौ) or the celestial region, came into being; from his two feet, the earth, the quarters from his ear (श्रोत्रात्); so shaped they the worlds.

विराद्ये समभवद् Virāj in the beginning came into being; out of Virāj Puruṣa it, when born, exceeded the earth behind, also in front (अत्यरिच्यत् पश्चात् भूमिमथो पुरः).

यत्पुरुषेण हविषा० When with Purusa as oblation, the gods (देवाः) extended the sacrifice (यज्ञमतन्वत), spring (वसन्त) was its sacrificial butter (आज्यं); the summer its fuel; and autumn its oblation.

तं यज्ञं प्राकृष्या० They sprinkled with the early rain that sacrifice Puruṣa born in the beginning; there with the gods sacrificed, the perfectillies (sādhya) and that are Vasus.

तस्मादश्वा अजायन्त० From that were born horses and whatever (animals) have teeth in both jaws; kine were born from that, from that were born goats and sheep.

तस्माद्यज्ञात्सर्वकुतः० From that all sacrificing, sacrifices were born the verses (ऋचा), the chants (सामानि); metre (छन्दः, अथर्व०) were born from that; sacrificial formula (यजुः) was born from that.

तस्माद्यज्ञात्० From that all sacrificing sacrifice was collected the speckled butter (पृषदाज्यं), it made those cattle belonging to Vayu (पशून्), those that are of the forest (अरण्य) and of the village (ग्राम्याः).

सप्तास्यासन् परिधिः Seven were made its enclosing sticks (परिधयः), thrice-seven (त्रिः सप्त) its pieces of fuel (समिधः), (परिधयः) when the gods extending the sacrifice, bound Purusa as Paśu. (अबध्नन् पुरुषं पशुम्)

मूर्धनोदिवस्यः Seven times seventy (490) rays ($7 \times 70 = 490$) were born from the head of the great god (देवस्य मूर्ध्नो बृहतः), of king Soma, when born out of Puruṣa.

3. The Jyeṣṭha Brahman

The Supreme Reality is addressed in several verses of the Atharva-veda as the Jyeṣṭha Brahman (the Eldest Brahman.)

1. यो भूतं च भव्यं च सर्वं यश्चाधितिष्ठति ।

स्वर्गस्य च केवलं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥ (Av. X.8.1)

He is set over both what has been in the past (bhūta) and what is going to be in the future (bhavya); and what above is in the *dyau* (celestial region)—to that Jyeṣṭha (Eldest) Brahman be (our) homage.

2. यस्य भूमिः प्रमान्तरिक्षमुतोदरम् ।

दिवं यश्चक्रे मूर्धानं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥ (Av. X.7.32.)

Of whom earth is *pramā* (a model of measure; i.e. foot), and midspace the belly; who made *dyau* (or celestial region) his head;—to that Jyeṣṭha Brahman be (our) homage.

3. यस्य सूर्यश्चक्षुश्चन्द्रमाश्च पुनर्णवः ।

अग्निं यश्चक्र आस्यं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥ (Av. X.7.33.)

Of whom the Sun is eye, and also the moon that grows new again and again; who made Agni (fire) his mouth,—to that Jyeṣṭha Brahman be (our) homage.

4. यस्य वातः प्राणापानौ चक्षुरङ्गिरसोभवन् ।

दिशो यश्चक्रे प्रज्ञानीस्तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥ (Av. X.7.34.)

Of whom the wind is the breath-in (*prāṇa*) and the breath-out (*apāna*), of whom the Aṅgirasas were the eye;

who made the quarters (*dik*) fore-knowing (*prajñan* ih)—to that Eldest Brahman be (our) homage.

For the Jyeṣṭha Brahman, see also Av. X.7.24; 36; 8.16; 20; 28.

5. यः श्रमात्तपसो जातो लोकान्सर्वान्समानशे ।

सोमं यश्चक्रे केवलं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥ (Av. X.7.36.)

Who, born from toil (*śrama*) and penance (*tapas*), completely attained all worlds, who made Soma all his own—to that Eldest Brahman be (our) homage.

6. यत्र देवा ब्रह्मविदो ब्रह्म ज्येष्ठमुपासते ।

यो वै तान्विद्यात्प्रत्यक्षं स ब्रह्मा वेदिता स्यात् ॥ (Av. X.7.24.)

Where the brahman-knowing gods worship the Jyeṣṭha Brahma, whoso verily knoweth them eye-to-eye, he may be a *brahman*, a knower.

4. The Skambha Brahma

1. स्कम्भो दाधार द्यावापृथिवी उभे इमे

स्कम्भो दाधारोर्वन्तरिक्षम् ।

स्कम्भो दाधार प्रदिशः पदुर्वीः

स्कम्भ इदं विश्वं भुवनमा विवेश ॥ (Av. X.7.35)

Our Lord as Skambha sustains both heaven and earth here; the Skambha sustains the wide mid-space; the Skambha sustains the six wide directions; into the Skambha hath entered this whole existence (*bhuvana*).

In the Vedic terminology, by *skambha* is meant *frame of creation*; it may be regarded as the main pillar (*stambha*) of our creation. It has, in usage, become a synonym of Brahman. An enquiry into this *skambha* has become an enquiry into the nature of this Brahman. It has become a common term in the Atharva-veda. We have another verse which questions about *anga* and *skambha* both.

कियता स्कम्भः प्र विवेश

भूतं कियद् भविष्यदन्वाशयेस्य ॥

एकं यदङ्गमकृणात्सहस्रधा

कियता स्कम्भः प्र विवेश तत्र ॥ (Av. X.7.9)

By how much did Skambha enter the existent ? how much of him has along that which will exist ? what one member (*aṅga*) he made thousand-fold; by how much did Skambha enter there ?

One who knows the Jyeṣṭha Brahma can only know the Skambha. This knowledge also depends on high morality and code of conduct:

यत्र तपः पराक्रम्य व्रतं धारयत्युत्तरम् ।

सतं च यत्र श्रद्धा चापो ब्रह्म समाहिताः

स्कम्भं तं ब्रूहि क्तमः स्वित्देव सः ॥ (Av. X.7.11)

Where penance, striding forth (*पराक्रम्य*), maintains the higher vow (*vrata*), where both *Rta* (*ऋत*) and *Śraddhā* (truth and the acceptance of truth—*śraddhā*-, *āpaḥ*, and *brahman* are set together, that Skambha, tell me; which forsooth is he ?

Whoever knows the Brahman in man (The Cosmic Man),—they know the most exalted one (*parameṣṭhin*), and whoever knows *Prajāpati*, whoever knows the *jyeṣṭha* Brahman, they also know accordingly the *Skambha*, a popular refrain of numerous verses of the *Atharva-veda*,—that Skambha tell me which forsooth is he ?

We shall refer to the hymn, Av.X. 7, in this context.

कस्मादङ्गाद्दीप्यते अग्निरस्य

कस्मादङ्गात्पवते मातरिश्वा ।

कस्मादङ्गाद्भि मिमीतेधि चन्द्रमा

मह स्कम्भस्य मिमानो अङ्गम् ॥ (Av. X.7.2)

From what member (*aṅga*) of his flames Agni ? from what member blows *Mātarīśvan* ? from what member doth the moon measure out, measuring the member (*aṅga*) of great Skambha ?

क्व प्रेप्सन्दीप्यत ऊर्ध्वो अग्निः

क्व प्रेप्सन्पवते मातरिश्वा ।

यत्र प्रेप्सन्तीरभियन्त्यावृतः

स्कम्भं तं ब्रूहि कतनः सिवदेव सः ॥ (Av. X.7.4)

Whither desiring to attain does Agni flame aloft ?
whither desiring to attain blows Mātariśva ?

Whither desiring to attain, the turns go that Skambha,
tell (me), which forsooth is he ?

The entire hymn (Av.X.7) contains no less than 20 verses with the term Skambha in it. The *yeṣṭha* Brahma and the Skambha (and also the *Āṅga*-Brahma in the same sense) do not only refer to the frame of creation, but in the integrated sense, they synchronize with Brahman. In this context, *āṅga* is also the frame of creation, and in the opening verse of the hymn X.7, we have the words:

कस्मिन्नङ्गो तपो अस्याधि तिष्ठति

कस्मिन्नङ्गो ऋतमस्याध्याहितम् ।

क्व व्रतं क्व ध्रुवास्त्य तिष्ठति

कस्मिन्नङ्गो सत्यमस्य प्रतिष्ठितम् ॥

(In what member of him, is penance situated ? and in what member of him is *ṛta* deposited ? Where situated is *vrata*, where his *śraddhā* ? In what member of him is truth (*satya*) established ?)

5. Adhipati Brahma

One of the verses of the *Yajur-veda Samhitā* (XXXII.1) declares that Agni, *Āditya Vāyu*, *Chandramas*, *Sukra*, *Āpaḥ*, *Prajāpati* and similarly so many are the names of one and the same God, the Supreme Self.

तदेवाग्निस्तदादित्यस्तद्वायुः तदुचन्द्रमा ।

तदेव शुक्रं तद् ब्रह्म ता आपः स प्रजापतिः ॥

All these terms, taken etymologically, represent numerous characteristics of God. Dayānanada in the first chapter of his great work, the *Satyārtha Prakash*, discusses these derivations in details.

The Atharva-veda, in one of the hymns, draws an associated-parallelism between six cardinal directions, six Adhipatis, six protectors or Rakṣitṛs and six iṣavaḥ or arrows (these four sets) and uses the terms Agni, Indra, Varuṇa, Soma, Viṣṇu and Bṛhaspati as six names of one and the same God, the Supreme Self.

Quarters (Dik)	Adhipati (Supree Lord)	Rakṣṭṛ (protector)	Arrow (iṣu)
Prācī, east	Agni	Asit	Āditya
Dakṣiṇa, south	Indir a	Tiraścīrājī	Pitṛ
Pratīcī, west	Varuṇa	Prdākū	Anna
Udīcī, north	Soma	Sva jaḥ	Aśan i
Dhruva, nadir	Viṣṇu	Kalmāṣagrīva	Vīrudha
Ūrdhva, zenith	Bṛhaspati	Śvitra	Varṣa

1. प्राची दिगग्निरधिपतिरसितो रक्षितादित्या इषवः ।
2. दक्षिणा दिगिन्द्रोधि पतिश्चिरश्चिराजी रक्षिता पितर इषवः ।
3. प्रतीची दिग्कृणोधिपतिः पृदाकू रक्षितान्मिषवः ।
4. उदीची दिक्सोमोधिपतिः स्वजो रक्षिताशनिरिषवः ।
5. ध्रुवा दिग्विष्णुरधिपतिः कल्माषग्रीवो रक्षिता वीरुध इषवः ।
6. ऊर्ध्वा दिग्बृहस्पतिरधिपतिः श्वित्रो रक्षिता वर्षमिषवः । (Av. III.27.)

6. The Ucchiṣṭa or the Remnant Brahma

The Devatā of the Atharva Hymn (XI.7) is termed as *ucchiṣṭa* (the remnant). The Remnant Lord is the Source and also the Pralaya or the Final Deluge, of the entire creation. When at the Deluge, everything disappears, the creator Lord still remains, and from Him, again and again, the new creations arise; our Lord is thus declared as *Remnant*. This hymn has 27 verses, of which a few are reproduced here:

1. उच्छिष्टे नाम स्फं० —In the Remnant are set name and form; in the Remnant is set the world; within the Remnant both Indra (Electricity) and Agni (fire), everything is set together.

2. उच्छिष्टे वाक्पृथिवी० In the Remnant heaven and earth; all existence is set together; in the Remnant the waters, the ocean, the moon, the wind is set.

3. सन्नुच्छिष्टे० In the Remnant (are) the being one, and the non-being one, both, death, and vigor, Prajāpati, they of the world (laukya) are supported on the Remnant, both vra (व्र) dra (द्र), and also Sri (fortune) in me.

9. अग्निहोत्रं च श्रद्धा च० Both the fire- offering, and faith (śraddhā), and vaṣaṭ exclamation, the-vow (vrata), penance (tapas), and dakṣiṇā (sacrificial gift); what is offered (ista) and what is bestowed (pūrta) are set together in the Remnant.

17. ऋतं सत्यं तपो राष्ट्रं० Righteousness (ऋत), truth (सत्य), penance (तपः), kingship (राष्ट्र), toil (श्रम), and virtue (धर्म, कर्तव्य), and deed (कर्म), been (भूत), what will be (भव्य), in the Remnant; heroism (वीर्य), fortune (लक्ष्मी), strength in strength (बलं बले).

27. देवाः पितरो मनुष्या० The gods (the enlightened ones) (देवः), the pitrs (पितरः elders), human beings (मनुष्य), the Gandharvas, and the Apsarses: from the Remnant were born all the gods in heaven, heaven-restorers, (divi-भितः)

(From the verse 23 to 27, the refrain is उच्छिष्टाज्जिरे सर्वे दिवि देवा दिविभितः)

(From the Remnant were born all the gods in heaven, heaven restorers).

7. Gods different and Yet One

The entire hymn XI.6 of the Atharva-veda enumerates so many names of gods, yet they represent one and the

same Supreme Self or Brahman. In fact, in the Vedic literature, the term *deva* has numerous connotations :

- (i) Nature's all-bounties (विश्वेदेवाः) are named as *viśvedevāḥ*; mother, father, preceptor and atithi, the Sannyāsin, in fact any selfless public worker is known as *deva*.
- (ii) The word *deva* is derived in Sanskrit from such roots as may mean to give (दान), to shine (दीपन), to illumine (द्युत-स्यान)

[देवो दानाद् वा, द्योतनाद् वा, द्युस्यानो भवतीति वा—Nir. VII. 15]

We have *devatā* of the Vedic verses, refering to the subject matter of the verse. One of the verses of the Yajur-veda (XIV.20) says: अग्निर्देवता वातो देवता सूर्यो देवता चन्द्रमा देवता ।

The word according to context may mean:

Agni: fire, or foremost adorable lord, or the energy—terrestrial, of midspace or of celestial region; it may mean a leader of the group.

The hymn, AV. XI.6, has numerous verses ending with the refrain:— " तेनो मुञ्चन्त्वंहसः " "Let them free us from distress", e.g.

1. We address Agni, Vanaspati (forest trees), the herbs (*oṣadhi*, and plants (*virudha*), Indra, Bṛhaspati and Sūrya: let them free us from distress.
2. We address Rājā Varuṇa, Mitra, Viṣṇu, likewise Bhaga, Aṁśa, Vivasvān: let them free us from distress.
3. We address gods Savitr, dhātṛ Pūṣan; we address Tvaṣṭṛ at the head: let them free us from distress.
4. The Gandharvas, and Apsarses, we address; the pair of Asvins, Brahmanaspati, the god that is Aryaman by name: let them free us from distress.

These verses remind us of the Rg. verses; the following one is in the Rg and the Atharva both. (with slight variation)

शं नो मित्रः शं वरुणः शं नो भवत्वयमा ।

शं न इन्द्रो वृद्धस्पतिः शं नो विष्णुरुक्मः ॥ Rg. I.90.9

Though God, the Supreme, Self, is One, but he is addressed by terms like Mitra, Varuṇa, Aryaman, Indra, Bṛhaspati, and Viṣṇu. From the Atharva Saṁhitā. XI.6, we have again a verse:

आदित्या रुद्रा वसवो दिवि देवा अयर्वाणः ।

अङ्गिरसो मनीषिणस्ते नो मुच्यन्त्वंहसः ॥—(Av.XI. 6.13)

The Ādityas, the Rudras, the Vasus, the gods in heaven, the Atharvans, the Aṅgirasas full of wisdom—let them free us from distress.

The Ādityas are 12, Rudras are 11, and the Vasus are 8, and so numerous are the other luminaries in heaven (*divi devāḥ*), and hence, perhaps, these terms do not represent the Supreme Self. These bodies are merely figuratively termed as *devatās*. (they are luminaries: some of them give light, some retain universal equilibrium); and hence, meaningful.)

So often, the spouses of these gods are also included with them in their help to us in our distress; (see verses 19 and 20):

विश्वान् देवानिदं व्रुमः सत्यसंधानृतावृधः ।

विश्वाभिः पत्नीभिः सह ते नो मुच्यन्त्वंहसः ॥ (Av.XI.6.19)

All-gods now we address, of true agreements (*ज्ञातावृधः*), increasers of righteousness (*सत्यसंधान्*), together with all their spouses: let them free us from distress.

(The two verses are identical, with a difference of *viśvān devān* versus *Sarvān devān*, and *viśvābhiḥ patnībhiḥ* versus *sarvābhiḥ patnībhiḥ* (*vi s'va*—collective, *sarva*—all))

While interpreting such verses, one ought to be cautious enough to find out whether reference here is to the Supreme Cetana (all- conscious) Self or to some physical force.

We have such invocations in the Atharva-veda, where definitely *Dhātṛ*, *Vidhartā*, *Vāyu*, *Mahendra*, *Aryaman*, *Varuṇa*, *Rudra* and *Mahādeva* are the terms for the Supreme Self.

(a) स धाता स विधर्ता स वायुर्नभ स उच्चिस्तम् —(Av. XIII. 4.(i).3)

He is the creator, he the disposer, he *Vāyu*, the upraised,

(b) रंसोर्यमा स वरुणः स रुद्रः स महादेवः—(Av. XIII. 4(i).4)

He is *Aryaman*, he *Varuṇa*, he *Rudra*, he the great God.

(c) सो अग्निः स उ सूर्यः स उ एव महायमः—(Av. IV. 4.(i).5)

He is *Agni*, he also the *Sūrya*, he indeed great *Yama*.

(d) स प्रजाभ्यो वि पश्यति यच्च प्राणति यच्च न—(Av. III 4.(ii).11)

He looks abroad for living creatures (*prajā*) both what breathes, and what does not. [cf. Av. IV. 2.2)

8. Ekasmai-Devāya Theism

For that one *Deva* alone, we offer our devotion. The eight verses of the entire hymn of the Atharva-veda (IV.2) end with a refrain: *Kasmai Devāya haviṣā vidhema*, which should be really read as एकस्मै देवाय हविषा विधेम *ekasmai devāya haviṣa vidhema*); with a variation; these verses are available in the *R̥g-veda* (X.121, 1- 9) and the *Yajur-veda* (XXV. 10-13) also.

I am not reproducing here the entire hymn as it occurs in the Atharva-veda: The first two verses have interchanged lines with the popular readings which we have in the *Yajur-veda*.

1. य आत्मदा बलदा यस्य विश्व उपासते प्रशिषं यस्य देवाः ।

योस्येशे द्विषदो यश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हविषा विधेम ।।

Giver of breath (*ātma*), giver of strength and vigour, he whose commands all gods (Nature's bounties) acknow-

ledge, one who is lord of bipeds and cattle (quadrupeds); that God alone we adore with devotion.

2. यः प्राणतो निमिषतो..... यस्य छायामृतं यस्य मृत्युः

Who by his grandeur has become sole ruler of all the changeable world, that breathes and slumbers, whose shelter and shadow is immortality, but whose annoyance is death; that God alone, we adore with devotion.

3. यं क्रन्दसी अवतश्चस्कभाने
भिवसाने रोदसी अह्वयेयाम् ।
यस्यासौ पन्या रजसो विमानः
कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

To whom both hosts embattled, look with longing, and heaven and earth invoke Him in terror; whose is the path that measures out the region—

That God alone and none else, shall we adore with devotion.

4. यस्य द्यौरुर्वी पृथिवी च मही
यस्याद उर्वन्तरिक्षम् ।
यस्यासौ सूरौ विततो महित्वा
कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

Who is the mighty earth and spacious heaven and yonder ample firmament between them; whose is yon Sun extended in his grandeur—

That God alone, and none else shall we adore with devotion.

5. यस्य विश्वे दिश्वन्तो महित्वा
समुद्रे यस्य रसामिदानुः ।
इमाश्च प्रदिशो यस्य बाहू
कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

Whose, through His might, are all the snowy mountains, and whose, they say, Rasa in the heaven; the arms of whom are these celestial quarters—

That God alone, and none else, shall we adore with devotion.

6. आपो अग्रे विश्वावर्णम्
 दधाना अमृता ऋतज्ञाः ।
 यासु देवीष्वधि देव आसीत् ।
 कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

The deathless waters (or our actions), born in law, receiving protected all the germ in the beginning, waters divine who had the God above them,-

That God alone, and none else, shall we adore with devotion.

8. आपो क्लृप्तं जनयन्तीर्गर्भिण्यो समैरयन्
 तस्योत जायमानस्योल्ब आसीद्विरण्ययः ।
 कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

In the beginning, generating offspring, the waters brought an embryo into being; and even as it sprang in life, it had a covering of gold,

That God alone, and none else, shall we adore with devotion.

9. One And Only One God

The Atharva-veda is not only clear, it very emphatically declares: (Av.XIII,4.2)

- य एतं देवमेककृतं वेद । (15)
 न द्वितीयो न तृतीयश्चतुर्थो नाप्युच्यते य एतं देवमेककृतं वेद ॥ (16)
 न षष्ठ्यमो न षष्ठः सप्तमो नाप्युच्यते ॥ य एतं
 नाष्टमो न नवमो दशमो नाप्युच्यते । य एतं
 स सर्वस्मै विपश्यति यच्च प्राणति यच्च न । य एतं

तमिदं निगतं सहः स एष एक एकवृदेक एव । य एतं०
सर्वे अस्मिन् देवा एकवृतो भवन्ति । य एतं०

He who knows this single God-

Not second, not third, also not fourth is He called,

Not fifth, not sixth, also not seventh is He called.

Not eighth, not ninth, also not tenth is He called.

He looks abroad for everything, both what breathes
and what does not,

Into him is entered this power, He himself is one, single,
one only.

All the gods in Him become single.

10. A Simple Prayer

Theism, as propounded very elegantly by the Atharva
Samhitā, is clear from the following lines (II.17):

ओजोस्योजो मे दाः स्वाहा । (1)

सहोसि सहो मे दाः स्वाहा । (2)

बलमसि बलं मे दाः स्वाहा । (3)

आयुरस्यायुर्मे दाः स्वाहा । (4)

श्रोत्रमसि श्रोत्रं मे दाः स्वाहा । (5)

क्षमुरसि क्षमूर्मे दाः स्वाहा । (6)

परिपाणमसि परिपाणं मे दाः स्वाहा । (7)

Force art thou; force mayest thou give me : Svāhā ! (1)

Power art thou; power mayest thou give me: Svāhā ! (2)

Strength art thou; strength mayest thou give me: Svāhā ! (3)

Life-span art thou, life-span mayest thou give me: Svāhā ! (4)

Hearing art thou, hearing mayest thou give me: Svāhā ! (5)

Sight art thou, sight mayest thou give me: Svaha ! (6)

Protection art thou, protection mayest thou give me: Svaha ! (7)

5

Hymn of special Significance

1. Peace Hymn — Śānti Verse

पृथिवी शान्तिरन्तरिक्षं शान्तिर्द्यौः शान्तिरापः शान्तिरोषधयः
शान्तिर्वनस्पतयः शान्तिर्विश्वे मे देवाः शान्तिः सर्वे मे देवाः
शान्तिः शान्तिः शान्तिः शान्तिभिः । ताभिः शान्तिभिः
सर्वं शान्तिभिः शमयानोहं यदिह घोरं यदिह क्रूरं यदिह पापं
तच्छान्तं तच्छिवं सर्वमिव शमस्तु नः ॥ (XIX. 9.14)

Earth peace, midspace peace, celestial region peace, waters peace, perennial plants peace, trees peace, all Nature's bounties mine peace, divine forces in entirety peace, peace and peace with peace; by those peaces, by these universal peaces, I allay all that is terrible, all that is cruel, all that is wicked. This has been allayed, that has been made auspicious: may this now be all peace-giving to us.

2. Abhaya Verses

Security and fearlessness

अभयं नः करत्यन्तरिक्षमीभयं द्यावापृथिवी उभे इमे ।
अभयं पश्चादभयं पुरस्तादुत्तरादधरादभयं नो अस्तु ॥ (XIX. 15.5)

May midspace grant us security and fearlessness, may security be from both these heaven and earth; may security be ours from the back (west), from front (east), from height (left) and from below (south)—may we be without fear (from all these quarters).

अभयं मित्रादभयममित्रादभयं ज्ञातादभयं पुरो यः ।
अभयं नक्तमभयं दिवा नः सर्वा आशा मम मित्रं भवन्तु ॥ (XIX. 15.6)

Security and safety be ours from friends and from the unfriendly ones; safety from whom we know and from whom we know not, safety be ours by night, and also in the day time. Friendly to me be all the quarters and regions.

3. Resplendent Lord, Our Friend In Struggles

योगयोगे त्वस्तरं वाजेवाजे हवामहे ।
सखाय इन्द्रमृतये ॥ (XIX. 24.7)

In every need, in every fray, we invoke, as friend, to succour me the Resplendent Lord, Indra, the mightiest of all.

4. Sabhā, Sabhya And Sabhāsada

अपश्चादग्धान्नस्य भूयासम् । अन्नादायान्नपतये रुद्राय नमो अग्नये ।
सम्यः समां मे पाहि वे च सम्याः सभासदः ॥ (XIX. 55.5)

Never may I come short of food to feed me. Glory to Agni, Rudra, the consumer and the Lord of food. Protect my Sabhā (company, society or association), protect its courteous (*sabhya*) members (*Sabhāsadas*).

5. Invocation For Healthy Limbs And Members

वाङ्म आस्यन्	— May I have speech in my mouth.
नसोः प्राणः	— Breath in my nostrils.
चक्षुरक्ष्णोः	— Sight in my eyes.
श्रोत्रं कर्णयोः	— Hearing in my ears.
अपलिताः केशाः	— Hairs not turned gray.
अशोणा दन्ता	— No bleeding in teeth.
बहु बाह्वोर्बलम्	— Plenty strength in both arms.
ऊर्वोरोजः	— Force in both thighs.
जङ्घयोर्जवः	— Speed in my both calves.
पादयोः प्रतिष्ठा	— Firm standing in my both feet.
अरिष्टानि मे सर्व	— All things of mine uninjured.
आत्मा निभृष्टः	— Myself not down-fallen. (xix. 60.1.2)

6. Make Me Beloved And Loving

प्रियं मा कृणु देवेषु प्रियं राजसु मा कृणु ।
प्रियं सर्वस्य पश्यत उत शूद्र उतार्ये ॥ (XIX. 62.1)

Make me beloved among the intellectuals.

Make me beloved among the ruling class.

Make me dear to every one that serves—

Be he one of the labour or the business group.

7. Retaliation

यो नः शपादशपतः शपतो यश्च नः शपात् ।

वृक्ष इव विद्युता वत आ मूलादनु शुष्यतु ॥ (VII.59.1)

Whoever shall curse us not cursing, and whoever shall curse us cursing, like a tree struck by lightning may the man be withered from the root.

8. Divine Poem

अन्ति सन्तं न जहात्यन्ति सन्तं न पश्यति ।

देवस्य पश्य काव्यं न ममार न जीर्यति ॥ (X. 8.32)

Seated so close, (He) deserts not; seated so close, (Him) that is nearby, he sees not. O yea ! Behold the Poem of our Divine which dies not, and decays not.

Him that is nearby He (?) deserts not; Him that is nearby he (?) sees not. See the wisdom (kāvyā) of the god, he died not; he grows not old. (Whitney),

9. The Supreme Self

अपूर्वोपेता वाचस्ता वदन्ति यथायथम्

वदन्तीर्यत्र गच्छन्ति तदाबुद्धिर्मानं महत् ॥ (Av.X. 8.33)

इमांशेषां पृथिवीं वस्त एकोन्तरिक्षं पर्येको बभूव ।

दिवमेषां ददते यो विधर्ता विश्वा आशाः प्रति रक्षन्त्येके ॥ (Av.X. 8.36)

Words Divine as never uttered earlier ever speak just and just as they would: whither they go, they speak and declare: This is Self-Supreme.

One God inhabits the earth, we live on; the same one has encompassed air's midspace; the same one, the Supporter, takes the celestial heaven and bears it; the same one keeping watch guards all the quarters safely.

10. Thread Of The Threads

यो विद्यात् सूत्रं कित्तं यस्मिन्नोताः प्रजा इमाः ।

सूत्रं सूत्रस्य यो विद्यात् स विद्याद् ब्राह्मणं महत् ॥ (X. 8.37)

The man who knows the inter-drawn thread on which these creatures are all strung; the one who knows the thread of this thread, he may know the Supreme Self (the mighty Brahman).

वेदाहे सूत्रं कित्तं यस्मिन्नोताः प्रजा इमाः ।

सूत्रं सूत्रस्याहं वेदायो यद् ब्राह्मणं महत् ॥ (X. 8.38)

I know the interwoven thread on which these creatures are all strung; I know the thread of this thread also, and thus I verily know the Supreme Self (the mighty Brahman).

11. Lotus Of Nine Portals

पुण्डरीकं नवद्वारं त्रिभिर्गुणेभिराकृतम् ।

तस्मिन्यद्यक्ष्मात्मनश्च तद् वै ब्रह्मविदो विदुः ॥ (Av.X. 8.43)

The Living Being that abides in the nine-portalled Lotus Flower, enclosed with triple bands and bonds; such a Being, men versed in sacred knowledge know.

12. City Divine

उच्चैर् नु सृष्टास्तिर्यङ् नु सृष्टाः सर्वा दिशः पुरुषाऽत्र बभूवौ । (31)

पुरं यो ब्रह्मणो वेद यस्याः पुरुष उच्यते ॥ (X. 2.28)

Stationed on high, Puruṣa (Cosmic Man) has pervaded all regions aloft and stretched transversely. He who knows Brahma's Castle, ye the Fort (*puru*) whence *puruṣa* is named.

यो वै तां ब्रह्मणो वेदामृतेनाकृतां पुरम् ।

तस्मै ब्रह्म च ब्राह्मणश्च चक्षुः प्राणं प्रजां ददुः ॥ (X. 2.29)

Yea, knows that Fort of Brahman girt about with immortality, Brahma and Brāhmas have bestowed sight, progeny and life on him.

न वै तं चक्षुर्जहाति न प्राणो जरसः पुरा ।

पुरं यो ब्रह्मणो वेद यस्याः पुरुष उच्यते ॥

Sight leaves him not, breath quits not him, before life's natural decay.

Whosoever knows the fort of Brahma ye the Fort whence *purusa* is named.

अष्टाचक्रा नवद्वारा देवानां पूरयोध्या ।

तस्यां हिरण्यवः कोशः स्वर्गा ज्योतिष्वाकृतः ॥ (Av.X. 2.31)

The fort of gods, impregnable, with circles eight and portals nine, contains a golden treasure--chest, celestial (*svarga*), begirt with light.

Aṣṭācakrā- Eight basic components of our body :

[अष्टाचक्रा = चक्रवदावरणाभूताः अष्टधातवः -

त्वक् skin, असृक् blood, मांस flesh, मेद, fat, अस्थि bone, मज्जा marrow; शुक्र semen; ओज shine or glow,

(vide Sayana : Taitt. Aranyaka, Part. I, Anuvaka. 27)

Navadvarah, nine portals-seven orifices in the head : 2 eyes, 2 ears, 2 nostrils, 1 mouth-opening, and two below : urinary and rectum openings.

तस्मिन् हिरण्यये कोशे त्र्यरे त्रिप्रतिष्ठिते ।

तस्मिन् यद् यक्ष्मात्मन्वत् तद् वै ब्रह्मविदो विदुः ॥

—Av.X. 2.32

Men, deep in love of Brahman, know that Animatd Being which dwells in the golden treasure--a chest that has three spokes (*tryare*), and is provided with three supports (*tripraṭiṣṭite*).

13. Life Of Dynamism

All the four Vedic Saṁhitās stand for *dynamic realism of life*, and not for its static denial. We have seen in our chapter on theism the concept of One and only One God, presiding over Nature's physical forces in the celestial region, in midspace (*antarikṣa*) or atmosphere and on *pṛthivī* (terrestrial region) on which we stand.

The life is not only dynamic and real, it is purposeful also. This is not our first life nor the last one. We were living prior to this life and shall continue to live after our death also. When born, we didn't come empty handed nor shall we go away empty-handed; we had been ever-living in cycles within cycles; we had been coming and going with our Sanskāras eternity and we shall carry our integrated Sanskāras to the eternal future.

The purpose of life for human beings is best narrated in the following verse of the Atharva-Saṁhitā:

स्तुता मया वरदा वेदमाता
प्र द्योदयन्तां पावमानी द्विजानाम् ।
आयुः प्राणं प्रजां पशुं कीर्तिं द्रविणं ब्रह्मवर्चसम् ।
मयं दत्वा व्रजत ब्रह्मलोकम् । (XIX. 71.1)

Praised by me (is) the boon-giving Veda-mother. Let them urge on the Soma-hymn (pāvamāni) of the twice-born, (dvijānām). Having given to me āyu (life-span), prāṇa (breath or vital activity), prajā (progeny), pasu (cattle), kīrti, (fame); draviṇa (property), Brahmaparcas (Vedic or divine splendour); go ye to the Brahma-world (brahma-loka) (i.e. to the closest proximity of the Supreme Self with entire freedom from the clutches of body).

The highest objective is to get away from the fetters of body or the cycles of birth and death. This is the *amṛta*, enjoyment or immortality; this is known as *mokṣa* or *mukti*, final release or emancipation; within a wide cycle of *mukti* and *bandha* (emancipation and bondage), we have a smaller cycle of birth and death, and still smaller of awakening and sleep.

14. Span Of Life

The Supreme Crave for life is beautifully enclosed in the following lines of the Atharva-saṁhitā, just prior to the Veda-Mātā hymn.

एन्द्र जीव सूर्य जीव देव जीव जीव्यासमहम् ।
सर्वमायुर्जीव्यासम् । (XIX. 70.1)

Live O Indra (our Resplendent Lord), Live, O Sūrya (our Lord of Enlightenment, or O Sun), have ye, O gods, O Nature's forces; may I live; may I live my whole life-span.

It is not the denial of life, nor a attachment for life. Man's life-span is hundred years; for different species of animals, the span of life (expected as a probable target) is a different one. For man (as also for an elephant) it is round about one hundred years. We have a series of small phrases indicating our eagerness to live for a full term of life, with full sight, fully capacitated in all parameters:

1. पश्येम शरदः शतम् — may we see a hundred autumns.
2. जीवेम शरदः शतम् — may we live a hundred autumns.
3. बुध्येम शरदः शतम् — may we wake a hundred autumns.
4. दोहेम शरदः शतम् — may we ascend a hundred autumns.
5. प्रूषेम शरदः शतम् — may we prosper a hundred autumns.
6. भवेम शरदः शतम् — may we be a hundred autumns.
7. भूयेम शरदः शतम् — may we adorn a hundred autumns.
8. भूयसीः शरदः शतात् — more autumns than a hundre.

These short phrases (Av.XIX.67) retain the spirit of the following verses of the Rgveda and the Yajuh:

तव्यक्षुर्देवहितं शुक्रमुच्चरत् ।

पश्येम शरदः शतं जीवेम शरदः शतम् ।। (Rv.VII. 66.16.)

तव्यक्षुर्देवहितं पुरस्ताच्छुक्रमुच्चरत् ।

पश्येम शरदः शतं जीवेम शरदः शतम् ।

श्रूणुयाम शरदः शतं प्रब्रूयाम शरदः शतमदीनाः

स्याम शरदः शतं भूयश्च शरदः शतात् ।। (XXXVI. 24.)

We have (in the same spirit) a hymn XIX. 69 in the Atharva-veda, the devatā of which is Apah (a word which means waters, as well as the omnipresent Lord). We have the invocations in the following phrases:

जीवा स्य जीव्यासं सर्वमायुर्जीव्यासम् । (1)

Living are ye; may I live; may I live my whole life-time.

उपजीवा स्योप जीव्यासं सर्वमायुर्जीव्यासम् । (2)

Living on are ye; may I live on; may I etc.:

संजीवा स्य सं जीव्यासं सर्वमायुर्जीव्यासम् (3)

Living together are ye; may I live together; may I etc.

जीवन्ता स्य जीव्यासं सर्वमायुः (4)

Lively are ye: may I live : may I etc.

The life-span is not only expressed in terms of autumns; in several verses of the Atharva (as in the case of other Saṁhitās too, it could be expressed in terms of rains (वर्षा), winters (हेमन्त) and spring (वसन्त) seasons.

शतं जीव श्रद्धो वर्धमानः शतं हेमन्ताञ्छतमु वसन्तान् ।
शतं त दन्द्रो अग्निः सविता बृहस्पतिः शतायुषा
हविषादार्धमेनम् ।। (III. 11.4)

15. Corporate Life : Sām-Manasyam Hymn

The Atharva-veda Saṁhitā envisages man to belong to a corporate life. His household-pleasure finds a vent through the company of cattle like cows, horse, goat and sheep:

सर्वो वै तत्र जीवति गौरश्वः पुरुषः पशुः । (VIII. 2.25)

Everyone, verily, lives there—ox, horse, man, beast, where this *brahman* (pollution-eradicating campaign) is performed or undertaken, a defence (*paridhi*) unto living.

Corporate life is best depicted in the last hymn of the Ṛg-veda (X.191.2-4), called *Saṁjñānam Sūktam* (the *devatā* of the last three verses is Saṁjñāna and the Ṛṣi is Saṁivanana. We have almost a similar hymn in the Atharva-veda : the Ṛṣi of this hymn is Atharvā and the *devatā* is Sāmmanasyam. The three verses are (VI.64):

1. सं जानीध्वं सं पृथ्यध्वं सं वो मनांसि जानताम् ।
देवा भागं यथा पूर्वं संजानाना उपासते ॥
2. समानो मंत्रः समितिः समानी
समानं व्रतं सह चित्तमेवाम् ।
समानेन वो हविषा जुहोमि
समानं चेतो अभिसंविशध्वम् ।
3. समानी व आकूतिः समाना बृदयानि वः ।
समानमस्तु वो मनो यथा वः सुसहासति ॥

Do ye concur; be ye closely combined; let your minds be concurrent, as the gods (enlightened people) of old sat concurrent about their portion. (1)

Be their counsel (*mantra*) the same, their gathering the same, their course (*vrata*) the same, their intent alike. I offer for you with the same oblation; ye enter together into the same thought. (2)

Be your design the same, your hearts the same, your mind the same, that it may be well for you together. (3)

16. Good Will In Family

सहृदयं सामनस्यमविवेकं कृणोमि वः ।
अन्यो अन्यमभि हर्षत कत्सं जातमिवाध्या ॥ (1)

Affectionate regards, like-mindedness, non-hostility, do I make for you; do ye show affection of the one towards the other, as the inviolable cow towards her calf when born.

अङ्कृतः पितुः पुत्रो मात्रा भक्तुः संमनाः ।
जाया पत्ये मधुमतीं वाचं वदतु शन्तिवान् ॥ (2)

Be the son submissive to father, like-minded with the mother; let the wife to the husband speak words full of honey, wealful.

ना भ्राता भ्रातरं द्विषन्मा स्वसारमुत स्वसा ।
सम्यक्चः सव्रता भूत्वा वाचं वदत भद्रया ॥ (3)

Let not brother hate brother, nor sister sister; becoming accordant, of like courses (*vratas*), speak ye words auspicious and well-meant. (*bhadra*).-Av.III.30.1-3.

17. Seven Basic Metres

गायत्र्युष्णिगानुष्टुप्बृहती पङ्क्तिस्त्रिष्टुब्जगत्ये । (XIX. 21.1)

Gāyatrī, Uṣṇih, Anuṣṭubh, Br̥hatī, Paṅkti, Triṣṭubh and Jagati.

18. The Nakṣatras

1. चित्राणि साकं दिवि रोचनानि
सरीसृपाणि भुक्ते जवानि ।
तुर्मिशं सुमतिमिच्छमानो
अहानि गीर्भिः सपर्यामि नाकम् ॥ (Av. XIX. 7.1)

Seeking favour of the twenty-eight fold wondrous of the wondrous ones, shining in the sky together, ever-moving, hasting in the creation (*bhuvana*) I worship (*sapary*) with songs the days, the firmament (*nāka*).

2. सुहवमाने कृत्तिका (1) रोहिणी (2)
चास्तु भद्रं मृगशिरः (3) शमार्द्रा (4) ।
पुनर्वसू (5) सुनृता चारु पुष्यो (6)
भानुराश्लेषा (7) अयनं मघा (8) मे ॥

Easy of invocation for me be the Kṛttikāś (1) and Rohiṇī (2); be Mṛgaśīras (3) excellent, and Ārdrā (4); healthful (*śam*); be the two Punarvasūs (5); pleasantness, Puṣya (6) what is agreeable, the Āśleṣās (7) light (*bhānu*), the Maghas (8) progress (*dyana*) for me.

3. पुण्यं पूर्वा फल्गुन्यौ (9, 10) चात्र हस्त (11)-
शित्रा (12) शिवा स्वाति (13) सुखो मे अस्तु ।
राधे विशाखं (14-15) सुहवानुराधा (16)
ज्येष्ठा (17) सुनक्षत्रमरिष्ट मूलम् (18) ॥ (3)

Be the Pūrvā (former) Phālgunis (9) and uttarā Phālguni (10) and Hasta (3) here auspicious; be Citrā (12) propitious, and Svāti (13) easy for me; be the two Viśākhās (14-15) bestowal (*rādhas*), Anurādhā (16) easy of invocation; Jyēṣṭhā (17) a good asterism, Mūla (18) uninjured.

4. अन्नं पूर्वा रासतां मे अयादा (19)
 ऊर्जं देव्युत्तरा (20) आ वहन्तु ।
 अभिजित् (21) मे रासतां पुण्यमेव
 ध्रुवः (22) अविष्टाः (23) कुर्वतां सुपुष्टिम् ॥ (4)

Let the Pūrvā Aṣādhā (19) give me food; let the latter one (Uttarā Aṣādhā) (20) bring refreshment; let Abhijit (21) give me what is auspicious; let Śravaṇa (22) and Śraviṣṭhās (23) make good prosperity.

5. आ मे महच्छतभिषग् (24) वरीय
 आ मे द्रव्या प्रोष्ठपदा (25) सुशर्म ।
 आ रेवती (26) वाश्चकुजौ (27) भगं न
 आ मे रयि भरण्य (28) आ वहन्तु ॥ -Av.XIX. 7. 1-5.

Let Śatabhiṣaj (24) bring to me what is great widely; let the double Proṣṭhapadās (25) bring to me good protection; let Revatī (26) and the two A śvayuj (27) bring fortune to me; let the Bharaṇī (28) bring to me wealth.

Then we have in the next hymn [XIX. 8.2]

- अष्टाविंशानि शिवानि श्रम्यानि सह योगं भजन्तु मे ।
 योगं प्र पद्ये क्षेमं च क्षेमं प्र पद्ये योगं च नमा होरात्राम्यामस्तु ॥

Let them of the series of twenty-eight, propitious, helpful, together allot to me acquisition (Yoga); I go forward to acquisition and possession (kṣema): I go forward to possession and acquisition; homage be to day and night.

19. Bhūmi-Sūkta

The Kāṇḍa XII of the Atharva-veda is unique in its declaration in clear words that we, all men, are the sons of the Mother Earth and we owe all our allegiance to this planet alone. Man is one where-ever he be on this planet. Perhaps, there is no other heavenly body where a Creation as of man, animals and plants (as far as our knowledge goes) exists.

The entire Earth-hymn contains 63 verses. The opening verse is:

सत्यं बृहदृतमुग्रं दीक्षा तपो ब्रह्म यज्ञः पृथिवीं धारयन्ति ।
सा नो भूतस्य भव्यस्य पत्न्युरुं लोकं पृथिवी नः कृणोतु ॥ (1)

Great truth, formidable R̥ta (eternal law), consecration, penance, divine knowledge (*brahman*) and self-less performance of public duty, i.e. *yajña* sustain the Earth.

Let her for us, O Mistresses of the past and of the present, let the Earth make for us wide room (*uru-loka*), The last or the closing verse of this hymn (verse 63) is:

भूमे मातरि धेहि मा भद्रया सुप्रतिष्ठितम् ।
संविदाना दिवा कवे श्रियां मा धेहि भूत्याम् ॥ (63)

O Mother Earth, do thou kindly set me down well-established; in concord with the heaven. O Sage (*Kavi*), do thou set me in fortune and prosperity (*Śrī* and *Bhūti*).

I shall quote here a few more striking verses from this hymn.

यस्यां समुद्र उत सिन्धुरापो यस्यामन्नं कृष्टयः संबभूवुः
यस्यामिदं जिवति प्राणदेजत्सा नो भूमिः पूर्वपि दधातु ॥ (3)

On whom are the ocean and the river, the waters; on whom food, ploughings, came into being; on whom quickens this that breathes, that strives—let that Earth set us in first drinking.

यां रक्षन्त्यस्वप्ना विश्वदानीं देवा भूमिं पृथिवीमप्रमादम् ।
सा नो मधु प्रियं दुहामयो उक्षतु वर्चसा ॥ (7)

She the Earth who the gods, sleepless, defend all the time without failure—let her yield to us honey, what is dear; then let her sprinkle us with splendour.

गिरयस्ते पर्वता हिमवन्तोऽरण्यं ते पृथिवि स्योनमस्तु ।
वधुं कृष्णां रोहिणीं विश्वस्पां ध्रुवां भूमिं
पृथिवीमिन्द्रागृप्ताम् ।
अजीतोऽहतो अक्षतोऽध्यष्टां पृथिवीमहन् ॥ (11)

Let the hills and snowy mountains, let thy forest land, O Earth, be pleasant (*syona*); upon the brown, black, red, of diverse forms, fixed earth, the Earth guarded by Resplendent Lord (*Indra-gupta*) I unharaassed, unsmitten, unwounded, have stood upon the Earth.

यस्ते मध्यं पृथिवि यच्च नम्यं यास्त ऊर्जस्तन्वः संबभूवुः ।
तासु नो धेह्यभि नः पक्स्व माता भूमिः पुत्रो अहं पृथिव्याः ॥
पर्जन्यः पिता स उ नः पित्रुं ॥ (12)

What is thy middle, O earth, and what thy navel, what refreshments (*ūrjah*) arose (*sambabhūvuh*) out of thy body—in them do thou set us; be purifying towards us; earth is my mother, I am earth's son; Parjanya is father—let him save us.

त्वज्जातास्त्वयि चरन्ति मर्त्यास्त्वं विभर्षि द्विपदस्त्वं
चतुष्पदः ।
तवेमे पृथिवि पञ्च मानवा येभ्यो ज्योतिरमृतं
मर्त्येभ्य उद्यन्त्सूर्यो रश्मिभिरातनोति ॥ (15)

Born from thee, mortals go about on thee: thou bearest bipeds, thou quadrupeds; thine, O earth, are these five (races) of men, for whom, mortals, the rising Sun extends with his rays immortal light.

यस्ते गन्धः पुरुषेषु स्त्रीषु पुंसु भगो रुचिः ।
यो अश्वेषु वीरेषु यो मृगेषु हस्तिषु ॥
कन्यायां वर्धो यद्भूमे तेनास्मां अपि सं सृज मा नो द्विषत कश्चन ॥ (25)

What odour of thine is in human beings; in women, in men, (what) portion, pleasure, what in horses, heroes, what in wild animals and in elephants, what splendour, O earth, in a maiden—with that thou unite us also; let no one so ever hate us.

ग्रीष्मस्ते भूमे वर्षाणि शरद्धेमन्तः शिशिरो वसन्तः ।
ऋतवस्ते विहिता ण्यनीरहोरात्रे पृथिवि नो दुहाताम् ॥ (36)

Let thy summer, O earth, rainy season, autumn, winter, cool season, spring—let the arranged seasons, years, let day-and night, O earth, yield milk.

यस्यां गायन्ति नृत्यन्ति भूम्यां मर्त्या व्यैलवाः ।

युध्यन्ते यस्यामाक्रन्दो यस्यां वदति दुन्दुभिः ।

सा नो भूमिः प्र णुदतां सपत्नानसपत्नं मा पृथिवी कृणोतु ॥ (41)

On whom, the earth, mortals sing and dance with loud noises; on whom they fight; on whom speaks the shout, the drum, let that earth push forth our rivals; let earth make me free from rivals.

जनं विभ्रती बहुधा विवाचसं नानाधर्माणं पृथिवी यथोक्तम् ।

सहस्रं धारा द्रविणस्य मे दुहां ध्रुवेव धेनुरनपस्फुरन्ती ॥ (45)

Let the earth, bearing in many places people of different speech, of diverse customs (धर्म), according to their homes, yield me a thousand streams of property, like a steady unresisting milch-cow.

यस्ते सर्पो वृश्चिक्स्तृष्टदंश्मा हेमन्तजक्वो भूमलो गुहा शये ।

किमिर्जिन्क्तपृथिवि यद्यदेजति प्रावृषि तन्नः सर्पन्मोप

सृपयच्छिवं तेन नो मृड ॥ (46)

What stinging (भूमलः) (scorpion) harsh-biting serpent of thine lies in hiding, winter-harmed, torpid (तृष्ट दंश्मा) whatever worm, O earth becoming lively, stirs in the early rainy season—let that, crawling, not crawl upon us; be thou gracious to us, with that which is propitious.

ये ते पन्थानो बहवो जनायना रयस्य कर्तानसश्च यातवे ।

यैः संचरन्त्युभये भद्रपापास्तं पन्थानं जयेमानमित्रमतस्करं

यच्छिवं तेन नो मृड ॥ (47)

What many roads thou hast, for people to go upon, a track (कर्तृन्) for the chariot, and for the going of the cart, by which men of both kinds, excellent and evil go about—that road, free from enemies, free from robbers,

may we conquer; be thou gracious to us with that which is propitious.

ये त आरण्याः पशवो मृगा वने हिताः सिंहा व्याघ्राः पुरुषादश्चरन्ति ।
उलं वृकं पृथिवि दुच्छुनामित ऋक्षीकां रक्षो अप बाधयास्मत् ॥ (49)

What forest animals of thine, wild beasts set in the woods, lions, tigers, go about man-eating, the jackal, the owl, (उल), the demon, do thou drive away from us here.

ये ग्रामा यदरण्यं याः सभा अधि भूयाम् ।
ये संग्रामाः समित्यस्तेषु चारु वदेम ते ॥ (56)

What villages, what forest, what assemblies, are upon the earth, what hosts, what gatherings—in them we speak, what is pleasant to thee.

शान्तिवा सुरभिः स्योना कीलालोघ्नी पयस्वती ।
भूमिरधि ब्रवीतु मे पृथिवी पयसा सह ॥ (59)

Tranquil, fragrant, pleasant with sweet drink in her udder, rich in milk, let earth bless me, earth together with milk.

20. The Brahmacharya — Extolling The Student

The word *Brahman* has in the Vedic literature many connotations; it means the great, Om kham Brahma: Kham means void or zero, śūnya, infinitesimal and Brahman means great or infinite, Dayānanda (see Uṇādi, IV. 146) says:

वृहेर्नोऽद्य बृहति वधति, तद् ब्रह्म ईश्वरो वेदस्तन्त्वं तपो वा ।

The word stands for the Supreme Self (Lord God), for the Penance and for the Veda.

From the word *brahman* are derived such terms as *brahma-yajña*, *brahmaloka*, *brahmacharya*, *brāhmacārin*, *brahma-jāyā*, *brahmāḍa*, *brāhmaṇa* (one of the four *varṇas*), *brahma* (paired with ks. atra), *R̥ṣi Brahmā*, *brahma-vidya*, *brahma-vid*, *brahma-dina* (and *brahma-r-atri*), and *brahma-ivaivartta*.

Brahma-gavī—V.19; XII.5(7)

Brahma-carya—XI.5

Brahma-audana—XI.1

The Atharva-veda has several important hymns: V.17 with Sūkta on the Brahmajāyā, the Brahman's wife; hymn V. 18,19 on Brahmagavī, also the seven paryāyas, XII.V (1 to 6) on Brahmagavi; hymn XI. 1 on Brahmaudana, hymn XI. 5 on Brahmācārin, a Vedic student of disciplined life.

Brahmācārin is the name given to a student of the Vedic Studies; the studies may duly start at the age of seven or eight after the sacred thread ceremonies (the Yajñopavīta Sanskāra, the Upanayana or the Vedārambha Sanskāra with due instructions of the Gāyatrī or Sāvitrī verse. The boy or girl is expected to stay at the academy of his or her preceptor for a long period of fifteen years or so, He has to follow a detailed outlined discipline, particularly a rigid sex discipline. After the termination of his or her period of study, the Brahmācārin ordinarily marries, and becomes a householder of a prescribed *varṇa*, Brahmana, Ksatriya or a Vaiśya.

The Brahmācārin may be of three categories (i) the Vasu (8 to 24 years of age); (ii) the Rudra (up to 36 years of age) and (iii) the Aditya, up to 48 years of age. For the girl, the three ages are sixteen, eighteen, and twenty.

The Brahmācārin hymn of the Atharva (XI.5) is of 26 verses; the opening verse is:

ब्रह्मचारीष्वाचरति रोदसी उभे तस्मिन्देवाः संमनसो भवन्ति ।
स दाधार पृथिवीं दिवं च स आचार्यं तपसा पिपति ॥ XI. 5.1

The Brahmācārin goes on setting in motion, both firmaments, Pṛthivī to Dyau (rodasī) = earth to firmament; in him the gods become like-minded: he maintains earth and heaven; he fills his teacher with fervor (*tapas*).

The concluding verse of the hymn is as follows:

तानि कल्पद् ब्रह्मचारी सलिलस्य पृष्ठे तपोतिष्ठत्तप्यमानः समुद्रे ।
स स्नातो बभूः पिङ्गलः पृथिव्यां बहु रोचते ॥ XI.5.26

Shaping these things, the Vedic Scholar, the Brahmacārin stood performing penance (tapas-tapya) on the back of the sea, in the ocean: he bathed, brown, ruddy, shines much upon the earth.

The entire hymn is meaningful and gives the poetry of the concept of a *Brahmacārin's* position in the Vedic Society. A few of the verses are presented here:

ब्रह्मचारिणं पितरो देवजनाः पृथग्देवा अनुसंयन्ति सर्वे ।

गन्धर्वा स्नमन्वायन्त्यस्त्रिंशत् त्रिंशताः षट् सहस्राः ॥

सर्वान्स देवांस्तपसा पिपति XL 5.2 ॥

The fathers, the god-folk, all the gods, individually assemble after the Brahmacārin: the Gandharvas went after him, thirty-three, three hundred, six thousand (6333); he fills all the gods with fervor.

इयं समित्पृथिवी दीदृष्टीयोतान्तरिक्षं समिधा पृणाति ।

ब्रह्मचारी समिधा मेखलया श्रमेण लोकान्स्तपसा पिपति ॥ (XI. 5.4)

This piece of fuel is earth, midspace the second; also the atmosphere he fills with *samidhā* or fuel, the Brahmacārin fills the worlds with fuel (*samidhā*), girdle (*mekhalā*), toil (*s'rama*) and fervor (*tapas*).

ब्रह्मचार्येति समिधा समिद्धः कार्णं वसानो दीक्षितो दीर्घश्मश्रुः ।

स सद्य एति पूर्वस्मादुत्तरं समुद्रं लोकान्संगम्य मुहुराचरिक्त्व ॥ (XI. 5.6)

The Brahmacārin goes kindled with fuel, clothing himself in the black-antelope-skin (कार्णवसानः), consecrated (दीक्षितः), long-bearded: he goes at once from the eastern to the northern ocean having grasped the worlds, again and again violently shaping them.

इमां भूमिं पृथिवीं ब्रह्मचारी भिक्षानां जभार प्रयगो दिवं च ।

ते कृत्वा समिधानुपास्ते तद्योरापिता भुवनानि विश्वा ॥ (XI. 5.9)

This broad (*pṛthivī*) earth, and the sky (*diva*), Brahmacārin first brought as alms (*bhikṣā*), having made them (both) fuel, he worships; in them are set all beings.

आग्नौ सूर्ये चन्द्रमसि नातरिष्वन्ब्रह्मचार्यन्सु समिधामा दधाति ।

तासामर्वापि पृथगक्षे घरन्ति ताराभ्याज्यं पुरुषो वर्धमापः ॥ (XI. 5.13)

In the fire, in the Sun, in the moon, in Mātariśvan, in the waters, the Brahmacārin puts fuel; their gleams (arcīṣi) go about separately in the cloud. Their sacrificial butter (ājya) is man, rains and waters.

ब्रह्मचर्येण तपसा राजा राष्ट्रं वि रक्षति ।
आचार्यो ब्रह्मचर्येण ब्रह्मचारिणमिच्छते ॥ (XI. 5.17)

By Brahmacarya (the rigid discipline of sex and sanctity), a king defends his kingdom; a teacher (preceptor, *ācārya*) by Brahmacarya (its dictates and discipline) seeks a Brahmacārin.

ब्रह्मचर्येण कन्या युवानं विन्दते पतिम् ।
अनङ्वान्ब्रह्मचर्येणाश्वो घासं जिगीषति ॥ (XI. 5.18)

By observing the discipline of Brahmacarya, a girl wins a young husband; by Brahmacarya, a draft-ox and a horse strives to gain its food.

ब्रह्मचर्येण तपसा देवा मृत्युमपाघ्नत ।
इन्द्रो ह ब्रह्मचर्येण देवेभ्यः स्वराभरत् ॥ (XI. 5.19)

By Brahmacarya and by penance (तपसा), the gods smote away death; Indra by Brahmacarya brought heaven (स्वः), for the gods.

ओषधयो भूतभव्यमहोरात्रे वनस्पतिः ।
संवत्सरः सहर्तुभिस्ते जाता ब्रह्मचारिणः ॥ (XI. 5.20)

The herbs, past and present, day and night (the pair of the two), the forest, tree, the year; together with the seasons—they are born of the Brahmacārin.

ब्रह्मचारी ब्रह्म भाजद् विभर्ति तस्मिन्देवा अधि विश्वे सनोताः ।
प्राणापानी जनयन्नाद्व्यान् वाचं मनो हृदयं ब्रह्म मेधाम् ॥ (24)
चक्षुः श्रोत्रं वशी अस्मासु धेह्वन् रेतो लोहितमुदरम् ॥ (25)

The Brahmacārin bears a shining halo (*brahman*); in that are woven together all the gods; (he) generating *prāṇa* and *apāna* (in-breath and out-breath), then *vyāna* (the all pervading breath), speech, mind, heart, brahman

and wisdom, sight, hearing, glory, put thou in us; food, seed, blood (लोहित) and belly (उदर).

21. Masculinity And Erection

It is well known that masturbation and other malpractices lead to the loss of manly potency; and the Atharva-veda (IV.4) is very much conscious of this hazard of life, whereas the Vedic verses glorify the virtues of Brahmacharya, they emphatically refer to the recovery of virility with a proper use of a plant drug. Here we have an entire hymn devoted to this subject (Av.IV.4). *Dēvatā. Ucchusmau adhi* उच्छुष्मीषधि:

1. यां त्वा गन्धर्वो अघनद् वरुणाव भृतधजे ।
तां त्वा वयं सनामस्योपधि शेषहर्षणीम् ॥

That the gandharva (royal horticulturist) dug for Varuṇa (people of venerability) whose virility was dead, thee here do we dig a *penis-erecting herb*. This herbal product is known as *śepa- harṣaṇī*.

2. उदुया उदु सूर्य उदिदं नामकं वयः ।
उदेजतु प्रजापतिर्दुया शुष्मेण वाजिना ॥

Up, the dawn; up, too, the Sun; up these words (*vācaḥ*) of mine; up Prajāpati stirring, the bull (*vr̥ṣā*) with vigorous energy (*śuṣma*)

3. क्या स्म ते विरोदतो भितप्तमिवानति ।
ततस्ते शुष्मवत्तरमियं कृणोत्वोपधिः ॥

As forsooth of thee growing up, it breathes as it gets heated—more full of energy than that let this herb make for thee.

4. उच्छुष्मीषधीनां सार ऋषभणाम् ।
सं पुंसामिन्द्र वृष्ययगस्मिन् धेहि तनूवशिन् ॥

Up the energies (*śuṣma*) of herbs, the essences of bulls; the virility (*vr̥ṣṇya*) of men (*Puris*) do thou put together in him, O Indra, self-controller.

5. अपां रसः प्रयमजो यो वनस्पतीनाम् ।
उत सोमस्य भ्रातास्वुताशनसि वृष्ययम् ॥

Of the waters, the first-born sap, likewise of the forest trees; also Soma's brother art thou; also virility art thou of the stag.

6. अद्याने अद्य सवितरद्य देवि सरस्वति ।

अद्यास्य ब्रह्मणस्पते धनुरिवा तानया पसः ॥

Now, Agni ! now Savitar; now goddess Sarasvati ! now Brahmanaspati ! make his member (*pasa*, penis) taut like a bow.

7. आहं तनोमि ते पसो अधि ज्यामिव धन्वनि ।

क्रमस्वर्श इव रोहितमनवलायता सदा ॥

I make thy member (penis or *pasa*) taut like a bow-string on a bow; mount (*kram*), as it were a stag, a doe unrelaxingly always. (?).

8. अश्वस्याश्वतरस्याजस्य पेत्यस्य च ।

अय ऋषभस्य ये वाजास्तानस्मिन् धेहि तनूवशिन् ॥

Of the horse, of the mule, of the he-goat, and of the ram, also of the bull, what (*vājāḥ*) there are, them do thou put in him, O self-controller (*tanū-vaśin*).

(Based on W.D. Whitney.)

22. The Prānasūkta - Cosmic Breath

Our nostrils and lungs are the body organs through which air from the atmosphere enters into our body, the oxygen of which supports the life. The breath taken in through the nostrils known as *śvāsa*, and in the next turn, breathed out of the body through the same two nostrils known as the outcoming breath, *ucchvāsa* or the anti-breath, *prati-śvāsa* (sometimes, the pair is erroneously known as *prāṇa* and *apāna* also). These terms have usually created some confusion also in literature, Whitney translates *prāṇa* as breath; and *apāna* as expiration.

The Devatā of the Atharva hymn XI.4 is *Prāṇah*; this *Prāṇa* hymn has in all twenty-six verses. The pair, *prāṇa* and *apāna*, is twice mentioned in the verse 13:

प्राणापानौ व्रीहियवावनङ्वान्प्राण उच्यते ।

यवे ह प्राण आहितोपानो व्रीहिरुच्यते ॥ (XI. 4.13)

The breath and expiration are rice-and-barley, breath is called the draft-ox (*anaḍvān*); breath is set in barley; expiration is called rice, there is no other *prāṇa* mentioned in this hymn (i.e. neither the *vyāna*, nor the *samāna*, nor the *udāna*).

The opening verse of the hymn is as follows:

प्राणाय नमो यस्य सर्वमिदं वशे ।

यो भूतः सर्वस्येश्वरो यस्मिन्त्सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥ (XI. 4.1)

Homage (*namah*, or salutation) to breath (प्राण) to whose control is this All; who hath been the lord of All; in whom all stands firm.

The concluding verse of the hymn (XI.4.26) is:

प्राण मा मत्पर्यावृतो न मदन्यो भविष्यसि ।

अपां गर्भमिव जीवसे प्राण वदनामि त्वा मयि ॥

O breath, turn nor about from me; not another than I shalt thou be; like the embryo of the waters, in order to life (*jīvase*), I bind thee to me, O breath.

I would quote a few selected verses from the *Prāṇa* hymn, Av.XI.4

नमस्ते प्राण क्रन्दाय नमस्ते स्तनयिन्त्वे ।

नमस्ते प्राण विद्युते नमस्ते प्राण वर्षति ॥ (XI. 4.2)

Namaste (homage or salutation), O breath, to thy roaring, Namaste to thy thunder; Namaste, o breath, to thy lightning; Namaste to thee raining. (2)

यदा प्राणो अमृद्वर्षाद् वर्षेण पृथिवीं मतीम् ।

पशदस्तत्र मोदन्ते गृहो वै नो भविष्यति ॥ (XI. 4.5)

When breath hath rained with rain upon the great earth, then the cattle are delighted: "verily there will be greatness for us."

नमस्ते अस्त्वायते नमो अस्तु परायते ।

नमस्ते प्राण तिष्ठत आसीनायोत ते नमः ॥ (XI. 4.7)

Namaste be to thee coming; namaste be to thee going away; Namaste be to thee, O breath, standing; to thee sitting also (be) homage.

नमस्ते प्राण प्राणते नमो अस्त्वपानते ।

पराचीनाय ते नमः प्रतीचीनाय ते नमः ॥

सर्वस्मै त इदं नमः ॥ (XI. 4.8)

Namaste be to thee breathing, O breath; homage be to (thee) going away; homage be to thee turned away; homage to thee turned toward (us); to the whole of thee (be) this homage.

प्राणः प्रजा अनु वस्ते पिता पुत्रमिव प्रियम् ।

प्राणो ह सर्वस्येश्वरो यच्च प्राणति यच्च न ॥ (XI. 4.10)

Breath clothes human beings as a father a dear son; breath is lord of all, both what breathes, and what does not.

अपानति प्राणति पुरुषो गर्भे अन्तरा ।

यदा त्वं प्राण जिन्वस्यथ स जायते पुनः ॥ (XI. 4.14)

A man breathes out (अपानति), breathes (प्राणति) within the womb, when, O breath, thou quickest, then he is born again.

यस्ते प्राणेदं वेद यस्मिंश्चासि प्रतिष्ठितः ।

सर्वे तस्मै बलिं हरानगुष्मिल्लोक उत्तमे । (XI. 4.18)

He who knoweth this of thee, O breath, and in whom thou art established--to him shall all bring tribute to you in highest world.

अन्तर्गर्भश्चरति देवतास्वाभूतो भूतः स उ जायते पुनः ।

स भूतो भव्यं भविष्यत्पिता पुत्रं प्र विवेश शचीभिः । (XI. 4.20)

He moves, an ambryo, within the divinities; having come into being (*abhūta*), having been (*bhūta*), he is born again, he having been (*bhūta*-in the past), entered with

might (*śacibhiḥ*) what was (past), what is present (*bhavyam*), and he would be (future or *bhaviṣyat*), as a father a son.

एकं पादं नोत्खिदति सलिलाद्रस उच्चरन् ।
यदङ्गा स तमुत्खिदेनैवाद्य न श्वः स्यान्न
रात्री नाहः स्यान्न व्युत्कृत्कदा यन ॥ (XI. 4.21)

The swan (हंसः) ascending, does not extract (नोत्खिदति) one foot from the sea; verily if he should extract that, there would not be today, nor tomorrow; there would not be night nor day; at no time soever would it dawn.

अष्टाचक्रं वर्तत एकनेमि सदस्राक्षरं प्र पुरो नि पश्या ।
अर्धेन विश्वं भुवनं जजान यदस्यार्धं क्तमः स केतुः ॥ (XI. 4.22)

The eight-wheeled rolls, having one rim, thousand-syllabled, forth in front, down behind; with a half, it has generated all existence; what its (other) half is—which comet (केतुः) is that ?

ऊर्ध्वः सुप्तेषु जागार ननु तिर्यङ्नि पथते ।
न सुप्तमस्य सुप्तेष्वनु शुश्राव कश्चन । (XI. 4.25)

Upright among the sleeping, he wakes: by no means does he fall down horizontal (तिर्यङ्); no one soever has heard of his sleeping among the sleeping.

Treatment Of Sickness—Medicinal Herbs In The Atharva-Veda

1. Vācaspati—Lord of Divine speech

The opening verse of the Atharva-veda (I.1.1.) is—

ये त्रिषप्ताः परियन्ति विश्वा रूपाणि बिभ्रतः ।

वाचस्पतिर्बला तेषां तन्वो अद्य दद्यातु मे ॥

In this verse, we invoke Lord Vācaspati, the Lord of Divine Speech, for blessing us with strength of triṣaptāḥ.

Now may Vācaspati assign to me the strength and powers of those, who, wearing every shape and form (विश्वारूपाणि), the triple-seven, are wandering round.

All the four verses of the first hymn (I.1) are devoted to Lord of Speech; we have again two verses in the Atharva-veda (Book XIII) addressed to this Lord of Speech.

The Triple-seven actually refers to waters in a mystic and cryptic way.

वाचस्पते पृथिवी नः स्योना स्योना योनिस्तत्प्रा नः सुशेवा ।

इहेव प्राणाः सख्ये नो अस्तु तं त्वा परमेष्ठिन्यर्गनिरायुषा

वर्चसा दद्यातु ॥ (XIII. 1.17)

वाचस्पत ऋतवः पञ्च ये नो वैश्वकर्मणाः परि ये संबभूवुः ।

इहेव प्राणः सख्ये नो अस्तु तं त्वा परमेष्ठिन्यरि रोहित

आयुषा वर्चसा दद्यातु ॥ (XIII. 1.18)

O Lord of Speech, be earth pleasant to us; be the lair (योनि) be pleasant, (be) our couch very propitious, just here be breath in our companionship: thee here, O most exalted one let Agni surround with life-span and with honour.

O Lord of speech, the five seasons that are ours, that come forth into being as Viśvakarman, just here be breath etc.

We have in the R̥g-veda also (X.166.3).

वाचस्पते नि वेद्येमान्यथा मदधरं वदान् ।

Press down, O Lord of speech, these men, that they may humbly speak to me.

2. Cure With Waters

The hymns 4,5 and 6 of Kāṇḍa I of the Atharva are devoted to waters or āpah. The following verses (I.V.1-2) are very popular:

आपो हि ष्ठा मयो भुवस्ता न ऊर्जे दधातन ।

महे रणाय चक्षसे । (I. 5.1)

यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः ।

उशतीरिव मातरः (I. 5.2)

Ye waters, truly bring us bliss: so help ye us to strength and power, that we may look on great delight. (1)

Here grant to us a share of dew sap (*rasa*), that most auspicious sap of yours, like mothers in their longing love. (2)

Water gives us procreant strength also (आपो जनयथा च नः—I. 5.3.;) Waters are meant for drink : they are meant for our aid and bliss.

शं नो देवीरभिष्टयं आपो भवन्तु पीतये ।

शं योरभि सवन्तु नः ॥ (I. 6.1)

The word *āpah* is always feminine and plural and hence, *āpah* = waters, fem; and plural, hence *devīḥ*, *pitaye*, for drink; *abhiṣṭaye*, for aid and bliss, *śam yoh* = health and wealth. *abhisravantu* = stream from all sides,—

[*āpah* = Omnipresent Lord, आप्लु व्याप्ती (*Pāṇini*-V.15) आप्लु लम्बने *Pāṇini* 265]

3. Acute Rheumatism

The term used in the Atharva Saṁhitā for this disease in *viṣkandha*, *vi* = apart; *skandha* = shoulder, the disease represents acute rheumatism of the shoulders and neck (I.16.3).

This overpowers the *viṣkandha*; This drives off the devourers; with this I overpower all the families of the hazardous disease. (I.= 16.3)

इदं विष्कन्धं सहत इदं बाधते अत्रिणः ।

अनेन विश्वा ससहे या जातानि पिशाच्याः ॥ (I. 16.3)

The metal lead, *sīsa*, is associated with its cure :

यदि नो गां हंसि यद्यश्वं यदि पुरुषम् ।

तं त्वा सीसेन विध्यामो यथा नोसो अवीरहा ॥ (I.16.4)

If our cow thy slayest; if horse; if man, we pierce thee there with lead, that thou mayest not slay our heroes. (We pierce thee with this lead preparation so that, O invisible cause of the disease, thou mayest not slay our man.)

4. Incessant Flow Of Blood Through Arteries And Veins And Venesection

The hymn (I.171) gives a poetic description of the incessant circulation of blood through small capillaries:

अमूर्या यन्ति योषितो हिरा लोहितवाससः ।

अध्रातर इव जामयस्तिष्ठन्तु हतवर्चसः ॥ (I. 17.1)

Those maidens there, the veins, who run their course in robes of ruddy hue (healthy red colour) must now stand quiet, reft of power, like sisters who are brotherless.

तिष्ठावरे तिष्ठ पर उत त्वं तिष्ठ मध्यमे ।

कनिष्ठिका च तिष्ठति तिष्ठादिद्वमनिर्मदी ॥ (I. 17.2)

Stay still, thou upper vein, stay still, thou lower, stay, thou midmost one; the smallest one of all stands still: let the great vessel (महो धमनि) even be still.

शतस्य धमनीना सहस्रस्य हिराणाम् ।

अस्थुरिन्मध्यमा इमाः साकमन्ता अरंसत ॥ (I. 17.3)

Among a thousand *dhamanī* (arteries) vessels, charged with blood, among a thousand veins (हिराणां); even these the middle-most stand still and these extremities have rest.

परि वः सिक्तावती धनूर्बृहत्प्रक्रीत् ।

तिष्ठतेलयता सु कम् ॥ (1. 17.4)

A mighty rampart, as if, built of sand (as in the case of rivers on land) hath circled and encompassed you; be still, and quietly take rest.

The whole hymn describes the venesection surgery; the vein is cut out; the circulation of blood is restricted; the arterial and venous blood is extended to flow through some alternate routes. Griffith comments upon *rampart built of sand* (*sikatāvati*); the bandage (round the cut in venesection) was probably filled with wet sand to compress and cool the vein.

5. Photo-Therapy—Sunlight Treatment

The hymn 1.22 of the Atharva-veda mentions of diseases, which got cured when exposed to sunrays (rays from the rising Sun).

अनु सूर्यमुदयतां हृदयोतो हरिमा च ते ।

गो रोहितस्य वर्णेन तेन त्वा परि दध्मसि ॥ (1. 22.1)

As the Sun rises, let thy sore-disease (हृदयोत) and yellowness (हरिमा) depart. We compass and surround thee with the colour of a ruddy ox.

The colour of a ruddy ox functions as a light-filter. Here the Sun is, as if evoked, to cure; as he rises, the sore-disease and yellow hue of the afflicted suppliant, who simultaneously exposing his afflicted body to the mild sunshine of the rising sun; when scorched, he uses a ruddy filter also.

In this hymn, the next verse reiterates the cure:

परि त्वा रोहितैर्वर्णैर्दीर्घायुत्वाय दध्मसि ।

यथायमरपा असदयो अहरितो भुवत् ॥ (1. 22.2)

With ruddy hues, we compass thee that thou mayst live a lengthened life, so that this man be free from harm, and cast his yellow tint away (a cure for anaemia or bloodlessness.) There is an interesting verse in the same hymn: I.22.4:

सुकेषु ते हरिमाणं रोपणाकासु दध्मसि ।
अथो हरिद्रवेषु ते हरिमाणं नि दध्मसि ॥

To parrots and starlings, we transfer thy sickly yellowness: Now in the yellow-coloured birds, we lay this yellowness of thine.

This verse may be compared with a verse in the R̥g-veda I.50.12. (the verse with the identical reading, but for *me* in place of the Atharva (*te*) in both the lines.

Any bird, it is conjectured by the scholiasts, with more or less greenish-yellow tints may be used. Griffith quotes Romans among whom people with the jaundice were called *icterici* (see Pliny, H.N.XXX. 11) from the fanciful notion that the disease was cured by looking at the icterus, one of the many varieties of the Sturnidae or starling family. The bird died instead of the patient.

Such superstitions are prevalent in many countries. But the real indication in this hymn is to treat the affected-skin by exposing to sunlight, using colour-filters also, if necessary.

6. Plant For Leprosy

The *devatā* of the hymn, Atharva-veda I.23 is *Vanaspatayah*, or plants. The hymn (of 4 verses) is devoted to a cure of leprosy, a well known (almost incurable) skin-disease. I shall quote here two verses.

नक्तज्जातास्योपधे रामे कृष्णे असिक्नि च ।
इदं रजनि रजय कित्वासं गलितं च यत् ॥ (I.23.1)

O Plant, thou sprangest up at night, dusky, dark coloured, black in hue; so *rajani*, mayest thou re-colour

these ashy spots, this leprosy. Dark is the place of thy repose; dark is the place thou dwellest in, dusky and dark, O plant, do thou remove from him each speck and spot.

(The words *rāme* and *kṛṣṇe* all equivalents and synonymous with dark, dusky, black or non-white; *kiṭāsam* is leprosy,)

A plant, called *Āsurīos*, is meant to fight against leprosy. It has been a conjecture that *āsuri* was a strong-winged bird in the beginning, which subsequently became a plant for the cure of leprosy.

We have in I.24:

सुपर्णो जातः प्रथमस्तस्य त्वं पित्तमासिध ।
तदासुरी युधा जिता रूपं चक्रे वनस्पतीन् ॥ (I. 24.1)

First, before all, the strong winged-bird was born: thou wast the gall (pitta) thereof.

This bird consequently became a plant.

This became the medicine for leprosy:

आसुरी चक्रे प्रथमेदं किलासभेषजमिदं किलासनाशनम् ।
अनीनशक्तिक्लासं सरूपामकरन्त्वं त्वघम् ॥ (I. 24.2)

We have another un-identified plant for a cure of leprosy, called *Śāmā* (शामा) (Atharva-veda I.24.4.) This word may be identified with *śyāmā* (श्यामा), or *śyāmāka*.

7. Fever And Its Cure

The high temperature-fever is invoked thus in the Atharva-veda I.25.4:

नमः शीताय तक्मने नमो रुराय शोचिषे कृणोमि ।
यो अन्येद्युरुभयद्युरभ्येति तृतीयकाय नमो अस्तु तक्मने ॥

I offer homage to the chilly fever: to his fierce burning glow I offer homage; be adoration paid to fever, coming each other day, the third or two-days running.

This could be the malarial fever.

8. The Sweet Plant Or Sugar Cane

The *devatā* of the hymn, Atharva-veda I.34 is *madhuvanaspati*. It appears to be the oldest mention of sugar-cane in our literature:

इयं वीरुन्मधुजाता मधुना त्वा खनामसि ।

मधोरधि प्रजातासि सा नो मधुमतस्कृधि ॥ (I. 34.1)

From honey sprang this plant to life; with honey now, we dig thee up, make us as sweet as honey, for from honey hast thou been produced.

जिह्वाया अग्रे मधु मे जिह्वामूले मधूलकम् ।

ममेदह कृतावसो मम वित्तमुपायसि ॥ (I. 34.2)

My tongue hath honey on the tip; and sweetest honey at the root; thou yieldest to my wish and will, and shall be mine and only mine.

मधुमन्मे निक्रमणं मधुमन्मे परायणम् ।

वाचा वदामि मधुमद् भूयासं मधुसंदशः ॥ (I. 34.3)

मधोरस्मि मधुतरो दुधान्मधुमत्तरः ।

ममिच्छिन्नं त्वं वनाः शाखां मधुमतीमिव ॥ (I. 34.4)

Than honey am I sweeter, more honeyed; than the honey plant; of me verily shall thou be fond as of a honeyed branch.

परि त्वा परितल्लुनेक्षुणागामविद्विषे ।

यत्नं मां कामिन्यसो यथा मन्नापगा असः ॥ (I. 34.5)

Honeyed is my in-stepping; honeyed my forth-going; with my noise, I speak what is honeyest; may I be of honey-aspect. [मधु = honey = sweet]

Around thee have I girt of zone of sugar-cane (इक्षुणाम् परितल्लु), to banish hate that thou mayst be in love with me, my darling, never to depart.

9. The Jaṅgida Plant

The Atharva-veda occasionally refers to a *jaṅgida* plant; according to the superstitious traditions, this plant

has been acting as a charm against several diseases. This plant, though today unidentified was cultivated on a good scale. The *devatā* of Atharva II.4 hymn is *Jaṅgiḍa-Maṇi*, a cure for *viṣkandha* (a shoulder-joint disease, may be rheumatism, gout or some type of arthritis). We have: The word *maṇi* stands for the medicinal-*vaṭi* just as *candra-prabhāvaṭi* of the *Āyurveda*, *Vaṭi*=*maṇi*=a pill, a tablet or a capsule—in no case an amulet, as Griffith or Whitney and others report).

For length of life, for mighty joy, uninjured, ever-growing strength, we take *viṣkandha*'s antidote—a cure for arthritis and gout) the tablet of *jaṅgiḍa*, the solid dry extract of the medicinal plant).

10. Plague Destroying Plant And Inherited Disease

The *devatā* of the Atharva-veda, II.8 is *kṣettriya* diseases like leprosy or tuberculosis. We have a verse:

बभ्रोरर्जुनकाण्डस्य यवस्य ते पलाल्या तिलस्य तिलपिञ्ज्या ।

वीरुक्षेत्रियनाशन्यप क्षेत्रियमुच्छतु ॥ (II. 8.3)

With straw of barley, tawny-brown in colour, with its silvery ears, with stalk and stem of sesamum—so let the plague-destroying plant remove inherited (*kṣettriya*) disease.

In this hymn, the common refrain is : वीरुक्षेत्रिय नाशन्यप-क्षेत्रियमुच्छतु

Commenting on *kṣettriya* (from *kṣetra*, Hindi Kheta, a field) a word neuter substantive, a chronic, constitutional or hereditary disease, derived from mother's body, regarded as a productive field. Weber takes the word here to refer to injury of the field or farm (cf. verses 3-5)—Griffith.

11. Spring Water As A Healing Balm

अदो यदवधायत्यवत्क्रमधि पर्वतात् ।

तत्ते कृणोमि भेषजं सुभेषजं यथाससि । (II. 3.1)

That little spring of water which is

running downward from the hill.

I turn to healing balm for thee
that thou mayst be good medicine.

आदङ्गा कुविदङ्गा शतं या भेषजानि ते ।

तेषामसि त्वमुत्तममनासावमरोगणम् ॥ (II. 3.2)

Hither and onward ! Well ! Come on ! Among thy hundred remedies, most excellent of all art thou, curing disease and morbid flow.

12. *Pr̥śniparṇī* — A Medicinal Plant

The word *pr̥śniparṇī* means a plant with variegated leaves *Hemionitis cordifolia*, a well known medicinal plant. This is the devatā of the hymn Av. II.25 with the opening lines:

शं नो देवी पृश्निपर्ण्यशं निम्नत्या अकः (II. 25.1)

सहमानेयं प्रथमा पृश्निपर्ण्यजायत (II. 25.2)

(Victorious in the olden time this *pr̥śniparṇī* was brought forth.)

13. *Pātā* Plant — A Cure

For this plant, see Av. II.27.4:

पाटामिन्द्रो व्याश्नादसुरेभ्य स्तरीतवे

प्राशं प्रतिप्राशो जह्वरसान्कृष्वोपधे ॥

Pātā is a plant, perhaps identical with *Pāṭhā*, (*Clypea hermandifolia*). It has been potent against several infectious diseases.

14. *Daśa Vṛkṣa*—A Herb For Pain In Joints.

The hymn II.91 gives a reference to a medicinal herb *daśavṛkṣa* to cure arthritis, rheumatism and the like:

दशवृक्ष मुञ्चेमं रक्षसो ग्राह्या अधि येन जग्राह पर्वसु ।

अथो एनं वनस्पते जीवानां लोकमुन्नय ॥

Free this man, O Daśavṛkṣa, from the several ferocious diseases (rakṣas), from Grāhi (another deficiency sickness), blood-cancer who hath, seized his joints and members. *Daśavṛkṣa* is a tablet, made from the active principles of ten medicinal woods, to be taken by a patient suffering from muscular diseases. *Grāhi* is blood-cancer which seizes men and women and causes death and disease, (for *Daśavṛkṣa*, see Kauśika Sūtra and Darīla, XXVII.5)

Druha and *grāhi* are serious diseases, next to the noose of Varuṇa only. They may be family sickness, क्षेत्रिय, passed through heredity (एवाहं त्वां क्षेत्रिया निर्वृत्त्या जाभिर्गंसाद् द्रुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् । —(Av. II. 10.3)

(This is a refrain in 8 verses of this hymn.)

Sraktya, सक्त्य— It is also one of the śānta (शान्त) or holy trees (see Kauśika Sūtra VIII. 15, identified by Dārila with the Tilaka which is a tree, bearing beautiful flowers. (सक्त्यो सि प्रतिसरो सि प्रत्यभिचरणो सि—Av. II.11.2)

15. Dūrvā Or Kuśa Grass

The devatā of the hymn II.7 is a vanaspati, the Dūrvā grass, *Poa cyanosuroides*.

दिवो मूलमवततं पृथिव्या अध्युत्ततम् ।

तेन सहस्रकाण्डेन परि णः पाहि विश्वतः ॥ (II. 7.3)

Spread on the surface of the earth, downward from heaven thy root depends; with this, that hath a thousand joints, keep thou us safe on every side. The finest dūrvā grass furnishes good lawns to a public park; as dried or fresh, it becomes a good grazing fodder; its extracted sap has a herbal value. As a sacred grass, it has been since long used in rituals. As dried long fibres, it provides excellent mattresses.

16. Worms Which Infest Trees, Plants And Cattle

For such infectious troubles, refer to Av.II.31.5:

ये किमयः पर्वतेषु वनेष्वोषधीषु पशुष्वप्सवन्तः

ये अस्माकं तन्वमाविविशुः सर्वं तद्धन्मि जनिम किमीणाम् ॥

Worms (*krimi*) that are found on mountains, in the forests, that live in plants, in cattle, in the waters; there that have made their way within our bodies—these I destroy, the worms' whole generation.

17. Worms— Their Destruction In Sunlight.

We have in Av.II.32.1-2

उद्यन्नादित्यः क्रिमीन्हन्तु निघ्नोचन्हन्तु रश्मिभिः ।

ये अन्तः क्रिमयो गवि ।।

Uprising, let the sun destroy and when he sinketh, with his beams, the worms that live within the cow.

विश्वरूपं चतुरक्षं क्रिमिं सारङ्गमर्जुनम् ।

शृणाम्यस्य पुष्टीरपि वृश्चामि यच्छिरः ।।

The four-eyed worm, of diverse shapes, the variegated and the white—I break and crush the creature's ribs, and tear away its head besides.

18. Consumption Or Yakṣma Of Different Parts Of Body

The entire hymn II.33.1-7. is devoted to the well-prominent disease known as consumption, *Yakṣmā*, or tuberculosis. The opening verse is—

अक्षीभ्यां ते नासिकाभ्यां कणाभ्यां ह्रुयुकादधि ।

यद्ग्रं शीर्षण्यं मस्तिष्काज्जिह्वाया वि वृहामि ते ।।

From both thy eyes, from both nostrils, from both thine ears, and from thy chin, forth from thy brain and tongue, I root out *Yakṣmā* seated in thy head.

The seats of the disease are also (besides the above in verse 1) neck (ग्रीवा), nape (उष्णिह्), dorsal vertebrae, (कीकस), spine (अनुक्य), arms, shoulder-blades (अंस), arms (बाह्), lungs, gall-bladder, sides, kidneys, spleen, liver, bowels, intestines, rectum, belly, flanks, navel, mesentery, thighs, knees, heels and foreparts of feet. loins, hips, marrows, bones, tendons, veins, head, fingers, nails, every member, every hair, every joint, and in the entire skin—in short from

the entire body, and hence the hymn devotes to *Yakṣma-vivarhaṇam* (यक्षम-विवर्हणम्).—(Indirectly, we have here a vivid detail of human anatomy.)

19. Vikaṅkata : A Thorny Tree

The hymn Av. V.81 begins with a reference to a thorny tree *Vikaṅkata*, also used as a fuel in a fire-ritual along with oblations of *ājya* or melted butter.

वेकङ्कतेनेध्मेन देवेभ्य आज्यं वह—(Av. V.8.1)

The tree is identified as *Flacourtia sapida*. Ladles, *sruva* and saucers for Soma juices were also made of this wood in the Vedic ritualistic period.

20. Snake-Poison And Its Remedy

Snakes have been our terror from olden times. One of the hymns of the Atharva-veda, III.27, is said to refer to six serpents, *Nāga*, which afford protection to us at the six regions. They are our six warders, *rakṣiṭṛ*. (रक्षत्).

Asita—Black serpent—warder of the East.

Tiraścīrāji—A serpent with transverse streaks—warder of the South.

Prḍākū—Adder or viper, warder of the West.

Svaja—A type of viper, warder of the North.

Kalmāṣagrīva—Spotty-neck serpent—warder of the Dhruva region (the Nadir)

Śvitra—White serpent-warder of the topmost, the *urdhva* or the Zenith.

The entire hymn V.13 is associated with the treatment of snake poisons, and in this connection, numerous varieties have been mentioned.

केरात पृश्न उपतृण्य बध आ मे शृणुतासिता अलीकाः ।

मा मे सख्युः स्तामानमपि प्ठाताश्चावयन्तो नि विपे रमध्वम् ॥ (V. 13.5)

Listen to me, black snakes and hateful creatures, lurker in grass, *Kairāta* and brown or spotty, approach not

near the house my friend inhabits, give warning, and rest quite with your poison.

Peculiar names of the varieties of these venomous (or even non-venomous) snakes have been given in verses 6, 7 and 8 of this hymn:

असितस्य तैमातस्य बभ्रोरपोदकस्य च ।

सात्रासाहस्याहं मन्योरव ज्यामिव धन्वनो वि मुञ्चामि रथो हव ॥ (V. 13.6)

आलिगी च विलिगी च पिता च माता च ।

विद्म वः सर्वतो बन्धवरसा किं करिष्यथ । (V. 13.7)

उरुगूलाया दुहिता जाता दास्यसिक्न्या ।

प्रतङ्कं ददुपीणां सर्वासामरसं विषम् ॥ (V. 13.8)

Even as the cord that strings the blow, I slacken, as it were the cars; of the all-conquering serpent's wrath, of the fierce rage of Black, and Brown, Taimāta, and Apodaka, (6) and Āligī, the Viligī, their father and the mother too what will do ? Your venomous sap, we know, is utterly powerless (7). Daughter of urugūlā, she-fiend, whom the black-skinned mother bare; all female serpents' poison who crept swiftly near is impotent. (8)

The unidentified antidotes of snake-poisons have been called Tābuva (ताबुव) and Tastuva (तस्तुव).

ताबुवं न ताबुवं न घेत्त्वमसि ताबुवम् । ताबुवेनारसं विषम् । (10)

तस्तुवं न तस्तुवं न घेत्त्वमसि तस्तुवम् । तस्तुवेनारसं विषम् । (11)

Tābuva or not Tābuva, thou verily art not Tābuva: poison is killed by Tābuva (10).

Tastuva or not Tastuva; thou verily art not Tastuva: poison is killed by Tastuva. (11)

21. Parna Tablet Or Capsule

The hymn III.5 is devoted to Parna Maṇi or Parna Capsule. Parna means leaf or feather; in usage, it becomes *palāśa* (पलाश) tree also, *Butea frondosa*, a beautiful tree, sometimes held sacred, and came into prominence on account of its fine stature and nice leaves. It possesses fine

red flowers. Its hard wood is used for making sacrificial utensils. The opening verse of the *Parṇa* hymn is:

आयमगन्पर्णमिषिर्वली बलेन प्रमृणन्त्सपत्नान् ।

ओजो देवानां पय ओषधीनां वर्वसा मा जिवत्वप्रयावन् ॥ (III. 5.1)

The *parṇa-maṇi* has come to this reputation; it is highly beneficial; it is supremely effective in getting away from rivals (*sapatnān*), It is the *oja*, shine or force of gods—the enlightened people; it is milk or the essence of herbs, May it incite me with splendour (*varacas*) ceaselessly and unremittingly.

This *Parṇa* capsule hath come, strong and destroying with its strength my maladies (*sapatnān*, rivals)—the power of the Gods, the plant's sweet essence, may it incite me ceaselessly with vigour. (ओजो देवानां पय ओषधीनां) This *parṇa maṇi* is like our vitamin tablets).

22. Aśvattha And Khadira Trees.

The word *aśvattha* means a standing place for *aśva* or horses; it is identified as—*Ficus religiosa*, commonly known as peepal tree or the sacred fig tree. We have at another place in Av.V.4.3 its mention as gods enjoying, resting and refreshing under its shade:

अश्वत्थो देवसदनस्तृतीयस्यामितो दिवि ।

In the third heaven above us stands, the *Aśvattha* tree, the seat of gods. in the same verse, we have a mention of the *Kuṣṭha* plant also, embodiment of an endless life:

तत्रामृतस्य चक्षुषं देवाः कुष्ठमवन्त (V. 4.3)

Such trees are found on the snowy mountains, born on the high hill where eagles breed. The tree has been known as fever-banisher (तक्मनाशन)

सुपर्णसुवने गिरी जातं हिमवतस्परि ।

धनैरभि श्रुत्वा यन्ति विदुर्हि तक्मनाशनम् ॥ (V. 4.2)

The opening verse of the hymn III.6 is the following

with a mention of *Aśvattha* and *Khadira* trees:

पुमान्युसः परिजातोऽश्वत्यः खदिरादधि ।

स हन्तु शत्रून्मामकान्यानहं द्वेष्टि ये च माम् ।।(III. 6.1)

Masculine springs from masculine and thus *Aśvattha* grows from *Khadira*; *aśvattha* seeds generate in the hollows of other trees, and the new growth, which generally destroys its foster mother is endowed popularly (of course, a myth) magical qualities as a cure for the disease caused by parasite mistletoe, particularly, when the seed of *Aśvattha* grows on oak or the hazel. The *Aśvattha* generally grows on the *Sami* (*Prosopis spicigera*), but here we have in this Atharva verse a reference to its growth in the *Khadira*, *Acacia catechu* (masculine from masculine since *aśvattha* and *khadira*, both the words in the Vedic language are masculine).

The parasitic growth of the *aśvattha* seeds, with a damage to the foster-mother tree is clearly indicated in the following verse III.6.6)

यथाऽश्वत्य वानस्पत्यानारोहन्कृणुषेधरान् ।

एवा मे शत्रोर्मूर्धानं विष्वग्भिन्द्र सहस्व च ।। (6)

As thou *Aśvattha*, mountest on the trees and overthrowest them, so do they break my foeman's head asunder and overpower him.

23. *Apāmārga*—A Herb And General Healing

Three hymns of the Atharva-veda, IV.17 to 19 are particularly devoted to the herb *apāmārgā* and the cures rendered by it, and each hymn of this group has eight verses. The word *apāmārga* is derived from *√m r j*, to cleanse or wipe (मृज् शुद्धौ) II.59 *Pāṇ ini*, *Dhātupṛ ha*) and the plant is identified as *Achyranthes aspera*: We have:

आपामार्गो माष्टुं क्षेत्रियं शपथश्च यः ।

अपह यतुधानीरप सर्वा अराव्यः ।।(IV. 18.7)

Let *Apāmārga* sweep away chronic disease and every curse; sweep the superstitious sorceresses (black magic terrors), clean away all malignant stingy hags (witchcraft):

The verse itself says:

I have with this plant ruined all malignant powers of witch-craft:

अनयाहमोपध्या सर्वाः कृत्या अदुदुपम् । (IV. 18.5)

Again-

There is no fear or danger, O plant, within the limit of the range, thou fleest like a flashing dart:

सेनैवैपि त्विपीमती न तत्र भयमस्ति यत्र प्राप्नोष्योपधे ।। (IV. 19.2)

Further : अग्रमेष्योपधीनां ज्योतिषेवाभिदीपयन् ।

i.e. illumining, as it were, with light, thou movest at the head of plants.

This may be referring to the plant, *pāta* (पाटो) probably identical with *pā thā*, *Clypea hermandifolia*, a climbing plant possessing various medicinal properties. See Av. II.27.4)

Such plants have been evoked thus in the most general manner:

पयस्वतीरोपधायः पयस्वन्मात्मकं वचः ।

अयो पयस्वतीनामा भरेहं सहस्रशः ।। (III. 24.1)

The plants of earth are rich in milk is this my word;

यारां द्यौष्मिता पृथिवी माता समुद्रो मूलं वीरुधां बभूव ।

तास्तु पुत्रविधाय देवीः प्रायन्त्वोपधायः ।। Av. III.23.6

May those celestial herbs whose sire was heaven, the earth thier mother and their root the ocean, may those celestial healing plants assist thee to obtain a son.

24. Digging Of Plants For Strengthening Nerves

We have in Atharva-veda IV.4.1

यां त्वा गन्धर्वो अखनद्वरुणाय मृतभ्रजे ।

तां त्वा वयं खनामस्योपधिं शेषहर्षणीम् ।।

We dig thee from the earth, the plant which strengthenes and exalts the penis-nerves,—the plant which Gandharvas dug for Varuṇa whose power was lost. (IV.4.1.)

25. Cultivated Rice

Brihi and *yava* are the common terms of the Vedic age, meaning rice and barley. In the *Prāṇa Sūkta*, Av. XI.4., 13 we have the following line:

प्राणापानौ व्रीहियवावनङ्वान्प्राण उच्यते
यवे ह प्राण आहितो पानो व्रीहिरुच्यते ।।

A special variety of cultivated rice is known as *śāli* rice (perhaps the name is derived from *Śārīrika* or the Indian bird *Mainā*, *Gracula religiosa*. There is a mention of *śali* rice in the following Atharva verse:

शिवो वो गोष्ठो भवतु शारिशकेव पुष्यत ।
इद्वेवोत प्र जायध्वं मया वः सं सृजामसि ।।—Av. III.14.5

Auspicious be this stall to you. Prosper like cultivated (*śāli*) rice Even here increase and multiply.

26. Growing Of Herbs And Digging Of Plants

We have the following line in Atharva-veda III.18.1

इमां खनाम्योषधि वीरुधां बलवत्तमाम् ।

From out of the earth, I dig this plant, a herb of most effective power. The herbal plants are god-sent with auspicious expanded leaves.

उत्तानपर्णे सुभगे देवजूते सदस्वति ।
सपत्नीं मे परा णुद पति मे केवलं कृधि ।।—Av. III.18.2

27. Varāṇa—A Plant Of Medicine.

In the first verse of Av.IV.7.1 there appears to be a reference of a medicinal plant, *varāṇa* (*Crataeva roxburghii*) growing widely on the banks of *Varaṇāvati*, a lake or river (from *vār*, water, *vārayāti*, ward off or guard.)

वारिदं वारयति वरणावत्यामधि ।
तत्रामृतस्यासिक्तं तेना ते वारये विषम् ।।

So may this water guard us on the bank of *Varaṇāvati*, therein hath *Amṛta* been infused; with that, ward thy poison off.

A salve (aṅjana, a healing ointment for sores), a remedy for fever, consumption and snake (IV.9.8) obtainable from a three-peaked hill by the sides of a snowy mountain—

त्रयो दासा आज्ञनस्य तक्मा बलास आदहिः ।

वर्षिष्ठः पर्वतानां त्रिककुन्नाम ते पिता ।। (IV. 9.8)

Whom so thy creepest over, O salve (aṅjana) member by member, joint by joint, from him like some strong arbiter of strife, thou banished decline.

28. Rohaṇī—A Healer Plant

The devatā of the hymn IV.12 is *Rohiṇī* vanaspati, supposed to heal a broken bone.

रोहण्यसि रोहण्यस्यश्चिह्नस्य रोहणी ।

रोहयेदमरुन्धति ।। (IV. 12.1)

Thou art the healer, making whole, O Rohiṇī, the healer of the broken bone; make thou this whole, Arundhati.

How the healing takes place is vividly described thus:

सं ते मज्जा मज्जा भवतु समु ते परुषा परः ।

सं ते मांसस्य विसस्तं समस्य्यपि रोहतु ।। (IV. 12.3)

मज्जा मज्जा सं धीयतां चर्मणा चर्म रोहतु ।

असृक्ते अस्यि रोहतु मांसं मांसेन रोहतु ।। (IV. 12.4)

लोम लोम्ना सं कल्पया त्वचा सं कल्पया त्वचम् ।

असृक्ते अस्यि रोहतु च्छिन्नं सं धेद्वोषधे ।। (IV. 12.5)

With the narrow be the narrow joined, thy limb, united with the limb, let what hath fallen of thy flesh and the bone also grow, (3) let this skin grow united with the skin; let blood and bone grow strong in thee, flesh grow together with flesh, (4) join thou together hair with hair; join thou together skin with skin; let blood and bone grow strong in thee; unite the broken part, O Plant. (5)

29. Animals Familiar With Environmental Cures.

In Book VIII, Hymn 7, we have four interesting verses 23-27 in respect to the herbs and cures present in

our surroundings with which our forest creatures, cattle and birds are familiar and they instinctively find them out and use them whenever sick or ailing. We are reproducing these verses without any comment.

वराहो वेद वीरुधं नकुलो वेद भेषजीम् ।

सर्पा गन्धर्वा या विदुस्ता अस्मा अक्से हुवे ॥ (VIII. 7.23)

The boar knows the plant; the mongoose know the remedial herb; what ones the serpents, the gandharvas know, those I call to aid for him.

याः सुपर्णा आङ्गिरसीर्दिव्या या रघटो विदुः ।

क्यांसि हंसा या विदुर्याम्य सर्वे पतत्रिणः ॥

मृगा या विदुरोषधीस्ता अस्मा अक्से हुवे ॥ (VIII. 7.24)

What (herbs) of the *Angirasas*, the eagles (know), what heavenly ones the *raghats* know, what ones the birds, the swans know, and what all the winged ones, what herbs the wild beasts know—those I call to aid for him.

याक्तीनामोषधीनां गावः प्राश्नन्त्यध्या याक्तीनामजावयः ।

ताक्तीस्तुभ्यमोषधीः शर्म यच्छन्त्वाभूताः ॥ (VIII. 7.25)

Of many herbs the inviolable kine partake, of how many the goats and sheep, let so many herbs, being brought, extend protection to thee.

याक्तीषु मनुष्या भेषजं भिषजो विदुः ।

ताक्तीर्विश्वभेषजीरा भरामि त्वामभि ॥ (VIII. 7.26)

In how many (herbs), human physicians know a remedy, so many, all remedial, do I bring unto thee.

R̥sis of The Atharva-Veda

The alphabetical index of the seer-names and of passages ascribed to them was made by Prof. Whitney, and later on revised by Dr. Ryder and Charles Rockwell Lanman. (see pages 1040 and 1041, Atharva-veda Samhitā, Harvard Oriental series, W.D Whitney, (vol.II); 1971 reprint by Motilal Banarsidass).

Of course, we have added further entries for Kāṇḍa XX omitted by Whitney.

Agastyaḥ VI.133.

Aṅgiras II.3; 35; IV.39.1-8; V.12; VI.45-48; VII.52—53; 82; 95; XIX.22; 34-35. (see also Atharvāṅgiras; Pratyāṅgirasa and Bhrgāṅgiras.

Ajamīḍha 30h. XX.143, 1-7.

Aṅgiras Pracetas, with Yama VI.45-47.

Atharvan I.1-3; 9-11; 15; 20-21; 23; 27; 30; 34-35; II.4; 7; 13; 19-23; 29; 34;

III.1-5; 8; 10; 15-16; 18; 26-27; 30;

IV.3-4; 10; 15; 22 (? or Vasiṣṭha ?); 30; 34;

V.5-6; 7-8; (?); 11; 24; 28

VI.1-7; 13; 17-18; 32.3; 36-40; 50; 58-62; 64-69; 73-74; 78-80; 85-90; 92; 97-99; 109-113; 124-126; 138-140;

VII.1-7; 13-14; 18; 34-38; 45.2; 46-49; 52; 56; 61; 70-73; 76; 78-81; 85-87; 91-92; 94; 97-99; 105-106.

VIII.7; 9.

IX.1-2; X.3; 7; 9; XI.2-3; 7;

XII. 1; XVIII. 1-4 (the whole Kāṇḍa) XIX. 14-20; 23-24; 26; 37-38;

- See also Brahddiva Atharvan; also Sindhu-dvīpa
 Atharvākṛti. Atharvan Vītahavya. VI. 136-137.
 Ājamīdha XX.143
 Atharvāṅgiras; IV.8; VI.72; 94; 101; 128-132; VII.74;
 115-118; XIX.3; 4; 5 (?)
 Cf. Aṅgiras.
 Atriḥ XX.12.7
 Atharvācārya VIII.10; Cf. XII.5 (Kāśyapa)
 Apratīrathah. X.IX.13.
 Atharvana. Cf. Bhṛgu Atharvaṇa
 Ayāsyah XX.16; 91
 Aṣṭakah X.25.7; XX.33
 Āṅgīraso dvitāno mārutas-tiras'cīr vā XX.137
 Āyuh XX.119.1.
 Indrāṇi XX.126.
 Irimbīhiḥ XX.3-5; 38; (1-3); 44; 46; 47 (7-9)
 Ucchocanaḥ VI.10.3.
 Uddālakah III.29; VI.15.
 Unmocanaḥ V.30; VI.105.
 Uparibabhṛavaḥ VI.30-31; VII.8-9.
 Ṛbhuh IV.12
 Kapiñjalaḥ II.27; VII.95-96; 100-101
 Kabandhaḥ VI. 75-77.
 Kaliḥ XX.97
 Kāśyapa X.10; XII.4-5
 Kāśyapaḥ Marīciḥ VII.62-63 (see marīciḥ kāśyapaḥ)
 Kāṅkāyanah VI.70; XI.II
 Kāṇvaḥ II.31-32; V.23
 Kutsaḥ X.8; XX. 8(2); 13(3); 107(14-15); 123
 Kurustutiḥ XX.42
 Kṛtiḥ sindhadvīpaḥ Atharvā 1.6.
 Kṛṣṇaḥ XX.17; 89; 94.
 Kaurupathiḥ VII.60; XI.X (see Whitney)
 Kauśikah VI.35; 117-121; X.5 (25-36)

- Khilam XX.48(1-3); 49
 Garutmāṇ IV.6-7; V.13, VI.12; VI, 100; VII.93; X.4.
 Gārgyaḥ VI.49; XIX.7-8
 Gopathaḥ XIX.25; 47-48; 50.
 Gotamaḥ XX.1-2; XX.13.2; XX.15; XX.25, 1-6,
 XX.41; XX.56; XX.63 (4-6;) XX.109.
 Gopathaḥ with Bharadvājaḥ XIX.49 (?); 47-50
 Gośūkti-aśvasūktin XX.27-29; 39 (2-5); 61; 62 (8-10);
 106.
 Gotama XX.1(2) XX(2); XX.13(2); XX.15; 25; 41;
 56; 65; 109.
 Cātaṇaḥ I.7- 8; 16; 28; II.14; 18; 25; IV.36; V.29;
 VI.32.(1-2); 34; VIII.3-4.
 Jagadbijampuruṣaḥ III.6.
 Jamadagniḥ VI. 8-9; 102.
 Jāṭikāyaṇaḥ VI.33; 116.
 Tīścīrāṅgīrasaḥ Dyutāno-Māruto vā XX.137(7-11).
 Trisokaḥ XX.22(1-3); 43
 Tvaṣṭṛ VI.81
 Devajāmayāḥ XX.93 (4-8).
 Devātithiḥ XX.120
 Dyutāno traścī and others XX.137.
 Draviṇodāḥ I.18
 Druvāṇaḥ (?) VI. 63
 Nārāyaṇaḥ X.2; XIX.6
 Nṛmedhaḥ XX.58(1-2); 62(5-7); 64(1- 3); 100; 104
 (3-4); 105(1-3); 108.
 Nodhāḥ XX.9 (1-2); 35; 49(4-5).
 Pativedanaḥ II.36
 Parucchepaḥ XX.67(1-3); 72; 75.
 Parvataḥ XX.63(7-9); 111.
 Purumīdhaḥ XX.143(1-7).
 Purumīh-Iaḥ XX.103(1).
 Puruṣaḥ jagad-vijam III.6.

Puruhanmā XX.81; 92 (16-21); 105(4-5).

Puṣṭiguḥ XX.51(3-4).

Pūraṇaḥ XX.96(1-5).

Pragāthaḥ XX.85(1-2); 93(1-3).

Pracetāḥ VI.45-48; XX.96(24).

Prajāpatiḥ II.30; IV.35; VI.11; VII.107; XVI 1- 2;
XIX.46.

Pratyāṅgirasah X.1. Cf. Aṅgiras

Pramocanaḥ VI.106.

Praśocanaḥ VI.104.

Praskaṇvaḥ VII.39-44; XX.47 (13- 21); XX.51(1-2)

Priyamedhaḥ XX.18(1-3); 22(4-6); 92(1-15^b).

Babhrupīṅgalaḥ VI.14.

Bādarāyaṇiḥ IV. 37-38, VII.61, VII.114

Budhaḥ XX.137(2).

Bṛhacchukraḥ VI.53.Cf. Sukraḥ

Bṛhaddiva Atharvan V. 1-3; Cf. Atharvan

Bṛhaspatiḥ X.6

Brahmā I.17; 19; 22; 24; 26; 31-32;

II. 15-17; 24; 33;

III. 11-12; 14; 23; 28; 31;

IV. 5; 16; 21; 33; 39; (9-10)

V. 9-10 20-21; 25-27;

VI. 26; 41; 54-56; 71; 114-115;

VII. 19-21; 22; 24; 32; 33 (?) 53; 54; (1) 60; 66-67;
103-104; 111.

VIII. 1-2;

IX.4; 6-7; 9-10;

X.5 (37-41)

XI. 1; 7

XIII.1-4 (the whole kāṇḍa); XVI.3-4;

XVII. 1 (the whole kāṇḍa);

XIX. 1; 9-12; 21; 28-30; 36; 40-43; 51-52; 58-71

Brahmān with Bhṛgvāṅgiras III.11

Brahmāskandah IV. 31-32.

Bhagaḥ VI.82.

Bharadvājah II.12; XX.8 (1).

Bharadvājah, with Gopatha XIX.49 (?); XX.36; 58;
63(3); 90

Bhāgalih VI.52.

Bhārgavaḥ VII.118-119

Bhārgavaḥ Vaidarbhiḥ XI.6.

Bhuvanaḥ XX.124 (4-6)

Bhuvanaḥ Sādhano vā XX.63 (1-3)

Bhṛguḥ III.13; 24-25; IV.9; 14; VI.27- 29; 122-123;
VII.16-18; VII.57; VII.89; VII.112-113, VII.115;
54.2; 55; 84; 107-108; 110; IX.5; XII.2; XIX.32-
33; 44-45; 53-55.

Bhṛguḥ Ātharvaṇaḥ II.5.

Bhṛgvāṅgiras I.12- 14; 25; II.8-10; III.7; III.7; IV.11;
V.4; 22; VI.20; 42-43; 91; 95-96; 127; VII.31; 32;
98; VIII.8; IX.3; 8; XI.12; XIX.27;39

Bhṛgvāṅgiras Brahma XIX.72

Madhucchndāḥ XX.26(4-6); XX.38(4-6); 39(1); 40;
47(4- 6); 47 (4-6; 10-12) 57(1- 3); 60(4-6); 68-71;
84.

Mayobhūḥ V.17-19.

Marīciḥ kaśyapaḥ VII.64.

Mātrnāmān II.2; IV.20; VIII.6.

Mārutas-Tiras cirāṅgiras Dyutāno vā XX.137 (7-11)

Mṛgāraḥ IV. 23-29.

Medhātithiḥ VII.26-30; XX.18(1^c-3^c)

Medhātithi and Medhyātithi XX. 143(9).

Medhyātithi XX.9(3-4); 10; 49(6- 7); 50; 52; 53; 57
(11-16); 59(1-2); 85(3-4); 99; 101; 104(1-2); 116;
118(3-4).

Yamaḥ VI.45-46; 47^d,48^e; VII.23; 41; 100-101; XII.3;
XVI.5-9; XIX.56-57.

Yayātiḥ XX.137(4-6).

Rakṣohā XX.96(11-16).

Rebhaḥ XX.54-55.

Vatsaḥ XX.107(1-3); 115; 138.

Varuḥ or Sarvahr̥iḥ XX.30-32

Vasiṣṭhaḥ I.29; III.19-22; XX.12(1-6); XX.17(12);
18(4-6); 37; 59(3-4); 73(1-3); 82; 87; 117; 121.

Vasiṣṭha or Atharvā IV.22.

Vasiṣṭhaḥ or Saktiḥ XX.79.

Vasukraḥ XX.73(4-6); 76.

Vāmadevaḥ III.9; VII.57; XX.13(1); 77; 88; 124(1-3);
137(3); 143(8).

Virūpaḥ XX.1(3).

Vivṛhā XX.96(17- 23).

Viśvamanāḥ XX.64(4^B-6^B); 65; 66.

Viśvāmitraḥ II.24; III.17; V.15-16; VI.44; 141; 142;
XX.1(1); 6; 7(4); 8(3); 11; 13(4); 19; 20(1-4);
23; 57(4-7); 86; 102.

Viśvāmitraḥ with Gotamaḥ and Virūpaḥ XX.2^h.

Vihavyaḥ X.5(42-50).

Vītahavyaḥ VI.136-137.

Vṛṣākapiḥ XX.126

Venaḥ II.1; IV.1-2

Śaṇyuh XX.78; 80; 83; 98.

Śaktiḥ or Vasiṣṭhaḥ XX.79.

Śantātiḥ I.33; IV.13; VI.10; 19; 21- 24; 51; 56-57;
93; 107; VII.70-72; XI.8.

Śambhuḥ II.28

Śaśakarnaḥ XX.139-142.

Śirimbiṭhiḥ XX.137(1).

Śukraḥ II.11; IV.17-19; 40; V.14; 31; VI.134-135;
VII.67; VIII.5.

Sunaḥśepaḥ VI.25; VII.88; XX.26(1- 3); 74; 122.

Sunaḥ 28śepaḥ Devarātaḥ XX.45.

Śaunakaḥ II.6; VI.16; 108; VII.11-13; 87.

- Śrutakakṣaḥ or Sukakṣaḥ XX.110.
 Śruṣṭiguḥ XX.119(2).
 Sarpa-rājñī XX.48(4-6).
 Sarvahariḥ or Varuḥ XX. 30-32.
 Savitā II.26; XIX.31
 Savyaḥ XX.21.
 Sādhanah or Bhuvanah XX.63(1-3).
 Sāvitrī, see Sūryā-Sāvitrī.
 Sindhudvīpaḥ I.4-5; VII.94; X.5(1-24); XIX.2
 Sindhudvīpaḥ or Atharvā or Kṛtiḥ.I.6.
 Sukakṣaḥ XX.7(1-3); 112; 137(12-14).
 Sukakṣaḥ or Śrutakakṣaḥ XX.110.
 Sukakṣaḥ or Sutakakṣaḥ XX.60(1-3).
 Sudāḥ Pajjavanah XX.95(2-4).
 Sudītiḥ XX.103(1^h).
 Sudītiḥ and Purumihla XX. 103(1).
 Sūryā-Sāvitrīḥ XIV. 1-2.
 Sobhariḥ XX.62(1-4).
 Saubhariḥ XX.14; 114.

Note : Index of Ṛṣis in kāṇḍa and hymns where the full hymn is devoted to the Ṛṣi otherwise the verse of the hymn is also indicated by the number in braces.

Index of Mantras

मन्त्रानुक्रमणी

अथार्थर्ववेदमन्त्राणां वर्णानुक्रमणी

	का.	सु.	म.
अंघो भगो वरुगो	६.	४.	२
अंघोमुचं वृषमं	१९.	४२.	४
अंघोमुचे प्र भरे	१९.	४२.	३
अकर्म ते स्वपत्तो	१८.	३.	२४
अकामो घीरो अमृतः	१०.	८.	४४
अकुप्यन्तः कृपायकुः	२०.	१३०.	८
अक्षदुग्धो राजन्यः	५.	१८.	२
अक्षक्षमीमदन्त क्षव	१८.	४.	६१
अक्षाः फलवतीं धुवं	७.	५२.	९
अक्षितास्त उपसदोक्षिताः	६.	१४२.	३
अक्षिति भूयसीम्	१८.	४.	२७
अक्षितोतिः सनेदिमं	२०.	६९.	७
अक्षीम्यां ते नासिकाम्यां	२.	३३.	१
	२०.	९६.	१७
अक्षुमोषां विततं	९.	३.	८
अक्ष्यौ च ते मुखं च	४.	३.	३
अक्ष्यौ नि विष्य हृदयं	५.	२९.	४
अक्ष्यौ नौ मधुसंकाशे	७.	३७.	१
अगभिन्द्र अत्रो वृहद्	२०.	२०.	३
	२०.	५७.	६
अगन्म स्वः स्वरगन्म	१६.	९.	३
अगोरुधाय गविषे	२०.	६५.	२
अग्न आ याक्षमिनि	२०.	१०३.	२
अग्न इन्द्रश्च दास्युषे	७.	११५.	१
अग्नये कन्यवाहनाय	१८.	४.	७१
अग्रावशिभरति प्रविष्ट	४.	३९.	९
अग्राविष्णु महि तदां	७.	३०.	१
अग्राविष्णु महि घाम	७.	३०.	२
अग्निं ते वसुवन्त	१९.	१८.	१
अग्निं वृतं वृणीमहे	२०.	१०१.	१

	का.	सु.	म.
अग्निः पूर्वं आ रमतां	१.	७.	४
अग्निः प्राणान्तं दद्या ते	३.	३१.	६
अग्निः प्रातःसवने	६.	४७.	१
अग्निः सूर्यश्चन्द्रमा	५.	२८.	२
अग्निः ध्रुवो अश्वेषु	५.	२७.	५
अग्निमग्निं हवीमग्निः	२०.	१०१.	२
अग्निमन्तस्त्रादयसि	९.	३.	१४
अग्निमीक्षिष्यावसे	२०.	१०३.	१
अग्निप्राप्तिस्तुष्टुमः	२०.	२.	२
अग्निपसीन उत्थितो	९.	७.	१९
अग्निरिव मन्यो त्विषितः	४.	३१.	२
अग्निरिवैतु प्रतिवृत्त	५.	१४.	१३
अग्निरेनं क्रम्यात्पृथिव्या	१२.	५(७).	११
अग्निर्विव आ तपत्यग्ने	१२.	१.	२०
अग्निर्नः शत्रुभृत्ये	३.	१.	१
अग्निर्नो दतः प्रत्ये	३.	२.	१
अग्निर्भूम्यानोषवीचमि	१२.	१.	१९
अग्निर्मा गोमा परि पातु	१७.	१.	३०
अग्निर्माग्निनावतु	१९.	४५.	६
अग्निर्मा पातु वसुभिः	१९.	१७.	१
अग्निर्वय इन्द्रो यवः	९.	२.	१३
अग्निर्वनस्पतीनामधिपतिः	५.	२४.	२
अग्निर्वै नः पदधायः	५.	१८.	१४
अग्निर्होताप्यवुष्टे	१८.	४.	१५
अग्निवासाः पृथिव्य	१२.	१.	२१
अग्निष्टे नि शमयतु	६.	१११.	२
अग्निष्वात्ताः पितर	१८.	३.	४४
अग्निस्तवमानमय	५.	२२.	१
अग्निर्होत्रं च अदा व	११.	७.	९
अग्नी रस्तत्पातु यां	१२.	३.	४३

	अ.	स.	अ.		अ.	स.	अ.
अग्निं प्रभो वनस्सती	११.	६.	१	अग्नी एतांसि सेषति	८.	३.	२६
अग्निं होतारं मन्ये	२०.	६७.	३	अग्नीषोमा पयिक्षुता	१८.	२.	२३
अग्निः कन्याद्भूत्वा	१२.	५(५).	३	अग्नीषोमाभ्यां कामाय	१२.	४.	२६
अग्निः पचन्नक्तु त्वा	१२.	३.	२४	अग्नीषोमावदधुर्या	८.	९.	१४
अग्निः परेषु भामसु	६.	३६.	३	अग्नेः प्रज्ञातं परि	१९.	२६.	१
अग्नेः शरीरमसि	८.	२.	२८	अग्रमेव्योपवीनां	४.	१९.	३
अग्नेः सांतपनस्याह	६.	७६.	२	अयं पच्यमाना दुष्पच्यं	१२.	५(४).	५
अग्ने अक्रव्याभिः	१२.	२.	४२	अवक्षिष्टा देवजाता	२.	७.	१
अग्ने अच्चा वदेह	३.	२०.	२	अयमस्तवभूते शपयः	१०.	१.	५
अग्ने चरुर्गमियस्त्वा	११.	१.	१६	अवविषा निपतन्ती	१२.	५(३).	१५
अग्नेवनिष्ठा महते	११.	१.	३	अवधांसदुःसंताभ्यां	१२.	२.	२
अग्ने जातान्म कुदा	७.	३५.	१	अवायतामपि नञ्वा	१०.	९.	१
अग्ने वायस्यादिति	११.	१.	१	अवायस्तेदं मेधय	१०.	४.	१०
अग्ने तपस्तप्यामह	७.	६३.	२	अवोरचक्षुरपतिष्नी	१४.	२.	१७
अग्ने त्वचं यातुवानस्य	८.	३.	४	अच्ये पदवीर्मव	१२.	५(६).	१२
अग्ने देवां इहा वह	२०.	१०१.	३	अच्ये य शिरो बहि	१२.	५(६).	१४
अग्ने धृतापाद्	५.	१४.	८	अङ्गमेदमङ्गन्वरा	९.	८.	५
अग्ने मेहि प्रथमो देव	४.	१४.	५	अङ्गमेदो अङ्गन्वरो	५.	३०.	९
अग्ने मनुं प्रतिनुदन्	५.	३.	२	अङ्गादङ्गात्प व्यावय	१०.	४.	२५
अग्ने यते तपस्तेन	२.	१९.	१	अङ्गादङ्गादङ्गमस्या	१४.	२.	६९
अग्ने यते तेजस्तेन	२.	१९.	५	अङ्गिरसावयनं पूर्वो	१८.	४.	८
अग्ने यते बिस्तेन	२.	१९.	३	अङ्गिरसो नः पितरो	१८.	१.	५८
अग्ने यते शोबिस्तेन	२.	१९.	४	अङ्गिरोनिर्यक्षिदैप	१८.	१.	५९
अग्ने यते हस्तेन	२.	१९.	२	अङ्गेअङ्गे लोमिलोमि	२.	३३.	७
अग्नेरिवास्य दहत	६.	२०.	१		२०.	९६.	२३
अग्नेरिवास्य दहतो	७.	४७.	१	अङ्गेअङ्गे शोबिषा	१.	१२.	२
अङ्गेर्वांसो अयां गमो	८.	७.	८	अङ्गेन्यस्त उदणय	११.	२.	६
अङ्गेर्नाग स्य	१०.	५.	७	अविक्षित्वांविक्षिप	९.	९.	७
अङ्गेर्मन्वे प्रथमस्य	४.	२३.	१	अवित्रदत्तत्वा इह	३.	३.	१
अङ्गेर्मन् परि गोमि	१८.	२.	५८	अच्छ त्वा यन्तु हविनः	३.	४.	३
अग्ने वैशानर विचैर्म	२.	१६.	४	अच्छ न इन्द्रं यशासं	६.	३९.	२
अग्ने शार्धं महते	७.	७७.	१०	अच्छ न इन्द्रं मतयः	२०.	१७.	१
अग्नेष्टे प्राक्ममृता	८.	२.	१३	अच्छायमेति शवसा	५.	२७.	४
अग्ने सपन्नानचपान्	१३.	१.	३१	अच्छा हि त्वा सहसः	२०.	१०३.	३
अग्ने समिधमाह्वार्य	१९.	६४.	१	अच्युतच्युत्समदो	५.	२०.	१२
अग्ने सहस्तानमिधू	११.	१.	६	अयं य पचत पञ्च	९.	५.	३७
अग्ने स्वाहा ह्युषि	५.	२७.	१२	अयः पक्षः स्वर्गे लोके	९.	५.	१८
अग्नौ तुषाना वप	११.	१.	२९	अजमनग्नि पयसा	४.	१४.	६
अग्नौ सूर्यं चन्द्रमसि	११.	५.	१३	अजसिनाके त्रिदिवे	९.	५.	१०
अग्न्यायेयमयो बीक्षा	११.	७.	८	अजागार केविक	२०.	१२९.	१७

अभाता भासकृतयो	११.	८.	५
अभा रोह मुकृतां यत्र	९.	५.	९
अजिपधिराजो ज्येनो	७.	७३.	३
अजैषं त्वा संलिखित	७.	५२.	५
अजैष्मायास्तनामाया	१६.	६.	१
अजो अग्निश्चमु ज्योति	९.	५.	७
अजो भागस्तपस्तप्तं	१८.	२.	८
अजो वा इदमग्ने	९.	५.	२०
अजोऽस्य स्वर्गोऽसि	९.	५.	१६
अजो अग्नेऽग्निष्ट शोकात्	४.	१४.	१
अजो अग्नेऽग्निष्ट शोकाद्	९.	५.	१३
अजते व्यजते समजते	१८.	३.	१८
अतः परिमृष्टा गहि	२०.	७०.	५
अतन्द्रो वास्यन्दरितो	१३.	२.	२८
अतिपीन्यति पश्यति	९.	६(५).	८
अति द्व श्वानौ सारमेयौ	१८.	२.	११
अति मन्वान्यत्यप	७.	४२.	१
अति धावतातिसग	५.	८.	४
अति निहो अति सृषो	२.	६.	५
अतिशान्नमयर्धन्त	५.	१९.	१
अति विश्वान्यद्दद्	१७.	४९.	२
अतिसृष्टो अर्पां हृषभो	१६.	१.	१
अतीदु शक्नोति	२०.	९२.	११
अतीय यो गल्लो	२.	१२.	६
अतो वै० प्रा विश्वान्दिन्द्रं	१५.	१०.	४
अतो वै० प्राविशदिन्द्रं	१५.	१०.	५
अतो वै श्रष्ट च क्षत्रं	१५.	१०.	३
अत्यर्धं परस्वतः	२०.	१३१.	१०
अथाह गोरमन्वत	२०.	४१.	३
अत्रिवदः त्रिभयो	२.	३२.	३
	५.	२३.	१०
अत्रेनानिन्द्र हृषभ	५.	८.	९
अथ य पर्व विबुधा	१५.	१३.	८
अथ यस्यामात्यो मात्य	१५.	१३.	११
अथर्षाणि पितरं देववन्दु	७.	२.	१
अथर्षाणो अवाभता	१०.	६.	२०
अथर्षा पूर्णं चमत्तं	१८.	३.	५४
अथा ते भन्तमानां	२०.	५७.	३
	२०.	६८.	३
	२०.	१३०.	१८

अथो इपमिति

अथो इपमिति	२०.	१३०.	१७
अथोपदान भगवो	१२.	३४.	८
अथो यानि च यस्मा	१९.	४८.	१
अथो य्वा भस्त्रियो	२०.	१३०.	१९
अथो सद्यं श्वापदं	११.	९.	१०
अदन्ति त्वा पिपीलिका	७.	५८.	७
अद्वयो दिवि पृथिन्या	१७.	१.	१२
अदान्यान्तोमपान्	२.	३५.	३
अदारसृङ्गवत् देव	१.	२०.	१
अदितिः शम्यु वपत्वाप	६.	६८.	२
अदितिर्द्यौर्ददितिस्तर्क्षि	७.	६.	१
अदितिर्मादित्यैः प्रतीच्या	१८.	३.	२७
अदितेर्दस्तां सुचमेतां	११.	१.	२४
अद्वयमित्यां पूषकम्	२०.	१३१.	१८
अद्वयस्य फेतयो	१३.	२.	१८
	२०.	४७.	१५
	१४.	२.	१८
अदेष्टम्यपतिम्री	६.	१८.	३
अदो यते हृदि श्रितं	२.	३.	१
अदो यदवधावत्यवत्	३.	७.	३
अदो यदवरोचते	१२.	१.	५५
अदो यदेवि प्रथमानां	१५.	१४.	१
अद्विषादीभिरजमति	३.	३.	३
अद्वयत्वा राजा पर्यो	४.	४.	१
अद्यामे अद्य सवितरप	८.	४.	१५
अद्या मुपिय यदि	२०.	१५.	२
अद्य ते विश्वमनु	१८.	१.	२१
अद्य त्वं द्रुप्तं विश्वं	२०.	१३७.	९
अद्य द्रुप्तो भंशुमत्या	५.	२२.	४
अद्यरात्रं प्र दिणोमि	१९.	५०.	१
अद्य रात्रि० अक्षौ	१९.	४७.	८
अद्य रात्रि० हनू	९.	१३४.	२
अद्यरोधर उत्तरेभ्यो	१८.	३.	२१
अद्या यथा नः पितरः	२०.	१००.	१
अद्या हीन्द्र गिर्वण	२०.	२५.	३
अधि द्योर्दद्या	४.	२८.	७
अधि नो कृतं धृतना	८.	२.	७
अधि ब्रूहि मा रभयाः	५.	२५.	८
अधि स्कन्द वीरयन्त्र	२.	९.	३
अधीतीत्यगादपमधि	९.	२.	७
अध्यक्षो यज्ञी मम			

अध्वर्यवोऽङ्गं दुग्धमंशुं	२०.	८७.	१
अनच्छेये तुरगातु	९.	१०.	८
अनदुग्धमस्त्वं प्रथमं	६.	५९.	५१
अनङ्गानिन्द्रः स पशुभ्यो	४.	११.	२
अनङ्गान्दाधारं पृथिवी	४.	११.	१
अनङ्गान्दुहे सुकृतस्य	४.	११.	४
अनङ्गाहं प्लवमन्वा	१२.	२.	४८
अनन्तं विततं पुरुषा	१०.	८.	१२
अनपत्यमल्पशुं	१२.	४.	२५
अनभयः खनमाना	१९.	२.	३
अनमित्रं नो भयरा	६.	४०.	३
अनयाहमोपप्या सर्वाः	४.	१८.	५
	१०.	१.	४
अनर्गारतिं वसुदामुप	२०.	५८.	२
अनवधामिः सप्तु जग्म	२.	२.	३
अनवधैरभिद्युभिर्मलः	२०.	४०.	२
	२०.	७०.	४
अनस्थाः पृताः पवनेन	४.	३४.	२
अनागमिन्मतो वपनविते	१६.	६.	१०
अनागोदस्या वै भीमा	१०.	१.	२९
अनापृष्यो जातवेदा	७.	८९.	१
अनाप्ता ये वः प्रथमा	४.	७.	७
	५.	६.	२
अनामयोपजिह्विका	२०.	१२९.	२०
अनास्माकस्तदेवपीयुः	१९.	५७.	५
अनुगच्छन्ती प्राणानुप	१२.	५(३).	१६
अनुच्छय इयमेन	९.	५.	४
अनुजिघ्रं प्रष्टुयान्तं	८.	६.	६
अनु ते शुष्मं तुरपन्त	२०.	१०५.	२
अनु त्वाग्निः प्राविशदनु	१०.	१०.	७
अनु त्वा रोदसी ठमे	२०.	४२.	२
अनु त्वा हरिणो हृषा	३.	७.	२
अनुपूर्वकतां घेनु	९.	५.	२९
अनु प्रसृत्यौकसः	२०.	९२.	१५
अनु प्रसृत्यौकसो	२०.	२६.	३
अनुमतिः सर्वमिदं कभूव	७.	२१.	६
अनुमतेन्विदं मन्यस्वाकूते	६.	१३१.	२
अनु मन्यतामनुमन्यमानः	७.	२१.	३
अनुव्रतः पितुः पित्रो	३.	३०.	२
अनुव्रता रोहिणी	१३.	१.	२२

अनु सूर्यमुदयतां	१.	२२.	१
अनुस्पष्टो भवत्येषो	२०.	९६.	४
अनुद्वयं परिहयं	१९.	८.	४
अनुदुतः पुनरेहि	५.	३०.	७
अनुक्षप क्रशवः सन्तु	१४.	१.	३४
अनृणा अस्मिन्ननृणाः	६.	११७.	३
अनेनेन्द्रो मणिना	८.	५.	३
अन्तकाय सृत्यवे नमः	८.	१.	१
अन्तकोसि धृत्युरसि	१६.	५.	२
	१६.	५.	९
अन्तप धां च पृथिवी	९.	३.	१५
अन्तरिक्षं आलमासीञ्चाळ	८.	८.	५
अन्तरिक्षं दिवं भूमि	१०.	९.	१०
अन्तरिक्षं घेनुस्तस्या	४.	३९.	४
अन्तरिक्षा आसां स्थाम	१.	३२.	२
अन्तरिक्षाय स्वाहा	५.	९.	३
	५.	९.	४
अन्तरिक्षेण पतति	६.	८०.	१
अन्तरिक्षेण सह० अयं	४.	३८.	७
अन्तरिक्षेण सह० इमे	४.	३८.	६
अन्तरिक्षे वायवे समनमन्	४.	३९.	३
अन्तरे नभसी घोषो	५.	२०.	७
अन्तर्गर्भश्चरति देवता	११.	४.	२०
अन्तर्दधे पावापृथिवी	८.	५.	६
अन्तर्दधे शुक्ता स्वे	६.	३२.	१
अन्तर्देशा अवन्नत	१०.	६.	१९
अन्तर्धिर्देशानां परिधि	१२.	२.	४४
अन्तर्धिर्दिशः जातवेद	११.	१०.	४
अन्तर्धरति रोचना	६.	३१.	२
	२०.	४८.	५
अन्ति सन्तं न जहात्यन्ति	१०.	८.	३२
अन्नं पूर्वां रासतां मे	१९.	७.	४
अन्नायेन यशसा तेजसा	१३.	४(५).	४
	१३.	४(६).	५
अन्य ऊ पु यम्यन्य	१८.	१.	१६
अन्यक्षेमे न रमसे	५.	२२.	९
अन्यत्रास्मन्नुच्यतु	६.	२६.	३
अन्येभ्यस्त्वा पुष्पेभ्यो	१२.	२.	१६
अन्यग्रन्थसामग्र	७.	८७.	४
	१८.	१.	२७

अन्वय नोतुमतिर्यथां	७.	२१.	१
अन्वान्त्र्यं शीर्षण्यमयो	२.	३१.	४
अन्वाभेयामनुसंत्ने	६.	१२२.	३
अन्विदनुमते त्वं मंससे	७.	२१.	२
अपः समुद्रादिवमुद्गहन्ति	४.	२७.	४
अपकामं स्यन्दमाना	३.	१३.	३
अप क्रामति स्रुता	१२.	५(१).	६
अप क्राम नानदती	१०.	१.	१४
अप क्रामन्पौल्लेया	७.	११०.	१
अपक्रीताः सहीयसी	८.	७.	११
अपचितः प्र पतत	६.	८३.	१
अपचितां लोहिनीनां	७.	७८.	१
अप ज्योतिषा तमो	२०.	१६.	५
अप तस्य हतं तमो	१०.	७.	४०
अप त्वे तापयो यया	१३.	२.	१७

अपयेना बभारैणां	५.	३१.	१०
अप नः शोशुचदममो	४.	३३.	१
अप न्युषः पौरुषेयं	१९.	२०.	१
अपपापं परिक्षयं	१९.	८.	५
अपमित्यमप्रतीतं	६.	११७.	१
अपमृज्य यातुधानानप	४.	१८.	८
अपरिमितमेव यज्ञ	९.	५.	२२
अपवासे नक्षत्रा	३.	७.	७
अपश्वा दग्धान्नस्य	१९.	५५.	५
अपश्यं गोपामनिपद्यमान	९.	१०.	११
अपश्यं युवतिं नीयमानां	१८.	३.	३
अपस्त ओषधीमती	१९.	१८.	६
अप स्तेनं वासो गोमञ्ज	१९.	५०.	५
अपस्त्वं युक्ते प्रथमा	१०.	१०.	८
अपां तेजो ज्योतिरोजो	१.	३५.	३
अपां फेनेन नमुचेः	२०.	२९.	३
अपां मा पाने यतमो	५.	२९.	८
अपां यो अग्रे प्रतिमा	९.	४.	२
अपां रसः प्रथमजो	४.	४.	५
अपाः पूर्वेषां हरिवः	२०.	३२.	३
अपायुहञ्ज्यतां मर्त्येभ्यः	१८.	२.	३३
अपाङ्ग प्राङ्केति स्वधया	९.	१०.	१६
अपाञ्चो स तमो बाहू	७.	७३.	४
अपादमे सममवत्	१०.	८.	२१

अपादिन्द्रो अपादमि	२०.	९२.	८
अपादेति प्रथमा पद्मतीनां	९.	१०.	२३
अपानति प्राणति	११.	४.	१४
अपानाय व्यानाय	६.	४१.	२
अपामिस्तनूभिः	४.	१५.	१०
अपामग्रमसि समुद्रं	१६.	१.	६
अपामस्यै पत्रं प्र	१०.	५.	५०
अपामह दिव्यानामपां	१९.	२.	४
अपामार्गं ओषधीनां	४.	१७.	८
अपामागोपं मार्तुं	४.	१८.	७
अपामिदं न्ययनं	६.	१०६.	२
अपामूर्धं ओषतो	१९.	४५.	३
अपामूर्मिर्मदज्जिप	२०.	२८.	४

अपावृत्त्य गार्हपत्यात्	१२.	२.	३४
अपास्मत्तम ठच्छतु	१४.	२.	४८
अपि नद्यामि ते बाहू	७.	७३.	५
अपि वृक्ष पुराणवद्	७.	२५.	१
अपूपवानन्नवांश्चरेह	१८.	४.	२१
अपूपवानपवांश्चरेह	१८.	४.	२४
अपूपवान्शीरवांश्चरेह	१८.	४.	१६
अपूपवान्मृत्तवांश्चरेह	१८.	४.	१९
अपूपवान्धियांश्चरेह	१८.	४.	१७
अपूपवान्द्रव्यवांश्चरेह	१८.	४.	१८
अपूपवान्मनुष्यांश्चरेह	१८.	४.	२२
अपूपवान्मांसवांश्चरेह	१८.	४.	२०
अपूपवाजसवांश्चरेह	१८.	४.	२३
अपूपपिहितान्कुम्भान्	१८.	३.	६८

अपूर्वेणोपिता वाचस्ता	१०.	८.	३३
अपेत वीत वि च	१८.	१.	५५
अपेतो वायो सविता	४.	२५.	४
अपेन्द्र द्विपतो मनो	१.	२१.	४
अपेन्द्र प्राचो मघवन्	२०.	१२५.	१
अपेमं जीवा अरुधन्	१८.	२.	२७
अपेमां मात्रां मिमीमहे	१८.	२.	४०
अपेयं रात्र्युच्छ्वलपोच्छ	२.	८.	२
अपेहि मनसस्पते	२०.	९६.	२४
अपेक्षारितस्परिर्वा	७.	९३.	१
अपैतेनापत्सीरसी	५.	६.	७

अपो दिव्या अचायिपं
अपो देवीरूप ह्रये
अपो देवीर्मबुमती
अपो निषिञ्जन्नसुरः
अपो यदग्निं पुरुहूत
अपो वामदेव्यं यत्
अपो वामदेव्येन यत्
अपो हृजं वविवांसं
अप्रज्ञास्त्वं मार्तवत्
अप्रज्ञाणां य वेशान्ता
अप्राणैति प्राणेन
अप्सरसः० ता मे
अप्सरसः० तास्ते
अप्सु ते बन्धु दिवि
अप्सु ते राजन्वरुण
अप्सु धृतस्य हरिः
अप्सु मे सोमो अववी
अप्सु स्तीमासु हृन्दासु
अप्स्वन्तरधृतमप्सु
अप्स्वासीन्मातरिषा
अनोप्यग्निः समिधा
अभयं धावापृथिवी
अभयं नः कल्पन्तरिक्ष
अभयं मित्रादभय
अभयं मित्रावरुणा
अभागः सन्नप परेतो
अभिकन्दन्स्तनयन्
अभि क्रन्द स्तनयार्दयो
अभि गोत्राणि सहसा
अभि तं निर्कृतिर्घत्ता
अभि तिष्ठामि ते मनुं
अभि तेषां सहमाना
अभि त्वं देवं सविता
अभि त्वा अरिमादित
अभि त्वा देवः सविता
अभि त्वा पूर्वपीतय
अभि त्वा मनुजतेन
अभि त्वा वर्चसा गिरः
अभि त्वा वर्चसासिपन्

७. २४. १
१०. ५. ४६
१. ४. ३
१०. ९. २७
४. १५. १२
२०. ७७. ८
८. १०(२). १०
८. १०(२). ८
२०. ७७. ७
८. ६. २६
२०. १२८. ८
८. ९. ९
७. १०४. ३
१४. २. ३४
६. ८०. ३
७. ८८. १
२०. ३३. १
१. ६. २
११. ८. ३४
१. ४. ४
१०. ८. ४०
१३. २. ४६
६. ४०. १
१९. १५. ५
१९. १५. ६
६. ३२. ३
४. ३२. ५
११. ५. १२
४. १५. ६
१९. १३. ७
४. ३६. १०
६. ४२. ३
३. १८. ६
७. १५. १
३. ११. ८
१. २९. ३
२०. ९९. १
७. ३८. १
२०. ४८. १
४. ८. ६

अभि त्वा हृषभा सुते
अभि त्वा शूर नोनुमो
अभि त्वेन्द्र षरिभ्तः
अग्नि त्तेर्णोमि पृथिव्या
अग्नि धुप्रानि बनिन
अग्नि प्र गोपतिं गिरे
अग्नि प्र वः सुराधस्त
अग्नि प्रेहि दक्षिणतो
अग्नि प्रेहि ग्राप वेन
अभिभूर्यशो अभिभू
अग्नि वर्चसां पयसाभि
अग्निहृत्य सपत्नानभि
अग्निहृष्टा भोषधयः
अग्नि स्पावं न कृत्रनेभि
अग्नि हि सत्य सोमपा
अग्नीवर्तेन अग्निना
अग्नीवर्तो अभिभवः
अग्नीवस्वः प्र जिहीते
अग्नीवृतां हिरण्येन
अग्नीशुना मेया आसन्
अग्नी पु णः सखीना
अग्नीहि मन्यो तवस
अशुत्सु प्र देव्या
अश्रुतिरूपहियमाणा
अश्रुतः प्रहितो
अभ्यक्तप्रज्ञा स्वरकृता
अभ्यञ्जनं सुरभि सा
अभ्यन्यदेति पर्यन्य
अभ्यर्चत मुष्टुतिं
अभ्यावर्तस्व पशुभिः
अन्नं पीवो मद्या
अन्नातृमीं वरुणापशुमीं
अन्नावृण्यो भना त्वमना
अन्त्रिये दिपुक्षत्रिये
अमन्महीदिनाशवो
अमा कृत्वा पाप्मानं
अमा घृतं कृणुते कवल
अमापास्या च पीर्णमासी
अमापात्ये न त्वदेतान्यन्यो

२०. २२. १
२०. १२१. १
६. ९९. १
१८. २. ५२
२०. ६. ७
२०. २२. ४
२०. ९२. १
२०. ५१. १
४. ३२. ७
४. ८. २
६. ९७. १
६. ७८. २
१. २९. २
११. ४. ६
२०. १६. ११
२०. ६४. २
१. २९. १
१. २९. ४
२०. १२७. १०
१०. १०. १६
६. १३७. २
२०. १२४. ३
४. ३२. ३
२०. १४२. १
१२. ५(४). ८
१८. ४. ६५
१०. १. २५
६. १२४. ३
१३. २. ४३
७. ८७. १
११. १. २२
९. ७. १८
१४. १. ६२
२०. ११४. १
२. २. ४
२०. ११६. २
४. १८. ३
११. ५. १५
१५. २. १४
७. ८४. ४

भमासि मात्रां स्वराणा
 भमित्रसेनां मयवन्
 भमी ये घुघपायन्ति
 भमीषां चित्तानि प्रति
 भमुक्या यक्ष्मादुरिता
 भमुत्रभूयदधि
 भमुत्र सन्निह वेत्येतः
 भमुत्रैनमा गच्छताद्
 भमूः पारे धृदाक
 भमूनन्त्य निः शृणीहि
 भमून्हेतिः पतत्रिणी
 भमू ये दिवि मुमगे
 भमूर्या उप तूर्ये
 भमूर्या यन्ति योपितो
 भमोतं वासो दयाद्
 भमोहमस्मि सा त्वं
 भम्बयो यन्त्यप्यभि
 भम्भो भमो महः सह
 भम्भो अरुणं रजतं
 भयं प्रावा धृषुनुन्नो
 भयं भीवतु मा शृतेमं
 भयं त इन्द्र सोमो
 भयं ते अस्म्युष न
 भयं ते हृत्पां विततां
 भयं ते योनिर्ऋत्वियो
 भयं दमो विमन्युकः
 भयं देवा इहैवास्त्वयं
 भयं देवानामसुरो वि
 भयं नो नमस्तस्यतिः
 भयं पन्याः कृत्येति
 भयं पिपान इन्द्र
 भयं प्रतिसरो मणि
 भयं मणिः सप्तज्ञहा
 भयं मणिरूपो विश्व
 भयं मे वरण उरसि
 भयं मे वरणो मणिः
 भयं मे हस्तो भगवानयं
 भयं यो भमिशोचयिष्यु
 भयं यो मूरिमूलः
 भयं यो वक्रो विपद

१८. २. ४५
 ३. १. ३
 ६. १०३. ३
 ३. २. ५
 २. १०. ६
 ७. ५५. १
 १३. १. ३९
 ९. ३. १०
 १. २७. १
 ८. ८. ३
 ६. २९. १
 ३. ७. ४
 १. ४. २
 १. १७. १
 ९. ५. १४
 १४. २. ७१
 १. ४. १
 १३. ४(५). ५
 १३. ४(५). ६
 १२. ३. १४
 ८. २. ५
 २०. ५. ५
 ४. ३२. ६
 १०. ३. ४
 ३. २०. १
 ६. ४३. १
 ८. १. १८
 १. १०. १
 ६. ७९. १
 १०. १. १५
 ९. ४. २१
 ८. ५. १
 ८. ५. २
 १०. ३. ३
 १०. ३. ११
 १०. ३. १
 ४. १३. ६
 ६. २०. ३
 ६. ४३. २
 ७. ५८. ४

भयं यो विश्वान्दरितान्
 भयं लोकः प्रियतमो
 भयं लोको बालमासी
 भयं ब्रह्मस्तर्पयता
 भयं वस्ते गर्भं पृथिव्या
 भयं वां धर्मो अग्निना
 अयं वा ठ मग्नि
 अयं विष्कन्धं सहतेयं
 अयं स देवो अप्सवन्तः
 अयं स शिङ्गे येन
 अयं सहस्रमा नो हरो
 अयं सहस्रपृथिविभिः
 अयं स्तुवान आगम
 अयं स्त्राक्त्यो मणिः
 अयसिषो हतवर्चा
 अयन्महा ते अर्वाह
 अयमग्निः सत्यति
 अयमग्निरभूमुदद्
 अयमग्निरुपसद्य इह
 अयमस्तु धनपति
 अयमा यात्ययमा
 अयमिदं प्रतीवर्त
 अयमिन्द्र वृषाकपिः
 अयमु ते समतसि
 अयमु त्वा विचर्षणे
 अयमेमि विचाकशद्
 अयमौदुम्बरो मणि
 अयस्त्वये हुपदे नेधि
 अयामि घोष इन्द्र
 अया विष्ठा जनयन्
 अया ह त्वं मायया
 अयुक्त सप्त शुन्ध्युवः
 अयुतोहमयुतो म
 अयोजाला असुरा
 अयोदंष्ट्रो मक्षिपा
 अयोमुलाः सूचीमुला
 अरं कामाय हरयो
 अरंगरो वावदीति

५. २२. २
 ५. ३०. १७
 ८. ८. ८
 ६. १३४. १
 १३. १. १६
 २०. १३९. ४
 १५. १०. ७
 २. ४. ३
 १३. ३. १५
 ९. १०. ७
 ७. २३. १
 २०. १०४. २
 १. ८. २
 ८. ५. ४
 १२. २. ३७
 २०. १२९. ११
 ७. ६४. १
 ३. २. २
 ५. ३०. ११
 ४. २२. ३
 ६. ६०. १
 ८. ५. १६
 २०. १२६. १८
 २०. ४५. १
 २०. ५. १
 २०. १२६. १९
 १९. ३१. १४
 ६. ६३. ३
 ६. ८४. ४
 २०. १२. २
 ७. ३. १
 २०. ३६. ६
 १३. २. २४
 २०. ४७. २१
 १९. ५१. १
 १९. ६६. १
 ८. ३. २
 ११. १०. ३
 २०. ३१. २
 २०. १३५. १३

अरंपुपो निमग्धोन्मज्ज	१०.	४.	४
अरदुपरम	२०.	१३१.	१५
अरत्तं कृत्रिमं नाद	१९.	३४.	३
अरत्तं प्राच्यं विषमरत्तं	४.	७.	२
अरत्तस्त इपो शत्यो	४.	६.	६
अरत्तस्य शार्कोटस्य	७.	५८.	५
अरत्तास्त इहाहयो	१०.	४.	९
अपतीयोर्भ्रातृव्यस्य	१०.	६.	१
अरात्यास्त्वा निर्रक्त्या	१०.	३.	७
अरायक्षयणमस्य	२.	१८.	३
अरायमसृक्पावानं	२.	२५.	३
अरायान्मो रक्षांसि	११.	६.	१६
अरिप्रा० रिप्रमस्मत् ।	१६.	१.	१०
अरिप्रा० रिप्रमस्मत् । प्रास्म	१०.	५.	२४
अरिष्टोहमरिष्टगु	१०.	३.	१०
अरुत्तापमिदं महत्	२.	३.	५
अर्चतं प्रार्चतं मिय	२०.	९२.	५
अर्चामि वां वर्धायापो	१८.	१.	३१
अर्जुनि पुनर्वो यन्तु	२.	२४.	७
अर्धमर्वेन पयसा	५.	१.	९
अर्धमासाश्च मासा	११.	७.	२०
अर्जुदिनाम यो देव	११.	९.	४
अर्जुदिश्व त्रिपन्विधा	११.	९.	२३
अर्भको न कुमारको	२०.	९२.	१२
अर्यमणं बृहस्पति	३.	२०.	७
अर्यमणं यजामहे	१४.	१.	१७
अर्वागन्यः परो अन्यो	११.	५.	१०
अर्वागन्य इतो अन्यः	११.	५.	११
अर्वाङ्गि क्षेमकामं	२०.	८.	२
अर्वाङ् परस्तात्प्रयतो	१३.	२.	३१
अर्वाचीनं सु ते मन	२०.	१९.	२
अर्वाञ्चं त्वा सुखे रये	२०.	२३.	९
अर्वाञ्चमिन्द्रममुतो	५.	३.	११
अर्वावतो न आ गहि	२०.	६.	८
अर्वावतो न आ गह्यो	२०.	२०.	४
	२०.	५७.	७
अलसालासि पूर्वा	६.	१६.	४
अलतुर्कं निसातकम्	२०.	१३२.	२
अलामुनि वृषातकान्य	२०.	१३५.	३
अलिङ्गना आम्कमदा	११.	९.	९

अलग्धुन्दन्मि महता	२.	३१.	३
अवः परेण पर पनावरेण	९.	९.	१७
	१३.	१.	४१
अवः परेण पितरं यो	९.	९.	१८
अवकादानभिशोचानप्सु	४.	३७.	१०
अवकोत्वा उदकात्मान	८.	७.	९
अवकाक्षिणं वृषमं	२०.	८५.	२
अव अदि यातुधाना	५.	१४.	२
अव ज्यामिव घन्वनो	६.	४२.	१
अव दिवस्तारयन्ति	७.	११२.	१
अव द्रप्सो अंशुमती	२०.	१३७.	७
अवधीत्कामो मम ये	९.	२.	११
अव पद्यन्तामेषा	८.	८.	२०
अव शोषे द्विपन्तं	४.	३५.	७
अव मन्युरवायताव	६.	६५.	१
अव मा पाप्मन्सृज	६.	२६.	१
अवर्तिरयमाना	१२.	५(४).	१०
अवशासा निःशासा	६.	४५.	२
अवश्रृण्वामि अंशदन्त	२०.	१३३.	६
अव श्वेत पदा बहि	१०.	४.	३
अव सृज पुनश्चे	१८.	२.	१०
अवसृष्टा अप पत	३.	१९.	८
अव स्य शूषण्वनो	२०.	७७.	२
अव स्वपति गर्गरो	२०.	९२.	६
अवाचीनानव अहीन्द्र	१३.	१.	३०
अवायन्तां पक्षिणो ये	११.	१०.	८
अवास्तुमेनमस्त्वग	१२.	५(५).	७
अविः कृष्ण भागधेयं	१२.	२.	५३
अविर्षे नाम देवतर्त	१०.	८.	३१
अवीपमिव भामयं	२०.	१२६.	९
अवैतेनापत्तीरसौ	५.	६.	६
अथैरहत्यायेदमा	६.	२९.	३
अवो द्वाभ्यां पर एकया	२०.	९१.	४
अव्यसत्तश्च व्यचसत्तश्च	१९.	६८.	१
अशिता लोकाच्छिनत्ति	१२.	५(४).	११
अशितावत्यतिषा	९.	६(३).	८
अशीतिभिस्तिष्ठभिः	२.	१२.	४
अश्रपिनन्दं मधु	२०.	१६.	८
अश्मन्वती रीयते सं	१२.	२.	२६
अश्मवर्म० आ दक्षिणाया	५.	१०.	२

अश्मपर्म

अश्मपर्म० मा दिशा	५.	१०.	७
अश्मपर्म० मा ध्रुवाया	५.	१०.	५
अश्मपर्म० मा प्रतीच्या	५.	१०.	३
अश्मपर्म० मा प्राच्या	५.	१०.	१
अश्मपर्म० मोदीच्या	५.	१०.	४
अश्मपर्म० मोर्च्या	५.	१०.	६
अश्रमदिपर्ममन्	६.	६०.	२
अश्रान्तस्य त्वा मनसा	१९.	२५.	१
अश्रुणि कृपमाणस्य	५.	१५.	१३
अश्रेष्माणो अचारयन्	३.	९.	२
अश्लीला तनुर्मवति	१४.	१.	२७
अश्व इव रजो दुधुवे	१२.	१.	५७
अश्वत्य खदिरो घवः	२०.	१३१.	१४
अश्वत्यो दभो वीरवां	८.	७.	२०
अश्वत्यो देवसदन० ततः	१९.	३९.	६
अश्वत्यो देवसदन० देवाः	५.	४.	३
	६.	९५.	१
अश्वस्य घारो गोशपद्ये	२०.	१२९.	१८
अश्वस्याश्वतरस्याजस्य	४.	४.	८
अश्वस्यान्नः संपत्तिता	५.	५.	९
अश्वः कणा गावस्तण्डुला	११.	३(१).	५
अश्वपन्तो गव्यन्तो	२०.	९६.	५
अश्ववति प्रथमो गोपु	२०.	२५.	१
अश्ववतीं प्र तर या	१८.	२.	३१
अश्ववतीर्गोमतीर्न	३.	१६.	७
अश्विना त्वाग्ने मित्रा	३.	४.	४
अश्विना मन्त्राणा यात	५.	२६.	१२
अश्विना सारघेण० भर्ग	६.	६९.	२
अश्विना सारघेण० वर्य	९.	१.	१९
अषाब्दमुग्रं घृतनासु	२०.	९२.	१९
अष्ट च मेरीतिश्च	५.	१५.	८
अष्ट आता भूता प्रथम	८.	९.	२१
अष्टया युक्तो वहति	१३.	३.	१९
अष्टर्च्यः स्वाहा	१९.	२३.	५
अष्टाचर्कं वर्तत	११.	४.	२२
अष्टाचक्रं नवद्वारा	१०.	२.	३१
अष्टादशर्च्यः स्वाहा	१९.	२३.	१५
अष्टापदी चतुरश्री	५.	१९.	७
अष्टविंशानि शिवानि	१९.	८.	२
अष्टेन्द्रस्य षष्ठ्यमस्य	८.	९.	२३

असंज्ञा गन्धेन युगु	१२.	५(५).	७
असंतापं मे हृदयमुर्वा	१६.	३.	६
असंतापे सुनपसो	४.	२६.	३
असंवाद्यं मन्व्यतो	१२.	१.	२
असंवाद्ये पृथिव्या	१८.	२.	२०
असच्छाखां प्रतिष्ठन्ती	१०.	७.	२१
असति सत्यतिष्ठितं	१७.	१.	१९
असदन्वायः सद्ने	७.	१०१.	१
असद्गम्याः समभवत्	४.	१९.	६
असन्मन्त्रादुच्चाया	४.	९.	६
असपन्नं नो अधरा	८.	५.	१७
असपन्नं पुरस्तात्	१९.	१६.	१
	१९.	२७.	१४
असर्पवीरभरतु	९.	२.	१४
असितं ते प्रलयनमा	१.	२३.	३
असितस्य ते ब्रह्मणा	१.	१४.	४
असितस्य तैमातस्य	५.	१३.	६
असि हि वीर सेन्योसि	२०.	५६.	२
अमुन्वाभिन्द्र संसर्दं	२०.	२९.	५
अमुखाणां दुहितसि	६.	१००.	३
अमुखास्त्वा न्यखनन्	६.	१०९.	३
असृजिका रामायण्यप	६.	८३.	३
असृग्रभिन्द्र ते गिरा	२०.	७१.	१०
असौ मे स्मरतादिति	६.	१३०.	२
असौ या सेना मरुतः	३.	२.	६
असौ यो अधरादृह	२.	१४.	३
असौ हा इह ते मनः	१८.	४.	६६
अस्तंयते नमोस्तमेप्यते	१७.	१.	२३
अस्तावि मन्म पूज्यं	२०.	११९.	१
अस्तेव तु प्रतरं	२०.	८९.	१
अस्त्रा नीलशिलण्डेन	११.	२.	७
अस्याद्वयौरस्यात्० अस्यु	६.	४४.	१
अस्याद्वयौरस्यात्० आस्याने	६.	७७.	१
अस्थि कृत्वा समिधं	११.	८.	२९
अस्थिजस्य क्लृप्तस्य	१.	२३.	४
अस्थिभ्यस्ते मज्जन्त्य	२.	३३.	६
	२०.	९६.	२२
अस्थिखलं परस्मैसमा	६.	१४.	१
अस्थीन्यस्य पीडय	१२.	५(७).	९
अस्मा इदु माभिद्	२०.	३५.	८

अस्मा इदु त्वदनु	२०.	३५.	१५
अस्मा इदु त्वमुपमं	२०.	३५.	३
अस्मा इदु त्वष्टा	२०.	३५.	६
अस्मा इदु म तवसे	२०.	३५.	१
अस्मा इदु म भरा	२०.	३५.	१२
अस्मा इदु मय इव	२०.	३५.	२
अस्मा इदु सत्तिमिव	२०.	३५.	५
अस्मा इदु स्तोमं स	२०.	३५.	४
अस्माकमिन्द्रः ससृतेषु	१५.	१३.	११
अस्मान्सु तत्र चोदयेन्द्र	२०.	७१.	१२
अस्मिन्निन्द्रो नि दधातु	८.	५.	२१
अस्मिन्गवावेकशतं	१५.	४६.	५
अस्मिन्चयं संकसुके	१२.	२.	१३
अस्मिन्सु वसवो	१.	९.	१
अस्मै धेहि श्रवो बृहदु	२०.	७१.	१४
अस्मै क्षत्रमग्नीषोमा	६.	१४.	२
अस्मै क्षत्राणि धारयन्त	७.	८३.	२
अस्मै ग्रामाय प्रदिश	६.	४०.	२
अस्मै धावापृथिवी	४.	२२.	४
अस्मै मीमाय नमसा	२०.	१५.	३
अस्मै मणिं वर्म बध्नन्तु	८.	५.	१०
अस्मै सृष्यो अग्निं घृहीमं	८.	२.	८
अस्य देवाः प्रदिशि	१.	९.	२
अस्य पीत्वा शतक्रतो	२०.	६८.	८
अस्य वामस्य पळितस्य	९.	९.	१
अस्येदिन्द्रो बाह्वे	२०.	९९.	२
अस्येदु त्वेषसा रन्त	२०.	३५.	११
अस्येदु प्र बृहि पूर्व्याणि	२०.	३५.	१३
अस्येदु भिया गिरयश्च	२०.	३५.	१४
अस्येदु मातुः सवनेषु	२०.	३५.	७
अस्येदेव प्र रिरिचे	२०.	३५.	९
अस्येदेव शवसा	२०.	३५.	१०
अस्येन्द्र कुमारस्य	५.	२३.	२
अस्यै देवताया उदकं	१५.	१३.	१३
अस्त्रामस्तु इविषा	१.	३१.	३
अस्वगता परिष्कृता	१२.	५(५).	२
अहं पृथ्वाणि भवसा	३.	८.	६
	६.	९४.	२
अहं अजान पृथिवी	६.	६१.	३
अहं पचाम्यहं ददामि	१२.	३.	४७

अहं पशूनामधिषा	१५.	३१.	६
अहं प्रजेन मन्मना	२०.	११५.	२
अहं राष्ट्री संगमनी	४.	३०.	२
अहं रुद्राय धनुरा	४.	३०.	५
अहं छेद्भिर्बसुभि	४.	३०.	१
अहं यदामि नेत्वं	७.	३९.	४
अहं विवेच पृथिवी	६.	६१.	२
अहं वि व्यामि मयि	१४.	१.	५७
अहं सुवे पितरमस्य	४.	३०.	७
अहं सोममाहनसं	४.	३०.	६
अहन्नहि पश्यते	२.	५.	६
अहमस्मि सहमान	१२.	१.	५४
अहमस्मि सहमानायो	३.	१८.	५
अहमिद्धि पितृष्वरि	२०.	११५.	१
अहमेनाबुदतिष्ठिपं	७.	१००.	२
अहमेव वात इव	४.	३०.	८
अहमेव स्वयमिदं	४.	३०.	३
अहमेवात्म्यमावास्या	७.	८४.	३
अहल कुश वक्तुं	२०.	१३१.	६
अहश्च रात्रौ च परि	१५.	२.	२०
अहा अपतिमविदः	२.	१०.	७
अहीनां सर्वेषां विपं	१०.	४.	२०
अहोरात्राभ्यां नक्षत्रेभ्यः	६.	१२८.	३
अहोरात्रे अन्वेपि	१२.	२.	४९
अहोरात्रे इदं ब्रूमः	११.	६.	५
अहोरात्रे नासिके	१५.	१८.	४
अहोरात्रैर्विमितं	१३.	३.	८
अह्ना प्रत्यङ्मात्यो	१५.	१८.	५
अह्ने च त्वा रात्रये	८.	२.	२०
आकृतिं देवीं सुभगां	१५.	४.	२
आकृत्या नो बृहस्पत	१५.	४.	३
आ क्रन्दय धनपते	२.	३६.	६
आ क्रन्दय बलमोजो	६.	१२६.	२
आह्वयेकं मणिमेकं	१५.	४५.	५
आगच्छत आगतस्य	६.	८२.	१
आगन्नात्री संगमनी	७.	८४.	३
आगादुदगादयं	२.	९.	२
आ गानो अम्ममृत	४.	२१.	१
आ गृहीतं सं बृहतं	११.	९.	११
आ घ त्वापान्मनात्	२०.	१२२.	२

आ पा गमचदि	२०.	२६.	२
आ पा ता गच्छानुत्तरा	१८.	१.	११
भाङ्गिरस्तानामार्थः	१९.	२२.	१
आचार्यं ठपनयमानो	११.	५.	३
आचार्यस्ततश्च नभसो	११.	५.	८
आचार्यो ब्रह्मचारी	११.	५.	१६
आचार्यो मृत्युर्धरुणः	११.	५.	१४
आच्छादधानैर्गुपितो	१४.	१.	५
आच्या बानु दक्षिणतो	१८.	१.	५२
आ जनाय द्रुहणे	२०.	३६.	८
आजामि त्वाजन्या	३.	२५.	५
आगुहान ईह्यो	५.	१२.	३
आज्यं विमार्तं घृतमस्य	९.	४.	७
आज्यस्य परमेष्ठिजात	१.	७.	२
आजनं पृथिव्यां जातं	१९.	४४.	३
आजनस्य मनुष्यस्य	६.	१०२.	३
आतन्वाना आयच्छन्तो	६.	६६.	२
आतिष्ठन्तं परि विधे	४.	८.	३
आ नू न इन्द्र मध्यम्	२०.	२३.	१
आ नू सुविप्र दंपते	२०.	९२.	१३
आ ते ददे वक्षणाभ्य	७.	११९.	१
आ ते नयतु सविता	२.	३६.	८
आ ते प्राणं सुवामसि	७.	५५.	६
आ ते योनिं गर्भं पतु	३.	२३.	२
आ ते राष्ट्रमिह रोहितो	१३.	१.	५
आ ते सिञ्चामि कुक्ष्यो	२०.	४.	२
आ ते स्तोत्राण्युपयतानि	५.	११.	९
आतोदिनीं नितोदिना	७.	१००.	३
आत्मन्वत्युर्वरा नारी	१४.	२.	१४
आत्मानं पितरं पुत्रं	९.	५.	३०
आ त्वा गत्राष्ट्रं सह	३.	४.	१
आ त्वागमं शंतातिभि	४.	१३.	५
आ त्वाग्न इधीमहि	१८.	४.	८८
आ त्वा शृतत्वयमा	५.	२८.	१२
आ त्वा ब्रह्मयुजा हरी	२०.	३.	२
	२०.	३८.	२
	२०.	४७.	८
आ त्वा करोह वृद्धयूत	१३.	१.	१५
आ त्वा विशन्तु मुतास	२.	५.	४
आ त्वा विशन्त्वाशवः	२०.	६९.	५

आ त्वा हयन्तं प्रयुजो	२०.	३२.	२
आ त्वाहापमन्तरभू	६.	८७.	१
आ त्वेता नि पीदतेन्द्र	२०.	६८.	११
आयर्वणां चतुर्ध्वभ्यः	१९.	२३.	१
आयर्वणीपाङ्गिरसी	११.	४.	१६
आदङ्गा कुविदङ्गा	२.	३.	२
आदाङ्गिराः प्रथमं	२०.	२५.	४
आ दत्ते जिनतां	१२.	५(६).	१०
आददानमाङ्गिरसि	१२.	५(६).	६
आ दधामि ते पदं	२.	१२.	८
आदलाबुकमेककम्	२०.	१३२.	१
आदह स्वधामनु	२०.	४०.	३
	२०.	६९.	१२
आदानेन सदानेना	६.	१०४.	१
आदाय जीतं जीताय	१२.	५(६).	११
आदिते अस्य वीर्यस्य	२०.	७५.	३
आदित्यस्याभ्युत वा	३.	१३.	६
आदित्यं चक्षुरा दत्स्व	५.	२१.	१०
आदित्यं नावमारुक्षः	१७.	१.	२५
आदित्या रुद्रा वसव	२०.	१३५.	९
आदित्या रुद्रा वसवो जुषन्ता	१९.	११.	४
आदित्या रुद्रा वसवो दिवि	११.	६.	१३
आदित्या ह जरित	२०.	१३५.	६
आदित्येभ्यो अङ्गिरोभ्यो	१२.	३.	४४
आदित्यैरिन्द्रः सगणो	२०.	६३.	२
	२०.	१२४.	५
आदिनयं प्रतिदीप्ते	७.	११४.	४
आ देवानामपि पन्था	१९.	५९.	३
आ देवेषु वृश्चते	१५.	१२.	१०
आधीपर्णा कामशाल्या	३.	२५.	२
आनन्दा मोदाः० उच्छिष्टा	११.	७.	२६
आनन्दा मोदाः० हस्तो	११.	८.	२४
आ नयैतमा रमस्व	९.	५.	१
आ नूनं पातमग्निमेवा	२०.	१४१.	४
आ नूनं रघुवर्तनि	२०.	१४०.	३
आ नूनमग्निना युषं	२०.	१३९.	१
आ नूनमग्निनोर्ऋषि	२०.	१४०.	२
आनृत्यतः शालगिह्नो	४.	३७.	७
आ नो अग्रे सुमति	२.	३६.	१
आ नो भर आ परि	५.	७.	१

आ नो यशं भारती	५.	१२.	८
आ नो यातं दिवो	२०.	१४३.	५
आ नो याहि सुतापतो	२०.	४.	१
आ नो विश्वासु हव्य	२०.	१०४.	३
आप्राणि अत्रवो गुदा	११.	३(१).	१०
आग्नेभ्यस्ते गुदाभ्यो	२.	३३.	४
	२०.	९६.	२०
आपः पूर्णीत भेषजं	१.	६.	३
आप इद्वा० तास्ते	६.	९१.	३
आप इद्वा० तास्त्वा	३.	७.	५
आ पप्राय मणिना	२०.	८१.	२
	२०.	९२.	२१
आ पर्जन्यस्य वृष्टयो	३.	३१.	११
आपथित्विष्यु स्तयो	२०.	१२.	४
आ पश्यति प्रति पश्यति	४.	२०.	१
आपस्युत्रासो अभि सं	१२.	३.	४
आपूर्णां अत्स्य क्लृशः	२०.	८.	३
आपो अग्निं प्र हिणुत	१८.	४.	४०
आपो अग्रं दिव्या	८.	७.	३
आपो अग्ने विश्वमावन्	४.	२.	६
आपो अस्मान्मातरः	६.	५१.	२
आपो न देवीरुप	२०.	२५.	२
आपो न सिन्धुममि	२०.	१७.	७
आपो भद्रा घृतमिदाप	३.	१३.	५
आपो मौषवीमती	१९.	१७.	६
आपो यदः शोचिस्तेन	२.	२३.	४
आपो यद्वस्तेन	२.	२३.	१
आपो यद्वस्तेन	२.	२३.	५
आपो यद्वोचिस्तेन	२.	२३.	३
आपो यद्वो हस्तेन	२.	२३.	२
आपो वत्सं जनयन्ती	४.	२.	८
आपो विधुदन्नं वर्षं	४.	१५.	९
आपो हि छा मयो भुव	१.	५.	१
आमोतीमं लोकमाभोत्यमुम्	९.	६(६).	१३
आ प्र च्यवेपापम्	१८.	४.	४९
आ मत्पथं दाशुपे	७.	४१.	२
आ प्र द्रव परमस्याः	३.	४.	५
आमुपायन्मधुन	२०.	१६.	४
आनयो अनावयो	६.	१६.	१
आभूत्या सहजा वज्र	४.	३१.	६

आमगको मण्डसकः	२०.	१३०.	९
आ मध्यो अस्मा असिचन्	२०.	७६.	७
आ मन्दैरिन्द्र हरिभि	७.	१२२.	१
आ मा पुष्टे च पोषे च	३.	१०.	७
आ माक्ष्वात्यर्णमणि	३.	५.	५
आ माक्ष्वादेवमणि	८.	५.	२०
आमिनोनिनि भयते	२०.	१३१.	१
आ मे घनं सारस्वती	१९.	३१.	१०
आ मे महच्छतभिषग्	१९.	७.	५
आमे सुपक्षे शबले	५.	२९.	६
आयं गौः पृथिवीकमी	६.	३१.	१
	२०.	४८.	४
आ यं विशान्तीन्दवो	६.	२.	२
आ यत्सतन्त्येन्यः	२०.	९२.	७
आ यदुवः शतक्रतवा	२०.	१२२.	३
आयने ते परायणे	६.	१०६.	१
आ यन्ति दिवः पृथिवीं	१२.	३.	२६
आयमगन्तं वत्सरः	३.	१०.	८
आयमगन्तस्यिता	६.	६८.	१
आयमगन्तर्णमणि	३.	५.	१
आयमगन्त्युवा भिषक्	१०.	४.	१५
आ ययाम सं बबर्ह	९.	३.	३
आय वनेनती जनी	२०.	१३१.	८
आ यात पितरः सोम्यासो	१८.	४.	६२
आ यातु मित्र क्रतुभिः	३.	८.	१
आ यात्विन्द्रः स्वपति	२०.	९४.	१
आ याहि सुप्रमा हि त	२०.	३.	१
	२०.	३८.	१
	२०.	४७.	७
आयुरस्मै घेहि जातवेदः	२.	२९.	२
आयुरस्यायुमं दाः	२.	१७.	४
आयुर्दं निषधितं	६.	५२.	३
आयुर्दं अग्रे जरसं	२.	१३.	१
आयुर्यत्ते अतिहितं	७.	५५.	३
आयुर्विश्वायुः परि	१८.	२.	५५
आयुश्च रूपं च नाम	१२.	५(२).	३
आयुर्मायुष्कृतां जीवा	१९.	२७.	८
आयुषे त्वा वर्षसे	१९.	२६.	३
आयुपोसि प्रतरणं	१९.	४४.	१
आयुष्मतामायुष्कृतां	३.	३१.	८

आ यूयेप

आ यूयेप शुभमति	१८.	३.	२३
आ यो धर्मप्रणि प्रथमः	५.	१.	२
आ रभस्व जातवेद	१८.	३.	७१
आ रभस्व जातवेदो	१.	७.	६
आ रभस्वेमाममृतस्य	८.	२.	१
आराच्छद्रुमप वायस्व	२०.	८९.	७
आ रात्रि पाधिपं रजः	१९.	४७.	१
आरादराति निर्गति	८.	२.	१२
आरे अभूदिपमरौद्	१०.	४.	२६
आरेसावस्मदस्तु हेति	१.	२६.	१
आ रोदसी हर्ममाणो	२०.	३२.	१
आ रोह चर्मोप सीदाति	१४.	२.	२४
आरोहज्युको वृहती	१३.	२.	४२
आ रोहत जनित्री	१८.	४.	१
आ रोहत दिवमुत्तमा	१८.	३.	६४
आ रोह तत्पं सुमनस्य	१४.	२.	३१
आ रोहतायुर्जरसं	१२.	२.	२४
आरोहन्त्याममृतः	१३.	१.	४३
आ रोहोरुप धत्स्व	१४.	२.	३९
आतिग्वतिर्निर्गतिः	१०.	२.	१०
आप्येषु नि दय	११.	१.	३३
आलापाश्च प्रलापाश्च	११.	८.	२५
आलिगी च विलिगी	५.	१३.	७
आ यक्षि देवा इह	२०.	६७.	५
आवतन् आवतः	५.	३०.	१
आ वां प्रजां जनयतु	१४.	२.	४०
आ वात वाहि भेषजं	४.	१३.	३
आ वामगन्तुमति	१४.	२.	५
आविः सन्निहितं गुहा	१०.	८.	६
आविरात्मानं कृणुते	१२.	४.	३०
आविष्कृणुच रूपाणि	४.	२०.	५
आविष्टितायविषा	५.	१८.	३
आ वृषायस्व श्वसिहि	६.	१०१.	१
आ वो वहन्तु सप्तयो	२०.	१३.	२
आशरीकं विशरीकं	१९.	३४.	१०
आशसनं विशसनमयो	१४.	१.	२८
आशानामाशापालेभ्य	१.	३१.	१
आशामाशां वि धोततां	४.	१५.	८
आकासाना सौमनसं	१४.	१.	४२
आशिपश्च प्रशिपश्च	११.	८.	२७

आशीर्ण ऊर्जमुत	२.	२९.	३
आशुः शिशानो वृषभो	१९.	१३.	२
आमृण्वन्तं यवं देवं	६.	१४२.	२
आ संयतमिन्द्र णः	२०.	३६.	१०
आ सत्यो पातु मयवौ	२०.	७७.	१
आसीनासो अरुमीना	१८.	३.	४३
आसुरी चक्रे प्रथमेदं	१.	२४.	२
आ सुष्वयन्ती यजते	५.	१२.	६
आ सुस्तः सुस्तो	७.	८०.	१
आसो मलासो भवतु	९.	८.	१०
आश्वस्ते गाथा भगवन्	१०.	१०.	२०
आश्वेपीथ वास्तेपीथ	११.	८.	२८
आस्यै ब्राह्मणाः स्वपनी	१४.	१.	३९
आहं सिदामि ते मनो	६.	१०२.	२
आहं तनोमि ते पसो	४.	४.	७
	६.	१०१.	३
आहं पितृन्सुषिदत्राँ	१८.	१.	४५
आ हरयः समृन्निरे	२०.	२२.	५
	२०.	९२.	२
आ ह्रामि गवां क्षीर	२.	२६.	५
आहवनीयस्य च वै	१५.	६.	१५
आहार्यमविदं त्वा	८.	१.	२०
	२०.	९६.	१०
आहुतास्यभिदुत	६.	१३३.	२
आहुत्याज्ञायाजमति	१५.	१४.	८
इच्छन्ति देवाः सुन्वन्तं	२०.	१८.	३
इच्छन्नश्चस्य यच्छिरः	२०.	४१.	२
इटस्य ते वि वृता	९.	३.	१८
इदया शुद्धतो ययं	३.	१०.	११
इडायास्पदं घृतयत्	३.	१०.	६
इद्वैवास्माँ अनु यस्तां	७.	२८.	१
इत ऊती वो अजरं	२०.	१०५.	३
इत एत उदारुहन्	१८.	१.	६१
इतश्च मायुतथावतां	१८.	३.	३८
इतश्च यदयुतश्च	१.	२०.	३
इतिहासस्य च वै	१५.	६.	१२
इतो जयेतो वि जय	८.	८.	२४
इतो वा सातिमीमदे	२०.	७०.	६
इत्थं श्रेयो मन्यमाने	८.	९.	२२
इदं कसाम्बु वयनेन	१८.	४.	३७

इदं सनामि भेषजं	७. ३९. १
इदं जना उप धृत	२०. १२७. १
इदं जनासो विदप	१. ३२. १
इदं त एक पर	१८. ३. ७
इदं तद्युज उत्तरमिन्द्रं	६. ५४. १
इदं तद्रूपं यदवस्त	१४. १. ५६
इदं तमति सृजामि	१६. १. ४
इदं कृतीयं सवनं	६. ४७. ३
इदं ते हन्यं घृतवत्	७. ७०. २
इदं देवाः शृणुत ये	२. १२. २
इदं पितृभ्यः प्र भरामि	१८. ४. ५१
इदं पितृभ्यो नमो	१८. १. ४६
इदं पूर्वमपरं नियानं	१८. ४. ४४
इदं पैदो अजायते	१०. ४. ७
इदं प्राप्नुतमं काण्ड	१२. ३. ४५
इदं मर्षां मवूरिति	२०. १३१. १०
इदं मे ज्योतिरमृतं	११. १. २८
इदं यत्कृष्णः शकुनिरमि	७. ६६. १
इदं यत्कृष्णः शकुनिरवा	७. ६६. २
इदं यत्परमेष्ठिनं	१९. ९. ४
इदं यत्प्रेष्यः शिरो	६. ८९. १
इदं व आपो हृदय	३. १३. ७
इदं वचो अग्निना दत्त	१९. ३७. १
इदं विद्वानाजन सत्यं	४. ९. ७
इदं विष्कन्धं सहत	१. १६. ३
इदं विष्णुर्वि चक्रमे	७. २७. ४
इदं सरो रोहिणी	१३. १. २३
इदं सविताविं बानीहि	१०. ८. ५
इदं सु मे नरः शृणुत	१४. २. ९
इदं हविर्यातुषाना	१. ८. १
इदं हिरण्यं गुह्युत्स	२. ३६. ७
इदं हिरण्यं विश्वहि	१८. ४. ५६
इदमकर्म नमो अग्नियाय	२०. १६. १२
इदमहं रुशान्तं ग्रामं	१४. १. ३८
इदमहमामुष्यायणे	१६. ७. ८
इदमार्थं घृतवज्रपाणाः	९. २. ८
इदमादानमकरं तपसे	६. १०४. २
इदमापः प्र वहता	७. ९४. ३
इदमिदमेवास्त्य रूपं	९. ५. २४

इदमिदा उ नापरं जरस्पन्	१८. २. ५१
इदमिदा उ नापरं दिवि	१८. २. ५०
इदमिदा उ भेषजमिदं	६. ५७. १
इदमिन्द्रं शृणुहि सोमप	२. १२. ३
इदमुग्राय वध्रवे नमो	७. ११४. १
इदमुच्छ्रेयोवसानमागां	१९. १४. १
इदावत्तराय पणित्तराय	६. ५५. ३
इध्मेन त्वा जातवेदः	१९. ६४. २
इध्मेनाग्नं हच्छमानो	३. १५. ३
इन्दुरिन्द्राय पवत	२०. १३७. ५
इन्द्रं तं शुम्भं पुरुहन्	२०. ९२. १७
	२०. १०५. ५
इन्द्रं ते मरुत्वन्त	१९. १८. ८
इन्द्रं मित्रं वरुणमग्नि	९. १०. २८
इन्द्रं वयं महाधन	२०. ७०. ११
इन्द्रं वयमनूराधं	१९. १५. २
इन्द्रं वृत्राय हन्तवे	२०. १९. ५
इन्द्रं वो विश्वतस्परि	२०. ३९. १
	२०. ७०. १६
इन्द्रं सोमस्य पीतये	२०. २४. ४
इन्द्रः कारुण्यवृष	२०. १२७. ११
इन्द्रः पूर्वमिदतिरद्	२०. ११. १
इन्द्रः प्राङ्मतिष्ठन्दक्षिणा	९. ७. २०
इन्द्रः स दामने कृत	२०. ४७. २
	२०. १३७. १३
इन्द्रः सीतां नि शृङ्गातु	३. १७. ४
इन्द्रः सुत्रामा स्वर्वा	७. ९६. १
	२०. १२५. ६
इन्द्रः सेनां मोहयतु	३. १. ६
इन्द्रः स्वर्वा जनयन्न	२०. ११. ४
इन्द्र आषाभ्यस्परि	२०. २०. ७
	२०. ५७. १०
इन्द्र इद्वयोः सचा	२०. ३८. ५
	२०. ४७. ५
	२०. ७०. ८
इन्द्र उक्थामिदाम्यस्मिन्	५. २६. ३
इन्द्र एतमर्वावरद्	६. ८७. ३
इन्द्र एतां ससृजे	२. २९. ७
इन्द्र एषां नेता	१९. १३. ९

इन्द्र ओषधीरसनो २०. ११. १०
इन्द्र ऋतुं न आ भर १८. ३. १७

इन्द्र ऋतुविदं सुतं २०. ६. २
२०. ७. ४

इन्द्र क्षत्रमभि वाम ७. ८९. २
इन्द्र चित्तानि मोहय ३. २. ३

इन्द्र वटर् नन्यो न २. ५. २
इन्द्र जहि शुभांसं ८. ४. २४

इन्द्र जीव सूर्य जीव १९. ७०. १
इन्द्र नृपस्य प्र वहा २. ५. १

इन्द्र ज्येष्ठं न आ भरं २०. ८०. १
इन्द्र त्रिधातु भार्यं २०. ८३. १

इन्द्र त्वा वृषभं वयं २०. १. १
२०. ६. १

इन्द्र त्वोत्तास आ वयं २०. ७०. १९
इन्द्रपुत्रे सोमपुत्रे ३. १०. १३

इन्द्र प्र नो पितावानं २०. ६. ३
इन्द्र मेदि पुरस्तं २०. ५. ३

इन्द्रमहं वणिजं ३. १५. १
इन्द्रमिक्षिणिना हरी २०. २९. २

इन्द्रमित्र्या गिरो ममा २०. २४. ३
इन्द्रमित्राधिनो वृहद् २०. ३८. ४

२०. ४७. ४
२०. ७०. ७

इन्द्रमिद्वेवतातप २०. ११८. ३
इन्द्र वानेषु गोष २०. ७०. १०

इन्द्रवापू ठमाविद् ३. २०. ९
इन्द्रव्यकार प्रथमं ६. १५. ३

इन्द्रश्च वृलपाति नो २०. २०. ६
२०. ५७. ९

इन्द्रश्च सोमं पिबतं २०. १३. १
इन्द्र सेनां मोहया ३. १. ५

इन्द्र सोमाः सुता इमे तप २०. ६. ४
इन्द्र सोमाः सुता इमे तान् २०. २४. ५

इन्द्रस्तुभ्यो वरुणा आ २०. ११. ५
इन्द्रस्तुपपाग्मित्रो २. ५. ३

इन्द्रस्तातोत वृत्रहा १९. १५. ३
इन्द्र स्पातर्हरीणां २०. ६४. ५

इन्द्रस्य कुक्षिरसि ७. ११६. १

इन्द्रस्य गृहोसि ५. ६. १८
इन्द्रस्य त्वा वरुणा १९. ७६. ४

इन्द्रस्य नाम गृह्यन्त १९. ३५. १
इन्द्रस्य नु भा वोचं २. ५. ५

इन्द्रस्य प्रथमो रपौ १०. ४. १
इन्द्रस्य बाहू स्वविरो १९. १३. १

इन्द्रस्य भाग स्य १०. ५. ८
इन्द्रस्य मन्महे ४. २५. ३

इन्द्रस्य या मही २. ३३. १
इन्द्रस्य व इन्द्रियेणा १६. १. ९

इन्द्रस्य वयस्ता वयं ६. ८५. २
इन्द्रस्य वरुणमसि ५. ६. १४

इन्द्रस्य वर्मासि ५. ६. १३
इन्द्रस्य वृण्यो वरुणस्य १९. १२. १०

इन्द्रस्य शर्मासि ५. ६. १२
इन्द्रस्यौज० योगाय क्षत्र १०. ५. २

इन्द्रस्यौज० योगाय नृत्त १०. ५. १
इन्द्रस्यौज० योगाय विश्वानि १०. ५. ६

इन्द्रस्यौज० योगाय सोम १०. ५. ४
इन्द्रस्यौज० योगायाम्भु १०. ५. ५

इन्द्रस्यौज० योगायेन्द्र १०. ५. ३
इन्द्रस्यौजो मरुतामनीकं ६. १२५. ३

इन्द्रस्यौजो वरुणस्य ९. ४. ८
इन्द्राग्नी काम सरयं ९. २. ९

इन्द्राग्नी द्यावापृथिवी १४. १. ५४
इन्द्राग्नी भसदायुः ९. ७. ८

इन्द्राग्नीमासु भारिषु २०. १२६. १६
इन्द्राग्निन्द्रः सोमात्सोमो ११. ८. ९

इन्द्राय गाव आशिरे २०. २२. १
२०. ९२. ३

इन्द्राय भागं परि ९. ५. २
इन्द्राय मदनं सुतं २०. ११०. १

इन्द्राय साम गायत २०. २२. ५
इन्द्राय सोममृत्विजः ६. ९. १

इन्द्रा याहि चित्रभानो २०. ८४. १
इन्द्रा याहि वृत्रजान २०. ८४. ३

इन्द्रा याहि धियोपितो २०. ८४. २
इन्द्रा याहि मे हवामिदं ५. ८. २

इन्द्रावरुणा मनुमत्तमस्य ७. ६०. २
इन्द्रावरुणा सुतपातिमं ७. ६०. १

इन्द्रासोमा तपतं रक्ष	८.	४.	१
इन्द्रासोमा दुष्कृतो धये	८.	४.	३
इन्द्रासोमा परि वां	८.	४.	९
इन्द्रासोमा वर्तयतं दिव	८.	४.	५
इन्द्रासोमा वर्तयतं दिवो	८.	४.	४
इन्द्रासोमा समयसांस	८.	४.	२
इन्द्रियाणि शतश्रुतो	२०.	२०.	२
	२०.	५७.	५
इन्द्रेण दत्तो वरुणेन	२.	२९.	४
इन्द्रेण मनुष्या वयमग्नि	७.	९८.	१
इन्द्रेण रोचना दिवो	२०.	२८.	३
	२०.	३९.	४
इन्द्रेण सं हि दक्षसे	२०.	४०.	१
	२०.	७०.	३
इन्द्रेन्द्र मनुष्याः	३.	४.	६
इन्द्रेमं प्रतरं कृधि	६.	५.	२
इन्द्रे लोका इन्द्रे तप	१०.	७.	३०
इन्द्रेहि मत्स्यन्धसो	२०.	७१.	७
इन्द्रो अङ्ग महद्भय	२०.	१०.	५
	२०.	५७.	८
इन्द्रो जघान प्रथमं	१०.	४.	१८
इन्द्रो जघाति न परा	६.	९८.	१
इन्द्रो जातो मनुष्ये	४.	११.	३
इन्द्रोतिभिर्वहलाभिर्नो	७.	३२.	१
इन्द्रो दधीचो भस्त्रमि	२०.	४१.	१
इन्द्रो दिवोधिपतिः	५.	२४.	११
इन्द्रो दीर्घाय चक्षस	२०.	३८.	६
	२०.	४७.	६
	२०.	७०.	९
इन्द्रो मर्या मारुतात्	२०.	२.	३
इन्द्रो मदाय वाहृषे	२०.	५६.	१
इन्द्रो मन्थतु मन्थिता	८.	८.	१
इन्द्रो मङ्गा महतो	२०.	९१.	१२
इन्द्रो मङ्गा रोदसी	२०.	११८.	४
इन्द्रो मा मरुत्वानेतस्या	१९.	१७.	८
इन्द्रो मा मरुत्वान्	१८.	३.	२५
इन्द्रो मेन्द्रियेणावतु	१९.	४५.	७
इन्द्रो मेन्द्रियन्धयन्	१०.	४.	१७
इन्द्रो मेन्द्रियन्धयन्	१०.	४.	१६
इन्द्रो यज्जने गृणते	४.	२१.	२

इन्द्रो यानूनामभवन्	८.	४.	२१
इन्द्रो युनक्तु बहृधा	५.	२६.	११
इन्द्रो रात्रा अगत	१९.	५.	१
इन्द्रो रूपेणामिषेहेन	४.	११.	७
इन्द्रो बलं रक्षितारं	२०.	९१.	६
इन्द्रो वीर्येणोदकामन्	१९.	१९.	९
इन्द्रो वृत्रमवृणोच्छ्रय	२०.	११.	३
इन्द्रो ह चक्रे त्वा	२.	२७.	३
इमं व्रज्यादा विवेशाय	१२.	२.	४३
इमं गावः प्रजया सं	१४.	१.	३३
इमं गोष्ठं पशवः सं	२.	२६.	२
इमं अविभ्यः परिधि	१२.	२.	२३
इमं बलामि ते मणि	१९.	२८.	१
इमं निभमि वरणमायु	१०.	३.	१२
इमं विभमि सुकृतं ते	२०.	९४.	९
इमं मे अग्रे पुरुषं	६.	१११.	१
इमं मे कुष्ठ पूरुषं	५.	४.	६
इमं यम प्रस्तरमा	१८.	१.	६०
इमं यवमष्टायोगैः	६.	९१.	१
इमं रयमधि ये सप्त	९.	९.	३
इमं वीरमनु हर्षज्य	६.	९७.	३
	१९.	१३.	६
इमं स्तोममर्हते	२०.	१३.	३
इमं होमा यज्ञमवतेमं	१९.	१.	२
इम उता मृत्युपाशा	८.	८.	१६
इममग्न आयुषे वर्चसे	२.	२८.	५
इममग्ने चमसं मा वि	१८.	३.	५३
इममादित्या वसुना	५.	२८.	४
इममिन्द्रं वह्निं पप्रिमन्वा	१२.	२.	४७
इममिन्द्र गवाशिरं	२०.	२४.	७
इममिन्द्र वर्धय	४.	२२.	१
इममोदनं नि दये	४.	३४.	८
इमां सनाम्योषधि	३.	१८.	१
इमां चियं सप्तशीर्ष्णी	२०.	९१.	१
इमा भूमिं वृषिर्वी	११.	५.	९
इमां मात्रां मिमीमहे	१८.	२.	३८
इमां वालां सविता	३.	१२.	४
इमा आपः प्र भरा	३.	१२.	९
	९.	३.	२३
इमा उ त्वा पुरुवसो	२०.	१०४.	१

हमा नारीरविधियाः	१२.	२.	३१
	१८.	३.	५७
हमानि यानि पञ्चेन्द्रियाणि	१०.	०.	५
हमा नु कं भुवना	२०.	६३.	१
	२०.	१२४.	४
हमा ब्रह्म ब्रह्मदिवः	५.	२.	८
	२०.	१०७.	११
हमा ब्रह्म ब्रह्मवाहः	२०.	२३.	३
हमामग्रे शरणि	३.	१५.	४
हमामेपां पृथिवी	१०.	८.	३६
हमा याः पञ्च प्रदिशो	३.	२४.	३
हमा या देवीः प्रदिश	२.	१०.	४
हमा या ब्रह्मणाम्पते	१०.	८.	६
हमा यास्तिष्ठः पृथिवी	६.	२१.	१
हमा यास्ते शान्तं हिमः	७.	३६.	२
हमान्तिष्ठो देवपुरा	५.	२८.	१०
हमे गृहा मयोभुय	७.	६२.	२
हमे जीवा वि श्रुतै	१२.	२.	२२
हमे त इन्द्र ते वयं	२०.	१५.	४
हमे मपूषा उप	१०.	७.	४४
हमी युनजिम ते बद्धी	१८.	२.	५६
हयं कन्याण्यजरा	१०.	८.	२६
हयं ते धीतिगिदुमु	११.	१.	११
हयं नारी पतिलोकं	१८.	३.	१
हयं नायुषे वृते	१४.	२.	६३
हयं पित्र्या गार्ग्येत्वग्र	४.	१.	२
हयं मही प्रति शृङ्गातु	११.	१.	८
हयं या परमेष्ठिनी	१०.	०.	३
हयं वा उ पृथिवी	१५.	१०.	६
हयं वीरुन्मधुजाता मधुना	१.	३४.	१
हयं वीरुन्मधुजाता मधुधुन	७.	५८.	२
हयं वेदिः परो अन्तः	९.	१०.	१४
हयं सन्निवृथिवी	११.	५.	४
हयमग्रे नारी पति	२.	३६.	३
हयमन्तर्बदति जिह्वा	५.	३०.	१६
हयमेव पृथिवी कुम्भी	११.	३(१).	११
हयमेव सा या प्रयमा	३.	१०.	४
	८.	९.	११
हय पुंश्चली हसो	१५.	२.	१९
हयवेदुमयं दत्त	२०.	१३०.	१६

हरेव नोप दम्पति	३.	२९.	६
हपिग योषा युवति	१०.	४९.	१
हपीकां जरतीमिष्टा	१२.	२.	५४
हपुरिह दिग्धा वृषते	५.	१८.	१५
हपं च वा एष पूर्त	९.	६(३).	१
हप्वा कर्त्रीयः पततु	५.	१४.	१२
हह गावः प्रमायज्य	२०.	१२७.	१२
हह तेसुरिह प्राण	८.	१.	३
हह त्या गोपरीणमा	२०.	२२.	३
हह पुष्टिरिह रस्त	३.	२८.	४
हह प्र ब्रूहि यतमः	८.	३.	८
हह प्रियं प्रनार्थं ते	१४.	१.	२१
हह धवीतु य ईमङ्ग	९.	९.	५
हहा यन्तु प्रचेतसो	८.	७.	७
हहेत्य प्राग० भदिल्ली	२०.	१३४.	६
हहेत्य प्राग० अपाला	२०.	१३४.	१
हहेत्य प्राग० भाटे लाहणि	२०.	१३४.	५
हहेत्य प्राग० बत्साः	२०.	१३४.	२
हहेत्य प्राग० स बै पृथु	२०.	१३४.	४
हहेत्य प्राग० ह्यालीपाको	२०.	१३४.	३
हहेत्साय न परो गमायेमं	१४.	१.	३२
हहेत्साय न परो गमायेयो	३.	८.	४
हहेमाविन्द सं नुद	१४.	२.	६४
हहत यदां समना	२०.	१४३.	७
हहधि पुरुष सर्वेण	५.	३०.	६
हहेव गाव एतनेहो	३.	१४.	४
हहेव ध्रुवां नि मिनीमि	३.	१२.	१
हहेव ध्रुवा प्रति तिष्ठ	३.	१२.	२
हहेव सन्तः प्रति दध	६.	११७.	२
हहेव स्तं प्राणपानौ	३.	११.	६
हहेव स्तं मा वि	१४.	१.	२२
हहेव स्त मातु गात	७.	६२.	७
हहेव स्त माप याता	६.	७३.	३
हहेव हवमा यात	१.	१५.	२
हहेवामि अयि धारया	७.	८७.	३
हहेवामि वि तनुमे	१.	१.	३
हहेवैधि घनसनि	१८.	४.	३८
हहेवैधि माप च्योष्टाः	६.	८७.	२
हहेवपन्तीरपस्युव	२०.	९३.	४
हमानाभिनमारक्ष	१८.	४.	१४

ईशानानां सुकृतां	२.	५.	१२
इडे अग्निं स्वावसुं	७.	५२.	३
इज्येन्यो नमस्यस्ति	२०.	१०२.	१
ईर्माभ्यामयनं जातं	१०.	१०.	२१
ईर्ष्यायां भ्रात्रि प्रयमां	६.	१८.	१
ईशां षो मरुतो देव	११.	९.	२५
ईशां षो वेद राज्यं	११.	१०.	२
ईशान एनमिष्वासः	१५.	५.	१५
ईशानां त्वा मेघजाना	४.	१७.	१
ईशाना वार्याणां क्षयन्ती	१.	५.	४
उक्षात्राय० वैश्वानर	३.	२१.	६
उक्षात्राय० स्तोमे	२०.	१.	३
उग्रयो हि मे पञ्चदश	२०.	१२६.	१४
उग्रपश्ये राष्ट्रसूत	६.	११८.	२
उग्रं वनिषदाततम्	२०.	१३२.	६
उग्र इत्ते वनस्पत	१९.	३४.	९
उग्र एनं देव इष्वास	१५.	५.	९
उग्रो राजा मन्यमानो	५.	१९.	६
उद्या पतन्तमरुणं	१३.	२.	३६
उद्यैवोषो दुन्दुभिः	५.	२०.	१
उच्छिष्टे धावापृथिवी	११.	७.	२
उच्छिष्टे नाम रूपं	११.	७.	१
उच्छुष्मौषधीनां सार	४.	४.	४
उच्छुषस्व बहुर्मव	६.	१४२.	१
उच्छुष्ममाणा पृथिवी	१८.	३.	५१
उच्छुषस्व पृथिवि	१८.	३.	५०
उक्षायातां परशुज्योतिषा	२०.	१७.	९
उशिहीन्वे स्तनयत्यग्नि	८.	७.	२१
उत मा भ्यन्तु देवपत्नी	७.	५१.	२
उत देवा भवदितं	४.	१३.	१
उत नः सुमर्गो अरि	२०.	६८.	६
उत नम्रा बोधुवती	५.	७.	८
उत पुत्रः पितरं	५.	१.	८
उत प्रहामतिदीना	७.	५२.	६
	२०.	८९.	९
उत ध्रुवन्तु नो निदो	२०.	६८.	५
उत यत्पतयो दश	५.	१७.	८
उत यो धामतिसर्पा	४.	१६.	४
उत श्वेत आशुपत्वा	२०.	१३५.	८
उत स्म सप्त हर्षतस्य	२०.	३१.	५

उत हन्ति पूर्वासिनं	१०.	१.	२७
उताभूतासुर्वत एमि	५.	१.	७
उतापन्धानसृष्टुहि	८.	३.	७
उतासि परिपाणं यातु	४.	९.	३
उतेदानीं भगवन्तः	३.	१६.	४
उतेयं भूमिर्वल्लस्य	४.	१६.	३
उतेष भम्भीक	१२.	३.	२७
उतेनां भेदो नाददाव्	१२.	४.	५०
उतेनां पितोत वा	१०.	८.	२८
उतो भस्यबन्धुकुदुतो	४.	१९.	१
उतो नो भस्या उपतो	२०.	७२.	३
उत्कसन्तु हृदयान्यूर्ध्व	११.	९.	२१
उत्केतुना हृता देव	१३.	२.	९
उत्क्रमातः परि चेदता	९.	५.	६
उत्क्रमातः पुरुष माव	८.	१.	४
उत्तमेन्यः स्वाहा	१९.	२२.	१२
उत्तमो भस्योषधीनां	६.	१५.	१
उत्तमो भस्योषधी० नद्यायं	१९.	३९.	४
उत्तमो भस्योषधी० यमैच्छा	८.	५.	११
उत्तमो नाम कुक्ष्यस्युत्तमो	५.	४.	९
उत्तरं द्विषतो मामयं	१०.	६.	३१
उत्तरं राष्ट्रं भजयोत्तरा	१२.	३.	१०
उत्तरस्तवमवे ते	४.	२२.	६
उत्तपहमुत्तर उत्तरे	३.	१८.	४
उत्तरेष्व गायत्री	१०.	८.	४१
उत्तरेभ्यः स्वाहा	१९.	२२.	१३
उत्तानपर्णे सुमगे	३.	१८.	२
उत्तानायै शायानायै	२०.	१३३.	४
उत्तिष्ठत्तमा रमेया	११.	९.	३
उत्तिष्ठत सं नक्षत्र्यं	११.	९.	२
उत्तिष्ठत सं नक्षत्र्य	११.	१०.	१
उत्तिष्ठता प्र तत्ता	१२.	२.	२७
उत्तिष्ठताव पश्यतेन्द्रस्य	७.	७५.	१
उत्तिष्ठ त्वं० भयं	११.	१०.	५
उत्तिष्ठ त्वं० भजन्	११.	९.	५
उत्तिष्ठनोभसा सह	२०.	४२.	३
उत्तिष्ठ मेहि प्र द्रवीकः	१८.	३.	८
उत्तिष्ठ भक्षणस्यते	१९.	६३.	१
उत्तिष्ठेतः किमिच्छन्ती	१४.	२.	१९
उत्तिष्ठेतो विश्वावसो	१४.	२.	३३

उद्युदस्त्योद्युत मा ३. २५. १
 उते स्तन्नामि पृथिवी १८. ३. ५२
 उत्वा पौरुष्युच्युत् ८. १. १७
 उत्वा मन्दन्तु स्तोमा २०. ५३. १
 उत्वा मृत्योर्पीपत् ८. १. १९
 उत्वा यत्ना ब्रह्मपूता १३. १. ३६
 उत्वा पहतु मरुत १८. २. २२
 उत्वाहार्प पञ्चशलादयो ८. ७. २८
 उत्पापय स्तित्तो पुत्र १२. ३. ३०
 उत्पुस्तात्स्य पति ५. २३. ६
 उत्समक्षितं न्यपन्ति ४. २७. २
 उत्स्यो दिव पति ६. ५२. १
 उदगातां प्रेहासृतस्य ६. १२१. ३
 उदगातां वि क्षेत्रियस्य २. ८. १
 उदगादपमादित्यो १७. १. २४
 उदग्रभं परिपाणा ४. २०. ८
 उदङ् बातो हिमवतः ५. ४. ८
 उदन्त्यती धौरवमा १८. २. ४८
 उदपूरसि नधुपूरसि १८. ३. ३७
 उदभुतो न वयो २०. १६. १
 उदभुतो मरुतस्तौ ६. २२. ३
 उदरात्ते ह्योन्नो नाभ्या ९. ८. १२
 उदसौ स्यो अगादुदिदं १. २९. ५
 उदस्य केतवो दिवि १३. २. १
 उदस्य श्यावो विधुरौ ७. १००. १
 उदहमायुषयुषे कृत्वे १८. २. २३
 उदायुधलमुत्कृतमुत् ५. ९. ८
 उदायुषा समायुषो ३. ३१. १०
 उदितल्यो अक्रमन् ४. ३. १
 उदियुदिहि० दिपंथ १७. १. ६
 उदियुदिहि० यांथ १७. १. ७
 उदिन्यस्य रिच्यतेनो २०. ५९. ३
 उदिमां मात्रां मिमीमहे १८. २. ४३
 उदीर्षी दिक्स्तोमो ३. २७. ४
 उदीचीनीः पथिभिर्वायु १२. २. २९
 उदीच्यां त्वा दिशि पुषा १८. ३. ३३
 उदीच्या दिशः शालाया ९. ३. २८
 उदीच्य त्वा दिशे स्तोमा १२. ३. ५८
 उदीतामवर उत्परास १८. १. ४४
 उदीत्य पितरा जार आ १८. १. २३

उदीरपत मरुतः समुद्र ४. १५. ५
 उदीरपा उतासीना १२. १. २८
 उदीर्ष्य नार्यभि जीवलोकं १८. ३. २
 उदुत्तमं वरुण पाश ७. ८८. ३
 उदु त्यं जातवेदसं १८. ४. ६९
 उदु त्यं जातवेदसं १३. २. १६
 उदु त्यं जातवेदसं २०. ४७. १३
 उदु त्यं मधुमत्तमा २०. १०. १
 उदु त्यं मधुमत्तमा २०. ५९. १
 उदुत्तं शतवारं ३. २४. ४
 उदु मन्वाण्यरत २०. १२. १
 उदुपा उदु सूर्य ४. ४. २
 उदेणीव वारण्यभि ५. १४. ११
 उदेनं मगो भग्रमी ८. १. २
 उदेनमुत्तरं नपाग्रे ६. ५. १
 उदेहि वाग्नियो अन्त्य १३. १. १
 उदेहि वेदि प्रजया ११. १. २१
 उद्गा भाजदङ्गिरोभ्य २०. २८. २
 उद्गा भाजदङ्गिरोभ्य २०. ३९. ३
 उद्गा भाजदङ्गिरोभ्य २०. ७. १
 उद्गर्पन्तां मघवन् ३. १९. ६
 उद्गर्पिणं मुनिकेशं ८. ६. १७
 उद्गिन्दती संजयन्ती ४. ३८. १
 उद्यंस्त्वं देव सूर्य १३. १. ३२
 उद्यच्छध्वमप रक्षो १४. १. ५९
 उद्यते नम उदापते १७. १. २२
 उद्यद्भस्त्रस्य विष्टपं २०. ९२. ४
 उद्यन्नादित्यः किमीन् २. ३२. १
 उद्यन्नस्मीना तनुपे १३. २. १०
 उद्यानं ते पुत्र ८. १. ६
 उद्योघन्त्यभि बलगन्ति १२. ३. २९
 उद्य ऊर्मिः शम्भ्या १४. २. ३६
 उद्यं तमसस्परि ७. ५५. ७
 उद्वाज आ गन्धो १३. १. २
 उद्देयमाना मनसा ५. २१. २
 उद्देपय त्वमबुदे ११. ९. १८
 उद्देपय सं विजन्तां ११. ९. १२
 उन्मादयत मरुत ६. १३०. ४
 उन्मुञ्चन्तीर्विवरुणा ८. ७. १०
 उन्मुञ्च पाशांस्तुभ्यम् ६. ११२. २

उपशीका उद्भूति	२.	३.	४
उपशीका स्तोप	१९.	६९.	२
उप त्वा कर्मभूतये	२०.	१४.	२
	२०.	६२.	२
उप त्वा देवो भग्नमी	७.	११५.	३
उप त्वा नमसा षयं	३.	१५.	७
उप धामुप वेतस	१८.	३.	५
उप द्वय पयसा गोत्रु	७.	७७.	६
उप नः सवना गदि	२०.	५७.	२
	२०.	६८.	२
उप नः सुतमा गदि	२०.	२४.	१
उप नो न रमसि	२०.	१२७.	१४
उपप्रवद मण्डूकिं	४.	१५.	१४
उप प्रागात्सहस्राक्षो	६.	३७.	१
उप प्रागादेवो अग्नी	१.	२८.	१
उप मियं पनिमत्तं	७.	३३.	१
उपदे पुनर्गो यन्तु	२.	२४.	६
उपमितां प्रतिमिता	९.	३.	१
उप मौदुम्नरो मणिः	१९.	३१.	७
उप श्रेष्ठ न भाशिषो	४.	२५.	७
उपश्चस्ते हुवये सीदता	११.	१.	१२
उप श्वासप पृथिवीमुत	६.	१२६.	१
उप सर्प मातरं भूमि	१८.	३.	४९
उप स्कुमीहि प्रपय	१२.	३.	३७
उप स्कुमीहि बल्लज	१४.	२.	२३
स्वास्ते भनमीवा	१२.	१.	६२
उप हरति प्रति	९.	६५.	९
उप हरति हवींष्या	९.	६२.	३
उपहन्त्यं विष्वन्तं	११.	७.	१५
उपहृता इह गाव	७.	६२.	५
उपहृता नः पितरः	१८.	३.	४५
उपहृता भूरिधनाः	७.	६२.	४
उपहृतो मे गोपा	१६.	२.	३
उपहृतो वापस्पति	१.	१.	४
उपहृतौ सपुत्रौ	६.	१४०.	३
उप हृये सुदुषां	७.	७७.	७
	९.	१०.	४
उपावसृज त्वन्या समअन्	५.	१२.	१०
उपास्तरीरुको लोफ	१२.	३.	३८
उपास्मान्पाणो ह्ययता	१९.	५८.	२

उपाहतमनुबुद्धं निखातं	१०.	१.	१९.
उपेहोपपर्वनास्मिन्	९.	४.	२३
उपैर्न विधरूपाः सर्वरूपाः	९.	७.	२६
उपो ते बध्वे बद्धानि	१३.	४७.	१७
उपोत्तमेभ्यः स्वाहा	१९.	२२.	११
उपोहृथ समूहथ	३.	२४.	७
उभयं शृण्वन् न	२०.	११३.	१
उभयोऽग्रभं नानास्मा	१०.	३८.	३
उमा जिग्ययुर्न परा	७.	४५.	१
उभाभ्यां देव सवितः	६.	१०.	३
उभावन्तौ समर्पसि	१३.	२.	१३
उमे नमसी उभयांश्च	१२.	३.	६
उभोमपाविष्णुप धेहि	८.	३.	३
उयं यकांशलोक्का	२०.	१३०.	२०
उर्गं नो लोकमनु नेपि	१९.	१५.	४
उरुः कोशो वसुधान	११.	२.	११
उरुः वृषुः सुभूर्भुवः	१३.	४६.	१
उरुः प्रपस्व महता	११.	१.	१९
उरुगूलाया दुहिता	५.	१३.	८
उरुन्यचसाग्नेर्वाग्ना	५.	२७.	८
उरुन्यचा नो महिषः	५.	३.	८
उरुणसावसुवृषा	१८.	२.	१३
उर्वथ मा चमसथ	१६.	३.	३
उर्वीरासन्परिधयो	१३.	१.	४६
उरुकपातं शुश्रूकपातं	८.	४.	२२
उरुसले मुसले यथ	१०.	९.	२६
उवे भव्य मुलामिके	२०.	१२६.	७
उशातीः कन्वला इमाः	१४.	२.	५२
उशान्तस्त्वेधीमहोशान्तः	१८.	१.	५६
उशान्ति मा ते भमृतास	१८.	१.	३
उषसे नः परि देहि	१९.	५७.	७
उपस्पतिर्वाचस्पतिना	१६.	६.	६
उषाः पुंश्चङ्गी मयो	१५.	२.	१३
उषा अप स्वसुस्तमः	१९.	१२.	१
उषा देवी याचा संविदाना	१६.	६.	५
उषो यस्मादुष्यन्त्या	१६.	६.	२
उष्ट्रा यत्प्र प्रगाहणो	२०.	१२७.	२
ऊती शचीवस्तव	२०.	३३.	३
ऊर्ध्वा ते भरीवद्भ्यां	२.	३३.	५
	२०.	९६.	२१

ऊरू पादाथष्टीयन्तो	११.	८.	१४	अतवः पत्तार आर्तवाः	११. ३(१).	१७
ऊर्ध्वं विभ्रदसुवनिः	७.	६२.	१	अतवस्तमवभ्रता	१०.	६. १८
ऊर्ध्वं एहि स्वघ एहि	८. १०(२).	४		अतस्य च वै स	१५.	६. ६
ऊर्ध्वमस्मा ऊर्ध्वस्यती	२.	२९.	५	अतस्य पन्थामनु तिस्र	८.	९. १३
ऊर्ध्वस्यती पपस्वती	९.	३.	१६	अतस्य पन्थामनु पदय	१८.	४. ३
ऊर्ध्वां च वा एष स्फाति	९.	६(३).	३	अतस्यर्तेनादित्या	६. ११४.	२
ऊर्ध्वं त्वा प्रलाय त्वा	१९.	३७.	३	अतावान् वैश्वानर	६. ३६.	१
ऊर्ध्वो भागो निहितो	११.	१.	१५	अतुभिष्टार्तवैरायुषे	५. २८.	१३
ऊर्ध्वो भागो य इमं	१८.	४.	५४		१९. ३७.	४
ऊर्ध्वं भरन्तमुदकं	१०.	८.	१४	अतुभ्यद्गार्तवैभ्यो मान्नयः	३. १०.	१०
ऊर्ध्वः सुमेधु आगार	११.	४.	२५	अतूनां च वै स आर्तयानां	१५.	६. १८
ऊर्ध्वस्तिष्ठतु रक्षन्	१९.	४६.	२	अतून्म्रम अतुपती	११.	६. १७
ऊर्ध्वस्तिष्ठान ऊतये	२०.	४५.	३	अतून्म्रज अतुपती	३. १०.	९
ऊर्ध्वां अस्य समिधो	५.	२७.	१	अतेन गुप्त अतुभिध	१७.	१. २९
ऊर्ध्वां दिग्बृहस्पति	३.	२७.	६	अतेन तष्टा मनसा	११.	१. २३
ऊर्ध्वां यस्यामतिर्भा	७.	१५.	३	अतेन स्पृणामचि रोह	३. १२.	६
ऊर्ध्वायां त्वा दिशि पुरा	१८.	३.	३५	अथछात्रो योनि य	५. १.	१
ऊर्ध्वायां दिशः शालाया	९.	३.	३०	अथुरसि वगच्छन्दा	६. ४८.	२
ऊर्ध्वायै त्वा दिशे	१२.	३.	६०	अथिभ्यः स्वाहा	१९. २२.	१४
ऊर्ध्वो नु सृष्टास्तिर्यङ्	१०.	२.	२८	अपीणां प्रस्तरोसि	१६.	२. ६
ऊर्ध्वो निन्दुष्वचरद्	१०.	१०.	१९	अपी बोधप्रतीबोधाव	५. ३०.	१०
ऊर्ध्वो रोहितो मधि	१३.	१.	११	एकं पादं नोत्तिवदति	११.	४. २१
ऊर्ध्वोरोजो बहुयोजवः	१९.	६०.	२	एकं रजस एना परा	५. ११.	६
अनुवसाम यगुश्छिष्ट	११.	७.	५	एकचक्रं वर्तत एकनेमि	१०.	८. ७
अस्सामाभ्यामभिहितो	१४.	१.	११	एकपदी द्विपदी सा	१३.	१. ४२
अयं साम यजामहे	७.	५६.	१	एकपाद् चतुष्पाचके	१३.	३. २५
अयं तान् यदप्राक्षं	७.	५७.	१	एकपाद् दिपाद्	१३.	२. २७
अयः पदं मानया	९.	१०.	१९	एकया च दशमिधा	७.	४. १
अयः प्राञ्चस्तन्तवो	१५.	३.	६	एकरात्रो द्विरात्रः	११.	७. १०
अयः सामानि च्यन्दांसि	११.	७.	२४	एकर्वैभ्यः स्वाहा	१९. २३.	२०
अयां च वै स साम्रां	१५.	६.	९	एकशतं ता जनता	५. १८.	१२
अया कपोतं नुदत	६.	२८.	१	एकशतं लक्ष्म्यो मर्त्यस्य	७. १२०.	३
अया कुम्भीमप्यग्नौ	९.	५.	५	एकशतं विष्कन्धानि	३. ९.	६
अया कुम्भ्यधिहिता	११. ३(१).	१४		एका च मे दश च	५. १५.	१
अयो अक्षरे परमे	९.	१०.	१८	एकादशर्वैभ्यः स्वाहा	१९. २३.	८
अजीपी वज्री वृषभ	२०.	१२.	७	एकानृचैभ्यः स्वाहा	१९. २३.	२२
अग्राहणमिव संनयन्	१९.	४५.	१	एकाष्टका तपसा	३. १०.	१२
अनं संसन्त क्रतु	२०.	९१.	२	एकैकयैषा सृष्टया	३. २८.	१
अनं सत्यं तपो यष्टं	११.	७.	१७	एको गौरेक एकऋषि	८.	९. २६
अतं हस्तावनेशनं	११. ३(१).	१३		एकोनविंशतिः स्वाहा	१९. २३.	१६

एको बहूनामसि ४ ३१. ४
 एको वो देवोप्यतिष्ठत् ३. १३. ४
 एजदेजदजग्रमं ४. ५. ४
 एतं पृच्छ कुठं पृच्छ २०. १३०. ५
 एतं मार्गं परि ददामि ६. १२२. १
 एतं वो युवानं प्रति ९. ४. २४
 एतं सधस्याः परि ६. १२३. १
 एत उ त्वे पतयन्ति ८. ४. २०
 एतस्ते तत स्वधा १८. ४. ७७
 एतस्ते ततामह १८. ४. ७६
 एतस्ते देवः सविता १८. ४. ३१
 एतस्ते प्रततामह १८. ४. ७५
 एतत्वा वासः प्रथमं १८. २. ५७
 एतदा रोह वप १८. ३. ७३
 एत देवा दक्षिणतः ११. ६. १८
 एतद्दि शृणु मे वचो १०. १. २८
 एतदा उ स्वादीयो ९. ६(३). ९
 एतद्दे वधस्य विष्टत् ११. ३(३). १
 एतद्दे विश्वरूपं ९. ७. २५
 एतदो ज्योतिः पितर ९. ५. ११
 एतदो ब्राह्मणा हवि १२. ४. ४८
 एतमिभ्यं समाहितं १०. ६. ३५
 एतस्माद्वा ओदनापं ११. ३(३). ३
 एता अथा आ प्लवन्ते २०. १२९. १
 एता एना व्याकरं ७. १२०. ४
 एता देवसेनाः सूर्यकेतवः ५. २१. २१
 एतास्ते अग्रे समिधः ५. २९. १४
 एतास्ते अग्रे समिध १९. ६४. ४
 एतास्ते असौ धेनवः १८. ४. ३३
 एतास्त्वाजोष यन्तु ९. ५. १५
 एतु तिष्ठः परावत ६. ७५. ३
 एते अस्मिन् देवा एकवृत्तो १३. ४(१). १३
 एते त इन्द्र जन्तवो ७. ५६. ६
 एते वै मियाश्चाप्रिया ९. ६(२). ६
 एते स्तोमा नरां नृतम २०. ३७. १०
 एतो निन्द्रं स्तवाम २०. ६५. १
 एतो प्रावाणो सपुत्रा २३. १. ९
 एदं बहिरसदो मेध्यो १८. ४. ५८
 एदु मध्यो मदित्तं २०. ६४. ४
 एयोस्वेषिणीय सानिर्दसि ७. ५४. ४

एनाधिपक्षिणा हविः २०. १३०. ११
 एना भ्यान्नं परिपस्वजानाः ४. ८. ७
 एनीर्धाना हरिणीः १८. ४. ३४
 एन्द्र नो गधि मियः २०. ६४. १
 एन्द्रवाहो नृपतिं वच २०. ५४. ३
 एन्द्र सानसि रयि २०. ७०. १७
 एन्येका श्येन्येका ६. ८३. २
 एभिर्भुभिः सुमना २०. २१. ४
 एमं पन्यामत्क्षाम १४. २. ८
 एमं भज ग्रामे अभ्येयु ४. २२. २
 एमं यामनुमतिर्जगाम ७. २१. ५
 एमां कुमास्तस्थ ३. १२. ७
 एमा अगुर्योषितः ११. १. १४
 एमागुमात्रवे भर २०. ६८. ७
 एमेनं सूबता सुते २०. ७१. ८
 एयमगन्दक्षिणा १८. ४. ५०
 एयमगन्नोपधानां ४. ३७. ६
 एयमगन्त्यतिक्रामा २. ३०. ५
 एयमगन्तर्हिषा ५. २६. ६
 एवा ते हारियोजना २०. ३५. १६
 एवा त्वं देव्यह्ये १२. ५(७). ४
 एवा नूनमुप स्तुहि २०. ६६. २
 एवानेवाव सा गरत् १६. ७. ४
 एवा पतिं द्रोणसापं २०. ९४. ४
 एवा पाहि प्रजया २०. ८. १
 एवा पित्रे विश्वदेवाय २०. ८८. ६
 एवा म्दान्दहदिवो ५. २. ०
 २०. १०७. १२
 एवा रातिस्तुवीमय २०. ६०. २
 एवा हि ते विभूतय २०. ६०. ५
 २०. ७१. ५
 एवा हसि वीरयुरेवा २०. ६०. १
 एवा क्षस्य काम्या २०. ६०. ६
 २०. ७१. ६
 एवा क्षस्य सृष्टता २०. ६०. ४
 २०. ७१. ४
 एवैन्द्रिं वृषपं २०. १२. ६
 एवैवापागपरे सन्तु २०. ५४. ७
 एवो वस्मत्तिर्मेत ६. ८४. ३
 एव २०. १२७. ३

एष ते यज्ञो यज्ञपते	७. १०२.	६
एष यज्ञानां विततो	४. ३४.	५
एष वा अतिथि	९. ६(३).	७
एष न्य ते तन्यो	२०. ६७.	६
एषा ते कुरुषा राजन्	१. १४.	३
एषा ते राजन्कन्या	१. १४.	२
एषा त्वयां पुरमे	१२. ३.	५१
एषा पदान्तसं क्षिणाति	३. २८.	२
एषामहं समासीनानां	७. १३.	३
एषामहमायुषा सं	३. १९.	५
एषा सनत्नी सनमेव	१०. ८.	३०
एह यन्तु पशवो ये	२. २६.	१
एह यातु वरुणः सोमो	६. ७३.	१
एहि जीवं आयमाणं	४. ९.	१
एषास्मानमा तिष्ठामा	२. १३.	४
ऐतु देवस्त्रायमाणः	१९. ३९.	१
ऐतु प्राण ऐतु मन	५. ३०.	२३
ऐनं निकामो गच्छति	१५. ११.	११
ऐनं प्रियं गच्छति	१५. ११.	७
ऐनं ब्रह्म गच्छति	१५. १०.	८
ऐनं वयो गच्छति	१५. ११.	९
ऐनं भद्रा गच्छत्येनं	१५. ७.	५
ऐनमापो गच्छत्येनं	१५. ७.	३
ऐनमिन्द्रियं गच्छती	१५. १०.	१०
ऐनान्यतामिन्द्राग्नी	६. १०४.	३
ऐन्द्राग्ने पावमानं	११. ७.	६
ऐन्द्राग्ने वर्म बहुलं	८. ५.	१९
ऐभिर्द्यौ सरथं	२०. १३.	४
ऐषां यज्ञमुत यच्चो	१. ९.	४
ऐषु नष्टा वृषाजिनं	६. ६७.	३
औको अस्य मूजयन्त	५. २२.	५
ओ वित्सवायं सख्या	१८. १.	१
ओजश्च तेजश्च सहश्च	१२. ५(२).	१
ओजस्तदस्य तित्तिप	२०. १०७.	२
ओजोस्योदो मे	२. १७.	१
ओता आपः कर्मण्या	६. २३.	२
ओते मे० इन्द्रश्चाग्निश्च	५. २३.	१
ओते मे० इन्द्रश्चाग्निश्च	६. ९४.	३
ओदेन एवोदनं प्रासीन्	११. ३(१).	३१
ओदेनेन यज्ञवचः	११. ३(१).	१९

ओप दर्भ सपमानो	१९. २९.	७
ओपयवो भूतभव्य	११. ५.	२०
ओपधीनामदं वृण	१०. ४.	२१
ओपधीभिर्जज्ञादीभि	१५. १४.	१९
ओपधीरिव रघन्तरेण	८. १०(२).	७
ओपधीरेवासरे रघन्तरे	८. १०(२).	९
अं तन्ती समोपन्ती	१२. ५(६).	८
आदुम्बरेण गणिना	१९. ३१.	१
कः काप्याः पयः	२०. १३०.	४
कः शुश्रिं धेनुं वरुणेन	७. १०९.	१
कः सत सानि वि	१०. २.	६
क इदं कस्मा भदात्	३. २९.	७
क इदं वेद सुते सचा	२०. ५३.	१
	२०. ५७.	११
क एषां कर्करी लिखत	२०. १३२.	८
क एषां दुन्दुभिं हनत	२०. १३२.	९
कण्वः कदीवान्युक्रमीदो	१८. ३.	१५
कण्वा इन्द्रं यद्व्रत	२०. १३८.	३
कण्वा इव भृगवः	२०. १०.	२
	२०. ५९.	२
कण्वेभिर्धृष्ण्या धृपद्	२०. ५२.	३
	२०. ५७.	१६
कतरत्त आ हराणि	२०. १२७.	९
कति देवाः कतमे त	१०. २.	४
कति तु यशा नारद	१२. ४.	४३
कथं गावधी त्रिवृतं	८. ९.	२०
कथं महे भसुराया	५. ११.	१
कथं वातो मेलयति	१०. ७.	३७
कदा मर्तमगाधसं	२०. ६३.	५
कदु दुष्प्रमिन्द्र त्वावतो	२०. ७६.	४
कदु स्तुयन्त क्रतयन्त	२०. ५०.	२
कदु न्यस्याकृतमिन्द्र	२०. २७.	३
कन्नव्यो अतसीनां	२०. ५०.	१
कपृत्रः कपृथमुद्	२०. १३७.	२
कनु कलीकरणाः	११. ३(१).	६
कया नश्चित्र आ भुव	२०. १२४.	१
कर्ममं कृत्वा तिर्यं	४. ७.	३
करीपिणीं फलवतीं	१९. ३१.	३
कर्करीको निधायकः	२०. १३२.	३
कर्णाभ्यां ते कर्णभ्यः	"	८.

कणां श्वावित्तद्वयीद्	५०.	१३.	९.
कर्शकस्य विशकस्य	३.	९.	१
कर्पेदेनं न चैनं	१५.	१३.	१२
कल्याणि सर्वविदे मा	६.	१०७.	४
कविर्न निष्यं विद्यानि	२०.	७७.	३
करयपत्त्वामसृजत	८.	५.	१४
करयपस्य चक्षुरसि	४.	२०.	७
कस्तं प्र वेद क उ तं	९.	१.	६
कस्ते मद इन्द्र रन्त्यो	२०.	७६.	३
कस्त्वा सत्यो मदानां	२०.	१२४.	२
कस्मादङ्गादीप्यते	१०.	७.	२
कस्मान्नु गुल्फावधरा	१०.	२.	२
कस्मिन्नङ्गे तपो अस्याधि	१०.	७.	१
कस्मिन्नङ्गे तिष्ठति	१०.	७.	३
कस्ये वृजाना अति	१८.	३.	१७
कामस्तदग्रे समवर्तत	१९.	५२.	१
कामस्येन्द्रस्य वरुणस्य	९.	२.	६
कामेन मा काम प्रागन्	१९.	५२.	४
कामो ज्ञो प्रपमो नैनं	९.	२.	१९
कालः प्रजा असृजत	१९.	५३.	१०
कालादापः समभवन्	१९.	५४.	१
काले तपः काले ज्येष्ठं	१९.	५३.	८
कालेन यातः पवते	१९.	५४.	२
काले मनः काले प्राणः	१९.	५३.	७
कालेयमङ्गिरा देवो	१९.	५४.	५
कालो अश्वो वहति	१९.	५३.	१
कालो भूतिममृजत	१९.	५३.	६
कालोमू दिवमजनयन्	१९.	५३.	५
कालो यथां समैरयद्	१९.	५४.	४
कालो ह भूतं भव्यं च	१९.	५४.	३
किं भ्रातास्यदनाथं	१८.	१.	१२
किं सुबाहो स्वङ्गुरे	२०.	१२६.	८
किं स्विन्नो राजा जग्रहे	१८.	१.	३३
किमङ्ग त्वा मयवन्	२०.	८९.	३
किमयं तानं वृषाकपि	२०.	१२६.	३
किमया स्क्रम्भः प्र विवेश	१०.	७.	९
किन्नासं च पलितं च	१.	२३.	२
कीर्तिं च वा एष	९.	६(३).	५
कीर्तिश्च यथाश्च पुरःसरा	१५.	२.	८
	१५.	२.	२८

कीर्तिश्च यथाश्चाम्भश्च	१३.	४(२).	१
कुतः कशान्नुतः स्वाव	११.	८.	१२
कुत इन्द्रः कुतः सोमः	११.	८.	८
कुतस्तो जातो कतमः	८.	९.	१
कुम्भीका दूषीकाः	१६.	६.	८
कुलायं कृणवादिति	२०.	१३२.	५
कुलायेधि कुलायं	९.	३.	२०
कुविस्सस्य प्र हि वज्रं	२०.	७८.	३
कुविद्गः यवमन्तो	२०.	१२५.	२
कुत्तार्क पक्कं पृच्छ	२०.	१३०.	६
कुहं देवीं सुहृतं	७.	४९.	१
कुहर्देवानाममृतस्य	७.	४९.	२
कूटयास्य सं शीर्यन्ते	१२.	४.	३
कृणुत धूमं कृषणः	११.	१.	२
कृणोमि ते प्राजापत्य	३.	२३.	५
कृणोमि ते प्राणपानो	८.	२.	११
कृतं न श्वधी वि विनोति	२०.	१७.	५
कृतं मे दक्षिणे हस्ते	७.	५२.	८
कृतव्यधनि विष्य	५.	१४.	९
कृत्याः सन्तु कृत्या	५.	१४.	५
कृत्याकृतं वलगिनं	५.	३१.	१२
कृत्याकृतो वलगिनो	१०.	१.	३१
कृत्यादृषण एवायमयो	१९.	३४.	४
कृत्यादृषियं मणिष्यो	२.	४.	६
कृत्रिमः कङ्कतः शत	१४.	२.	५८
कृन्त दर्भं सपत्रान्मे	१९.	२८.	८
कृष्णं नियानं सद्नाहतस्य	१३.	३	०
कृष्णं नियानं सद्नाहतस्य	६.	२२.	१
	९.	१०.	२८
कृष्णायाः पुत्रो अर्जुनो	१३.	३.	२८
कृतं कृष्णकृतये	२०.	२६.	१
	२०.	४७.	१
	२०.	६९.	११
केन देवां अनु क्षिपति	१०.	७.	२२
केन पर्जन्यमन्वेति	१०.	७.	१३
केन पाष्णीं आधुने	१०.	७.	१
केन श्रोत्रियमाप्नोति	१०.	७.	०
केनापो अन्वतनुत	१०.	७.	१६
केनेमां भूमिमोर्णोत्	१०.	७.	१८
केनेयं भूमिर्विहित	१०.	७.	२४

केयलीन्द्राय

केयलीन्द्राय दुदुहे	८.	९.	२४
केरात वृद्ध उपवृण्य	५.	१३.	५
केरातिका कुमारिका	१०.	४.	१४
को अय युक्ते घुरि	१८.	१.	६
को अर्मुन्याः पयः	२०.	१३०.	३
को अर्घ्य महलिमा	२०.	१३०.	१
को असिधाः पयः	२०.	१३०.	२
को अस्मिन्नापो व्यदधाद्	१०.	२.	११
को अस्मिन्नाणमवयन्	१०.	२.	१३
को अस्मिन्नामदधादेको	१०.	२.	१४
को अस्मिन्नामदधाद्	१०.	२.	१२
को अस्मिन्नेतो न्यदधाद्	१०.	२.	१७
को अस्मै वासः पर्यदधाद्	१०.	२.	१५
को अस्य वाट समभरद्	१०.	२.	५
को अस्य वेद प्रथम	१८.	१.	७
को अस्या नो हुदो	७.	१०८.	१
को ददर्श प्रथमं आपमान	९.	९.	४
को नु गोः क एकऋषिः	८.	९.	२५
को वामथा करते	२०.	१४३.	३
को विराजो मिथुनत्वं	८.	९.	१०
कोशं दुहन्ति कलशं	१८.	४.	३०
कोशबिले रजनि	२०.	१३५.	२
ऋन्दाय ते प्राणाय	११.	२.	३
ऋमध्यमग्निना नाक	४.	१४.	२
ऋत्यादमग्निं प्र हिणोमि	१२.	२.	८
ऋत्यादमग्निं शशमान	१२.	२.	१०
ऋत्यादमग्निमिपितो	१२.	२.	९
ऋत्यादमग्ने रुधिरं	५.	२९.	१०
ऋत्यादानुवर्तयन्	११.	१०.	१८
क्रूरमस्या आशसनं	५.	१९.	५
क्रोड आसीत्तामिशंसस्य	९.	४.	१५
क्रोडो ते स्तां पुरोडाशा	१०.	९.	२५
क्रोयो वृद्धो मन्युराण्डो	९.	७.	१३
कलीवं कृष्योपसिनमयो	६.	१३८.	२
कलीव कलीवं त्वाकं	६.	१३८.	३
क भेप्सन्ती युवती	१०.	७.	६
क भेप्सन्दीप्यत ऊर्ध्वो	१०.	७.	४
कार्धनासाः क यन्ति	१०.	७.	५
काहतं परास्यः	२०.	१२९.	६
कनेणाग्रे स्वेन सं	२.	६.	४

क्षिप्रं वै तस्य वृच्छन्ति	१२.	५(६).	४
क्षिप्रं वै तस्य वास्तुपु	१२.	५(६).	३
क्षिप्रं वै तस्यादहनं	१२.	५(६).	२
क्षिप्रं वै तस्याहनने	१२.	५(६).	१
क्षीरे मा मन्ये यतमो	५.	२९.	७
क्षुत्क्षिरिण यनिष्ठः	९.	७.	१२
क्षुद्रेभ्यः स्वाहा	१९.	२२.	६
	१९.	२३.	२१
क्षुधामारं तृष्णामार	४.	१७.	६
क्षुरपविरीक्षमाणा	१२.	५(३).	९
क्षुरपविर्धृत्युर्भूत्वा	१२.	५(६).	२
क्षेत्रियात्ता निर्कृत्या	२.	१०.	१
स्वहरेधिचक्रमां खर्त्रिकां	११.	९.	१६
खण्वत्वाद् सैमत्वाद्	४.	१५.	१५
खलः पात्रं स्यावंसत्ता	११.	३(१).	९
खे रथस्य खेनसः खे	१४.	१.	४१
गृणास्तोप गायन्तु	४.	१५.	४
गणेशः स्वाहा	१९.	२२.	१६
गन्धर्वास्तरसः सर्पांश्च	८.	८.	१५
गन्धर्वास्तरसो भूमौ	११.	६.	४
गन्धारिभ्यो मृजवद्भयो	५.	२२.	१४
गमन्नस्ये वसन्त्या हि	२०.	९४.	५
गर्भं ते मित्रावरुणौ	५.	२५.	४
गर्भं वेदिं सिनीवालि	५.	२५.	३
गर्भं नु नो जनिता	१८.	१.	५
गर्भो० धनस्पतीनाम	५.	२५.	७
गर्भो० हिमवतामुत	६.	९५.	३
गायत्रेण प्रति मिमीते	९.	१०.	२
गायत्र्युष्णिगनुष्टुब्	१९.	२१.	१
गावः सन्तु व्रजाः सन्त्वयो	९.	४.	२०
गावां भगो गाव इन्द्रो	४.	२१.	५
गिर्यन्ते पर्वता हिमवन्तो	१२.	१.	११
गिरा वग्ने न संभृतः	२०.	४७.	३
	२०.	१३७.	१४
गिरावरगगांष्टु	६.	६९.	१
गिरिमेनो आ वशय	२.	२५.	४
गिरारुद्रात्रजमानां	२०.	९४.	८
गिर्वर्णः पाहि नः सुतं	२०.	२.	६
गीर्भिरुर्ध्वान्कल्पयित्वा	१३.	१.	५४
गुदा भासन्तिस्त्रीवालयाः	९.	४.	२४

युद्धमेवी युद्धपतिर्भवति	८.	१०(१).	३
युद्धाण प्रापाणो सकृत्तो	११.	१.	१०
युद्धामि ते सौमगत्वाय	१४.	१.	५०
गोभिरेरेमामति० विश्वाम्	२०.	१७.	१०
	३०.	९४.	१०
गोभिरेरेमामति० चित्रे	७.	५२.	७
	२०.	८९.	१०
गोभिष्ठा पाटुषभो	१०.	२७.	१
गोन्धो अभोभ्यो नगो	९.	३.	१३
गोसर्नि वाचमुदेयं	३.	२०.	१०
गौरीमेदिभि वत्सं	९.	१०.	६
गौरिन्मिमाय सल्लिर्न	९.	१०.	२१
गौरेव तान्हन्यमाना	५.	१८.	११
ग्रामणीरसि ग्रामनी	१९.	३१.	१२
ग्राहिं पाप्मानमति तौ	१२.	३.	१८
ग्राष्ठा गृहाः सं सृज्यन्ते	१२.	२.	३९
ग्रीवाभ्यस्त उष्णिहाभ्यः	२.	३३.	२
	२०.	९६.	१८
ग्रीवास्ते कृत्ये पादौ	१०.	१.	२१
ग्रीवास्ते भूमे वर्षाणि	१२.	१.	३६
ग्रीव्यो हेमन्तः शिशिरो	६.	५५.	५
ग्रीव्येन मासौ दक्षिणाया	१५.	४.	६
ग्रीव्यो मासौ गोमारा	१५.	४.	५
घूर्मः समिद्धो भग्निः	८.	८.	१७
घर्म इषाभितपन्दर्भे	१९.	२८.	३
घृतं ते अग्ने दिव्ये	७.	८७.	६
घृतं प्रोक्षन्ती सुभगा	१०.	९.	११
घृतमप्सराभ्यो वह	७.	१०४.	२
घृतस्य गृतिः समनाः	१९.	५८.	१
घृतहृदा मधुकृत्याः	४.	३४.	६
घृतादुल्लुप्तं मधुना	५.	२८.	१४
घृतादुल्लुप्तो भूमिर्हो	१९.	३३.	२
घृतादुल्लुप्तो सद्य	१९.	४६.	६
घृतेन त्वा समुक्षाम्यमा	१९.	२७.	५
घृतेन सीता मधुना	३.	१७.	९
घोरा ऋषयो नगो	२.	३५.	४
चक्षुः श्रोत्रं यशो	११.	५.	२५
चक्षुरसि चक्षुर्मे दाः	२.	१७.	६
चक्षुर्मुसलं काम	११.	३(१).	३
चक्षुषा ते चक्षुर्हन्मि	५.	१३.	४

चक्षुषौ हेते मनसो	५.	६.	९
चतस्रश्च मे चत्वारिंशच्च	५.	१५.	४
चतस्रो दिवः प्रदिश	१.	११.	२
चतुरः कुम्भांश्चतुर्था	४.	३४.	७
चतुर्दंष्ट्राञ्छयावदतः	११.	९.	१७
चतुर्दंष्ट्रार्चभ्यः म्याता	१९.	२३.	११
चतुर्था रेतो अभवद्	१०.	१०.	२९
चतुर्ननो अष्टकृत्यो	११.	२.	९
चतुर्वारं वच्यत आश्रम	१९.	४५.	४
चतुर्दंष्टार आश्रयिष्यातु	११.	७.	१९
चतुष्टयं युज्यते संहितान्तं	१०.	२.	३
चतुरात्रः पञ्चरात्रः	११.	७.	११
चत्वारि यापपरिमिता	९.	१०.	२७
चन्द्रमा भस्वन्तरा	१८.	४.	८९
चन्द्रमा नक्षत्राणामपिपतिः	५.	२४.	१०
चन्द्रमा नक्षत्रैश्चन्द्रमत्	१९.	१९.	४
चन्द्रमा मनसो जातश्चक्षोः	१९.	६.	७
चन्द्र यतो तपस्तेन	२.	२२.	१
चन्द्र यतो तेजस्तेन	२.	२२.	५
चन्द्र यतोर्विस्तेन	२.	२२.	३
चन्द्र यतो शोचिस्तेन	२.	२२.	४
चन्द्र यतो हरस्तेन	२.	२२.	२
चरुं पञ्चविलमुखं	११.	३(१).	१८
चरेदेवा व्रीहायणा	१२.	४.	१६
चित्तिरा उपवर्हणं	१४.	१.	६
चित्रं देवानां केतुर्गनीकं	१३.	२.	३४
	२०.	१०७.	१३
चित्रं देवानामुदगादनीकं	१३.	२.	३५
	२०.	१०७.	१४
चित्राधिकित्वान्महिषः	१३.	२.	३२
चित्राणि साकं दिवि	१९.	७.	१
चेतो हृदयं यकृन्नेषा	९.	७.	११
च्युता चेयं वृहत्यच्युता	९.	२.	१५
छन्दःपक्षे उपसा	८.	९.	१२
छन्दांसि यतो मस्तः	५.	२६.	५
छिनत्स्यस्य पितृबन्धु	१२.	५(५).	५
छिन्धि दर्भं सप्तजान्मे	१९.	२८.	६
छिन्ध्या छिन्धि प्र	१२.	५(६).	५
जगता सित्युं दिव्यस्कन्मा	९.	१०.	३
जङ्गिहोसि जङ्गिहो	१९.	३४.	१

जमिनी जम्मादिशरा	२.	४.	२
जमानः स्तोमं सहसे	२०.	८७.	३
जन्म विध्वंसी बद्धा	१२.	१.	४५
जनादिध्वजनीनान्	७.	४६.	१
जनाय चिप ईवन	२०.	९०.	२
जनि विव प्रति हर्षासि	१२.	३.	२३
जनिपन्ति नायग्रवः	१४.	२.	७२
जरां सु गच्छ परि	१९.	२४.	५
जरायुजः प्रथम उस्त्रियो	१.	१२.	१
जरायं त्वा परि ददामि	३.	११.	७
जवस्ते अर्षचिहितो	६.	९२.	२
जहि त्वं काम मम ये	९.	२.	१०
जहि दर्ग सपन्नान्ते	१९.	२९.	९
जाग्रदुष्यन्त्यं स्वप्ने	१६.	६.	९
जातवेदो नि पतय	६.	७७.	३
जातो व्यस्यत्पित्रो	२०.	३४.	१६
जागीत स्मैर्न परमे	६.	१२३.	२
जायमानाभि आपते	१२.	४.	१०
जाया हृदो अम्भरसो	४.	३७.	१२
जात्रापेणाभि पिञ्चत	६.	५७.	२
जितमस्माकं मभ्यष्टां	१६.	९.	१
जितमस्माकं मभ्यष्टां इदमह	१०.	५.	३६
जितमस्माकं मृतमस्माकं	१६.	८.	१
	१६.	८.	३०
जितमस्माकं स आङ्गिरसानां	१६.	८.	१५
जितमस्माकं स आयर्वणानां	१६.	८.	१७
जितमस्माकं स आर्तवानां	१६.	८.	२१
जितमस्माकं स आर्षेयाणां	१६.	८.	१३
जितमस्माकं स इन्द्राङ्गयोः	१६.	८.	२७
जितमस्माकं स ऋतूनां	१६.	८.	२०
जितमस्माकं स ऋषीणां	१६.	८.	१२
जितमस्माकं स देवजानीनां	१६.	८.	९
जितमस्माकं स धापावृधिन्योः	१६.	८.	२६
जितमस्माकं स निर्ऋत्याः	१६.	८.	५
जितमस्माकं स निर्भृत्याः	१६.	८.	७
जितमस्माकं स पराभृत्याः	१६.	८.	८
जितमस्माकं स प्रजापतेः	१६.	८.	११
जितमस्माकं स बृहस्पतेः	१६.	८.	१०
जितमस्माकं स मासानां	१६.	८.	२२
जितमस्माकं स मित्रावरुणयोः	१६.	८.	२८

जितमस्माकं स रातो	१६.	८.	२९
जितमस्माकं स वनस्पतीनां	१६.	८.	१८
जितमस्माकं स वानस्पत्यानां	१६.	८.	१९
जितमस्माकं सोङ्गिरसां	१६.	८.	१४
जितमस्माकं सोमपर्वणां	१६.	८.	१६
जितमस्माकं सोमभृत्याः	१६.	८.	६
जितमस्माकं सोमगसानां	१६.	८.	२३
जितमस्माकं सोमोपप्रयोः	१६.	८.	२४
जितमस्माकं सोमोः	१६.	८.	२५
जिह्वा ज्या भवति	५.	१८.	८
जिह्वाया अग्रे भुज	१.	३४.	२
जीवं द्यन्ति वि नय	१४.	१.	४६
जीवतां ज्योतिरभ्ये	८.	२.	२
जीवतां अरुच्यती	८.	७.	६
जीवतां आयमाणां	८.	२.	६
जीवला नाम ते माता	१९.	३९.	३
जीवला स्य जीव्यासं	१९.	६९.	४
जीवानामायुः प्र तिर	१२.	२.	४५
जीवा स्य जीव्यासं	१९.	६९.	१
जिविभ्यस्ता समुदे	८.	१.	१५
जिविम शरदः शतम्	१९.	६७.	२
जुष्टो दध्ना अतिथि	७.	७७.	९
जुष्टांधार धामुप	१८.	४.	५
जुर्णि पुनर्वो यन्तु	२.	२४.	५
ज्यके परि णो नमा	१.	२.	२
ज्यायोपा दुन्दुभयो	५.	२१.	९
ज्यायस्वन्तर्धित्तो	३.	३०.	५
ज्यायान्निमित्तोसि	९.	२.	२३
ज्येष्ठभ्यां जातो विष्टो	६.	११०.	२
ज्योतिष्मतो लोकाअपति	९.	६६.	१४
तं वेमिस्था नमस्विन	२०.	९२.	१४
तं जहि तेन मन्दस्व	१६.	७.	१२
तं ते मदं गुणीमसि	२०.	६१.	१
तं त्वा वाजेषु पाणिनं	२०.	६८.	९
तं त्वा स्वम विनः स त्वं	१९.	५७.	४
तं त्वा स्वम विनः स नः	१६.	५.	३
	१६.	५.	१०
तं त्वौदनस्य पृच्छामि	११.	३१.	२२
तं दितिधादितिभेदा	१५.	६.	२०
तं धाता प्रत्यमुञ्चत	१०.	६.	२१

तं पुण्यं गन्धं गन्धर्वा	८. १०(५).	८
तं पृच्छन्ती वज्रहस्तं	२०. ३६.	५
तं प्रजापतिश्च० पितामहश्चात्	१५. ६.	२५
तं प्रजापतिश्च० पितामहश्चात्	१५. ७.	२
तं बृहत् १५००	१५. २.	२
तं भूमिश्चाग्निश्चोपघयश्च	१५. ६.	२
तं यत् प्राहुषा प्रोक्षन्	१५. ६.	११
तं यथापदियं च	१५. २.	१०
तं वत्सा उप तिष्ठन्त्येक	१३. ४(१).	६
तं वर्धयन्तो मतिभिः	२०. ९.१.	९
तं वां रयं वयमथा	२०. १४३.	१
तं वृक्षा अप सेज्जन्ति	५. १५.	५
तं वैरुषं च वैराजं	१५. २.	१६
तं वो दक्षमश्रुतापदं	२०. ९.	१
	२०. ४९.	४
तं वो धिया नव्यस्या	२०. ३६.	७
तं वो वाजानां पति	२०. ६४.	६
तं वयैतं च मौयम्	१५. २.	२२
तं श्रद्धा च यथाश्च	१५. ७.	४
तं सभा च समितिश्च	१५. ९.	२
तं सभाभोति जूतिभिः	१३. २.	१५
तं सुष्टुत्या विवासे	२०. ४४.	३
तं हि स्वराजं वृषभं	२०. ११३.	२
तत्त्वमन्त्राश्च वरासेन	५. २२.	१२
तत्त्वमन्त्रजतो गच्छ	५. २२.	७
तत्त्वमन्त्राल वि गद्	५. २२.	६
तत् तन्तुमन्त्रेके तरन्ति	६. १२२.	२
तत्त्वमन्त्रया जिहया	११. ३(२).	५
तत्त्वमन्त्रया प्रतिष्ठया	११. ३(२).	१८
तत्त्वमन्त्रयाभ्यां पादाभ्यां	२१. ३(२).	१५
तत्त्वमन्त्रयाभ्यां प्रपदाभ्यां	११. ३(२).	१६
तत्त्वमन्त्रयाभ्यां श्रोत्राभ्यां	१२. ३(२).	२
तत्त्वमन्त्रयाभ्यां हस्ताभ्यां	११. ३(२).	१७
तत्त्वमन्त्रयाभ्यामक्षीभ्यां	१५. ३(२).	३
तत्त्वमन्त्रयाभ्यामष्टीवद्भ्यां	११. ३(२).	१४
तत्त्वमन्त्रयाभ्यामूर्ध्वभ्यां	११. ३(२).	१३
तत्त्वमन्त्रयेन धृष्टेन	११. ३(२).	९
तत्त्वमन्त्रयेन मुखेन	११. ३(२).	४
तत्त्वमन्त्रयेन वस्तिना	११. ३(२).	१२
तत्त्वमन्त्रयेन व्यचसा	११. ३(२).	८

तत्त्वमन्त्रयेन शीर्ष्णा	११. ३(२).	१
तत्त्वमन्त्रयेनोदरेण	११. ३(२).	११
तत्त्वमन्त्रयेनोत्तरा	११. ३(२).	१०
तत्त्वमन्त्रयेन प्राणाने	११. ३(२).	७
तत्त्वमन्त्रयेनैतैः प्राणी	१२. ३(२).	६
तत्त्वमन्त्रयेनैतैः मायन्तु	५. २४.	१७
तत्त्वा अवरे ते मायन्तु	५. २४.	१६
तत्त्वा यामि सुवीर्यं	२०. ९.	३
	२०. ४९.	६
तत्त्वमन्त्रयेन देवत्वं	२०. १२३.	१
तथा तद्ग्रे कृणु	५. २९.	२
तद्गिराह० पूषा	१६. ९.	२
तद्गिराह० वृद्धस्पतिः	८. ५.	५
तद्ग्रे चक्षुः पति धेहि	८. ३.	२१
तद्ग्रे चित्तं उक्थिष्यो	२०. ६१.	३
तद्ग्रेष्वा अग्ने देवाः	१६. ६.	११
तद्ग्रेष्वा मित्रावरुणा	१५. ११.	६
तद्ग्रेष्वा भुवनेषु ज्येष्ठं	५. ६.	१
	२०. १०७.	४
तद् पु ते महत्पुत्र्युजम्	५. १.	५
तद्ग्रेष्वा भवत्तुलाम	१५. १.	३
तद्ग्रेष्वा च तपश्च सत	८. १०(४).	१६
तद्ग्रेष्वा समगच्छन्त	१०. १०.	१७
तद्ग्रेष्वा एवं विदुषे	८. १०(६).	१
तद्ग्रेष्वा विद्वान्नात्य उद्भूते	१५. १२.	१
तद्ग्रेष्वा विद्वान्नात्य एका	१५. १३.	१
तद्ग्रेष्वा विद्वान्नात्यश्चतुर्व्यां	१५. १३.	७
तद्ग्रेष्वा विद्वान्नात्यस्तुतीयां	१५. १३.	५
तद्ग्रेष्वा विद्वान्नात्योतिथि	१५. ११.	१
तद्ग्रेष्वा विद्वान्नात्यो द्वितीयां	१५. १३.	३
तद्ग्रेष्वा विद्वान्नात्यो परि	१५. १३.	९
तद्ग्रेष्वा विद्वान्नात्यो राशो	१५. १०.	१
तद्ग्रे अयवर्षः शिरो	१५. २.	२७
तद्ग्रे उन्मयापति	२०. १३२.	४
तद्ग्रे सर्पा उप	८. १०(५).	१६
तद्ग्रेष्वा परमं पदं	७. २७.	७
तद्ग्रे गृह्णा सवति	५. १९.	८
तद्ग्रे गाय सुते सचा	२०. ७८.	१
तद्ग्रेष्वा त्वत्तम्य	५. १२.	२
तद्ग्रे वागिन्तन्वं	६. ९२.	३

तनुस्तन्वा

तनुस्तन्वा मे सहे	१०. ६१. १
तन्त्रमेकं युवती	१०. ७. ४२
तन्नस्तुरीपमद्भुतं	५. २७. १०
तन्नो वि षोचो यदि	२०. ३६. ४
तन्मित्रस्य वरुणस्या	२०. १२३. २
तन्वं स्वर्गो बहूया वि	१२. ३. ५४
तपनो अस्मि पिशाचानां	४. ३६. ६
तपथैवास्तां० त आसं	११. ८. २
तपथैवास्तां० तपो ह	११. ८. ६
तपसा ये अनाष्ट्या	१८. २. १६
ततो पां धर्मो नषातु	७. ७७. ५
तमाहवनीयश्च गार्हपत्यश्च	१५. ६. १४
तमितिहासश्च पुराणं	१५. ६. ११
तमिदं निगतं सहः	१३. ४(१). १२
तमिदं निगतं सहः० य एतं	१३. ४(२). ७
तमिन्द्रं जोहवीमि मय्या	२०. ५५. १
तमिन्द्रं पाजयामसि	२०. ४७. १
	२०. १३७. १२
तमिन्द्रं मदमा गहि	२०. २४. २
तमिमं देवता मणिं	१०. ६. २९
तमीमह इन्द्रमस्य	२०. ३६. ३
तमु नः पूर्वं पितरो	२०. ३६. २
तमु मुहि यो अन्तः	६. १. २
तमुच्यथ सामानि च	१५. ६. ८
तपृतं च सत्त्वं च	१५. ६. ५
तपृतवश्चार्तवाथ	१५. ६. १७
तम्यभि म गायत	२०. ६१. ४
	२०. ६२. ८
तपायुदे प्रणुत्ताना	११. ९. २०
तपाहं शत्रून्ताक्ष	२. २७. ५
तपोरहं परितृप्त्यन्त्यो	१०. ७. ४३
तरणिर्विषदर्सतो	१३. २. १९
	२०. ४७. १६
तरी मन्त्रासु प्रयशु	५. २७. ६
तर्दं है पतङ्गं है	६. ५०. २
तर्दापते वषापते	६. ५०. ३
तव पतस्रः प्रदिशस्तव	११. २. १०
तव च्यौत्रानि यज्ञहस्त	२०. ३७. ५
तव त्पदिन्द्रियं बृहत्	२०. १०६. १
तव धौरिन्द्रं पौंस्यं	२०. १०९. २

तव मते नि विदन्ते	४. २५. ३
तवेदं विश्वमभितः	२०. ८७. ६
तस्तुवं न तस्तुवं	५. १३. ११
तस्मा अभ्यो भवन्	९. ६(५). ६
तस्मा अरं गमाम	१. ५. ३
तस्मा उदीच्या दिशः	१५. ४. १०
तस्मा उदीच्या दिशो	१५. ५. ८
तस्मा उपन्त्यो	९. ६(५). ४
तस्मा उपा हिङ्गोति	९. ६(५). १
तस्मा ऊर्ध्वाया दिशः	१५. ४. १६
तस्मा ऊर्ध्वाया दिशो	१५. ५. १२
तस्मात्पितृभ्यो मास्युपमा	८. १०(३). ४
तस्मादमुं निर्भजामो	१६. ८. २
	१६. ८. ३१
तस्माद्या अजायन्त	१९. ६. १२
तस्मादेवेभ्योर्धमासे	८. १०(३). ६
तस्माद्यथात्सर्वद्भुतः	१९. ६. १४
तस्माद्यथात्सर्वद्भुतः	१९. ६. १३
तस्माद्भनस्पतीनां संवत्सरे	८. १०(३). २
तस्मादै मादणानां	१२. ५(३). ६
तस्मादै विद्वान्युष	११. ८. ३२
तस्मान्मनुष्येभ्य उभययु	८. १०(३). ८
तस्मिन्दिहण्यये फोरो	१०. २. ३२
तस्मै घृतं मुरां मध्वन्न	१०. ६. ५
तस्मै दक्षिणाया दिशः	१५. ४. ४
तस्मै दक्षिणाया दिशो	१५. ५. ४
तस्मै ध्रुवाया दिशः	१५. ४. १३
तस्मै ध्रुवाया दिशो	१५. ५. १०
तस्मै प्रतीच्या दिशः	१५. ४. ७
तस्मै प्रतीच्या दिशो	१५. ५. ६
तस्मै प्राच्या दिशः	१५. ४. १
तस्मै प्राच्या दिशो	१५. ५. १
तस्मै मात्वायासन्द्री	१५. ३. ३
तस्मै सर्वेभ्यो अन्त	१५. ५. १४
तस्य अनु निमज्जनम्	२०. १३१. २
तस्य देवबनाः परिष्कन्दा	१५. ३. १०
तस्य प्राशं त्वं बहि	२. २७. ७
तस्य धान्यस्य	१५. १५. १
	१५. १८. १
तस्य० । एकं तदेपा	१५. १७. १०

तस्य० । यदादित्य	१५.	१७.	०.
तस्य० । योग्य चतुर्थः	१५.	१५.	६
तस्य० । योग्य चतुर्थोपायः	१५.	१६.	४
तस्य० । योग्य चतुर्थो व्यान	१५.	१७.	४
तस्य० । योग्य द्वितीयः	१५.	१५.	५
तस्य० । योग्य द्वितीयोपायः	१५.	१६.	३
तस्य० । योग्य द्वितीयो व्यानः	१५.	१७.	३
तस्य० । योग्य द्वितीयः	१५.	१५.	४
तस्य० । योग्य द्वितीयोपायः	१५.	१६.	२
तस्य० । योग्य द्वितीयो व्यान	१५.	१७.	२
तस्य० । योग्य पञ्चमः	१५.	१५.	७
तस्य० । योग्य पञ्चमोपायः	१५.	१६.	५
तस्य० । योग्य पञ्चमो व्यान	१५.	१७.	५
तस्य० । योग्य प्रथमः	१५.	१५.	३
तस्य० । योग्य प्रथमोपायः	१५.	१६.	१
तस्य० । योग्य प्रथमो व्यानः	१५.	१७.	१
तस्य० । योग्य षष्ठः	१५.	१५.	८
तस्य० । योग्य षष्ठोपायः	१५.	१६.	६
तस्य० । योग्य षष्ठो व्यानः	१५.	१७.	६
तस्य० । योग्य सप्तमः	१५.	१५.	९
तस्य० । योग्य सप्तमोपायः	१५.	१६.	७
तस्य० । योग्य सप्तमो व्यानः	१५.	१७.	७
तस्य० । समानमयं	१५.	१७.	८
तस्याः कुवेरो पैश्वपो	८.	१०(५).	१०
तस्याः सोमो राजा वत्स	८.	१०(४).	१४
तस्या आहननं कृत्या	१२.	५(५).	१
तस्या इन्द्रो वत्स आसीचगतः	८.	१०(५).	२
तस्या इन्द्रो वत्स आसीद्	८.	१०(२).	५
तस्या ग्रीष्मश्च यस्तन्तश्च	१५.	३.	४
तस्या मनुर्वैवस्वतो	८.	१०(४).	१०
तस्यायू सर्वा नक्षत्रां	१३.	४(३).	७
तस्यायूतस्येमं धलं	८.	७.	२२
तस्यामिवास्त्य तदेवतायां	१५.	१३.	१४
तस्या यमो राजा वत्स	८.	१०(४).	६
तस्या विरोचनः प्राहादि	८.	१०(४).	२
तस्याधिभयः सौर्यवर्चसो	८.	१०(५).	६
तस्यास्तक्षको पैशालेयो	८.	१०(५).	१४
तस्येदं धर्मस्तेजः	१६.	८.	४
	१६.	८.	३३
तस्येमे नव कोशा	१३.	४(१).	१०

नस्येमे सर्वे दानव	१३.	४(३).	६
तस्यैव मास्त्रो गणः	१३.	४(३).	८
तस्योदनस्य बृहस्पतिः	१३.	३(३).	३
तां त्रिषाभिनगणा	८.	१०(५).	१२
तां देवः सवितायोक्तः	८.	१०(५).	३
तां देवमनुष्या अमुष्य	८.	१०(२).	२
तां देवा अमीमांसन्त	१२.	४.	४२
तां दिव्योत्सोयोक्तः	८.	१०(५).	३
तां धृतराष्ट्र गेयवतो	८.	१०(५).	१५
तां धूपं छिन्नमा	१४.	०.	३८
तां धृषी पैन्वोयोक्तः	८.	१०(५).	११
तां बृहस्पतिराङ्गितो	८.	१०(४).	१५
तां मायाममुष उप	८.	१०(५).	४
तां मे सहस्रांशो देवो	४.	२०.	४
तां रजतनाभिः कावेरको	८.	१०(५).	११
तां वसुकिः सौर्यवर्चसो	८.	१०(५).	७
तां सविः सत्यसवां	७.	१६.	१
तांस्वं प्र चिन्दि	१०.	३.	१६
तां स्वधां पितर उप	८.	१०(५).	८
तां ह जरितनः श्रम्यगृष्णं	२०.	१३५.	७
ता अथरादुदीचरावृष्यन्	१२.	२.	४१
ता अपः शिवा अपो	१०.	२.	५
ता अर्पन्ति शुभ्रियः	२०.	४८.	२
ता अस्य नमसा सहः	२०.	१००.	३
ता अस्य धृष्टनायुवः	२०.	१००.	२
ता नः प्रजाः सं दुहतां	१२.	२.	१६
तानश्च निः शृणीहि	३.	५.	२
तानि कल्पद्रव्यचारी	११.	५.	२६
तानि सर्वोप्यप क्रामन्ति	१२.	७(२).	५
तान्स्त्वयोजाः प्र दह	४.	३६.	१
तावुवं न तावुवं न	५.	१३.	१०
तामन्तको मात्यवोधात्तां	८.	१०(५).	७
तामाददानस्य ब्रह्मगवीं	१२.	५(१).	५
तामासन्दी मात्य आरोहन्	१५.	३.	०
तामुपादयन्त	८.	१०(२).	३
तामूर्वा देवा उप	८.	१०(५).	४
ताष्टीपीरो सभिः	५.	२०.	१५
ता वसिष्णं मन्दिनं	२०.	३१.	१
ताग्दां चकुस्तति	१२.	३.	२
तावन्तो अस्य महिमान	१०.	६.	३

तावांते मयवन्महिमो	१३. ४(४). १६
तासामिका हरिद्रिका	२०. १२०. ३
तासु त्वान्तप्ररम्या	२. १०. ५
तास्ते रक्षन्तु तव	९. ५. ३८
तिग्ममर्नीकं विदितं	४. २७. ७
तिग्मो विश्राजन्तन्त्रं	१३. २. ३३
तिरश्चिगजेरसितात्	७. ५८. १
तिर्यग्विलक्ष्यमम ऊर्ध्वं	१०. ८. ९
तिष्ठारो तिष्ठ पर	१. १७. २
तिष्ठश्च मे विश्राय	५. १५. ३
तिष्ठो जिह्वा वरुणस्थान्त	१०. १०. २८
तिष्ठो दिवस्तिष्ठः पृथिवीः	४. २०. २
तिष्ठो दिवस्तिष्ठः पृथिवी	१०. २७. ३
तिष्ठो दिवो भयत्युत्त	१९. २२. ४
तिष्ठो देवीर्महि नः	५. ३. ७
तिष्ठो माद्वीन्पितृन्	९. ९. १०
तिष्ठो मात्रा गन्धर्वाणां	३. २४. ६
तिष्ठो ह प्रजा अत्यायमा	१०. ८. ३
तीक्ष्णीयांसः परशो	३. १९. ४
तीक्ष्णेनाग्रे चक्षुषा	८. ३. २
तीक्ष्णेपवो नाक्षणा	५. १८. ९
तीक्ष्णो रात्रिः शिखरी	१९. ३३. ४
तीक्ष्णं नित प्रवतो	१८. ४. ७
तीक्ष्णस्यामिवपसो	२०. ९६. १
तुभ्येतुभ्ये य उत्तरे	२०. ७०. १३
तुभ्यं वातः पवतां	८. १. ५
तुभ्यं मुतास्तुभ्यमु	२०. ९६. २
तुभ्यमग्रे पर्यवहन्	१४. २. १
तुभ्यमारण्याः परशो	११. २. २४
तुभ्यमेव वरिम्	२. २८. १
तुभ्येदिन्द्र स्व भोक्ते	२०. २४. ८
तुभ्येदिमा सवना शूर	२०. ७३. १
तुरण्यवो मयुमन्तं	२०. ११९. २
तुराणामतुराणां	७. ५२. २
तुविश्रीवो वपोदरः	२०. ५. २
तृचेभ्यः स्वाहा	१९. २३. १९
तृणानि प्रातः सोमो	९. ७. २२
तृणैरावृता पलदान्	९. ३. १७
तृतीयकं विकृतीयं	५. २९. १
तृतीय्यः शङ्खेभ्यः	१९. २८. १०

तृन्धि दर्भं सपवान्ते	१०. २०. ३
तृष्टमेतत्तदुक्तमपा	१४. १. २९
तृष्टसि तृष्टिका विषा	७. ११८. २
तृष्टिकं तृष्टयन्दन	७. ११८. १
तृष्णामारं शुश्रूषामार	४. १७. ७
ते कुष्टिकाः सरमार्य	९. ४. १६
ते कृषिं य सस्यं य	८. १०(४). १२
ते त्वा मदा भमदन्	२०. २१. ६
ते त्वा मदा इन्द्र	२०. १२. ५
ते त्वा रक्षन्तु ते त्वा	८. १. १४
ते देवेभ्य आ वृध्यन्ते	१२. २. ५०
तेयराधः० न यैवाध	३. ६. ७
तेयराधः० न सायक	९. २. १२
तेन तमभ्यतिसृजामो	१६. १. ५
तेन भूतेन हविषायमा	६. ७८. १
तेनेपितं तेन जातं	१२. ५३. ९
तेनैनं विष्याम्यभूत्यैनं	१६. ७. १
तेमुष्मे परा वदन्त्व	१६. ६. ७
तेनदन्धयमा वस्र	५. १७. १
ते वृक्षाः सह तिष्ठति	२०. १३१. १३
तेषां न कथनाहोता	९. १(६). ४
तेषां प्रज्ञानाय यज्ञ	११. ३(३). ४
तेषां तवैषामाशाना	११. ९. २६
तेषामासन्नानामतिथि	९. ६(२). ४
ते सत्येन मनसा गोपति	२०. ९१. ८
तैस्त्वा सर्वैरभि प्यामि	४. १६. ९
तोदी नामासि कन्या	१०. ४. २४
तौविलिकेलेलयावाय	६. १६. ३
त्यमू य वारिन् देयवृत्तं	७. ९०. १
वपु भस्म हरितं वर्ण.	१०. १०. १
वपुः केशिनः कृत्वा	९. १०. २६
वपुः पोर्णरक्षति	५. १०. ३
वपुः सुपर्णा उपरस्य	१. ४. ५
वपुः सुपर्णाक्षिता	५. २८. ८
वपुःस्त्रिभुदेवतास्त्रीणि	१०. ७७. १०
वयोद्वन्द्वेभ्यः स्वाहा	१९. २३. १०
वयो दासः आज्ञनस्य	४. ९. ८
वयो लोकः संमिता	१२. ३. २०
व्रातामिन्द्रमवितारमिन्द्रं	७. ९१. १
व्रायज्यं नो भवविषाम्यो	९. २. ३

प्रायन्तामिमं देवाश्चायन्तां	४. १३. ४	त्वं नो मेघे प्रथमा	६. १०८. १
प्रायन्तामिमं पुरुषं	८. ७. २	त्वं भूमिमयेव्योजसा	१९. ३३. ३
प्रायमाणे विश्वजिते मा	६. १०७. २	त्वं मणीनामधिषा	१९. ३१. ११
त्रिशङ्गामा वि राजति	६. ३१. ३	त्वं रक्षसे प्रदिशश्च	१७. १. १६
	२०. ४८. ६	त्वं वर्मासि सप्रथः	२०. १८. ६
विः शास्त्रभ्यो भद्रिरेभ्यः	१९. ३९. ५	त्वं धीरुषां श्रेष्ठतमा	६. १३८. १
त्रिकुक्षुकेभिः पबते	१८. २. ६	त्वं वृषास्तु मपयन्नग्रं	२०. १२८. १३
त्रिकुक्षुकेषु चेतनं	२०. ११०. ३	त्वं सिन्धूखासृजो	२०. ९५. ३
त्रिकुक्षुकेषु महियो	२०. ९५. १	त्वं सुतस्य पीतये	२०. ६९. ४
त्रिते देवा भयूज	६. ११३. १	त्वं स्त्री त्वं पुमानसि	१०. ८. २७
त्रिभिः पद्भिर्धर्मोद्भूत	१९. ६. २	त्वं ह त्वत्सप्तभ्यो	२०. १३७. १०
त्रिर्यातुधानः प्रसितिं	८. ३. ११	त्वं ह त्वत्प्रतिमानमोषो	२०. १३७. ११
त्रिशार्पणं त्रिककुदं	५. २३. ९	त्वं ह त्वदिन्द्रं कुत्स	२०. ३७. २
त्रिपन्थे तमसा त्वममित्रा	११. १०. १९	त्वं हि नः पिता पत्सो	२०. १०८. २
त्रिषु पात्रेषु तं सोममा	१०. १०. १२	त्वं हि मन्यो भभिभूत्योषाः	४. ३२. ४
त्रिष्टा देवा भजनयन्	१९. ३४. ६	त्वं हि विश्वतोमुख	४. ३३. ६
त्रीणि च्छन्दांसि कवयो	१८. १. १७	त्वं हि शश्वतीनामिन्द्र	२०. ६४. ३
त्रीणि ते कृष्ट नामानि	१९. ३९. २	त्वं हि स्तोमवर्धन	२०. २९. १
त्रीणि पदानि स्त्री	१८. ३. ४०	त्वं ह्यङ्ग वरुण बवीषि	५. ११. ७
वीणि पदा वि चक्रमे	७. २७. ५	त्वं ह्यङ्ग वरुण स्वधा	५. ११. ५
त्रीणि वै वशाज्जातानि	१२. ४. ४७	त्वज्जातास्तस्यि चरन्ति	१२. १. १५
त्रीण्युष्टस्य नामानि	२०. १३२. १३	त्वमग ईदितो ज्ञातव्यदो	१८. ३. ४२
त्रीणांकांक्षीन्तसमुद्रां	१९. २७. ४	त्वमग्रे प्रतुभिः केतुभि	१३. ३. २३
त्रेधा ज्ञातं जन्मनेदं	५. २८. ६	त्वमग्रे यातुधानानुप	१. ७. ७
त्रेधा भागो निहितो	११. १. ५	त्वमग्रे वतषा भसि	१९. ५९. १
त्र्यायुषं बमदग्नेः कवयपस्य	५. २८. ७	त्वमसि सहमानोहमस्मि	१९. ३२. ५
त्वं फरजमुत पर्णयं	२०. २१. ८	त्वमस्यावपनी जनाना	१२. १. ६१
त्वं काम सहसासि	१९. ५२. २	त्वमाविष सुश्रवसं	२०. २१. १०
त्वं तमिन्द्र पर्वतं	२०. १५. ६	त्वमिन्द्र कपोताप	२०. १३५. १२
त्वं त्वत्तं त्वं पर्येषुत्सं	१७. १. २५	त्वमिन्द्र प्रतूर्तिवभि	२०. १०५. १
त्वं त्वमहर्षया उपस्तुतः	२०. ३०. ५	त्वमिन्द्र बलादधि	२०. ९३. ५
त्वं दाता प्रथमो रायसा	२०. १०४. ४	त्वमिन्द्र शर्मरिणा	२०. १३५. ११
त्वं धृण्यो धृपता धीत	२०. ३७. ३	त्वमिन्द्र सजोपसमर्कं	२०. ९३. ७
त्वं न हन्त महते	१७. १. ९	त्वमिन्द्रस्त्वं महेन्द्रस्त्वं	१७. १. १८
त्वं न हन्ता भर्तृ जोजो	२०. १०८. १	त्वमिन्द्राभिप्राजः श्रवस्यु	६. ९८. २
त्वं न हन्तोतिभिः	१७. १. १०	त्वमिन्द्रा पुन्रूत विश्व	१९. ५५. ६
त्वं नृभिर्वृम्यो देव	२०. ३७. ४	त्वमिन्द्राभिभूरसि	२०. ६२. ६
त्वं नो भग्ने भग्निभि	३. २०. ५		२०. ९३. ८
त्वं नो भग्ने भयरा	८. ३. १९	तमिन्द्रासि विश्वजित	१७. १. ११
त्वं नो भग्नसस्यत	६. ७९. २	त्वमिन्द्रासि हृन्हा	२०. ९३. ६

त्वमीशिपे पदानां	२.	२८.	३
त्वमीशिपे सुतानामिन्द्र	६०.	९३.	३
त्वमेतां जनरासो दिदृश	२०.	२१.	९
त्वमोदनं प्राशीस्त्वामो	११.	३(१).	२७
त्वया पूर्वमपवर्णो	४.	३७.	१
त्वया प्रमूर्णं वृद्धित	१२.	५(६).	१५
त्वया भग्नो सरस	४.	३१.	१
त्वया वयं शाश्वते	५.	२.	५
	२०.	१०७.	८
त्वया वयमस्तस्मै	४.	३७.	२
त्वयि रात्रि वसामसि	१९.	४७.	९
त्वष्टः श्रेष्ठेन रूपेणास्मा	५.	२५.	११
त्वष्टा वायामजनयन्	६.	७८.	३
त्वष्टा दुहित्रे० कृणोति	१८.	१.	५३
त्वष्टा दुहित्रे० युनत्तीदं	३.	३१.	५
त्वष्टा मे दैव्यं वचः	६.	४.	१
त्वष्टा युनक्तु बहूधा	५.	२६.	८
त्वष्टा वासो व्यदधाच्छुभं	१४.	१.	५३
त्वां बना ममसत्येचिन्द्र	२०.	८९.	४
त्वां विशो वृणतां राज्याय	३.	४.	२
त्वां विष्णुर्हृन्नायो	२०.	१०६.	३
त्वां शुष्मिन्सुहृत्	२०.	१०८.	३
त्वां सुतस्य पीतये	२०.	२४.	९
त्वां स्तोमा भवीहृयन्	२०.	६९.	६
त्वामग्रे वृणते ब्राह्मणा	२.	६.	३
त्वामाहृद्वैवर्म त्वां	१९.	३०.	३
त्वामिद्धि हवामहे	२०.	९८.	१
त्वामिन्द्र ब्राह्मणा	१७.	१.	१४
त्वामुग्रमवसे चर्षणी	२०.	८०.	२
त्वाम्रेणाहं वचसा वि	७.	७८.	३
त्वे क्रतुमपि धृञ्चन्ति	५.	२.	३
	२०.	१०७.	६
त्वेषस्ते धूम कर्णोत्तु	१८.	४.	५९
दक्षिणा दिग्निद्रोयिपति	३.	२७.	२
दक्षिणां दिशमभि	१२.	३.	८
दक्षिणायां त्वा दिशि	१८.	३.	२१
दक्षिणाया दिशः पात्वाया	९.	३.	२६
दक्षिणाया त्वा दिश	१२.	३.	५६
दण्ठं हस्तापाददानो	१८.	२.	५९

दद्यामीत्येव मूपादनु	१२.	४.	१
ददाम्यस्मा भवस्तान	१८.	२.	३७
दर्शितं मां वरुणो	५.	१३.	१
दधिक्लाण्यो अकारिषं	२०.	१३७.	३
दधिप्या जठरे सुतं	२०.	६.	५
दमूना देवः सविता	७.	१५.	४
दर्भः शोचिस्तरुणक	१०.	४.	२
दर्भेण त्वं कृणवदीयाणि	१९.	३३.	५
दर्भेण देवजातेन दिवि	१९.	३२.	७
दत्तं मा धातुधानान्	४.	२०.	६
दर्शोसि दर्शतोसि	७.	८६.	४
दश च मे दातं च	५.	१५.	१०
दशार्च्यः स्वाहा	१९.	२३.	७
दशरूक्ष गुह्येमं	२.	९.	१
दश साकमजायन्त	११.	८.	३
यह दर्भं सपद्मान्मे	१९.	२९.	८
दाना मृगो न वारणः	२०.	५३.	२
	२०.	५७.	१२
दिक्षु चन्द्राय सभनमन्	४.	३९.	७
दितिः शर्षमादितिः	११.	३(१).	४
दितेः पुत्राणामदिते	७.	८.	१
दितेश्च वै सोदिते	१५.	६.	२१
दिवं च रोह धृषिर्वी	१३.	१.	३४
दिवं धृषिर्वीमन्वन्तरिक्षं	३.	२१.	७
दिवं मूढो नक्षत्राणि	११.	६.	१०
दिवस्पृयिभ्यः पर्यन्त	१९.	३.	१
दिवस्पृयिभ्यः पर्योज	६.	१२५.	२
दिवस्पृयिभ्यः भन्तरिक्षात्	९.	१.	१
दिवस्त्वा पातु हरितं	५.	२८.	९
दिवस्पृष्टे धावमानं	१३.	२.	३७
दिवा मा नक्तं पतमो	५.	२९.	९
दिवि जातः समुद्रजः	४.	१०.	४
दिवि ते तूळमोषधे	१९.	३२.	३
दिवि त्वात्रिपारयन्	१३.	२.	१२
दिवि न केतुरधि धायि	२०.	३०.	४
दिवि स्पृष्टो यजतः	२.	२.	२
दिवे चक्षुषे नक्षत्रेभ्यः	६.	१०.	३
दिवे स्वाहा	५.	९.	१
	५.	९.	५

दिवो नु मां वृहतो	६.	१२४.	१
दिवो मादित्या रक्षन्	१०.	१६.	२
	१०.	२७.	१५
दिवो मूलमपततं	२.	७.	३
दिवो विष्णु ऋत वा	७.	२७.	८
दिव्यं सुपर्णं पयसं	७.	४०.	१
दिव्यस्य सुपर्णस्य	४.	२०.	३
दिव्यादित्याय समनश्च	४.	३९.	५
दिव्यो गन्धर्वो भुवनस्य	२.	२.	१
दिशश्चतस्रोश्चतस्रो	८.	८.	२२
दिशां भ्रान्तां स्वरयन्त	१३.	२.	२
दिशो ज्योतिष्मतीरभ्यासो	१०.	५.	३८
दिशोदिशः शालाया	९.	३.	३१
दिशो मेघस्तृप्तायां चन्द्रो	४.	३९.	८
दीर्घर्षे अस्त्वङ्मुखो	२०.	५.	४
दीर्घायुत्वाय वृहते	२.	४.	१
दुर्णीमा च सुनामा	८.	६.	४
दुन्दुभेर्वाचं प्रपतां	५.	२०.	५
दुरदन्वैनमा शये	१२.	४.	१९
दुरो अश्वस्य दुर इन्द्र	२०.	२१.	२
दुर्मन्त्रवामृतस्य नाम	१८.	१.	३४
दुर्हर्षः संघोरं चक्षुः	१९.	३५.	३
दुष्टये हि त्वा अर्त्यामि	३.	९.	५
दुष्प्रभ्यं काम दुहितं	९.	२.	३
दुष्टे सायं दुष्टे भ्रातुर्दुष्टे	४.	१२.	१२
दुष्टां मे पञ्च भद्रिणो	३.	२०.	९
दुराचक्रमानाय प्राते	१९.	५२.	३
दुरे धित	३.	३.	२
धूणं वसति	१०.	८.	१५
धूम्रा दधिरसि हेत्या	२.	११.	१
दृढं भद्राञ्जनयाज्ञाता	६.	१३६.	२
दृढं मूलमाद्यं यच्छ	६.	१३७.	३
दृढो दृढस्त्रिरो न्यो	११.	७.	४
दृष्टमदृष्टमदृष्टमयो	२.	३१.	२
देवना मुदा मनुष्या	९.	७.	१६
देव त्वप्रतिस्पर्ध	२०.	१३०.	१०
देवपीयूषधरति मर्त्येषु	५.	१८.	१३
देवयन्तो यथा मति	२०.	७०.	२
देव संस्त्रान राहस्या	६.	७९.	३
देवस्ते सविता हस्तं	१४.	१.	४९

देवस्य त्वा सवितुः	१९.	५१.	२
देवस्य सवितुः सर्वे	६.	२३.	३
देवस्य सवितुर्भाग	१०.	५.	१४
देवहेतिर्हियमाणा	१२.	५(४).	२
देवाः कपोत इपितो	६.	२७.	१
देवाः पितरः पितरो	६.	१२३.	२
देवाः पितरोऽपि	११.	७.	२७
देवाः पितरो० ते त्वा	१०.	९.	९
देवा अग्रे न्यपयन्त	१४.	२.	३२
देवा भद्रः सुपर्ण	६.	१००.	१
देवा भद्रतेनोदक्रामं	१९.	१९.	१०
देवा इमं मनुना संयुतं	६.	३०.	१
देवाअन वैकुण्ठं	१९.	४४.	६
देवा ददत्वासुरं ततो	२०.	१३५.	१०
देवानां निहितं निधि	१९.	२७.	९
देवानां पत्नीः पृष्टय	९.	७.	६
देवानां पत्नीनां गर्भ	१९.	५७.	३
देवानां पत्नीरुशती	७.	५१.	१
देवानां भाग उपनाह	९.	४.	५
देवानां हेतिः परि त्वा	८.	२.	९
देवानामस्य कृशानं	४.	१०.	७
देवानामेव	११.	५.	२३
देवानामनं घोरी	१६.	७.	२
देवान्यज्ञायितो द्रुवे	७.	११४.	७
देवा यज्ञयुतयः	१८.	४.	२
देवा वशां पर्यवदन्	१२.	४.	४९
देवा वशामयाचन्मुखं	१२.	४.	२०
देवा वशामयाचन्यस्मिन्	१२.	४.	२४
देवा वा पतस्या	५.	१७.	६
देवास्ते चीतिमविदन्	२.	९.	४
देवी देव्यामधि जाता	६.	१३६.	१
देवी हन्तुकुहन्त	२०.	१३२.	११
देवेभ्यः कमवृणीत	१८.	३.	४१
देवेभ्यो अधि आतोमि	५.	४.	७
देवैरसादित्युच्चाग्रमग्राहात्	१०.	१.	१२
देवैरसादुन्मदितमुन्मत्तं	६.	१११.	३
देवैर्दत्तं मनुना साक	१४.	२.	४१
देवैर्दत्तेन मणिः	२.	४.	४
देवो अग्निः संक्रमुको	१२.	२.	१२
देवो देवान्परिभूस्तेन	१८.	१.	३०

देवो देवान्मर्चयस्यन्त	१३.	१.	४०
देवो देवाय गृणते	५.	११.	११
देवो देवेभु देवः	५.	२७.	२
देवो द्रविणोदाः सोम्रात्	२०.	२.	४
देवो मणिः सपन्नदा	१९.	३१.	८
देवा होतार ऊर्ध्व	५.	२७.	९
देवीः पटुर्वीर्य नः	५.	३.	६
देवीर्विशः पयस्याना	९.	४.	९
देव्या होतार प्रथमा	५.	१२.	७
दोपो गाय बृहद्गाय	६.	१.	१
दोहेन गायुष सिद्धा	२०.	८९.	२
दोष हस्तिनो हती	२०.	१३१.	२०
दोष्यन् दीर्घवित्यं	४.	१७.	५
	७.	२४.	१
दावा चिदस्मै पृथिवी	२०.	३४.	१४
दावापृथिवी भनु मा	२.	१२.	५
दावापृथिवी उपश्रुत्या	२.	१६.	२
दावापृथिवी उर्वन्तरिक्षं	२.	१२.	१
दावापृथिवी दावणा	५.	२४.	३
दावापृथिवी श्रेष्ठे	११.	३(१).	२
दावा ह क्षामा प्रथमे	१८.	१.	२९
धुशं सुदानुं तविषी	२०.	९.	२
	२०.	४९.	५
धुमन्तस्त्वधीमहि धुमन्तः	१८.	१.	५७
धुमेधु पृतनान्ये धृतु	२०.	१९.	७
धोर्वधुस्तस्या आदित्यो	४.	३९.	६
धोर्नः पिता जनिता	९.	१०.	१२
धोश्च म० च प्रचेतसौ	६.	५३.	१
धोश्च म० चान्तरिक्षं	१२.	१.	५३
धोष्ट्रा पिता पृथिवी	२.	२८.	४
द्रप्समपदं विजुगे	२०.	१३७.	८
द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवी	१८.	४.	२८
द्रुपदादिब मुमुक्षानः	६.	११५.	३
द्वादशाध निहितं त्रित	६.	११३.	३
द्वादश प्रथयश्चक	१०.	८.	४
द्वादशचैभ्यः स्वाहा	१९.	२३.	९
द्वादश वा पता रात्री	४.	११.	११
द्वादशारे नहि तच्चपय	९.	९.	१३
द्वापो देवीर्यस्य	५.	२७.	७
द्वाविमौ बातो बात	४.	१३.	२

द्वा सुपर्णा सयुजा	९.	९.	२०
द्वितीयेभ्यः शङ्खेभ्यः	१९.	२२.	९
द्विभागधनमादाय	१२.	२.	३५
द्विपतस्तापयन्ददः	१०.	२८.	२
द्विपते तत्परा वह	१६.	६.	३
द्विपो नो विश्वतोमुखा	४.	३३.	७
द्वे च मे विशतिश्च	५.	१५.	२
द्वे ते चक्रे सूर्ये	१४.	१.	१६
द्वौ च ते विशतिश्च	१९.	४७.	५
द्वौ वा ये शिखावः	२०.	१३२.	१५
द्वयास्याद्यतुरक्षात्यक्ष	८.	६.	२२
ध्वनं न स्पन्दं बहलं	२०.	८९.	५
धनुर्विभक्तिं हस्तिं	११.	२.	१२
धनुर्हस्तादाददानो	१८.	२.	६०
धन्य च यत्कृन्तनं	२०.	१२६.	२०
धरुण्यसि शाले बृहच्छन्दाः	३.	१२.	३
धर्ता भ्रियस्व धरुणे	१२.	३.	३५
धर्तासि धरुणोसि	१८.	३.	३६
धर्ता ह त्वा धरुणे	१८.	३.	२९
धातः श्रेष्ठेन क्षमेणास्या	५.	२५.	१०
धाता च सविता चाष्टीवन्तौ	९.	७.	१०
धाता दधातु दामुपे	७.	१८.	२
धाता दधातु नो रयि	७.	१८.	१
धाता दाधार पृथिवी	६.	६०.	३
धाता मा निर्ऋत्या	१८.	३.	२६
धाता रातिः सवितेर्दं गुपन्तां	७.	१८.	४
धाता रातिः सवितेर्दं गुपन्ता	३.	८.	२
धाता विधाता भुवनस्य	५.	३.	९
धाता विश्वा वायां दधातु	७.	१८.	३
धाना धेनुर्भवद्रत्सो	१८.	४.	३२
धानोधात्रो राजजितो	७.	८८.	२
धियं समभिक्षा प्रावतं	६.	४.	३
धीभिः कृतः प्र वदाति	५.	१.	१
धुनेतयः सुभक्तं	२०.	८८.	२
धुमाक्षी सं पततु	११.	१०.	७
धृपत्पिब बलशे सोम	७.	८१.	२
धृष्ट इन्द्र सृष्टा	२०.	२७.	३
ध्रुव ते राजा वरुणो	६.	८८.	२
ध्रुवं ध्रुवेण हविषाव	७.	९९.	१

ध्रुव आ रोह पृथिवी	१८.	४.	६	न बहवः समनाकन	१.	२७.	१
ध्रुवा दिग्विष्णुः पृथिवी	३.	२७.	५	न माध्यापो हिंसित्तयो	५.	१८.	१
ध्रुवा घौघ्रुवा पृथिवी	६.	८८.	१	न भूमिं वातो अति वाति	४.	५.	१
ध्रुवायां त्वा दिशि पुरा	१८.	३.	३४	नमः शीताय तवमने	१.	२५.	१
ध्रुवाया दिशः शालाया	९.	३.	२९	नमः सनिस्तस्योभ्यो	२.	८.	१
ध्रुवायै त्वा दिशे विष्णवे	१२.	३.	५९	नमः सायं नमः प्रात	११.	२.	११
ध्रुवेयं विराज्जमो	१२.	३.	११	न मत्स्त्री मुमस्तत्परा	२०.	१२६.	१
ध्रुवोच्युतः प्र सृणीहि	६.	८८.	३	नमस्कृत्य धावापृथिवी	७.	१०७.	१
न कामेन पुनर्मयो	५.	११.	२	नमस्तस्यै नमो दात्रे	९.	३.	१२
न किलिपमत्र नाधारो	१२.	३.	४८	नमस्ते मधिकाकाय	६.	१३.	२
नकिष्टं कर्मणा नवाव	२०.	९२.	१८	नमस्ते भस्तु नाट्या	१२.	४.	४५
नकी देवन्तं सख्याय	२०.	११४.	२	नमस्ते भस्तु पश्यत	१३.	४(५).	३
नक्तआतास्योपधे	१.	२३.	१		१३.	४(६).	६
नक्षत्रमुल्काभिहतं	१९.	९.	९	नमस्ते भस्तु विद्युते	१.	१३.	१
न घा त्वद्विगप वेति	२०.	१७.	२	नमस्ते भस्त्यायते	११.	४.	७
न घा यमुनिं यमते	२०.	७८.	२	नमस्ते बोधिणीभ्यो	११.	२.	३१
न धेमन्यदा पपन	२०.	१८.	२	नमस्ते आयमानाय	१०.	१०.	१
न प्रस्तताप न हिमो	७.	१९.	२	नमस्ते प्रवतो नपाव	१.	१३.	२
न च प्रत्याह्न्यान्मनसा	८.	१०(६).	२	नमस्ते प्राण क्रन्दाय	११.	४.	२
न च प्राणं रुग्द्धि	११.	३(३).	६	नमस्ते प्राण प्राणते	११.	४.	८
न च सर्वज्यानि जीयते	११.	३(३).	७	नमस्ते यातुधानेभ्यो	६.	१३.	३
नदमा रोह न ते	१२.	२.	१	नमस्ते राजन्वख्यास्तु	१.	१०.	२
न तं यस्या अन्धते	१९.	३८.	१	नमस्ते रुद्रास्पते नमः	६.	९०.	३
न ता अर्वा रेणुज्याडो	४.	२१.	४	नमस्ते सङ्गलेभ्यो	२.	८.	४
न ता नशन्ति न दभाति	४.	२१.	३	नमस्तेत्वायते नमो	११.	२.	१५
न तिष्ठन्ति न नि	१८.	१.	९	नमो गन्धर्वस्य नमस्ते	१४.	२.	३५
न ते नायं यम्पत्रादमस्मि	१८.	१.	१३	नमो देववधेभ्यो	६.	१३.	१
न ते गार्होर्बलमस्ति	७.	५८.	६	नमो यमाय नमो	५.	३०.	१२
न ते वर्तास्ति राघस्त	२०.	२७.	४	नमो रुद्राय नमो	६.	२०.	२
न ते सत्ता सख्यं	१८.	१.	२	नमो रुपाय च्यवनाय	७.	१२१.	१
न त्वदन्यः कवितरो	५.	११.	४	नमो वः पितरः स्वधा	१८.	४.	८५
न त्वा पूर्वा ओपधयो	१९.	३४.	७	नमो वः पितर ऊर्जे	१८.	४.	८१
न त्वावां अन्यो दिव्यो	२०.	१२१.	२	नमो वः पितरो भामाय	१८.	४.	८२
नदीं यन्त्वप्सरसोषां	४.	३७.	३	नमो वः पितरो यच्छिवं	१८.	४.	८४
नदीं सूदी वर्षस्य पतय	९.	७.	१४	नमो वः पितरो यद्योरं	१८.	४.	८३
न देवेष्वा वृक्षते	१५.	१२.	६	नमोस्तु ते निर्कृते	६.	६३.	२
न द्वितीयो न तृतीय	१३.	४(२).	३	नमोस्तस्मिन्ताय नम	६.	५६.	२
न पञ्चमो न षष्ठः	१३.	४(२).	४	नयतामून्त्युद्भूता	८.	८.	११
न पितृपाणं पन्यां	१५.	१२.	९	न यत्पुत्र चकृमा	१८.	१.	४
न पिशाचैः सं शम्भोमि	४.	३६.	७	न यस्याः पारं दहशे	१९.	४७.	२

नयं बहिरोदनाय	१२.	३.	३२
नयं वसानः सुरभिः	१४.	२.	४४
नव च मे नवतिश्च	५.	१५.	५
नव च या नवतिश्च	६.	२५.	३
न वनिषदनाततम्	२०.	१३२.	७
नव प्राणाजवभिः सं	५.	२८.	१
नव भूमीः समुद्रा	११.	७.	१४
नव यो नवतिं पुरो	२०.	७.	२
नवर्चभ्यः स्वाहा	१५.	२३.	६
न वर्ष मैत्रावरुणं	५.	१९.	१५
न वा उ ते तनुं	१८.	१.	१४
न वा उ सोमो वृजिनं	८.	४.	१३
न विकर्षः प्रयुक्षिष्य	५.	१७.	१३
न वि आनामि यदिविद्	९.	१०.	१५
न वै तं चक्षुर्जहाति	१०.	२.	३०
नवैव ता नवतयो	५.	१९.	११
न वै यातश्चन कामं	९.	२.	२४
नवोनवो भवसि	७.	८६.	२
	१४.	१.	२४
नष्टसवो नष्टविषा	१०.	४.	१२
न सेधो यस्य एज्यते	२०.	१२६.	१६
न सेधो यस्य रोमशं	२०.	१२६.	१७
नहि ते भग्ने तन्वः	६.	४५.	१
नहि ते नाम अग्राह	३.	१८.	३
नहि स्थूर्युतुषा यात	२०.	१२५.	३
नाके एजन्मति तिष्ठ	६.	१२३.	५
नाके सुपर्णसुप यत्	१८.	३.	६६
नाष्टुप आ दष्टुपते	६.	३३.	२
नामिच्छं एयीणां	१६.	४.	१
नाभ्या आसीदन्तरिक्षं	१९.	६.	८
नाम नाम्ना ओददीति	१०.	७.	३१
नामानि ते शतक्रतो	२०.	१९.	३
नात्प इति म्रूपाचानुप	११.	३(१).	२४
नाष्टमो न नवमो दशमो	१३.	४(२).	५
नास्मै पृथिभिं पि दुहन्ति	५.	१७.	१७
नास्य फेसान्म वषन्ति	१९.	३२.	२
नास्य क्षत्ता निष्क	५.	१७.	१४
नास्य क्षेत्रे पुष्करिणी	५.	१७.	१६
नास्य नाया शतपाही	५.	१७.	१२
नास्य धेनुः फलयाणी	५.	१७.	१८

नास्य पशून् समानान्	१५.	५.	३
	१५.	५.	१६
नास्य श्वेतः कृष्ण	५.	१७.	१५
नास्यास्पीनि भिन्द्यान्न	९.	५.	२३
नास्यास्मिँल्लोको भायतनं	१५.	१२.	११
नाहमिन्द्राणि रारण	२०.	१२६.	१२
निःसालां धृत्युं धिपण	२.	१४.	१
निक्ष दर्भं सपन्नान्मे	१९.	२९.	१
नि गावो गोष्ठे असदन्	६.	५२.	२
निग्रह्य कर्णको द्वौ	२०.	१३३.	३
नि तदधिपेवरे	५.	२.	६
	२०.	१०७.	९
निघनं भृत्याः प्रजायाः	९.	६(५).	३
	९.	६(५).	१०
निधिं निधिषा अभ्येन	१२.	३.	४२
निधिं बिभ्रतो बहुधा	१२.	१.	४४
निन्द्राश्च वा अनिन्द्राश्च	११.	८.	२२
निम्रुचस्तिष्ठो न्युषो ह	१३.	३.	२१
नि येन मुष्टिहत्यया	२०.	७०.	१८
निरुं नुद ओक्तः	६.	७५.	१
निररणिं सविता साविपक्	१.	१८.	२
निरितिं मृत्युं निर्कृतिं	१२.	२.	३
निरिमां मात्रां मिमीमहे	१८.	२.	४२
निर्दुर्मण्य ऊर्वा	१६.	२.	१
निर्दिपन्तं दिवो निः	१६.	७.	६
निर्बलासं वलासिनः	६.	१४.	२
निर्बलासेतः प्र पताशुंगः	६.	१४.	३
निर्लक्ष्यं ललाम्यं	१.	१८.	१
निर्वै शत्रं नयति	५.	१८.	४
निर्वो गोष्ठादजामसि	२.	१४.	२
निर्हस्तः शत्रुरभिदासन्	६.	६६.	१
निर्हस्ताः सन्तु शत्रवो	६.	६६.	३
निर्हस्तेभ्यो नैर्हस्तं	६.	६५.	२
निवेशनः संगमनो	१०.	८.	४२
नि शीर्षतो नि पतत	६.	१३१.	१
नि व्यापया मियुहशा	२०.	७४.	३
नीचैः खनन्त्यनुप	२.	३.	३
नीचैः पयन्तामयरे	३.	१९.	३
नीलनखेभ्यः स्वाहा	१९.	२२.	४
नीलमस्योदरं लोहितं	१५.	१.	७

नीललोहितं भवति	१४.	१.	२६
नीलशिखण्डयाहनः	२०.	१३२.	१६
नीलेनैवाग्निं धातुयं	१५.	१.	८
नुदस्व काम प्र शुदस्व	९.	२.	४
नू इन्द्र शूर स्तवमान	२०.	३७.	११
नू विष्णु ते मन्यमानस्य	२०.	७३.	२
नूनं तदस्य काव्यो	४.	१.	६
नू नो रयिं पुर्वीरं	२०.	१४३.	६
शृचक्षा रक्षः परि	८.	३.	१०
नेच्छयुः प्राशं जयाति	२.	२७.	१
नेमा इन्द्र गावो रिपन्	२०.	१२७.	१३
नेमिं नमन्ति चक्षसा	२०.	५४.	३
नेव मांसे न पीरसि	१.	११.	४
नीतां ते देवा अद्भु	५.	१८.	१
नीतां विदुः पितरो	१९.	५६.	४
नीनं घ्नन्ति पर्यापिणो	६.	७६.	४
नीनं घ्नन्त्यप्सरसो न	८.	५.	१३
नीनं प्राप्नोति शपयो	४.	९.	५
नीनं रक्षांसि न पिशाचाः	१.	३५.	२
नेवःहमोद्गं न मामोदनः	११.	३(१).	३०
न्यःवातो वाति न्यतमति	६.	९१.	२
न्यास्तिका ह्योहिष	६.	१३९.	१
न्यू पु वाचं प्र मदे	२०.	२१.	१
न्येतगापात्सीरसौ	५.	६.	५
पृक्षी आगान्यः पतति	७.	८०.	४
पथ च मे पश्चाशच	५.	१५.	५
पथ च याः पश्चाशच	६.	२५.	१
पथदशर्चभ्यः स्वाहा	१९.	२३.	१३
पथपादं पितरं द्वादशाकृतिं	९.	९.	१२
पथभिः पशुपस्येक	१७.	१.	१७
पथं राज्यानि कीरुषां	११.	६.	१५
पथं श्रमा ज्योतिरस्मै	९.	५.	२६
पथं श्रमा पथं नशानि	९.	५.	२५
पथं पथः स्वता	१९.	२३.	२
पथं गतो वरतप्राप्तो	१०.	८.	८
पथं गतो पथः	८.	९.	१५
पथं गतो पथः	३.	२०.	४
पथं गतो पथः	२.	२९.	५
पथं गतो पथः	९.	९.	११
पथं गतो पथः	४.	१४.	७

पथोदनः पथया वि	९.	५.	८
पताति कुण्डूणाच्या	२०.	७४.	६
पवी यददयते पवी	२०.	१३५.	५
पथ्या रेवतीर्नहुषा	३.	४.	७
पद्मा ह्य रमतयः	७.	७९.	२
पदा पर्णीरपासो	२०.	९३.	२
पदोरस्या अधिष्ठानाद्	१२.	४.	५
पद्भिः सेदिमवक्रमन्	४.	११.	१०
पनाय्यं तदधिना कृतं	२०.	१४३.	९
पयथ रसभाचं	१२.	५(२).	४
पयथ वा एष रसं	९.	६(३).	२
पयस्वतीः कृणुयाप	६.	२२.	२
पयस्वतीरोपधयः० पयः	१८.	३.	५६
पयस्वतीरोपधयः० वचः	३.	२४.	१
पयो धेनूनां रसमोपधीनां	४.	२७.	७
परं मृत्यो भवतु परेहि	१२.	२.	२१
परं योनेरवरं ते	७.	३६.	३
परः सो अस्तु तन्वा	८.	४.	११
परमां तं परवत	६.	७५.	२
परमे ज्योतिरपयं	१०.	१.	१६
पराच एनान्न शुद	२.	२५.	५
परानिताः प्र त्रसता	८.	८.	१९
पराञ्चं चैनं प्राचीः	११.	३(१).	२८
परा देहि शामुल्यं	१४.	१.	२५
पराय देवा हृजिनं	८.	३.	१४
परामित्रान्दुन्दुभिना	५.	२१.	७
परा यात पितरः	१८.	४.	६३
परा यात पितर मा	१८.	३.	१४
परा शृणीहि तपसा	८.	३.	१३
	१०.	५.	४९
परा हीन्द्र धावसि	२०.	१२६.	२
परि ग्राममिवाचितं	४.	७.	५
परिच्छिन्नः क्षेममकरो	२०.	१२७.	८
परि णो वृद्धिं शपय	६.	३७.	२
परि प्रयः	२०.	१२९.	८
परि त्वामे पुं वयं	७.	७४.	१
	८.	३.	२२
परि त्वा घास्तवित्रा	१३.	१.	२०
परि त्वा परितदुनेपुष्पा	१.	३४.	५
परि त्वा पातु समानेभ्यो	८.	२.	२६

परि त्वा रोहितंवेणी	१.	२२.	२
परि दम्न इन्द्रस्य	६.	९९.	३
परि धामिव सूर्योहीनां	६.	१२.	१
परि धावापृथिवी सय	२.	१.	४
परि धत्त धत्त नो	२.	१३.	२
	१९.	२४.	४
परि धामान्यासामाशु	२.	१४.	६
परिषाणं पुरुषाणां	४.	९.	२
परिषाणमसि परिषाणं	२.	१७.	७
परि पूषा परस्तादस्तं	७.	१०.	४
परि मां परि मे प्रजां	२.	७.	४
परि मा दिवः परि मा	१९.	३५.	४
परि यः सिक्तायती	१.	१७.	४
परि वर्तमानि सर्वत	६.	६७.	१
परि विश्वा भुवनान्या	२.	१.	५
परिच्युतं च महिषी	२०.	१२८.	१०
परिमृष्टं धारयतु	८.	६.	२०
परि मृगीहि परि धेहि	७.	१०४.	१
परिहन्त वि धारय	६.	८१.	२
परीदं वातो० भूर्गृहीना	२.	१३.	३
परीदं वातो० भूर्वापीना	१९.	२४.	६
परीमं सोममायुषे	१९.	२४.	३
परीममिन्द्रमायुषे	१९.	२४.	२
परीममिमर्षत परीमे	६.	२८.	२
परिच्युतो ब्रह्मणा वर्मणा	१७.	१.	२८
परुषानमृषयग्राहः	८.	८.	४
परेयेतु पथा वृकः	४.	३.	२
परेयिवांसं प्रवतो	१८.	१.	४२
परेहि कृत्ये मा तिष्ठो	१०.	१.	२६
परेहि नारि पुनरेति	११.	१.	१३
परेहि विग्रमस्तृत	२०.	६८.	४
परोषेहि मनस्याप	६.	४५.	१
परोषेष्टसमृद्धे वि	५.	७.	७
पर्णो राजापिधानं	१८.	४.	५३
पर्णोसि तनूपानः	३.	५.	८
पर्यस्ताक्षा अग्रचकृवा	८.	६.	१६
पर्यस्य महिमा पृथिवीं	१३.	२.	४५
पर्यस्यास्मिहोक्	१५.	१२.	७
पर्यागारं पुनः पुनः	२०.	१३२.	१२
पर्यायिकेभ्यः स्वाहा	१९.	२२.	७

पर्यायते दुष्प्रम्यात्	७.	१०५.	१
पर्यु पु प्र घन्वा	५.	६.	४
पर्वतादिषो योने	५.	२५.	१
पशुर्दं नाम मानवी	२०.	१२६.	२३
पलालानुपलाली शकुं	८.	६.	२
पल्प बद्ध वयो इति	२०.	१२९.	१५
पवमानः पुनातु मा	६.	१५.	२
पवन्तस्त्वा पर्यकीणन्	४.	७.	६
पवीनसात्तद्गल्वाच्छापका	८.	६.	२१
पशुपतिरेवमिन्द्रासुः	१५.	५.	७
पश्चात्पुस्ताद्धरादुतो	८.	३.	२०
पश्चात्प्राश आ तन्वन्ति	१३.	४(१).	७
पश्यन्त्यस्याशरितं	२.	१.	३
परयाम ते वीर्यं जातवेदः	१.	७.	५
परयेम शरदः शतम्	१९.	६७.	१
पाकः पृच्छामि मनसा	९.	९.	६
पाक बलिः	२०.	१३१.	१२
पाटामिन्द्रो व्याश्रा	२.	२७.	४
पातं न इन्द्रापूपणा	६.	३.	१
पातां नो देवाग्निना	६.	३.	३
पातां नो धावापृथिवी	६.	३.	२
पादाभ्यां ते जानुभ्यां	९.	८.	२१
पापाय वा भद्राय वा	१३.	४(३).	१४
पाप्माधिरीयमाना	१२.	५(३).	३
पार्थिवस्य रसे देवा	२.	२९.	१
पार्थिवा दिव्याः० उत ये	११.	६.	८
पार्थिवा दिव्याः० प्राप्स्याथ	११.	५.	२१
पार्थे आस्तामनुमत्या	९.	४.	१२
पिश दभं सपवान्मे	१९.	२८.	९
पिङ्गं तद्वा जायमानं	८.	६.	२५
पिण्डं दभं ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥	१९.	२९.	६
पिंसः परे ते मावन्तु	५.	२४.	१५
पिना जनितुर्गच्छेद्यो	११.	७.	१२
पिता वत्सानां पति	९.	४.	५
पितृभ्यः सोमवद्भयः	१८.	४.	७२
पितृणां भाग स्य	१०.	५.	१६
पितेव पुत्रानभि सं	१२.	३.	१२
पिप्पली शिवाभे ॥ ॥	३.	१००.	१
पिप्पल्यः समवदन्ता	१.	१००.	२
पिवा सोममिन्द्र मन्द्रु	२०.	१६३.	१

पिशाङ्गरूपो नभसो	९.	४.	२२
पिशाङ्गे सूत्रे खगलं	३.	९.	३
पिशाचशयणमसि	२.	१८.	४
पुंसि वै रेतो भवति	६.	११.	२
पुण्डरीकं नवद्वारं	१०.	८.	४३
पुण्यं पूर्वा फल्गुन्यौ	१९.	७.	३
पुत्रं पौत्रमभितर्पयन्ती	१८.	४.	३९
पुत्र इव पितरं गच्छ	५.	१४.	१०
पुत्रमतु यातुधानीः	१.	२८.	४
पुत्रमिव पितरावश्विनो	२०.	१२५.	५
पुनः कृत्यां कृत्या	५.	१४.	४
पुनः पक्षीमग्निरदादायुषा	१४.	२.	२
पुनः प्राणः पुनरुत्तमा	६.	५३.	२
पुनन्तु मा देवजनाः	६.	१९.	१
पुनरेहि वाचस्पते देवेन	१.	१.	२
पुनरेहि वृषाक्षे सुविता	२०.	१२६.	२१
पुनर्दाय मन्त्रायां	५.	१७.	११
पुनर्देहि वनस्पते	१८.	३.	७०
पुनर्मैत्रिन्धियं पुनरुत्तमा	७.	६९.	१
पुनर्देवा अददुः	५.	१७.	१०
पुनस्त्वादित्या रुद्रा	१२.	२.	६
पुनस्त्वा दुरप्सरसः	६.	१११.	४
पुमां कुस्ते निमिच्छसि	२०.	१२९.	१४
पुमांसं पुत्रं जनय	३.	२३.	३
पुमानन्तर्वाप्त्यविरः	९.	४.	३
पुमानुसः परिजातो	३.	६.	१
पुमानुसोधि तिष्ठ	१२.	३.	१
पुरं देवानामशृतं	५.	२८.	११
पुरस्तात्ते नमः कृष्ण	११.	२.	४
पुरस्ताद्युक्तो बह	५.	२९.	१
पुरुष एवेदं सर्वं	१९.	६.	४
पुरुषुतस्य धामभिः	२०.	१९.	४
पुरुषं पुरुषामीशानं	२०.	६८.	१२
पुरोबाशवत्सा सुदुषा	१२.	४.	३५
पुष्टिं पशूनां परि	१९.	३१.	५
पुष्टिरसि पुष्ट्या मा	१९.	३१.	१३
पुण्यवतीः प्रसूयतीः	८.	७.	२७
पूताः पवित्रैः पवन्ते	१२.	३.	२५
पूतिरभ्रमुष्मध्यानी	८.	८.	२
पूर्णं नाद्रि मर	३.	१२.	८

पूर्णः कुम्भोधि काल	१९.	५३.	३
पूर्णार्त्पूर्णमुदचति	१०.	८.	२९
पूर्णा पश्चादुत पूर्णा	७.	८५.	१
पूर्वापरं चरतो विचष्ट	७.	८६.	१
	१४.	१.	२३
पूर्वापरं चरतो विचष्टे	१३.	२.	११
पूर्वो अग्निष्टा तपतु	१८.	४.	९
पूर्वो जातो मन्त्राणां	११.	५.	५
पूर्वो दुन्दुभे म वदासि	५.	२०.	६
पूषन्तव मते वयं	७.	१०.	३
पूषा त्वेतस्यावयतु	१८.	२.	५४
पूषेम शारदः शतम्	१९.	६७.	५
पूषेमा आशा अनु	७.	१०.	२
पृच्छामि त्वा परमन्तं	९.	१०.	१३
पृथनाजितं सहमान	७.	६५.	१
पृथक्प्रायश्चर्यमा	२०.	९४.	६
पृथक्सर्वे प्राजापत्याः	११.	५.	२२
पृथक्सहस्राभ्यां स्वाहा	१९.	२२.	१९
पृथग्रपाणि बद्धा	१२.	३.	२१
पृथिवीं त्वा तनूः	१२.	३.	२२
पृथिवीं त्वा देवो	१८.	४.	४८
पृथिवी दण्डोन्तरिक्षं	९.	१.	२१
पृथिवी धेनुस्तस्या अग्नि	४.	३९.	२
पृथिवीभ्यो महिषो	१३.	२.	४४
पृथिवी शान्तिरन्तरिक्षं	१९.	९.	१४
पृथिव्यामग्नये समनमन्	४.	३९.	१
पृथिव्यै श्रोत्राय	६.	१०.	१
पृथिव्यै स्वाहा	५.	९.	२
	५.	९.	६
पृदाकवः	२०.	१२९.	९
पृष्ठं घावन्तं हयोरोचैः	२०.	१२८.	१५
पृष्ठात्पृथिव्या अहमन्तरिक्षा	४.	१४.	३
पैद प्रेहि प्रथमोनु	१०.	४.	६
पैदस्य मन्महे वयं	१०.	४.	११
पैदो हन्ति कस्तर्णीलं	१०.	४.	५
पौर्यो अश्वस्य पुरुषव्	२०.	११८.	२
पौर्यमासी प्रथमा यज्ञिया	७.	८५.	४
प्र फेनुना बृहता	१८.	३.	६५
प्र च्यवस्व तन्वं	१८.	३.	९
प्रजया स वि क्रीणीते	१२.	४.	२

प्रजां च वा

प्रजां च वा एष	९. ६(३).	४
प्रजानत्यन्त्ये जीवलोकं	१८. ३.	४
प्रजानन्तः प्रति शृक्नु	२. ३४.	५
प्रजानां प्रजननाय	९. ६(४).	१०
प्रजापतिं ते प्रजननवन्त	१९. १८.	९
प्रजापतिः प्रजाभिष्टकामत्	१९. १९.	११
प्रजापतिः सलिलादा	४. १५.	११
प्रजापतिरनुमतिः	६. ११.	३
प्रजापतिर्जनपतिः प्रजा	७. २०.	१
प्रजापतिर्मां प्रजननवान्	१९. १७.	९
प्रजापतिश्च परमेष्ठी	९. ७.	१
प्रजापतिश्चरति गर्भे	१०. ८.	१३
प्रजापतिष्ठा मन्त्रान्	१९. ४६.	१
प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो	७. ८५.	३
प्रजापतेरावृता मल्लणा	१७. १.	२७
प्रजापतेर्वा एष विक्रमा	९. ६(२).	१२
प्रजापतेश्च वै स	१५. ६.	२६
प्रजापते श्रेष्ठेन रूपेणास्या	५. २५.	१३
प्रजापतस्य पित्रतः	२०. १३८.	२
प्रजापतीः स्यवसे	४. २१.	७
	७. ७९.	१
प्रणेतां वस्यो अच्छा	२०. ४६.	१
प्र णो यच्छत्यर्यमा	३. २०.	३
प्र णो वनिर्द्विचकृता	५. ७.	३
प्र तद्विष्णु स्तवते	७. २७.	२
प्र तद्वेपिद्वस्तस्य	२. १.	२
प्रतिप्रानाः सं धावन्तः	११. ९.	१४
प्रतिप्रानायुमुत्सी कृषुकर्णा	११. ९.	७
प्रनि चक्ष्व वि चक्षेन्द्रश्च	८. ४.	२५
प्रनि तममि चर यो	२. ११.	३
प्रति तिष्ठ विपडसि	१४. २.	१५
प्रति दह यातुयानान्	१. २८.	२
प्रतिष्ठे ह्यभवतं वसूनां	४. २६.	२
प्रति स्मरेधां तुजपद्भि	८. ४.	७
प्रतीचीं त्वा प्रतीचीनः	९. ३.	२२
प्रतीची दिग्वरुणोचिपतिः	३. २७.	३
प्रतीची दिशामिपमिद्वर	१२. ३.	९
प्रतीचीन आङ्गिरसो	१०. १.	६
प्रतीचीनफलो हि त्व	७. ६७.	१
प्रतीची सोममसि	७. ३९.	३

प्रतीच्यां त्वा दिशि पुरा	१८. ३.	३२
प्रतीच्यां दिशि भसदमस्य	४. १४.	८
प्रतीच्या दिशः शालाया	९. ३.	२७
प्रतीच्या त्वा दिशो वरुणा	१२. ३.	५७
प्रतीचं प्राति सुत्वमम्	२०. १२९.	२
प्रतीहारी नियनं विश्व	११. ७.	१२
प्र ते भस्या उपसः	२०. ७६.	२
प्र ते भिनमि मेहनं	१. ३.	७
प्र ते म्हे विद्ये	२०. ३०.	१
प्र ते शृणामि शृङ्गे	२. ३२.	६
प्रतो हि कमीढ्यो	६. ११०.	१
प्रत्यग्निरुत्सामग्र	७. ८७.	५
	१८. १.	२८
प्रत्यङ्गतिष्ठन्धातोदङ्	९. ७.	२१
प्रत्यङ् देवानां विशः	१३. २.	२०
	२०. ४७.	१७
प्रत्यङ् हि संवभूविष	४. १९.	७
प्रत्यङ् चैनं प्राप्ती	११. ३(१).	२९
प्रत्यङ्मर्कं प्रत्यर्पयित्वा	१२. २.	५५
प्रत्यङ्मर्कमनयं	२०. ६३.	३
	२०. १२४.	६
प्र त्वा मुञ्चामि० उरं	१४. १.	५८
प्र त्वा मुञ्चामि० कृतस्य	१४. १.	१९
प्रयमा ह व्युवास	३. १०.	१
प्रयमेन प्रमारेण	११. ८.	३३
प्रयमेभ्यः शङ्खेभ्यः	१९. २२.	८
प्रयो वरो व्यचो लोक	१३. ४(६).	२
प्रबुद्धो मयाप्रति	२०. १३०.	१२
प्र बुध्नाय प्र शवसे	२०. १४२.	५
प्र नभस्व वृषिषि	७. १९.	१
प्र पतेतः पापि	७. १२०.	१
प्रपये पयामञ्जनिष्ट	७. १०.	१
प्र पदो न नेनिगिषि	९. ५.	३
प्र पादो न यथायति	१९. ४९.	१०
प्र पितृयाणं पन्थां	१५. १२.	५
प्र पुष्पस्व सुबुधा	१४. २.	७५
प्र शोचयोनो अभिना	२०. १४२.	२
प्रस्त्रीनो मृदितः शयां	११. ९.	१९
प्रज्ञाजमानां हरिणीं	१०. २.	३३
प्र मंदिशाय बृहते	२०. १५.	१

प्रमुञ्चन्तो भुवनस्य	२.	३४.	२
प्र यच्च पशुं त्वरया	१२.	३.	३१
प्र यत्ते अग्ने सूर्यो	४.	३३.	४
प्र यदग्नेः सहस्रतो	४.	३३.	५
प्र यदेने प्रतरं पूर्वं	५.	१.	४
प्र यद्वन्दिष्ठ एषां	४.	३३.	३
प्र यमन्तर्हृपसयासो	२०.	८९.	८
प्र या जिगाति खगलेव	८.	४.	१७
प्र यो अग्ने विद्वानस्य	४.	१.	३
प्र रेभ धी भरस्व	२०.	१२७.	६
प्र रेभासो मनीषा	२०.	१२७.	५
प्रवतो नपात्रम एवास्तु	१.	१३.	३
प्र वर्तय दिदोऽमामभिन्द्र	८.	४.	१९
प्र वा एतीन्द्रुर्निन्द्रस्य	१८.	४.	६०
प्र विशतं० अयं	७.	५५.	५
प्र विशतं० व्यन्ये	३.	११.	५
प्रवीरमाना चरति	१२.	४.	३७
प्र वो महे महिष्ये	२०.	७३.	३
प्र सन्नाजं चर्षणीना	२०.	४४.	१
प्र सुमतिं सवितर्याय	४.	२५.	६
प्र सु श्रुतं सुगघस	२०.	५१.	३
प्रसून इन्द्र प्रवता	३.	१.	४
प्र स्कन्धान्प्र शिरो	१२.	५(७).	६
प्रस्तृणती स्तम्बिनी	८.	७.	४
प्राग्ये वाचमीरय	६.	३४.	१
प्राचीप्राचीं प्रदिशमा	१२.	३.	७
प्राची दिगगिरिधिपति	३.	२७.	१
प्राचीनं बहिः प्रदिशा	५.	१२.	४
प्राच्यां त्वा दिशि पुषा	१८.	३.	३०
प्राच्या दिशः शालाया	९.	३.	२५
प्राच्या दिशस्त्वभिन्द्रास्ति	६.	९८.	३
प्राच्ये त्वा दिशेऽग्नये	१२.	३.	५५
प्राज्ञापत्याभ्यां स्वाहा	१९.	२३.	२६
प्राज्ञापत्यो वा एतस्य	९.	६(२).	११
प्राज्ञः प्रजा अनु वस्ते	११.	४.	१०
प्राण प्राणं प्रायस्वासो	१९.	४४.	४
प्राण मा मत्पर्यावृतो	११.	४.	२६
प्राणमाहुर्मातरिस्थानं	११.	४.	१५
प्राणापानौ चक्षुः० उच्छिष्टाजक्षिरे	११.	७.	२५
प्राणापानौ चक्षुः० वाङ्मनः	११.	८.	२६

प्राणापानौ चक्षुः० वाङ्मनः	११.	८.	४
प्राणापानौ मा मा हासिष्टं	१६.	४.	५
प्राणापानौ मृत्योर्मा	२.	१६.	१
प्राणापानौ धीहिषवा	११.	४.	१३
प्राणाय नमो यस्य	११.	४.	१
प्राणायान्तरिक्षाय	६.	१०.	२
प्राणेन त्वा दिपदां	८.	२.	४
प्राणेन प्राणतां प्राणे	३.	३१.	९
प्राणेन विश्वतोर्वीर्यं	३.	३१.	७
प्राणेनाग्निं सं सृजति	१९.	२७.	७
प्राणेनाग्ने चक्षुषा सं	५.	३०.	१४
प्राणेनाज्ञादेनाज्ञमति	१५.	१४.	२२
प्राणो अपानो व्यान	१८.	२.	४६
प्राणो मृत्युः प्राणस्तवमा	११.	४.	११
प्राणो विराट् प्राणो	११.	४.	१२
प्रातःप्रातरुहपतिर्नो	१९.	५५.	४
प्रातरग्निं प्रातरिन्द्रं	३.	१६.	१
प्रातर्जितं भगमुग्रं	३.	१६.	२
प्राणान्तरपञ्चान्तसहसा	७.	३६.	१
प्राधूं जयामीमे जयन्तु	६.	१२६.	३
प्रास्मत्प्राशान० य उत्तमा	७.	८८.	४
प्रास्मत्प्राशान० यैः ससामे	१८.	४.	७०
प्रास्मदेनो बहन्तु प्र	१६.	१.	११
प्रियं पशूनां भवति	१२.	४.	४०
प्रियं प्रियाणां कृणवाम	१२.	३.	४९
प्रियं मा कृणु देवेषु	१९.	६२.	१
प्रियं मा दर्भं कृणु	१९.	३२.	८
प्रिया तक्षणि मे गर्पि	२०.	१२६.	५
प्रियाप्रियाणि पशूना	१०.	२.	९
प्रियाम हन्ते मघवन	२०.	३७.	८
प्रनं पाशो प्र स्मृत्नं	१.	२७.	४
प्रना जयता नर	३.	१९.	७
प्रेतो मुञ्चामि नामतः	१४.	१.	१८
प्रेतो यन्तु ज्वाप्यः	७.	११९.	२
प्रेन्द्रस्य वोचं प्रथमा	२०.	८७.	५
प्रेमां मातां मिमीनह	१८.	२.	३९
प्रेत्य सूर्यो अयं न पा	२०.	७६.	५
प्रेव पिपतिपति मनसा	१२.	२.	५२
प्रेहि प्रेहि पथिभिः	१८.	१.	५४
प्रेणाञ्जुणीदि प्र मृणा	१०.	३.	३

प्रेषान्नुदे मनसा प्र	३.	६.	८
प्रेषा यो निविदः	५.	२६.	४
प्रोप्रां पीति कृष्ण	२०.	२५.	७
	२०.	३३.	२
प्रोष्ठेशास्तल्पेशया	४.	५.	३
प्रो ध्वस्मै पुरोरय	२०.	९५.	२
वृट्सूर्यं श्रवसा महौ	२०.	५८.	४
वृष्णमहौ असि० महस्ते	२०.	५८.	३
वृष्णमहौ असि० महांस्ते	१३.	२.	२९
यतो वतासि यम नैव	१८.	१.	१५
वद्ध वो भया इति	२०.	१२९.	१६
वन्द्यस्त्वाम्रे विश्वचया	१९.	५६.	२
वज्रे रक्षः समदमा	११.	१.	३२
वज्रेरध्वर्यो मुखमेतद्	११.	१.	३१
वज्रोर्गुनकाण्डस्य	२.	८.	३
वर्हिषा यत्त्वपत्याय	२०.	२५.	६
वर्हिषदः पितर ऊत्य	१८.	१.	५१
वलमसि वलं मे	२.	१७.	३
वलविहायः स्वविरः	१९.	१३.	५
वलेनाभादेनाजमसि	१५.	१४.	४
वहिर्बिलं निर्द्रवतु	९.	८.	११
वहीदं रात्रन्वरुणा	१९.	४४.	८
वालादेकमणीयस्क	१०.	८.	२५
वालास्ते प्रोक्षणीः सन्तु	१०.	९.	३
नुप्येयं शरदः शतम्	१९.	६७.	३
वृहच्च रयन्तरं चा	१५.	३.	५
वृहच्च रयन्तरं च द्वौ	८.	१०(२).	६
वृहतः परि सामानि	८.	९.	४
वृहतश्च वै स रय	१५.	२.	४
वृहता मन उप ह्ये	५.	१०.	८
वृहती परि मात्राया	८.	९.	५
वृहते च वै स रय	१५.	२.	३
वृहते बाळं वृहत	८.	८.	७
वृहत्पलाशे सुभगे	६.	३०.	३
वृहदन्पन्तः पक्ष	१३.	३.	१२
वृहदायवनं रयन्तरं	११.	३(१).	१६
वृहदेनमनु वस्ते	१३.	३.	११
वृहद्वावाहुरेभ्योधि	१९.	५६.	३
वृहदि जाळं वृहतः	८.	८.	६
वृहन्तो नाम ते देवा	१०.	७.	२५

वृहन्नेषामधिष्ठाता	४.	१६.	१
वृहत्सति ते विश्वदेव	१९.	१८.	१०
वृहत्सतिः प्रथमं आयमानो	२०.	८८.	४
वृहत्सतिः प्रथमः सूर्याया	१४.	१.	५५
वृहत्सतिः समजयद्	२०.	९०.	३
वृहत्सतिः सविता ते	९.	४.	१०
वृहत्सतिनाव० तेजो	१४.	२.	५४
वृहत्सतिनाव० पयो	१४.	२.	५७
वृहत्सतिनाव० भगो	१४.	२.	५५
वृहत्सतिनाव० यगो	१४.	२.	५६
वृहत्सतिनाव० रसो	१४.	२.	५८
वृहत्सतिनाव० वचो	१४.	२.	५३
वृहत्सतिरमत दि	२०.	१६.	७
वृहत्सतिपाङ्गिरस	११.	१०.	१०
वृहत्सतिपाङ्गिरसो	११.	१०.	१३
वृहत्सतिरुज्जयोद्गापति	९.	६(५).	२
वृहत्सतिर्निः० वरिवः	२०.	१७.	११
	२०.	८९.	११
	२०.	९४.	११
वृहत्सतिर्निः० वरीयः	७.	५३.	१
वृहत्सतिर्म आकृति	१९.	४.	४
वृहत्सतिर्म आत्मा	१६.	३.	५
वृहत्सतिर्मा विश्वेदेवै	१९.	१७.	१०
वृहत्सन्ते परि दीया	१९.	१३.	८
वृहत्सन्ते या परमा	२०.	८८.	३
वृहत्सन्ते युवमिन्द्रश्च	२०.	१७.	१२
	२०.	८७.	७
वृहत्सन्ते सचित्तवर्धयन्	७.	१७.	१
बोधश्च त्वा प्रतिबोधश्च	८.	१.	११
बोधा तु मे मभवन्	२०.	११७.	३
ब्रह्मः समीचीरुपसः	७.	२३.	२
ब्रह्मलोको भवति ब्रह्मस्य	११.	३(३).	२
ब्रह्मगवी पच्यमाना	५.	१९.	४
ब्रह्म च क्षत्रं च राष्ट्रं च	१२.	५(२).	२
ब्रह्म च क्षत्रं च श्रोणी	९.	७.	९
ब्रह्म च तपश्च कीर्तिश्च	१३.	४(३).	१
ब्रह्मचर्येण कन्या युवानं	११.	५.	१८
ब्रह्मचर्येण तपसा देवा	११.	५.	१९
ब्रह्मचर्येण तपसा राजा	११.	५.	१७
ब्रह्मचारिणं पितरो	११.	५.	२

ब्रह्मचारी चरति वेविषद्	५.	१७.	५
ब्रह्मचारी जनयन्	११.	५.	७
ब्रह्मचारी ब्रह्म भ्राजद्	११.	५.	२४
ब्रह्मचारीष्णंश्चरति	११.	५.	१
ब्रह्मचार्येति सभिषा	११.	५.	६
ब्रह्म ज्ञानं प्रयमं	४.	१.	१
	५.	६.	१
ब्रह्मन्यं देन्यन्य भा	१२.	५(७).	२
ब्रह्मन्येष्टा संभृता	१९.	२२.	२१
	१९.	२३.	३०
ब्रह्मणाभिः संविदानो	२०.	९६.	११
ब्रह्मणामी वाङ्मनौ	१३.	१.	४९
ब्रह्मणा तेजसा सह	१०.	६.	३०
ब्रह्मणा ते ब्रह्मयुजा	२०.	८६.	१
ब्रह्मणाज्ञादेनाज्ञमस्ति	१५.	१४.	२४
ब्रह्मणा परियुहीता	११. (३)१.	१५	
ब्रह्मणा भूमिचिह्निता	१०.	२.	२५
ब्रह्मणा शाठ्यं निमित्तां	९.	३.	१९
ब्रह्मणा शुद्धा उत पूता	११.	१.	१८
ब्रह्मणे स्वाहा	१९.	२२.	२०
	१९.	२३.	२९
ब्रह्म देवोऽनु क्षियति	१०.	२.	२३
ब्रह्म पदवाचं ब्रह्मणो	१२.	५(१).	४
ब्रह्म प्रजापतिर्घाता	१९.	९.	१२
ब्रह्म ब्रह्मचारिभि	१९.	१९.	८
ब्रह्मवादिनो वदन्ति	११. ३(१).	२६	
ब्रह्म श्रोत्रियमाप्नोति	१०.	२.	२१
ब्रह्म क्षुचो घृतवती	१९.	४२.	२
ब्रह्म होता ब्रह्म यहा	१९.	४२.	१
ब्रह्माणस्त्वा वयं युजा	२०.	३.	३
	२०.	३८.	३
	२०.	४७.	९
ब्रह्मापरे युज्यतां ब्रह्म	१४.	१.	६४
ब्रह्माभ्यावर्ते । तन्मे	१०.	५.	४०
ब्रह्मास्य वीर्यं बृहदस्य	४.	३५.	१
ब्रह्मण एव पतिर्न	५.	१७.	९
ब्रह्मणो अभ्यावर्ते	१०.	५	४१
ब्रह्मणेन पर्युक्तास्ति	४.	१९.	२
ब्रह्मणेभ्यः क्रपमं दत्त्वा	९.	४.	१९
ब्रह्मणेभ्यो वषां दत्त्वा	१०.	१०.	३३

ब्रह्मणो ज्ञो प्रयगो	४.	६.	१
ब्रह्मणोऽस्य मुलमासीद्	१९.	६.	६
ब्रह्मो देवं सवितारं	११.	६.	३
ब्रह्मो राजानं वरुणं	११.	६.	२
भृग एव भगवोऽभस्तु	३.	१६.	५
भग प्रणेतर्भग सत्यराघो	३.	१६.	३
भगमस्या वचं आदिष्यधि	१.	१४.	१
भगस्ततश्च चतुरः	१४.	१.	६०
भगस्ते हस्तमग्रहीत्	१४.	१.	५१
भगस्त्वेतो नयतु हस्त	१४.	१.	२०
भगस्य नावभा रोह	२.	३६.	५
भगेन मा शांशपेन	६.	१२९.	१
भगो मा भगेनावतु	१९.	४५.	९
भगो युनक्तवासिषो	५.	२६.	९
भद्रमिच्छन्तः क्रपयः	१९.	४१.	१
भद्राह्मवाञ्छिस्तिष्ठस्य	५.	५.	५
भद्रादधि श्रेयः प्रेहि	७.	९.	१
भद्रासि राजि चमसो	१९.	४९.	८
भद्राहं नो मध्यन्दिने	६.	१२८.	२
भरुजि पुनर्वो यन्तु	२.	२४.	८
भव एनमिन्वास्तः	१५.	५.	२
भवद्वस्तुपिद्वस्तुः संपद्	१३.	४(६).	३
भव राजन्यजमानाय	११.	२.	२८
भवारुद्रौ सपुत्रा	११.	२.	१४
भवाशर्वावस्वतां पापकृते	१०.	१.	२३
भवाशर्वाविदं ब्रह्मो	११.	६.	९
भवाशर्वा मन्वे वां	४.	२८.	१
भवाशर्वा मृडते माभि	११.	२.	१
भवेम शरदः शतम्	१९.	६७.	६
भवो दिवो भव ईशे	११.	२.	२७
भसदासीदादित्यानां	९.	४.	१३
भिन्धि दर्भ सपत्नानां	१९.	२८.	४
भिन्धि दर्भ सपत्नान्मे	१९.	२८.	५
भिन्धि विषा अप द्विषः	२०.	४३.	१
भीमा इन्द्रस्य० शतवृष्टि	४.	३७.	८
भीमा इन्द्रस्य० शतवृष्टी	४.	३७.	९
भुक्तिपभिगतः शक्ति	२०.	१३५.	१
भुवो जनस्य दिव्यस्य	२०.	३६.	९
भूतं च मविष्यद्य	१५.	२.	६
भूतं च मन्यं च भद्रा च	१३.	४(३).	२

भूतं ब्रूमे भूतपति
 भूतपतिर्निष्कल्विन्द
 भूतिश्च वा अभूतिश्च
 भूते हविष्मती भवैष
 भूतो भूतेषु वय आ
 भूमिर्मातादितिनो
 भूमिष्ठा पातु हरितेन
 भूमिष्ठा प्रति शृङ्गात्वन्त
 भूमे मातर्निं घेहि
 भूमेश्च वै सोम्रेभ्योपधीतां
 भूम्यां देवेभ्यो ददति
 भूपत्नीः शरदः शतात्
 भूपानरात्याः शच्याः
 भूपानिन्द्रो नमुपद्
 भूपेयः शरदः शतम्
 भूरि त इन्द्र वीर्यं
 भोग्यो भवदयो अन्न
 भ्रातृव्यक्षयणमसि
 भ्रूखस्य ते तविषस्य
 भ्रूखलिङ्गभ्यः स्वाहा
 भ्रूजा भ्रूजा सं घीयतां
 भ्रतयः सोमपासुर्ह
 भ्रत्स्वा हृदिप्र मन्दिभि
 भ्रदेभ्यो हि नो ददि
 भ्रु जनिपीय भ्रु
 भ्रुमतीरोपधीर्वाव
 भ्रुमती स्य भ्रुमती
 भ्रुमन्मूलं भ्रुमद
 भ्रुमन्मे निष्क्रमणं
 भ्रुमान्भवति भ्रुमद
 भ्रुमोः कृशामन्नयन्त
 भ्रुमोरसि भ्रुमतो
 भ्रुमन्दिन उद्गायत्यपराहः
 भ्रुमन्मेतदनुद्वेगो यत्रैष
 भ्रुम्या वृष्टे नद्यः पर्वता
 भ्रुम्या यत्नं नक्षति
 भ्रुमत्स्यत इमं नो
 भ्रुमत्ताज्ञादेनान्नमत्ति
 भ्रुमत्ता सं कल्पयति
 भ्रुमत्ता होमैर्हरता

११. ६. २१
 २. १४. ४
 ११. ८. २१
 ६. ८४. २
 ४. ८. १
 ६. १२०. २
 ५. २८. ५
 ३. २९. ८
 १२. १. ६३
 १५. ६. ३
 १२. १. २२
 १९. ६७. ८
 १३. ४(५). २
 १३. ४(५). १
 १९. ६७. ७
 २०. १५. ५
 १०. ८. २२
 २. १८. १
 २०. ११. २
 १९. २३. २८
 ४. १२. ४
 २०. २३. ५
 २०. ७१. ९
 २०. ५६. ४
 ९. १. १४
 २०. १४३. ८
 १६. २. २
 ८. ७. १२
 १. ३४. ३
 ९. १. २३
 ९. १. ५
 १. ३४. ४
 ९. ६(५). ५
 ४. ११. ८
 ६. १२. १
 ५. २७. १
 ७. १०२. ८
 १५. १४. २
 १२. ४. ३१
 ६. ९३. ३

मनसे वेतसे धिय
 मनो अस्या अन
 मन्मथसर्वं सुखितं
 मन्य दर्श सपन्नान्मे
 मन्थुनाज्ञादेनान्नमत्ति
 मन्थुरिन्द्रो मन्थुरेवास
 मन्ये वां धावाभूधिवी
 मन्ये वां मित्रावरुणा
 मम त्वा दोषणिश्रियं
 मम देवा विहवे सन्तु
 ममाग्रे वधो विहवेष्वस्तु
 ममेयमस्तु पोष्या महां
 मया गावो गोपतिना
 मया सोममत्ति यो
 मयि क्षत्रं पर्णमणे
 मयि देवा द्रविणमा
 मयि वधो अयो यशो
 मय्यग्रे अग्निं शृङ्गामि
 मरीचीर्युमान् विशानु
 मस्तः पर्वतानामधि
 मस्तः पोत्रास्तुष्टुभः
 मस्तां पिता पशुना
 मस्तां मन्ये अधि मे
 मस्तो मा गणैरवन्तु
 मस्तो यस्य हि क्षये
 मर्माणि ते वर्मणा
 मर्माविधं रोच्यतं
 मर्त्यं विभ्रती गुरुभृद्
 मस्तिष्कमस्य यतमो
 महत्काण्डाय स्वाहा
 महत्पयो विश्वरूप
 महत्सप्तस्यं महती
 महदेवाव तपति
 महदक्षं भुवनस्य
 महो इन्द्रः परश्च नु
 महो इन्द्रो य ओजस्ता
 महागणेभ्यः स्वाहा
 महादेव एलमिवास्त
 महानमोः कृष्णार्क
 महानमो महानमो

६. ४१. १
 १४. १. १०
 २०. ५९. ४
 १९. २९. ५
 १५. १४. २०
 ४. ३२. २
 ४. २६. १
 ४. २९. १
 ६. ९. २
 ५. ३. ३
 ५. ३. १
 १४. १. ५२
 ३. १४. ६
 ४. ३०. ४
 ३. ५. २
 ५. ३. ५
 ६. ६९. ३
 ७. ८७. २
 ६. ११३. २
 ५. २४. ६
 २०. २. १
 ५. २४. १२
 ४. २७. १
 १९. ४५. १०
 २०. १. २
 ७. १२३. १
 ११. १०. २६
 १२. १. ४८
 १०. २. ८
 १९. २३. १८
 ९. १. २
 १२. १. १८
 १२. ४. ३९
 १०. ७. ३८
 २०. ७१. १
 २०. १३८. १
 १९. २२. १७
 १५. ५. १३
 २०. १३६. १०
 २०. १३६. ११

महानम्यत्प्रदि मोकद	२०.	१३६.	५
महानम्युप वृते भ्रष्टो० यया	२०.	१३६.	८
महानम्युप वृते भ्रष्टो० ययैव	२०.	१३६.	७
महानम्युप वृते स्वसा	२०.	१३६.	९
महानम्युपलभति	२०.	१३६.	६
महान्तं कोषामुदचाभि	४.	१५.	१६
महान्तं भद्रो विल्वो	२०.	१३६.	१५
महावृषान्मृजवतो	५.	२९.	८
महीमृ पु मातः	७.	६.	२
महो महानि पनयन्त्य	२०.	११.	६
मर्षं त्वा मित्रावरुणौ	६.	८५.	३
मर्षं यजन्तां मम यानी	५.	३.	४
महाभापो मधुमेद्रेयन्तां	६.	६१.	१
मांसाम्यस्य शातय	१२.	५(७).	८
मा गतानामा दीधीया	८.	१.	८
मा चिदन्यदि शंसत	२०.	८५.	१
मा ज्येष्ठं वधीद्यमग्र	६.	११२.	१
मातरिश्वा च पवमानश्च	१५.	२.	७
	१५.	२.	२७
मातली कन्यैर्यमो	१८.	१.	४७
मातादित्यानां दुहिता	९.	१.	४
माता पितरमृत आ	९.	९.	८
मातुष्टे किरणौ द्वौ	२०.	१३३.	२
मा ते अस्यां सहस्रावन्	२०.	३७.	७
मा ते प्राण उप दत्तन्	५.	३०.	१५
मा ते मनस्तत्र गान्मा	८.	१.	७
मा ते मनो मास्तोर्मा	१८.	२.	२४
मात्रे नु ते सुमिमे इन्द्र	२०.	७६.	६
मा त्वा कन्यादमि	८.	१.	१२
मा त्वा जन्मः संहनुर्मा	८.	१.	१६
मा त्वा दभन्तसल्लि	१७.	१.	८
मा त्वा दभन्परियान्त	१३.	२.	५
मा त्वाभि सला नो	२०.	१३०.	१४
मा त्वा मृषा भविव्यवो	२०.	२२.	२
मा त्वा वृक्षः सं वाधिष्ट	१८.	२.	२५
मादयस्व सुते सचा	२०.	५६.	५
मा नः पश्चान्मा पुरस्ता	१२.	१.	३२
मा नः पार्श्वं प्रति मुचो	९.	३.	२४
मा नः पीपरदन्धिना	१९.	४०.	४
मा न आपो मेधां	१९.	४०.	२

मानस्य पन्नि शरणा	३.	१२.	५
मा नो भक्षाता वृचना	२०.	७९.	२
मा नो गोषु पुष्पेषु	११.	२.	२१
मा नो देवा भर्हिर्वधीत	६.	५६.	१
मा नो निदे च वक्तवे	२०.	१८.	५
मा नोभि ह्य मत्तं	११.	२.	१९
मा नो मर्ता अभि	२०.	६९.	८
मा नो महान्तमुत	११.	२.	२९
मा नो मेधां मा नो	१९.	४०.	३
मा नो रक्षो अभि	८.	४.	२३
मा नो रुद्र तवमना	११.	२.	२६
मा नो विदन्विष्याधिनी	१.	१९.	१
मा नो हासिपुर्कपयो	६.	४१.	३
मा नो हिंसीरधि नो	११.	२.	२०
मा प्र गाम पयो वयं	१३.	१.	५९
मा विभेर्न मरिष्यसि	५.	३०.	८
मा भूम निष्ठा इवेन्द्र	२०.	११६.	१
मा भ्रता भ्रतरं दिक्षन्	३.	३०.	३
मा मां प्राणो हासीभ्यो	१६.	४.	३
मा मा वीचन्नपधसं	५.	११.	८
मायाभिरस्तिष्ठन्मत	२०.	२९.	४
मारे अस्मदि मुमुचो	२०.	२३.	८
मा वः प्राणं मा वीपानं	१९.	२७.	६
मा वनि मा वाचं नो	५.	७.	६
मा विदन्परिपन्थिनो	१४.	२.	११
माघानां भद्रे तस्क्रो	१९.	४७.	७
मा सं वृतो मीप सृप	८.	६.	३
मा स्मैतान्तसलीन्	५.	२२.	११
मा हिंसिष्टं कुमार्यं	१४.	१.	६३
मित्रः पृथिव्योदक्रमत	१९.	१९.	१
मित्र ईक्षमाण आहृत	९.	७.	२३
मित्र एनं वरुणो वा	२.	२८.	२
मित्रश्च त्वा वरुणश्चानु	१९.	४४.	१०
मित्रश्च वरुणश्चासौ	९.	७.	७
मित्रश्च वरुणश्चेन्द्रो	३.	२२.	२
मित्रावरुणयोर्भागा स्व	१०.	५.	११
मित्रावरुणा परि मामधाता	१८.	३.	१२
मित्रावरुणौ वृष्ट्याधिपती	५.	२४.	५
मुलाय ते पशुपते यानि	११.	२.	५
मुग्धा देवा उत शुना	७.	५.	५

मुञ्चन्तु मा शपध्यादपो	६. ९६. २
	७. ११७. २
मुञ्चन्तु मा शपध्यादहोरात्रे	११. ६. ७
मुञ्च शीर्षस्य उत	१. १२. ३
मुञ्चामि त्वा वैश्वानरा	१. १०. ४
मुञ्चामि त्वा हविषा	३. ११. १
	२०. ९६. ६
मुमुक्षन्मस्मान्दुरितादव	१. ६. ८
मुमुक्षाना भोषधयो	८. ७. १६
मुहुरुध्यैः प्र वदत्याति	१२. २. ३८
मुष्णन्तेषां बाहवश्चिता	११. ९. १३
मूढा भमित्रा न्युद्धे	११. १०. २१
मूढा भमित्राभ्यस्ता	६. ६७. २
मूर्णां शृगस्य दन्ता	४. ३. ६
मूर्धानमस्य संसीन्यापवां	१०. २. २६
मूर्धाहं रयीणां मूर्धा	१६. ३. १
मूर्धो देवस्य बृहतो	१९. ६. १६
मूलवर्हणी पर्याक्रियमाणा	१२. ५(४). ६
मृगो न भीमः कुचरो	७. ८९. ३
मृग दर्भ सपन्नान्ने	१९. २९. ४
मृत्यवेमृत्य वच्छामि	८. ८. १०
मृत्युः प्रजानामपिपतिः	५. २४. १३
मृत्युरीशे दिपदां	८. २. २३
मृत्युर्द्विहृत्युप्रो देवः	१२. ५(३). १०
मृत्योः पदं योपयन्त	१२. २. ३०
मृत्योरदं नक्षत्राचारी	६. १३३. ३
मृत्योरपमा पयन्तां	८. ८. १८
मेदस्वता यजमानाः	६. ११४. ३
मेघां सायं मेघां प्रात	६. १०८. ५
मेघामहं प्रयमां नक्षत्रवती	६. १०८. २
मेनिः शतवषा हि सा	१२. ५(३). ५
मेनिः शरण्या भवा	१२. ५(६). १३
मेनिर्दुष्कामाना वीर्य	१२. ५(३). १२
मेमं प्राणो हासीन्मो	७. ५५. ४
मेप इव वै सं च वि	६. ४०. २
मेतं पण्याम्लु गा भीम	८. १. १०
मेनमो वि दहो मामि	१८. २. ४
मो पु मलोव तन्द्रयु	२०. ६०. ३
मो पु वो भस्मदभि	२०. ६७. २
मोकातुमोका पुनर्वो	२. २४. ३

मोको मनोहा लनो	१६. १. ३
रुं क्रन्दसी भवतश्च	४. २. ३
यं क्रन्दसी संयती	२०. ३४. ८
यं ग्राममाविशत इदमुग्रं	४. ३६. ८
यं ते मन्यं यमोदनं	१८. ४. ४२
यं त्वमो सप्तदहस्तयु	१८. ३. ६
यं त्वा पृथती रये	१३. १. २१
यं त्वा वेद पूर्व इस्वाको	१९. ३९. ९
यं त्वा होतारं मनस्ता	३. २१. ५
यं देवाः पितरो मनुष्या	१०. ६. ३२
यं देवाः रुद्रमसिञ्चन्	६. १३२. १
यं देवा भंशुमाप्यापयन्ति	७. ८६. ६
यं दिशो यश्च नो देष्टि	१६. ६. ४
यं निदधुर्वनस्पतौ	३. ५. ३
यं परिहस्तमविमरदितिः	६. ८१. ३
यं बन्धनं न्यस्यय	१४. २. २२
यं ब्राह्मणे निदधे यं	९. ५. १९
यं मित्रावरुणौ स्मर	६. १३२. ५
यं मे दत्तो ब्रह्मभागं	१४. २. ४२
यं याचाम्यहं वाचा	५. ७. ५
यं वयं शृगयामहे	१०. ५. ४२
यं वां पिता पचति	१२. ३. ५
यं वातः परिशुम्भति	१३. १. ५१
यं विश्वे देवाः स्मरमसि	६. १३२. २
यं स्मा पृच्छन्ति कुह	२०. ३४. ५
यः कीकसाः प्रभृणाति	७. ८०. ३
यः कुक्षिः सोमपातमः	२०. ७१. ३
यः कुमारी पिङ्गलिका	२०. १३६. १६
यः कृणोति प्रमोतमन्यं	९. ८. ४
यः कृणोति श्रुतवत्सा	८. ६. ९
यः कृपाकृन्मूलकृद्	४. २८. ६
यः कृष्णः केत्यसुर	८. ६. ५
यः परस्थाः परावत	६. ३४. ३
यः परुषः पाक्षेयो	५. २२. ३
यः पर्वतान्यदधाद्	२०. १२८. १४
यः पृथिवीं बृहस्पति	१५. १०. ९
यः पृथिवीं व्ययमाना	२०. ३४. २
यः पौक्षेयेण ऋचिषा	८. ३. १५
यः प्रथमः कर्मकृत्याप	४. २४. ६
यः प्रथमः प्रवतमा	६. २८. ३

यः प्राणतो निमिपतो	४.	२.	२
यः प्राणदः प्राणदवान्	४.	३५.	५
यः प्राणेन घावापृथिवी	१३.	३.	४
यः शतौदनां पचति	१०.	९.	४
यः शम्बरं पर्यतत्	२०.	३४.	१२
यः शम्बरं पर्वतेषु	२०.	३४.	११
यः शम्भतो महेनो	२०.	३४.	१०
यः श्रमात्तपसो जातो	१०.	७.	३६
यः संप्रामाज्यपति सं	४.	२४.	७
यः सपन्नो योसपन्नो	१.	१९.	४
यः सत्तपस्मिर्दृषम	२०.	३४.	१३
यः समेयो विद्वद्यः	२०.	१२८.	१
यः समाम्यो वरुणो	४.	१६.	८
यः सहमानश्चरति	३.	६.	४
यः सुन्वते पचते दुध	२०.	३४.	१८
यः सुन्वन्तमवति यः	२०.	३४.	१५
यः सोमकामो हर्षश्च	२०.	३४.	१७
यः सोमे अन्तर्पो	३.	२१.	२
य आत्ताक्षः सुम्यक्तः	२०.	१२८.	७
य आगरे शृगयन्ते	४.	३६.	३
य आत्मदा० कस्तौ	४.	२.	१
य आत्मदा० तस्य	१३.	३.	२४
य आत्मानमतिमात्र	८.	६.	१३
य आदित्यं कात्रं	१५.	१०.	११
य आर्ः मांसमदन्ति	८.	६.	२३
य आर्षेयस्यो याचद्भयो	१२.	४.	१२
य आशानामाशापाला	१.	३१.	२
य आस्ते यश्चरति	४.	५.	५
य इन्द्र इव देवेषु	९.	४.	११
य इन्द्र सोमपातमो	२०.	६३.	७
य इन्द्रेण सत्तप याति	३.	२१.	३
य इमां देवो मेखला	६.	१३३.	१
य इमे घावापृथिवी अजान	१३.	३.	१
य इमे घावापृथिवी अनित्री	५.	१२.	९
य इह पितरो जीवा	१८.	४.	८७
य ई चकार न सो	९.	१०.	११
य ईशो पशुपतिः	२.	३४.	१
य उग्रः सजनिष्टतः	२०.	५३.	३
	२०.	५७.	१३
य उग्रिणासुग्रबाहु	४.	२४.	२

य उत्तरो शुद्धति	४.	४०.	४
य उदानद् परापणं	६.	७७.	२
य उदचीन्द्र देवगोपाः	२०.	२१.	११
य उपरिष्टाशुद्धति	४.	४०.	७
य उभाभ्यां प्रहरति	७.	५८.	८
य उसाता मनसा	२०.	९६.	३
य ऊरु अनुसर्पत्ययो	९.	८.	७
य कृते विद्विभिषिः	१४.	२.	४७
य क्रष्णलो देवकृता	१९.	३५.	५
य एक इदम्यश्चर्षणी	२०.	३६.	१
य एक इदिदयते	२०.	६३.	४
य एकश्चर्षणीनां	२०.	७०.	१५
य एतं देवमेककृतं	१३.	४(२).	२
	१३.	४(३).	३
य एनं परिपीदन्ति	६.	७६.	१
य एनं हन्ति शृङ्गं	५.	१८.	५
य एनां वनिमायन्ति	१२.	४.	११
य एनामवशाभाह	१२.	४.	१७
य एवं विदुषेदस्ता	१२.	४.	२३
य एवं विदुषो ब्राह्मणस्य	१२.	५(५).	८
य एवं विद्यास्त वशां	१०.	१०.	२७
य एवापरिमिताः	१५.	१३.	१०
यच्छुषा मनसा यच्च	६.	९६.	३
यच्च प्राणति प्राणेन	११.	७.	२३
यच्च वचो अक्षेषु	१४.	१.	३५
यचिद्धि त्वा अना	२०.	८५.	३
यचिद्धि सत्य सोमपा	२०.	७४.	१
यच्छत्रा यच्चमारुहन्	२०.	४९.	१
यच्छपानः पर्यावर्ते	१२.	१.	३४
यजमानब्राह्मणं वा	९.	६(२).	१
यजुंषि यशे सभिषः	५.	२६.	१
यज्माप्रधत्तुभ्यो यदिवा	१६.	७.	१०
यज्माभयो यद्युवतयो	१४.	२.	६१
यशं दुहानं सद्मिन्	११.	१.	३४
यशं ब्रूमो यजमानशृचः	११.	६.	१४
यशं यन्तं मनसा	६.	१२२.	४
यश इन्द्रमवर्षयद्	२०.	२७.	५
यश एति विततः	१८.	४.	१३
यशपतिशृपय एनसा	२.	३५.	२
यक्षपञ्चीराक्षीरा स्वघा	१०.	१०.	६

यस्य यत्तं गच्छ यस्यपतिं	७. १०२. ५
यशतो दक्षिणीयो	८. १०(१). ७
यशस्य चक्षुः प्रमृति	२. ३५. ५
	१९. ५८. ५
यशापक्षिपत्य च	१५. २. १२
यक्षापक्षिपत्य च	१५. २. ११
यज्ञेन यक्षमपजन्त	७. ५. १
यज्ञैः संमित्राः पृथतीभि	२०. ६७. ४
यज्ञैर्यवा प्रयमः	२०. २५. ५
यज्ञैरिपुः संनममानो	८. ३. ६
यज्ञो दक्षिणाभिष्टकामत	१९. १९. ६
यज्ञो बभूव स आ बभूव	७. ५. २
यतः सूर्य उदेत्यस्तं	१०. ८. १६
यत इन्द्र भयामदे	१९. १५. १
यतो दृष्टं यतो धीतं	७. ५८. ३
यत्कशिपुपर्वणमाहरन्ति	९. ६(१). १०
यत्काम कामयमाना	१९. ५२. ५
यत्किं चासौ मनसा	७. ७३. १
यत्किं चेदं पतयति	१९. ४८. ३
यत्किं चेदं वरुण	६. ५१. ३
यत्कृपते यदनुते	१२. २. ३६
यत्क्षत्तारं ह्यत्या	९. ६(६). १
यत्क्षुरेण मर्वयता	८. २. १७
यत् आत्मनि तन्वां	१. १८. ३
यत्तच्छरीरमशयत्	११. ८. १६
यत्तर्पणमाहरन्ति	९. ६(१). ६
यत्ते भङ्गमतिदितं	१८. २. २६
यत्ते भर्त्तुं भुवस्पत	१०. ५. ४५
यत्ते अपोदकं विष	५. १३. २
यत्ते काम शर्म त्रिवरूप	९. २. १६
यत्ते कृष्णः शकुन	१८. ३. ५५
यत्ते क्रुद्धो घनपति	१०. १०. ११
यत्ते क्रोमा यद्दयं	१०. ९. १५
यत्ते चन्द्रं कश्यप	१३. ३. १०
यत्ते चर्म शतौदने	१०. ९. २४
यत्ते तनूचनहान्त	१९. २०. ३
यत्ते दर्भं अरामृत्युः	१९. ३०. १
यत्ते देवा भर्तृण्यन्	७. ८४. १
यत्ते देवी निर्ऋति	६. ६३. १
यत्ते नदं विश्ववारे	९. ३. २

यत्ते नाम सुहवं	७. २१. ४
यत्ते नियानं रजसं	८. २. १०
यत्ते पितृभ्यो ददतो	१०. १. ११
यत्ते पुच्छं ये ते बाला	१०. ९. २२
यत्ते प्रजायां पशुषु	१४. २. ६२
यत्ते भूमे विलनामि	१२. १. ३५
यत्ते मज्जा यदस्थि	१०. ९. १८
यत्ते मध्यं पृथिवि	१२. १. १२
यत्ते माता यत्ते पिता	५. ३०. ५
यत्ते यक्ष्ये मतस्त्रे	१०. ९. १६
यत्ते रिष्टं यत्ते धूत	४. १२. २
यत्ते धर्षो नातवेदो	३. २२. ४
यत्ते वासः परिषानं	८. २. १६
यत्ते शिरो यत्ते मुखं	१०. ९. १३
यत्त्वं शीतोयो रूरः	५. २२. १०
यत्त्वा क्रुद्धाः प्रचक्रुः	१२. २. ५
यत्त्वाभिचेरुः पुरुषः	५. ३०. २
यत्त्वा शिक्षः परावधीत्	१०. ६. ३
यत्त्वा सोम प्रपिबन्ति	१४. १. ४
यत्परममवमं यच्च	१०. ७. ८
यत्परिवेष्टारः पात्रहस्ताः	९. ६(६). ३
यत्पिबामि सं पिबामि	६. १३५. २
यत्पुरा परिवेषात्ताद	९. ६(१). १२
यत्पुरुषं न्यदधुः कतिघा	१९. ६. ५
यत्पुरुषेण हविषा देवा	१९. ६. १०
यत्पुरुषेण हविषा यज्ञं	७. ५. ४
यत्प्रतिशृणोति प्रत्या	९. ६(६). २
यत्प्रत्याहन्ति विषमेव	८. १०(६). ३
यत्प्राङ् प्रत्यङ् स्वधया	१३. २. ३
यत्प्राण क्रतावागते	११. ४. ४
यत्प्राण स्तनयिब्रुना	११. ४. ३
यत्प्रेषिता वरुणेना	३. १३. २
यत्र क्रययः प्रयमजा	१०. ७. १४
यत्र तपः पराक्रम्य	१०. ७. ११
यत्र देवा ब्रह्मविदो	१०. ७. २४
यत्र देवाश्च मनुष्या	१०. ८. ३४
यत्र नायप्रभ्रंशानं यत्र	१९. ३९. ८
यत्र ब्रह्मविदो० अग्निर्मा	१९. ४३. १
यत्र ब्रह्मविदो० आपो मा	१९. ४३. ७
यत्र ब्रह्मविदो० इन्द्रो मा	१९. ४३. ६

यत्र ब्रह्मविदो० चन्द्रो मा	१९.	४३.	४
यत्र ब्रह्मविदो० ब्रह्मा मा	१९.	४३.	८
यत्र ब्रह्मविदो० वायुर्मा	१९.	४३.	२
यत्र ब्रह्मविदो० सूर्यो मा	१९.	४३.	३
यत्र ब्रह्मविदो० सोमो मा	१९.	४३.	५
यत्र लोकांश्च कोशांश्चापो	१०.	७.	१०
यत्र वः प्रेक्षा हरिता	४.	३७.	५
यत्र स्कन्धः प्रजनयन्	१०.	७.	२६
यथादित्याश्च रुद्राश्च	१०.	७.	२२
यत्रामृत्तिस्रः शिवायाः	२०.	१२९.	७
यत्रामृतं च मृत्युश्च	१०.	७.	१५
यथाश्वत्या न्यग्रोघा	४.	३७.	४
यत्रा सुपर्णा भमृतस्य	९.	९.	२२
यत्रा सुहार्दः० भस्त्रोणा	६.	१२०.	३
यत्रा सुहार्दः० तं लोकं	३.	२८.	५
यत्रा सुहार्दां सुकृता	३.	२८.	६
यत्रेदानीं पश्यसि	८.	३.	५
यत्रैवाम्रो जनिमानि	१.	८.	४
यत्संयमो न वि यमो	४.	३.	७
यत्समागयति दक्षिणाः	९.	६६.	६
यत्समुद्रमुत्थितं	१३.	२.	१४
यत्समुद्रो अभ्यक्रन्दत्	१९.	३०.	५
यत्सुपर्णा विवक्षवो	२.	३०.	३
यत्सोममिन्द्र विष्णुवि	२०.	१११.	१
यत्स्वप्ने भजामश्नामि	७.	१०६.	१
यथा कलां० सर्वं द्विपते	६.	४६.	३
यथा कलां० सर्वमग्निषे	१९.	५७.	१
यथाखरो मयवंश्चारु	२.	३६.	४
यथाग्रे त्वं वनस्पते	१९.	३१.	९
यथा वज्रदेवासुरा	६.	१४१.	३
यथाज्यं प्रयहीतमाहुस्मे	१२.	४.	३४
यथा त्वमुत्तरोसो असपन्नः	१९.	४६.	७
यथादित्या वसुभिः	६.	७४.	३
यथा देवा असुरान्	९.	२.	१८
यथा देवेष्वमृतं ययेषु	१०.	३.	२५
यथा ह्यं च पृथिवी	१.	२.	४
यथा द्यौश्च पृथिवी	२.	१५.	१
यथा नकुलो विच्छिद्य	६.	१३९.	५
यथा नदं फशिपुने	६.	१३८.	५
यथापसस्तायादरं	६.	७२.	२

यथा प्रथिर्यथोपधि	६.	७०.	३
यथा प्राण बलिहृत	११.	४.	१९
यथा बाणः सुसंशितः	६.	१०५.	२
यथा बीजमुर्वरायां	१०.	६.	३३
यथा ब्रह्म च क्षत्रं च	२.	१५.	४
यथा भूतं च भन्यं च	२.	१५.	६
यथा भूमिर्मृतमना	६.	१८.	२
यथा मक्षा इदं मधु	९.	१.	१७
यथा मधु मधुकृतः	९.	१.	१६
यथा मनो मनस्केतैः	६.	१०५.	१
यथा मम स्मपदसौ	६.	१३०.	३
यथा मांसं यथा सुरा	६.	७०.	१
यथा मृगाः संविजन्त	५.	२१.	४
यथायं बाहो भक्षिना	६.	१०२.	१
यथा यमाय हर्म्य	१८.	४.	५५
यथा यशः कन्यायां	१०.	३.	२०
यथा यशः पृथिव्यां	१०.	३.	१९
यथा यशः प्रजापती	१०.	३.	२४
यथा यशः सोमपीये	१०.	३.	२१
यथा यशश्चन्द्रमस्यादित्ये	१०.	३.	१८
यथा यशोभिहोत्रे	१०.	३.	२२
यथा यशो यजमाने	१०.	३.	२३
यथायायमसादनान्	१२.	५७.	३
यथा वातश्चाग्निश्च	१०.	३.	१४
यथा वातश्चावयति	१०.	१.	१३
यथा वातेन प्रक्षीणा	१०.	३.	१५
यथा वातो यथा मनो	१.	११.	६
यथा वातो वनस्पतीन्	१०.	३.	१३
यथा वृकादजावयो	५.	२१.	५
यथा वृक्षं लिङ्गमा	६.	८.	१
यथा वृक्षमशनि	७.	५२.	१
यथा वृत्र इमा माप	६.	८५.	३
यथा शाम्याकः प्रपतन्	१९.	५०.	४
यथा शोपो अपायतै	७.	९५.	३
यथा शेवधिर्निहितो	६२.	४.	१४
यथा श्येनात्यतत्रिणः	५.	२१.	६
यथाश्वत्य निरभनो	३.	६.	३
यथाश्वत्य वानस्पत्या	३.	६.	६
यथा सत्यं चानृतं च	२.	१५.	५
यथासितः प्रपयते	६.	७२.	१

यथा सिन्धुर्नदीनां	१४.	१.	४३
यथा सुपर्णः प्रपतत्	६.	८.	२
यथा सूर्यश्च चन्द्रश्च	२.	१५.	३
यथा सूर्यस्य रश्मयः	६.	१०५.	३
यथा सूर्यो मतिभाति	१०.	३.	१७
यथा सूर्यो नक्षत्रा	७.	१४.	१
यथा सूर्यो मुच्यते	१०.	१.	३२
यथा सो भस्य परिधि	५.	२९.	३
यथा सोमः प्रातःसवने	९.	१.	११
यथा सोम ओषधी	६.	१५.	३
यथा सोमस्मृतीये	९.	१.	१३
यथा सोमो द्वितीये	९.	१.	१२
यथा स्म ते विरोहतो	४.	४.	३
यथा हव्यं बहसि	४.	२३.	२
यथाहश्च रात्री च	२.	१५.	२
यथा हस्ती हस्तिन्याः	६.	७०.	२
यथाहान्यनुपूर्वं	१२.	२.	२५
यथेदं भूम्या अधि	२.	३०.	१
यथेन्द्र उदावनं लब्ध्या	५.	८.	८
यथेन्द्रो द्यावापृथिव्यो	६.	५८.	२
यथेमे द्यावापृथिवी	६.	८.	३
यथेयं० दाधार पर्वतान्	६.	१७.	३
यथेयं० दाधार विक्षितं	६.	१७.	४
यथेयं० दाधारमान्	६.	१७.	२
यथेयं० भूतानां० दधामि	५.	२५.	२
यथेयं० भूतानां० ध्रियतां	६.	१७.	१
यथेयुका परपत	१.	३.	९
यथोदकमपपुपो	६.	१३९.	४
यदक्षेपु वदा यत्समित्यां	१२.	३.	५२
यदग्न एषा समिति	१८.	१.	२६
यदग्निरापो भदहत	१.	२५.	१
यदग्ने भय मियुना	८.	३.	१२
	१०.	५.	४८
यदग्ने तपसा तप	७.	६३.	१
यदग्ने यानि कानि	१९.	६४.	३
यदग्ने सूर्यं विषं	१०.	४.	२२
यददः संप्रयतीरहा	३.	१३.	१
यददीन्यनूगमहं	६.	११९.	१
यददोभदो अभ्यगच्छन्	१६.	७.	९
यददो देवा भसुपां	४.	१९.	४

यदद्य कच वृत्रहन्	२०.	११२.	१
यदद्य त्वा प्रपति	७.	१०२.	१
यदद्य वा नासत्यो	२०.	१४०.	४
यदद्या रात्रि सुभगे	१९.	५०.	६
यदद्याधिनारवदं ह्रवेय	२०.	१४१.	३
यदनुचीन्द्रमैरात्वं	१०.	१०.	१०
यदन्तरं तदाद्यं	२.	३०.	४
यदन्तरा द्यावापृथिवी	१०.	८.	३९
यदन्तरा परावत	२०.	६.	९
यदन्तरिक्षं पृथिवी	६.	१२०.	१
यदन्तरिक्षे यद्विनि	२०.	१३९.	२
यदन्नमग्नि बहुधा	६.	७१.	१
यदन्नमग्नयवृतेन	६.	७१.	३
यदन्ये शतं याचेपु	१२.	४.	२२
यदप्सु यदनस्पती	२०.	१३९.	५
यदभिवदति दीक्षा	९.	८(१).	४
यदयातं शुभस्पती	१४.	१.	१५
यदयांचीनं त्रेहायणा	१०.	५.	२२
यदल्पिकास्वल्पिका	२०.	१३६.	३
यदज्ञानकृतं ह्यपन्ति	९.	६(१).	१३
यदभ्रमि नलं कुर्व	६.	१३५.	१
यदभ्रसि यत्पिबसि	८.	२.	१९
यदध्विना पृच्छमाना	१४.	१.	१४
यदसावमुतो देवा	५.	८.	३
यदस्मात्पु दुष्यन्त्यं	१९.	४५.	२
यदस्मृतिं चक्रे किं	७.	१११.	१
यदस्य दक्षिणमक्ष्यसी	१५.	१८.	२
यदस्य हतं विहतं	५.	२९.	५
यदस्याः कस्मै चिद्	१२.	४.	७
यदस्याः पल्पूलनं	१२.	४.	९
यदस्या अंहमेधाः	२०.	१३६.	१
यदस्या गोपती सत्या	१२.	४.	८
यदहरहरमिगच्छामि	१६.	७.	११
यदा केतानस्थि द्याव	११.	८.	११
यदा गार्हपत्यमसपर्येत	१४.	२.	२०
यदाजनं त्रैककुलं	४.	९.	९
यदाअनाभ्यअनमा	९.	६(१).	११
यदा त्वष्टा न्यवृणत्	११.	८.	१८
यदादित्यैर्हयमानोपा	१०.	१०.	९
यदान्नेषु गवीन्यो	१.	३.	६

यदापीतासो भंशवो	२०	१४२.	४
यदापो भ्रम्या इति	१०.	४४.	९.
यदा प्राणो० भोषधयः	११.	४.	१७
यदा प्राणो० पशव	११.	४.	५
यदाब्रह्मन्दाक्षापणा	१.	३५.	१
यदा वज्रं हिरण्यमिदया	२०.	७३.	४
यदा बलस्य पीयतो	२०.	१६.	६
यदावसयान्करूपयन्ति	२.	६(१).	७
यदा वायवमसनद्विध	२०.	९१.	१०
यदाशास्ता वदतो मे	७.	५९.	१
यदा शृतं कृण्वो जात	१८.	२.	५
यदासन्ध्यामुपधाने	१४.	२.	६५
यदासुतेः क्रियमाणायाः	३.	७.	६
यदा स्थलेन पसस्ताणी	२०.	१३६.	२
यदाह भूय उद्धरेति	९.	६(२).	२
यदि कर्तं पतित्वा	४.	१२.	७
यदि कामादपकामाद्	९.	८.	८
यदि क्षितायुर्यदि वा	३.	११.	२

यदि चतुर्होसि	५.	१६.	४
यदि चिन्नु त्वा धना	५.	२.	४

यदि आग्रयदि स्वपन्	६.	११५.	२
यदि त्रिहोसि	५.	१६.	३
यदि दशहोसि	५.	१६.	१०
यदि द्विहोसि	५.	१६.	२
यदि नवहोसि	५.	१६.	९
यदि नो गां हंसि	१.	१६.	४

यदिन्द्र प्रागपायुद्ध	२०.	१२०.	१
यदिन्द्र नक्षत्रस्थते	६.	४५.	३
यदिन्द्र यावतस्त्वमेता	२०.	८२.	१
यदिन्द्रादो दाशराज्ञे	२०.	१२८.	१२
यदिन्द्राहं यथा त्व	२०.	२७.	१
यदिन्नेण सरयं यापो	२०.	१४१.	२
यदि पञ्चहोसि	५.	१६.	५
यदि प्रेयुर्देवपुरा नक्ष	५.	८.	६

यदि वासि तिरोजनं	७.	३९.	५
यदि वासि वैककुब्जं	४.	९.	१०
यदि वासि देवकृता	५.	१४.	७

यदि पाहमनृतदेवो	८.	४.	१४
यदि वृक्षादभ्यपत	६.	१२४.	२
यदि वोको यदि वाभि	१.	२५.	३
यदि पशुहोसि	५.	१६.	६
यदि सप्तहोसि	५.	१६.	७
यदि स्त्री यदि वा पुमान्	५.	१४.	६
यदि स्थ क्षेत्रियाणां	२.	१४.	५
यदि स्थ तमसाहृता	१०.	१.	३०
यदि द्रुतां यद्यहृताममा	१२.	४.	५३
यदीदं मातुर्यदि वा	६.	११६.	३
यदीदिदं मरुतो	४.	२७.	६
यदीमे कैशिनो जना	१४.	२.	५९
यदीयं दुहिता तव	१४.	२.	६०
यदीयं हनन्त्ययं हनन्	२०.	१३२.	१०
यदुदयो वृषाकपे	२०.	१२६.	२२
यदुदरं परुणस्यातु	१०.	१०.	२२
यदुदीरत भाजयो	२०.	५६.	३
यदुपरिषायनमाहरन्ति	९.	६(१).	९
यदुपस्त्वणन्ति	९.	६(१).	८
यदुवक्त्रानृतं विह्वया	१.	१०.	३
यदुषो यासि भानुना	२०.	१४२.	३
यदुस्त्रियास्त्राहुतं	७.	७७.	४
यदेजति पतति यच्च	१०.	८.	११
यदेनमाह मात्य का	१५.	११.	३
यदेनमाह मात्य तर्प्यन्त्रिति	१५.	११.	५
यदेनमाह मात्य यथा ते निक्काम	१५.	११.	१०
यदेनमाह मात्य यथा ते प्रियं	१५.	११.	६
यदेनमाह मात्य यथा ते वश	१५.	११.	८
यदेनमाह मात्योदक	१५.	११.	४
यदेनसो मातृकृताच्छेपे	५.	३०.	४
यन्नायत्रे भधि गायत्र	९.	१०.	१
यन्निरामि सं गिरामि	६.	१३५.	३
यन्निरिषु पर्वतेषु	९.	१.	१८
यहण्डेन यदिव्या	५.	५.	४
यहथिपे प्रदिवि	२०.	८७.	२
यहाकणि यथयसे	६.	१२१.	२
यदुद्रोहिय शोपिपे	५.	३०.	३
यदुर्भगां प्रक्षपितां	१०.	१.	१०
यदुष्कृतं यच्छमलं यद् वा	७.	१५.	४
यदुष्कृतं यच्छमलं विप्राग्	१४.	२.	२६

यदेवा देवदेहनं देवा

६. ११४. १

यदेवा देवान्दविपा

७. ५. ३

यदेवांसो ललामगुं

२०. १३६. ४

यदपाप इन्द्र ते शतं

२०. ८१. १

२०. ९२. २०

यद्विपाथ चतुष्पाथ

१९. ३१. ४

यद् प्राचीरजगन्तोरो

२०. १३७. १

यद्गस्ताभ्यां चक्रुः

६. ११८. १

यद्वावसि त्रियोजनं

६. १३१. ३

यद्विरण्यं सूर्येण सुवर्णं

१९. २६. २

यद्गुह्यभिर्यद्विभि

६. १२. २

यद्गदस्य पुरुषस्य

२०. १२८. ३

यदाग्निः क्रव्याद्यदि वा

१२. २. ४

यद्यथाया पचति त्वत्

१२. ३. ३९

यद्यत्कृष्णः शकुन पद

१२. ३. १३

यद्यन्तरिक्षे यदि यात

७. ६८. १

यद्यर्चिर्यदि वासि शोचिः

१. २५. २

यद्यष्टहोसि

५. १६. ८

यद्यामं चक्षुर्निखनन्तो

६. ११६. १

ययेकहोसि

५. १६. १

ययेकादशोसि

५. १६. ११

ययेयय द्विपदी

१०. १. २४

ययोधया महतो

२०. ८७. ४

यद्राजानो विभजन्त

३. २९. १

यद्विप्रं शमलं चक्रुः

१२. २. ४०

यद्वेदसी रेजमाने

१. ३२. ३

यदः सहः सहमाना

८. ७. ५

यददामि मनुष्यतद्

१२. १. ५८

यदां कक्षीर्वाँ उत

२०. १४०. ५

यदा अतिथिपति० परि

९. ६(६). ५

यदा अतिथिपति० प्रति

९. ६(१). ३

यदा कृणोव्योषधीर्यदा

१३. ४(४). १५

यदा प्रवृद्ध सत्पते न

२०. ११२. २

यदा स्मे स्मामे

२०. १२०. २

यदा शक्र परावति

२०. १११. २

यदासि सुन्नतो हृद्यो

२०. १११. ३

यद्विद्वांसो यद्विद्वांस

६. ११५. १

यदीक्षविन्द्र पत्स्यरे

२०. ४३. २

यदीमे स्तनपति

९. १. २४

यदेद राजा वरुणो यदा

५. २५. ६

यदेद राजा वरुणो वेद

१९. २६. ४

यदो भग्निरजहादेकमङ्गं

१८. ४. ६४

यदो देवा उपजीका

६. १००. २

यदो मनः परागतं

७. १३. ४

यदो मुद्रं पितरः

१८. ३. १९

यदो वयं प्रमिनाम

१९. ५९. २

यन्तासि यच्छसे हस्ता

६. ८१. १

यन्त्यस्य देवा देवहृति

८. १०(१). ५

यन्त्यस्य सभां सभ्यो

८. १०(१). ९

यन्त्यस्य समितिं सामित्यो

८. १०(१). ११

यन्त्यस्यामश्रणमामश्रणीयो

८. १०(१). १३

यज्ञ इन्द्रो अखनद्

७. २५. १

यज्ञास्तया पराके

२०. १४१. ५

यज्ञास्तया भुण्ण्यपो

२०. १४०. १

यज्ञून् घीमिरश्विना

२०. १४२. ६

यन्मन्युर्ज्यायामावदत्

११. ८. १

यन्मातली रयक्रीत

११. ६. २३

यन्मा हुतमद्रुतमाजगाम

६. ७१. २

यन्मे अक्ष्योरादिद्योत

६. २४. २

यन्मे छिद्रं मनसो

१९. ४०. १

यन्मेदमभिषोचति

४. २६. ७

यन्मे मनसो न प्रियं

९. २. २

यन्मे माता यन्मे पिता

१०. ३. ८

यमः परोवरो विवस्वान्

१८. २. ३२

यमः पिदृणामधिपतिः

५. २४. १४

यमवभ्राद्० तं देवा

१०. २. १६

यमवभ्राद्० तं विभ्रचन्द्रमा

१०. ६. १०

यमवभ्राद्० तं विभ्रत्तविता

१०. ६. १३

यमवभ्राद्० तं राजा

१०. ६. १५

यमवभ्राद्० तं सूर्यः

१०. ६. ९

यमवभ्राद्० तं सोमः

१०. ६. ८

यमवभ्राद्० तमग्निः

१०. ६. ६

यमवभ्राद्० तंमापो

१०. ६. १४

यमवभ्राद्० तमिन्द्रः

१०. ६. ७

यमवभ्राद्० तमिमं देवता

१०. ६. १७

यमवभ्राद्० तेनेमां

१०. ६. १२

यमवभ्राद्० मत्तेजसा

१०. ६. २७

यमवभ्राद्० मत्सर्वाभि

१०. ६. २८

यमवभ्राद्० मत्सह गोभि

१०. ६. २३

यमवभ्राद्० मत्सह वीदि

१०. ६. २४

यमबन्नाद्० मर्जया	१०.	६.	२६
यमबन्नाद्० मद्रसेन	१०.	६.	२२
यमबन्नाद्० मन्मयो	१०.	६.	२६
यमबन्नाद्० सो भस्त्रे	१०.	६.	११
यममी पुरोदधिरे	५.	८.	५
यमरुते पुरोदस्ते	५.	७.	२
यमस्य भाग स्य	१०.	५.	१२
यमस्य मा यम्यं	१८.	१.	८
यमस्य लोकादध्या	१९.	५६.	१
यमाय घृतवत्पयो	१८.	२.	३
यमाय पितृमते	१८.	४.	७४
यमाय मयुमतमं	१८.	२.	२
यमाय सोमः पवते	१८.	२.	१
यमिन्द्र दधिपे त्वमथं	२०.	५५.	३
यमिन्द्राग्नी स्मरमसिञ्चता	६.	१३२.	४
यमिन्द्राग्नी स्मरमसिञ्चद्	६.	१३२.	३
यमिमं त्वं वृषाकपिं	२०.	१२६.	४
यमु पूर्वमहवे तमिदं	२०.	६७.	७
यमोदनं प्रथमज्ञा	४.	३५.	१
यमो नो गातुं प्रथमो	१८.	१.	५०
यमो मृत्युरथमारो	६.	९३.	१
यया घौर्यया वृषिवी	१०.	१०.	४
ययोः संख्याता हरिमा	४.	२५.	२
ययो रथः सत्यवर्त्त	४.	२९.	७
ययोरभ्यक्ष उत यद्	४.	२८.	२
ययोरोजसा स्वभिता	७.	२६.	१
ययोर्यधानापपद्यते	४.	२८.	५
यवानो पतिस्त्वभिः	२०.	१३०.	७
यवासं मेन्द्रो मयवा	६.	५८.	१
यशा इन्द्रो यशा	६.	३९.	३
	६.	५८.	३
यशा यासि प्रदिशो	१३.	१.	३८
यशो हविर्बर्षतामिन्द्रवृत्तं	६.	३९.	१
यश्च क्वचि यश्चाक्वचो	११.	१०.	२३
यश्चकार न० ममगो	५.	३१.	११
यश्चकार न० मात्मने	४.	१८.	६
यश्चकार स निष्करत्	२.	९.	५
यश्च गां यदा स्फुरति	१३.	१.	५६
यश्च पणि रघुमिष्ठयो	२०.	१२८.	४
यश्चर्मणिर्गो वृषमः	४.	२४.	३

यश्च सायमः शपयो	२.	७.	२
यश्चिद्धि त्वा बहुभ्य	२०.	६३.	६
यस्त भास्पत्यञ्जाङ्गुरि	४.	६.	४
यस्त ऊरु विहरत्यन्तरा	२०.	९६.	१४
यस्तस्तम्म सहसा	२०.	८८.	१
यस्तिग्ममृङ्गो वृषमो	२०.	३७.	१
यस्तिष्ठति चरति यश्च	४.	१६.	२
यस्ते भग्ने सुमतिं	१८.	१.	२४
यस्ते मप्यु महिमा	१९.	३.	२
यस्ते केशोवपद्यते	६.	१३६.	३
यस्ते गन्धः पुष्पेषु	१२.	१.	२५
यस्ते गन्धः पुष्कर	१२.	१.	२४
यस्ते गन्धः वृषिनि	१२.	१.	२३
यस्ते गर्भं प्रतिमृशा	८.	६.	१८
यस्ते गर्भममीवा	२०.	९६.	१२
यस्तेङ्गुशो वसुदानो	६.	८२.	३
यस्ते देवेषु महिमा	१९.	३.	३
यस्ते परूषि संदर्भो	१०.	१.	८
यस्ते वृषु स्तनयिबु	७.	१२.	१
यस्ते प्राणेषु वेद	११.	४.	१८
यस्ते प्लासियो बनिष्ठु	१०.	९.	१७
यस्ते मद्रो दुग्धभार	२०.	११७.	२
यस्ते मद्रोबर्कशो	६.	३०.	२
यस्ते मन्योविघद्	४.	३२.	१
यस्ते शृङ्गवृषो नपात्	२०.	५.	७
यस्ते शोकाय लब्धं	५.	१.	३
यस्ते सर्पो वृश्चिक	१२.	१.	४६
यस्ते स्तनः शशयुयो	७.	११.	१
यस्ते हन्ति पतयन्तं	२०.	९६.	१३
यस्ते हवं विवदत्	३.	३.	६
यस्त्वा कृत्याभिर्यस्त्वा	८.	५.	१५
यस्त्वा पिबति जीवति	५.	५.	२
यस्त्वा भ्राता पतिर्भूत्वा	२०.	९६.	१५
यस्त्वा शाले निमिमाय	९.	३.	११
यस्त्वा शाले प्रतिशृङ्गाति	९.	३.	९
यस्त्वा स्वपन्ती स्तरति	८.	६.	८
यस्त्वा स्वमेन तमसा	२०.	९६.	१६
यस्त्वा स्वमे निपद्यते	८.	६.	७
यस्त्वोवाच परेहीति	१०.	१.	७
यस्मा कर्णं यस्य भाया	६.	११८.	३

यस्मात्कोशाद्दुदभराम	१९.	७२.	१	यस्य विषे हिमवन्तो	४.	२.	५
यस्मात्पद्मदधृतं	४.	३५.	६	यस्य अंतं पद्मवो यन्ति	७.	४१.	१
यस्माद्दधौ अपातक्षन्	१०.	७.	२०	यस्य शिरो वैश्वानर	१०.	७.	१८
यस्माद्वाता ऋतुया	१३.	३.	२	यस्य संस्थे न वृषवते	२०.	६९.	२
यस्माच्च ऋते विजयन्ते	२०.	३४.	९	यस्य सूर्यश्चक्षुश्चन्द्रमाश्च	१०.	७.	३३
यस्मान्माता निर्मिता	४.	३५.	४	यस्य हेतोः प्रच्यवते	९.	८.	३
यस्मिन्समुद्रो धौर्भूमि	११.	३(१).	२०	यस्यां कृष्णमर्णं च	१२.	१.	५२
यस्मिन्स्तध्वा प्रजापति	१०.	७.	७	यस्यां गायन्ति नृत्यन्ति	१२.	१.	४१
यस्मिन्देवा अमृजत	१२.	२.	१७	यस्यां पूर्वं पूर्वजना	१२.	१.	५
यस्मिन्देवा मन्मनि	१८.	१.	३६	यस्यां पूर्वं भूतकृत	१२.	१.	३९
यस्मिन्देवा विदये	१८.	१.	३५	यस्यां वृक्षा वानस्पत्या	१२.	१.	२७
यस्मिन्नुक्त्यानि रण्यन्ति	२०.	४४.	२	यस्यां वेदिं परिगृह्णन्ति	१२.	१.	१३
यस्मिन्भूमिन्तरिक्षं	१०.	७.	१२	यस्यां सप्तोहविर्वाणे	१२.	१.	३८
यस्मिन्वयं दधिमा	२०.	८९.	६	यस्यां सप्तु उत सिन्धु	१२.	१.	३
यस्मिन्चिराद्दुमेष्टी	१३.	३.	५	यस्याः पुरो देवकृताः	१२.	१.	४३
यस्मिन्विश्व अयि	२०.	११०.	२	यस्याञ्जन प्रसर्पस्यद्ग	४.	९.	४
यस्मिन्वृक्षे मज्जदः	९.	९.	२१	यस्यामजं वीहियवौ	१२.	१.	४२
यस्मिन्पुर्वीः पञ्च	१३.	३.	६	यस्यामापः परिचराः	१२.	१.	९
यस्मै त्वा यज्ञवर्धन	१०.	६.	३४	यस्यामितानि वीर्या	२०.	६५.	३
यस्मै हस्ताभ्यां पादाभ्यां	१०.	७.	३९	यस्याभ्यतन्नः प्रदिशः	१२.	१.	४
यस्य कृष्णो हविर्गृहे	६.	५.	३	यस्याश्वात्सः प्रदिशि	२७.	३४.	७
यस्य क्रूरममजन्त	१९.	५६.	५	यस्यास्त आसनि घोरे	६.	८४.	१
यस्य चतस्रः प्रदिशो	१०.	७.	१६	यस्येदं प्रदिशि० प्र चानति	७.	२६.	२
यस्य गुटिं सौमिनः	४.	२४.	५	यस्येदं प्रदिशि० यज्ञां	४.	२३.	७
यस्य तक्मा कासिका	११.	२.	२२	यस्येदमा रजो युजस्तुजे	६.	३३.	१
यस्य ते वातः प्रयम	२.	१३.	५	यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणे	७.	२७.	३
यस्य ते विश्वमातुषो	२०.	४३.	३	यां कल्पयन्ति बहर्तो	१०.	१.	१
यस्य त्रयस्त्रिंशदेवा अङ्गे गान्ना	१०.	७.	२७	यां जमदग्निरेलनद्	६.	१३७.	१
यस्य त्रयस्त्रिंशदेवा अङ्गे सर्वे	१०.	७.	१३	यां ते कृत्यां कूपे	५.	३१.	८
यस्य त्रयस्त्रिंशदेवा निधि	१०.	७.	२३	यां ते चक्रुः कृकणाका	५.	३१.	२
यस्य देवा अकल्पन्तोच्छिष्टे	११.	३(१).	२१	यां ते चक्रुः पुष्पास्त्ये	५.	३१.	९
यस्य धौर्लवीं पृथिवी	४.	२.	४	यां ते चक्रुः सभायां	५.	३१.	६
यस्य दिवर्हसो बृहत्	२०.	६१.	५	यां ते चक्रुः सेनायां	५.	३१.	७
	२०.	६२.	९	यां ते चक्रुर्मूलायां	५.	३१.	४
यस्य नेत्रे यज्ञपति	४.	११.	५	यां ते चक्रुरामे० नीललोहिते	४.	१७.	४
यस्य श्वर मुखमाहुर्जिह्वां	१०.	७.	१९	यां ते चक्रुरामे० मिश्रवान्ये	५.	३१.	१
यस्य भीमः प्रतीकश	९.	८.	६	यां ते चक्रुरेकशफे	५.	३१.	३
यस्य भूमिः प्रमान्तरिक्ष	१०.	७.	३२	यां ते चक्रुरार्हपत्ये	५.	३१.	५
यस्य वशात्स ऋषमात्स	४.	२४.	४	यां ते भेतुं निवृणामि	१८.	२.	३०
यस्य वातः प्राणापानौ	१०.	७.	३४	यां ते बहिषि यां	१०.	१.	१८

यां ते स्त्र ह्युमास्य
 यां त्वा गन्धर्वो भवन्तु
 यां त्वा देवा भसृजन्त
 यां त्वा पूर्वे भूतकृत
 यां देवाः प्रतिनन्दन्ति
 यां देवा अनुतिष्ठन्ति
 यां दिपादः पक्षिणः
 यां प्रच्युतामनु यज्ञाः
 यां सृतायातुवधन्ति
 यां मेधाष्टमवो विदुर्या
 यां रक्षन्त्यस्वमा विश्व
 याः कृत्या आङ्गिरसीयाः
 याः हृन्दास्तमिरीचयो
 याः पार्श्वे उपर्पन्त्यनु
 याः सीमानं विरुजन्ति
 याः स्रुपर्णा आङ्गिरसी
 या भक्रुन्तमवयन्त्याश्च
 या भक्षेपु प्रमोदन्ते
 या आपो दिव्याः पयसा
 या आपो याश्च देवता
 या इन्द्रभुज आभरः
 या एव यज्ञ आपः
 या ओषधयः सोमराज्ञी
 या ओषधयो या नद्यो
 या गुदा अनुसर्पन्त्याश्राणि
 या गृत्त्वस्त्रिपञ्चाशीः
 या ग्रैव्या भपचितोयो
 यातं छर्दिष्या उत
 या त इन्द्र तनूष्णु
 यातुभानस्य सोमप
 यातुधाना निर्कृतिरादु
 या ते प्राण प्रिया
 या ते वसोर्वात इषुः
 या दुर्हादो युवतयो
 या देवीः पञ्च प्रदिशो
 या दिपक्षा चतुष्पक्षा
 यानसावतिसरांश्चकार
 यानावह उगतो देव
 यानि कानि विच्छान्तानि
 यानि चकार भुवनस्य

६. १०. १
 ४. ४. १
 ५. १३. ४
 ६. १२३. ५
 ३. १०. २
 ११. १०. २७
 १२. १. ५१
 ८. ९. ८
 ५. १९. १२
 ६. १०८. ३
 १२. १. ७
 ८. ५. ९
 २. २. ५
 ९. ८. १५
 ९. ८. १३
 ८. ७. १४
 १४. १. ४५
 ४. ३८. ४
 ४. ८. ५
 ११. ८. ३०
 २०. ५५. २
 ९. ६(१). ५
 ६. ९६. १
 १४. २. ७
 ९. ८. १७
 १९. ३४. २
 ७. ८०. २
 २०. १४१. १
 १९. १. १३
 १. ८. ३
 ७. ७३. २
 ११. ४. ९
 १९. ५५. २
 १४. २. २९
 ११. ६. २२
 ९. ३. २१
 ५. ८. ७
 ७. १०२. ३
 १९. ९. १३
 १९. २०. २

यानि तेनः शिष्या
 यानि ग्रीणि बृहन्ति
 यानि नक्षत्राणि दिव्य
 यानि भद्राणि बीजा
 यान्युलूखलमुसलानि
 याप सर्पं विजमाना
 या पुस्तपुज्यते
 या पूर्व पतिं वित्ता
 या प्लीहानं शोषयति
 या बभ्रवो याश्च शुक्रा
 याभ्यामन्नयन्त्यष्ट
 या मज्जो निर्बयन्ति
 यामन्यामन्नपुक्तं
 यामन्यैच्छद्दविषा
 यामश्निनाविमितां
 या महती महोन्माना
 यामापोनामुपसीदन्त्यापः
 या मा लक्ष्मीः पतया
 यामाहुतिं प्रथमामवर्षा
 यामाहुस्तारक्षेया
 यामिन्द्रेण संचां समञ्ज्या
 याष्टुपयो भूतकृतो
 या मे मिततम तनूः
 यायैः परित्युत्पयाददाना
 या रोहन्त्याङ्गिरसीः
 या रोहिणीदेवत्या
 यार्णवेधि सज्जिमग्र
 यावङ्गिस्तमवयो
 यावच्चतस्रः प्रदिश
 यावतीः क्रियतीभेमाः
 यावतीः कृत्या ठपवासने
 यावती यावाष्टुयिवी० यावत्सप्त
 यावती यावाष्टुयिवी० यावदापः
 यावतीनामोषधीनां
 यावतीर्दिशः प्रदिशो
 यावतीर्दृष्ट्वा बलः
 यावतीषु मनुष्या मेपञ्च
 यावत्सेमि विपश्यामि
 यावत्सत्रसयेनेष्टु
 यावदग्निष्टोमेनेष्टु

९. ३. ६
 ८. ९. ३
 १२. ८. १
 ३. २३. ४
 ९. ६(१). १५
 १२. १. ३७
 १०. ८. १०
 ९. ५. २७
 ३. २५. ३
 ८. ७. १
 ७. ११५. २
 ९. ८. १८
 ४. २३. ३
 १२. १. ६०
 १२. १. १०
 ५. ७. ९
 ९. १. ९
 ७. १२०. २
 १९. ४. १
 ५. १७. ४
 ११. १०. ९
 ६. १०८. ४
 १४. २. ५०
 ४. ३८. ३
 ८. ७. १७
 १. २२. ३
 १२. १. ८
 ४. २९. ३
 ३. २२. ५
 ८. ७. १३
 १४. २. ४९
 ४. ६. २
 ९. २. २०
 ८. ७. २५
 ९. २. २१
 ९. २. २२
 ८. ७. २६
 १२. १. ३३
 ९. ६(४). ६
 ९. ६(४). २

यावदङ्गीनं पारस्वतं	६.	७२.	३
यावदतिरात्रेणेष्टा	९.	६४.	४
यावदस्या गोपातिर्नोप	१२.	४.	२७
यावद्वाताभिमतस्येत	११.	३(१).	२५
यावद्वादशाहेनेष्टा	९.	६४.	८
यावन्तो भस्याः पृथिवी	१२.	३.	४०
यावन्तो मा सपत्न्या	७.	१४.	२
या वशा उदकल्पयन्	१२.	४.	४१
यावारेभाये वद	४.	२८.	४
या विस्वमीन्द्रमसि	७.	४८.	३
या शशाप शपनेन	१.	२८.	३
	४.	१७.	३
यावद्देवं वेद वीरुवो	८.	७.	१८
यासां देवा दिवि कृण्वन्ति	१.	३३.	३
यासां धौमिता पृथिवी	३.	२३.	६
यासां भाभिपारेहणं	६.	९.	३
यासां राजा वरुणो	१.	३३.	२
या सुवाहः स्वहृतिः	७.	४८.	२
यास्तिरभीष्टवर्षन्त्यर्ष	९.	८.	१६
यास्ते ग्रीवा ये स्कन्धा	१०.	९.	२०
यास्ते बह्वा याः कुष्ठिका	१०.	९.	२३
यास्ते धाना० सन्तु विम्बीः	१८.	३.	६९
यास्ते धाना० सन्तुवृम्बीः	१८.	४.	२६
	१८.	४.	४२
यास्ते प्राचीः प्रदिशो	२.	१.	३१
यास्ते राके सुमतयः	७.	५०.	२
यास्ते रुद्रः प्रहो	१३.	१.	९
यास्ते विशस्तपसः	१३.	१.	१०
यास्ते शतं धमनयो	६.	९०.	२
यास्ते शिवास्तन्वः	९.	२.	२५
यास्ते शोचयो रूहयो	१८.	२.	९
या हस्तिनि द्वीपिनि	६.	३८.	२
या हृदयमुपवर्षन्त्यन्	९.	८.	१४
धुन्त मातासीद्गुनि	९.	९.	९
धुवे रपं गन्धेयं	२०.	१२.	३
युज्यमानो वैश्वदेवो	९.	७.	२४
युञ्जन्ति वज्रमकं	२०.	२६.	४
	२०.	४७.	१०
	२०.	६९.	९
युञ्जन्ति हरी इषिरस्य	२०.	१००.	३

युञ्जन्त्यस्य काम्या

	२०.	२६.	५
	२०.	४७.	११
	२०.	६९.	१०
युध एकः सं सृजति	१०.	१०.	२४
युधा युधमुप वेदेभि	२०.	२१.	७
युधेन्द्रो यक्षा वरिष	२०.	११.	७
युनक्त सीरा वि युगा	३.	१७.	२
युनक्तु देवः सविता	५.	२६.	२
युनक्ति त उत्तपावन्त	४.	२२.	५
युधं भगं सं भरतं	१४.	१.	३१
युधं त्रियमभिना	२०.	१४३.	२
युधं सुराममभिना	२०.	१२५.	४
युधं गावो मेदयथा	४.	२१.	६
युधं नः प्रयतो नपान्	१.	२६.	३
युधमेवे मां तमाभि	१८.	४.	१०
युधमुग्रा मरुतः० आ वो	१३.	१.	३
युधमुग्रा मरुतः० सोमो	५.	२१.	११
युधमुग्रा मरुत ईहो	३.	१.	२
ये भग्नयो भप्स्वन्त्ये	३.	२१.	१
ये अग्निना ओषधिभिः	१०.	४.	२३
ये अग्निदग्ना ये अनग्नि	१८.	२.	३५
ये अग्रवः प्राशमानाः	१८.	२.	४७
ये अद्रुद्वि नदयन्ति	९.	८.	१९
ये अत्रयो अङ्गिरसो	११.	३.	२०
ये अन्ना यावतीः	१३.	२.	५१
ये अपीपन्त्ये अद्रिहन्	४.	६.	७
ये अमृतं विभृयो ये	४.	२६.	४
ये भग्नो जातान्मापयन्ति	८.	६.	१९
ये अर्वाङ्गिष्ठ्य उत वा	१०.	८.	१७
ये अर्वाङ्गिष्ठ्यो उ पराच	९.	९.	१९
ये ठस्रिया विभृयो ये	४.	२६.	५
ये कीललेन तर्पययो	४.	२६.	६
ये कीललेन तर्पयन्ति	४.	२७.	५
ये कुक्कुन्धाः कुक्कुर्भाः	८.	६.	११
ये क्रिमयः पर्वतेषु	२.	३१.	५
ये क्रिमयः शितिकक्षा	९.	२३.	५
ये गन्धर्वा भप्स्वन्ते	१२.	१.	५०
ये गर्मा अवपद्यन्ते	९.	१७.	७
ये गन्धता मनसा	२७.	८३.	२
ये गोपति पराणीया	१२.	४.	५२

ये ग्रामा यदरण्यं	१२.	१.	५६	येपस्तामुद्धति जातयेदो	४.	४०.	५
ये ग्राम्याः पशवो	२.	३४.	४	ये धीवानो रथकागाः	३.	५.	६
ये च जीवा ये च मृता	१८.	४.	५७	ये नः पितुः० अनूजहिरे	१८.	३.	४६
ये च देवा अयजन्तापो	२०.	१२८.	५	ये नः पितुः० तेभ्यः	१८.	३.	५९
ये च वीरा ये चाधीराः	११.	९.	२२	ये नः पितुः० य आ	१८.	२.	४९
ये चित्पूर्वः ऋतसाता	१८.	२.	१५	ये नः सपद्मा अप ते	५.	३.	१०
ये त आरण्याः पशवो	१२.	१.	४९	येन ऋषयो बलमघोतयन्	४.	२३.	५
ये त आसन्दश जाता	११.	८.	१०	येन कृशं वाजयन्ति	६.	१०१.	२
येत आसीद्गमिः पूर्वा	११.	८.	७	येन ज्योतीन्प्रायवे	२०.	६१.	२
ये तादृषुर्देवत्रा	१८.	३.	४७	ये नदीनां संस्त्रवन्त्युत्सातः	१.	१५.	३
ये ते देवि क्षमिताः	१०.	९.	७	येन देवं सविताः	१९.	२४.	१
ये ते नाह्यौ देवकृते	६.	१३८.	४	येन देवाः स्वरावरुद्	४.	११.	६
ये ते पन्थानो बहवो	१२.	१.	४७	येन देवा अमृत	४.	२३.	६
ये ते पन्थानोव दिवो	७.	५७.	२	येन देवा असुराणा	६.	७.	३
ये ते पाशा वरुण	४.	१६.	६	येन देवा असुरान्	९.	२.	१७
ये ते पूर्वं परगता	१८.	३.	७२	येन देवा ज्योतिषा	११.	१.	३७
ये ते रात्रि नृचक्षसो	१९.	४७.	३	येन देवा न वियन्ति	३.	३०.	४
ये ते रात्र्यनङ्गाह	१९.	५०.	२	येन धनेन० तन्मे	३.	१५.	५
ये ते शृङ्गे भञ्जरे	८.	३.	२५	येन धनेन० तस्मिन्	३.	१५.	६
येन पितरः पितरो	१८.	४.	८६	येन महानद्या जघन	१४.	१.	३६
ये भयः कालकाजा	६.	८०.	२	येन मृतं ऋषयन्ति	५.	१०.	१४
ये त्रिपत्ताः परियन्ति	१.	१.	१	येन वृक्षां अभ्यमवो	६.	१२९.	२
ये त्वा कृत्वालेभिरे	१०.	१.	९	येन वेदबभूविष	३.	२३.	१
ये त्वामिन्द्र न तुष्टु	२०.	११५.	३	येन सिन्धुं महीरपो	२०.	६३.	९
ये त्वा श्वेता भजैश्रवसो	२०.	१२८.	१६	येन सूर्या सावित्री	६.	८२.	२
येदं पूर्वागव्रशना	१४.	२.	७४	येन सोम साहन्त्यासुरा	६.	७.	२
ये दक्षिणतो शुद्धति	४.	४०.	२	येन सोमादितिः पथा	६.	७.	१
ये इत्यवः पितृषु	१८.	२.	२८	येन हस्ती वर्षसा	३.	२२.	३
ये दिवि पुण्या लोका	१५.	१३.	६	येनाग्निरस्या भूम्या	१४.	१.	४८
ये दिशामन्तर्देशेभ्यो	४.	४०.	८	येनातरन्भूतकृतो	४.	३५.	२
ये देवाः पृथिव्या	१९.	२७.	१३	येना दशग्वमग्निगुं	२०.	६३.	८
ये देवा अन्तरिक्ष	१९.	२७.	१२	येनादित्यान्हरितः	१३.	३.	१७
ये देवा दिविपदो० पृथिव्यां	११.	६.	१२	येना निचक्र आसुरीन्द्रं	७.	३५.	२
ये देवा दिविपदो० ये चेमे	१०.	९.	१२	येना पावक चक्षसा	१३.	२.	२१
ये देवा दिवि छ ये	१.	३०.	३		२०.	४७.	१८
ये देवा दित्येकादश	१९.	२७.	११	येनावपत्सधिता द्युगेण	६.	६८.	३
ये देवानामृत्विजो यज्ञियासो	१९.	११.	५	येना श्रवस्यवधरथ	३.	९.	४
ये देवानामृत्विजो ये च	१९.	५८.	६	येना समुद्रमसृजो	२०.	९.	४
ये देवा राष्ट्रभूतो	१३.	१.	३५		२०.	४९.	७
ये देवास्तेन हासन्ते	४.	३६.	५	येना सहस्रं बहसि	९.	५.	१७

येनासौ शुभ आदित्य	११.	१०.	११
ये निष्ठाता ये परोक्षा	१८.	२.	३४
येनेन्द्राय समभरः	१.	९.	३
येनेमा विश्वा च्यवना	२०.	३४.	४
येन्तरिक्षाञ्जुहति	४.	४०.	६
येन्तरिक्षे पुण्या लोका	१५.	१३.	४
ये पन्थानो० ते मा जुपन्ता	३.	१५.	२
ये पन्थानो० तेषामन्यानि	६.	५५.	१
ये पर्वताः सोमपृष्ठा	३.	२१.	१०
ये पश्चाञ्जुहति	४.	४०.	३
ये पाकशंसं विहन्त	८.	४.	९
ये पितरो बभूवृक्षा	१४.	२.	७३
ये पुण्यानां पुण्या	१५.	१३.	८
ये पुरस्ताञ्जुहति	४.	४०.	१
ये पुरुषे नम्र विदुस्ते	१०.	७.	१७
ये पूर्वै बध्नो यन्ति	८.	६.	१४
ये धृषिभ्यां पुण्या	१५.	१३.	२
ये बध्यमानमनु	२.	३४.	३
ये बाहवो या इषवो	११.	९.	१
ये बृहत्सामानमा	५.	१९.	२
ये ब्राह्मणं प्रत्यष्टीवन्	५.	१९.	३
ये भक्षयन्तो न वसन्	२.	३५.	१
येमिः पार्श्वे परिवित्तो	६.	१२.	३
येभिर्वात इषितः	१०.	८.	३५
ये मा क्रोधयन्ति	४.	३६.	९
येमावास्यां रात्रिषु	१.	१६.	१
ये भृत्यव एकशतं	८.	२.	२७
ये यक्ष्मासो अर्भका	१९.	३६.	३
ये युष्यन्ते प्रघनेषु	१८.	२.	१७
ये रथिनो ये अरया	११.	१०.	२४
ये राजानो राजकृतः	३.	५.	७
ये रात्रिमनुतिष्ठन्ति	१९.	४८.	५
ये व आपोपामग्नयो	१०.	५.	२१
ये वज्रश्चन्द्रं वहतुं	१४.	२.	१०
ये वर्मिणो येवर्मिणो	११.	१०.	२३
ये वशापा अदानाय	१२.	४.	५१
ये वां दंतांस्यग्निना	२०.	१३९.	३
येवापासः कुरुपास	५.	२३.	७
ये वो देवाः पितरो	१.	३०.	२
ये वीहयो यवा निरुप्यन्ते	९.	६(१).	१४

ये शालाः परिवृत्यन्ति	८.	६.	१०
येभ्रद्धा धनकाम्या	१२.	२.	५१
येषां पश्चात्पदानि	८.	६.	१५
येषां प्रयाजा उत वातु	१.	३०.	४
येषामध्येति प्रवसन्	७.	६२.	३
ये सत्यासो हविरदो	१८.	३.	४८
ये सविपः संभवन्ति	१.	१५.	४
ये सहस्रमपाजन्	५.	१८.	१०
ये सूर्यं न तितिक्षन्त	८.	६.	१२
ये सूर्यात्परितर्पन्ति	८.	६.	२४
ये सोमासः परावति	२०.	११२.	३
येस्माकं पितरस्तेषां	१८.	४.	६८
येस्यां स्य दक्षिणायां	३.	२६.	२
येस्यां स्य ध्रुवायां	३.	२६.	५
येस्यां स्य प्रतीच्यां	३.	२६.	३
येस्यां स्य प्राच्यां	३.	२६.	१
येस्यां स्योदीच्यां	३.	२६.	४
येस्यां स्योप्यां	३.	२६.	६
ये स्नातयं मणिं जना	८.	५.	७
येरिन्द्रः प्रकीडते	५.	२१.	८
यो अक्रन्दयत्सखिं	८.	९.	२
यो अक्ष्यौ परितर्पति	५.	२३.	३
यो अग्निः क्रध्यान्	१२.	२.	७
यो अग्नीं ह्वो यो	७.	९२.	१
यो अग्रतो रोचनानां	४.	१०.	२
यो अङ्गयो यः कर्ण्यो	६.	१२७.	३
यो अथ देव सूर्य	१३.	१.	५८
यो अथ सेन्यो वधोषापू	१.	२०.	२
यो अथ सेन्यो वधो जिघांसन्	६.	९९.	२
यो अथ स्तेन आयति	४.	३.	५
यो अथ स्तेन आयत्यपायु	१९.	४९.	९
यो अग्निमित्ययमजा	२०.	९०.	१
यो अनिष्प्रो दीदय	१४.	१.	३७
यो अन्तरिक्षेण पतति	४.	२०.	९
यो अन्धो यः पुनःसरो	६.	१२९.	३
यो अन्नादो अन्नपति	१३.	३.	७
यो अन्येषुक्रमपयु	७.	१२१.	२
यो अस्य पारे रजसः	६.	३४.	५
यो अस्य विश्वजन्त	११.	४.	२३
यो अस्य समिधं वेद	६.	७६.	३

यो अन्य सर्वज्ञम्न	११.	४.	२४
यो अन्य स्याद्गता	१२.	४.	१३
यो अस्याः कर्णा	१२.	४.	६
यो अस्या ऊधो न	१२.	४.	१८
यो अस्या क्रच उप	१२.	४.	२८
यो गिरिष्वजायया	५.	४.	१
योगेयोगे तवन्तरं	१९.	२४.	७

यो जात एव प्रथमो	२०.	३४.	१
यो ज्ञान्या अग्रयय	२०.	१२८.	२
यो ज्ञायमानः पृथिवी	१९.	३२.	९
यो जिनाति तमन्विच्छ	६.	१३४.	३
योतिपीनां स आहवनीयो	९.	६(२).	१३
योयर्वाणं पितरं देवबन्धुं	४.	१.	७
यो ददाति सितिपाद	३.	२९.	३
यो दध्रे अन्तरिक्षे	१८.	३.	६३
यो दाधार पृथिवी	४.	३५.	३
यो देवाः कृत्यां कृत्वा	४.	१८.	२
यो देवो विश्वाद्यु	३.	२१.	४
यो नः पाप्मन्न जहासि	६.	२६.	२
यो नः क्षपादक्षपतः० वृक्ष	७.	६१.	१
यो नः क्षपादक्षपतः० शुने	६.	३७.	३
यो नः सुतांआग्रतो	७.	११३.	२
यो नः सोम सुशंसिनो	६.	६.	२
यो नः सोमाभिदासति	६.	६.	३
यो नः स्वो यो अरणः	१.	१९.	३
यो न इदमिदं पुरा	२०.	१४.	३

यो न जीवोसि न मृतो	६.	४६.	१
यो नस्तापदिप्सति	७.	११३.	१
योनात्तामो अनभ्यक्तो	२०.	१२८.	६
यो नो अग्निः पितरो	१२.	२.	३३
यो नो अग्निर्गार्हपत्यः	१९.	३१.	२
यो नो अग्नेषु वीरेषु	१२.	२.	१५
यो नो दिप्सददिप्सतो	४.	३६.	२
यो नो ध्रुवे घनमिदं	७.	११४.	५
यो नो द्वेष्ट्युपिबि	१२.	१.	१४
यो नो मद्राहमकरः	६.	१२८.	४
यो नो मर्तो मृतो	७.	८२.	२
यो नो रसं दिप्सति	८.	४.	१०

योन्यरिक्षे तिष्ठति	११.	२.	२३
योप्स्वग्निनि तं	१६.	१.	७
योभिषानो निलयते	११.	२.	१३
यो भूतं च भव्यं च	१०.	८.	१
यो ममार प्रथमो	१८.	३.	१३
यो मा पाकेन मनसा	८.	४.	८
यो माभिच्छायमत्येपि	१३.	१.	५७
यो मायातुं यातुधानेत्याह	८.	४.	१६
यो मारयति प्राणयति	१३.	३.	३
यो यज्ञस्य प्रसाधन	१३.	१.	६०
यो रक्षांसि निर्गृह्यत्वग्नि	६.	३४.	२
यो रक्षस्य चोदिता यः	२०.	३३.	६
यो राजा चर्पणीनां	२०.	९२.	१६
	२०.	१०५.	४
यो रायोवनिर्महान्	२०.	६८.	१०
यो रोहितो वृषभ	१३.	१.	२५
यो वः शिवतमो रस	१.	५.	२
यो यः शुभो हृदये	६.	७३.	२
यो व आपोऽग्निपविवेश	१६.	१.	८
यो व आपोपां मागो	१०.	५.	१५
यो व आपोपां वत्सो	१०.	५.	१७
यो व आपोपां वृषभो	१०.	५.	१८
यो व आपोपां हिरण्य	१०.	५.	१९
यो व आपोपामस्मा	१०.	५.	२०
यो व आपोपामूर्मि	१०.	५.	१६
यो वा अभिभुवं नामतु	९.	५.	३६
यो वा उपन्तं नामतु	९.	५.	३५
यो वाचा विवाचो	२०.	७३.	६
यो विद्यात्सप्त प्रवतः	१०.	१०.	२
यो विद्यात्सूत्रं विततं	१०.	८.	३७
यो विद्याद्ब्रह्म प्रत्यक्षं	९.	६(१).	१
यो विश्वचर्षणिस्त	१३.	२.	२६
यो विश्वाभि विषयति	६.	३४.	४
यो वेतसं हिरण्ययं	१०.	७.	४१
यो वेदानदुहो दोहा	४.	११.	९
यो वेहतं मन्यमानो	१२.	४.	३८
यो वै कशायाः सप्त	९.	१.	२२
यो वै कुर्वन्तं नामतु	९.	५.	३२
यो वै तां ब्रह्मणो	१०.	२.	२९
यो वै ते विद्यादरणी	१०.	८.	२०

यो वै नैदायं नामतुं	९.	५.	३१
यो वै पिन्वन्तं नामतुं	९.	५.	३४
यो वै संयन्तं नामतुं	९.	५.	३३
यो व्यतीरक्तागयन्	२०.	९२.	१०
योस्मांश्चक्षुषा मनसा	५.	६.	१०
योस्मान्द्वेष्टि तमात्मा	१६.	७.	५
योस्मान्द्वेष्टि यं वयं	७.	८६.	५
योस्मान्महागणस्पते	६.	६.	१
योस्य दक्षिणः कर्णोयं	१५.	१८.	३
यो हत्वाहिमरिणान्	२०.	२४.	३
यो हरिमा जायान्	१९.	४४.	२
यो त ऊरु मष्टीवन्ती	१०.	९.	२१
यो त ओष्ठौ ये नासिके	१०.	९.	१४
यो ते दूतौ निर्ऋत	६.	२९.	२
यो ते बलास तिष्ठतः	६.	१२७.	२
यो ते बाह्वे दोषणी	१०.	९.	१९
यो ते मातोन्ममार्ज	८.	६.	१
यो ते श्वानौ यम	१८.	२.	१२
यो मरुदाग्रमवयो	४.	२९.	५
यो मेघातिथिमवयो	४.	२९.	६
यो न्याघ्राववक्रदौ	६.	१४०.	१
यो श्यावाश्वमवयो	४.	२९.	४
रूक्षन्तु त्वाग्रयो ये	८.	१.	११
रक्षांसि लोहितमितर	२.	७.	१७
रक्षा माकिर्नो अपशंस	१९.	४७.	६
रक्षोहणं वाजिनमा	८.	३.	१
रथजितां राथजितेयी	६.	१३०.	१
रथे अक्षेष्टृपभस्य	६.	३८.	३
रथद्वन्द्ववीरप्या च	१८.	१.	१९
रथि मे घोषं सवितोत	४.	२५.	५
रश्मिभिर्नम आभृन्	१३.	४(१).	२
	१३.	४(१).	९
रक्तामहं सुहृदा	७.	५०.	१
राजन्त्ये दुन्दुभावाय	६.	३८.	४
राजसूर्यं बाजपेय	११.	७.	१५
रातो बरुणस्य बन्धोसि	१०.	५.	४४
राक्षो विश्वजनीनस्य	२०.	१२७.	७
रात्रिरात्रिमप्रधातं	१९.	५५.	१
रात्रिरात्रिमरिप्यन्त	१९.	५०.	३
रात्रि मातरुसे नः	१९.	४८.	२

रात्रीभिरस्मा महभि	१८.	१.	१०
रात्री माता नमः पिता	५.	५.	१
राद्धिः प्रातिः समासि	११.	७.	२२
राया वयं सुमनसः	१४.	२.	३६
राग्वि सवनेषु न	२०.	२३.	४
रिश्यपदीं हृषदीं	१.	१८.	४
रिश्यस्येव परीशासं	५.	१४.	३
रुक्मप्रस्तरणं वायं	१४.	२.	३०
रुचिरसि रोचोसि	१७.	१.	२१
रुक्मन्परिजन्मृणान्	१६.	१.	२
रुजश्च मा वेनश्च	१६.	३.	२
रुद्र एनमिवासो	१५.	५.	११
रुद्र जलापभेषज	२.	२७.	६
रुद्रस्य मूत्रमस्यमृतस्य	६.	४४.	३
रुद्रस्यैलवकारेभ्यो	११.	२.	३०
रुद्रो यो ग्रीवा मशरौत्	६.	३२.	२
रुन्धि दर्भं सपन्नान्मे	१९.	२९.	३
रुहो रुहो रोहित	१३.	१.	४
रूपरूपं वयोवयः	१९.	१.	३
रेवतीरनाभृषः सितपासवः	६.	२१.	३
रेवतीर्नमः सवमाद	२०.	१२३.	१
रैभ्यासीदनुदेयी	१४.	१.	७
रोचसे दिवि रोचसे	१३.	२.	३०
रोहण्यसि रोहण्यस्त्र	४.	१२.	१
रोहितः कालो अभवद्	१३.	२.	३९
रोहिते धावाष्ट्रिवी	१३.	१.	३७
रोहितेभ्यः स्वाहा	१९.	२३.	२३
रोहितो दिवमारुहत	१३.	२.	२५
रोहितो दिवमारुहन्	१३.	१.	२६
रोहितो धावाष्ट्रिवी अहंहत्	१३.	१.	७
रोहितो धावाष्ट्रिवी जगान	१३.	१.	६
रोहितो यत् व्यदधात्	१३.	१.	१४
रोहितो यत्तस्य बनिता	१३.	१.	१३
रोहितो लोको अभवद्	१३.	२.	४०
रोमे शरदः शतम्	१९.	६७.	४
रुद्राङ्गं पवीरवत्	३.	१३.	३
लोम लोमा सं कल्पया	४.	१२.	५
लोमान्पस्य सं छिन्धि	१२.	५(७).	७
लोहितेन स्वधितिना	६.	१४१.	२
दंशानां ते नह्नानां	९.	३.	४

मच्यस्व रेभ वच्यस्व	२०. १२७. ४
वज्रापवसाभ्यः कीर्तिं	२०. ४८. ३
वज्रेण शतपर्वणा	१२. ५(७). ५
वज्रो चावन्ती वैश्वानर	१२. ५(३). ७
वस्तो विराजो वृषभो	१३. १. ३३
वध्नस्यस्ते खनितारो	४. ६. ८
वनस्पतिः सह देवैर्न	१२. ३. १५
वनस्पतीन्० गन्धर्वाप्सरसः	११. ९. २४
वनस्पतीन्० द्विपाद्यतुष्यं	८. ८. १४
वनस्पतेव सृजा रराणः	५. २७. ११
वनस्पते वीरुद्धो हि	६. १२५. १
वनस्पते स्तीर्णमा सीद	१२. ३. ३३
वनिष्ठा नाव गृह्यन्ति	२०. १३१. ९
वने न वा यो न्यथायि	२०. ७६. १
यनोति हि मुत्सन्क्षयं	२०. ६७. १
ययं प त्वा मुतावन्त	२०. ५२. १
	२०. ५७. १४
ययं जयेम त्वया युजा	७. ५२. ४
ययं तदस्य संभृतं	७. ९५. २
ययं शृतेभिरस्तुभि	२०. ७०. २०
ययमिन्द्र त्वायवोभि	२०. १८. ४
ययमिन्द्र त्वायवां हवि	२०. २३. ७
ययमु त्वा तदिदया	२०. १८. १
ययमु त्वामपूर्व्यं स्थू	२०. १४. १
	२०. ६२. १
ययमेनमिदा शोपी	२०. ९७. १
ययो न वृक्षं सुपलाश	२०. १७. ४
वरणेन प्रन्ययिता	१०. ३. ९
वरणो वारपाता अयं	६. ८५. १
	१०. ३. ५
वरहो वेद वीर्यं	८. ७. २३
वरुणं त आदित्यवन्त	१५. १८. ४
वरुणस्य भाग स्य	१०. ५. १०
वरुणोपामघिपतिः	५. २४. ४
वरुणो मादित्यैरतस्या	१५. १७. ४
वरुणो याति वस्यभिः	२०. १३१. ३
वर्चं आ वेहि मे	१५. ३७. २
वर्चसा मां पितरः	१८. ३. १०
वर्चसा मां समनत्तवग्नि	१८. ३. ११
वर्चसो धावापृथिवी	१५. ५८. ३

वर्मं मह्यमयं मणिः	१०. ६. २
वर्मं मे धावापृथिवी०	८. ५. १८
वर्मं मे धावापृथिवी०	१५. २०. ४
वर्षे वन्यो मुमगे	१५. ४९. ३
वर्षं वनुषाचि गच्छ	१२. ३. ५३
वर्षमान्यं प्रंसो अग्नि	१३. १. ५३
ववक्ष इन्द्रो अभित	२०. ७७. ५
वशां देवा उप जीवन्ति	१०. १८. ३४
वशा चरन्ती बहुधा	१२. ४. २९
वशा दग्धामिमाहुरि	२०. १३६. १३
वशा यौर्वशा पृथिवी	१०. १०. ३०
वशा माता राजन्यस्य तथा	१२. ४. ३३
वशा माता राजन्यस्य वशा	१०. १०. १८
वशा मेवाभृतमाहूर्वशां	१०. १०. २६
वशा यक्षं प्रत्यगृह्णाद्	१०. १०. २५
वशायाः पुत्रमा यन्ति	२०. १३०. १५
वशाया दुग्धं पीत्वा	१०. १०. ३१
वषट्कारेणाद्वादेनाब्रमति	१५. १४. १८
वषट् पृषजस्मिन्	१. ११. १
वषट्द्रुतेभ्यो वषट्द्रुतेभ्यः	७. १०२. ७
वसवस्त्वा दक्षिणत	१०. ९. ८
वसोरिन्द्रं वसुपतिं	२०. ७१. १५
वसोर्वा घारा मधुना	१२. ३. ४१
वस्योभूयाव वसुमान्	१६. ९. ४
वाञ्छा आस्यजसोः	१५. ६०. १
वाचमष्टापदीमहं	२०. ४२. १
वाचस्पत क्रतवः पञ्च	१३. १. १८
वाचस्पते पृथिवी नः	१३. १. १७
वाचस्पते सोमनसं	१३. १. १९
वाजस्य नु प्रसवे मातरं	७. ७. २
वाजस्य नु प्रसवे सं	३. २०. ८
वाजेषु सासहिर्मव	२०. १९. ६
वाञ्छ मे तत्त्वं पादौ	६. ९. १
वातं वृक्षः पर्जन्य	११. ६. ६
वात इव वृक्षाचि	१०. १. १७
वातरहा भव वाजिन्	६. ९२. १
वातामातो अन्तरिक्षाद्	४. १०. १
वाताते प्राणमविदं	८. २. ३
वानस्यत्याः संभृत	५. २१. ३
वानस्यत्या प्रावाणो	३. १०. ५

पापुं तेन्तरिक्षवन्त	१९.	१८.	२
पापुंन्तरिक्षस्याधिपतिः	५.	२४.	८
पापुंन्तरिक्षेणोदक्रमत्	१९.	१९.	२
पापुंमित्राणामिष्वग्रा	११.	१०.	१६
पापुंरेनाः समाकृत्	६.	१४१.	१
पापुंमन्तरिक्षेणैतस्या	१९.	१७.	२
पापोः पूतः पवित्रेण	६.	५१.	१
पापोः सवितुर्विद्यानि	४.	२५.	१
पापो यस्ते तपस्तेन	२.	२०.	१
पापो यस्ते तेजस्तेन	२.	२०.	५
पापो यस्तेचिस्तेन	२.	२०.	३
पापो यस्ते शोचिस्तेन	२.	२०.	४
पापो यस्ते हरस्तेन	२.	२०.	२
पापिदं वाप्याते वरणा	४.	७.	१
पापं त्वा यन्याभि	२०.	१००.	२
पापंरुहत्याय शवसे	२०.	१९.	१
पापिक्रमेन मासौ	१५.	४.	९
पापिकौ मासौ गोक्षारा	१५.	४.	८
पापाता च महिषी	२०.	१२८.	११
पापुधानः शवसा	५.	२.	२
	२०.	१०७.	५
पापुधानस्य ते वयं	२०.	२७.	६
पासन्तावेन मासौ	१५.	४.	३
पासन्तौ मासौ गोक्षारा	१५.	४.	२
पाशतिः स्वाहा	१९.	२३.	१७
पाश्याः पशव	३.	३१.	३
पाचिद्रुद्रस्य दोषतो	२०.	१०७.	३
पाचिन्वतीमाकिरन्ती	४.	३८.	२
पा जिहीष्व बार्हत्सामे	५.	२५.	९
पा जिहीष्व लोकं कृणु	६.	१२१.	४
पाजेषकृदिन्द्र इवानव	४.	३१.	५
पा ज्योतिषा बृहता	८.	३.	२४
पाततो किरणौ द्वौ	२०.	१३३.	१
पा तनूर्यन्ते मभवन्	२०.	८५.	४
पा तिष्ठष्वं मस्तो	८.	४.	१८
पा तिष्ठन्तां मातुरस्या	१४.	२.	२५
पा ते भिनधि मेहनं	१.	११.	५
पा ते मद् मदावति	४.	७.	४
पा ते मुञ्चामि एषानां	७.	८३.	१
पा ते इन्यां शरणिं	६.	४३.	३

पा त्वा ततस्ते मियुना	२०.	७२.	२
	२०.	७५.	१
पादुष्टे भस्य दीर्घस्य	२०.	७५.	२
पादेवस्तवा महानग्री	२०.	१३६.	१४
पा देवा जरसावृतन्वि	३.	३१.	१
पाद्य ते सप्ते नाम	७.	१३.	२
पाद्य ते सर्वाः परिवाः	१९.	५६.	६
पाद्य ते स्वम् अनित्रं प्राणाः	१६.	५.	१
पाद्य ते स्वम् अनित्रं देव	१६.	५.	८
पाद्य ते स्वम् अनित्रं देव० भन्नको	६.	४६.	२
पाद्य ते स्वम् अनित्रं निर्कृत्याः	१६.	५.	४
पाद्य ते स्वम् अनित्रं निर्भृत्याः	१६.	५.	६
पाद्य ते स्वम् अनित्रं पपभृत्याः	१६.	५.	७
पाद्य ते स्वम् अनित्रमभृत्याः	१६.	५.	५
पाद्य वै ते जायान्य जानं	७.	८१.	१
पाद्या शारस्य पितरं चन्द्रं	१.	३.	४
पाद्या शारस्य पितरं पर्जन्यं भूरि	१.	२.	१
पाद्या शारस्य पितरं पर्जन्यं शत	१.	३.	१
पाद्या शारस्य पितरं मित्रं	१.	३.	२
पाद्या शारस्य पितरं वरुणं	१.	३.	३
पाद्या शारस्य पितरं सूर्यं	१.	३.	५
पाद्या हि त्वा धनंजयं	२०.	२४.	६
पाद्यामेपि रजस्तुध्वद्	१३.	२.	२२
	२०.	४७.	१९
पाद्याश्च वा अविद्याश्च	११.	८.	२३
पाद्युज्झिह्वा मस्तो दन्ता	९.	७.	३
पाद्युत्सुंभली स्तनयिन्नु	१५.	२.	२५
पाद्योतमानः प्रति हरति	९.	६(५).	७
पाद्वधस्य बलासस्य	६.	१२७.	१
पाद्वं दद्राणं सलिलस्य	९.	१०.	९
पाद्व्य दर्भं सपन्नान्मे	१९.	२८.	१०
पाद्व्याभ्यासां प्रपमां	७.	७८.	२
पा न इन्द्रं शृषो जहि	१.	२१.	२
पापश्चितं तरणिं आजमानं	१३.	२.	४
पाभिषा पुरं शयये	२०.	९१.	५
पाभिन्दती शतशाला	४.	१९.	५
पाभ्राज्योतिषा स्व	२०.	६२.	७
पा मिमीष्व पयस्वतीं	१३.	१.	२७
पापुर्वतीं पृथिवीमा	१२.	१.	२९
पापोकथं मार्दपविध	१६.	३.	४

वि प औणोत्पयिबी	१३.	३.	२२
वि रक्षो वि मृधो जदि	१.	२१.	३
विराजथ वै स सर्वेषां	१५.	६.	२३
विराजाक्षायात्मनि	१५.	१४.	१०
विराड्रे समभवद्	१९.	६.	९
विराद्वा इदमग्र आसीत्	८.	१०(१).	१
विराद्वाविराट् पृथिवी	९.	१०.	२४
वि रोहितो अश्वश्च	१३.	१.	८
वि लपन्तु यातुधाना	१.	७.	३
विलिती या बृहस्पते	१२.	४.	४६
विलिया बृहस्पते या	१२.	४.	४४
विलोहितो अयिष्ठाना	१२.	४.	४
विवस्वानो अमयं	१८.	३.	६१
विवस्वानो अमृतत्वे	१८.	३.	६२
विवाहां क्षातीन्सर्वानपि	१२.	५(५).	६
विशंविशं मयया पर्यशापत	२०.	१७.	६
विशां च वै स सवन्धूनां	१५.	८.	३
विशंभरा यमुजानी	१२.	१.	६
विश्वं वायुः स्वर्गो लोकः	९.	७.	४
विश्वकर्माणं ते सप्तर्षि	१९.	१८.	७
विश्वकर्मा मा सप्तर्षिभि	१९.	१७.	७
विश्वजित्स्त्रयाण्यै मा	६.	१०७.	३
विश्वजित्स्त्रयाणाया	६.	१०७.	१
विश्वमन्यामभीवार	१.	३२.	४
विश्वम्भर विश्वेन मा	२.	१६.	५
विश्वरूपं चतुरशं	२.	३२.	२
विश्वरूपं सुभगामच्छा	६.	५९.	३
विश्वस्यवा धृतपृष्ठो	१२.	३.	१९
विश्वस्यवाधर्मोपधयो	९.	७.	१५
विश्वस्वं मातस्मोपधीनां	१२.	१.	१७
विश्वाः पूतना अभिभूतं	२०.	५४.	१
विश्वानि शक्नो नर्याणि	२०.	७७.	६
विश्वान्देवानिदं ब्रूमः	११.	६.	१९
विश्वान्येवास्त्य भूता	१५.	३.	११
विश्वामित्र अमर्मे	१८.	३.	१६
विश्वाहा ते सद्मिद्	३.	१५.	८
विश्वे देशा उपरिष्टा	८.	८.	१३
विश्वे देशा मस्त इन्द्रो	६.	४७.	२
विश्वे देशा वसतो ररा	१.	३०.	१
विश्वेष्ट हि त्वा सन्नेषु	२०.	७२.	१

विषं गवां यातुधाना	८.	३.	१५
विषं प्रयस्यन्ती तवमा	१२.	५(७).	४
विषमेतदेवकृतं राजा	५.	१९.	१०
विषमेवास्याप्रियं भ्रातृभ्य	८.	१०(६).	४
विषाणा पाशान्वि व्याध्यरमथ	६.	१२१.	१
विषासहिं० इन्द्रः प्रियः पशूनां	१७.	१.	४
विषासहिं० इन्द्रः प्रियः प्रजानां	१७.	१.	३
विषासहिं० इन्द्रः प्रियः समाना	१७.	१.	५
विषासहिं० इन्द्रः प्रियो	१७.	१.	२
विषासहिं० इन्द्रमायु	१७.	१.	१
विषासहिं० स्यादा	१९.	२३.	२७
विपितं ते वस्तिनिलं	१.	३.	८
वि पु विश्वा अरातयो	२०.	९५.	४
विपृच्येत कृन्तती पिनाक	१.	२७.	२
विपृष्टदिन्द्रो अमतेष्ट	२०.	१७.	३
विषेण भृशुरावतः प्रति	८.	३.	२३
विष्टारिणमोदनं० नैनानवर्तिः	४.	३४.	३
विष्टारिणमोदनं० नैनान्यमः	४.	३४.	४
विष्णुर्गुप्तकु बद्धधा	५.	२६.	७
विष्णुर्गोनि कल्पयतु	५.	२५.	५
विष्णोः कर्माणि पश्यत	७.	२७.	६
विष्णोः क्रमोसि सपन्नह	१०.	५.	३०
विष्णोः० सपन्नहा कृपि	१०.	५.	३४
विष्णोः० सपन्नहा दिक्	१०.	५.	२८
विष्णोः० सपन्नहा द्यौ	१०.	५.	२७
विष्णोः० सपन्नहान्तरिक्ष	१०.	५.	२६
विष्णोः० सपन्नहा पृथिवी	१०.	५.	२५
विष्णोः० सपन्नहा प्राण	१०.	५.	३५
विष्णोः० सपन्नहाप्सु	१०.	५.	३३
विष्णोः० सपन्नहा यज्ञ	१०.	५.	३१
विष्णोः० सपन्नहाशा	१०.	५.	२९
विष्णोः० सपन्नहोपधी	१०.	५.	३२
विष्णोर्गु कं प्रा वोचं	७.	२७.	१
विचक्ष्वस्तस्माद्यक्षमा	१२.	३८.	२
विचक्ष्वो अस्मच्छ्रवः	१.	१९.	२
विसत्पस्य विद्रघस्य	९.	८.	२०
विद्वद्दो नाम ते पिता	६.	१६.	२
वि हि सौतोःसृक्षत	२०.	१२६.	१
विहृदयं वैमनस्यं	५.	२१.	१
वीळु विदागजनुमि	२०.	७०.	१

वीर्यं मध्यमयाष्टपद्	१०.	४४.	७
वीमां मात्रां मिमीषदे	१८.	२.	४१
वीमे देवा अक्रसता	२०.	१३५.	४
वीमे द्यावापृथिवी इतो	३.	३१.	४
वीहि स्वामाहति	६.	८३.	४
वृकाधिदस्य वारण	२०.	९७.	२
वृक्षं पद्मावः परिपस्व	१.	२.	३
वृक्षंशुक्ला रोहसि	५.	५.	३
वृक्षं दर्भं सपत्नान्मे	१९.	२८.	७
वृक्षं प्र वृक्षं सं वृक्षं	१२.	५(७).	१
वृषणं त्वा वषं वृषन्	२०.	१०२.	३
वृषमं वाजिनं वयं	७.	८५.	२
वृषभो न तिग्मशृङ्गो	२०.	१२६.	१५
वृषभोसि स्वर्ग	११.	१.	३५
वृषाकपायि रेवति	२०.	१२६.	१३
वृषा न क्रुद्धः पतयद्	२०.	१७.	८
वृषा मतीनां पवते	१८.	४.	५८
वृषा मे रथो नमसा	५.	१३.	३
वृषायमाणो महणीत	२.	५.	७
वृषा यूयेव वंसगः	२०.	७०.	१४
वृषा वृष्णे दुदुहे दोहसा	१८.	१.	१८
वृषासि त्रिष्टुप्पन्दा	६.	४८.	३
वृषेन्द्रस्य वृषा दिवो	६.	८६.	१
वृषेव यूये सहसा	५.	२०.	३
वृषो अग्निः सभिध्यते	२०.	१०२.	२
वेत्या हि निर्कृतीनां	२०.	६६.	३
वेदः स्वस्तिर्वृषणः	७.	२९.	१
वेद आस्तरणं ब्रह्मो	१५.	३.	७
वेद तत्ते अमर्त्यं यत्त	१३.	१.	४४
वेद वै यन्नि ते नाम	१९.	४८.	६
वेदाहं पयस्वन्तं	३.	२४.	२
वेदाहं सप्त प्रवतः	१०.	१०.	३
वेदाहं सूर्यं विततं	१०.	८.	३८
वेदिं भूमिं कल्पयित्वा	१३.	१.	५२
वेदिष्टे चर्मं भवतु	१०.	९.	२
वेनस्तत्पश्यत्परमं	२.	१.	१
वैकल्येनेध्मेन देवेभ्य	५.	८.	१
वैयाघ्रो मणिवोरिवां	८.	७.	१४
वैरि विहृत्यमना	१२.	५(४).	१
वैरुपस्य च वै स	१५.	२.	१८

वैरुपाय च वै	१५.	२.	१७
वैवस्वतः कृणवः ऋषेयं	६.	११६.	२
वैश्वदेवीं यर्चस भा	१२.	२.	२८
वैश्वदेवीं शुच्यसे	१२.	५(६).	७
वैश्वानरः पविता मा	६.	११९.	३
वैश्वानरस्य दंष्ट्रा यां	१०.	५.	४३
वैश्वानरस्य प्रति षोरि	८.	९.	६
वैश्वानरस्येनं दंष्ट्रा शोरपि	१६.	७.	३
वैश्वानराय प्रति देयामि	६.	११९.	२
वैश्वानरीं यर्चस भा	६.	६२.	३
वैश्वानरीं सृजता ।	६.	६२.	२
वैश्वानरे हविरिति	१८.	४.	३५
वैश्वानरोद्गिरसां ज्योम	६.	३५.	३
वैश्वानरो न आत्मा	६.	३५.	२
वैश्वानरो न ऊत ।	६.	३५.	१
वैश्वानरो रश्मिर्गर्भः	६.	६२.	१
न्यचस्वतीरुर्विया वि	५.	१२.	५
न्यन्तरिक्षमतिरन्तरे	२०.	२८.	१
न्यवाते ज्योतिरभूदप	२०.	३९.	२
न्यस्यै मित्रावरुणौ	८.	१.	२१
न्याकरोमि हविषाहमेतौ	३.	२५.	६
न्याकृतय एषामितायो	१२.	२.	३२
न्यात्रं दत्ततां वयं	३.	२.	४
न्यात्रेद्वयजनिष्ट वीरो	४.	३.	४
न्यात्रो अभि वैयाघ्रे	६.	११०.	३
न्यान्त्रिन्द्रः धृतनाः	४.	८.	४
न्याप पूरुषः	२०.	७६.	८
न्यात्वा पवमानो वि	२०.	१३१.	१७
ममं कृणुष्वं स हि	३.	३१.	२
मतेन त्वां यतपते	१९.	५८.	४
मात्य आसीदीयमान	७.	७८.	४
मात्याभ्यां स्वाहा	१५.	१.	१
वीहिमतं यवमत्तमयो	१९.	२३.	२५
शूं च नो मयश्च नो	६.	१४०.	२
शं त आपो घन्वत्याः	६.	५७.	३
शं त आपो हेमवतीः	१९.	२.	२
शं त आपो हेमवतीः	१९.	२.	१
शं तप माति तपो	१८.	२.	३६
शं त अग्निः सहाद्विरन्त	२.	१०.	५
शं ते नीहारा भवतु	१८.	३.	६०

शं ते शतो अन्तरिक्षे	२.	१०.	३
शं ते हिरण्यं शमु	१४.	१.	४०
शं नः सत्यस्य पतयो	१९.	११.	१
शं नः सूर्य उरुचक्षा	१९.	१०.	८
शं नः सोमो मवतु	१९.	१०.	७
शं न आपो धन्वन्वाः	१.	६.	४
शं न इन्द्राग्नी भवता	१९.	१०.	१
शं न इन्द्रो यमुभिर्देवो	१९.	१०.	६
शं नो अग्निन्योतिरणीको	१९.	१०.	४
शं नो भज एकपादेवो	१९.	११.	३
शं नो अदितिर्मवतु	१९.	१०.	९
शं नो प्रधाश्वान्द्रमसाः	१९.	९.	१०
शं नो देवः सविता	१९.	१०.	१०
शं नो देवा विश्वदेवा	१९.	११.	२
शं नो देवी वृषि	२.	२५.	१
शं नो देवीरभिष्टय	१.	६.	१
शं नो यावापृथिवी	१९.	१०.	५
शं नो धाता शमु धर्ता	१९.	१०.	३
शं नो भगः शमु नः	१९.	१०.	२
शं नो भवन्त्वप ओषधयः	२.	३.	६
शं नो भूमिर्वैव्यमाना	१९.	९.	८
शं नो मित्रः० शं विवस्वा	१९.	९.	७
शं नो मित्रः० शं विष्णुः	१९.	९.	६
शं नो शतो वातु	७.	७२.	१
शं मे परस्मै गात्राय	१.	१२.	४
शं रुद्राः शं वसवः	१९.	९.	११
शकभूमं नक्षत्राणि	६.	१२८.	१
शक बलिः	२०.	१३१.	१३
शकमर्थं धूममागदपश्यं	९.	१०.	२५
शक्नो वाचमभृष्टायो	२०.	४९.	२
शक्नो वाचमभृष्टुहि	२०.	४९.	३
शकवरी स्थ पशवो	१६.	४.	७
शग्ध्यु पु शचीपत इन्द्र	२०.	११८.	१
शङ्खेनामीवामनति	४.	१०.	३
शचीव इन्द्र पुष्कद्	२०.	२१.	३
शण्डश्च मा बङ्गिडश्च	२.	४.	५
शतं कृताः शतं दोग्धारः	१०.	१०.	५
शतं च न प्रहृण्ते	१९.	४६.	३
शतं च मे सङ्घं	५.	१५.	११

शतं गीय दारदो	३.	११.	४
	२०.	९६.	९
शतं ते दर्भ वर्माणि	१९.	३०.	२
शतं तेयुतं हायनान्दे	८.	२.	२१
शतं या भेषजानि	६.	४४.	२
शतं वा भारती शवः	२०.	१३१.	४
शतं वीरानज्जनयच्छतं	१९.	३६.	४
शतं सद्दत्तमयुतं न्ययुद्	१०.	८.	२४
शतकाण्डो दुष्कयवनः	१९.	३२.	१
शतधारं वायुमर्कं	१८.	४.	२९
शतमहं दुर्णालीनां	१९.	३६.	६
शतमाश्वा हिरण्ययाः	२०.	१३१.	५
शतपाजं स यजते	९.	४.	१८
शतवारो भनीनशद्	१९.	३६.	१
शतस्य धमनीनां	१.	१७.	३
शतहस्तं समाहर	३.	२४.	५
शतानीकं हेतयो अस्य	२०.	५१.	४
शतानीकं प्र जिगाति	२०.	५१.	२
शतपात्रां नि गिरति	५.	१८.	७
शतेन पाशैरभि घेहि	४.	१६.	७
शतेन मा परि पाहि	४.	१९.	८
शत्रूपाणीपादमिमाति	५.	२०.	११
शन्तिवा हुरभिः स्योना	१२.	१.	५९
शमारभेतु शपयो	२.	७.	५
शफेन द्व भोहते	२०.	१३१.	७
शममयः समिद्धा मा	१८.	४.	१२
शममे पश्चात्तप शं	१८.	४.	११
शमीमधस्य मारुट	६.	११.	१
शम्या ह नाम दधिपे	१९.	४९.	७
शयो हत इव	२०.	१३१.	१६
शदे त्वा हेमन्ताय	८.	२.	२२
शरण्या मुखेपिनहामान	१२.	५(३).	१४
शर्कराः सिकता अस्मान	११.	७.	२१
शर्म यच्छत्वोपधिः	६.	५९.	२
शर्म वर्मेतदा हरास्यै	१४.	२.	२१
शर्वः क्रुद्धः पिश्यमाना	१२.	५(४).	९
शर्वं एनमिव्यासो	१५.	५.	५
शल्यपादिषं निरवोचं	४.	६.	५
शवसा ऋसि श्रुतो	१८.	१.	३८

पाणिनो शापिपुत्रनायं	२०.	५.	६
शान्ता घोः शान्ता वृषिवी	१९.	९.	१
शान्तानि पूर्वकाणि	१९.	९.	२
शान्तो भूमिः क्रम्याच्छान्तः	३.	२१.	९
शामा सरूपहृत्पणी	१.	२४.	४
शारदावेनं मासाबुदीच्या	१५.	४.	१२
शारदा मासौ गोक्षारा	१५.	४.	११
शास इत्या महौ अस्य	१.	२०.	४
शिशुमार भजगराः	११.	२.	२५
शिक्षेयमस्मै दिस्तेयं	२०.	२७.	२
शिक्षेयमिन्महयते	२०.	८२.	२
शिक्षिभ्यः स्वाहा	१९.	२२.	१५
शितिपदी सं धतु	११.	१०.	६
शितिपदी सं पतल	११.	१०.	२०
शिमिन्याजानां पते	२०.	७४.	२
शिरो हस्तावयो मुखं	११.	८.	१५
शिला भूमिरस्मा पांसुः	१२.	१.	२६
शिवः कपोत इषितो	६.	२७.	२
शिवां रात्रिमनुसूर्य	१९.	४९.	५
शिवा नः शांतमा भव	७.	७१.	१
शिवानमीनधुपदो	१६.	१.	१३
शिवा नारीयमस्तमागन्	१४.	२.	१३
शिवा भव पुरुषेभ्यो	३.	२८.	३
शिवाभिष्टे हृदयं	२.	२९.	६
शिवास्त एका भविवास्त	७.	४४.	१
शिवास्ते सन्त्वोषधय	८.	२.	१५
शिवे ते स्तां धावावृषिवी	८.	२.	१४
शिवेन मा चक्षुषा० मे ।	१६.	१.	१२
शिवेन मा चक्षुषा० मे । धृतभृतः	१.	३३.	४
शिवो वो गोष्ठो भवतु	३.	१४.	५
शिवो ते स्तां वीहि	८.	२.	१८
शीर्षिक्ति शीर्षामयं	९.	८.	१
शीर्षण्वती नस्वती	१०.	१.	२
शीर्षलोकं तृतीयकं	१९.	३९.	१०
शीर्षामयमुपहत्या	५.	४.	१०
शुकं वहन्ति हरयो	१३.	३.	१६
शुक्रोसि भ्राजोसि । स यथा	१७.	१.	२०
शुक्रोसि भ्राजोसि स्वरसि	२.	११.	५
शुचा विद्धा व्योपया	३.	२५.	४
शुची ते चके यात्या	१४.	१.	१२

शुद्धाः० भापभरु	११.	१.	१७
शुद्धाः० मक्षणां० वदातु	६.	१२२.	५
शुद्धाः० मक्षणां० ददादिदं	११.	१.	२७
शुद्धा न भापस्तन्ये	१२.	१.	३०
शुनं वाहाः शुनं नरः	३.	१७.	६
शुनं शुफाला वि तुदन्तु	३.	१७.	५
शुनं इवेम मयवान	२०.	११.	११
शुनासीरिह स्म मे	३.	१७.	७
शुने क्रोष्ट्रे मा शरीराणि	११.	२.	२
शुम्भनी धावावृषिवी	७.	११७.	१
	१४.	२.	४५
शुम्भन्तां लोकाः पितृपदना	१८.	४.	६७
शुष्मिन्तमं न ऊतये	२०.	२०.	१
	२०.	५७.	४
शुष्यतु मयि ते हृदयमयो	६.	११९.	२
शुद्धकृता राक्षकृता स्त्रीकृता	१०.	१.	३
शूर्यं पवित्रं तुषा	९.	४(१).	१६
शृङ्गं धमन्त मासते	२०.	१२९.	१०
शृङ्ग उत्पन्न	२०.	१३०.	१३
शृङ्गाभ्यां रक्ष क्रपत्य	९.	४.	१७
शृङ्गाभ्यां रक्षो नुदते	१९.	३१.	२
शृतं त्वा हन्यमुष सीदन्तु	११.	१.	५५
शृतमजं शृतया प्रोर्णुहि	४.	१४.	९
शेरभक शेरम पुनर्वो	२.	२४.	१
शेवृषक शेवृष पुनर्वो	२.	२४.	९
शैशिरो मासौ गोक्षारा	१५.	४.	१८
शैशिरो मासौ गोक्षारा	१५.	४.	१७
शोचयामसि ते हादिं	६.	८९.	२
श्याममयोस्य मांसानि	११.	३(१).	७
श्यामश्च त्वा मा शबलश्च	८.	१.	९
श्यावदता कुनखिना	६.	६७.	३
श्यावाश्च कृष्णमसितं	११.	२.	१८
श्येनः कोढोन्तरिक्षं	९.	७.	५
श्येनीपती सा	२०.	१२९.	१९
श्येनो नृचक्षा दिव्यः	७.	४२.	२
श्येनोसि गायत्रच्छन्दा	६.	४८.	१
श्येनो हव्यं नयत्वा	३.	३.	४
श्येतस्य च वै स	१५.	२.	२४
श्येताय च वै स	१५.	२.	२३
श्रद्धा पुंश्ली मित्रो	१५.	२.	५

श्रद्धया दुहिता तपसो	६. १३३. ४
श्रमेण तपसा सृष्ट	१२. ५(१). १
श्रातं मन्य ऊषनि	७. ७६. १
श्रातं हविरो षिन्द्र	७. ७५. २
श्राम्यतः पचतो विद्धि	११. १. ३०
श्रायन्त इव सूर्य	२०. ५८. १
श्रियं च वा पप	९. ६(३). ६
श्रुतं च विश्रुतं च	१५. २. २६
श्रुत्कर्णाय कवये वेधाय	१९. ३. ४
श्रुषी नो ओमे सद्ने	१८. १. २५
श्रेयः केतो वसुजित्	५. २०. १०
श्रेयांसमेनमात्मनो	१५. १०. २
श्रेष्ठमसि भेषजानां	६. २१. २
श्रोत्रमसि श्रोत्रं मे	२. १७. ५
शृङ्गायां शृङ्गिकायां	२०. १३३. ५
श्वन्वतीरस्तरसो रूपका	११. ९. १५
श्वेवैकः कपिरिवैकः	४. ३७. ११
षट् च मे षष्टिश्च	५. १५. ६
षट् त्वा वृच्छाम क्रययः	८. ९. ७
षडाहुः शीतान्पटु मास	८. ९. १७
षट्चेभ्यः स्वाहा	१९. २३. ३
षड्जाता भूता प्रथमवर्तस्य	८. ९. १६
षष्टिश्च षट् च रेवति	१९. ४७. ४
षट्पां शास्त्रु निषिषा	१२. ३. ३४
षष्ठाय स्वाहा	१९. २२. २
षोडशर्चेभ्यः स्वाहा	१९. २३. १३
संकर्षन्ती कर्कुर	११. ९. ८
संकुसुको विकुसुको	१२. २. १४
सं काशयामि बहतुं	१४. २. १२
संकन्दनः प्रवदो धृष्णु	५. २०. ९
संकन्दनेनामिमिषेण	१९. १३. ३
सं क्रामतं मा अहीतं	७. ५५. २
सं क्रोशतामेनान्	८. ८. २१
संक्षयाता स्तोकाः पृथिवी	१२. ३. २८
सं गच्छस्व पितृभिः	१८. ३. ५८
सं गोमिराद्विरसो	२०. १६. २
सं गोमदिन्द्र राजवद्स्ते	२०. ७१. १२
सं वेप्यस्त्रो मे	२. ६. २
सं वेजयायो अश्विना	२. ३०. २
सं चोदय चित्रमर्वाग्	२०. ७१. ११

संजग्माना भविष्युषी	३. १४. ३
संजयन्तृता ऊर्ध्व	५. २०. ४
सं शानामदै मनसा	७. ५४. २
सं जानीध्वं सं पृच्छयध्वं	६. ६४. १
संजीवा रूप सं जीन्यासं	१९. ६९. ३
संज्ञपनं वो मनसो	६. ७४. २
संज्ञानं नः स्वेभिः	७. ५४. १
सं ते मञ्जा मञ्जा भवतु	४. १२. ३
सं ते शीर्ष्वाः कपालानि	९. ८. २२
सं ते हन्ति दत्ता	६. ५६. ३
सं त्वा नक्षामि पयसा	१४. २. ७०
संदंशानां पल्लवानां	९. ३. ५
संदानं वो बृहस्पतिः	६. १०३. १
सं परमान्तसमवमानयो	६. १०३. २
सं पितृपृत्तये सृष्टेयां	१४. २. ३७
सं बर्हिर्गतं हविषा	७. १०३. १
संमले मलं सादयित्वा	१४. २. ६७
सं मागे वर्चसा सृज	७. ९४. २
	९. १. १५
	१०. ५. ४७
सं मा सिञ्चन्तु मलः	७. ३४. १
संयतं न वि प्यरद्	१०. ४. ८
सं राजानो भगुः	१९. ५७. २
सं वः पृच्छन्तां तन्वः	६. ७४. १
सं वः सृजत्वर्पमा	३. १४. २
संवत्सरं शाशयाना	४. १५. १३
संवत्सरस्य प्रतिमां	३. १०. ३
संवत्सरीणं पय ठस्रिया	८. ३. १७
संवत्सरीणा मलः	७. ८२. ३
संवत्सरो रूपः परिवत्सरो	८. ८. २३
संवन्नी सगुणला वभ्रु	६. १३९. ३
सं वर्चसा पयसा सं	६. ५३. ३
संवसव इति वो नामवेय	७. ११४. ६
सं विशन्तिवह पितरः	१८. २. २९
सं वो गोष्ठेन मुपदा	३. १४. १
सं वो मनांसि सं वृता	३. ८. ५
	६. ९४. १
सं वीचन्तु मुदानव	४. १५. ७
संशितं न इदं ब्रह्म	३. १९. १
सं सं क्षयन्तु नयः	१९. १. १

सं सं क्षपन्तु पशवः
 सं सं क्षपन्तु सिन्धवः
 संसमिधुवसें वृषज्जमे
 संसिचो नाम ते देवा
 सं सिन्ध्यामि गवां क्षीरं
 संसृष्टं घनमुभयं
 सं हि घातेनागतं समु
 सं हि शीर्षाण्यग्रभं
 सं हि सूर्येणागतं समु
 सं हि सोमेनागतः समु
 संहोत्रं स्म पुन नारी
 स इच्छकं सपाषाते
 सं हतत्स्योर्न हरति
 स इद्रयागो भवत्यपो
 स ह्युदसीः स निपद्भिभि
 स ई सत्येभिः सखिभिः
 स उत्तमां दिशमनु
 स उत्तिष्ठ प्रेहि प्र द्रव
 स उदतिष्ठत्स उदीचीं
 स उदतिष्ठत्स दक्षिणां
 स उदतिष्ठत्स प्रतीचीं
 स उदतिष्ठत्स प्राचीं
 स उपहृतः पृथिव्यां
 स उपहृत उपहृतः
 स उपहृतो दिवि
 स उपहृतो देवेषु
 स उपहृतोन्तरिक्षे
 स उपहृतो लोकेषु
 स ऊर्ध्वां दिशमनु
 स एकव्याप्तोभवत्
 स एति सविता स्वर्दिव
 स एव मृत्युः सोमृतं
 स एव सं भुवनान्या
 सत्या आ शिषामहे
 सत्यायानि सचावहा
 सत्यासावस्मभ्यमस्तु
 स ग्राह्याः पाषाण्णा
 सपाषाते गोमीषा
 स या नो देवः सविता
 स या नो योग आ

२. २६. ३
 १. १५. १
 ६. ६३. ४
 ११. ८. १३
 २. २६. ४
 ४. ३१. ७
 १०. १०. १४
 १०. ४. १९
 १०. १०. १५
 १०. १०. १३
 २०. १२६. १०
 २०. १२९. १२
 १४. १. ३०
 ८. ५. १२
 १९. १३. ४
 २०. ९१. ७
 १५. ६. ७
 ४. १२. ५
 १५. २. २१
 १५. २. ९
 १५. २. १५
 १५. २. १
 ९. ६(६). ७
 ९. ६(६). १२
 ९. ६(६). ९
 ९. ६(६). १०
 ९. ६(६). ८
 ९. ६(६). ११
 १५. ६. ४
 १५. १. ६
 १३. ४(१). १
 १३. ४(३). ४
 १९. ५३. ४
 १८. १. ३७
 ६. ४२. २
 १. २६. २
 १६. ८. ३
 २०. १२९. १३
 ६. १. ३
 २०. ६९. १

स पातिसृजेऽमुह्याम
 सचेतसौ दुहणो यो
 स अङ्घ्रिडस्य महिमा
 स तांलोक्मान्तसमाश्रोति
 स तौ प्र वेद स उ तौ
 सतो होता न ऋत्विज्य
 सत्यं चर्त च चक्षुषी
 सत्यं बृहदतमुग्रं
 सत्यजितं क्षपययावनीं
 सत्यमहं गभीरः कान्येन
 सत्यामाशिषं कृषुता
 सत्याय च तपसे
 सत्ये अन्यः समाहितो
 सत्येनाहृता श्रिया
 सत्येनोत्तमिता भूमिः
 सत्येनोर्ध्वस्तपति
 सत्रासाहं वरेण्यं
 स त्वं न इन्द्र यागेभि
 स त्वं नश्चित्र वज्रहस्ता
 सदान्वाक्षयणमस्ति
 सदासि रण्यो यवसेव
 स दिशोऽनु न्यचळत्तं
 स देवानामीषां
 सपश्चिनु ते मषवन्
 सद्यो आतो न्यमिमीत
 स घाता स निघर्ता
 सग्रीचीनान्वः संमनस
 स ध्रुवां दिशमनु
 स नः पतिः पारयाति
 स नः पिता अनिता
 स नः सिन्धुमिव नावाति
 स न इन्द्रः शिवः सखा
 सनातनमेनमाहृताथ
 सना ता त इन्द्र
 सनादमे मृणसि यातुधानान्
 सनेमि चक्रमजरं वि
 स नो ददातु तां रयि
 स नो निधुद्रिः पुरुहूत
 स नो भवः परि वृणक्तु

१५. १२. ३
 ४. २९. २
 १९. ३४. ५
 १०. ९. ६
 ९. १. ७
 २०. २३. २
 ९. ५. २१
 १२. १. १
 ४. १७. २
 ५. ११. ३
 २०. ९१. ११
 १२. ३. ४६
 १३. १. ५०
 १२. ५(१). २
 १४. १. १
 १०. ८. १९
 २०. ११. ८
 २०. ४६. ३
 २०. ९८. २
 २. १८. ५
 १८. १. २२
 १५. ६. २२
 १५. १. ५
 २०. ३७. ९
 ५. १२. ११
 १३. ४(१). ३
 ३. ३०. ७
 १५. ६. १
 २०. ४६. २
 २. १. ३
 ४. ३३. ८
 २०. ७. ३
 १०. ८. २३
 २०. ३७. ६
 ५. २९. ११
 ८. ३. १८
 ९. ९. १४
 ६. ३३. ३
 २०. ३६. ११
 ११. २. ८

स मो रक्षतु बहिदो	१९.	३५.	२
स मो वृषभमुं चरु	२०.	७०.	१२
समुच्छिष्टे असंभोमौ	११.	७.	३
स पचामि स ददामि	६.	१२३.	४
सपन्नक्षयणं दर्भ	१९.	३०.	४
सपन्नक्षयणमसि	२.	१८.	२
सपन्नक्षयणो वृषाभि	१.	२९.	६
सपन्नहनवृषमं घृतेन	९.	२.	१
सपन्नहा घातकाण्डः	१९.	३२.	१०
स परमां दिशमनु	१५.	६.	१३
सपन्नक्षयणम्यावर्ते	१०.	५.	३९
सप्त क्षरन्ति शिशवे	७.	५९.	२
सप्त चक्रन्वहति काळ	१९.	५३.	२
सप्त च मे सप्ततिथ	५.	१५.	७
सप्त च याः सप्ततिथ	६.	२५.	२
सप्त चन्द्रांसि चतुस्तप	८.	९.	१९
सप्त आतात्तयुर्द	११.	९.	६
सप्त त्वा इरितो रये	१३.	२.	२३

सप्तदशर्चम्यः स्वाहा	१९.	२३.	१४
सप्त प्राणाः सप्तापानाः	१५.	१५.	२
सप्त प्राणानष्टौ मन्य	२.	१२.	७
सप्त मर्यादाः कवय	५.	१.	६
सप्तमाष्टमाम्यां स्वाहा	१९.	२२.	३
सप्त मेघान्यशवः	१२.	३.	१६
सप्त युञ्जन्ति० तस्युः ।	९.	९.	२
सप्त युञ्जन्ति० तस्युः । तस्य	१३.	३.	१८
सप्तर्चम्यः स्वाहा	१९.	२३.	४
सप्तर्चिन्वा इदं ब्रूमो	११.	६.	११
सप्त सूर्यो हरितो यातवे	१३.	२.	८
सप्त होमाः समिधो	८.	९.	१८
सप्तावर्गमां भुवनस्य	९.	१०.	१७
सप्तास्यासन्प्रिधयस्त्रि	१९.	६.	१५
स प्रजापतिः सुवर्ण	१५.	१.	२
स प्रजाम्यो वि पदयति	१३.	४(१).	१
सबन्धुध्या० तेषां	६.	१५.	२
सबन्धुध्या० सयं	६.	५४.	३
स बुध्पादाष्ट जुषो	४.	१.	५
स वृहती दिशमनु	१५.	६.	१०
स मा च मा समितिश्चावतां	७.	१३.	१

समायाध वै स समितेध	१५.	९.	३
समं ज्योतिः सूर्येणाहा	४.	१८.	१
सममयो विदुष्यो मन्यं	१२.	३.	५०
समं प्यपयोपसो नमन्त	३.	१६.	६
स मन्दस्वा धन्वसो	२०.	२३.	६
समस्मिन्तोके समु	१२.	३.	३
समस्य मन्यवे विशो	२०.	१०७.	१
समहमेपां राष्ट्रं	३.	१९.	२
स महिमा सद्गुर्भूत्वा	१५.	७.	१
समाचिनुष्यानुसंप्रयाह्यमे	११.	१.	३६
स मा बीषीत्तं प्राणो	१६.	७.	१३
समानलोको भवति	९.	५.	२८
समादां मासाश्चुभिष्टा	१.	३५.	४
समानी प्रपा सह	३.	३०.	६
समानी व भाकृतिः	६.	६५.	३
समानो मन्त्रः समितिः	६.	६५.	२
समा नो बन्धुर्वक्ष्य	५.	११.	१०
समास्त्याग्न क्रतवो	२.	६.	१
समाहर आतवेदो	५.	२९.	१२
समिद्धो अग्न आहूत	१२.	२.	१८
समिद्धो अग्निः समिधानो	१३.	१.	२८
समिद्धो अग्निरधिना	७.	७७.	२
समिद्धो अग्निरुपणा	७.	७७.	१
समिद्धो अग्ने समिधा	११.	१.	४
समिद्धो अग्न भृगो	५.	१२.	१
समिन्द्र गर्दमं मृण	२०.	७४.	५
समिन्द्र नो मनसा	७.	१०२.	२
समिन्द्र राया समिधा	२०.	२१.	५
समिन्धते अमर्त्य	१८.	४.	४१
समिन्धते संकसुर्क	१२.	२.	११
समिमां मात्रां मिमीमे	१८.	२.	४४
समीं रेभासो अस्वरन्	२०.	५४.	२
समीक्षयन्तु तविषाः	४.	१५.	२
समीक्षयन्तु गायतो	४.	१५.	३
समुत्पतन्तु प्रदिशो	४.	१५.	१
समुदं वः प्र दिशोमि	१०.	५.	२३
समुद्र इशो स्वयतामग्निः	६.	८६.	२
समुद्राश्चातो मणिर्हृया	४.	१०.	५
समुद्रो नदीभिर्दकामन्	१५.	१९.	७
स मृत्योः पञ्जीशत	१६.	८.	३२

समृद्धिरोज आकृतिः	११. ७. १८
समेत विषे वपसा	७. २२. १
समोदे वा य आशात	२०. ७१. २
सम्पद्यं तन्तुं प्रदिशो	१३. ३. २०
सम्राज्येधि श्वशुरेषु	१४. १. ४४
सम्राज्यस्यसुराणां ककुन्	६. ८६. ३
स य एवं विदुष	११. ३(३). ५
स य एवं विदुषा	१५. १२. ४
स य एवं विद्वानुदक	९. ६(४). ९
स य एवं विद्वान्दीर	९. ६(४). १
स य एवं विद्वान्सर्पि	९. ६(४). ३
स य एवं विद्वाम	९. ६(२). ७
स य एवं विद्वान्मधू	९. ६(४). ५
स य एवं विद्वान्मांस	९. ६(४). ७
स य भोदनस्य महिमानं	११. ३(१). २३
स यः प्रपमो भूतो	१३. १. ५५
स यःस्तस्य यः	१३. ४(४). १२
स यत्पशून्नु व्यचलद्	१५. १४. ११
स यत्पिप्लवन्नु व्यचलद्	१५. १४. १३
स यत्पञ्चा भन्नु व्यचलद्	१५. १४. २१
स यत्पतीची दिशमनु	१५. १४. ५
स यत्पाची दिशमनु	१५. १४. १
स यत्सर्वान्तर्देशाननु	१५. १४. २३
स यदुदीची दिशमनु	१५. १४. ७
स यद्व्या दिशमनु	१५. १४. १७
स यदक्षिणा दिशमनु	१५. १४. ३
स यदेवाननु व्यचलद्	१५. १४. १९
स यद्वभ्रुवा दिशमनु	१५. १४. ९
स यन्मनुष्यान्नु	१५. १४. १५
सरस्वति या सरयं	१८. १. ४३
	१८. ४. ४७
सरस्वति धतेषु ते	७. ७०. १
सरस्वती देवयन्तो	१८. १. ४१
	१८. ४. ४५
सरस्वती पितरो	१८. १. ४२
	१८. ४. ४६
सरस्वतीमनुमतिं	५. ७. ४
स राशसि पुरुषुतै	२०. ६१. ६
	२०. ६२. १०
स रजो वसुधनिर्वसुदेये	१३. ४(३). ५

सरूपा नाम ते माता	१. २४. ३
सरूपो द्वौ विरूपौ द्वौ	५. २३. ४
सर्पासुसर्प पुनर्वो	२. २४. ४
सर्व तद्राजा वरुणो	४. १६. ५
सर्वं परिकीर्षो गहि	२०. ७४. ७
सर्वज्यानिः कर्णौ	१२. ५(३). ११
सर्वदा वा एष युक्त	९. ६(२). १०
सर्वोत्तोकान्तसमग्रयन्	११. १०. १२
सर्वाः समग्रा ओषधी	८. ७. १९
सर्वाण्यस्यां भूराणि	१२. ५(३). ३
सर्वाण्यस्यां वोराणि	१२. ५(३). २
सर्वा दिशः समचरद्	१३. २. ४१
सर्वानिमे सहमानः	१२. २. ४६
सर्वान्क्रामान्मूरयत्या	३. २९. २
सर्वान्क्रामान्मयमराज्ये	१२. ४. ३६
सर्वान्तसमागा अभिजित्य	१२. ३. ३६
सर्वान्देवानिदं प्रभूः	११. ६. २०
सर्वास्याङ्गा पर्वणि	१२. ५(७). १०
सर्वास्याङ्गा पर्व मूलानि	१२. ५(५). ४
सर्वे अस्मिन्देवा एकवृत्तो	१३. ४(२). ८
सर्वे गर्गादेवयन्त	१०. १०. २३
सर्वे देवा अत्यायन्ति	११. १०. १४
सर्वे देवा अत्यायन्तु	११. १०. १५
सर्वे देवा उपाशिक्षन्त	११. ८. १७
सर्वेभ्योङ्गिनोभ्यो	१९. २२. १८
सर्वेषां च त्रिमीणां	५. २३. १३
सर्वो वा एष जग्ध	९. ६(२). ८
सर्वो वा एषोजग्ध	९. ६(२). ९
सर्वो वै तत्र जीवति	८. २. २५
स वरुणः सायमग्नि	१३. ३. १३
स वा अग्नेरवायत	१३. ४(४). ८
स वा अद्भ्योवायत	१३. ४(४). ९
स वा अन्तरिक्षादवायत	१३. ४(४). ३
स वा अद्भ्योवायत	१३. ४(४). १
स वा अन्तरिक्षादवायत	१३. ४(४). १०
सवितः श्रेष्ठेन रूपेणास्या	५. २५. १२
सविता प्रसवानामधिपतिः	५. २४. १
स विशाः सवन्धून्जगन्	१५. ८. २
स विशातु व्यचलद्	१५. ९. १
स विश्वा प्रति बाह्वप	६. ३६. २

स वेद पुत्रः पितरं	७.	१.	२
स वै दिग्भ्योजायत	१३.	४(४).	६
स वै दिवोजायत	१३.	४(४).	५
स वै भूमेरजायत	१३.	४(४).	७
स वै यज्ञादजायत	१३.	४(४).	११
स वै राज्यं अजायत	१३.	४(४).	२
स वै धायोरजायत	१३.	४(४).	४
स संवत्सरमूर्ध्वो	१५.	३.	१
ससन्तु त्या अरातयो	२०.	७४.	४
स सूर्यस्मै वि पश्यति	१३.	४(२).	६
स सर्वानन्तर्देशाननु	१५.	६.	२४
सप्तानात्प्रां ऋत सूर्य	२०.	११.	९
स सुत्रामा स्वर्वा	७.	९७.	१
	२०.	१२५.	७
स सुदुभा स व्रजता	२०.	८८.	५
स स्तनयति स वि	१३.	४(४).	१३
सद्युपीस्तदपसो दिवा	६.	२३.	१
स स्वर्गमा रोहति	१०.	९.	५
सहमानेयं प्रथमा	२.	२५.	२
सहस्रकुण्ठा शेता	११.	१०.	२५
सहस्रणीयाः कवयो	१८.	२.	१८
सहस्रधामन्विशिखान्	४.	१८.	४
सहस्रधारं शतधार	१८.	४.	३६
सहस्रधारः पवते	२०.	१३७.	६
सहस्रधार एव ते	५.	६.	३
सहस्रशृङ्गः शतधारो	११.	१.	२०
सहस्रबाहुः पुरुषः	१९.	६.	१
सहस्रशृङ्गो वृषभो जात	१३.	१.	१२
सहस्रशृङ्गो वृषभो यः	४.	५.	१
सहस्राक्षमतिपर्यं	११.	२.	१७
सहस्राक्षेण शतवीर्येण	३.	११.	३
	२०.	९६.	८
सहस्राक्षी वृत्रहणा	४.	२८.	३
सहस्रार्धः शतकाण्डः	१९.	३३.	१
सहस्राह्वयं विश्वा ।	१०.	८.	१८
	१३.	२.	३८
सहस्राह्वयं विश्वा । तस्य	१३.	३.	१४
सहस्र नो अभिमाति	१९.	३२.	६
सहस्र मन्यो अभिमाति	४.	३१.	३
स हि दिवः स पृथिव्या	४.	१.	४

सहस्रं सांमनस्य	३.	३०.	१
सहो पिशाचान्तसहसैषां	४.	३६.	४
सहोसि सहो मे	२.	१७.	२
सांतमना इदं हविर्मन्त्र	७.	८२.	१
साकंजानां समयमाहु	९.	९.	१६
साकं सजातैः पयसा	११.	१.	७
सा ते काम दुहिता	९.	२.	५
साधुं पुत्रं हिरण्यपम्	२०.	१२९.	५
साध्या एकं जालदण्ड	८.	८.	१२
साध्यायां भतिथिनी	२०.	१६.	३
सा नो भूमिप दिशतु	१२.	१.	४०
सा पथात्पादि सा पुरः	१९.	४८.	४
सा वलज्यं देवपीथुं	१२.	५(३).	४
सा मन्दसाना मनसा	१४.	२.	६
सामानि यस्य लोमानि	९.	६(१).	२
साम्मासाद् उन्नीयो	१५.	३.	८
सायंसायं गृहपतिर्नो	१९.	५५.	३
सावीर्हि देव प्रथमाय	७.	१५.	३
साहस्रस्त्वेष ऋषभः	९.	४.	१
सिंह इवास्तानीद्	५.	२०.	२
सिंहमतीको विशो	४.	२२.	७
सिंहस्य रात्र्युशती	१९.	४९.	४
सिंहस्येव स्तनयोः	८.	७.	१५
सिंहं व्याघ्र उत या	६.	३८.	१
सिनात्वेनाचिक्रति	३.	६.	५
सिनीवालि वृधुहके	७.	४८.	१
सिन्धुपत्नीः सिन्धुरातीः	६.	२४.	३
सिन्धोर्गर्भोसि विद्युतां	१९.	४४.	५
सिन्धोर्गर्भोसि विद्युतां	५.	५.	८
सीताः पशवः सिकता	११.	३(१).	१२
सीते वन्दामहे त्वा	३.	१७.	८
सीप युञ्जति कवयो	३.	१७.	१
सीसायाप्याह वरुणः	१.	१६.	२
सीसे मलं सादयित्वा	१२.	२.	२०
सीसे वृद्धं नडे वृद्धं	१२.	२.	१९
सुकर्माणः सुखो देवयन्तो	१८.	३.	२२
सुकिंशुकं वहतुं विश्वरूपं	१४.	१.	६१
सुकेसु ते हरिमाणं	१.	२२.	४
सुकेत्रिया सुगातुया	४.	३३.	२
सुखं सूर्यं पयमंशुमन्तं	१३.	२.	७

सुगा यो देवाः सद्ना	७. १०२. ४
सुजातं जातवेदसमग्नि	४. २३. ४
सुतपात्रे सुता इमे	२०. ६९. ३
सुतासो मधुमत्तमाः	२०. १३७. ४
सुतेसुते न्योक्ते	२०. ७१. १६
सुत्रामाणं पृथिवीं	७. ७. १
सुदेवस्त्वा महानग्री	२०. १३६. १२
सुदेवो अस्ति वरुण	२०. ९२. ९
सुनोता सोमपात्रे	६. २. ३
सुपर्णसुवने गिरौ	५. ४. २
सुपर्णस्त्वा गन्तमान्	४. ६. ३
सुपर्णस्त्वान्व० दिप्तीपधे	५. १४. १
सुपर्णस्त्वान्व० प्राशं	२. २७. २
सुपर्णा वाचमक्रतोप	६. ४९. ३
सुपर्णो जातः प्रथमस्तस्य	१. २४. १
सुप्रपाणः च वेदान्ता	२०. १२८. ९
सुमङ्गली प्रतरणी	१४. २. २६
सुमङ्गलीरियं बधू	१४. २. २८
सुयामंश्चासुप	१६. ७. ७
सुरूपद्रुमूतये	२०. ५७. १
	२०. ६८. १
सुविज्ञानं चिकित्से	८. ४. १२
सुश्रुतिश्च मोषश्रुतिश्च	१६. २. ५
सुश्रुतौ कर्णौ भद्रश्रुतौ	१६. २. ४
सुपूत वृद्धत वृद्धपा	१. २६. ४
सुष्ठामा रयः सुयमा	२०. ९४. २
सुहवममे कृत्तिका	१९. ७. २
सुज्जतावन्तः सुभगा	७. ६२. ६
सुज्जता संनतिः क्षेमः	११. ७. १३
स्यवसाद्भगवती हि	७. ७७. ११
	९. १०. २०
सूरिरसि वचोधा	२. ११. ४
सूर्यं चक्षुषा गच्छ	१८. २. ७
सूर्यं ते धावापृथिवी	१९. १८. ५
सूर्यं एनं दिवः प्र	१२. ५७. १२
सूर्यं चक्षुषा मा	२. १६. ३
सूर्यं नावमारुहः	१७. १. २६
सूर्यधृतं तमसो	२. १०. ८
सूर्यं यत्ते तपस्तेन	२. २१. १
सूर्यं यत्ते तेजस्तेन	२. २१. ५

सूर्यं यत्तेचित्तेन	२. २१. ३
सूर्यं यत्ते शोचित्तेन	२. २१. ४
सूर्यं यत्ते हस्तेन	२. २१. २
सूर्यश्चक्षुर्वातः प्राणं	११. ८. २१
सूर्यश्चक्षुषामधिपतिः	५. २४. ९
सूर्यस्य रश्मीननु याः	४. ३८. ५
सूर्यस्यावृतमन्वावर्ते	१०. ५. ३७
सूर्यस्याश्वा हरयः	१३. १. २४
सूर्याभ्यां स्वाहा	१५. २३. २४
सूर्याया बहुतुः प्रागात्	१४. १. १३
सूर्याये देवेभ्यो मित्राय	१४. २. ४६
सूर्यो दिवोदक्रामत्	१९. १९. ३
सूर्यो देवीमुपसं रोचमानां	२०. १०७. १५
सूर्यो धां सूर्यः पृथिवीं	१३. १. ४५
सूर्यो मा धावापृथिवीभ्यां	१९. १७. ५
सूर्यो माहः पात्सग्निः	१६. ४. ४
सूर्यो मे चक्षुर्वातः	५. ९. ७
सूया व्यूणोतु वि योनिं	१. ११. ३
सेदिष्ठा व्युद्धिदातिं	८. ८. ९
सेदिष्ठातिष्ठन्ती मियो	१२. ५(३). १३
सैषा भीमा ब्रह्मण्य	१२. ५(३). १
सो अग्निः स उ सूर्य	१३. ४(१). ५
सो अस्य वज्रो हरितो	२०. ३०. ३
सो चिक्षु भद्रा क्षुमती	१८. १. २०
सो चिक्षु वृष्टिर्धृश्या	२०. ७३. ५
सोदक्रामत्सा गन्धर्वाप्सरस	८. १०(५). ५
सोदक्रामत्सा गार्हपत्ये	८. १०(१). २
सोदक्रामत्सा दक्षिणाग्नौ	८. १०(१). ६
सोदक्रामत्सा देवा० अमृत	८. १०(३). ५
सोदक्रामत्सा देवा० उपाह्वय	८. १०(५). १
सोदक्रामत्सान्तरिक्षे चतुर्धा	८. १०(२). १
सोदक्रामत्सा पित० पितर	८. १०(४). ५
सोदक्रामत्सा पित० पितरो	८. १०(३). ३
सोदक्रामत्सा मनुष्या० अमृत	८. १०(३). ७
सोदक्रामत्सा मनुष्या० उपाह्वय	८. १०(४). ९
सोदक्रामत्सामन्त्रणे	८. १०(१). १२
सोदक्रामत्सा वनस्पती	८. १०(३). १
सोदक्रामत्सा सप्तक्रपी	८. १०(४). १३
सोदक्रामत्सा समायां	८. १०(१). ८
सोदक्रामत्सा समितौ	८. १०(१). १०

सोमश्चक्रमस्ता सपां	८. १०(५). १३
सोमश्चक्रमस्तासुप	८. १०(४). १
सोमश्चक्रमस्ताहवनीये	८. १०(१). ४
सोमश्चक्रमस्तैरथना	८. १०(५). ९
सोमादिष्टां दिशमनु	१५. ६. १६
सोमाहृतां दिशमनु	१५. ६. १९
सोमवीदासन्दी मे	१५. ३. २
सोमं ते ह्रवन्त	१९. १८. ३
सोमं भन्यते पपिवान्	१४. १. ३
सोमं राजानमवसेमि	३. २०. ४
सोम पकेभ्यः पवते	१८. २. १४
सोम ओषधीभिर्हृदक्रमन्	१९. १९. ५
सोमपुष्टं मधुपुष्ट	२. ३६. २
सोममेनागेके दुहे	१०. १०. ३२
सोम एजन्तस्मानमा	११. १. २६
सोमस्या पात्वोषधीभि	१९. २७. २
सोमस्य जाया प्रथमं	१४. २. ३
सोमस्य पर्णः सह	३. ५. ४
सोमस्य भाग स्य	१०. ५. ९
सोमस्यांशो युधां	७. ८६. ३
सोमस्येव वातवेदो	५. २९. १३
सोमस्य पितृमते	१८. ४. ७२
सोमाह्वा युवमेता	७. ४३. २
सोमह्वा वि हृतं	७. ४३. १
सोमेन पूर्णं फलशं	९. ४. ६
सोमेन्यदित्या बलिनः	१४. १. २
सोमो द्रवन्नवर्वाय	१४. २. ४
सोमो मा ऋद्वैक्षिणाया	१९. १७. ३
सोमो वा विश्वैर्द्वै	१८. ३. २८
सोमो मा सौम्येनावतु	१९. ४५. ८
सोमो युक्तु बहुधा	५. २६. १०
सोमो राजापिपा मृडिता	१०. १. २२
सोमो राजा प्रथमो	५. १७. २
सोमो राजा मस्तिको	९. ७. २
सोमो बधूयुःभव	१४. १. ९
सोमो वीरुषामधिपतिः	५. २४. ७
सोऽजस्त ततो राजन्	१५. ८. १
सोऽरिष्ट व मरिष्यसि	८. २. २४
सोऽर्यमा स बरुणः स	१३. ४(१). ४
सोऽर्भत स म्मानभवत्	१५. १. ४

सोऽर्यमविन्दस्त स्वः	२०. १६. ९
स्कम्मेनेमे विष्टभिते	१०. ८. २
स्कम्मे लोकाः स्कम्मे	१०. ७. २९
स्कम्भो दाधार धावापृथिवी	१०. ७. ३५
स्तनयिन्नुस्ते० भूम्णां दिवि	९. १. २०
स्तनयिन्नुस्ते० भूम्णामधि	९. १. १०
स्तुता मया वरदा वेदमाता	१९. ७१. १
स्तुवानमम भा वह	१. ७. १
स्तुत्वा वर्ष्मन्पुत्रत्मानं	५. २. ७
	२०. १०७. १०
स्तुहि भुतं गर्तसदं	१८. १. ४०
स्तुहीन्द्रं ज्यश्वदनुमि	२०. ६६. १
स्तोगो न क्षामत्येपि	१८. १. ३९
स्तोयं दुष्कृतं वृषिर्न	११. ८. २०
स्तोत्रं राधानां पते	२०. ४५. २
स्तोमस्य नो विभावरि	१९. ४९. ६
स्तोमा आसन्प्रतिघयः	१४. १. ८
स्त्रियः सतीस्तां उ मे	९. ९. १५
स्योनं ध्रुवं प्रजापै	१४. १. ४७
स्योनापोनेरधि बुध्यमानो	१४. २. ४३
स्योना भव ऋगुरेभ्यः	१४. २. २७
स्योनासौ भव पृथिव्य	१८. २. १९
सत्तयोसि प्रतिसरोसि	२. ११. २
सत्तयेन मणिन ऋपिणेव	८. ५. ८
सुग्दर्विर्नक्षत्रमायवनं	९. ६(१). १७
सुवा हस्तेन प्राणे	९. ६(२). ५
सुवेव यस्य हरिणी	२०. ३१. ४
स्वधया परिदिता अश्वया	१२. ५(१). ३
स्वधाकारेण पितृभ्यो	१२. ४. ३२
स्वधाकारेणाज्ञादेनाजमसि	१५. १४. १४
स्वधा पितृभ्यः पृथिवि	१८. ४. ७८
स्वधा पितृभ्यो अन्तरिक्ष	१८. ४. ७९
स्वधा पितृभ्यो दिवि	१८. ४. ८०
स्वधास्तु मित्रावरुणा	६. ९७. २
स्वमु माता स्वमु पिता	४. ५. ६
स्वमं सुवा यदि पश्यासि	१०. ३. ६
स्वम स्वमाभिकरणेन	४. ५. ७
स्वमो वै तन्मीर्निर्कतिः	११. ८. १९
स्वमेतद्व्यापन्ति यद्दशां	१२. ४. १५
स्वयमेन० ब्रह्मात्रात्य	१५. ११. २

स्वयमेन० भूषाद्वात्याति
स्वरन्ति त्वा सुते मरो

१५. १२. २
२०. ५२. २
२०. ५७. १५

स्वर्गं लोकमभि नो
स्वयंदेदि सुहृषीक
स्वयन्तो नापेक्षन्त
स्वर्षिदो रोहितस्य
स्वस्तितं मे सुप्रातः
स्वस्ति ते सूर्य चरते
स्वस्तितदा० इन्द्रो वभ्रातु
स्वस्तितदा० वृषेन्द्रः

१२. ३. १७
२०. ७७. ४
४. १४. ४
१३. १. ४८
१९. ८. ५
१३. २. ६
८. ५. २२
१. २१. १

स्वस्ति नो भस्त्वभयं
स्वस्ति मात्र उत पित्रे
स्वस्त्यधोपसो दोषस्त
स्वाक्तं मे थावापृथिवी
स्वादुक्किलायं ममुमौ
स्वादुष्टे अस्तु संसुदे
स्वादोत्थिया विप्रवतो
स्वापसा भसपः सन्ति
स्वाष्ट्येवस्थाष्टतं यदी
स्वासदसि स्या अष्टतो
स्वासस्ये भवतमिन्दवे
स्वाहाक्षरेणाजवेनाजमसि
स्वाहाकृतः शुचिर्देवेषु
हस्तिवर्षसं प्रयतां
हस्ती शृगणां सुपदा
हस्तेनैव प्राञ्च भाषि
हिङ्गुरिञ्जती धृवती
हिङ्गुवती० मनसा न्यागन्
हिङ्गुवती० मनसाभ्यागात्
हिमं व्रंसं थावाय
हिमवतः प्र स्रवन्ति
हिमस्य त्वा अपपुणा
हिमेव पर्णा मुपिता
हिरण्य इत्येके अववीत्
हिरण्यगर्भं परममन्युयं
हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे
हिरण्यवर्णि सपितार
हिरण्ययाः पन्थान

१९. ८. ७
१. ३१. ४
१६. ४. ६
७. ३१. १
१८. १. ४८
२०. ४. ३
२०. १०९. १
१०. १. २०
१८. १. ३२
१६. ४. २
१८. ३. ३९
१५. १४. १६
७. ७७. ३
३. २२. १
३. २२. ६
५. १७. ३
९. १. ८
७. ७७. ८
९. १०. ५
१३. १. ४७
६. २४. १
६. १०६. ३
२०. १६. १०
२०. १३२. १४
१०. ७. २८
४. २. ७
३. २१. ८
५. ४. ५

हृयंभं सत्यति चर्षणीस्तदं
हविर्धानमग्निशाळं
हस्ताभ्यां दक्षशास्त्राभ्यां
हंसैरिव सस्तिभिर्वाय
हतं तदं समह्रमातु
हतासो भस्य वेशसो
हतास्तिरभिराजयो
हतो येवापः किमीणां
हतो राजा किमीणा

२०. १४. ४
२०. ६२. ४
९. ३. ७
४. १३. ७
२०. ९१. ३
६. ५०. १
२. ३२. ५
५. २३. १२
१०. ४. १३
५. २३. ८
२. ३२. ४
५. २३. ११

हन्तेनान्म दहत्वरियो
हन्तोहि बिहामवचात्
हरि दि योनिमभि ये
हरिः सुपर्णो दिव
हरिमिके किमिच्छसि
हरिणस्य रघुयदो
हरितिम्यः स्वाहा
हरिमाणं ते अङ्गेभ्यो
हरिस्मिशाहर्किना

१३. ३. २९
१०. २. ७
२०. ३०. २
१९. ६५. १
२०. १२९. ४
३. ७. १
१९. २२. ५
९. ८. ९
२०. ३१. ३
६. ९५. २

हिरण्ययेन पुङ्गु
हिरण्यवर्णाः शुचयः
हिरण्यवर्णा सुभगा
हिरण्यवर्णे सुभगे शुभ्ये
हिरण्यवर्णे सुभगे सूर्यवर्णे
हिरण्यवर्णो अञ्जरा
हिरण्यवर्णः कृपमः
हिरण्यस्रगयं मणिः
हिरण्यानामेकोसि
इवे सोमं सवितारं
इदयात्ते परि कठोन्नो

२०. १४३. ४
१. ३३. १
५. ७. १०
५. ५. ७
५. ५. ६
१९. २४. ८
१९. ३६. ५
१०. ६. ४
४. १०. ६
६. ८. ३
२. ३३. ३
२०. ९६. २९

इदा पूतं मनसा
हेवं पशूनां न्येति
हेतिः पक्षिणी न दमा
हेतिः शफावृत्तिदन्ती
हेमनाथेन मासौ
हेमनौ मासौ गोसापा

४. ३९. १०
१२. ४. २१
६. २७. ३
१२. ५(३). ८
१५. ४. १५
१५. ४. १४

द्विष्ययी नौ० चक्षुः
द्विष्ययी नौ० पुष्पं

१९. ३९. ७ ७८१ हयन्तु त्वा प्रतिज्ञाः
५. ४. ४ ६२० इयामि ते मनसा

३. ३. ५
१८. २. २१

॥ इत्यथयेवेदमन्त्राणां वर्णानुक्रमणी ॥

॥ इति चतुर्वेदमन्त्राणां वर्णानुक्रमण्यः ॥

Kānda I

प्रथमं काण्डम्

अथ प्रथमं काण्डम्

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१-४) चतुर्गणस्यास्य सूक्तस्यापर्वा ऋषिः । वाचस्पतिर्वेदता । (१-३) प्रथमापिक्वस्या-
शुपुर्, (४) चतुर्व्यां ऋषश्च चतुष्पदा विपद्गुरोर्ब्रह्मती उन्मत्सी ॥

ये त्रिषुताः परियन्ति विश्वा रूपाणि बिभ्रतः ।
वाचस्पतिर्बला तेषां तन्वो अथ दधातु मे ॥१॥
पुनरेहि वाचस्पते देवेन मनसा सह ।
वसोष्पते नि रमय मय्येवास्तु मयि श्रुतम् ॥२॥
इहेवामि वि तनूमे आत्मी इव ज्यया ।
वाचस्पतिर्नि यच्छतु मय्येवास्तु मयि श्रुतम् ॥३॥
उपहृतो वाचस्पतिरुपास्मान्वाचस्पतिर्ह्ययताम् ।
सं श्रुतेन गमेमहि मा श्रुतेन वि राधिषि ॥४॥

ये । त्रिऽसुताः । परिऽयान्ति । विश्वा । रूपाणि । बिभ्रतः ।
वाचः । पतिः । बला । तेषाम् । तन्वः । अथ । दधातु । मे ॥ १ ॥
पुनः । आ । इहि । वाचः । पते । देवेन । मनसा । सह ।
वसोः । पते । नि । रमय । मयि । एव । अस्तु । मयि श्रुतम् ॥ २ ॥
इह । एव । अभि । वि । तनु । उमे इति । आत्मी इवेत्यात्मी इव । ज्यया ।
वाचः । पतिः । नि । यच्छतु । मयि । एव । अस्तु । मयि । श्रुतम् ॥ ३ ॥
उपहृतः । वाचः । पतिः । उप । अस्मान् । वाचः । पातः । ह्ययताम् ।
सम् । श्रुतेन । गमेमहि । मा । श्रुतेन । वि । राधिषि ॥ ४ ॥

Vācaspatih
(Lord of Speech)

I.1.1 May, this day, the Lord of Speech (Vācaspati) assign to me the selves and powers of those triplseven (triṣapteh) that roam all around wearing all the shapes and forms (rupāṇi). (3+7=10; 3x7=21; 3+5+7=15; 15+21x10=360) -(see also Av.I.27.1.).

I.1.2 O Lord of Speech, may you come again with the mind divine. O Lord of Wealth may you stay here in comfort. May I retain in me as the heard one. (i.e.all that I have heard of the Divine Revelation from the earliest sages).

I.1.3 May you stretch on the string tightly forward just here as it were the two ends of a bow (Thus, may you spread your arms of shelter). May the Lord of Speech so order (and bless) that I may retain what I learn as the heard one.

I.1.4 The Lord of Speech has been invoked.May we be united with true knowledge. I never be at variance with the divine Knowledge (the heard one).

(२) द्वितीयं सूक्तम्

(१-४) चतुर्थस्यस्यास्य सूक्तस्यापार्श्वं ऋषिः । यन्मन्त्राः पर्वण्यस्य देवते । (१-२, ४) प्रथमाद्वितीयाचतुर्थीनाम्न्यामनुष्टुप् । (१) तृतीयायाश्च त्रिपदा विपन्नापदी छन्दसी ॥

विष्वा शूरस्य पितरं पर्जन्यं भूरिधायसम् ।
 विष्णो ष्वस्य मातरं पृथिवीं भूरिवर्षसम् ॥१॥
 ज्याकै परि णो नमाश्मानं तन्वुं कृधि ।
 वीदुर्वरीयोरातीरप द्वेषास्या कृधि ॥२॥
 वृक्षं यद्गावः परिषस्वजाना अनुस्फुरं शरमर्चन्त्युभुम् ।
 शरुमस्मद्यावय दिद्युमिन्द्र ॥३॥
 यथा थां च पृथिवीं चान्तस्तिष्ठति तेर्जनम् ।
 एवा रोगं चास्त्राव चान्तस्तिष्ठतु मुञ्ज इत् ॥४॥

विष्वा । शूरस्य । पितरम् । पर्जन्यम् । भूरिधायसम् ।
 विष्णो इति । सु । अस्य । मातरम् । पृथिवीम् । भूरिवर्षसम् ॥ १ ॥
 ज्याकै । परि । नः । नम् । अश्मानम् तन्वुम् । कृधि ।
 वीदुः । वरीयः । अरातीः । अप । द्वेषांसि । आ । कृधि ॥ २ ॥
 वृक्षम् । यत् । गावः । परिऽसस्वजानाः । अनुऽस्फुरम् । शरम् । अर्चन्ति । उभुम्
 शरुम् । अस्मत् । यवय । दिद्युम् । इन्द्र ॥ ३ ॥
 यथा । धाम् । च । पृथिवीम् । च । अन्तः । तिष्ठति । तेर्जनम् ।
 एव । रोगम् । च । आऽस्त्रावम् । च । अन्तः । तिष्ठतु । मुञ्जः । इत् ॥ ४ ॥

(३) तृतीयं सूक्तम्

(१-२) नवर्षस्यास्य सूक्तस्यापार्श्वं ऋषिः । मन्त्रोक्ताः सर्वा देवताः । (१-२) प्रथमादि-
 पञ्चर्षा पथ्यापष्टुः, (१-२) षष्ठ्यादिषत्सप्तमाब्जानुष्टुप् छन्दसी ॥

विष्वा शूरस्य पितरं पर्जन्यं शतवृष्यम् ।
 तेना ते तन्वेऽं शं करं पृथिव्यां ते निषेचनं बृहिष्ठे अस्तु बालिति ॥१॥

विष्वा । शूरस्य । पितरम् । पर्जन्यम् । शतवृष्यम् ।
 तेन । ते । तन्वेऽं । शम् । करम् । पृथिव्याम् । ते । निऽसेचनम् । बृहिः ।
 ते । अस्तु । बाल् । इति ॥ १ ॥

Parjanyaḥ

I.2.1 We know the showering cloud as the father of the reed, with which an arrow is made, that nourishes in various ways. We also know very well earth, as its mother, the earth imparting profuse designs.

I.2.2 O bow-string, may you bend round for us. Make our bodies hard as stone. Being strong and superior, may you dispel from us the miserliness and the malice.

I.2.3 As the bow-strings embracing the wooden staff of the bow sing praises to the mighty whizzing arrow, O resplendent Lord, may you ward off the shining shaft from us.

I.2.4 As the sharpened point of arrow stands between the heaven and earth, so may this reed grass stand between the disease and fatal dysenteric discharge.

Parjanyaḥ etc.

I.3.1 We all know the reed's father, this shower to be the cloud (rain cloud or God), having hundred fold generative power. With this (reed) I shall bring weal and comfort to your body. May there be your out-pouring on the earth. May it come out of you with a splash (Parjanya).

विष्वा शरस्य पितरं मित्रं शतवृण्यम् ।
 तेना ते तन्वेऽं शं करं पृथिव्यां ते निषेचनं बहिष्ठे अस्तु बालिति ॥२॥
 विष्वा शरस्य पितरं वरुणं शतवृण्यम् ।
 तेना ते तन्वेऽं शं करं पृथिव्यां ते निषेचनं बहिष्ठे अस्तु बालिति ॥३॥
 विष्वा शरस्य पितरं चन्द्रं शतवृण्यम् ।
 तेना ते तन्वेऽं शं करं पृथिव्यां ते निषेचनं बहिष्ठे अस्तु बालिति ॥४॥
 विष्वा शरस्य पितरं सूर्यं शतवृण्यम् ।
 तेना ते तन्वेऽं शं करं पृथिव्यां ते निषेचनं बहिष्ठे अस्तु बालिति ॥५॥
 यदान्त्रेषु गवीन्योर्यहस्तावधि संश्रुतम् ।
 एवा ते मूर्ध्नि मुच्यतां बहिर्बालिति सर्वकम् ॥६॥

विष्वा । शरस्य । पितरम् । मित्रम् । शतऽवृण्यम् ।
 तेन । ते । तन्वेऽं । शम् । करम् । पृथिव्याम् । ते । निऽसेचनम् । बहिः । ते ।
 अस्तु । बाल् । इति ॥ २ ॥

विष्वा । शरस्य । पितरम् । वरुणम् । शतऽवृण्यम् ।
 तेन । ते । तन्वेऽं । शम् । करम् । पृथिव्याम् । ते । निऽसेचनम् । बहिः । ते ।
 अस्तु । बाल् । इति ॥ ३ ॥

विष्वा । शरस्य । पितरम् । चन्द्रम् । शतऽवृण्यम् ।
 तेन । ते । तन्वेऽं । शम् । करम् । पृथिव्याम् । ते । निऽसेचनम् । बहिः ।
 त । अस्तु । बाल् । इति ॥ ४ ॥

विष्वा । शरस्य । पितरम् । सूर्यम् । शतऽवृण्यम् ।
 तेन । ते । तन्वेऽं । शम् । करम् । पृथिव्याम् । ते । निऽसेचनम् । बहिः ।
 ते । अस्तु । बाल् । इति ॥ ५ ॥

यत् । आन्त्रेषु । गवीन्योः । यत् । वस्तौ । अधि । सम्ऽश्रितम् ।
 एव । ते । मूर्ध्नि । मुच्यताम् । बहिः । बाल् । इति । सर्वकम् ॥ ६ ॥

- I.3.2** We all know the reed as father to be the vital breath (or the friendly Lord) having hundred fold generative power. With this (reed) I shall bring weal and comfort to your body. May there be your out-pouring on the earth. May it come out of you with a splash (Mitra).
- I.3.3** We all know the reed as the father to be the encompasser (sky or the venerable Lord) having hundred-fold generative power. With this (reed) I shall bring weal and comfort to your body. May there be your out-pouring on the earth. May it come out of you with a splash (Varun).
- I.3.4** We all know the father of the reed, father to be the gladdener having hundred-fold generative power. With this (reed) I shall bring weal and comfort to your body. May there be your out-pouring on the earth. May it come out with a splash (Candra).
- I.3.5** We all know the reed's father to be the Sun (or impeller or creator, Savitr) having hundred-fold generative power. With this (reed) I shall bring weal and comfort to your body. May there be your out pouring on the earth. May it and all of it, come out of you with a splash (Sūrya or Savitr).
- I.3.6** Whatever urine is filled in your bowels (entrails), in both the groins and in the bladder, may all of it be released. May all of it come out with a splash.

प्र ते भिनक्षि मेहनं वर्रं वेशन्त्या इव ।
 एवा ते मूर्त्रं मुच्यतां बहिर्बालिति सर्वकम् ॥७॥
 विषितं ते वस्तिबिलं समुद्रस्योदधेरिव ।
 एवा ते मूर्त्रं मुच्यतां बहिर्बालिति सर्वकम् ॥८॥
 यथेषुका परापतदवसृष्टाधि धन्वनः ।
 एवा ते मूर्त्रं मुच्यतां बहिर्बालिति सर्वकम् ॥९॥

प्र । ते । भिनक्षि । मेहनम् । वर्रम् । वेशन्त्याऽइव ।
 एव । ते । मूर्त्रम् । मुच्यताम् । बहिः । बाल् । इति । सर्वकम् ॥ ७ ॥
 विऽसितम् । ते । वस्तिऽबिलम् । समुद्रस्य । उदधेऽइव ।
 एव । ते । मूर्त्रम् । मुच्यताम् । बहिः । बाल् । इति । सर्वकम् ॥ ८ ॥
 यथा । इषुका । पराऽअपतत् । अवऽसृष्टा । अधि । धन्वनः ।
 एव । ते । मूर्त्रम् । मुच्यताम् । बहिः । बाल् । इति । सर्वकम् ॥ ९ ॥

(४) चतुर्थं सूक्तम्

(१-४) चतुर्कपस्यास्य सूक्तस्य सिन्धुद्वीप ऋषिः । अयमपात् सोम आपश्च वेवताः । (१-३)

प्रयमावितृषस्य गावधी, (४) चतुर्थ्यां ऋषयः पुरस्ताद्ब्रह्मती उन्वत्सी ।

अम्बयो यन्त्यध्वमिर्जामयो अध्वरीयताम् । पृश्नतीर्मधुना पर्यः ॥१॥

अमूर्या उप सूर्ये याभिर्वा सूर्यः सह । ता नो हिन्वन्त्वध्वरम् ॥२॥

अपो देवीरुप ह्वये यत्र गावः पिबन्ति नः । सिन्धुभ्यः कर्त्वं हविः ॥३॥

अम्बयः । यन्ति । अध्वऽभिः । जामयः । अध्वरिऽयताम् ।
 पृश्नतीः । मधुना । पर्यः ॥ १ ॥

अमूः । याः । उप । सूर्ये । याभिः । वा । सूर्यः । सह ।
 ताः । नः । हिन्वन्तु । अध्वरम् ॥ २ ॥

अपः । देवीः । उप । ह्वये । यत्र । गावः । पिबन्ति । नः ।
 सिन्धुऽभ्यः । कर्त्वं । हविः ॥ ३ ॥

I.3.7 I hereby open your urinary passage like the weir or dam of a tank. So may your urine be released. May all of it come out with a splash.

I.3.8 Orifice of your bladder has been opened like a flood gate holding the water of an ocean. So may your urine be released. May all of it come out with a splash.

I.3.9 As a small arrow let loose from and archer's bow flies forth, so may your urine be released. May all of it come out with a splash.

Āpaḥ

I.4.1 As mothers always bring happiness to their children, in the same manner, the streams, nourishers of mankind, flow incessantly, adding milk and honey to their waters all the way. (Also Rg. I.23.16)

I.4.2 May these streams of water which are contiguous to the Sun (in the sense that water is carried away by rays) and those waters with which the Sun is associated, be propitious to our sacred work and worship. (Also Rg. I.23.17)

I.4.3 I invoke the Lord for the divine waters which are enjoyed by the rays of the Sun. For these flowing streams, we offer our gratitude (to the Lord) (cf. Rg. I.23.18)

अप्स्व॑न्तर॒मृत॑मप्सु भेष॒जम् ।

अ॒पामु॒त प्र॒शस्ति॑भि॒रश्वा॑ भव॒थ वा॒जिनो॒ गावो॑ भव॒थ वा॒जिनीः॑ ॥४॥

अ॒प्सु । अ॒न्तः । अ॒मृत॑म् । अ॒प्सु । भेष॒जम् ।

अ॒पाम् । उ॒त । प्र॒शस्ति॑भिः । अ॒श्वाः । भव॒थ । वा॒जिनः॑ । गा॒वः । भव॒थ ।

वा॒जिनीः॑ ॥ ४ ॥

(५) षष्ठं सूक्तम्

(१-५) चतुर्कषस्यास्य सूक्तस्य सिन्धुदीप क्रपिः । अपांनपात् सोम आपश्च देवताः । गायत्री छन्दः ॥

आपो॑ हि॒ ह्य म॑यो॒मुव॑स्ता न ऊ॒र्जे द॑घात॒न । म॒हे र॑णा॒य च॑क्ष॒से ॥१॥

यो वः॑ शि॒वत॑मो॒ रस॑स्तस्य॒ भाज॑यते॒ह नः॑ । उ॒शती॑रि॒व मा॒तरः॑ ॥२॥

तस्मा॑ अरै॒ गमा॑म वो॒ यस्य॑ क्षया॒य जि॒न्वथ॑ । आपो॑ ज॒नय॑था च नः॑ ॥३॥

ईशा॑ना॒ वार्या॑णां॒ क्षय॑न्ती॒श्वर्ष॑णीनाम् । अ॒पो या॑चामि भेष॒जम् ॥४॥

आपः॑ । हि । स्थ । म॒यःऽमु॒वः । ताः । नः । ऊ॒र्जे । द॑घात॒न ।

म॒हे । र॑णा॒य । च॑क्ष॒से ॥ १ ॥

यः । वः । शि॒वत॑मः । रसः॑ । तस्य॑ । भा॒जय॑त । इ॒ह । नः ।

उ॒शती॑ऽई॒व । मा॒तरः॑ ॥ २ ॥

तस्मै॑ । अर॑म् । ग॒मा॒म् । वः । यस्य॑ । क्षया॒य । जि॒न्वथ॑ ।

आपः॑ । ज॒नय॑थ । च । नः॑ ॥ ३ ॥

ईशा॑नाः । वार्या॑णाम् । क्षय॑न्तीः । च॒र्ष॑णीनाम् ॥

अ॒पः । या॑चा॒मि । भेष॒जम् ॥ ४ ॥

(५) षष्ठं सूक्तम्

(१-५) चतुर्कषस्यास्य सूक्तस्य सिन्धुदीपोऽर्वा वा क्रपिः । अपांनपात् सोम आपश्च देवताः ।

(१-१) षष्ठमादित्यस्य गायत्री, (५) चतुर्था क्रषश्च पथ्यापह्निनछन्दसी ॥

शं नो॑ दे॒वीर॒भिष्ट॑य॒ आपो॑ भवन्तु पी॒तये॑ । शं यो॒रभि॑ स्तवन्तु नः॑ ॥१॥

शम् । नः । दे॒वीः । अ॒भिष्ट॑ये । आपः॑ । भ॒वन्तु॑ । पी॒तये॑ ।

शम् । योः । अ॒भि । स्त॒वन्तु॑ । नः॑ ॥ १ ॥

I.4.4 O learned persons, may you know that there is ambrosia in the waters; there is healing balm in them, and there are medicinal herbs; know this, and by their proper use become vigorous like horses and kine.(cf.Rg. I.23.19)

Āpaḥ

I.5.1 Since, waters, you are the source of happiness, grant to us energy giving food, and an insight to enjoy your divine splendour. (also Rg. X.9.1)

I.5.3 May we, O waters, quickly come to you for food, shelter and procreant strength which you are always pleased to bestow upon us. (also Rg.X.9.3).

I.5.4 O waters, sovereigns of precious treasures, and granters of habitations to men, I solicit of you medicine (for the cure of my infirmities).

Āpaḥ

I.6.1 May the divine waters be propitious to us, for the fulfillment of desires, and for our drinking. Let them shower on us joy and fearlessness. (also Rg. X.9.4)

अप्सु मे सोमो अग्रवीदन्तर्विश्वानि भेषजा । अग्निं च विश्वशंसुवम् ॥२॥

आपः पृणीत भेषजं वरूथं तन्वेऽ मम । ज्योक्च सूर्यं दृशे ॥३॥

शं न आपो धन्वन्याऽः शम् सन्त्वनूप्याः ।

शं नः खनित्रिमा आपः शम् याः कुम्भ आभृताः शिवा नः सन्तु वार्षिकीः ॥४॥

अप्सु । मे । सोमः । अग्रवात् । अन्तः । विश्वानि । भेषजा ।

अग्निम् । च । विश्वशंसुवम् ॥ २ ॥

आपः । पृणीत । भेषजम् । वरूथम् । तन्वेऽ । मम ।

ज्योक् । च । सूर्यम् । दृशे ॥ ३ ॥

शम् । नः । आपः । धन्वन्याऽः । शम् । ऊँ इति । सन्तु । अनूप्याः ।

शम् । नः । खनित्रिमाः । आपः । शम् । ऊँ इति । याः । कुम्भे । आभृताः ।

शिवाः । नः । सन्तु । वार्षिकीः ॥ ४ ॥

(७) सप्तमं सूक्तम्

(१-७) सप्तमस्यास्य सूक्तस्य पातन ऋषिः । (१-२, १, ४-७) प्रथमाद्वितीययोर्ऋषोऽस्तीयापूर्वावेत्य

यातुर्प्राविषतसुषायाग्निः, (१) स्तीयाया उत्तपद्येत्य ऋषीन्द्रो देवते । (१-४, १-७)

प्रथमाद्विषतुर्ऋषां ऋषीसप्तम्योश्चातुर्ऋषः, (५) पद्यस्याथ त्रिषु ऋषीन् ॥

स्तुवानमम आ वह यातुधानं किमीदिनम् ।

त्वं हि देव वन्दितो हुन्ता दस्योर्वभूविथ ॥१॥

आज्यस्य परमेष्ठिजातवेदुस्तनूवशिन् ।

अग्ने तौलस्य प्राशान यातुधानान्वि लापय ॥२॥

वि लपन्तु यातुधाना अत्रिणो ये किमीदिनः ।

अथेदमग्ने नो हविरिन्द्रश्च प्रति हृतम् ॥३॥

स्तुवानम् । अग्ने । आ । वह । यातुऽधानम् । किमीदिनम् ।

त्वम् । हि । देव । वन्दितः । हुन्ता । दस्योः । वभूविथ ॥ १ ॥

आज्यस्य । परमेऽस्थिन् । जातवेदः । तनूऽवशिन् ।

अग्ने । तौलस्य । प्र । अशान् । यातुऽधानान् । वि । लापय ॥ २ ॥

वि । लपन्तु । यातुऽधानाः । अत्रिणः । ये । किमीदिनः ।

अथ । इदम् । अग्ने । नः । हविः । इन्द्रः । च । प्रति । हृतम् ॥ ३ ॥

I.6.2 Wise men have acclaimed that within the waters dwell all balms that heal, the waters contain all the healing herbs, and also the fire, the benefactor of the universe. (also Rg. I.23.20).

I.6.3 Waters, bring to perfection all disease-dispelling medicaments for the up-keep of my body, so that I may live long to see the bright sun. (also Rg. I.23.21).

I.6.4 May the waters of the desert be for our well-being; also for well-being the waters of the low lands. May the waters dug out from earth be for our well-being; also for well-being those, that have been brought in pitchers. May the rain-waters also be beneficial for us (joy-giving to us).

Agnih

I.7.1 O adorable Lord, may you bring here the vile informer (the deceit) who has confessed him-self. O Lord, our reverence to you, for surely you are (and you have been) the killer of the evil spirit or barbarism.

I.7.2 O most exalted Lord, O omniscient, O controller of body, may you consume butter and oil, (in a prescribed quantity), and make the deceit weep in mourning.

I.7.3 May the deceits, who are vagrants and vile informers, mourn, then O adorable Lord, adorable may and resplendent, accept our this oblation.

अग्निः पूर्वं आ रभतां प्रेन्द्रो नुदतु बाहुमान् ।
ब्रवीतु सर्वो यातुमानयमसीत्येत् ॥४॥

पश्याम ते वीर्यं जातवेदः प्र णो ब्रूहि यातुधानांमृचक्षः ।
त्वया सर्वे परितप्ताः पुरस्तात् आ यन्तु प्रब्रूवाणा उपेदम् ॥५॥

आ रभस्व जातवेदोस्माकार्थीय जज्ञिषे ।
दुतो नो अग्ने भूत्वा यातुधानान्वि लापय ॥६॥

त्वमग्ने यातुधानानुपबद्धो इहा वह
अर्थेषामिन्द्रो वज्रेणापि शीर्षाणि वृश्चतु ॥७॥

अग्निः । पूर्वः । आ । रभताम् । प्र । इन्द्रः । नुदतु । बाहुमान् ।

ब्रवीतु । सर्वः । यातुमान् । अयम् । अस्मि । इति । आऽइत्यं ॥ ४ ॥

पश्याम । ते । वीर्यम् । जातवेदः । प्र । नः । ब्रूहि । यातुधानान् । नृचक्षः ।

त्वया । सर्वे । परितप्ताः । पुरस्तात् । ते । आ । यन्तु । प्रब्रूवाणाः । उप । इदम् ॥ ५ ॥

आ । रभस्व । जातवेदः । अस्माकं । अर्थीय । जज्ञिषे ॥

दुतः । नः । अग्ने । भूत्वा । यातुधानान् । वि । लापय ॥ ६ ॥

त्वम् । अग्ने । यातुधानान् । उपब्रूद्धान् । इहा । आ । वह ।

अर्थ । एषाम् । इन्द्रः । वज्रेण । अपि । शीर्षाणि । वृश्चतु ॥ ७ ॥

(८) मह्यं सूक्तम्

(१-४) चतुर्कषस्यास्य सूक्तस्य जातन कविः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्कषोर्बृहस्पतिः प्रीषोमी च, (३-४) द्वितीयाचतुर्थयोर्धाग्निर्वैवता । (१-३) प्रथमाद्विचतुषस्यानुहुप्, (४) चतुर्थ्यांश्च वार्हतगर्मा विहुप् कृन्वती ॥

इदं हविर्यातुधानांनदी फेनमिवा वहत् ।

य इदं स्त्री पुमानकंरिह स स्तुवतां जनः ॥१॥

अयं स्तुवान आगमदिमं स्म प्रति हर्यत ।

बृहस्पते वशे लब्ध्वाग्नीषोमा वि विध्यतम् ॥२॥

इदम् । हविः । यातुधानान् । नदी । फेनम्ऽइव । आ । वहत् ।

यः । इदम् । स्त्री । पुमान् । अकः । इहा । सः । स्तुवताम् । जनः ॥१॥

अयम् । स्तुवानः । आ । अगमत् । इमम् । स्म । प्रति । हर्यत ।

बृहस्पते । वशे । लब्ध्वा । अग्नीषोमा । वि । विध्यतम् ॥ २ ॥

I.7.4 May the adorable and resplendent Lord with powerful arms push their deceits hard, so that everyone of them comes and speaks out, "this am I. I confess my guilt; I am here".

I.7.5 O knower of each and everyone, may we behold your might. O the Keepers of watchmen, let you expose the deceits to us. Having been branded by you on the fore-front, let all of them come here confessing their guilts themselves.

I.7.6 Take hold of them, O knower of each and every-one. You and your existence is for our sake. O adorable Lord, may you be our messenger and make the deceits weep and cry.

I.7.7 O adorable Lord, may you bring the sorcerers (deceits) here captive and bound. May the resplendent Lord thereafter also chop off their heads with his bolt.

Br̥haspatiḥ, Agni-Soma

I.8.1 May this sacrifice bring the deceits here as a river brings the foam. What-so-ever woman or man has been committing such frauds, let she or he confess it.

I.8.2 This one has come confessing. Let you welcome him. Subjugate him, O Lord Supreme. May the adorable Lord and the gladdener Lord pierce him through and through.

या॒तु॒धा॒न॒स्य॒ सोम॑प॒ ज॒हि प्र॒जां न॑र्यस्व च ।
 नि॒ स्तु॒वा॒न॒स्य॒ पा॒तय॒ पर॑मक्षु॒ताव॑रम् ॥३॥
 यत्रै॒षाम॑भे॒जनि॑मानि॒ वेत्थ॒ गुहा॑ स॒ताम॒त्रिणां॑ जा॒तवे॑दः ।
 तांस्त्वं ब्र॒ह्म॑णा वा॒वृधा॑नो ज॒ह्ये॒षां श॑त॒तर्ह॑ममे ॥४॥

या॒तु॒ऽधा॒न॒स्य । सोम॑ऽप । ज॒हि । प्र॒ऽजा॒म् । न॑र्यस्व । च ।
 निः । स्तु॒वा॒न॒स्य । पा॒तय॒ । पर॑म् । अ॒क्षि । उ॒त । अ॒वर॑म् ॥ ३ ॥
 यत्र॑ । ए॒षाम् । अ॒ग्ने । ज॒नि॑मानि । वे॒त्थ । गुहा॑ । स॒ताम् । अ॒त्रिणा॑म् । जा॒त॒ऽवे॒दः ।
 तान् । त्वम् । ब्र॒ह्म॑णा । वा॒वृधा॑नः । ज॒हि । ए॒षाम् । श॑त॒तर्ह॑म् । अ॒ग्ने ॥ ४ ॥

(९) नवमं सूक्तम्

(१-४) षट्कर्कषस्यास्य सूक्तस्यापवां ऋषिः । (१-२) वषमाद्वितीयपौर्कषोरभिपुत्रोगमा परवादयो
 मन्त्रोक्ताः, (१-४) सुतीयाषट्पुष्योऽभ्याग्निर्वैषताः । शिष्टपु ऋषाः ॥

अ॒स्मिन्व॑सु व॒सवो॑ धा॒रय॑न्ति॒न्द्रः पु॒षा वरु॑णो मि॒त्रो अ॒ग्निः ।
 इ॒ममा॑दि॒त्या उ॒त वि॒श्वे च॑ दे॒वा उत्त॑र॒स्मिज्यो॑ति॒षि धा॑रयन्तु ॥१॥
 अ॒स्य दे॒वाः प्र॒दिशि॑ ज्योति॒रस्तु॑ सूर्यो॑ अ॒भिरु॑त वा॒ हिर॑ण्यम् ।
 स॒पत्ना॑ अ॒स्यद॑धरे भवन्तू॒त्तमं॑ ना॒कम॑धि रोहये॒मम् ॥२॥
 येने॒न्द्राय॑ स॒मभ॑रः प॒र्यास्यु॑त्तमे॒न ब्र॒ह्म॑णा जा॒तवे॑दः ।
 ते॒न त्व॑म॒भ इ॒ह वर्ध॑ये॒मं स॒जा॒तानां॑ श्रे॒ष्ठश्च॑ आ धे॒ह्येन॑म् ॥३॥

अ॒स्मिन् । व॒सु । व॒सवः॑ । धा॒रय॑न्तु । इ॒न्द्रः । पु॒षा । वरु॑णः । मि॒त्रः । अ॒ग्निः ।
 इ॒मम् । आ॒दि॒त्याः । उ॒त । वि॒श्वे । च॑ । दे॒वाः । उत्त॑र॒स्मिन् । ज्यो॑ति॒षि । धा॑रयन्तु ॥ १ ॥
 अ॒स्य । दे॒वाः । प्र॒दिशि॑ । ज्यो॑तिः । अ॒स्तु । सूर्यः॑ । अ॒ग्निः । उ॒त । वा॒ । हिर॑ण्यम् ।
 स॒प॒त्नाः । अ॒स्मत् । अ॑धरे । भ॒वन्तु॑ । उत्त॑मम् । ना॒कम् । आ॒धि । रो॒ह॒य ।
 इ॒मम् ॥ २ ॥

येन॑ । इन्द्राय॑ । स॒म॒ऽअ॒भरः॑ । प॒र्या॑सि । उत्त॑म॒मे॒न । ब्र॒ह्म॑णा । जा॒त॒ऽवे॒दः ।
 तेन॑ । त्वम् । अ॒ग्ने । इ॒ह । वर्ध॑य । इ॒मम् । स॒ऽजा॒ताना॑म् । श्रे॒ष्ठश्चै॑ । आ ।
 धे॒हि । ए॒नम् ॥ ३ ॥

Agnih

I.8.3 O enjoyer of devotional bliss, despatch the progeny of the sorcerer (deceit) and lead it away. Make the deceit's eye, this as well as that, fall out.

I.8.4 O adorable Lord, knower of each and everyone, wherever you know the races of these vagrants in their hide-outs, may you, strengthened by your search of and finding, destroy them in hundreds, O adorable Lord.

Vasu

I.9.1 May the young sages, the resplendent Lord, the nourisher Lord, the venerable Lord, the friendly Lord and the adorable Lord keep riches in this man. May the old sages and all the enlightened ones keep him in the highest light.

I.9.2 O enlightened ones, may all the lights be under his command, whether of the Sun or of the fire or of the glittering gold. May our rivals be under our subjugation; may you make him ascend to the highest place of bliss.

I.9.3 O knower of each and every one, with the same sublime knowledge, with which you had been providing the resplendent Lord with draughts of nourishing drink, O adorable Lord, may you exalt this man. May you place him at the highest among his kinsfolk.

एषां युक्तमुत वर्चो ददेहं रायस्पोषमुत चित्तान्यग्ने ।
सपत्ना अस्मदधरे भवन्तूत्तमं नाकमधि रोहयेमम् ॥४॥

आ । एषाम् । युक्तम् । उत । वर्चः । ददे । अहम् । रायः । पोषम् । उत ।
चित्तानि । अग्ने ।

सुपत्नाः । अस्मत् । अधरे । भवन्तु । उत्तमम् । नाकम् । अधि । रोहय ।
इमम् ॥ ४ ॥

(१०) वषमं सूक्तम्

(१-५) षतुर्कषस्यास्य सूक्तस्यायर्वा ऋषिः । (१) प्रथमर्चोऽसुरः, (२-५) द्वितीयादिवत्स्य
च वरुणो देवते । (१-२) प्रथमाद्वितीययोस्त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाः
कङ्कुम्भत्यनुष्टुप्, (५) षतुर्ध्यान्वानुष्टुप् उच्यन्ति ॥

अयं देवानामसुरो वि राजति वशा हि सत्या वरुणस्य राज्ञः ।
ततस्परि ब्रह्मणा शाशदान उग्रस्य मन्योरुदिमं नयामि ॥१॥
नमस्ते राजन्वरुणास्तु मन्यवे विश्वं ह्यग्नि निचिकेषि द्रुग्धम् ।
सहस्रमन्यान्प्र सुवामि साकं शतं जीवाति शरदस्तवायम् ॥२॥
यदुक्कथानृतं जिह्वया वृजिनं बहु ।
राज्ञस्त्वा सत्यधर्मणो मुञ्चामि वरुणादहम् ॥३॥

अयम् । देवानाम् । असुरः । वि । राजति । वशा । हि । सत्या । वरुणस्य ।
राज्ञः ।

ततः । परि । ब्रह्मणा । शाशदानः । उग्रस्य । मन्योः । उत् । इमम् ।
नयामि ॥ १ ॥

नमः । ते । राजन् । वरुण । अस्तु । मन्यवे । विश्वम् । हि । अग्र । निऽचिकेषि । द्रुग्धम् ।
सहस्रम् । अन्यान् । प्र । सुवामि । साकम् । शतम् । जीवाति । शरदः । तव । अयम् ॥ २ ॥

यत् । उक्कथं । अनृतम् । जिह्वया । वृजिनम् । बहु ।
राज्ञः । त्वा । सत्यधर्मणः । मुञ्चामि । वरुणात् । अहम् ॥ ३ ॥

- I.9.4** O adorable Lord, I have taken to myself their sacrifice, their splendour, their abundance of riches as well as their minds. May our rivals be under us. May you make him ascend to the highest place of bliss.

Asura

- I.10.1** This bestower of life (asura) of the bounties of nature rules supreme. The will of the venerable Lord, the king of all, has to be complied with. Even then strengthened with prayer, I save this man from the wrath of the furious one (asuḥ=prāṇa).

Varuṇa

- I.10.2** O venerable Lord, the king of all, our homage to your wrath. O furious Lord, you take not of all the (ghastly) treacherous sins. Thousands of others I urge along with him. May this servant of yours live through a hundred autumns.
- I.10.3** For the false-hood and plenty of evil that you have been speaking with your tongue, I hereby get you released from the venerable Lord, the king of true ordinances

मुञ्चामि त्वा वैश्वानरादर्णवान्महत्स्परि
सज्जातानुमेहा वद ब्रह्म चापं चिकीहि नः ॥४॥

मुञ्चामि । त्वा । वैश्वानरात् । अर्णवात् । महत् । परि ।
सज्जातान् । उग्र । इह । आ । वद । ब्रह्म । च । अप । चिकीहि । नः ॥ ४ ॥

(११) एकादशं सूक्तम्

(१-६) पद्वचस्वास्त्य सूक्तस्यापवां ऋषिः । पूषावयो देवताः । (१) प्रथमचः पङ्क्तिः, (२) द्वितीयाया
अनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्चतुष्पदोष्णिगर्भा ककुम्मत्यनुष्टुप्,
(४-६) चतुर्ध्यादिहृचस्य च पञ्चापङ्क्तिः छन्दसि ॥

वपदे पूषन्नस्मिन्सूतावर्यमा होता कृणोतु वेधाः ।
सिस्त्रतां नार्यतप्रजाता वि पर्वाणि जिहतां सूतवा उ ॥१॥
चतस्रो दिवः प्रदिशश्चतस्रो भूम्या उत ।
देवा गर्भं समैरयन्तां व्यूर्णवन्तु सूतवे ॥२॥
सुषा व्यूर्णोतु वि योनिं हापयामसि ।
श्रथया सूषणे त्वमव त्वं विष्कले सृज ॥३॥
नेव मांसे न पीवसि नेव मज्जस्वाहतम् ।
अवैतु पृश्नि शेवळं शुने जराय्वत्तवेव जरायु पयताम् ॥४॥

वपद् । ते । पूषन् । अस्मिन् । सूतौ । अर्यमा । होता । कृणोतु । वेधाः ।
सिस्त्रताम् । नारी । ऋतऽप्रजाता । वि । पर्वाणि । जिहताम् । सूतवे । ऊँ इति ॥ १ ॥
चतस्रः । दिवः । प्रदिशः । चतस्रः । भूम्याः । उत ।
देवाः । गर्भम् । सम् । ऐरयन् । तम् । वि । ऊर्णवन्तु । सूतवे ॥ २ ॥
सुषा । वि । ऊर्णोतु । वि । योनिम् । हापयामसि ।
श्रथयं । सूषणे । त्वम् । अव । त्वम् । विष्कले । सृज ॥ ३ ॥
नईव । मांसे । न । पीवसि । नईव । मज्जऽसु । आऽहतम् ।
अव । एतु । पृश्नि । शेवळम् । शुने । जरायु । अत्तवे । अव । जरायु ।
पयताम् ॥ ४ ॥

I.10.4 I get you released completely from the watcher of all men very much agitated (in it) (arṇāvat). O formidable man, let you tell your kinsfolk here about it and respect our true (tenets) and knowledge.

Puṣan etc.

I.11.1 O nourisher Lord, dedication (vaśat) to you. At this birth let the close companion (aryaman, the gyanocologist) act as a wise accomplisher. May this lady who has been bearing children in the past in a normal way, start bring forth her child this time also. Let her relax her limbs for child-birth.

I.11.2 Four quarters of the sky as well as four regions of the earth and bounties of Nature have given motion to the foetus. May they unclothe it for easy birth.

I.11.3 Let this woman, having easy child-birth unclothe her. We hereby make the vagina expand. O woman, release your genitals. O courageous woman, let the child come out.

I.11.4 It is not as if fastened in the flesh, nor in the fat, nor as if in the marrows. Let the dappled and slimy after-birth come down for the dog to eat. Let the after-birth (jarāyu) descend.

वि ते भिनश्चि मेहनं वि योनिं वि ग्वीनिके ।
 वि मातरं च पुत्रं च वि कुमारं जरायुणा जरायु पद्यताम् ॥५॥
 यथा वातो यथा मनो यथा पतन्ति पक्षिणः ।
 एवा त्वं दशमास्य साकं जरायुणा पतावं जरायु पद्यताम् ॥६॥

वि । ते । भिनश्चि । मेहनम् । वि । योनिम् । वि । ग्वीनिके इति ।
 वि । मातरम् । च । पुत्रम् । च । वि । कुमारम् । जरायुणा । अवं । जरायु ।
 पद्यताम् ॥ ५ ॥
 यथा । वातः । यथा । मनः । यथा । पतन्ति । पक्षिणः ।
 एव । त्वम् । दशऽमास्य । साकम् । जरायुणा । पत । अवं । जरायु । पद्यताम् ॥ ६ ॥

(१२) द्वावर्षां सूक्तम्

(१-५) ऋतुर्कचस्थास्य सूक्तस्य ऋग्वज्रिण ऋषिः । यक्ष्मनापानरूपोऽर्थो देवता । (१) प्रथमर्षो
 अमती, (२-३) द्वितीयाद्वितीययोश्चिद्वृत्, (५) ऋतुर्व्याध्यानुष्टुप् छन्दांसि ॥

जरायुजः प्रथम उस्त्रियो वृषा वातभ्रजा स्तनयमेति वृष्टया ।
 स नो मृडाति तन्व ऋजुगो रुजन्य एकमोजस्त्रेधा विचक्रमे ॥१॥
 अङ्गेअङ्गे शोचिषा शिश्रियाणं नमस्यन्तस्त्वा हविषा विधेम ।
 अङ्गान्तस्मङ्गान्हविषा विधेम यो अग्रभीत्ववीत्या ग्रभीता ॥२॥
 मुञ्च शीर्षित्या उत कास एनं परुष्परुविवेशा यो अस्य ।
 यो अभ्रजा वातजा यश्च शुष्मो वनस्पतीन्सचतां पर्वतांश्च ॥३॥

जरायुजः । प्रथमः । उस्त्रियः । वृषा । वातऽभ्रजाः । स्तनयन् । एति । वृष्टया ।
 सः । नः । मृडाति । तन्वे । ऋजुगः । रुजन् । यः । एकम् । ओजः । त्रेधा ।
 विऽचक्रमे ॥ १ ॥

अङ्गेऽअङ्गे । शोचिषा । शिश्रियाणम् । नमस्यन्तः । त्वा । हविषा । विधेम ।
 अङ्गान् । समऽअङ्गान् । हविषा । विधेम । यः । अग्रभीत् । पर्व । अस्य । ग्रभीता ॥ २ ॥

मुञ्च । शीर्षित्याः । उत । कासः । एनम् । परुऽपरुः । आऽविवेश । यः । अस्य ।
 यः । अभ्रजाः । वातजाः । यः । च । शुष्मः । वनस्पतीन् । सचताम् । पर्वतान् । च ॥ ३ ॥

I.11.5 I split apart your passage of womb, apart the vagina, and apart both the groins. I split apart the son from the mother and the child from the after-birth. May the after-birth descend.

I.11.6 As the wind, as the mind and as the birds descend, so o foetus of ten months, may you descend along with the after-birth. May the after-birth descend.

Yakṣmā-Disease and Cure

I.12.1 Born first from the after-birth, a ruddy over-whelming, born of wind and the cloud, it (the puerperal fever) comes thundering with rain. May it spare our body. It goes on straight causing pain. Though being one, it progresses in three forms.

I.12.2 To you, who cling to each and every part of the body burning (heat), we bow in reverence and offer oblations. We offer our oblations to the symptoms and sing of him who seized the joints of this man.

I.12.3 Relieve him from the headache and from the cough that has entered into his each and every joint. May the disease, that has been caused by the cloud, by the wind or by the heat, be cured by resorting to herbs and medicine from hills and plants collected from mountains.

शं मे परस्मै गात्राय शमस्त्ववराय मे ।
 शं मे चतुर्भ्यो अङ्गेभ्यः शमस्तु तन्वेऽ मम ॥४॥

शम् । मे । परस्मै । गात्राय । शम् । अस्तु । अवराय । मे ।

शम् । मे । चतुऽभ्यः । अङ्गेभ्यः । शम् । अस्तु । तन्वेऽ । मम ॥ ४ ॥

(१३) नयोदशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्कचस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः । विष्णुदेवता । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्कचोऽनुष्टुप् ।

(३) क्लीयागाधतुम्पाद्विराड् जगती, (४) चतुर्भ्यांश्च त्रिष्टुप्परा वृहतीगर्भा पङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

नमस्ते अस्तु विद्युते नमस्ते स्तनयिन्ने
 नमस्ते अस्त्वश्मने येना दृडाशे अस्पसि ॥१॥
 नमस्ते प्रवतो नपाद्यतस्तपः समूहसि
 मृडया नस्तनूभ्यो मयस्तोकेभ्यस्कृधि ॥२॥
 प्रवतो नपाज्जम एवास्तु तुभ्यं नमस्ते हेतये तपुषे च कृष्मः ।
 विश्व ते धाम परमं गुहा यत्समुद्रे अन्तर्निहितासि नाभिः ॥३॥
 यां त्वा देवा असृजन्त विश्व इष्टुं कृष्णाना असनाय धृष्णुम् ।
 सा नो मृड विदधे गृणाना तस्यै ते नमो अस्तु देवि ॥४॥

नमः । ते । अस्तु । विऽद्युते । नमः । ते । स्तनयिन्ने ।

नमः । ते । अस्तु । अश्मने । येन । दृऽडाशे । अस्पसि ॥ १ ॥

नमः । ते । प्रऽवतः । नपात् । यतः । तपः । समूऽहसि ।

मृडय । नः । तनूभ्यः । मयः । तोकेभ्यः । कृधि ॥ २ ॥

प्रऽवतः । नपात् । नमः । एव । अस्तु । तुभ्यम् । नमः । ते । हेतये । तपुषे । च ।

कृष्मः ।

विश्व । ते । धाम । परम् । गुहा । यत् । समुद्रे । अन्तः । निऽहिता । असि ।

नाभिः ॥ ३ ॥

याम् । त्वा । देवाः । असृजन्त । विश्वे । इष्टुम् । कृष्णानाः । असनाय । धृष्णुम् ।

सा । नः । मृड । विदधे । गृणाना । तस्यै । ते । नमः । अस्तु । देवि ॥ ४ ॥

I.12.4 May it be well with the upper part of mine. May it be well with the lower part of mine. May it be well with four limbs of mine. May the whole of my body, be in perfect health.

Vidyut-Deterrent Homage to Lightning

I.13.1 O Lord, homage (Namaste) be to you the lightning, homage to you the thundering. Homage be to you the raining hail and stones, with which you drive away the delinquent

I.13.2 Homage be to you, O never falling from the moral height, due to which quality you gather warmth (influence) . May you be gracious to ourselves and bestow happiness on our children.

I.13.3 O never falling from the moral heights, let our homage be to you without fail. We pay homage to your weapon as well as to your influence. We know your supreme abode, the cave that is hidden in the centre of the ocean.

I.13.4 O divine force, our homage be to you, whom all the enlightened ones create a powerful arrow for hurling. May you, winning laurels in battle, be gracious to us.

(१४) चतुर्विंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्विंशत्यास्य सूक्तस्य भृगुर्वाङ्मया ऋषिः । वक्रणो यमो वा देवता । (१) प्रथमर्चः ककुम्भस्य-
बृहस्प । (२, ४) द्वितीयायाः चतुर्विंशत्यास्य । (३) तृतीयायाश्च चतुर्वाहिराहनुष्टुप् उन्वांसि ॥

भर्गमन्या वर्च आदिप्यधि वृक्षादिव स्रजम् ।
महावृध इव पर्वतो ज्योक्पितृत्वास्ताम् ॥१॥
एषा ते राजन्कुन्या वृधर्नि धूयतां यम ।
सा मातुर्वध्यतां गृह्यो भ्रातुरथो पितुः ॥२॥
एषा ते कुलपा राजन्तामु ते परि दद्यासि ।
ज्योक्पितृत्वासाता आ शीर्ष्णः शमोप्यात् ॥३॥
असितस्य ते ब्रह्मणा कश्यपस्य गयस्य च ।
अन्तःकोशमिव जामयोपि नह्यामि ते भर्गम् ॥४॥

भर्गम् । अस्याः । वर्चः । आ । अदिपि । अधि । वृक्षात्ऽइव । स्रजम् ।
महावृधऽइव । पर्वतः । ज्योक् । पितृपुं । अस्ताम् ॥ १ ॥

एषा । ते । राजन् । कुन्या । वृधूः । नि । धूयताम् । यम् ।
सा । मातुः । वध्यताम् । गृहे । अथो इति । भ्रातुः । अथो इति । पितुः ॥ २ ॥

एषा । ते । कुलपाः । राजन् । ताम् । ऊँ इति । ते । परि । दद्यासि ।
ज्योक् । पितृपुं । आसाते । आ । शीर्ष्णः । शर्मोऽप्यात् ॥ ३ ॥

असितस्य । ते । ब्रह्मणा । कश्यपस्य । गयस्य । च ।

अन्तःकोशमिव । जामयः । अपि । नह्यामि । ते । भर्गम् ॥ ४ ॥

(१५) पञ्चदशं सूक्तम्

(१-४) पञ्चदशत्यास्य सूक्तस्याथर्वो ऋषिः । मन्त्रोक्त देवताः । (१) प्रथमर्चो भुगि-
हृती, (२) द्वितीयायाः पथ्यापङ्क्तिः, (३-४) तृतीयाचतुर्थ्योश्चातुष्टुप् उन्वांसि ॥

सं सं स्रवन्तु सिन्धवः सं वाताः सं पतत्रिणः ।
इमं यज्ञं प्रदिवो मे जुषन्तां संस्त्राव्येण हविषा जुहोमि ॥१॥

सम् । सम् । स्रवन्तु । सिन्धवः । सम् । वाताः । सम् । पतत्रिणः ।

इमम् । यज्ञम् । प्रऽदिवः । मे । जुषन्ताम् । सम्स्त्राव्येण । हविषा ।

जुहोमि ॥ १ ॥

Yama

- I.14.1** I have taken her riches (bhāga) as well as her reputation, as one takes a wreath from a tree. Like a big rooted tree (or a hill with big base), let her stay with her parents for a while.
- I.14.2** This maiden, O king, is your bride. O ordainer, now let her behave (enjoy) so. May she be bound to her mother's home, or to that of brothers, or to that of her father's.
- I.14.3** O prince, this maiden would keep the traditions of your family. We give her to you wholly and fully. Let her stay with her parents for a while, till her head is dressed and decorated.
- I.14.4** With the knowledge of family traditions, domestic customs and with an acquaintance with domestic cures and medicines, I bind your fortune as the sisters pack their valuables secure in an attache (or basket).

Sindhu etc.—Rivers

- I.15.1** May the rivers flow to meet together, together the winds and also the birds together. May the excellent divine persons come to this sacrifice of mine. I hereby perform a sacrifice of confluence. (i.e. with a confluent oblation).

इहेव हवमा यात म इह संस्त्रावणा उतेमं वर्धयता गिरः ।

इहेतु सर्वो यः पशुरस्मिन्तिष्ठतु या रयिः ॥२॥

ये नदीनां संस्त्रवन्त्युत्सासः सदमक्षिताः । तेभिर्मै सर्वैः संस्त्रावेर्धनं सं स्त्रावयामसि ॥३॥

ये सर्पिषः संस्त्रवन्ति क्षीरस्य चोदकस्य च । तेभिर्मै सर्वैः संस्त्रावेर्धनं सं स्त्रावयामसि ॥४॥

इह । एव । हवम् । आ । यात । मे । इह । सम्ऽस्त्रावणाः । उत । इमम् । वर्धयत । गिरः ।

इह । आ । एतु । सर्वैः । यः । पशुः । अस्मिन् । तिष्ठतु । या । रयिः ॥ २ ॥

ये । नदीनाम् । सम्ऽस्त्रवन्ति । उत्सासः । सदम् । अक्षिताः ।

तेभिः । मे । सर्वैः । सम्ऽस्त्रावैः । धनम् । सम् । स्त्रावयामसि ॥ ३ ॥

ये । सर्पिषः । सम्ऽस्त्रवन्ति । क्षीरस्य । च । उदकस्य । च ।

तेभिः । मे । सर्वैः । सम्ऽस्त्रावैः । धनम् । सम् । स्त्रावयामसि ॥ ४ ॥

(१९) गोष्ठां वृक्षम्

(१-४) ऋतुर्कथस्यास्य सृष्टस्य पातन क्रयिः । मन्त्रोक्त्यः अग्नीन्वयस्या देवताः । (१-३) ऋषयः ।
दृषस्यानुदुर्ग, (४) ऋतुर्गोष्ठां कङ्कमत्स्यनुदुर्ग उन्वत्ती ।

येमावास्यांऽ रात्रिमुदस्युर्ब्राजमत्रिणः ।

अग्निस्तुरीयो यातुहा सो अस्मभ्यमधि ब्रवत् ॥१॥

सीसायाध्याह्न वरुणः सीसायाभिरुपावति ।

सीसं म इन्द्रः प्रायच्छत्तदङ्ग यातुचार्तनम् ॥२॥

इदं विष्कन्धं सहत इदं बाधते अत्रिणः ।

अनेन विश्वा ससहे या जातानि पिशाच्याः ॥३॥

ये । अमाऽवास्याम् । रात्रिम् । उत्ऽअस्थुः । ब्राजम् । अत्रिणः ।

अग्निः । तुरीयः । यातुहा । सः । अस्मभ्यम् । अधि । ब्रवत् ॥ १ ॥

सीसाय । अधि । आह । वरुणः । सीसाय । अग्निः । उप । अवति ।

सीसम् । मे । इन्द्रः । प्र । अयच्छत् । तत् । अङ्ग । यातुऽचार्तनम् ॥ २ ॥

इदम् । विष्कन्धम् । सहते । इदम् । बाधते । अत्रिणः ।

अनेन । विश्वा । ससहे । या । जातानि । पिशाच्याः ॥ ३ ॥

I.15.2 Do come to this sacrifice of mine just here. O promoters of organization, good speakers, give encouragement to it. Let every beast come here. Whatever is wealth, let all wealth stay with the sacrificer.

I.15.3 The fountains of streams that flow to meet together unexhausted for ever, with all those confluent streams, may you make riches flow converging towards me.

I.15.4 The streams of melted butter, of milk, and of water flow to meet together, with all those confluent streams may you make riches flow converging towards me.

Agni

I.16.1 About the vagabonds, who invade our hamlet during the night of new moon, let the powerful leader Agni, the fourth one, the destroyer of robbers, inform us before hand.

Varuṇa, Agni and Indra

I.16.2 The venerable Lord (Varuṇa) has said about sīsa (a metal). The adorable Lord (Agni) approves the use of lead. The resplendent Lord (Indra) has given lead (the metal) to me. O dear one, that lead is the dispeller of robbers.

Sisam-Lead

I.16.3 This (lead) stands against all disturbances. This keeps in check the vagrants. With this I resist all those who are born as blood suckers.

यदि नो गां हंसि यद्यश्नं यदि पूरुषम् ।
तं त्वा सीसेन विध्यामो यथा नोसो अवीरहा ॥४॥

यदि । नः । गाम् । हंसि । यदि । अश्नम् । यदि । पूरुषम् ।
तम् । त्वा । सीसेन । विध्यामः । यथा । नः । असेः । अवीरहा ॥ ४ ॥

(१७) सप्तवर्षं सृजन्

(१-५) चतुर्कषस्यास्य सृजन्त्य ऋषिः । मन्त्रोक्त्य लोहितवासरः । यं पितो देवताः । (१) प्रथमर्षो
भुरिगनुष्टुप्, (२-३) द्वितीयावृत्तीययोगनुष्टुप्, (५) चतुर्थ्यां च विषदाणीं गायत्री छन्दांसि ॥

अमूर्या यन्ति योषितो हिरा लोहितवाससः । अभ्रातर इव जामयुस्तिष्ठन्तु हतवर्चसः ॥१॥

तिष्ठावरे तिष्ठ पर उत त्वं तिष्ठ मध्यमे ।

कनिष्ठिका च तिष्ठति तिष्ठादिब्रह्मनिर्मही ॥२॥

शतस्य धमनीनां सहस्रस्य हिराणाम् ।

अस्थुरिन्मध्यमा इमाः साकमन्ता अरंसत ॥३॥

परि वः सिकतावती धनूः वृहती । तिष्ठतेत्यता सु क्रम् ॥४॥

अमूः । याः । यन्ति । योषितः । हिराः । लोहितऽवाससः ।

अभ्रातरऽइव । जामयः । तिष्ठन्तु । हतऽवर्चसः ॥ १ ॥

तिष्ठ । अवरे । तिष्ठ । परे । उत । त्वम् । तिष्ठ । मध्यमे ।

कनिष्ठिका । च । तिष्ठति । तिष्ठात् । इत् । धमनिः । मही ॥ २ ॥

शतस्य । धमनीनाम् । सहस्रस्य । हिराणाम् ।

अस्थुः । इत् । मध्यमाः । इमाः । साकम् । अन्ताः । अरंसत ॥ ३ ॥

परि । वः । सिकतावती । धनूः । वृहती । अक्रमीत् ।

तिष्ठत । इत्यत । सु । क्रम् ॥ ४ ॥

I.16.4 If you kill our cow, our horse or our man, we shall pierce you with lead, so that you may no more be killer of our brave men.

Yoṣitaḥ-Dhamani-Artery

I.17.1 Let these ladies, who go around clad in blood-red robes, the veins, stand still-devoid of vigour, like brotherless sisters.

I.17.2 O you stop the lower one, O you stop the upper one, and O you the middle one, let you also stop. The smallest has stopped, let the large (great) artery (dhamani) also stop forsooth

I.17.3 Amidst hundreds of the arteries and thousands of the veins these medium ones have stopped still and with it their ends have become joined (and they thus vest together).

I.17.4 A large surface (dhanūḥ) of granules has come up around you. Let you keep quiet and rest in happiness.

(१८) महादशां सूक्तम्

(१-४) षतुर्जंषत्पात्य सूक्तस्य द्विगोत्रा ऋषिः । विनायको देवता । (१) प्रथमर्षे उपरिद्धाद्विपुः पुरती,
 (२) द्वितीयाया मिष्वयगती, (३) तृतीयाया विराहास्तापद्विभिषुप्,
 (४) षतुर्ध्यांश्चापुषुप् उच्यन्ति ॥

निर्लक्ष्म्यं॑ ललाम्यं॑ निरराति॑ सुवामसि॑ ।
 अथ॒ या भ॒द्रा ता॒नि नः प्र॒जाया॒ अरा॑ति॑ नयामसि ॥१॥
 निर॑रणि॒ सवि॒ता सा॒विषक्॑प॒दोर्नि॑हस्तयोर्व॒रुणो मि॒त्रो अ॒र्य॒मा ।
 निर॑स्मभ्यमनु॒मती॒ ररा॑णा प्रेमां दे॒वा अ॒सावि॑षुः सौम॒गाय ॥२॥
 यत्त॑ आ॒त्मनि॑ त॒न्वां घोर॑मस्ति॒ यद्वा के॒शेषु॑ प्र॒तिच॑क्षणे वा ।
 सर्वं॑ तद्वा॒चाप॑ ह॒न्मो व॒यं दे॒वस्त्वा स॒विता सू॒दय॑तु ॥३॥
 रिश्य॑पदीं॒ वृष॑दतीं गोषे॒धां वि॒धुमा॑मु॒त ।
 वि॒लीढ्यं॑ ललाम्यं॑ ता अ॒स्मभ्या॑शयामसि ॥४॥

निः । लक्ष्म्यम् । ललाम्यम् । निः । अरातिम् । सुवामसि ।
 अर्थ॑ । या । भद्रा । तानि । नः । प्रजायै । अरातिम् । नयामसि ॥ १ ॥
 निः । अरणिम् । सविता । साविषक् । पदोः । निः । हस्तयोः । वरुणः । मित्रः ।
 अर्यमा ।

निः । अस्मभ्यम् । अनुमतिः । रराणा । प्र । इमाम् । देवाः । असाविषुः ।
 सौमगाय ॥ २ ॥
 यत् । ते । आत्मनि । तन्वाम् । घोरम् । अस्ति । यत् । वा । केशेषु । प्रतिचक्षणे । वा ।
 सर्वम् । तत् । वाचा । अप । हन्मः । वयम् । देवः । त्वा । सविता । सूदयतु ॥ ३ ॥
 रिश्यपदीम् । वृषदतीम् । गोऽसेधाम् । विऽधुमाम् । उत ।
 विऽलीढ्यम् । ललाम्यम् । ताः । अस्मत् । नाशयामसि ॥ ४ ॥

(१९) एकोनविंशं सूक्तम्

(१-४) षतुर्जंषत्पात्य सूक्तस्य महा ऋषिः । (१) प्रथमर्षे इन्द्रः, (२) द्वितीयाया षतुष्येयवा, (३) तृतीयाया इन्द्रः,
 (४) षतुर्ध्यांश्च विष्वे देवा देवताः । (१, ४) प्रथमाषतुर्ध्यांश्चापुषुप्, (२) द्वितीयायाः पुरस्ताद्भृगुः,
 (३) तृतीयायाश्च पथ्यापद्विभिषुः उच्यन्ति ॥

मा नो॑ वि॒दन्वि॒व्याधि॒नो मो अ॒भिव्या॑धि॒नो वि॒दन् ।
 आ॒राच्छ॑र॒व्या अ॒साद्वि॑षू॒चीरि॒न्द्र पा॒तय ॥१॥

मा । नः । विदन् । विऽव्याधिनः । मो इति । अभिव्याधिनः । विदन् ।
 आरात् । शरव्याः । अस्मत् । विषूचीः । इन्द्र । पातय ॥ १ ॥

Savitṛ-Impeller etc.

I.18.1 We remove the deformity marks disgracing beauty and drive malignity away. There-after we put in the marks full of grace and in this way we keep the malignity off our progeny.

I.18.2 The creator Lord (Savitṛ) has removed the pains out of her feet. The venerable Lord (Varuṇa), the friendly Lord (Mitra), and the Lord of justice (Aryaman) have removed the pains out of her hands. The bounteous favour (Anumatī) has sent her out to us. The enlightened one (devāḥ) have urged her to marital bliss.

I.18.3 Whatever is unpleasing (frightening) in your self, in your body, or in your hair or in your looks, all that we remove with our words. May the divine creator Lord guide you aright.

I.18.4 The antelope-foot, the bull-tooth, the cow terrifier the blowing, the large licking lip and the pallid deformity, all this, we remove from us.

Indra

I.19.1 May the sharp piercing arrows not find us, nor those piercing from all sides. May you, O resplendent Lord, make the volleys of arrows fall scattered away from us on all the sides.

विष्वञ्चो अस्मच्छरवः पतन्तु ये अस्ता ये चास्याः ।
 दैवीर्मनुष्येषवो ममामित्रान्वि विध्यत ॥२॥
 यो नः स्वो यो अरणः सजात उत निष्टयो यो अस्माँ अभिदासति ।
 रुद्रः शरव्ययितान्ममामित्रान्वि विध्यतु ॥३॥
 यः सपन्नो योसपन्नो यश्च द्विषच्छपाति नः ।
 देवास्तं सर्वे धूर्वन्तु ब्रह्म वर्म ममान्तरम् ॥४॥

विष्वञ्चः । अस्मत् । शरवः । पतन्तु । ये । अस्ताः । ये । च । आस्याः ।
 दैवीः । मनुष्यऽऽपवः । मम । मित्रान् । वि । विध्यत ॥ २ ॥
 यः । नः । स्वः । यः । अरणः । सजातः । उत । निष्टयः । यः । अस्मान् ।
 अभिदासति ।
 रुद्रः । शरव्यया । एतान् । मम । मित्रान् । वि । विध्यतु ॥ ३ ॥
 यः । सपन्नः । यः । असपन्नः । यः । च । द्विषन् । शपाति । नः ।
 देवाः । तम् । सर्वे । धूर्वन्तु । ब्रह्म । वर्म । मम । अन्तरम् ॥ ४ ॥

(२०) विंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्केवस्यास्य सूक्तस्याधर्वा ऋषिः । (१) प्रथमर्चः सोमो मरुतश्च, (२) द्वितीयाया मित्रावरुणौ,
 (३) तृतीयाया वरुणः, (४) चतुर्थ्यां भेन्द्रो देवताः । (१) प्रथमायास्त्रिष्टुप्,
 (२-४) द्वितीयादिष्वस्य चानुष्टुप् छन्दसी ॥

अदारसृद्धवतु देव सोमास्मिन्यज्ञे मरुतो मृडता नः ।
 मा नो विददभिभा मो अशस्तिर्मा नो विदद्वृजिना द्वेष्ट्या या ॥१॥
 यो अद्य सेन्यो वधोघायूनामुदीरते ।
 युवं तं मित्रावरुणावस्सद्यावयतं परि ॥२॥

अदारऽसृत् । मृवतु । देव । सोम । अस्मिन् । यज्ञे । मरुतः । मृडत । नः ।
 मा । नः । विदत् । अभिभाः । मो इति । अशस्तिः । मा । नः । विदत् । वृजिना । द्वेष्ट्या
 या ॥ १ ॥

यः । अद्य । सेन्यः । वधः । अघयूनाम् । उतर्द्धरते ।
 युवम् । तम् । मित्रावरुणौ । अस्मत् । यवयतम् । परि ॥ २ ॥

Indra and Man

- I.19.2** Diverted away from us may fall the arrows, that have been shot or are yet to be shot at us. O divine arrows of men, may you pierce my enemies through and through.

Rudra

- I.19.3** Be he our own or a stranger, be he one of our kinsmen, or an outsider, if he tries to enslave us, may the terrible punisher pierce these enemies of mine with a volley of arrows.

Devāh

- I.19.4** Be he an enemy, or not an enemy, if he reviles us maliciously, may all the enlightened ones destroy him. Prayer is my inner armour, the closest mail.

Soma and Marut

- I.20.1** O blissful Lord, may you be gliding without causing injury. May the cloud-bearing winds delight us at this sacrifice. May not a calamity reach us, nor a revilement (vilification). May not a malicious sin detect and find us out.

Mitra and Varuṇa

- I.20.2** Slaughter of the sinfult, (The deadly weapon), that is going to be (flies today), the powerful missile of the wicked, may you, the enemies may you, the friendly and venerable Lord, keep far away from us.

इतश्च यदमुतेश्च यहधं वरुण यावय ।
 वि महच्छर्मे यच्छ वरीयो यावया वधम् ॥३॥
 शास इत्या महौ अस्यमित्रसाहो अस्तृतः ।
 न यस्य हन्यते सखा न जीयते कदा चन ॥४॥

इतः । च । यत् । अमुतः । च । यत् । वधम् । वरुण । यवय ।
 वि । महत् । शर्मे । यच्छ । वरीयः । यवय । वधम् ॥ ३ ॥
 शासः । इत्या । महान् । असि । अमित्रऽसहः । अस्तृतः ।
 न । यस्य । हन्यते । सखा । न । जीयते । कदा । चन ॥ ४ ॥

(२१) एकविंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्कचस्यास्य सूक्तस्यापर्या ऋषिः । इन्द्रो देवता । मनुष्यं छन्दः ॥

स्वस्तिदा विशां पतिर्वृत्रहा विमृधो वशी ।
 वृषेन्द्रः पुर एतु नः सोमपा अभयङ्कुरः ॥१॥
 वि न इन्द्र मृधो जहि नीचा यच्छ पृतन्यतः ।
 अधमं गमया तमो यो अशाँ अभिदासति ॥२॥
 वि रक्षो वि मृधो जहि वि वृत्रस्य हनू रुज ।
 वि मन्युमिन्द्र वृत्रहन्मित्रस्याभिदासतः ॥३॥
 अपेन्द्र द्विषतो मनोप जिज्यासतो वधम् ।
 वि महच्छर्मे यच्छ वरीयो यावया वधम् ॥४॥

स्वस्तिदाः । विशाम् । पतिः । वृत्रहा । विऽमृधः । वशी ।
 वृषा । इन्द्रः । पुरः । एतु । नः । सोमपाः । अभयमङ्कुरः ॥ १ ॥
 वि । नः । इन्द्र । मृधः । जहि । नीचा । यच्छ । पृतन्यतः ।
 अधमम् । गमय । तमः । यः । अस्मान् । अभिदासति ॥ २ ॥
 वि । रक्षः । वि । मृधः । जहि । वि । वृत्रस्य । हनू इति । रुज ।
 वि । मन्युम् । इन्द्र । वृत्रहन् । अमित्रस्य । अभिदासतः ॥ ३ ॥
 अप । इन्द्र । द्विषतः । मनः । अप । जिज्यासतः । वधम् ।
 वि । महत् । शर्मे । यच्छ । वरीयः । यवय । वधम् ॥ ४ ॥

Varuṇa

- I.20.3** Murderous weapon, that comes from this side and that comes from the other side, O venerable Lord, may turn that away. May you bestow great happiness and protection on us and turn the deadly weapon far away.

Indra

- I.20.4** Verily, you are the mighty ruler, conqueror of enemies and himself unconquered, whose friend is never slain and never subdued.

Indra

- I.21.1** May the resplendent Lord come to us and be with us; he is the granter of prosperity, the Lord of men, the slayer of dark forces, the warrior, the subduer, the showerer, the cherisher of divine love and the assurer of safety. (Also Rg. X.152.2)
- I.21.2** O resplendent Lord, destroy the evil-spirited persons of wickedness, and also the enemies; tear asunder jaws of Nescience, the darkness. O resplendent ones, the subduer of Nescience, baffle the wrath of our adversaries who always threaten us. (Also Rg. X.152.3)
- I.21.3** O resplendent Lord, destroy our enemies; humble those who are in array against us; send him to the deep dungeon who seeks to harm us. (Also Rg. X.152.4)
- I.21.4** May you frustrate the purpose of him who hates us, deprive him of his weapon who seeks to overpower us, grant us full security against his fury and wrath, and ward off his weapon. (Also Rg. X.152.5)

(२२) द्वाविंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्केवस्यास्य सूक्तस्य षड्धा ऋषिः । सूर्यो हरिमा इन्द्रो गन्धर्वा देवताः । अनुष्टुप् छन्दः ॥

अनु सूर्यमुदयतां हृदयोतो हरिमा च ते ।
 गो रोहितस्य वर्णेन तेन त्वा परि दध्मसि ॥१॥
 परि त्वा रोहितैर्वर्णेर्दीर्घायुत्वाय दध्मसि ।
 यथायमरपा असदथो अहरितो भुवत् ॥२॥
 या रोहिणीर्देवत्याः गावो या उत रोहिणीः ।
 रूपंरूपं वयोवयस्ताभिश्चा परि दध्मसि ॥३॥
 सुकेशु ते हरिमाणं रोपणाकासु दध्मसि ।
 अथो हारिद्रवेषु ते हरिमाणं नि दध्मसि ॥४॥

अनु । सूर्यम् । उत । अयताम् । हृत्तऽद्योतः । हरिमा । च । ते ।
 गोः । रोहितस्य । वर्णेन । तेन । त्वा । परि । दध्मसि ॥ १ ॥
 परि । त्वा । रोहितैः । वर्णैः । दीर्घायुत्वाय । दध्मसि ।
 यथा । अयम् । अरपाः । असत् । अथो इति । अहरितः । भुवत् ॥ २ ॥
 याः । रोहिणीः । देवत्याः । गावः । याः । उत । रोहिणीः ।
 रूपम् । रूपम् । वयः । वयः । ताभिः । त्वा । परि । दध्मसि ॥ ३ ॥
 सुकेशु । ते । हरिमाणम् । रोपणाकासु । दध्मसि ।
 अथो इति । हारिद्रवेषु । ते । हरिमाणम् । नि । दध्मसि ॥ ४ ॥

(२३) त्रयोविंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्केवस्यास्य सूक्तस्याष्टा ऋषिः । असिक्नीचनस्पतिर्देवताः । अनुष्टुप् छन्दः ॥

नक्तज्ञातास्योषधे रामे कृष्णे असिक्नि च ।
 इदं रजनि रजय किलासं पलितं च यत् ॥१॥

नक्तम् । ज्ञाता । असि । ओषधे । रामे । कृष्णे । असिक्नि । च ।
 इदम् । रजनि । रजय । किलासम् । पलितम् । च । यत् ॥१॥

Sūrya and Cure for Jaundice

I.22.1 May your sore-sickness and yellowness disappear when exposed to the Sun. We have enclosed and surrounded you with the ruddy radiations of the Sun

I.22.2 With ruddy colours we enclose and surround you for a long life, so that this man may be cured of the disease and become un- yellowed, free from Jaundice (harimāṇam).

I.22.3 Whatever are the divine red rays or the cows are of ruddy colour, with various forms and with various potencies; with them we enclose and surround you.

I.22.4 May the pale-green hue, the sign of weakness of my body, be transferred to enrich the beauty of parrots and the freshness of herbs. (Also Ṛg. I.50.12).

Vanaspati-Ramā, Kṛiṣ and Asiknī

I.23.1 Night-born you are O herb:O dusky (rāme), O dark kṛiṣe, and black in hue (asiknī), O Rajanī, the colour-imparting hue, please recolour the ashy spots, the leprosy or leucoderma. (dusky-rāma, dark-kṛiṣa and black in hue-asiknī.).

किलासं च पलितं च निरितो नाशया पृषत् ।
 आ त्वा स्वी विशतां वर्णः परा शुक्लानि पातय ॥२॥
 असितं ते प्रलयेनमास्थानमसितं त्वं ।
 असिन्वयस्योषधे निरितो नाशया पृषत् ॥३॥
 अस्थिजस्य किलासस्य तनुजस्य च यत्त्वचि ।
 दूष्या कृतस्य ब्रह्मणा लक्ष्मं श्वेतमनीनशम् ॥४॥

किलासम् । च । पलितम् । च । निः । इतः । नाशय । पृषत् ।
 आ । त्वा । स्वः । विशताम् । वर्णः । परा । शुक्लानि । पातय ॥ २ ॥
 असितम् । ते । प्रलयेनम् । आस्थानम् । असितम् । त्वं ।
 असिन्वय । अस्थि । ओषधे । निः । इतः । नाशय । पृषत् ॥ ३ ॥
 अस्थिजस्य । किलासस्य । तनुजस्य । च । यत् । त्वचि ।
 दूष्या । कृतस्य । ब्रह्मणा । लक्ष्मं । श्वेतम् । अनीनशम् ॥ ४ ॥

(२४) चतुर्विंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्विंशत्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । आसुरीवनस्पतिर्देवता । (१, ३-४) प्रथमाद्वितीयाचतुर्थीना-
 मृचामनुदुष्ट, (२) द्वितीयायाश्च निवृत्त्यप्यापङ्क्तिश्छन्दसी ॥

सुपुर्णो जातः प्रथमस्तस्य त्वं पित्तमासिध ।
 तदासुरी युधा जिता रूपं चक्रे वनस्पतीन् ॥१॥
 आसुरी चक्रे प्रथमेदं किलासभेषजमिदं किलासनाशनम् ।
 अनीनशत्किलासं सरूपामकरत्त्वचम् ॥२॥
 सरूपा नाम ते माता सरूपो नाम ते पिता ।
 सरूपकृत्वमौषधे सा सरूपमिदं कृधि ॥३॥

सुपुर्णः । जातः । प्रथमः । तस्य । त्वम् । पित्तम् । आसिध ।
 तत् । आसुरी । युधा । जिता । रूपम् । चक्रे । वनस्पतीन् ॥ १ ॥
 आसुरी । चक्रे । प्रथमा । इदम् । किलासभेषजम् । इदम् । किलासनाशनम् ।
 अनीनशत् । किलासम् । सरूपाम् । अकरत् । त्वचम् ॥ २ ॥
 सरूपा । नाम । ते । माता । सरूपः । नाम । ते । पिता ।
 सरूपकृत् । त्वम् । ओषधे । सा । सरूपम् । इदम् । कृधि ॥ ३ ॥

- I.23.2** May you remove from this place the leprosy patch and the white ash-coloured one; make the spots disappear. May your own colour come to you and let you throw far away his white specks.
- I.23.3** Dark is your place of repose and dark your dwelling. O herb, you yourself are dusky. May you make every spot disappear from this place.
- I.23.4** With my excellent knowledge and experience (as a physician), I have chased away the spots of bone born leprosy and those of the body-born, which are caused on the skin by infections.

Asurī Vanaspati-Against Leprosy

- I.24.1** The Sun, the strong winged bird (suparṇa) was born first. Its gall, the pitta, you have received. The biotic force, gained by the sustained experiments and observations, gave that form to the plants.
- I.24.2** First of all, the biotic experiments led to the discovery of the remedy the leprosy. It is destroyer of leprosy. We have again and again confirmed it. This destroys leprosy and has made the skin of uniform natural colour.
- I.24.3** Of uniform colour is your mother and of uniform colour is your father. O medicinal herb, you make the skin uniform. May you make this man of uniform appearance.

शामा सरूपङ्करणी पृथिव्या अध्युद्धृता ।

इदम् पु प्र साधय पुनरूपाणि कल्पय ॥४॥

श्यामा । सरूपम्ङकरणी । पृथिव्याः । अधि । उत्पृथृता ।

इदम् । ऊं इति । सु । प्र । साधय । पुनः । रूपाणि । कल्पय ॥ ४ ॥

(२५) पञ्चविंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्कषस्यास्य सूक्तस्य भृग्वक्षिणा ऋषिः । यक्ष्मनाशनानिर्वेवता । (१) प्रथमर्बसिदुप्, (२-३) द्वितीया-
तृतीययोर्विराङ्गर्मा त्रिदुप्, (४) चतुर्थ्याम् पुरोऽनुदुप् त्रिदुप् छन्दांसि ॥

यदभिरापो अर्दहत्प्रविश्य यत्राकृष्वन्धर्मधृतो नमोसि ।

तत्र त आहुः परमं जनित्रं स नः संविद्वान्परि वृञ्चि तक्मन् ॥१॥

यद्यर्चिर्यदि वासि शोचिः शकल्येषि यदि वा ते जनित्रम् ।

वृद्धुर्नामासि हरितस्य देव स नः संविद्वान्परि वृञ्चि तक्मन् ॥२॥

यदि शोको यदि वाभिःशोको यदि वा राज्ञो वरुणस्यासि पुत्रः ।

वृद्धुर्नामासि हरितस्य देव स नः संविद्वान्परि वृञ्चि तक्मन् ॥३॥

नमः शीताय तक्मने नमो रूराय शोचिषे कृणोमि ।

यो अन्येद्युरुभयद्युरभ्येति तृतीयकाय नमो अस्तु तक्मने ॥४॥

यत् । अग्निः । आपः । अर्दहत् । प्रऽविश्य । यत्र । अकृष्वन् । धर्मऽधृतः । नमोसि ।

तत्र । ते । आहुः । परमम् । जनित्रम् । सः । नः । समऽविद्वान् । परि ।

वृद्धिग्ध । तक्मन् ॥ १ ॥

यदि । अर्चिः । यदि । वा । असि । शोचिः । शकल्यऽएषि । यदि । वा । ते ।
जनित्रम् ।

वृद्धुः । नाम । असि । हरितस्य । देव । सः । नः । समऽविद्वान् । परि । वृद्धिग्ध ।
तक्मन् ॥ २ ॥

यदि । शोकः । यदि । वा । अभिऽशोकः । यदि । वा । राज्ञः । वरुणस्य ।
असि । पुत्रः ।

वृद्धुः । नाम । असि । हरितस्य । देव । सः । नः । समऽविद्वान् । परि । वृद्धिग्ध ।
तक्मन् ॥ ३ ॥

नमः । शीताय । तक्मने । नमः । रूराय । शोचिषे । कृणोमि ।

यः । अन्येद्युः । उभयऽद्युः । अभिऽएति । तृतीयकाय । नमः । अस्तु ।
तक्मने ॥ ४ ॥

- I.24.4** This herb is dark-coloured. This makes the skin of uniform colour. This herb has been pulled out of earth. O herb, may you accomplish this work efficiently and restore (to man his) previous (original) natural appearances.

Agni-Cure of Disease

- I.25.1** Entering which the fire burns up the waters, and where the scrupulous performers of duty pay homage (i.e. the vital breath), that they say, is your highest real birth place. Appreciating this, O fever, may you spare us.

- I.25.2** If you are the burning or if you are the heat, or if your cause of birth shows its effect throughout the whole body, then, you are called (ramp or spasm) (hr̥du). O divine one, causing jaundice (yellowness). Appreciating this, O fever may you spare us.

- I.25.3** If you are paining or if you are aching all over the body, or if you are the son of the venerable Lord, the sovereign, then you are called cramp and spasm (hr̥du). O divine one, causing pallidness. Appreciating this, O fever, may you spare us.

- I.25.4** Homage be to the chilling fever (that comes with shiver). I pay homage to the dry heat, homage be to the fever that comes on alternate days (anyedyu), to the one that comes on both days (ubhayedyu), and the one, that comes every third day (tṛtīyaka).

(२१) पशुषां सूक्तम्

(१-४) चतुर्केषस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । इन्द्रादयो मन्त्रोक्ता देवताः । (१, ३) प्रथमाद्वितीययोर्ऋषोर्गायत्री,
(२) द्वितीयाया एकावसाना विषदा सामी त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्यामैकावसाना पादनिष्ठायात्री छन्दसि ॥

आरेऽसावस्मदस्तु हेतिर्देवासो असत् । आरे अश्मा यमस्यथ ॥१॥
सखासावस्मभ्यमस्तु रातिः सखेन्द्रो भगः सविता चित्रराधाः ॥२॥
युयं नः प्रवतो नपान्मरुतः सूर्यत्वचसः । शर्म यच्छाय सप्रथाः ॥३॥
सुषुदतं मृडतं मृडया नस्तनूभ्यो मयस्तोकेभ्यस्कृधि ॥४॥

आरे । असौ । अस्मत् । अस्तु । हेतिः । देवासुः । असत् ।

आरे । अश्मा । यम् । अस्यथ ॥ १ ॥

सखा । असा । अस्मभ्यम् । अस्तु । रातिः । सखा । इन्द्रः । भगः । सविता ।
चित्रराधाः ॥ २ ॥

युयम् । नः । प्रऽवतः । नपात् । मरुतः । सूर्यस्त्वचसः ।

शर्म । यच्छाय । सप्रथाः ॥ ३ ॥

सुषुदतं । मृडतं । मृडय । नः । तनूभ्यः । मयः । तोकेभ्यः । कृधि ॥ ४ ॥

(२७) सप्तविंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्केषस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । चन्द्रमा इन्द्राणी वा देवता । (१) प्रथमर्षः
पथ्याषष्टिः, (२-४) द्वितीयादितृषस्य चातुष्टुप् छन्दसी ॥

अमूः पारे पृदाक्स्त्रिषप्ता निर्जरायवः ।
तासां जरायुर्भिव्यमक्ष्याऽवपि व्ययामस्यघायोः परिपन्थिनः ॥१॥
विषूच्येतु कृन्तती पिनाकमिव बिभ्रती ।
विष्वक्पुनर्भुवा मनोसमृद्धा अघायवः ॥२॥

अमूः । पारे । पृदाक् । त्रिऽसप्ताः । निऽजरायवः ।

तासाम् । जरायुऽभिः । व्यम् । अक्ष्यौ । अपि । व्ययामसि । अघऽयोः । परिऽपन्थिनः ॥ १ ॥

विषूची । एतु । कृन्तती । पिनाकमिऽव । बिभ्रती ।

विष्वक् । पुनऽभुवाः । मनः । असमृद्धाः । अघऽयवः ॥ २ ॥

Indra and Others

I.26.1 O bounties of Nature, may that weapon (lightning) remain far from us and far the hail-stones, that you hurl.

I.26.2 May that liberal donor, be our companion; may the resplendent Lord, the Lord of prosperity and the inspirer Lord of wonderful wealth be our friend.

I.26.3 O cloud-bearing winds, children of heavenly heights, with sun-like skins, may you grant us protection and happiness ever spreading.

I.26.4 May you give us good shelter. Be gracious and bestow happiness on our bodies. May you grant delight to our offsprings.

Indrāṇī

I.27.1 There on the other bank are thrice-seven (triṣaptāḥ) she pythons, just having cast their sloughs. With their sloughs we cover the eyes of the evil-intending highway robber.

I.27.2 Let the army carrying large bows, move in all the directions cutting down the enemy and raising the morale of our people all around.

न ब॒हवः॑ स॒मश॑क॒न्ना॒र्भ॒का अ॒भि दा॑धृ॒पुः ।
 वे॒णोर॑द्रा॒ इवा॒भितो॑स॒मृ॒द्धा अ॒घा॒यवः॑ ॥३॥
 प्रे॒तं पा॒दौ प्र स्फु॑र॒तं व॒हतं॑ पृ॒णतो॑ गृ॒हान् ।
 इन्द्रा॑प्ये॒ति प्र॒थ॒माजी॒तामु॑षिता॒ पुरः॑ ॥४॥

न । ब॒हवः । स॒म । अ॒श॒क॒न् । न । अ॒र्भ॒काः । अ॒भि । द॒धृ॒पुः ।
 वे॒णोः । अ॒द्राः । इ॒व । अ॒भितः॑ । अ॒स॒मृ॒द्धाः । अ॒घ॒य॒वः ॥ ३ ॥
 प्र । इ॒त॒म् । पा॒दौ । प्र । स्फु॒र॒त॒म् । व॒हत॒म् । पृ॒ण॒तः । गृ॒हान् ।
 इन्द्रा॑णां । ए॒तु । प्र॒थ॒मा । अजी॑ता । अमु॑षिता । पुरः ॥ ४ ॥

(२८) अष्टाविंशं सूक्तम्

(१-४) षष्ठ्यस्यास्य सूक्तस्य षातन ऋषिः । (१, २) प्रथमचो द्वितीयायाः पूर्वाक्षस्य षाभिः, (२, ३-४) द्वितीयाया उत्तराक्षस्य कृतीयाषष्ठ्योर्भ यातुधान्यो देवताः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोरनुष्टुप्, (३) कृतीयाया विषाद् पथ्याहृती, (४) षष्ठ्योर्भ पथ्याषष्ठिस्छन्दांसि ॥

उ॒प प्रा॒गा॒द्दे॒वो अ॒ग्नी र॑क्षो॒हार्मी॒व॒चा॒तनः॑ ।
 द॒ह॒न्नप॑ द्र॒या॒वि॒नो या॒तु॒धा॒ना॒न्कि॒मी॒दि॒नः॑ ॥१॥
 प्र॒ति द॒ह या॒तु॒धा॒ना॒न्प्र॒ति दे॒व कि॒मी॒दि॒नः॑ ।
 प्र॒ती॒चीः कृ॒ष्णव॑र्त॒ने सं द॒ह या॒तु॒धा॒न्यः॑ ॥२॥
 या श॒शाप॑ श॒र्प॒नेन॑ याघं मूर्मा॒द॒धे ।
 या र॑स॒स्य ह॑र॒णाय॑ जा॒तमा॑रे॒भे तो॒क॒र्म॒त्तु सा ॥३॥
 पु॒त्रम॑त्तु या॒तु॒धा॒नीः स्व॑सा॒रमु॒त न॑स्य॒मि ।

अ॒धो मि॒थो वि॒क्रे॒द्यो॒ऽवि॒ व्र॑तां या॒तु॒धा॒न्यो॒ऽवि॒ तृ॒ह॒न्ता॒मरा॑य्यः ॥४॥

उ॒प । प्र । अ॒गा॒त् । दे॒वः । अ॒ग्निः । र॑क्षः॒ऽह । अ॒र्मी॒व॒चा॒तनः॑ ।
 द॒ह॒न् । अप॑ । द्र॒या॒वि॒नः । या॒तु॒धा॒ना॒न् । कि॒मी॒दि॒नः॑ ॥ १ ॥
 प्र॒ति । द॒ह । या॒तु॒धा॒ना॒न् । प्र॒ति । दे॒व । कि॒मी॒दि॒नः॑ ।
 प्र॒ती॒चीः । कृ॒ष्ण॒व॒र्त॒ने । स॒म । द॒ह । या॒तु॒धा॒न्यः॑ ॥ २ ॥
 या । श॒शा॒प । श॒र्प॒नेन॑ । या । अ॒घ॒म् । मूर्॒म् । आ॒द॒धे ।
 या । र॑स॒स्य । ह॑र॒णाय॑ । जा॒त॒म् । आ॒रे॒भे । तो॒क॒म् । अ॒त्तु । सा ॥ ३ ॥

पु॒त्र॒म् । अ॒त्तु । या॒तु॒धा॒नीः । स्व॑सा॒र॒म् । उ॒त । न॑स्य॒मि ।
 अ॒ध । मि॒थः । वि॒क्रे॒द्यः । वि । ज॒ता॒म् । या॒तु॒धा॒न्यः॑ ।
 वि । तृ॒ह॒न्ता॒म् । आ॒रा॒य्यः॑ ॥ ४ ॥

I.27.3 Many were not able to withstand the attack. They could not even take away their children with them. Like the shoots of bamboo they were finished from all sides. Those with evil intentions never prosper.

I.27.4 Move forward, O both our feet. Be quick. Hurry up. Carry the liberal donors to their houses. Let the resplendent lady, unconquered and unrobbed, move in the fore-front as leader.

Agni

I.28.1 The divine adorable Lord, the killer of pests and dispeller of disease, has come forth burning the double-dealers, the germs, sorcerers (Yātudhāna) and the vile infections away.

I.28.2 O divine one, may you subdue the deceits, germs or infections and burn them up. O Lord of black trail, may you burn out the malicious ones thoroughly.

Yātudhānī

I.28.3 These malignant microbes have cursed(the patient) with cursings that has taken malignity as her root (mūra= mūla); that has seized our young babies to suck the blood. Let her devour her own child (tokam).

I.28.4 May the bacteriophages (Yātudhānī) eat-up their own sons, sister and grand-children, may the hurried (vikeśyaḥ) mutually destroy (one another). May the parasites be shattered asunder.

(२९) एकोनविंशं सूक्तम्

(१-९) पट्टपस्यास्य सूतस्य वसिष्ठ ऋषिः । ब्रह्मणस्मार्ति ईवता । मनुष्य छन्दः ॥

अ॒भी॒व॒र्ते॒न म॒णि॒ना ये॒नेन्द्रो॑ अ॒भिवा॒वृ॒धे ।
 तेना॒स्मान्ब्र॑ह्मणस्पतेभि॒ रा॒ष्ट्राय॑ व॒र्धय॑ ॥१॥
 अ॒भि॒वृ॒त्त्य॑ स॒पत्नानि॑ या नो॒ अरा॑तयः ।
 अ॒भि पृ॑त॒न्यन्ते॑ ति॒ष्ठाभि॑ यो नो॒ दुर॑स्यति ॥२॥
 अ॒भि त्वा॑ दे॒वः स॒वि॒ताभि॑ सोमो॒ अवी॑वृधत् ।
 अ॒भि त्वा॑ वि॒श्वा भू॒तान्य॑भीव॒र्तो यथा॑स॒सि ॥३॥
 अ॒भी॒व॒र्तो॑ अ॒भि॒भ॒वः स॒पत्न॑क्षय॒णो म॒णिः ।
 रा॒ष्ट्राय॑ म॒ह्यं ब॒ध्यतां॑ स॒पत्नै॑भ्यः प॒राभु॑वे ॥४॥
 उ॒द॒सौ सूर्यो॑ अ॒गादु॑दि॒दं मा॒म॒कं व॒चः ।
 यथा॑हं श॒त्रुहो॑सान्यस॒पत्नः॑ स॒पत्न॑हा ॥५॥
 स॒पत्न॑क्षय॒णो वृ॒षाभि॑राष्ट्रो वि॒षास॑हिः ।
 यथा॑हमे॒षां वी॑राणां वि॒राजा॑नि जनस्य च ॥६॥

अ॒भि॒व॒र्ते॒न । म॒णि॒ना । ये॒न । इन्द्रः॑ । अ॒भि॒वा॒वृ॒धे ।
 तेन॑ । अ॒स्मान् । ब्र॒ह्मणः॑ । प॒ते । अ॒भि । रा॒ष्ट्राय॑ । व॒र्धय॑ ॥ १ ॥
 अ॒भि॒वृ॒त्त्य॑ । स॒प॒त्नानि॑ । अ॒भि । याः । नः॑ । अ॒रा॒तयः॑ ।
 अ॒भि । पृ॒त॒न्यन्ते॑ । ति॒ष्ठ । अ॒भि । यः । नः॑ । दुर॑स्यति ॥ २ ॥
 अ॒भि । त्वा॑ । दे॒वः । स॒वि॒ता । अ॒भि । सोमः॑ । अ॒वी॒वृ॒धत् ।
 अ॒भि । त्वा॑ । वि॒श्वा । भू॒तानि॑ । अ॒भि॒व॒र्तः । यथा॑ । अ॒स॒सि ॥ ३ ॥
 अ॒भि॒व॒र्तः । अ॒भि॒भ॒वः । स॒प॒त्न॑क्षय॒णः । म॒णिः ।
 रा॒ष्ट्राय॑ । म॒ह्यम् । ब॒ध्यताम्॑ । स॒प॒त्नै॑भ्यः । प॒रा॒भु॒वे ॥ ४ ॥
 उ॒त् । अ॒सौ । सूर्यः॑ । अ॒गात् । उ॒त् । इ॒दम् । मा॒म॒कम् । व॒चः ।
 यथा॑ । अ॒हम् । श॒त्रु॒हः । अ॒सानि॑ । अ॒स॒प॒त्नः । स॒प॒त्न॑हा ॥ ५ ॥
 स॒प॒त्न॑क्षय॒णः । वृ॒षा । अ॒भि॒रा॒ष्ट्रः । वि॒स॒स॑हिः ।
 यथा॑ । अ॒हम् । ए॒षाम् । वी॑राणां । वि॒राजा॑नि । जनस्य । च ॥ ६ ॥

Brahmaṇaspati-Abhivarta-Maniḥ

- I.29.1** With the all conquering ampoule (maṇi), with which the sick patient (Indra) gains strength, O Lord of Sciences (knowledge), may you strengthen us for the sake of our nation.
- I.29.2** Conquering our rivals, conquering those enemies who do not pay our dues, and conquering those who invade us, may you defeat him who reviles us.
- I.29.3** The Divine Creator Lord has strengthened you and so has the Blissfull Lord. All the elements have strengthened you so that you have become all conquering.
- I.29.4** All-conquering, all-subduing, and the destroyer of rivals, let this muscle (of mine) be injected with the fluid from and ampoule. These vaccines are in our nations' interest. They are the cures against epidemic disasters.
- I.29.5** Lo, the Sun has gone up high and high has gone up this word (vācas) of mine, so that I may be slayer of enemies, slayer of rivals, no rival would be spared from my side.
- I.29.6** May I be destroyer of rivals, full of strength, conqueror of Nation and having sway over subjects, so that I may rule over these heroes (vīrān) or brave sons and the people.

(१०) त्रिंशं सूक्तम्

(१-४) षतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याधर्वा ऋचिः । विश्वे देवा देवताः । (१-२, ४) प्रथमाद्वितीयपा-
चतुर्थीनामृचां त्रिष्टुप्, (३) कृतीयायाश्च शाक्वरगर्भां विष्टुप् अगती छन्दसी ॥

विश्वे देवा वसवो रक्षतेममुतादित्या जागृत युयमस्मिन् ।
 मेमं सनाभिरुत वान्यनाभिर्ममं प्रापत्पौरुषेयो वधो यः ॥१॥
 ये वो देवाः पितरो ये च पुत्राः सचेतसो मे शृणुतेदमुक्तम् ।
 सर्वेभ्यो वः परि ददाम्येतं स्वस्त्येनिं जरसे वहाथ ॥२॥
 ये देवा दिवि स्य ये पृथिव्यां ये अन्तरिक्षे ओषधीषु पशुष्वप्स्वन्तः ।
 ते कृणुत जरसमायुरस्मै शतमन्यान्परि वृणक्तु मृत्यून् ॥३॥
 येषां प्रयाजा उत वानुयाजा हुतभागा अहुतादश्च देवाः ।
 येषां वः पञ्च प्रदिशो विभक्तास्तान्वो अस्मै सत्रसदः कृणोमि ॥४॥

विश्वे । देवाः । वसवः । रक्षते । इमम् । उत । आदित्याः । जागृत । युयम् । अस्मिन् ।
 मा । इमम् । सनाभिः । उत । वा । अन्यनाभिः । मा । इमम् । प्र । आपत् । पौरुषेयः ।
 वधः । यः ॥ १ ॥

ये । वः । देवाः । पितरः । ये । च । पुत्राः । सचेतसः । मे । शृणुत । इदम् । उक्तम् ।
 सर्वेभ्यः । वः । परि । ददामि । एतम् । स्वस्ति । एनम् । जरसे । वहाथ ॥ २ ॥
 ये । देवाः । दिवि । स्थ । ये । पृथिव्याम् । ये । अन्तरिक्षे । ओषधीषु । पशुषु । अप्सु । अन्तः
 ते । कृणुत । जरसम् । आयुः । अस्मै । शतम् । अन्यान् । परि । वृणक्तु । मृत्यून् ॥ ३ ॥
 येषाम् । प्रयाजाः । उत । वा । अनुयाजाः । हुतभागाः । अहुतादः । च । देवाः ।
 येषाम् । वः । पञ्च । प्रदिशः । विभक्ताः । तान् । वः । अस्मै । सत्रसदः । कृणोमि ॥ ४ ॥

(११) एकविंशं सूक्तम्

(१-४) षतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य ऋचा ऋचिः । आशापात्रा वास्तोष्मत्तपश्च देवताः । (१-२) प्रथमाद्वितीयपा-
चतुर्थीनामृचां त्रिष्टुप्, (३) कृतीयाया विष्टुप् त्रिष्टुप्, (४) षतुर्ऋचं पञ्चतुष्टुप् त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

आशानामाशापालेभ्यश्चतुर्थ्यो अमृतेभ्यः ।
 इदं भूतस्यार्घ्यक्षेम्यो विधेम हविषा वयम् ॥१॥

आशानाम् । आशाऽपालेभ्यः । चतुःऽभ्यः । अमृतेभ्यः ।
 इदम् । भूतर्यम् । अर्घिऽअक्षेम्यः । विधेम । हविषा । वयम् ॥ १ ॥

Viśve-devāḥ--All Bounties of Nature

I.30.1 O Nature's all bounties, O heavenly planets may you offer protection to this man. O months (the Adityas= months), may you or stars keep a watchful eye on him. May no one , whether related or unrelated, bring to him death caused by human weapons.

I.30.2 O enlightened ones, may those among you, who are fathers and who are sons, listen intently to these words uttered by me. I entrust this man wholly to your charge. Looking after him well carry him to the full span of life.

I.30.3 O dear bounties of Nature, who are in heaven, who are on earth, who are in the midspace, in the herbs and in the cattle, may you extend the life of this man to his full old age. Let him get over the hundreds of other deaths.

I.30.4 O enlightened ones, those of you whose share are the after-offerings, those who consume oblations and those who eat the food not offered as oblation, and those, among whom the five regions have been divided, all of you I make his companions at (assigned different) sessions.

Āśāpātāḥ--Guardians of Quarters

I.31.1 To the four immortal quarter-guards of the regions, the controllers of all the creation or existences, we offer our oblations.

य आशानामाशापालाश्चत्वारः स्थनं देवाः ।
 ते नो निःश्रित्याः पार्श्वेभ्यो मुञ्चतांहसोअंहसः ॥२॥
 अस्त्रामस्त्वा हविषा यजाम्यश्लोणस्त्वा घृतेन जुहोमि ।
 य आशानामाशापालस्तुरीयो देवः स नः सुभूतमेह वक्षत् ॥३॥
 स्वस्ति मात्र उत पित्रे नो अस्तु स्वस्ति गोभ्यो जगते पुरुषेभ्यः ।
 विश्वं सुभूतं सुविदत्रं नो अस्तु ज्योगेव दंशेम सूर्यम् ॥४॥

ये । आशानाम् । आशाऽपालाः । चत्वारः । स्थनं । देवाः ।
 ते । नः । निःश्रित्याः । पार्श्वेभ्यः । मुञ्चतं । अंहसःऽअंहसः ॥ २ ॥
 अस्त्रामः । त्वा । हविषा । यजामि । अश्लोणः । त्वा । घृतेन । जुहोमि ।
 यः । आशानाम् । आशाऽपालः । तुरीयः । देवः । सः । नः । सुभूतम् । आ । इह । वक्षत् ॥ ३ ॥
 स्वस्ति । मात्रे । उत । पित्रे । नः । अस्तु । स्वस्ति । गोभ्यः । जगते ।
 पुरुषेभ्यः ।
 विश्वम् । सुभूतम् । सुविदत्रम् । नः । अस्तु । ज्योक् । एव । दंशेम । सूर्यम् ॥ ४ ॥

(१२) द्वाविंशं सूक्तम्

(१-४) षतुर्गणस्यास्य सूक्तस्य वक्ता ऋषिः । द्वाषाष्ट्रिण्यौ देवते । (१, १-४) प्रथमा-
 तृतीयाषण्णोपीनामृषामनुष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च कङ्कम्मात्यनुष्टुप् छन्दसी ॥

इदं जनासो विदथ महद्ब्रह्म वदिष्यति ।
 न तत्पृथिव्यां नो दिवि येन प्राणन्ति वीरुधः ॥१॥
 अन्तरिक्षे आसां स्थाम श्रान्तसदामिव ।
 आस्थानमस्य भूतस्य विदुष्टद्वेषसो न वा ॥२॥

इदम् । जनासः । विदथ । महत् । ब्रह्म । वदिष्यति ।
 न । तत् । पृथिव्याम् । नो । इति । दिवि । येन । प्राणन्ति । वीरुधः ॥ १ ॥
 अन्तरिक्षे । आसाम् । स्थाम । श्रान्तसदाम्ऽइव ।
 आऽस्थानम् । अस्य । भूतस्य । विदुः । तत् । द्वेषसः । न । वा ॥ २ ॥

I.31.2 May the four bounties of Nature, that are the quarter-guards of the regions, release us from the nooses of misery (perdition-Nirṛti) as well as from each and every sin.

I.31.3 United I offer oblations to you. United I offer you oblations of melted butter. May that bounty of Nature, which is the fourth quarter-guard of the regions, bring well being to us.

I.31.4 May it be well with our mother and father, well with our cows, animals and men. May all the creatures be good and benevolent to us. May we behold the Sun for long long years.

Dyāvā--Pṛthivi-Cosmogony

I.32.1 O men, let you listen and understand this. He will speak of the great spiritual knowledge. That, from which the plants draw their life, is neither on earth nor in the sky.

I.32.2 The mid-space is their stop-over, like the one meant for the resting of the tired. The real station of all this creation, only the virtuous ones know or perhaps they also know not.

यद्रोदसी रेजमाने भूमिश्च निरतक्षतम् ।
 आर्द्रं तद्यद्य सर्वदा समुद्रस्यैव स्रोत्याः ॥३॥
 विश्वमन्यामभीवारं तदन्यस्यामधि श्रितम् ।
 दिवे च विश्ववेदसे पृथिव्यै चाकरं नमः ॥४॥

यत् । रोदसी इति । रेजमाने इति । भूमिः । च । निःऽनतक्षतम् ।
 आर्द्रम् । तत् । अद्य । सर्वदा । समुद्रस्यैव । स्रोत्याः ॥ ३ ॥
 विश्वम् । अन्याम् । अभिऽवारं । तत् । अन्यस्याम् । अधि । श्रितम् ।
 दिवे । च । विश्ववेदसे । पृथिव्यै । च । अकरम् । नमः ॥ ४ ॥

(११) प्रथमिमां सूक्तम्

(१-४) चतुर्कषस्यास्य सूक्तस्य शान्तातिर्कषिः । चन्द्रमा आपो वा देवताः । भिक्षुः छन्दः ॥

हिरण्यवर्णाः शुचयः पावका यासु जातः सविता यास्वभिः ।
 या अग्निं गर्भं दधिरे सुवर्णास्ता न आपः शं स्योना भवन्तु ॥१॥
 यासां राजा वरुणो याति मध्ये सत्यानृते अवपश्यजनानाम् ।
 या अग्निं गर्भं दधिरे सुवर्णास्ता न आपः शं स्योना भवन्तु ॥२॥
 यासां देवा दिवि कृष्वन्ति भक्षं या अन्तरिक्षे ब्रह्मधा भवन्ति ।
 या अग्निं गर्भं दधिरे सुवर्णास्ता न आपः शं स्योना भवन्तु ॥३॥

हिरण्यवर्णाः । शुचयः । पावकाः । यासु । जातः । सविता । यासु । अग्निः ।
 याः । अग्निम् । गर्भम् । दधिरे । सुवर्णाः । ताः । नः । आपः । शम् । स्योनाः । भवन्तु ॥ १ ॥
 यासाम् । राजा । वरुणः । याति । मध्ये । सत्यानृते इति सत्यऽअनृते । अवपश्यन् ।
 जनानाम् ।

याः । अग्निम् । गर्भम् । दधिरे । सुवर्णाः । ताः । नः । आपः । शम् । स्योनाः ।
 भवन्तु ॥ २ ॥

यासाम् । देवाः । दिवि । कृष्वन्ति । भक्षम् । याः । अन्तरिक्षे । ब्रह्मधा । भवन्ति ।
 याः । अग्निम् । गर्भम् । दधिरे । सुवर्णाः । ताः । नः । आपः । शम् । स्योनाः । भवन्तु ॥ ३ ॥

I.32.3 Whatever the agitated heaven and earth have formed, that even today is ever full of sap like the springs coming out of a lake.

I.32.4 All this has surrounded the one of them and all that is resting in the other. I pay my homage to heaven, the knower of all and to the earth, the bestower of all the riches.

Āpaḥ--Waters

I.33.1 The golden-hued glittering, purifying, wherein was born the Sun and wherein the fire, those of beautiful colour that conceived the fire (the foremost adorable one) in their womb, may those elemental waters be beneficial and pleasing to us.

I.33.2 Amidst whom the venerable sovereign goes over-seeing the truth and the untruth of men; those of beautiful colours that conceived the fire in their womb, may those elemental waters be gracious and pleasing to us.

I.33.3 Those, that the bounties of Nature consume as food in heaven and that come up often in the midspace; those of beautiful colours, that conceived the fire in their womb, may those elemental waters be gracious and pleasing to us.

शिवेन मा चक्षुषा पश्यतापः शिवया तन्वोप स्पृशत त्वर्थ मे ।
घृतश्रुतः शुचयो याः पावकास्ता न आपः शो स्योना भवन्तु ॥४॥

शिवेन । मा । चक्षुषा । पश्यत । आपः । शिवया । तन्वा । उप । स्पृशत । त्वर्थम् । मे ।
घृतश्रुतः । शुचयः । याः । पावकाः । ताः । नः । आपः । शम् । स्योनाः । भवन्तु ॥ ४ ॥

(१०) ऋषिर्वाणः सूक्तम्

(१-५) पञ्चमस्त्यास्य सूक्तस्यापरां कविः । मधुमन्मन्त्रिर्वेत्ता । मधुसूतः पुत्रः ।

इयं वीरुमधुजाता मधुना त्वा खनामसि ।
मधोरधि प्रजातासि सा नो मधुमतस्तूधि ॥१॥
जिह्वाया अग्रे मधु मे जिह्वामूले मधूलकम् ।
ममेदह कृतावसो मम चित्तमुपायसि ॥२॥
मधुमन्मे निष्क्रमणं मधुमन्मे परार्यणम् ।
वाचा वदामि मधुमन्भूयासं मधुसंसदशः ॥३॥
मधोरस्मि मधुतरो मधुघान्मधुमत्तरः ।
मामिच्छिल त्वं वनाः शाखां मधुमतीमिव ॥४॥

परि त्वा परित्तनुनेक्षुणागामविद्विषे । यथा मां कामिन्यसो यथा मन्त्रार्पणा असः ॥५॥

इयम् । वीरुत् । मधुजाता । । मधुना । त्वा । खनामसि ।
मधोः । अधि । प्रजाता । असि । सा । नः । मधुमतः । कूधि ॥ १ ॥
जिह्वायाः । अग्रे । मधु । मे । जिह्वामूले । मधूलकम् ।
मम । इत् । अहं । कर्तौ । असः । मम । चित्तम् । उपआयसि ॥ २ ॥
मधुमतः । मे । निष्क्रमणम् । मधुमतः । मे । पराऽअर्यणम् ।
वाचा । वदामि । मधुमतः । भूयासम् । मधुसंसदशः ॥ ३ ॥
मधोः । अस्मि । मधुत्तरः । मधुघात् । मधुमत्तरः ।
माम् । इत् । किल । त्वम् । वनाः । शाखां । मधुमतीमिव ॥ ४ ॥
परि । त्वा । परित्तनुना । इक्षुणा । अगाम् । अविद्विषे ।
यथा । माम् । कामिनी । असः । यथा । मत् । न । अपङ्गाः । असः ॥ ५ ॥

I.33.4 O elemental waters, may you behold me with an auspicious glance; may you touch my skin with your body. Dripping lustre, glittering here and that are purifying, may those elemental waters be gracious and pleasing to us.

Sweet Vegetation—Sugar-Cane:Love-Spell

I.34.1 This creeper is born from honey. We dig you out with honey. You are born from honey, so you make us full of honey.

I.34.2 May the honey be at the tip of my tongue. May the sweetness (of honey) be at the root of my tongue. O sweetness, may you reside in my action; may you come to my intentions too.

I.34.3 May honey-sweet be my coming in, and may honey-sweet my going away be. May I speak honey-sweet with my tongue; and may I become honey personified.

I.34.4 I am sweeter than honey. Sweeter even than the honey-yielding plant (ikṣu or sugar cane) am I. May you verily desire me like a branch with honey-comb on it.

I.34.5 To banish malice, I have surrounded you with sugar cane (ikṣu) spreading all around, so that you may be desirous of me and may never go away from me.

(१५) पञ्चमिषां सूक्तम्

(१-४) षतुर्गन्धस्यास्य सूक्तस्याथर्षा ऋषिः । हिरण्यमिन्द्राग्नी विश्वे देवा वा वेवताः । (१-१) प्रथमावि-
द्वयस्य जगती, (४) षतुर्गन्धस्यास्य षतुर्गन्धया मितुप् छन्दसी ॥

यदावध्नन्दाक्षायणा हिरण्यं शतानीकाय सुमनस्यमानाः ।
 तत्ते वध्नाम्यायुषे वर्चसे बलाय दीर्घायुत्वाय शतशारदाय ॥१॥
 नैनं रक्षांसि न पिशाचाः सहन्ते देवानामोर्जः प्रथमजं ह्येतत् ।
 यो विभर्ति दाक्षायणं हिरण्यं स जीवेषु कृणुते दीर्घमायुः ॥२॥
 अपां तेजो ज्योतिरोजो बलं च वनस्पतीनामुत वीर्याणि ।
 इन्द्र इवेन्द्रियाण्यधि धारयामो अस्मिन्तदक्षमाणो विभरुश्चिरण्यम् ॥३॥
 समानां मासामनुमिष्ट्वा वयं संचत्सरस्य पर्यसा पिपर्मि ।
 इन्द्राग्नी विश्वे देवास्तेन मन्यन्तामर्हणीयमानाः ॥४॥

यत् । आऽअवध्नन् । दाक्षायणाः । हिरण्यम् । शतऽअनीकाय । सुऽसुमनस्यमानाः ।
 तत् । ते । वध्नामि । आयुषे । वर्चसे । बलाय । दीर्घायुत्वाय । शतशारदाय ॥ १ ॥
 न । एनम् । रक्षांसि । न । पिशाचाः । सहन्ते । देवानाम् । ओर्जः । प्रथमऽजम् ।
 हि । एतत् ।

यः । विभर्ति । दाक्षायणम् । हिरण्यम् । सः । जीवेषु । कृणुते । दीर्घम् ।
 आयुः ॥ २ ॥

अपाम् । तेजः । ज्योतिः । ओर्जः । बलम् । च । वनस्पतीनाम् । उत ।
 वीर्याणि ।

इन्द्रेऽइव । इन्द्रियाणि । अधि । धारयामः । अस्मिन् । तत् । दक्षमाणः ।
 विभरत् । हिरण्यम् ॥ ३ ॥

समानाम् । मासाम् । ऋतुऽभिः । त्वा । वयम् । समऽवत्सरस्य । पर्यसा । पिपर्मि ।
 इन्द्राग्नी इति । विश्वे । देवाः । ते । अनु । मन्यन्ताम् । अर्हणीयमानाः ॥ ४ ॥

॥ इति प्रथमं पाण्ड्यम् ॥

Hiranyam - Gold

- I.35.1** The gold, which the children of the dexterous tie affectionately to the commander of a hundred (śatānīka) armies; that I tie to you for vital power, for lustre, for strength and a long life of hundred autumns.
- I.35.2** The pests and the blood suckers cannot stand against him, as this is the first born vigour of the bounties of Nature. He, who wears the gold got from the children of dexterous, leads a long life among the living ones.
- I.35.3** Brilliance, light, vigour and power of the waters as well as potencies of the plants we lay in him just as the capabilities abide in the resplendent Lord. Whosoever wants to become dexterous, let him wear gold.
- I.35.4** With the seasons of even months (samāna māsa) I fill you with the milk of the year. May the resplendent Lord, the adorable Lord and all the enlightened ones approve you ungrudgingly.

Here ends Kāṇḍa-I

Hymns 35, Verses 153

Kāṇḍa II
द्वितीयं काण्डम्

अथ द्वितीयं काण्डम् ॥

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१-५) पञ्चमस्यास्य सूक्तस्य वेन ऋषिः । ब्रह्मात्मा देवता । (१-२, ४-५) प्रथमाद्वितीयाचतुर्थीपञ्चमी-
नामृषां त्रिष्टुप्, (३) द्वितीयायाश्च जगती छन्दसा ॥

वेनस्तत्पश्यत्परमं गुहा यद्यत्र विश्वं भवत्येकरूपम् ।
इदं पृश्निरदुहजायमानाः स्वर्विदो अभ्यनुपत वाः ॥१॥
प्र तद्वोचेदमृतस्य विद्वान्गन्धर्वो धाम परमं गुहा यत् ।
त्रीणि पदानि निहिता गुहास्य यस्तानि वेद स पितृप्पितासत् ॥२॥
स नः पिता जनिता स उत बन्धुधर्मानि वेद भुवनानि विश्वा ।
यो देवानां नामध एक एव तं संप्रश्नं भुवना यन्ति सर्वा ॥३॥
परि द्यावापृथिवी सद्य आयमुपातिष्ठे प्रथमजामृतस्य ।
वाचमिव वक्तरि भुवनेष्ठा धास्युरेष नन्वेक्षो अग्निः ॥४॥

वेनः । तत् । पश्यत् । परमम् । गुहा । यत् । यत्र । विश्वम् । भवति । एकऽरूपम्
इदम् । पृश्नेः । अदुहत् । जायमानाः । स्वःऽविदः । अभि । अनुपत । वाः ॥ १
प्र । तत् । वोचेत् । अमृतस्य । विद्वान् । गन्धर्वः । धाम । परमम् । गुहा । यत् ।
त्रीणि । पदानि । निहिता । गुहा । अस्य । यः । तानि । वेद । सः । पितुः ।
पिता । असत् ॥ २ ॥

सः । नः । पिता । जनिता । सः । उत । बन्धुः । धर्मानि । वेद । भुवनानि । विश्वा ।
यः । देवानाम् । नामधः । एकः । एव । तम् । सम्प्रश्नम् । भुवना । यन्ति । सर्वा ॥ ३ ॥
परि । द्यावापृथिवी इति । सद्यः । आयम् । उप । अतिष्ठे । प्रथमजाम् । ऋतस्य
वाचम्ऽइव । वक्तरि । भुवनेऽस्याः । धास्युः । एषः । ननु । एषः । अग्निः ॥ ४ ॥

Brahman or Ātman

- II.1.1** The Vena, the dexterous seeker, beholds the supreme that lies in the cavity and wherein all this assumes one form. The varigated one (the matter, the Sun, the ākāśa,) has produced this all. The blessed ones, being born, having attained the light, extol Him with praises.
- II.1.2** Let the master of speech, who knows the immortal one, describe the cavity that is His highest abode. Three quarters of Him lie in that cavity. He, who knows them, is the father's father.
- II.1.3** He is our father, He is our creator as well as our kinsman. He knows all the abodes as well as all the beings. He alone (i.e. though one) assumes the names of various deities. All the creatures (beings) go to Him, to the one alone worthy of thorough quest.
- II.1.4** I have gone round the heaven and earth just now to approach the first born of the truth. This sustainer one stays within all the beings just as speech within the speaker. Surely, this one is adorable Lord.

परि विश्वा भुवनान्यायमृतस्य तन्तुं विततं दृशे कम् ।
यत्र देवा अमृतमानशानाः समाने योनावध्यैरयन्त ॥५॥

परि। विश्वा। भुवनानि। आयम्। कृतस्थ। तन्तुम्। विस्तृतम्। दृशे। कम्।
यत्र। देवाः। अमृतम्। अनशानाः। समाने। योनौ। आधे। ऐरयन्त ॥ ५ ॥

(२) द्वितीयं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्षस्यास्य सूक्तस्य मातृनामा ऋषिः । गन्धर्वाप्सरसो देवताः । (१) प्रथमर्षो विराट् ऋषी ।

(२-३) द्वितीयाद्वितीयोऽग्निष्टुप्, (४) चतुर्थ्यां विराट्पायत्री, (५) पृथग्याथ भुरिगनुष्टुप् छन्दांसि ॥

दिव्यो गन्धर्वो भुवनस्य यस्पतिरेक एव नमस्यो विक्ष्वीढ्यः ।
तं त्वा यौमि ब्रह्मणा दिव्य देव नमस्ते अस्तु दिवि ते सुधस्यम् ॥१॥

दिवि स्पृष्टो यजतः सूर्यत्वगवयाता हरसो दैव्यस्य ।
मृडाद्गन्धर्वो भुवनस्य यस्पतिरेक एव नमस्यः सुशेवाः ॥२॥

अनवद्याभिः समु जग्म आभिरप्सरास्वपि गन्धर्व आसीत् ।
समुद्र आसां सदनं म आहुर्यतः सद्य आ च परा च यन्ति ॥३॥

अभ्रिये दिद्युन्नक्षत्रिये या विश्वावसुं गन्धर्वं सचध्वे ।
ताभ्यो वो देवीर्नम इत्कृणोमि ॥४॥

दिव्यः । गन्धर्वः । भुवनस्य । यः । पतिः । एकः । एव । नमस्यः । विक्षु । ईढ्यः ।
तम् । त्वा । यौमि । ब्रह्मणा । दिव्यः । देवः । नमः । ते । अस्तु । दिवि । ते ।
सुधस्यम् ॥ १ ॥

दिवि । स्पृष्टः । यजतः । सूर्यत्वक् । अवयाता । हरसः । दैव्यस्य ।
मृडात् । गन्धर्वः । भुवनस्य । यः । पतिः । एकः । एव । नमस्यः । सुशेवाः ॥ २ ॥
अनवद्याभिः । समु । ऊं । जग्मे । आभिः । अप्सरासु । अपि । गन्धर्वः । आसीत् ।
समुद्रे । आसाम् । सदनम् । मे । आहुः । यतः । सद्यः । आ । च । परा । च । यन्ति ॥ ३ ॥
अभ्रिये । दिद्युत् । नक्षत्रिये । याः । विश्वावसुम् । गन्धर्वम् । सचध्वे ।
ताभ्यः । वोः । देवीः । नमः । इत् । कृणोमि ॥ ४ ॥

- II.1.5** I have gone around all the worlds to watch for the well-spread and delight-full warp and woof of truth, where the enlightened ones, enjoying the immortality, ascend to a common abode.

Gandharva-Apsarasa

- II.2.1** The divine sustainer of earth, the gandharva, who is the Lord of universe, is the only one worthy of homage and praise by people. To you, being such, I approach through prayer. O divine Lord, homage be to you. In heaven is your common abode.
- II.2.2** He touches the heaven, Sun-like is His skin. He deflects away from the sacrificer the wrath of all providential calamities. May the sustainer of earth, who is the Lord of universe, (gandharva) the only one who deserves worship, and full of delight, bestow happiness and be propitious.
- II.2.3** He was united with these blemishless ones. In the vital forces (Apsarasas) also the sustainer of the earth (gandharva) was there. I have been told that the ocean is home of these vital forces, from where they come and go away quickly.
- II.2.4** O divine vital forces, who shine in the clouds and in the constellations, and who keep company with the sustainer of the earth (gandharva) master of all the riches, I do hereby pay my homage to you.

याः क्लृन्दास्तमिषीचयोक्षकांमा मनोमुहः ।
ताभ्यो गन्धर्वपत्नीभ्योप्सुराभ्योकरं नमः ॥५॥

याः । क्लृन्दाः । तमिषीचयः । अक्षऽकांमाः । मनःऽमुहः ।
ताभ्यः । गन्धर्वपत्नीभ्यः । अप्सुराभ्यः । अकरम् । नमः ॥ ५ ॥

(३) कृत्विं मृतम्

(१-६) षड्विंशत्यम्य मृतस्याङ्गिरा ऋषिः । भेषज्यापुर्धन्वन्तयो देवताः । (१-५) प्रथमादिषष्ठ्यष्टांशमुपुषु ।

(६) षष्ठ्याश्च विषाम् म्वरा इति श्रुत्याद्वाङ्मती उन्वसी ॥

अद्वां यद्वधावत्यवत्कमधि पर्वतात् । तन्नै कृणोमि भेषजं सुभेषजं यथासंसि ॥१॥
आदङ्गा कुविद्रङ्गा शतं या भेषजानि ते । तेषामसि त्वयुत्तममनास्त्रावमरोगणम् ॥२॥
नीचैः खनन्त्यसुरा अरुस्त्राणमिदं महत् । तदास्त्रावस्य भेषजं तदु रोगमनीनशत् ॥३॥
उपजीका उद्भरन्ति समुद्रादधि भेषजम् । तदास्त्रावस्य भेषजं तदु रोगमशीशमत् ॥४॥
अरुस्त्राणमिदं महत्पृथिव्या अध्युद्धतम् । तदास्त्रावस्य भेषजं तदु रोगमनीनशत् ॥५॥
शं नो भवन्त्वप ओर्षधयः शिवाः ।
इन्द्रस्य वज्रो अप हन्तु रक्षसं आराद्विष्टं इषवः पतन्तु रक्षसाम् ॥६॥

अदः । यत् । अवधावति । अवत्ऽकम् । अधि । पर्वतात् ।
तत् । ते । कृणोमि । भेषजम् । सुभेषजम् । यथा । असंसि ॥ १ ॥
आत् । अङ्ग । कुवित् । अङ्ग । शतम् । या । भेषजानि । ते ।
तेषाम् । असि । त्वम् । उत्तमम् । अनास्त्रावम् । अरोगणम् ॥ २ ॥
नीचैः । खनन्ति । असुराः । अरुऽस्त्राणम् । इदम् । महत् ।
तत् । आस्त्रावस्य । भेषजम् । तत् । कुं इति । रोगम् । अनीनशत् ॥ ३ ॥
उपजीकाः । उत् । भरन्ति । समुद्रात् । अधि । भेषजम् ।
तत् । आस्त्रावस्य । भेषजम् । तत् । कुं इति । रोगम् । अशीशमत् ॥ ४ ॥
अरुऽस्त्राणम् । इदम् । महत् । पृथिव्याः । अधि । उत्तमम् ।
तत् । आस्त्रावस्य । भेषजम् । तत् । कुं इति । रोगम् । अनीनशत् ॥ ५ ॥
शम् । नः । भवन्तु । अपः । ओर्षधयः । शिवाः ।
इन्द्रस्य । वज्रः । अप । हन्तु । रक्षसः । आरात् । विष्टः । इषवः । पतन्तु ।
रक्षसाम् ॥ ६ ॥

II.2.5 Who are shrill-voiced, dispellers of darkness, beautiful to look at, and capturers of heart, and who are as if the wives of the sustainer of the earth, (gandharvas) to those vital forces (apsaras) I hereby pay my homage.

Remedy for Āsrāva or Flow

II.3.1 The water, that runs downward there from the top of the mountain, that I make a remedy for you, so that you may be good medicine.

II.3.2 Hither O dear, and thither O dear, whatsoever are your remedies, among them you are the best, curing the flux (morbid flow) and curing disease.

II.3.3 Out of deep earth, the vitality-givers (asuras) dig it up, which is a great wound-healer. This is the remedy for morbid flux and this has driven the disease away.

II.3.4 The white ants bring up this remedy out of the water flood. This is the remedy for morbid flux and this has cured the disease.

II.3.5 This is the great wound-healer, which has been brought up out of the earth. This is the remedy for morbid flux and this has driven the disease away.

II.3.6 May the waters be to our weal. May the herbs be propitious to us. May the thunder-bolt of the resplendent Lord smite off the demoniac tendencies. May the arrows, hurled by evil-minded persons, fall far away from us.

(४) चतुर्थं सूक्तम्

(१-९) षड्वचस्यास्य सक्तस्याथवां ऋषिः । चन्द्रमा जङ्घिडो वा देवता । (१) प्रथमर्चो विराट् प्रस्तारर्षङ्गिः,

(२-९) द्वितीयादिषञ्जानाञ्जानुष्टुप् छन्दसी ॥

दीर्घायुत्वाय बृहते रणायारिष्यन्तो दक्षमाणाः सदैव ।
 मणि विष्कन्धदूषणं जङ्घिडं बिभृमो वयम् ॥१॥
 जङ्घिडो जम्भादिशरादिष्कन्धादभिःशोचनात् ।
 मणिः सहस्रवीर्यः परि णः पातु विश्वतः ॥२॥
 अयं विष्कन्धं सहतेयं बाधते अत्रिणः ।
 अयं नो विश्वभेषजो जङ्घिडः पात्वंहसः ॥३॥
 देवैर्दत्तेन मणिना जङ्घिडेन मयोभुवा ।

विष्कन्धं सर्वा रक्षांसि व्यायामे संहामहे ॥४॥

शृणश्च मा जङ्घिडश्च विष्कन्धादभि रक्षताम् ।
 अरण्यादन्य आभृतः कृष्या अन्यो रसेभ्यः ॥५॥
 कृत्यादूषिरयं मणिरथो अरातिदूषिः ।
 अथो सहस्वान् जङ्घिडः प्र ण आर्युषि तारिषत् ॥६॥

दीर्घायुत्वाय । बृहते । रणाय । अरिष्यन्तः । दक्षमाणाः । सदा । एव ।

मणिम् । विष्कन्धदूषणम् । जङ्घिडम् । बिभृमः । वयम् ॥ १ ॥

जङ्घिडः । जम्भात् । विऽशरात् । विऽस्कन्धात् । अभिऽशोचनात् ।

मणिः । सहस्रवीर्यः । परि । नुः । पातु । विश्वतः ॥ २ ॥

अयम् । विऽस्कन्धम् । सहते । अयम् । बाधते । अत्रिणः ।

अयम् । नुः । विश्वभेषजः । जङ्घिडः । पातु । अंहसः ॥ ३ ॥

देवैः । दत्तेन । मणिना । जङ्घिडेन । मयऽभुवा ।

विऽस्कन्धम् । सर्वा । रक्षांसि । विऽआयामे । संहामहे ॥ ४ ॥

शृणः । च । मा । जङ्घिडः । च । विऽस्कन्धात् । अभि । रक्षताम् ।

अरण्यात् । अन्यः । आऽभृतः । कृष्या । अन्यः । रसेभ्यः ॥ ५ ॥

कृत्यादूषिः । अयम् । मणिः । अथो इति । अरातिदूषिः ।

अथो इति । सहस्वान् । जङ्घिडः । प्र । नुः । आर्युषि । तारिषत् ॥ ६ ॥

Jaṅgiḍa-Mani

II.4.1 For long life and for great happiness, we properly utilize the jaṅgiḍa-mani, a jewel, or a vaccine derived from plants that removes obstacles, and thus we are never injured and are always gaining dexterity.

II.4.2 May the jaṅgiḍa-inoculation, having thousand of poweress, protect us all around from lock-jaw, polio, rheumatism, and mental depression.

II.4.3 This jaṅgiḍa-mani, a vaccination derived from plants, overcomes the rheumatism; this resists the devouring germs. May this jaṅgiḍa vaccine, a wide based remedy, protect us from various diseases.

II.4.4 With this joy-bestowing jaṅgiḍa vaccine, that has been given by the bounties of Nature, we overcome every obstacle and all the germs of diseases in our struggle.

II.4.5 May the hemp and the jaṅgiḍa protect me from the rheumatism. One of these is procured from the forest and the other one from the saps of the cultivated plants.

II.4.6 This vaccine is a destroyer of evil infections as well as a destroyer of hostile worms. Therefore, may this powerful jaṅgiḍa extend our lives.

(५) पञ्चमं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्षेऽस्यास्य सूक्तस्यापर्वणो ऋगुक्तेः । इन्द्रो देवता । (१) प्रथमर्षो निष्पुपरिष्टाद्वहती,

(२) द्वितीयाया विराटुपरिष्टाद्वहती, (३) तृतीयाया विष्टद् पथ्याद्वहती, (४) चतुर्थ्या
पुरोविष्टद् वगती, (५-७) पञ्चम्याद्विष्टस्य च निष्पु पन्दांसि ॥

इन्द्रं जुषस्व प्र वह्ना याहि शूर हरिभ्याम् ।
पित्रा सुतस्य मतेरिह मधोऽश्वकानश्चारुर्मदाय ॥१॥

इन्द्रं जठरं नव्यो न पूणस्व मधोर्दिवो न ।
अस्य सुतस्य स्वर्णोप त्वा मदाः सुवाचो अगुः ॥२॥

इन्द्रस्तुराषाण्मित्रो वृत्रं यो जघान यतीर्न ।
विभेदं बलं भृगुर्न संसहे शत्रुन्मदे सोमस्य ॥३॥

आ त्वा विशन्तु सुतासं इन्द्र पूणस्व कुक्षी विडिड शक्र धियोऽष्टा नः ।
श्रुधी हवं गिरौ मे जुषस्वेन्द्र स्वयुग्भिर्मत्स्वेह महे रणाय ॥४॥
इन्द्रस्य नु प्रा वोचं वीर्याणि यानि चकार प्रथमानि वृज्री ।
अहन्महिमन्वपस्तर्द प्र वक्षणा अभिनत्पर्वतानाम् ॥५॥

इन्द्रं । जुषस्व । प्र । वह्ना । आ । याहि । शूर । हरिभ्याम् ।
पित्रा । सुतस्य । मतेः । इह । मधोः । चकानः । चारुः । मदाय ॥ १ ॥
इन्द्रं । जठरम् । नव्यः । न । पूणस्व । मधोः । दिवः । न ।
अस्य । सुतस्य । स्वर्णः । न । उप । त्वा । मदाः । सुवाचः । अगुः ॥ २ ॥

इन्द्रः । तुरापाद् । मित्रः । वृत्रम् । यः । जघान । यतीः । न ।
विभेदं । बलम् । भृगुः । न । संसहे । शत्रून् । मदे । सोमस्य ॥ ३ ॥

आ । त्वा । विशन्तु । सुतासः । इन्द्र । पूणस्व । कुक्षी इति । विडिड । शक्र । धिया ।
आ । इहि । आ । नुः ।

श्रुधि । हवम् । गिरः । मे । जुषस्व । अहं । इन्द्र । स्वयुक्भिः । मत्स्वे । इह । महे ।
रणाय ॥ ४ ॥

इन्द्रस्य । नु । प्रा । वोचम् । वीर्याणि । यानि । चकार । प्रथमानि । वृज्री ।
अहन् । अहिम् । अनु । अपः । तर्द । प्र । वक्षणाः । अभिनत् । पर्वतानाम् ॥ ५ ॥

Indra

II.5.1 O resplendent Lord, may you be pleased, may you bring to us what is good. O the brave one, come with your two steeds. May you enjoy here sweet and pure devotion expressed by the wise one to your heartiest exhilaration and satisfaction.

II.5.2 O resplendent Lord, like one to be praised, may you fill your belly with this devotional bliss, which is as if sweet honey of heaven. May our intoxicating sweet words of praise for this expressed devotion reach high up to you in heaven.

II.5.3 The resplendent one is friend coming swiftly to aid. He kills the nescience like unrighteous offenders. Like a blazing sun, he, breaks open the cave (of ignorance). He overpowers the enemies in the ecstasy of devotional bliss.

II.5.4 May our expressed devotions approach you from all sides. O resplendent self, may you fill both sides of your belly (with them). Make us prosper, O mighty one. May you listen to my invocation. May my words of praise please you. May you enjoy yourself along with your companions for great pleasing accomplishments (and victories).

II.5.5 May I acclaim the valorous deeds of the resplendent soul (the lower self), which he has achieved; he has cloven (and split asunder) the clouds of blind and dark impulses; and cast out the evil thoughts; he has broken a way for the torrents of wisdom through obstacles. (also Rg. I.32.1)

अहुन्नटिं पर्वते शिश्रियाणं त्वष्टास्मै वज्रं स्वर्यं ततक्ष ।
 वाश्रा इव धेनवः स्यन्दमाना अञ्जः समुद्रमव जग्मुरापः ॥६॥
 वृषायमाणो अवृणीत सोमं त्रिकद्रुकेष्वपिबत्सुतस्य ।
 आ सार्यकं मघवादत्त वज्रमहन्नेन प्रथमजामहीनाम् ॥७॥

अहन् । अहिम् । पर्वते । शिश्रियाणम् । त्वष्टा । अस्मै । वज्रम् । स्वर्यम् । ततक्ष ।
 वाश्राऽइव । धेनवः । स्यन्दमानाः । अञ्जः । समुद्रम् । अव । जग्मुः । आपः ॥ ६ ॥
 वृषायमाणः । अवृणीत । सोमम् । त्रिकद्रुकेषु । अपिबत् । सुतस्य ।
 आ । सार्यकम् । मघवा । अदत्त । वज्रम् । अहन् । एनम् । प्रथमजाम् । अहीनाम् ॥ ७ ॥

(१) षष्ठं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्षत्यास्य सूक्तस्य शौनक ऋषिः । भग्निर्येवता । (१-३) प्रथमादितृपस्य त्रिरुप ,
 (४) वतुर्ध्याधतुम्पदापी पङ्क्तिः, (५) पञ्चम्याध विराट् प्रस्तापङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

समास्त्वाम्न ऋतवो वर्धयन्तु संवत्सरा ऋषयो यानि सत्या ।
 सं दिव्येन दीदिहि रोचनेन विश्वा आ भाहि प्रदिशश्चतस्रः ॥१॥
 सं चेध्यस्वामि प्र च वर्धयेममुच्च तिष्ठ महते सौभगाय ।
 मा ते रिषन्नपसत्तारो अग्ने ब्रह्माणस्ते यशसः सन्तु मान्ये ॥२॥
 त्वामग्ने वृणते ब्राह्मणा इमे शिवो अग्ने संवरणे भवानः ।
 सपत्नहाम् अभिमातिजिह्वस्वे गये जागृह्यप्रयुच्छन् ॥३॥
 क्षत्रेणामि स्वेन सं रभस्व मित्रेणामि मित्रधा यतस्व ।
 सजातानां मध्यमेष्ठा राज्ञामग्ने विहव्यो दीदिहीह ॥४॥

समाः । त्वा । अग्ने । ऋतवः । वर्धयन्तु । सम् । स्वत्सराः । ऋषयः । यानि । सत्या ।
 सम् । दिव्येन । दीदिहि । रोचनेन । विश्वाः । आ । भाहि । प्रदिशः । चतस्रः ॥ १ ॥
 सम् । च । इध्यस्व । अग्ने । प्र । च । वर्धय । इमम् । उत् । च । तिष्ठ । महते । सौभगाय ।
 मा । ते । रिषन् । उपसत्तारः । अग्ने । ब्रह्माणः । ते । यशसः । सन्तु । मा । अन्ये ॥ २ ॥
 त्वाम् । अग्ने । वृणते । ब्राह्मणाः । इमे । शिवः । अग्ने । सम् । संवरणे । भव । नः ।
 सपत्नऽहाम् । अग्ने । अभिमातिजिह्व । भव । स्वे । गये । जागृहि । अप्रयुच्छन् ॥३॥
 क्षत्रेण । अग्ने । स्वेन । सम् । रभस्व । मित्रेण । अग्ने । मित्रधा । यतस्व ।
 सजातानाम् । मध्यमेऽस्थाः । राज्ञाम् । अग्ने । विहव्यः । दीदिहि । इह ॥ ४ ॥

II.5.6 He has sent asunder the cloud of blind impulses seeking refuge in the obstacles. The supreme architect has conquered with his all-encompassing bolt of will-power. The cloud of passions have been broken; the water of animated evil thoughts has rapidly rushed to the heart, like cows hastening to the calves. (also Rg. I.32.2)

II.5.7 The powerful soul accumulated his strength in three virtuous directions - physical, mental and spiritual. He sharpened his will-power and struck the first born of the evil impulses, the sexual one. (also Rg. I.32.3)

Agni

II.6.1 Half-years and seasons, O adorable Lord, strengthen all of us, including seers and seekers of truth; may you flash forth with your divine effulgence, please do illumine me all the four regions of heavens. (also Yv. XXVII.1)

II.6.2 O adorable Lord, please kindle yourself, and make this devotee prosperous, O man rise up erect for high and happy prosperity and fortune. O Lord, may those who adore you, be always free from injury; may our men of wisdom and learning be glorious-not others (who are opposed to truth) (also Yv. XXVII.2).

II.6.3 These persons of divine learning have chosen you (for leadership), O foremost adorable Lord, may you be propitious in our sacred field of work. O Lord, slayer of rivals, please quell our foemen; please give all of us your protection, and such assistance that never ceases. (also Yv. XXVII.3)

II.6.4 O foremost adorable Lord, please take hold of thine own dominion, with your devotees, please strive in friendly wise. Placed be in the centre of our fellows, O Lord, shine you here with flash, and be invoked by our princes and kings. (also Yv. XXVI II.5)

अति निहो अति सृधोत्यचिंत्तीरति द्विषः ।
विश्वा ह्यग्निं दुरिता तरं त्वमथास्मभ्यं सहवीरं रयिं दाः ॥५॥

अति । निहः । अति । सृधः । अति । अचिंत्तीः । अति । द्विषः ।
विश्वा । हि । अग्ने । दुःऽइता । तरं । त्वम् । अर्थ । अस्मभ्यम् । सहवीरम् ।
रयिम् । दाः ॥ ५ ॥

(७) सप्तमं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्बन्धास्य सूक्तस्यायवर्गं ऋषिः । मैषम्यापुर्वनस्तयो देवताः । (१) प्रथमर्चो भुरिगयुष्पु,
(२-३, ५) द्वितीयादतीयापञ्चमीनामयुष्पु, (४) चतुर्व्याध विपदुपरिष्ठादृती उन्मांसि ॥

अघद्विष्टा देवजाता वीरुच्छपथयोपनी ।
आपो मलमिव प्राणैक्षीत्सर्वान्मच्छपथौ अधि ॥१॥
यश्च सापन्नः शपथो जाम्याः शपथश्च यः ।
ब्रह्मा यन्मन्युतः शपात्सर्वं तन्नो अधस्पदम् ॥२॥
दिवो मूलमवततं पृथिव्या अध्युत्ततम् ।
तेन सहस्रकाण्डेन परि णः पाहि विश्वतः ॥३॥
परि मां परि मे प्रजां परि णः पाहि यद्धनम् ।
अरातिनो मा तारीन्मा नस्तारिषुरभिमातयः ॥४॥
शप्तारमेतु शपथो यः सुहार्तेन नः सह ।
चक्षुर्मन्त्रस्य दुर्हार्दैः पृष्टीरपि शृणीमसि ॥५॥

अघद्विष्टा । देवजाता । वीरुत् । शपथऽयोपनी ।
आपः । मलम्ऽइव । प्र । अनैक्षीत् । सर्वान् । मत् । शपथान् । अधि ॥ १ ॥
यः । च । सापन्नः । शपथः । जाम्याः । शपथः । च । यः ।
ब्रह्मा । यत् । मन्युतः । शपात् । सर्वम् । तत् । नः । अधऽस्पदम् ॥ २ ॥
दिवः । मूलम् । अवततम् । पृथिव्याः । अधि । उत्ततम् ।
तेन । सहस्रकाण्डेन । परि । नः । पाहि । विश्वतः ॥ ३ ॥
परि । माम् । परि । मे । प्रजाम् । परि । नः । पाहि । यत् । धनम् ।
अरातिः । नः । मा । तारीत् । मा । नः । तारिषुः । अभिमातयः ॥ ४ ॥
शप्तारम् । एतु । शपथः । यः । सुहार्तः । तेन । नः । सह ।
चक्षुऽमन्त्रस्य । दुःऽहार्दैः । पृष्टीः । अपि । शृणीमसि ॥ ५ ॥

- II.6.5** O adorable Lord, overpower them who slay; may you crush our enemies; please defeat the plans of thoughtless persons; subdue them who hate us. O Lord, please hear us and take us safe past all distresses. Please make us and all our people opulent ; (may we be accompanied) with heroes. (also Yv. XXVII.6)

Vanaspatih

- II.7.1** Hating sins (and also hated by sinners), born of the bounties of Nature, this creeper (plant) is remover of deep seated diseases. As waters wash away the filth, so may this clean me from all serious diseases.
- II.7.2** The cursed disease, that has come from the evil company of my rivals, and the cursed disease that has come from women, and the cursed disease that might have come from a wrathful physician, may all that be overcome by us.
- II.7.3** The root has come down from the sky, and from the earth you spread upwards. With this, that has a thousand joints, may you protect us from all the sides.
- II.7.4** From all the sides, may you protect me, my progeny, and my wealth whatever I have. May not a miser enemy surpass us, nor may the bullies overcome us.
- II.7.5** May the cursed disease go back to the curser. May our friendship be with him, who is of good heart. We shall crush even the ribs of the ill-intending persons who look at us with an evil eye (and deliberately spread infectious diseases) .

(८) मह्यं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्षस्यास्य सूक्तस्य भृगवङ्गिरा ऋषिः । एनस्यतिर्वक्ष्मनाशनश्च वेपथे । (१-२) प्रथमाक्षितीयपोषुष्टुम् ।

(१) कृतीयायाः पथ्यापङ्क्तिः, (४) चतुर्ष्यां विराडनुष्टुप्, (५) पञ्चम्याश्च निचृत्यप्यापङ्क्तिस्तन्मांसि ॥

उदगातां भगवती विचृतौ नाम तारके ।
 वि क्षेत्रियस्य मुञ्चतामधमं पाशमुत्तमम् ॥१॥
 अपेयं रात्र्युच्छत्वपोच्छन्त्वभिकृत्वरीः ।
 वीरुक्षेत्रियनाशन्यप क्षेत्रियमुच्छतु ॥२॥
 बभ्रोर्जुनकाण्डस्य यवस्य ते पलाल्या तिलस्य तिलपिङ्ग्या ।
 वीरुक्षेत्रियनाशन्यप क्षेत्रियमुच्छतु ॥३॥
 नमस्ते लाङ्गलेभ्यो नम ईषायुगेभ्यः ।
 वीरुक्षेत्रियनाशन्यप क्षेत्रियमुच्छतु ॥४॥
 नमः सनिस्सुक्षेत्र्यो नमः सन्दिश्येभ्यः ।
 नमः क्षेत्रस्य पतये वीरुक्षेत्रियनाशन्यप क्षेत्रियमुच्छतु ॥५॥

उत् । अगाताम् । भगवती इति भगवती । विचृतौ । नाम । तारके इति ।

वि । क्षेत्रियस्य । मुञ्चताम् । अधमम् । पाशम् । उत्तमम् ॥ १ ॥

अप । इयम् । रात्री । उच्छतु । अप । उच्छन्तु । अभिकृत्वरीः ।

वीरुत् । क्षेत्रियनाशनी । अप । क्षेत्रियम् । उच्छतु ॥ २ ॥

बभ्रोः । अर्जुनकाण्डस्य । यवस्य । ते । पलाल्या । तिलस्य । तिलपिङ्ग्या ।

वीरुत् । क्षेत्रियनाशनी । अप । क्षेत्रियम् । उच्छतु ॥ ३ ॥

नमः । ते । लाङ्गलेभ्यः । नमः । ईषायुगेभ्यः ।

वीरुत् । क्षेत्रियनाशनी । अप । क्षेत्रियम् । उच्छतु ॥ ४ ॥

नमः । सनिस्सुक्षेत्र्यः । नमः । सन्दिश्येभ्यः ।

नमः । क्षेत्रस्य । पतये । वीरुत् । क्षेत्रियनाशनी । अप । क्षेत्रियम् । उच्छतु ॥ ५ ॥

Kṣettriya Diseases - Hereditary

- II.8.1** Two shining stars have risen up; releasers vicrtau is their name. May both of them unfasten the noose of the hereditary disease (kṣettriya), pertaining to the lower part of the body, as well as to the upper one.
- II.8.2** May this night depart and may the smiting malignities depart. May this medicinal plant, destroyer of hereditary diseases, help us in eliminating the hereditary diseases.
- II.8.3** With the straw of the brown-colored, whitish-jointed barley and with the stalks of sesame, may this medicinal plant, destroyer of hereditary disease, remove your hereditary disease.
- II.8.4** Let your homage be to ploughs (lāṅgala) and homage to poles (iṣā) and yokes (yuga) May this medicinal plant, destroyer of hereditary disease, remove, the hereditary disease.
- II.8.5** Let your homage be to ever-watchful sentinels and homage to the orderlies. Homage also to the master of the field. May this medicinal plant, destroyer of hereditary disease, remove the hereditary disease.

(९) नवमं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्षस्यास्य सूक्तस्य ऋषिः । यक्ष्मनाधानो वनस्पतिर्देवता । (१) प्रथमर्षो
पिराद् अस्तारपक्षिः, (२-५) द्वितीयादिषत्तसृणाञ्जानुदुष् छम्बसी ॥

दशवृक्ष मुञ्चेमं रक्षसो ब्राह्मा अधि येन जग्राह पर्वसु ।
 अथो एनं वनस्पते जीवानां लोकमुन्नय ॥१॥
 आगादुदगादयं जीवानां व्रातमर्ध्यगात् ।
 अभूदु पुत्राणां पिता नृणां च भगवत्तमः ॥२॥
 अधीतीरर्ध्यगादयमधि जीवपुरा अगन् ।
 शतं ह्यस्य भिषजः सहस्रमुत वीरुधः ॥३॥
 देवास्तै चीतिमविदन्ब्रह्माण उत वीरुधः ।
 चीतिं ते विश्वे देवा अविदन्भूम्यामधि ॥४॥
 यश्चकार स निष्करत्स एव सुभिषक्तमः ।
 स एव तुभ्यं भेषजानि कृण्वद्विषजा शुचिः ॥५॥

दशवृक्ष । मुञ्च । इमम् । रक्षसः । ब्राह्माः । अधि । या । एनम् । जग्राह । पर्वसु ।

अथो इति । एनम् । वनस्पते । जीवानाम् । लोकम् । उत । नय । ॥ १ ॥

आ । अगात् । उत । अगात् । अयम् । जीवानाम् । व्रातम् । अपि । अगात् ।

अभूत् । ऊं इति । पुत्राणाम् । पिता । नृणाम् । च । भगवत्तमः ॥ २ ॥

अधिऽइतीः । अधि । अगात् । अयम् । अधि । जीवपुराः । अगन् ।

शतम् । हि । अस्य । भिषजः । सहस्रम् । उत । वीरुधः ॥ ३ ॥

देवाः । ते । चीतिम् । अविदन् । ब्रह्माणः । उत । वीरुधः ।

चीतिम् । ते । विश्वे । देवाः । अविदन् । भूम्याम् । अधि ॥ ४ ॥

यः । चकार । सः । निः । कर्त्त । सः । एव । सुभिषक्तमः ।

सः । एव । तुभ्यम् । भेषजानि । कृण्वत् । भिषजा । शुचिः ॥ ५ ॥

Vegetation - Vanaspatih

- II.9.1** O daśavṛkṣa (liter.-"ten-tree") may you free this person from the grip of the evil disease, that has seized him in the joints. Thereafter, O Lord of vegetation, may you bring him up to the world of the living.
- II.9.2** This person has come round, has risen up and has also come into the community of the living. He has become father of sons and most reputed among men.
- II.9.3** He has obtained the thing worth obtaining .He has got all the necessities of life. A hundred are his healers and a thousand his medicinal herbs.
- II.9.4** The enlightened ones know how to collect you and the physician know the plants. All the bounties of Nature have made it possible to gather you on the earth.
- II.9.5** He, who so makes frees also from the disease. He is the best of the healers. May only, He, the true healer, provide remedies for you.

(१०) वषामं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्षस्यास्य सूक्तस्य सङ्गृह्णित्वा ऋषिः । (१) प्रथमर्षो ब्रह्मणा सह निरुक्तिः, (२-८) द्वितीः त्रिस्तानाञ्च यावापृथिवी, तथापि (२) द्वितीयायाः पूर्वपादस्याग्निः सहाग्निः, उत्तरस्य च ओषधिभिः सह सोमः, (३) तृतीयायाः पूर्वपादस्य वात उत्तरस्य च यत्सो विहाः, (४-८) चतुर्थ्यादिपञ्चानाञ्च वातपत्न्यः सूर्यो यस्मा निरुक्तिः प्रवृत्तयश्च देवताः । (१) प्रथमापास्त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयायाः सप्तपादहिः, (३-५, ७-८) तृतीयादि-
वृषस्य सप्तम्यष्टम्योश्च सप्तपदा धृतिः, (६) पष्ठयाश्च सप्तपदात्यष्टिः छन्दोऽसि ॥

क्षेत्रियात्वा निर्रेत्या जामिशंसाद्बुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।
अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥१॥
शं ते अग्निः सहाद्विरस्तु शं सोमः सहौषधीभिः ।
एवाहं त्वां क्षेत्रियान्निर्रेत्या जामिशंसाद्बुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।
अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥२॥
शं ते वातौ अन्तरिक्षे वयो धाच्छं ते भवन्तु प्रदिशश्चतस्रः ।
एवाहं त्वां क्षेत्रियान्निर्रेत्या जामिशंसाद्बुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।
अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥३॥

क्षेत्रियात् । त्वा । निःऽऋत्याः । जामिशंसात् । बुहः । मुञ्चामि । वरुणस्य । पाशात् ।
अनागसम् । ब्रह्मणा । त्वा । कृणोमि । शिवे इति । ते । यावापृथिवी इति ।
उभे इति । स्ताम् ॥ १ ॥

शम् । ते । अग्निः । सह । अत्ऽभिः । अस्तु । शम् । सोमः । सह । ओषधीभिः ।
एव । अहम् । त्वाम् । क्षेत्रियात् । निःऽऋत्याः । जामिशंसात् । बुहः । मुञ्चामि ।
वरुणस्य । पाशात् । अनागसम् । ब्रह्मणा । त्वा । कृणोमि । शिवे इति । ते ।
यावापृथिवी इति । उभे इति । स्ताम् ॥ २ ॥

शम् । ते । वातः । अन्तरिक्षे । वयः । धात् । शम् । ते । भवन्तु । प्रदिशः । चतस्रः ।
एव । अहम् । त्वाम् । क्षेत्रियात् । निःऽऋत्याः । जामिशंसात् । बुहः । मुञ्चामि ।
वरुणस्य । पाशात् । अनागसम् । ब्रह्मणा । त्वा । कृणोमि । शिवे इति । ते ।
यावापृथिवी इति । उभे इति । स्ताम् ॥ ३ ॥

Nivṛti - Hereditary Diseases

II.10.1 I hereby free you from the wretchedness of the hereditary disease, from the unpleasant consequences of attachment to women, and from the noose of the venerable Lord (Varuṇa) . With my prayer (knowledge or brahmaṇā), I make you free from the faults. May both the heaven and earth be benevolent to you.

II.10.2 May the fire-divine along with the waters be benevolent to you. Benevolent to you be the Soma along with the medicinal herbs. Thus I hereby free you from the wretchedness of the hereditary disease, from the unpleasant consequences of attachment to women, and from the noose of the venerable Lord. With my prayer I make you free from ills and faults. May both the heaven and earth be benevolent to you.

II.10.3 Benevolent to you be the wind in the midspace and bestow vigour. May the four mid-regions be benevolent to you. Thus I hereby free you from the wretchedness of the hereditary disease, from the unpleasant consequences of attachment to women and from the noose of the venerable Lord. With my prayer, I make you free from faults and ills. May both the heaven and earth be benevolent to you.

इमा या देवीः प्रदिशश्चतस्रो वातपत्नीरभि सूर्यो विचष्टे ।
 एवाहं त्वां क्षेत्रियाभिर्ऋत्या जामिशंसाद्बुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।
 अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥४॥
 तासु त्वान्तर्जरस्या दधामि प्र यक्ष्म एतु निऋतिः पराचैः ।
 एवाहं त्वां क्षेत्रियाभिर्ऋत्या जामिशंसाद्बुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।
 अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥५॥
 अमुक्या यक्ष्मादुरितादवद्याद्बुहः पाशाद्वाद्याभ्योदमुक्याः ।
 एवाहं त्वां क्षेत्रियाभिर्ऋत्या जामिशंसाद्बुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।
 अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥६॥
 अहा अरातिमविदः स्योनमप्यभूभद्रे सुकृतस्य लोके ।
 एवाहं त्वां क्षेत्रियाभिर्ऋत्या जामिशंसाद्बुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।
 अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥७॥

इमाः । याः । देवीः । प्रदिशः । चतस्रः । वातपत्नीः । अभि । सूर्यः । विचष्टे ।
 एव । अहम् । त्वाम् । क्षेत्रियात् । निःऽऋत्याः । जामिशंसात् । बुहः । मुञ्चामि ।
 वरुणस्य । पाशात् । अनागसम् । ब्रह्मणा । त्वा । कृणोमि । शिवे इति । ते । द्यावापृथिवी
 इति । उभे इति । स्ताम् ॥ ४ ॥

तासु । त्वा । अन्तः । जरसि । आ । दधामि । प्र । यक्ष्मः । एतु । निःऽऋतिः ।
 पराचैः । एव । अहम् । त्वाम् । क्षेत्रियात् । निःऽऋत्याः । जामिशंसात् । बुहः ।
 मुञ्चामि । वरुणस्य । पाशात् । अनागसम् । ब्रह्मणा । त्वा । कृणोमि । शिवे इति । ते ।
 द्यावापृथिवी इति । उभे इति । स्ताम् ॥ ५ ॥

अमुक्याः । यक्ष्मात् । दुःऽऽतात् । अवद्यात् । बुहः । पाशात् । ग्राह्याः । च । उत् । अमुक्याः ।
 एव । अहम् । त्वाम् । क्षेत्रियात् । निःऽऋत्याः । जामिशंसात् । बुहः । मुञ्चामि । वरुणस्य ।
 पाशात् । अनागसम् । ब्रह्मणा । त्वा । कृणोमि । शिवे इति । ते । द्यावापृथिवी इति । उभे इति ।
 स्ताम् ॥ ६ ॥

अहाः । अरातिम् । अविदः । स्योनम् । अपि । अभूः । भद्रे । सुकृतस्य । लोके । एव । अहम् ।
 त्वाम् । क्षेत्रियात् । निःऽऋत्याः । जामिशंसात् । बुहः । मुञ्चामि । वरुणस्य । पाशात् ।
 अनागसम् । ब्रह्मणा । त्वा । कृणोमि । शिवे इति । ते । द्यावापृथिवी इति । उभे इति ।
 स्ताम् ॥ ७ ॥

- II.10.4** These are the four heavenly mid-regions , protectors of the wind, on which the Sun shines all around. With them I hereby free you from the wretchedness of the hereditary disease, from the unpleasant consequences of attachment to women, and from the noose of the venerable Lord. With my prayer, I make you free from faults, and ills. May both the heaven and earth be benevolent to you.
- II.10.5** I put you in the midst of them to reach the ripe old age. May your wasting disease and the wretchedness go far away. Thus I hereby free you from the wretchedness of the hereditary disease, from the unpleasant consequences of attachment to women, and from the noose of the venerable Lord. With my prayer, I make you free from faults and ills. May both the heaven and earth be benevolent to you.
- II.10.6** You have been freed from the wasting disease, from the heinous sin, from treachery, and from the grip of rheumatism. Thus I hereby free you from the wretchedness of the hereditary disease, from the unpleasant consequences of attachment to women and from the noose of the venerable Lord. With my prayer, I make you free from faults and ills. May both the heaven and earth be benevolent to you.
- II.10.7** You have left the misery behind. You have attained happiness and you have come into the nice world of virtue. Thus I free you from the wretchedness of the hereditary disease, from the unpleasant consequences of attachment of women and from the noose of the venerable Lord. With my prayer, I make you free from faults and ills. May both the heaven and earth be benevolent to you.

सूर्यमृतं तमसो ग्राह्या अधि देवा मुञ्चन्तो असृजन्निरेणसः ।
 एवाहं त्वां क्षेत्रियाभिर्ग्रेत्या जामिशंसाद्बुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।
 अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥८॥

सूर्यम् । मृतम् । तमसः । ग्राह्याः । अधि । देवाः । मुञ्चन्तः । असृजन् । निः । एनसः । एव ।
 अहम् । त्वाम् । क्षेत्रियात् । निः । ऽकृत्याः । जामिऽशंसात् । बुहः । मुञ्चामि । वरुणस्य । पाशात् ।
 अनागसम् । ब्रह्मणा । त्वा । कृणोमि । शिवे इति । ते । द्यावापृथिवी इति । उभे इति ।
 स्ताम् ॥ ८ ॥

(११) एकादशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चमस्त्यास्य सूक्तस्य शुक्र ऋषिः । इत्यारण्यं देवता । (१) प्रथमायाध्वनुपदा
 विषाङ्गायमी, (२-५) द्वितीयादिष्वतस्तृत्याऽऽ. त्रिपदा परोष्णिच्, तमापि
 (५) षट्पद्याः। पिपीलिकमप्या निवृण्वन्ति ॥

दृष्या दूर्धिरसि हेत्या हेतिरसि मेन्या मेनिरसि । आप्नुहि श्रेयांसमतिं समं काम ॥१॥
 स्रक्त्योसि प्रतिसुरोसि प्रत्यभिचरणोसि । आप्नुहि श्रेयांसमतिं समं काम ॥२॥
 प्रति तमभि चर योऽस्मान्हेष्टि यं वयं द्विष्मः । आप्नुहि श्रेयांसमतिं समं काम ॥३॥
 सूरिरसि वर्चोधा असि तनूपानोसि । आप्नुहि श्रेयांसमतिं समं काम ॥४॥
 शुक्रोसि भ्राजोसि स्वरसि ज्योतिरसि । आप्नुहि श्रेयांसमतिं समं काम ॥५॥

दृष्याः । दूर्धिः । असि । हेत्याः । हेतिः । असि । मेन्याः । मेनिः । असि ।

आप्नुहि । श्रेयांसम् । अति । समम् । काम ॥ १ ॥

स्रक्त्यः । असि । प्रतिऽसुरः । असि । प्रतिअऽभिचरणः । असि ।

आप्नुहि । श्रेयांसम् । अति । समम् । काम ॥ २ ॥

प्रति । तम् । अभि । चर । यः । अस्मान् । द्वेष्टि । यम् । वयम् । द्विष्मः ।

आप्नुहि । श्रेयांसम् । अति । समम् । काम ॥ ३ ॥

सूरिः । असि । वर्चऽधाः । असि । तनूपानः । असि ।

आप्नुहि । श्रेयांसम् । अति । समम् । काम ॥ ४ ॥

शुक्रः । असि । भ्राजः । असि । स्वः । असि । ज्योतिः । असि ।

आप्नुहि । श्रेयांसम् । अति । समम् । काम ॥ ५ ॥

II.10.8 The bounties of the Nature releasing the truthful Sun from the grip of the darkness have made him free from blemish. Thus I free you from the wretchedness of the hereditary disease, from the unpleasant consequences of attachment to women and from the noose of the venerable Lord. With my prayer I make you faultless. May both the heaven and earth be benevolent to you.

Given in the Hymn

II.11.1 You pollute the polluter. You are weapon of the missile. You are thunderbolt of thunder-bolt. Attain superiority. Surpass your equals.

II.11.2 You are dynamic. You are pushing forward. You are counter-act of evil. Attain superiority. Surpass your equals.

II.11.3 Move against him, who hates us and whom we do hate. Attain superiority. Surpass your equals.

II.11.4 You are learned. You are full of lustre. You are protector of body. Attain superiority. Surpass your equals.

II.11.5 You are bright. You are blazing. You are the light. You are illuminator. Attain superiority. Surpass your equals.

(१२) धावशां सूक्तम्

(१-८) महर्षस्यास्य सूक्तस्य भरद्वाज ऋषिः । धावापृथिव्यादियद्वयो देवताः ।

(१, ३-६) प्रथमर्षस्तृतीयादिचतसृणाञ्च भिदुप्, (२) द्वितीयाया
अगती, (७-८) सप्तम्यष्टम्योश्चानुदुप् ण्वसि ॥

धावापृथिवी उर्वान्तरिक्षं क्षेत्रस्य पथ्युरुगायोद्धतः ।
 उतान्तरिक्षमुरु वार्तगोपं त इह तप्यन्तां मयि तप्यमाने ॥१॥
 इदं देवाः शृणुत ये यज्ञिया स्थ भरद्वाजो महामुक्त्यानि शंसति ।
 पाशे स बद्धो दुरिते नि युज्यतां यो अस्माकं मन इदं हिनस्ति ॥२॥
 इदमिन्द्र शृणुहि सोमप यत्त्वा हृदा शोचता जोहवीमि ।
 वृक्षामि तं कुलिशेनैव वृक्षं यो अस्माकं मन इदं हिनस्ति ॥३॥
 अज्ञीतिभिस्तिष्ठभिः सामगेभिरादित्येभिर्वसुभिरङ्गिरोभिः ।
 इष्टापूर्तमवतु नः पितृणामाहुं ददे हरसा दैव्येन ॥४॥
 धावापृथिवी अनु मा दीधीयां विश्वे देवासो अनु मा रभध्वम् ।
 अङ्गिरसः पितरः सोम्यासः पापमाच्छेत्त्वपकामस्य कृता ॥५॥
 अतीव यो मरुतो मन्यते नो ब्रह्म वा यो निन्दिषत्क्रियमाणम् ।
 तपूषि तस्मै वृजिनानि सन्तु ब्रह्मद्विषं द्यौरभिः संतपाति ॥६॥

धावापृथिवी इति । उरु । अन्तरिक्षम् । क्षेत्रस्य । पत्नी । उरुऽगायः । अदभुतः ।
 उत । अन्तरिक्षम् । उरु । वार्तगोपम् । ते । इह । तप्यन्ताम् । मयि । तप्यमाने ॥ १ ॥
 इदम् । देवाः । शृणुत । ये । यज्ञियाः । स्थ । भरद्वाजः । महाम् । मुक्त्यानि । शंसति ।
 पाशे । सः । बद्धः । दुःइते । नि । युज्यताम् । यः । अस्माकम् । मनः । इदम् । हिनस्ति ॥ २ ॥
 इदम् । इन्द्र । शृणुहि । सोमऽपु । यत् । त्वा । हृदा । शोचता । जोहवीमि ।
 वृक्षामि । तम् । कुलिशेनऽइव । वृक्षम् । यः । अस्माकम् । मनः । इदम् । हिनस्ति ॥ ३ ॥
 अज्ञीतिऽभिः । तिष्ठभिः । सामऽगेभिः । आदित्येभिः । वसुभिः । अङ्गिरऽभिः ।
 इष्टापूर्तम् । अवतु । नः । पितृणाम् । आ । अमुम् । ददे । हरसा । दैव्येन ॥ ४ ॥
 धावापृथिवी इति । अनु । मा । आ । दीधीयाम् । विश्वे । देवासः । अनु । मा । आ । रभध्वम् ।
 अङ्गिरसः । पितरः । सोम्यासः । पापम् । आ । ऋच्छतु । अपऽकामस्य । कृता ॥ ५ ॥
 अतिऽइव । यः । मरुतः । मन्यते । नः । ब्रह्म । वा । यः । निन्दिषत् । क्रियमाणम् ।
 तपूषि । तस्मै । वृजिनानि । सन्तु । ब्रह्मद्विषम् । द्यौः । अभिऽसंतपाति ॥ ६ ॥

Dyāvā-Pṛthivī-Midspace

- II.12.1 Heaven and earth, the vast midspace, the mistress of the universe, the wonderful wide-strider and the wind protected vast midspace, may all these be inflamed while I am inflamed.

Divinities

- II.12.2 O enlightened ones, who are worthy of adoration may you listen. The offerer of food oblations sings your praises on my behalf. May he, who obstructs our such righteous intentions, be doomed to be bound in a deadly fetter.

Indra

- II.12.3 O resplendent Lord, enjoyer of devotional bliss. May you listen to me, who invokes you with an anguished mind. Whosoever obstructs our this righteous thought, him I cut down like a tree with an axe.

Āditya

- II.12.4 With two hundred forty (80x3) singers of Sāmān Chanters, with Ādityas, the Divasus, the Angirasas, let what is sacrificed and blessed by the elder fathers (Pitṛs) give full support to us, I take that man out of the grip of so called evil minded leaders of the society.

Somyaḥ, Pitṛa

- II.12.5 May the heaven and earth be inflamed when I am inflamed. May all the enlightened ones be mobilized in my support, and so be the elders, luminous and enjoyers of devotional bliss. Let the doer of detestable deeds be doomed to death.

Maruta

- II.12.6 O vital breaths, whosoever arrogates himself too much, and who reviles us or reviles our prayer that we make for him, may his mis-deeds be hot and scorching. May heaven turn its fury on the person who hates the virtuous.

सुप्त प्राणान् अष्टौ मन्यस्तांस्ते वृश्चामि ब्रह्मणा ।
 अया यमस्य सादेनमग्निर्दत्तो अरैकृतः ॥७॥
 आ देधामि ते पुदं समिद्धे जातवेदसि । अग्निः शरीरं वेवेष्टुं वागपि गच्छतु ॥८॥

सुप्त । प्राणान् । अष्टौ । मन्यः । तान् । ते । वृश्चामि । ब्रह्मणा ।
 अयाः । यमस्य । सदेनम् । अग्निऽदत्तः । अरम्ऽकृतः ॥ ७ ॥
 आ । देधामि । ते । पुदम् । समिद्धे । जातवेदसि ।
 अग्निः । शरीरम् । वेवेष्टु । अस्तुम् । वाक् । अपि । गच्छतु ॥ ८ ॥

(१३) प्रयोवशां सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य सूतस्यापवां ऋषिः । अग्निर्विश्वे देवा वा देवताः । (१-३) प्रपमादितृचस्य त्रिष्टुप् ।
 (४) चतुष्टुप् भवतुष्टुप्, (५) पञ्चम्याश्च विराहजगती छन्दसि ॥

आयुर्दा अग्ने जरसं वृणानो घृतप्रतीको घृतपृष्ठो अग्ने ।
 घृतं पीत्वा मधु चारुं गव्यं पितेवं पुत्रानभि रक्षतादिमम् ॥१॥
 परिं धत्त धत्त नो वर्चसेमं जरामृत्युं कृणुत दीर्घमायुः ।
 बृहस्पतिः प्रायच्छद्वांसं एतत्सोमाय राज्ञे परिधातुवा उ ॥२॥
 परीदं वासो अधियाः स्वस्तयेमूर्ध्नीनामभिशास्तिपा उ ।
 शतं च जीवं शरदः पुरुची रायश्च पोषमुपसंव्ययस्व ॥३॥
 एह्यश्मानमा तिष्ठाश्मा भवतु ते तनूः ।
 कृष्वन्तु विश्वे देवा आयुष्टे शरदः शतम् ॥४॥

आयुऽदाः । अग्ने । जरसम् । वृणानः । घृतऽप्रतीकः । घृतऽपृष्ठः । अग्ने । घृतम् ।
 पीत्वा । मधु । चारुं । गव्यम् । पिताऽईव । पुत्रान् । अभि । रक्षतात् । इमम् ॥ १ ॥
 परिं । धत्त । धत्त । नः । वर्चसा । इमम् । जराऽमृत्युम् । कृणुत । दीर्घम् । आयुः ।
 बृहस्पतिः । प्र । अयच्छत् । वासः । एतत् । सोमाय । राज्ञे । परिधातुवै । ऊं इति ॥२॥
 परिं । इदम् । वासः । अधियाः । स्वस्तये । अभूः । गृष्टीनाम् । अभिशास्तिष्वाः । ऊं इति ।
 शतम् । च । जीवं । शरदः । पुरुचीः । रायः । च । पोषम् । उपऽसंव्ययस्व ॥ ३ ॥
 आ । इहि । अश्मानम् । आ । तिष्ठ । अश्मा । भवतु । ते । तनूः ।
 कृष्वन्तु । विश्वे । देवाः । आयुः । ते । शरदः । शतम् ॥ ४ ॥

Yama-Sādanam:Brahman

- II.12.7** With my prayer, I rend away your seven vital breaths (drawn through two eyes, two ears, two nostrils and one mouth opening) and eight marrows (one in each division of two arms and two legs) (sense-organs). Let you go to the abode of death welladorned, and with fire as your envoy.

Agni

- II.12.8** I hereby set your path into the raging fire. May the fire engulf you, your life and your speech also.

- II.13.1** O adorable Lord, you verily are the bestower of long life. May you bless this young boy to a long old age. O fire, with bright front and bright back, having enjoyed the sweet and pleasant melted butter of cow, may you guard this boy from all sides just as a father his sons. (investiture of a young boy of 18 years, prior to his marriage-go dānam)

Brhaspati

- II.13.2** Wrap this cloth around him. May you fill him with luster for us. Bless him with long life, so that he dies at a ripe old age only. The Lord supreme has provided this cloth for the blissful young man to put on. (investiture of bachelor Soma with garment).

- II.13.3** O man, you have wrapped this cloth around you for well-being. You have become the protector of people from evil influences. May you live a full span of hundred autumns, and put riches and nourishment on you.

Nature's All Bounties

- II.13.4** O boy, come here and stand on this stone. May your body become hard as stone. May the bounties of Nature, make your life-span of a hundred autumns.

यस्य ते वासः प्रथमवास्यं^१ हरांमस्तं त्वा विश्वेवन्तु देवाः ।
तं त्वा भ्रातरः सुवृधा वर्धमानमनु जायन्तां बृहवः सुजातम् ॥५॥

यस्य । ते । वासः । प्रथमवास्यम् । हरांमः । तम् । त्वा । विश्वे । अवन्तु । देवाः ।
तम् । त्वा । भ्रातरः । सुवृधा । वर्धमानम् । अनु । जायन्ताम् । बृहवः । सुजातम् ॥५॥

(१५) ऋग्वेदां सूतम्

(१-५) ऋग्वेदास्य सूतस्य यातन ऋषिः । शांताग्निर्वज्रोत्त वा देवताः । (१, ३, ५-६) प्रथमाक्षीयापञ्चमी
षष्ठीनाष्टयामनुष्टुप्, (२) द्वितीयाया भुरिगनुष्टुप्, (५) षण्ण्यधोपस्थादिगानुष्टुप् ण्यङासि ॥

निःस्तृलां धृष्णुं धिषणमिकवाद्यां जिघत्स्वम् ।
सर्वाञ्चण्डस्य नृप्यो नृशर्यामः सुदान्वाः ॥१॥

निर्वो गोष्ठार्दजामसि निरक्षान्निरूपानसात् ।
निर्वो मगुन्याः दुहितरो गृहेभ्यश्चातयामहे ॥२॥

असौ यो अधराद्गृहस्तत्र सन्त्वराय्यः ।
तत्र सेदिन्युच्यतु सर्वाश्च यातुधान्यः ॥३॥

भूतपतिर्निरञ्जत्विन्द्रश्चेतः सुदान्वाः ।
गृहस्य बुध्ने आसीनास्ता इन्द्रो वज्रेणाधि तिष्ठतु ॥४॥

यदि स्थ क्षेत्रियाणां यदि वा पुरुषेषिताः ।
यदि स्थ दस्युभ्यो जाता नश्यतेतः सुदान्वाः ॥५॥

निःस्तृलाम् । धृष्णुम् । धिषणम् । एकुऽवाद्याम् । जिघत्स्वम् ।
सर्वाः । चण्डस्य । नृप्यः । नृशर्यामः । सुदान्वाः ॥ १ ॥

निः । वः । गोऽस्थात् । अजामसि । निः । अक्षात् । निः । उग्रऽअनसात् ।

निः । वः । मगुन्याः । दुहितरः । गृहेभ्यः । चातयामहे ॥ २ ॥

असौ । यः । अधरात् । गृहः । तत्र । सन्तु । अराय्यः ।
तत्र । सेदिः । नि । उच्यतु । सर्वाः । च । यातुधान्यः ॥ ३ ॥

भूतऽपतिः । निः । अजतु । इन्द्रः । च । इतः । सुदान्वाः ।
गृहस्य । बुध्ने । आसीनाः । ताः । इन्द्रः । वज्रेण । अधि । तिष्ठतु ॥ ४ ॥

यदि । स्थ । क्षेत्रियाणाम् । यदि । वा । पुरुषेऽषिताः ।

यदि । स्थ । दस्युभ्यः । जाताः । नश्यत । इतः । सुदान्वाः ॥ ५ ॥

Agni

II.13.5 May all the bounties of Nature protect you for whom we have brought this garment to wear for the first time. May many prospering brothers be born after you, who is one of good birth and always prospering.

Agni-Bhutapāḥ-Indra

II.14.1 The expeller (from house), the frightener, the overwheeler, the harsh-voiced and the devourer, all these ever-bewailers, the grand daughters of wrathful one (caṇḍal), we hereby destroy.

II.14.2 We drive you out of cow-stalls, out of the game-hall, out of the grain-store, O daughters of malignance, we drive you out of our homes.

II.14.3 In the house, that is there down below, let these harbingers of poverty take shelter. Let the distress settle there as well as all the inflictors of pain.

II.14.4 May the Lord of beings and resplendent Lord turn these ever-bewailers out of this place. May Indra, the resplendent Lord with his adamant bolt destroy those, who wrongfully have taken the possession of the floor of this house.

II.14.5 O infectious diseases (Sadānvāḥ) whether you are hereditary, or you have been conveyed by men (contagious) or you are sprung from back and vital strength, please vanish from here.

परि धामान्यासामाशुर्गाष्ठांमिवासरन् ।
अजैपं सर्वानाजीन्वो नश्यतेतः सुदान्वाः ॥६॥

परि । धामानि । आसाम् । आशुः । गाष्ठांश्च । असुरन् ।
अजैपम् । सर्वान् । आजीन् । वः । नश्यत । इतः । सुदान्वाः ॥ ६ ॥

(१५) पञ्चदशं सूक्तम्

(१-५) ऋचस्त्यास्य सूक्तस्य ऋषिः । प्राणपानार्पुंषि देवताः । मिषाग्रापयी छन्दः ॥

यथा द्यौश्च पृथिवी च न विभीतो न रिप्यतः । एवा मे प्राण मा बिभेः ॥१॥
यथाहश्च रात्री च न विभीतो न रिप्यतः । एवा मे प्राण मा बिभेः ॥२॥
यथा सूर्यश्च चन्द्रश्च न विभीतो न रिप्यतः । एवा मे प्राण मा बिभेः ॥३॥
यथा ब्रह्म च क्षत्रं च न विभीतो न रिप्यतः । एवा मे प्राण मा बिभेः ॥४॥
यथा सत्यं चानृतं च न विभीतो न रिप्यतः । एवा मे प्राण मा बिभेः ॥५॥
यथा भुतं च भव्यं च न विभीतो न रिप्यतः । एवा मे प्राण मा बिभेः ॥६॥

यथा । द्यौः । च । पृथिवी । च । न । विभीतः । न । रिप्यतः । एव । मे । प्राण ।
मा । बिभेः ॥ १ ॥

यथा । अहः । च । रात्री । च । न । विभीतः । न । रिप्यतः । एव । मे । प्राण ।
मा । बिभेः ॥ २ ॥

यथा । सूर्यः । च । चन्द्रः । च । न । विभीतः । न । रिप्यतः । एव । मे । प्राण ।
मा । बिभेः ॥ ३ ॥

यथा । ब्रह्म । च । क्षत्रम् । च । न । विभीतः । न । रिप्यतः । एव । मे । प्राण ।
मा । बिभेः ॥ ४ ॥

यथा । सत्यम् । च । अनृतम् । च । न । विभीतः । न । रिप्यतः । एव । मे । प्राण ।
मा । बिभेः ॥ ५ ॥

यथा । भुतम् । च । भव्यम् । च । न । विभीतः । न । रिप्यतः । एव । मे । प्राण ।
मा । बिभेः ॥ ६ ॥

II.14.6 As a swift courser reaches its post, so I have gone over all their dwelling places. I have won all the battles against you, O infectious diseases, the Sadānvāḥ) vanish from here.

Prāṇas: Vital breathings

II.15.1 As both the heaven and the earth do not entertain any fear, nor do they suffer any harm, so, O my life-breath, Prāṇas, may you have no fear.

II.15.2 As both day and night do not entertain any fear, nor do they suffer any harm, so O my life-breath may you have no fear.

II.15.3 As both Sun and Moon do not entertain any fear, nor do they suffer any harm, so O my life-breath may you have no fear.

II.15.4 As both the intellectual power (brahma) and the ruling power (ksatra do not entertain any fear, nor do they suffer any harm, so O my life-breath, may you have no fear.

II.15.5 As both the true and the non - True do not entertain any fear, nor do they suffer any harm, so, O my life-breath, may you have no fear.

II.15.6 As both the past and the future do not entertain any fear, nor do they suffer any harm, so, O my life-breath, may you have no fear.

(१६) षोडशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्षस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । प्राणापानाद्युंषि देवताः । (१, १) प्रथमाद्वितीययोर्ऋषोरेकपदासुरी
त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयाया एकपदासुर्युंषिद्, (५-५) चतुर्थीपञ्चम्योश्च द्विपदासुरी गायत्री उन्वांसि ॥

प्राणापानौ मृत्योर्मा पातं स्वाहा ॥१॥

द्यावापृथिवी उपश्रुत्या मा पातं स्वाहा ॥२॥

सूर्यं चक्षुषा मा पाहि स्वाहा ॥३॥

अग्ने वैश्वानर विश्वैर्मा देवैः पाहि स्वाहा ॥४॥

विश्वम्भर विश्वेन मा भरसा पाहि स्वाहा ॥५॥

प्राणापानौ । मृत्योः । मा । पातम् । स्वाहा ॥ १ ॥

द्यावापृथिवी इति । उपश्रुत्या । मा । पातम् । स्वाहा ॥ २ ॥

सूर्यं । चक्षुषा । मा । पाहि । स्वाहा ॥ ३ ॥

अग्ने । वैश्वानर । विश्वैः । मा । देवैः । पाहि । स्वाहा ॥ ४ ॥

विश्वम्भर । विश्वेन । मा । भरसा । पाहि । स्वाहा ॥ ५ ॥

(१७) सप्तदशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्षस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । प्राणापानाद्युंषि देवताः । (१-१) प्रथमादि-
पञ्चम्योश्च द्विपदासुरी त्रिष्टुप्, (७) सप्तम्याद्यासुर्युंषिद् उन्वांसि ॥

ओजोत्सोजो मे दाः स्वाहा ॥१॥ सहोसि सहो मे दाः स्वाहा ॥२॥

बलमसि बलं मे दाः स्वाहा ॥३॥ आयुरस्यायुर्मे दाः स्वाहा ॥४॥

श्रोत्रमसि श्रोत्रं मे दाः स्वाहा ॥५॥ चक्षुरसि चक्षुर्मे दाः स्वाहा ॥६॥

परिपार्णमसि परिपार्णं मे दाः स्वाहा ॥७॥

ओजः । असि । ओजः । मे । दाः । स्वाहा ॥ १ ॥

सहः । असि । सहः । मे । दाः । स्वाहा ॥ २ ॥

बलम् । असि । बलम् । मे । दाः । स्वाहा ॥ ३ ॥

आयुः । असि । आयुः । मे । दाः । स्वाहा ॥ ४ ॥

श्रोत्रम् । असि । श्रोत्रम् । मे । दाः । स्वाहा ॥ ५ ॥

चक्षुः । असि । चक्षुः । मे । दाः । स्वाहा ॥ ६ ॥

परिपार्णम् । असि । परिपार्णम् । मे । दाः । स्वाहा ॥ ७ ॥

Prāṇa-apāna, Dyāvā-prthvī, Sūrya-Agni-Viśvambhara

- II.16.1** O in-breath and out-breath, may both of you protect me from death. Svāhā. (hail)
- II.16.2** O heaven and earth, may both of you protect me with good hearing. Svāhā.
- II.16.3** O Sun, may you protect me with good vision. Svāhā.
- II.16.4** O fire-divine, leader of every one, may you protect me with all the bounties of Nature. Svāhā.
- II.16.5** O Lord, sustainer of all, may you protect me with all sorts of sustenance. Svāhā.

Ojas

- II.17.1** You are endeavour (ojas). May you bestow endeavour on me. Svāhā.
- II.17.2** You are endurance (sahas). May you bestow endurance on me. Svāhā.
- II.17.3** You are strength (balaṃ). May you bestow strength on me. Svāhā.
- II.17.4** You are longevity (āyuh). May you bestow longevity on me. Svāhā.
- II.17.5** You are power of hearing (śrotra). May you bestow power of hearing on me. Svāhā.
- II.17.6** You are vision (cakṣuh). May you bestow vision on me. Svāhā.
- II.17.7** You are all-round protection (paripāṇam) bestow all-round protection on me. Svāhā.

(१८) अष्टादशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्षत्यास्य सूक्तस्य चातन ऋषिः । अग्निर्वेवता । विपश्वा सामी इवती इन्द्रः ॥

भ्रातृव्यक्षयणमसि भ्रातृव्यचातनं मे दाः स्वाहा ॥१॥

सपुत्रक्षयणमसि सपुत्रचातनं मे दाः स्वाहा ॥२॥

अरायक्षयणमस्यरायचातनं मे दाः स्वाहा ॥३॥

पिशाचक्षयणमसि पिशाचचातनं मे दाः स्वाहा ॥४॥

सदान्वाक्षयणमसि सदान्वाचातनं मे दाः स्वाहा ॥५॥

भ्रातृव्यऽक्षयणम् । असि । भ्रातृव्यऽचातनम् । मे । दाः । स्वाहा ॥ १ ॥

सपुत्रऽक्षयणम् । असि । सपुत्रऽचातनम् । मे । दाः । स्वाहा ॥ २ ॥

अरायऽक्षयणम् । असि । अरायऽचातनम् । मे । दाः । स्वाहा ॥ ३ ॥

पिशाचऽक्षयणम् । असि । पिशाचऽचातनम् । मे । दाः । स्वाहा ॥ ४ ॥

सदान्वाऽक्षयणम् । असि । सदान्वाऽचातनम् । मे । दाः । स्वाहा ॥ ५ ॥

(१९) एकौनविंशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्षत्यास्य सूक्तस्यापर्वा ऋषिः । अग्निर्वेवता । (१-४) ऋष्यादिषतसृणामेकावस्ताना निरुद्विषमा विपश्वा गायत्री, (५) पञ्चम्यामेकावस्ताना मुनिविषमा विपश्वा गायत्री इन्द्रोत्ती ॥

अग्ने यत्ते तपस्तेन तं प्रति तप योऽस्मान्देष्टि यं वयं द्विष्मः ॥१॥

अग्ने यत्ते हरस्तेन तं प्रति हर योऽस्मान्देष्टि यं वयं द्विष्मः ॥२॥

अग्ने यत्तेर्विस्तेन तं प्रत्यर्च योऽस्मान्देष्टि यं वयं द्विष्मः ॥३॥

अग्ने यत्ते शोचिस्तेन तं प्रति शोच योऽस्मान्देष्टि यं वयं द्विष्मः ॥४॥

अग्ने यत्ते तेजस्तेन तमतेजसं कृणु योऽस्मान्देष्टि यं वयं द्विष्मः ॥५॥

अग्ने । यत् । ते । तपः । तेन । तम् । प्रति । तप । यः । अस्मान् । देष्टि । यम् । वयम् । द्विष्मः ॥ १ ॥

अग्ने । यत् । ते । हरः । तेन । तम् । प्रति । हर । यः ०० ॥ २ ॥

अग्ने । यत् । ते । अर्चिः । तेन । तम् । प्रति । अर्च । यः ०० ॥ ३ ॥

अग्ने । यत् । ते । शोचिः । तेन । तम् । प्रति । शोच । यः ०० ॥ ४ ॥

अग्ने । यत् । ते । तेजः । तेन । तम् । अतेजसम् । कृणु । यः ०० ॥ ५ ॥

Agni

- II.18.1** You are the destroyer of the cousinly enemy (bhrātṛvya). Grant me that I may drive away the cousinly enemy. Svāhā.
- II.18.2** You are rival (sapatna) destroying. Grant me that I may drive away my rivals. Svāhā.
- II.18.3** You are the destroyer of such enemies as do not pay their due. Grant me that I may drive away the enemies who do not pay their due. Svāhā.
- II.18.4** You are the destroyer of blood-suckers. Grant me that I may drive away the blood-suckers. Svāhā.
- II.18.5** You are the destroyer of perpetual wailers. Grant me that I may drive away the perpetual wailers. Svāhā.

Agni

- II.19.1** O fire-divine, whatever heat you have, with that may you burn hot towards him who hates us and whom we hate.
- II.19.2** O fire-divine, whatever rage (haras) you have, with that rage may you oppose him who hates us and whom we hate.
- II.19.3** O fire-divine, whatever glare (arciḥ), you have, with that may you glare towards him who hates us and whom we hate.
- II.19.4** O fire-divine, whatever burning (Śociḥ) you have, with that may you burn towards him who hates us and whom we hate.
- II.19.5** O fire-divine, whatever lustre (tejas) you have, with that may you make him lusterless (atejas), who hates us and whom we hate.

(२०) विंशं सूक्तम्

(१-४) पञ्चर्षेऽस्यास्य सूक्तस्यापरां कविः । वयुर्वेदता । (१-४) प्रथमादिषत्तत्सुमासृचामेकावसाना निवृद्धिपमा
त्रिपदा गायत्री, (५) पञ्चम्याद्येकावसाना भुरिग्विपमा त्रिपदा गायत्री छन्दसी ॥

वायो यत्ते तपस्तेन तं प्रति तप योऽस्मान्देष्टि यं वयं द्विष्मः ॥१॥
वायो यत्ते हरस्तेन तं प्रति हर योऽस्मान्देष्टि यं वयं द्विष्मः ॥२॥
वायो यत्तेर्चिस्तेन तं प्रत्यर्च योऽस्मान्देष्टि यं वयं द्विष्मः ॥३॥
वायो यत्ते शोचिस्तेन तं प्रति शोच योऽस्मान्देष्टि यं वयं द्विष्मः ॥४॥
वायो यत्ते तेजस्तेन तमतेजसं कृणु योऽस्मान्देष्टि यं वयं द्विष्मः ॥५॥

वायो इति । यत् । ते । तपः । तेन । तम् । प्रति । तप । यः ०० ॥ १ ॥

वायो इति । यत् । ते । हरः । तेन । तम् । प्रति । हर । यः ०० ॥ २ ॥

वायो इति । यत् । ते । अर्चिः । तेन । तम् । प्रति । अर्च । यः ०० ॥ ३ ॥

वायो इति । यत् । ते । शोचिः । तेन । तम् । प्रति । शोच । यः ०० ॥ ४ ॥

वायो इति । यत् । ते । तेजः । तेन । तम् । अतेजसम् । कृणु । यः ०० ॥ ५ ॥

(२१) एकविंशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्षेऽस्यास्य सूक्तस्यापरां कविः । सूर्यो देवता । (१-४) प्रथमादिषत्तत्सुमासृचामेकावसाना निवृद्धिपमा
त्रिपदा गायत्री, (५) पञ्चम्याद्येकावसाना भुरिग्विपमा त्रिपदा गायत्री छन्दसी ॥

सूर्य यत्ते तपस्तेन तं प्रति तप योऽस्मान्देष्टि यं वयं द्विष्मः ॥१॥
सूर्य यत्ते हरस्तेन तं प्रति हर योऽस्मान्देष्टि यं वयं द्विष्मः ॥२॥
सूर्य यत्तेर्चिस्तेन तं प्रत्यर्च योऽस्मान्देष्टि यं वयं द्विष्मः ॥३॥
सूर्य यत्ते शोचिस्तेन तं प्रति शोच योऽस्मान्देष्टि यं वयं द्विष्मः ॥४॥
सूर्य यत्ते तेजस्तेन तमतेजसं कृणु योऽस्मान्देष्टि यं वयं द्विष्मः ॥५॥

सूर्य । यत् । ते । तपः । तेन । तम् । प्रति । तप । यः ०० ॥ १ ॥

सूर्य । यत् । ते । हरः । तेन । तम् । प्रति । हर । यः ०० ॥ २ ॥

सूर्य । यत् । ते । अर्चिः । तेन । तम् । प्रति । अर्च । यः ०० ॥ ३ ॥

सूर्य । यत् । ते । शोचिः । तेन । तम् । प्रति । शोच । यः ०० ॥ ४ ॥

सूर्य । यत् । ते । तेजः । तेन । तम् । अतेजसम् । कृणु । यः ०० ॥ ५ ॥

Vāyu -Wind

- II.20.1** O wind, whatever heat you have, with that heat may blow hot towards him, who hates us and whom we hate.
- II.20.2** O wind, whatever compelling force you have, with that may you compel him, who hates us and whom we hate.
- II.20.3** O wind, whatever glare you have, with that may you glare towards him, who hates us and whom we hate.
- II.20.4** O wind, whatever drying power you have, with that may you blow dry towards him, who hates us and whom we hate.
- II.20.5** O wind, whatever lustre you have, with that may you make him lusterless, who hates us and whom we hate.

Sūrya-the Sun

- II.21.1** O Sun, whatever heat you have, with that may you shine hot towards him, who hates us and whom we hate.
- II.21.2** O Sun, whatever compelling force (haras) you have, with that may you compel him, who hates us and whom we hate.
- II.21.3** O Sun, whatever glare you have, with that may you glare towards him, who hates us and whom we hate.
- II.21.4** O Sun, whatever afflicting power you have, with that may you afflict him, who hates us and whom we hate.
- II.21.5** O Sun, whatever lustre (tejas) you have, with that may you make him lusterless, who hates us and whom we hate.

(२२) द्वाविंशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्षस्यास्य सूक्तस्यापर्वा ऋषिः । चन्द्रमा देवता । (१-४) प्रथमादिषत्तृणामृषामेकावसाना निष्टुद्विपमा विपदा गायत्री, (५) पञ्चम्याथैकावसाना भुरिग्विपमा विपदा गायत्री छन्दसी ॥

चन्द्र यत्ते तपस्तेन तं प्रति तप योऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥१॥
 चन्द्र यत्ते हरस्तेन तं प्रति हर योऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥२॥
 चन्द्र यत्तेर्विस्तेन तं प्रत्यर्चं योऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥३॥
 चन्द्र यत्ते शोचिस्तेन तं प्रति शोच योऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥४॥
 चन्द्र यत्ते तेजस्तेन तमेतेजसं कृणु योऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥५॥

चन्द्र । यत् । ते । तपः । तेन । तम् । प्रति । तप । यः ०० ॥ १ ॥
 चन्द्र । यत् । ते । हरः । तेन । तम् । प्रति । हर । यः ०० ॥ २ ॥
 चन्द्र । यत् । ते । अर्चिः । तेन । तम् । प्रति । अर्चं । यः ०० ॥ ३ ॥
 चन्द्र । यत् । ते । शोचिः । तेन । तम् । प्रति । शोच । यः ०० ॥ ४ ॥
 चन्द्र । यत् । ते । तेजः । तेन । तम् । अतेजसम् । कृणु । यः ०० ॥ ५ ॥

(२३) त्रयोविंशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्षस्यास्य सूक्तस्यापर्वा ऋषिः । आपो देवताः । (१-४) प्रथमादिषत्तृणामृषामेकावसाना समविपमा विपदा गायत्री, (५) पञ्चम्याथ स्वराद्विपमा विपदा गायत्री छन्दसी ॥

आपो यद्वस्तपस्तेन तं प्रति तपत् योऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥१॥
 आपो यद्वो हरस्तेन तं प्रति हरत् योऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥२॥
 आपो यद्वोर्विस्तेन तं प्रत्यर्चत् योऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥३॥
 आपो यद्वो शोचिस्तेन तं प्रति शोचत् योऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥४॥
 आपो यद्वस्तेजस्तेन तमेतेजसं कृणुत् योऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥५॥

आपः । यत् । वुः । तपः । तेन । तम् । प्रति । तपत् । यः ०० ॥ १ ॥
 आपः । यत् । वुः । हरः । तेन । तम् । प्रति । हरत् । यः ०० ॥ २ ॥
 आपः । यत् । वुः । अर्चिः । तेन । तम् । प्रति । अर्चत् । यः ०० ॥ ३ ॥
 आपः । यत् । वुः । शोचिः । तेन । तम् । प्रति । शोचत् । यः ०० ॥ ४ ॥
 आपः । यत् । वुः । तेजः । तेन । तम् । अतेजसम् । कृणुत् । यः ०० ॥ ५ ॥

Candra-Moon

- II.22.1 O moon, whatever tormenting force (tapas) you have, with that may you torment him who hates us and whom we hate.
- II.22.2 O moon, whatever compelling force (haraḥ) you have, with that may you compel him, who hates us and whom we hate.
- II.22.3 O moon, whatever glare (arcis) you have, with that may you glare towards him, who hates us and whom we hate.
- II.22.4 O moon, whatever afflicting power (Śocit) you have, with that you afflict him, who hates us and whom we hate.
- II.22.5 O moon, whatever lustre (tejas) you have, with that may you make him lusterless, who hates us and whom we hate.

Āpaḥ-Waters

- II.23.1 O waters, whatever tormenting force you have, with that may you torment him, who hates us and whom we hate.
- II.23.2 O waters, whatever compelling force you have with that may you compel him, who hates us and whom we hate.
- II.23.3 O waters, whatever glare you have, with that may you glare towards him, who hates us and whom we hate.
- II.23.4 O waters, whatever afflicting power you have, with that may you afflict him, who hates us and whom we hate.
- II.23.5 O waters, whatever lustre you have, with that may you make him lusterless, who hates us and whom we hate.

(२४) षतुर्विंशं सूक्तम्

(१-८) मधुर्षस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । आयुर्वेदता । (१-४) प्रथमाद्विषतसूक्तस्य वैराग्रपरा पञ्चपदा पद्याः पङ्क्तिः (तत्रापि (१-२) प्रथमाद्वितीययोः भुरिक् पुर उष्णिक्, (३-४) तृतीयाचतुर्थयोः निश्चत् पुरोदेवत्या पङ्क्तिः), (५) पञ्चम्याऽस्तुपदा बृहती, (१-८) षष्ठ्याद्विषतस्य च चतुष्पदा भुरिग्बृहती इत्यांति ।

शेरंभक् शेरंभ पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनः ।
 यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राह्वैत्तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥१॥
 शेवृधक् शेवृध पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनः ।
 यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राह्वैत्तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥२॥
 ओकानुओक् पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनः ।
 यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राह्वैत्तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥३॥
 सर्पानुसर्प पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनः ।
 यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राह्वैत्तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥४॥

जूर्णि पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनीः ।
 यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राह्वैत्तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥५॥
 उपब्दे पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनीः ।
 यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राह्वैत्तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥६॥
 अर्जुनि पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनीः ।
 यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राह्वैत्तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥७॥
 मरूजि पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनीः ।
 यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राह्वैत्तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥८॥

शेरंभक् । शेरंभ । पुनः । वः । यन्तु । यातवः । पुनः । हेतिः । किमीदिनः ।
 यस्य । स्थ । तम् । अत्त । यः । वः । प्रऽअह्वैत् । तम् । अत्त । स्वा । मांसानि । अत्त ॥१॥
 शेवृधक् । शेवृध । पुनः । वः । यन्तु । यातवः । ०० ॥ २ ॥
 ओक् । अनुऽओक् । पुनः । वः । यन्तु । यातवः । ०० ॥ ३ ॥
 सर्प । अनुऽसर्प । पुनः । वः । यन्तु । यातवः । ०० ॥ ४ ॥
 जूर्णि । पुनः । वः । यन्तु । यातवः । पुनः । हेतिः । किमीदिनीः । ०० ॥ ५ ॥
 उपब्दे । पुनः । वः । यन्तु । यातवः । ०० ॥ ६ ॥
 अर्जुनि । पुनः । वः । यन्तु । यातवः । ०० ॥ ७ ॥
 मरूजि । पुनः । वः । यन्तु । यातवः । ०० ॥ ८ ॥

Brahmā

- II.24.1 O killer, O murderer Śerabhaka may your follower (śerabhaḥ) go back. May the missiles of the plunderer (kimidinah) goback. May you eat him whose companion you are. May you eat him who has sent you here. May you eat your own flesh.
- II.24.2 O slayer in hiding, O slaughterer in hiding (śevṛdhaka), may your followers go back. May the weapon of the plunderer go back. May you eat him whose companion you are. May you eat him who has sent you here. May you eat your own flesh (svā māṁsān).
- II.24.3 O thief (mroka), may you and your followers (anumroka) go back. May the weapon of the plunderer go back. May you eat him whose you are. May you eat him who has sent you here. May you eat your own flesh.
- II.24.4 O reptile (sarpa), O crawler, may your follower (anusarpa) go back. May the weapon of the plunderer go back. May you eat him whose you are. May you eat him who has sent you here. May you eat your own flesh.
- II.24.5 O heat of fever (jūrṇi), may your after-effects go back. May the pain-giving weapon go back. May you eat him, whose you are. May you eat him who has sent you here. May you eat your own flesh.
- II.24.6 O delirium of fever, may your after-effects go back. May the delirium causing weapon go back. May you eat him whose you are. May you eat him who has sent you here. May you eat your own flesh.
- II.24.7 O pallidness of fever (arjuni), may your after effects go back. May the offensive weapon go back. May you eat him whose you are. May you eat him who has sent you. May you eat your own flesh.
- II.24.8 O burning heat of fever (bharūji), may your after effects go back. May the weakening weapon go back. May you eat him whose you are. May you eat him who has sent you. May you eat your own flesh.

(२५) पञ्चविंशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चविंशत्यासु सूक्तस्य पातनं कविः । पृश्निपुष्प्योऽपि विदता । (१-३, ५) प्रथमादितृचस्य
‘अभ्या’ ऋचश्चातुष्टुप्, (४) पतुष्याश्च भुरिगनुष्टुप् उच्यते ॥

शं नो देवी पृश्निपुष्प्यं निःश्रित्या अकः ।
 उग्रा हि कण्वजम्भनी तामभक्षि सहस्वतीम् ॥१॥
 सहमानेयं प्रथमा पृश्निपुष्प्यजायत ।
 तयाहं दुर्णाम्नां शिरो वृश्चामि शकुनेरिव ॥२॥
 अरायमसृक्पावानं यश्च स्फाति जिहीर्षति ।
 गर्भादं कण्वं नाशय पृश्निपुष्पि सहस्व च ॥३॥
 गिरिमेनौ आ वेशय कण्वाङ्गीवितयोपनान् ।
 तांस्त्वं देवि पृश्निपुष्प्यग्निर्विचानुदहन्निहि ॥४॥
 पराच एनान् प्र नुद कण्वाङ्गीवितयोपनान् ।
 तमांसि यत्र गच्छन्ति तत्क्रव्यादो अजीगमम् ॥५॥

शम् । नः । देवी । पृश्निपुष्प्यं । अशम् । निःश्रित्यै । अकः ।
 उग्रा । हि । कण्वजम्भनी । ताम् । अभक्षि । सहस्वतीम् ॥ १ ॥
 सहमाना । इयम् । प्रथमा । पृश्निपुष्प्यं । अजायत ।
 तया । अहम् । दुःजानाम् । शिरः । वृश्चामि । शकुनेः इव ॥ २ ॥
 अरायम् । असृक्पावानम् । यः । च । स्फातिम् । जिहीर्षति ।
 गर्भादम् । कण्वम् । नाशय । पृश्निपुष्पि । सहस्व । च ॥ ३ ॥
 गिरिम् । एनान् । आ । वेशय । कण्वान् । जीवितयोपनान् ।
 तान् । त्वम् । देवि । पृश्निपुष्पि । अग्निः इव । अनुदहन् । इहि ॥ ४ ॥
 पराचः । एनान् । प्र । नुद । कण्वान् । जीवितयोपनान् ।
 तमांसि । यत्र । गच्छन्ति । तत् । क्रव्यादः । अजीगमम् ॥ ५ ॥

Prśniparṇī

II.25.1 The prśniparṇī (a plant with spotted leaves) with its divine qualities (devī) has done good (śam) to us and bad (aśam) to wretchedness (nirṛti). She is a terrible destroyer of the roots of diseases, (kaṇva-jambhānī). That tonic herb I have used.

II.25.2 This potent herb prśniparṇī was born in ancient times. With her I cut off the heads of notorious diseases as if the head of a bird.

II.25.3 O prśniparṇī may you destroy the evil germ that sucks blood, and that wants to impede development, and the one that eats the embryo up, and may you be victorious.

II.25.4 May you chase these life-destroying germs away to the mountains and then, O prśniparṇī with divine qualities, may you come here burning them like fire.

II.25.5 May you drive away these life-destroying germs. Where the darknesses go, there I send the flesh eating germs.

(२९) ऋषिर्वा सतग

(१-५) पञ्चर्षस्यास्य सूक्तस्य सविता ऋषिः । पञ्चर्षो देवता : (१-२) प्रथमाद्वितीयपोषिष्टुप्, (३) द्वितीयाया उपरिष्टादिपञ्चद्विती, (४) चतुर्थ्यां भुरिगनुष्टुप्, (५) पञ्चम्याधानुष्टुप् छन्दसि ॥

एह यन्तु पशवो ये परेयुर्वायुर्येषां सहचारं जुजोषं ।
 त्वष्टा येषां रूपधेयानि वेदास्मिन्तान्गोष्ठे सविता नि यच्छतु ॥१॥
 इमं गोष्ठं पशवः सं स्रवन्तु बृहस्पतिरा नयतु प्रजानन् ।
 सिन्निवाली नयत्वाग्रमेषामाजग्मुषो अनुमते नि यच्छ ॥२॥
 सं सं स्रवन्तु पशवः समश्वाः समु पूरुषाः ।
 सं धान्यस्य या स्फातिः संस्त्राव्येण हविषा जुहोमि ॥३॥
 सं सिञ्चामि गवां क्षीरं समान्येन बलं रसम् ।
 संसिक्ता अस्माकं वीरा ध्रुवा गावो मयि गोपतौ ॥४॥
 आ हरामि गवां क्षीरमाहोषं धान्यं रसम् ।
 आहता अस्माकं वीरा आ पत्नीरिदमस्तकम् ॥५॥

आ । इह । यन्तु । पशवः । ये । पराईयुः । वायुः । येषाम् । सहऽचारम् । जुजोषं ।
 त्वष्टा । येषाम् । रूपऽधेयानि । वेदं । अस्मिन् । तान् । गोऽस्ये । सविता । नि ।
 यच्छतु ॥ १ ॥

इमम् । गोऽस्थम् । पशवः । सम् । स्रवन्तु । बृहस्पतिः । आ । नयतु । प्रऽजानन् ।
 सिन्निवाली । नयतु । आ । अग्रम् । एषाम् । आऽजग्मुषः । अनुऽमते । नि । यच्छ ॥

सम् । सम् । स्रवन्तु । पशवः । सम् । अश्वाः । सम् । ऊ इति । पूरुषाः ।
 सम् । धान्यस्य । या । स्फातिः । सम्ऽस्त्राव्येण । हविषा । जुहोमि ॥ ३ ॥
 सम् । सिञ्चामि । गवाम् । क्षीरम् । सम् । आज्येन । बलम् । रसम् ।
 सम्ऽसिक्ताः । अस्माकम् । वीराः । ध्रुवाः । गावः । मयि । गोऽपतौ ॥ ४ ॥

आ । हरामि । गवाम् । क्षीरम् । आ । अहोषम् । धान्यम् । रसम् ।
 आऽहताः । अस्माकम् । वीराः । आ । पत्नीः । इदम् । अस्तकम् ॥ ५ ॥

Paśus - Animals

- II.26.1** May those cattle, that have wandered away and whose company the wind enjoys, come back here. The supreme moulder (tvaṣṭṛ) knows their forms and figures (descriptions) . May the creator God guide them to this cow stall.
- II.26.2** May those cattle, come in streams together to the cow-stall. May the Lord Supreme knowing well guide them to this place. May the night of new moon (sinīvālī) lead their foremost homeward (agra). O night of full moon (anumati), may you secure them fast (in their cow-pen) that have come here.
- II.26.3** May the horses stream together, together the cattle and together the men also to this place. May the abundance of the grain stream to this place. I hereby offer the oblation that brings all together.
- II.26.4** I pour the abundant cow-milk, and together the strength-giving soup with melted butter. Our attendants, i.e., men who look after them, have equally been well-fed; and as such, are dependable, may the cows remain here with full trust in me accepting me (alone) as the Lord of cows (go-patau) .
- II.26.5** I bring the milk of cows. I have brought already the corn and the sap. Our young men have been brought and so are the wives to this house.

(२७) सप्तविंशं सूक्तम्

(१-७) सप्तविंशत्यास्य सूक्तस्य कपिअल कपिः । (१-५) प्रथमादिपञ्चमोपधि, (५) पष्ठया रुद्रः

(७) सप्तम्याभेन्द्रो देवताः । मनुष्टुप् छन्दः ॥

नेच्छत्रुः प्राशं जयाति सहमानाभिभूरसि । प्राशं प्रतिप्राशो जह्यरसान्कृष्णोषधे ॥१॥
 सुपर्णस्त्वान्विन्दत्सूकरस्त्वाखनन्नसा । प्राशं प्रतिप्राशो जह्यरसान्कृष्णोषधे ॥२॥
 इन्द्रो ह चक्रे त्वावाहावसुरेभ्य स्तरीतवे । प्राशं प्रतिप्राशो जह्यरसान्कृष्णोषधे ॥३॥
 पाटामिन्द्रो व्याश्रादसुरेभ्य स्तरीतवे । प्राशं प्रतिप्राशो जह्यरसान्कृष्णोषधे ॥४॥
 तयाहं शत्रून्त्साक्ष इन्द्रः सालावृकौ इव । प्राशं प्रतिप्राशो जह्यरसान्कृष्णोषधे ॥५॥
 रुद्र जलापभेषज नीलशिखण्ड कर्मकृत् । प्राशं प्रतिप्राशो जह्यरसान्कृष्णोषधे ॥६॥

तस्य प्राशं त्वं जहि यो न इन्द्राभिदासति ।

अधि नो ब्रूहि शक्तिभिः प्राशि मामुत्तरं कृधि ॥७॥

न । इत् । शत्रुः । प्राशम् । जयाति । सहमाना । अभिभूः । असि ।
 प्राशम् । प्रतिप्राशः । जहि । अरसान् । कृणु । ओषधे ॥ १ ॥

सुपर्णः । त्वा । अनु । अविन्दत् । सूकरः । त्वा । अखनत् । नसा ।
 प्राशम् । प्रतिप्राशः । जहि । अरसान् । कृणु । ओषधे ॥ २ ॥

इन्द्रः । ह । चक्रे । त्वा । वाहौ । असुरेभ्यः । स्तरीतवे ।
 प्राशम् । प्रतिप्राशः । जहि । अरसान् । कृणु । ओषधे ॥ ३ ॥

पाटाम् । इन्द्रः । वि । आश्रात् । असुरेभ्यः । स्तरीतवे ।
 प्राशम् । प्रतिप्राशः । जहि । अरसान् । कृणु । ओषधे ॥ ४ ॥

तया । अहम् । शत्रून् । साक्षे । इन्द्रः । सालावृकान् इव ।
 प्राशम् । प्रतिप्राशः । जहि । अरसान् । कृणु । ओषधे ॥ ५ ॥

रुद्र । जलापभेषज । नीलशिखण्ड । कर्मकृत् ।
 प्राशम् । प्रतिप्राशः । जहि । अरसान् । कृणु । ओषधे ॥ ६ ॥

तस्य । प्राशम् । त्वम् । जहि । यः । नः । इन्द्र । अभिदासति ।
 अधि । नः । ब्रूहि । शक्तिभिः । प्राशि । माम् । उत्तरम् । कृधि ॥ ७ ॥

Oṣadhi - Herbs

- II.27.1** Let not the enemy win at any cost in his missile-throw, because you are resister and overwheeler. May send a counter missile against the missile. O herb, make my rivals sapless, dull and flat.
- II.27.2** The eagle (supṛṇa) mighty wings has found you out and the wild boar (sūkara) has dug you out with his muzzle (nasā) . May you send a counter-missile against the missile. O herb, make my rivals sapless, dull and flat.
- II.27.3** The resplendent one has put you on his arm for defence against evil forces. May you send a counter-missile against the missile. O herb, make my rivals sapless, dull and flat.
- II.27.4** The resplendent one has consumed the pāṭā herb for defence against evil forces. May you send a counter-missile against the missile. O herb, make my rivals sapless, dull and flat.
- II.27.5** With that herb I shall defeat the enemies just as the resplendent one defeats the wild wolves. May you send a counter speech against the speech (of my adversary). O herb, make my rivals sapless, dull and flat.

Rudra

- II.27.6** O adult physician, Lord of healing balm, prescriber, black-haired, and expert and experienced in your work, may you send a counter-speech against the speech. O herb, make my rivals sapless, dull and flat. (Prāśa=speech, pratiprāśa=counter-speech, as in debates).

Indra

- II.27.7** O resplendent Lord, may you turn away, the speech (slogans) of the person, my rival, to defeat us. May you encourage us with your might and make me superior in public debates. (Prāśi=debate)

(२८) अष्टाविंशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चमस्यास्य सूक्तस्य शम्भुर्जनिः । (१) प्रथमर्षो जरिमा भापुश्च, (२) द्वितीयाया मित्रावरुणौ,

(३) तृतीयाया जरिमा, (४-५) चतुर्थपञ्चमयोर्घावापुषिम्यादय भापुश्च देवताः । (१) प्रथमाया जगती, (२-५) द्वितीयावितुषस्य मिष्टुप्, (५) पञ्चम्याश्च भुरिक्मिष्टुप् छन्दसि ॥

तुभ्यमेव जरिमन्वर्धतामयं मेममन्ये मृत्यवो हिसिषुः शतं ये ।
 मातेर्व पुत्रं प्रमना उपस्थे मित्र एनं मित्रियात्पात्वंहसः ॥१॥
 मित्र एनं वरुणो वा रिशादा जराभृत्यं कृणुतां संविदानो ।
 तदभिर्होता वयुनानि विद्वान्विश्वा देवानां जनिमा विवक्ति ॥२॥
 त्वमीशिपे पशुनां पार्थिवानां ये जाता उत वा ये जनित्राः ।
 मेमं प्राणो हासीनो अपानो मेमं मित्रा वधिषुर्मो अमित्राः ॥३॥
 यौष्टा पिता पृथिवी माता जराभृत्यं कृणुतां संविदाने ।
 यथा जीवः अदितेरुपस्थे प्राणापानाभ्यां गुपितः शतं हिमाः ॥४॥
 इमं आयुषे वर्चसे नय प्रियं रेतो वरुण मित्र राजन् ।
 मातेवासा अदिते शर्म यच्छ विश्वे देवा जरतऽर्पिथासत् ॥५॥

तुभ्यम् । एव । जरिम् । न्वर्धताम् । अयम् । मा । इमम् । अन्ये । मृत्यवः । हिसिषुः । शतम् । ये ।
 माताऽव । पुत्रम् । प्रमनाः । उपस्थे । मित्रः । एनम् । मित्रियात् । पातु । अंहसः ॥ १ ॥

मित्रः । एनम् । वरुणः । वा । रिशादाः । जराभृत्यम् । कृणुताम् । समं विदानो ।
 तत् । अग्निः । होतां । वयुनानि । विद्वान् । विश्वा । देवानाम् । जनिम । विवक्ति ॥ २ ॥

त्वम् । ईशिपे । पशुनाम् । पार्थिवानाम् । ये । जाताः । उत । वा । ये । जनित्राः ।
 मा । इमम् । प्राणः । हासीत् । मो इति । अपानः । मा । इमम् । मित्राः । वधिषुः ।
 मो इति । अमित्राः ॥ ३ ॥

यौः । त्वा । पिता । पृथिवी । माता । जराभृत्यम् । कृणुताम् । संविदाने इति समं विदाने ।
 यथा । जीवाः । अदितेः । उपस्थे । प्राणापानाभ्याम् । गुपितः । शतम् । हिमाः ॥ ४ ॥

इमम् । अग्ने । आयुषे । वर्चसे । नय । प्रियम् । रेतः । वरुण । मित्रऽराजन् ।
 माताऽव । अस्मे । अदिते । शर्म । यच्छ । विश्वे । देवाः । जरतऽर्पिः । यथा । अस्त ॥ ५ ॥

Jarimā-Āyu

- II.28.1** Old age, may this child grow for you only. May deaths, for which there are hundreds, not harm him. May the friendly Lord (Mitra) protect him from the vicious designs of friends, just as and affectionate mother guards her son in her lap.

Mitrā-Varuṇau

- II.28.2** May both the friendly Lord (Mitra) and the venerable Lord (Varuṇa) the destroyer of evil, fully accordant with each other, enable (this child to live long and then) die at a natural old age. Thus the adorable Lord, the donor, knowing all our actions, mobilizes the life-giving power of all the bounties of Nature.

Jarimā-Āyu

- II.28.3** You are the sovereign of earthly creatures, which have been born or are yet to be born. May not the in-breath leave him, nor the out-breath. May not the friends and nor the enemies murder him.

Dyāvā-Pṛthvī

- II.28.4** May heaven, your father and the earth, your the mother accordant with each other, enable you to die of old age only, so that you may live in the lap of the earth, well protected by inbreath (prāṇa) and out-breath (apāna) for a hundred winters. (śatam himāḥ).
- II.28.5** O fire-divine, may you lead this man to long life and splendour. O venerable and friendly Lord, may you equip him with coveted power of virility. O earth, like a mother may you provide him shelter. O all the bounties of Nature, may you arrange so that he reaches the good old age (jaradaṣṭi).

(२२) एकोनविंशं सूक्तम्

(१-७) सतर्पस्यास्य सृष्टस्याधर्मा क्रविः । बह्वयो देवताः । (१) प्रथमाया अनुष्टुप्, (२-३, ५-७) द्वितीयाकृतीपयोः पञ्चम्यादितृचस्य च त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थाध पराहृती निष्टुः प्रस्तापयङ्गिष्ठान्दांसि ॥

पार्थिवस्य रसे देवा भगस्य तन्वोऽ वलं ।
 आयुष्यमिस्मा अग्निः सूर्यो वर्च आ धाहृस्पतिः ॥१॥
 आयुरस्मै धेहि जातवेदः प्रजां त्वष्टरधिनिधेह्यस्मै ।
 रायस्पोषं सवितुरा सुवास्मै शतं जीवाति शरद्वस्तवायम् ॥२॥
 आशीर्णं ऊर्जमुत सौप्रजास्त्वं दक्षं धत्तं द्रविणं सचेतसो ।
 जयं क्षेत्राणि सहसायमिन्द्र कृष्वानो अन्यानधरान्तसपत्नान् ॥३॥
 इन्द्रेण दत्तो वरुणेन शिष्टो मरुद्भिरुग्रः प्रहितो न आगन् ।
 एष वा द्यावापृथिवी उपस्थे मा क्षुधन्मा तृप्त ॥४॥
 ऊर्जमस्मा ऊर्जस्वती धत्तं पर्यो अस्मै पयस्वती धत्तम् ।
 ऊर्जमस्मै द्यावापृथिवी अधातां विश्वे देवा मरुत ऊर्जमापः ॥५॥
 शिवाभिष्टे हृदयं तर्पयाम्यनमीवो मोदिपीष्ठाः सुवर्चाः ।
 सवासिनो पिवतां मन्थमेतमश्विनो रूपं परिधाय मायाम् ॥६॥

पार्थिवस्य । रसे । देवाः । भगस्य । तन्वः । वलं ।
 आयुष्यम् । अस्मै । अग्निः । सूर्यः । वर्चः । आ । धात् । बृहस्पतिः ॥ १ ॥
 आयुः । अस्मै । धेहि । जातवेदः । प्रजान् । त्वष्टः । अधिनिधेहि । अस्मै ।
 रायः । पोषम् । सवितुः । आ । सुव । अस्मै । शतम् । जीवाति । शरदः । तय । अवम् ॥२॥
 आशीः । नः । ऊर्जम् । उत । सौप्रजाः सत्वम् । दक्षम् । धत्तम् । द्रविणम् । सचेतसो ।
 जयम् । क्षेत्राणि । सहसा । अयम् । इन्द्र । कृष्वानः । अन्यान् । अधरान् । सपत्नान् ॥ ३ ॥
 इन्द्रेण । दत्तः । वरुणेन । शिष्टः । मरुद्भिः । उग्रः । प्रहितः । नः । आ । अगन् ।
 एषः । वाम् । द्यावापृथिवी इति । उपस्थे । मा । । क्षुधत् । मा । तृप्तः ॥ ४ ॥
 ऊर्जम् । अस्मै । ऊर्जस्वती इति । धत्तम् । पर्यः । अस्मै । पयस्वती इति । धत्तम् ।
 ऊर्जम् । अस्मै । द्यावापृथिवी इति । अधाताम् । विश्वे । देवाः । मरुतः । ऊर्जम् । आपः ॥ ५ ॥
 शिवाभिः । ते । हृदयम् । तर्पयामि । अनमीवः । मोदिपीष्ठाः । सुवर्चाः ।
 सवासिनो । पिवताम् । मन्थम् । एतम् । अश्विनोः । रूपम् । परिधाय । मायाम् ॥ ६ ॥

Agni-Surya and Other Devatās

- II.29.1** O bounties of Nature, may Agni, the adorable Lord, Sūrya, the Sun, Brahaspati, the Lord supreme, bestow on the sacrificer a long life, eminence and lustre, that he is always available on this earth with physical fitness, and past deeds.
- II.29.2** O knower of all that is born (jātaveda) grant long life to this man. O supreme architect (tvastṛ) bless this man with progeny. O creator Lord, (savitr) bestow on this man riches and nourishment (rāyas-poṣa). May this devotee of yours live through a hundred autumns.
- II.29.3** May our Lord, pleased with our prayer, bestow on us vigour and good progeny, dexterity as well as riches. O resplendent one, may this sacrificer win the fields (kṣetra) and victory, with his might, putting other rivals under his feet (i.e., under his subjugation).
- II.29.4** Granted by the resplendent Lord (Indra), guided by the venerable Lord (Varuṇa) and urged by the vital forces, this fierce one (ugra) has come to us. O heaven and earth, may this man never suffer from the hunger and thirst in your bosom (in your shelter).
- II.29.5** O both of you, rich in grains (food, ūrja) give him grains. O both of you, rich in milk (payasvati), give him milk (payas). May heaven and earth give him vigour (ūrja, energy) and may the vital forces (maruts) and the waters (āpaḥ) give strength to him.
- II.29.6** With beneficial preparations (śivābhiḥ). I shall satiate your heart. Let you live in joy, free from disease and full of lustre (suvarcas). Let both of you, living together, drink this churned up beverage and assume the form and the knowledge of twin divines (aśvins).

इन्द्रं एतां संसृजे विद्धो अग्रं ऊर्जां स्वधामजरां सा त एषा ।

तया त्वं जीव शरदः सुवर्चा मा त आ सुतोद्विषजस्ते अक्रन् ॥७॥

इन्द्रः । एताम् । संसृजे । विद्धः । अग्रैः । ऊर्जाम् । स्वधाम् । अजराम् । सा । ते । एषा ।

तया । त्वम् । जीव । शरदः । सुवर्चाः । मा । ते । आ । सुतोत् । भिषजः । ते । अक्रन् ॥ ७ ॥

(३०) त्रिषां मृत्तम्

(१-५) पञ्चपस्यास्य सूक्तस्य प्रगापतिर्कपिः । अश्विनी देवते । (१) प्रथमायाः पद्यापङ्क्तिः,

(२, ४-५) द्वितीयाचतुर्थीपञ्चमीनामनुष्टुप्, (३) द्वितीयायाश्च भुरिगनुष्टुप् छन्दांसि ॥

यथेदं भूम्या अधि तृणं वातो मथायति ।

एव मंशामि ते मनो यथा मां कामिन्यसो यथा मन्नापंगा असः ॥१॥

सं चेन्नयाथो अश्विना कामिना सं च वक्षयः ।

सं वां भगासो अग्नतु सं चित्तानि समु व्रता ॥२॥

यत्सुपर्णा विवक्षवो अनमीवा विवक्षवः ।

तत्र मे गच्छताद्वयं शल्य इव कुल्मलं यथा ॥३॥

यदन्तरं तद्वाह्यं यद्वाह्यं तदन्तरम् ।

कन्यानि विश्वरूपाणां मनो गृभायौषधे ॥४॥

एयमग्नपतिकामा जर्निकामोऽहमागमम् ।

अश्वः कर्निकद्वयथा भगेनाहं सहर्गमम् ॥५॥

यथा । इदम् । भूम्याः । अधि । तृणम् । वातः । मथायति । एव । मंशामि । ते ।

मनः । यथा । माम् । कामिनी । असः । यथा । मत् । न । अपङ्गाः । असः ॥ १ ॥

सम् । च । इत् । नयायः । अश्विना । कामिना । सम् । च । वक्षयः ।

सम् । वाम् । भगासः । अग्नतु । सम् । चित्तानि । सम् । ऊं इति । व्रता ॥ २ ॥

यत् । सुपर्णाः । विवक्षवः । अनमीवाः । विवक्षवः ।

तत्र । मे । गच्छतात् । हवम् । शल्यः । इव । कुल्मलम् । यथा ॥ ३ ॥

यत् । अन्तरम् । तत् । बाह्यम् । यत् । बाह्यम् । तत् । अन्तरम् ।

कन्यानाम् । विश्वरूपाणाम् । मनः । गृभाय । ओषधे ॥ ४ ॥

आ । इयम् । अग्न । पतिकामा । जर्निकामः । अहम् । आ । अगमम् ।

अश्वः । कर्निकद्वत् । यथा । भगेन । अहम् । सह । आ । अगमम् ॥ ५ ॥

- II.29.7** Yielding to your devotional prayers, the resplendent one (Indra) prepared this beverage, invigorating, nourishing and age giving. Now it is yours. Enjoying this may you live long through autumns full of lustre. Let there be no leakage of your vital fluids. The physicians have the curative and life giving recipes furnished from you.

Manes

- II.30.1** As the wind agitates this grass on the ground, so I inspire your heart, that you may be affectionate and loving to me and may never go away from me.

Aśvinau

- II.30.2** O Aśvins, the twins divine, may you both lead together and unite her with him, with love and affection. O couple, the future target of both of you has become one and so are your plans, paths and intents also now one.

Oṣadhi

- II.30.3** Where the birds of charming wings chirp and sing, free from disease and sickness, there let my call reach her ears, as arrow reaches the target.
- II.30.4** Whatever is inside, let the same be outside, and whatever is outside, let the same be inside (the internal thinking in unison with external expressions). O medicinal herb, may you capture the hearts of all the beautiful maidens.

Dampatī (Couples)

- II.30.5** Here she has come longing for a husband and in the way, desiring a wife have I come, like a loud-neighing horse, full of passion (towards a mare).

(३१) एकविंशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्षत्यास्य मन्त्रस्य काण्व ऋषिः । मतो घन्द्रमा वा देवता । (१) प्रथमाया अनुष्टुप्, (२-४) द्वितीयाचतुर्थ्योऽपराष्टादियाद्द्विती, (३-५) तृतीयापञ्चम्योऽधारी त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

इन्द्रस्य या मही दृषत्किमेर्विश्वस्य तर्हणी ।

तया पिनप्मि सं किमीन्द्रपदा खल्वी इव ॥१॥

दृष्टमदृष्टमतृहमथो कुरूर्मतृहम् ।

अल्गण्डून्त्सर्वान्छलुनान्किमीन्वचसा जम्भयामसि ॥२॥

अल्गण्डून्हन्मि महता वधेन दुना अदूना अरसा अभूवन् ।

शिष्टानशिष्टान्नि तिरामि वाचा यथा किमीणां नकिरुच्छिषति ॥३॥

अन्वाक्यं शीर्षण्यमथो पाट्टेयं किमीन् ।

अवस्कृवं व्यध्वरं किमीन्वचसा जम्भयामसि ॥४॥

ये किमयः पर्वतेषु वनेष्वोपधीषु पशुष्वप्स्वन्तः ।

ये अस्माकं तन्वमाविविशुः सर्वं तद्धन्मि जनिम किमीणाम् ॥५॥

इन्द्रस्य । या । मही । दृषत् । किमेः । विश्वस्य । तर्हणी ।

तया । पिनप्मि । सम् । किमीन् । दृषदा । खल्वान् इव ॥ १ ॥

दृष्टम् । अदृष्टम् । अतृहम् । अथो इति । कुरूर्मम् । अतृहम् ।

अल्गण्डून् । सर्वान् । शलुनान् । किमीन् । वचसा । जम्भयामसि ॥ २ ॥

अल्गण्डून् । हन्मि । महता । वधेन । दुनाः । अदूनाः । अरसाः । अभूवन् ।

शिष्टान् । अशिष्टान् । नि । तिरामि । वाचा । यथा । किमीणाम् । नकिः । उच्छिषति ॥ ३ ॥

अनुऽआन्वयम् । शीर्षण्यम् । अथो इति । पाट्टेयम् । किमीन् ।

अवस्कृवम् । विऽअव्वरम् । किमीन् । वचसा । जम्भयामसि ॥ ४ ॥

ये । किमयः । पर्वतेषु । वनेषु । ओपधीषु । पशुषु । अप्सु । अन्तः । ये । अस्माकम् ।

तन्वम् । आऽविविशुः । सर्वम् । तत् । हन्मि । जनिम् । किमीणाम् ॥ ५ ॥

Mahī (Earth)

II.31.1 With the resplendent Lord's great grinding tone which is a sure crusher of all the worms, I crush the worms to bits, as they grind and pound vetches and entails with mill-stone.

Against Worms (Krimī-jambhanam)

II.31.2 I have crushed the visible as well as the invisible worm, I have crushed the kururu worms that crawl on earth. With the vaca herb, I hereby kill all the insects (alganda) that cause itching and the salunas that move very fast. (unidentified worms: Kururu, algandu "alandu", saluna)

II.31.3 I strike the insects, causing itching, with the great destructive weapon. All those insects, struck and burnt have now become lifeless. With the vaca herb, I destroy the lame one, fast moving and sluggish, so that none of the insects remain alive.

II.31.4 With the vaca herb, I destroy the worms that reside in bowels and intestines, in the head, or in the lungs, and the avaskavas and Borers worms that bounce and cause severe pain.

II.31.5 The worms, that are found in the hilly regions, in the forests, inside the animals and in waters, and that have entered our bodies, I hereby destroy their entire generation.

(३२) द्वाविंशं सूक्तम्

(१-९) षडृषस्यस्य सूक्तस्य काण्व ऋषिः । आदित्यो वेद्यता । (१) प्रथमर्षस्त्रिपादुरिग्गायत्री,
(२-५) द्वितीयादिषतसृणामनुष्टुप्, (९) पञ्चाशच्चतुष्पाद्विष्टुष्पिक् छन्दांसि ॥

उ॒द्यत्ता॑दित्यः क्रिमी॑न्हन्तु नि॒म्रोच॑न्हन्तु र॒श्मिभिः॑ ।

ये अ॒न्तः क्रि॑मयो ग॒र्वि ॥१॥

वि॒श्वरूपं॑ चतुरक्षं क्रि॒मिं सार॑ङ्गमर्जु॒नम् ।

शृ॒णाम्य॑स्य पृ॒ष्टीरपि॑ वृ॒श्चामि॑ यच्छि॒रः ॥२॥

अ॒त्रिव॑हः क्रि॒मयो ह॑न्मि क॒ण्वव॑ज्रमद॒ग्निव॑त् ।

अ॒गस्त्य॑स्य ब्र॒ह्मणा॑ सं पि॒न॒ष्मि॒हं क्रि॑मीन् ॥३॥

ह॒तो राजा॑ क्रि॒मी॒णामु॑तेषां स्थ॒पति॑र्ह॒तः ।

ह॒तो ह॒तमा॑ता क्रि॒मिर्ह॑तभ्रा॒ता ह॒तस्व॑सा ॥४॥

ह॒तासो॑ अस्य वे॒शसो॑ ह॒तासः॑ परि॒वेश॑सः ।

अथो॑ ये क्षु॒ल्ल॒का इ॒व सर्वे॑ ते क्रि॒मयो॑ ह॒ताः ॥५॥

प्र ते॑ शृ॒णामि॑ शृ॒ङ्गे याभ्यां॑ वि॒तुदा॑यसि ।

भि॒न॒भि॑ ते कु॒ष्ठु॒म्भं यस्ते॑ वि॒ष॒धानः॑ ॥६॥

उ॒त्त॒ऽयन् । आ॒दि॒त्यः । क्रि॒मीन् । ह॒न्तु । नि॒म्रोच॑न् । ह॒न्तु । र॒श्मि॒भिः ।

ये । अ॒न्तः । क्रि॒मयः । ग॒र्वि ॥ १ ॥

वि॒श्वरूपं॑ । च॒तुः॒ऽअ॒क्षम् । क्रि॒मिम् । सार॑ङ्गम् । अ॒र्जु॒नम् ।

शृ॒णामि॑ । अ॒स्य । पृ॒ष्टीः । अपि॑ । वृ॒श्चामि॑ । यत् । शि॒रः ॥ २ ॥

अ॒त्रि॒ऽव॒त् । वः । क्रि॒मयः । ह॑न्मि । क॒ण्व॒ऽव॒त् । ज॒मद॑ग्नि॒ऽव॒त् ।

अ॒गस्त्य॑स्य । ब्र॒ह्मणा॑ । स॒म् । पि॒न॒ष्मि॒ । अ॒हम् । क्रि॑मीन् ॥ ३ ॥

ह॒तः । राजा॑ । क्रि॒मी॒णाम् । उ॒त । पृ॒षाम् । स्थ॒पतिः॑ । ह॒तः ।

ह॒तः । ह॒त॒ऽमा॑ता । क्रि॒मिः । ह॒त॒ऽभ्रा॑ता । ह॒त॒ऽस्व॑सा ॥ ४ ॥

ह॒तासः॑ । अ॒स्य । वे॒शसः॑ । ह॒तासः॑ । परि॒ऽव॒ेश॑सः ।

अथो॑ इति । ये । क्षु॒ल्ल॒काः॒ऽइ॒व । सर्वे॑ । ते । क्रि॒मयः॑ । ह॒ताः ॥ ५ ॥

प्र । ते । शृ॒णामि॑ । शृ॒ङ्गे इति॑ । याभ्याम् । वि॒तुदा॑यसि ।

भि॒न॒भि॑ । ते । कु॒ष्ठु॒म्भम् । यः । ते । वि॒ष॒ऽधा॒नः ॥ ६ ॥

Ādityaḥ-the Sun

- II.32.1 May the Sun as He rises up, kill the worms with his rays, and also while setting let him kill the worms, let these rays destroy the worms that live within the cow.
- II.32.2 Of the worm, having all forms, having four eyes, and the speckled one and the whitish one, I break the ribs and I chop its head off.
- II.32.3 O worm, like Atri, like Kaṇva and like Jamadagni, I will crush you, like a good grinder and like blazing fire, I crush the worms thoroughly with the knowledge of cleanliness. (Atri=sanitation incharge; Kaṇva=health officer and Jamadagni=area inspector to keep his circle clean)
- II.32.4 The king of the worms has been killed, and their architect (chieftain) also is killed. The worm is killed, with its mother killed, brothers killed and sisters killed.
- II.32.5 Neighbours of this worm are killed, and killed are its acquaintances (further neighbours). Whosoever was a smaller fry, the kṣullakās, all of them have been killed.
- II.32.6 I crush your both the antennas with which you torment others;and I pierce your vicious pouch, which is the store of your poison.

(११) प्रथमं सूक्तम्

(१-७) सप्तमस्यास्य सूक्तस्य षड्धा ऋचिः । यक्षमयिष्यं देवता । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोर-
नुष्टुप्, (१) कृतीयाया षष्ठमत्यनुष्टुप्, (४) चतुर्थ्यां चतुर्थाहुरिगुम्बिह्, (५) पञ्चम्या
अपरिहाद्विपञ्चमती, (६) षष्ठ्या उष्णिग्गम्यां निष्टुपनुष्टुप्,
(७) सप्तम्याश्च पञ्चापद्विसंख्यांति ॥

अक्षीभ्यां ते नासिकाभ्यां कर्णीभ्यां छुबुकादधि ।
यक्षं शीर्ष्यं मस्तिष्काजिह्वाया वि वृहामि ते ॥१॥
ग्रीवाभ्यस्त उष्णिहाभ्यः कीर्कसाभ्यो अनुक्यात् ।
यक्षं दोष्यं अंसाभ्यां बाहुभ्यां वि वृहामि ते ॥२॥
हृदयात्ते परि क्लोन्नो हलीक्ष्णात्पार्श्वभ्याम् ।
यक्षं मत्तन्नाभ्यां प्लीहो यक्तस्ते वि वृहामसि ॥३॥
आन्त्रेभ्यस्ते गुदाभ्यो वनिष्ठोरुदरादधि ।
यक्षं कुक्षिभ्यां प्लाशेर्नाभ्यां वि वृहामि ते ॥४॥
ऊरुभ्यां ते अष्टौवत्र्यां पार्थिण्यां प्रपदाभ्याम् ।
यक्षं भसद्यं श्रोणिभ्यां भासदं भंससो वि वृहामि ते ॥५॥

अस्थिभ्यस्ते मज्जभ्यः स्नावभ्यो धमनिभ्यः ।
यक्षं पाणिभ्यामङ्गुलिभ्यो नखेभ्यो वि वृहामि ते ॥६॥

अक्षीभ्याम् । ते । नासिकाभ्याम् । कर्णीभ्याम् । छुबुकात् । अधि ।
यक्षम् । शीर्ष्यम् । मस्तिष्कात् । जिह्वायाः । वि । वृहामि । ते ॥ १ ॥
ग्रीवाभ्यः । ते । उष्णिहाभ्यः । कीर्कसाभ्यः । अनुक्यात् ।
यक्षम् । दोष्यम् । अंसाभ्याम् । बाहुभ्याम् । वि । वृहामि । ते ॥ २ ॥
हृदयात् । ते । परि । क्लोन्नः । हलीक्ष्णात् । पार्श्वभ्याम् ।
यक्षम् । मत्तन्नाभ्याम् । प्लीहः । यक्तः । ते । वि । वृहामसि ॥ ३ ॥
आन्त्रेभ्यः । ते । गुदाभ्यः । वनिष्ठोः । उदरात् । अधि ।
यक्षम् । कुक्षिभ्याम् । प्लाशेः । नाभ्याः । वि । वृहामि । ते ॥ ४ ॥
ऊरुभ्याम् । ते । अष्टौवत्र्यम् । पार्थिण्याम् । प्रपदाभ्याम् ।
यक्षम् । भसद्यम् । श्रोणिभ्याम् । भासदम् । भंससः । वि । वृहामि । ते ॥ ५ ॥
अस्थिभ्यः । ते । मज्जभ्यः । स्नावभ्यः । धमनिभ्यः ।
यक्षम् । पाणिभ्याम् । अङ्गुलिभ्यः । नखेभ्यः । वि । वृहामि । ते ॥ ६ ॥

Expulsion of Yakṣmā - from all parts of the body

- II.33.1 Out of your two eyes, out of your two nostrils, out of your two ears, out of your mouth, out of your brain, and out of your tongue, I pluck off your wasting disease of head.
- II.33.2 Out of your two muscles of the neck (grīvā), out of your veins of the nape (uṣṇiḥa), out of the cartilages of the ribs (ninasa), out of the spine (anūkyā), out of the two shoulders (amsa) and joint of your two arms (bāhu), I pluck off your wasting disease of upper limbs (extremities) .
- II.33.3 Out of your heart (hṛdaya), out of your right lungs, (kloma) out of your intestine (halīkṣṇā), out of your two sides (pārśva), out of your two kidneys (matasnā), out of your spleen (pithā) and out of your liver (yakna), I pluck off your wasting disease.
- II.33.4 Out of your intestines (antra), out of your guts (gudā), out of your bowels (vaniṣṭha), out of your abdomen (udara), out of your two flanks (kuṁṣi), out of your mesentery (plāśa), and out of your naval (nābhi), I pluck off your wasting disease.
- II.33.5 Out of your two thighs (uru), out of your two knees (aṣṭhī), out of your two heels, (pārśni) out of your fore-parts of the feet (prapadā), out of your hips (bhasadya), and out of your loins (śroṇi), I pluck away your wasting disease of the rump loins rooted in the loins (also Ṛg. X.163.4) .
- II.33.6 Out of your bones (asthi), out of your marrows (majjā), out of your sinews (snāvu), out of your blood-vessels (dhamanī), out of your two hands (pāṇi), out of your fingers (anguli) and out of your nails (nakha), I pluck off your wasting disease.

अङ्गेअङ्गे लोमिलोमि यस्ते पर्वणिपर्वणि ।
यक्षम् त्वचस्यते ते वयं कश्यपस्य वीबर्हेण विष्वश्च वि बृहामसि ॥७॥

अङ्गेऽअङ्गे । लोमिलोमि । यः । ते । पर्वणिऽपर्वणि ।
यक्षम् । त्वचस्यम् । ते । वयम् । कश्यपस्य । विऽबर्हेण । विष्वश्चम् । वि । बृहामसि ॥ ७ ॥

(१५) षतुर्धारां सूक्तम्

(१-५) पञ्चमस्यास्य सूक्तस्याध्यायः कविः । (१) प्रथमर्षः षष्ठपतिः, (२) द्वितीयाया देवाः, (३) तृतीयाया
अग्निर्विश्वकर्मा च, (४) षतुर्धारा वायुः प्रजापतिश्च, (५) पञ्चम्याध्यायीदेवताः । भिदुर्ऽअम् ।

य ईशे पशुपतिः पशूनां चतुष्पदामुत यो ह्रिपदाम् ।
निष्क्रीतः स यज्ञियं भागमेतु रायस्पोषा यजमानं सचन्ताम् ॥१॥
प्रमुञ्चन्तो भुवनस्य रेतो गातुं धत्तु यजमानाय देवाः ।
उपाकृतं शशमानं यदस्यास्त्रियं देवानामप्येतु पार्थः ॥२॥
ये बुध्यमानमनु दीध्याना अन्वेक्षन्त मनसा चक्षुषा च ।
अग्निष्टानग्ने प्र मुमोक्तु देवो विश्वकर्मा प्रजया संरराणः ॥३॥
ये ग्राम्याः पशवो विश्वरूपा विरूपाः सन्तो बहुधैकरूपाः ।
वायुष्टानग्ने प्र मुमोक्तु देवः प्रजापतिः प्रजया संरराणः ॥४॥
प्रजानन्तः प्रति गृह्णन्तु पूर्वे प्राणमङ्गेभ्यः पर्याचरन्तम् ।
दिवं गच्छु प्रति तिष्ठ शरीरैः स्वर्गं याहि पृथिभिर्देवयानैः ॥५॥

यः । ईशे । पशुऽपतिः । पशूनाम् । चतुऽस्पदाम् । उत । यः । ह्रिऽपदाम् ।
निऽक्रीतः । सः । यज्ञियम् । भागम् । एतु । रायः । पोषाः । यजमानम् । सचन्ताम् ॥ १ ॥
प्रऽमुञ्चन्तः । भुवनस्य । रेतः । गातुम् । धत्तु । यजमानाय । देवाः ।
उपऽआकृतम् । शशमानम् । यत् । अस्यात् । अत्रियम् । देवानाम् । अपि । एतु । पार्थः ॥ २ ॥
ये । बुध्यमानम् । अनु । दीध्यानाः । अनुऽअन्वेक्षन्त । मनसा । चक्षुषा । च ।
अग्निः । तान् । अग्ने । प्र । मुमोक्तु । देवः । विश्वकर्मा । प्रऽजया । समुऽरराणः ॥ ३ ॥
ये । ग्राम्याः । पशवः । विश्वऽरूपाः । विरूपाः । सन्तः । बहुऽधा । एकऽरूपाः ।
वायुः । तान् । अग्ने । प्र । मुमोक्तु । देवः । प्रजाऽपतिः । प्रऽजया । समुऽरराणः ॥ ४ ॥
प्रऽजानन्तः । प्रति । गृह्णन्तु । पूर्वे । प्राणम् । अङ्गेभ्यः । परि । आऽचरन्तम् ।
दिवम् । गच्छु । प्रति । तिष्ठ । शरीरैः । स्वऽराम् । याहि । पृथिभिः । देवऽयानैः ॥ ५ ॥

- II.33.7** Whatever all-pervading wasting disease has penetrated in your each and every limb (anga), each and every hair (loma), and each and every joint, (parva) that wasting disease of the skin (tvak), we hereby pluck off with the scattering rays of the Sun. (kaśyapa treatment).

Lord of Cattle

- II.34.1** May the Lord of cattle and creatures (Paśupati), who rules over quadrupeds as well as bipeds, won over by our prayers, come to this part of the sacrifice. May rāyaspoṣa (riches and nourishment) in plenty favour the sacrificer.

Divinities

- II.34.2** Every creature has been provided with reproductive potentiality. O bounties of Nature, may you grant success to the sacrificer (in procreation). Duly brought, righteously earned, good and pleasing, may all these offerings pass on to the enlightened ones.

Agni-Visvakarman

- II.34.3** Among us, there are worshippers, who engrossed in deep meditation, could realize with their mental eye (manasā cakṣuṣā), that the victim, (the culprit) is seated in their own interior. May our foremost adorable (Agni), always happy and pleased with the creation, the Supreme Architect (Viśvakarman)- first of all (agniḥ tām agre), bless them with complete freedom (mumoktu).

Vāyu-Prajāpatiḥ

- II.34.4** The tame cattle of all forms, though varied in appearance and colour, are, verily, one, and are of one common nature. May our Vitality-Personified Lord (Vāyu), Lord of Progeny (Prajāpati), happy and pleased with His creation, first of all (Vāyuh tām agre), bless them with complete freedom.

Blessings

- II.34.5** May the realized ones, first of all, take the vital breath under their control from the limbs in which it has been circulating. Go to heaven, Stay firm with all the parts of your body. Attain the world of light and emancipation, following the path of the enlightened ones, (your predecessors).

(१५) पञ्चविंशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्षस्यास्य सूक्तस्याङ्गिरा ऋषिः । विश्वकर्मा देवता । (१) प्रथमर्षो बृहतीगर्मा भिदृप्, (२-३) द्वितीया-
स्तीषयोऽङ्गिदृप्, (४-५) चतुर्षीष्यन्वोश्च भुरिक्त्रिदृप् ऋत्यांसि ॥

ये भक्षर्यन्तो न वसून्यानूधुर्यान्मयो अन्वर्तप्यन्त धिष्ण्याः ।
 या तेषामवया दुरिष्टिः स्विष्टि नस्तान्कृणवद्विश्वकर्मा ॥१॥
 यज्ञपतिमृषय एनसाहुर्निर्भक्तं प्रजा अनुत्प्यमानम् ।
 मयव्यान्तिस्तोकानप यान्नराध सं नष्टेभिः सृजतु विश्वकर्मा ॥२॥
 अदान्यान्त्सोमपान्मन्यमानो यज्ञस्य विद्वान्त्समये न धीरः ।
 यदेनश्चकृवान्बद्ध एष तं विश्वकर्मेन्द्र मुञ्चा स्वस्त्ये ॥३॥
 घोरा ऋषयो नमो अस्त्वेभ्यश्चक्षुर्यदेषां मनसश्च सत्यम् ।
 बृहस्पतये महिष द्युमन्मो विश्वकर्मन्मस्ते पाहास्मान् ॥४॥
 यज्ञस्य चक्षुः प्रमृतिमुखं च वाचा श्रोत्रेण मनसा जुहोमि ।
 इमं यज्ञं विततं विश्वकर्मणा देवा यन्तु सुमनस्यमानाः ॥५॥

ये । भक्षर्यन्तः । न । वसूनि । आनूधुः । यान् । अग्रयः । अनुऽअर्तप्यन्त । धिष्ण्याः ।
 या । तेषाम् । अनुऽयाः । दुःऽईष्टिः । सुऽईष्टिम् । नः । ताम् । कृणवत् । विश्वऽकर्मा ॥ १ ॥
 यज्ञऽपतिम् । ऋषयः । एनसा । आहुः । निऽभक्तम् । प्रऽजाः । अनुऽउत्प्यमानम् ।
 मयव्यान् । र्तोकान् । अप । यान् । रराध । सम् । नः । तेभिः । सृजतु । विश्वऽकर्मा ॥ २ ॥
 अदान्यान् । सोमऽपान् । मन्यमानः । यज्ञस्य । विद्वान् । समऽअये । न । धीरः ।
 यत् । एनः । चकृड्वान् । बद्धः । एषः । तम् । विश्वऽकर्मन् । प्र । मुञ्च । स्वस्त्ये ॥ ३ ॥
 घोराः । ऋषयः । नमः । अस्तु । ण्म्युः । चक्षुः । यत् । एवाम् । मनसः । च । सत्यम् ।
 बृहस्पतये । महिष । द्युमन् । नमः । विश्वऽकर्मन् । नमः । ते । पाहि । अस्मान् ॥ ४ ॥
 यज्ञस्य । चक्षुः । प्रऽमृतिः । मुखम् । च । वाचा । श्रोत्रेण । मनसा । जुहोमि ।
 इमम् । यज्ञम् । विऽततम् । विश्वऽकर्मणा । आ । देवाः । यन्तु । सुऽमनस्यमानाः ॥ ५ ॥

√iśvakarman

- II.35.1** Of course, we have been enjoying (wordly pleasures) but this has not contributed anything to our (real or spritual) prosperity. Theses ecclesiastical ritual ridden performances, held by us so sacred (dhiṣṇyaḥ) have expressed their regrets and distress (anu-atapyanta). We have been so far compounding with what was actually deficient or of low grade (duriṣṭih). May Viśvakarman, Lord of all actions, take us away from all ill performances and direct us to right track (su-iṣṭi).
- II.35.2** The Seers (Ṛṣis, persons of penetrating insight) have publicly pronounced against the sacrificer, a person engrossed in sin. They have expressed their regret and are distressed about the future of (this sacrificer's) off-springs. What honeyed drops the sacrificer was deprived of, may the Lord of all-actions unite us now with them.
- II.35.3** Whosoever considers the drinkers of divine bliss (Somapān) unworthy of gifts is neither wise nor correct, though he may be skilled in the trade of sacrificial performances. Whatever sin this man has committed (under pressure) in bondage, release him from that O Supreme Architect for his well-being.
- II.35.4** The Seers in exterior appear to be awful (ghora). Homage to them, because their vision and the mind penetrates into the depths of truth. Our homage be to you, O Supreme Architect. May you protect us.
- II.35.5** To Him who is the eye of the sacrifice (yajñasyacakṣuḥ), and the mouth of the sacrifice and its sustenance (prabhṛtir mukham ca), I offer oblations with my speech (vācā), by hearing (śrotreṇa) and by my thinking (manasā). May the enlightened ones, with friendly inclinations, come to this sacrifice, which has been spread wide by the Supreme Architect (Viśvakramnā).

(३१) पट्टिषां सूक्तम्

(१-८) महर्षेस्वात्म सूक्तस्य पतिवेदन क्रमः । (१) प्रथमर्षोऽग्निः, (२) द्वितीयाया सोमाक्षयः, (३) तृतीयाया भग्रीनोमी, (४) चतुर्थ्या इन्द्रः, (५) पञ्चम्याः सूर्यः, (६) षष्ठ्या वनपतिः, (७) सप्तम्या शिरण्यं भगव, (८) अष्टम्याभौतविदेवता । (१) प्रथमाया भुरिगनुषुप्, (२, ५-७) द्वितीयायाः पञ्चम्यावितुषस्य वानुषुप्, (३-४) तृतीयाचतुर्थ्योऽसिषुप्.

(८) अष्टम्याभ निरुपुराणिहृ हन्वांसि ॥

आ नो अग्ने सुमतिं सैमलो गमेदिमां कुमारीं सह नो भगेन ।

जुष्टा वरेषु समनेषु वल्गुरोषं पत्या सौमगमस्त्वस्यै ॥१॥

सोमजुष्टं ब्रह्मजुष्टमर्यम्णा संवृतं भगम् ।

धातुर्देवस्य सत्येन कृणोमि पतिवेदनम् ॥२॥

इयमग्ने नारी पतिं विदेष्ट सोमो हि राजा सुभगां कृणोति ।

सुवाना पुत्रान्महिषी भवाति गत्वा पतिं सुभगा वि राजतु ॥३॥

यथाखुरो मघवंश्चास्त्रेष प्रियो मृगाणां सुषदा वृभूवं ।

एवा भगस्य जुष्टेयमस्तु नारी संप्रिया पत्याविराधयन्ती ॥४॥

भगस्य नावमा रोह पूर्णामनुपदस्वतीम् ।

तयोपप्रतारय यो वरः प्रतिकाम्यः ॥५॥

आ । नः । अग्ने । सु॒म॒तिम् । स॒म॒ऽभ॒लः । ग॒मे॒त् । इ॒मा॒म् । कु॒मा॒री॒म् । सह । नः । भगे॑न ।

जु॒ष्टा । व॒रेषु॑ । स॒म॒नेषु॑ । व॒ल्गुः । ओ॒प॒म् । प॒त्या । सौ॒भ॒ग॒म् । अ॒स्तु । अ॒स्यै ॥ १ ॥

सो॒म॒ऽजु॒ष्टम् । ब्र॒ह्म॒ऽजु॒ष्टम् । अ॒र्य॒म्णा । स॒म॒ऽवृ॒तम् । भ॒ग॒म् ।

धा॒तुः । दे॒व॒स्य॑ । स॒त्ये॒न॑ । कृ॒णो॒मि॑ । प॒ति॒ऽवे॒द॒न॒म् ॥ २ ॥

इ॒य॒म् । अ॒ग्ने॑ । ना॒री॑ । प॒ति॑म् । वि॒दे॒ष्ट । सो॒मः॑ । हि । रा॒जा॑ । सु॒ऽभ॒गा॑म् । कृ॒णो॒ति॑ ।

सु॒वा॒ना । पु॒त्रा॒न् । म॒हि॒षी॑ । भ॒वा॒ति॑ । ग॒त्वा । प॒ति॑म् । सु॒ऽभ॒गा॑ । वि । रा॒ज॒तु॑ ॥ ३ ॥

य॒था॑ । आ॒ऽख॒रः । म॒घ॒ऽव॒न् । चा॒रुः॑ । ए॒पः॑ । प्रि॒यः । मृ॒गा॒णा॑म् । सु॒ऽस॒दा॑ । वृ॒भू॒वं ।

ए॒व । भ॒ग॒स्य॑ । जु॒ष्टा । इ॒य॒म् । अ॒स्तु॑ । ना॒री॑ । स॒म॒ऽप्रि॒या । प॒त्या । अ॒वि॒ज्रा॒ध॒य॒न्ती॑ ॥४॥

भ॒ग॒स्य॑ । ना॒व॒म् । आ । रो॒ह । पू॒र्ण॒म् । अ॒नु॒प॒द॒स्व॒ती॒म् ।

त॒यो॑ । उ॒प॒ऽप्र॒ता॒र॒य॑ । यः । व॒रः । प्र॒ति॒ऽकाम्य॑ः ॥ ५ ॥

Agniḥ

- II.36.1** O adorable Lord, may a good youngman, sweet of tongue (sam-bhala) come to us (in the svayāmvara) seeking this sweet-hearted maiden, and may he accept her along with gifts and riches (bhagena). May this girl, pleasing to the wooers and attractive and accomplished at the assemblies, be blessed with marital happiness in the company of this young man as her husband.

Somaḥ, Aryaman and Dhātṛ

- II.36.2** The emotionally supported (somajuṣṭa), scripture-supported (brahmajuṣṭa) and legally strengthened (aryamnā sambhṛtam), further blessed by moral and social code, fully satisfied from all sides, request for marriage (pativedanam) has been accepted.

Agni-Soma pair

- II.36.3** O foremost adorable Lord, may this woman select out a nice husband (in this svayamvara). May Soma Rajan, our Lord of Bliss, make her happy. May she be blessed with sons, may she be the Chief Lady of the household. May she have the privilege of leading peaceful and prosperous life in her husband's company.

Indra

- II.36.4** O bounteous Lord, as this beautiful cave or lair has become a comfortable resting place for animals, so may this woman enjoy marital bliss, always dear to and never disagreeing with her husband.

Sūrya

- II.36.5** May you embark upon the boat of marital bliss, which is full and faultless. With it let you get across to the husband (of your choice), who is worthy of you.

आ ऋन्दय धनपते वरमामनसं कृणु ।
 सर्वं प्रदक्षिणं कृणु यो वरः प्रतिक्राम्यः ॥६॥
 इदं हिरण्यं गुल्गुल्वयमौक्षो अथो भगः ।
 एते पतिभ्यस्त्वामदुः प्रतिक्रामाय वेत्तवे ॥७॥
 आ ते नयतु सविता नयतु पतिर्यः प्रतिक्राम्यः ।
 त्वमस्यै धेह्योषधे ॥८॥

आ । ऋन्दय । धनपते । वरम् । आमनसम् । कृणु ।
 सर्वम् । प्रदक्षिणम् । कृणु । यः । वरः । प्रतिक्राम्यः ॥ ६ ॥
 इदम् । हिरण्यम् । गुल्गुल्व । अयम् । औक्षः । अथो इति । भगः ।
 एते । पतिभ्यः । त्वाम् । अदुः । प्रतिक्रामाय । वेत्तवे ॥ ७ ॥
 आ । ते । नयतु । सविता । नयतु । पतिः । यः । प्रतिक्राम्यः ।
 त्वम् । अस्यै । धेहि । औषधे ॥ ८ ॥

॥ इति द्वितीयं काण्डम् ॥

Dhanapati

- II.36.6** O Lord of wealth, may you call out to my beloved wooer. May you make him well inclined towards me. Offer all that you can to the husband of my choice (who is nice and worthy).

Hiranyam Bhagaḥ

- II.36.7** This high quality gold, this fragrant bdellium, this cart drawn by bullocks and this wealth, we offer to husbands so that you may get a husband of your choice.

Oṣadhī-herb

- II.36.8** May the inspirer Lord bring him here for you. May the husband, who is of your choice desirable, take you with him. O herb, give nourishment to her.

Here ends Kāṇḍa-II

Hymns 36 - Verses 207

Kānda III
तृतीयं काण्डम्

अथ तृतीयं काण्डम् ॥

(१) प्रथमं सूत्रम्

(१-१) ऋषिः । (१) प्रथमर्षोऽग्निः, (२) द्वितीयाया मरुतः, (३-६) तृतीयाया विष्णोः देवताः । (१, ४) प्रथमाचतुर्थ्योऽग्निः, (२) द्वितीयाया विष्णोः देवताः, (३, ६) तृतीयाया विष्णोः देवताः, (४) पञ्चम्याया विष्णोः देवताः ।

अग्निर्नः शत्रुप्रत्येतु विद्वान्प्रतिदहन्निभिर्शस्तिमरातिम् ।
 स सेनां मोहयतु परेषां निहस्तांश्च कृणवज्जातवेदाः ॥१॥
 युयमुग्रा मरुत ईदृशे स्याभि प्रेत मृणत सहध्वम् ।
 अमीमृणन्वसवो नाधिता इमे अग्निर्हिंषां दूतः प्रत्येतु विद्वान् ॥२॥
 अग्निर्सेनां मघवन्नस्माञ्छत्रयतीमभि ।
 युवं तानिन्द्र वृत्रहन्निभिर्दहतं प्रति ॥३॥
 प्रसूत इन्द्र प्रवता हरिभ्यां प्र ते वज्रः प्रमृणन्तु शत्रून् ।
 जहि प्रतीचोऽनूचः पराचो विष्वक्स्त्वयं कृणुहि चित्तमेषाम् ॥४॥

अग्निः । नः । शत्रून् । प्रति । एतु । विद्वान् । प्रतिदहन् । अग्निः शस्तिम् । अरातिम् ।
 सः । सेनाम् । मोहयतु । परेषाम् । निःसहस्तान् । च । कृणवत् । जातवेदाः ॥ १ ॥
 युयम् । उग्राः । मरुतः । ईदृशे । स्युः । अभि । प्र । इत । मृणत । सहध्वम् ।
 अमीमृणन् । वसवः । नाधिताः । इमे । अग्निः । हि । एषाम् । दूतः । प्रतिदहन् । विद्वान् ॥ २ ॥
 अग्निर्सेनाम् । मघवन् । अस्मान् । शत्रुद्वयतीम् । अभि ।
 युवम् । ताम् । इन्द्र । वृत्रहन् । अग्निः । च । दहतम् । प्रति ॥ ३ ॥
 प्रसूतः । इन्द्र । प्रवता । हरिभ्याम् । प्र । ते । वज्रः । प्रमृणन् । एतु । शत्रून् ।
 जहि । प्रतीचः । अनूचः । पराचः । विष्वक् । स्त्वयं । कृणुहि । चित्तम् । एषाम् ॥ ४ ॥

Agni

- III.1.1** Let our army chief move against enemies I nowing well their stratagems, burning against wide-spread violence and misery. May he confuse the hordes of enemy and knowing all, may he disarm them.(Agni=army chief)

Marut

- III.1.2** O fierce storm-troopers (The Maruts), stand by us in such a terrible battle. Move forward, attack and over-whelm (the enemy). These Vasus (home guards) have attacked. Now the enemies are suppliant (and imploring for mercy). May the Army Chief, knowing each and every thing go forward to meet them as an envoy.(Maruts = Storm-troopers, rain-bringing clouds; man)

Indra

- III.1.3** O bounteous king, against the army of enemies, which is moving like foes around us, may you, the resplendent, the destroyer of evil and the Army Chief, both burn up fiercely.
- III.1.4** O resplendent king, may your chariot drawn by two bay steeds move smooth and fast. May your bolt go forth slaying the enemies. Smite the on-coming, the following ones, that is coming from behind, and the fleeing far. Make their minds utterly confused. (Indra = resplendent king)

इन्द्र सेनां मोहयामित्राणाम् ।
 अमेवातस्य ध्राज्या तान्विषूचो वि नाशय ॥५॥
 इन्द्रः सेनां मोहयतु मरुतो घ्नन्त्वोर्जसा ।
 चक्षूष्यमिरा दत्तां पुनरेतु पराजिता ॥६॥

इन्द्रः । सेनाम् । मोहय । अमित्राणाम् ।
 अग्नेः । वातस्य । ध्राज्या । तान् । विषूचः । वि । नाशय ॥ ५ ॥
 इन्द्रः । सेनाम् । मोहयतु । मरुतः । घ्नन्तु । ओर्जसा ।
 चक्षूषि । अग्निः । आ । दत्ताम् । पुनः । एतु । पराजिता ॥ ६ ॥

(२) द्वितीयं सूत्रम्

(१-१) षडृषस्यास्य सूतस्यायर्वा ऋषिः । (१-२) प्रथमाद्वितीयपर्यन्तोरग्निः, (१-४) तृतीयाचतुर्थ्योरिन्द्रः,
 (५) षडृष्या घोः, (६) षडृषाश्च मरुतो देवताः । (१, ५-६) प्रथमापञ्चमीषष्टीनां
 विदुषः, (२-४) द्वितीयादिदृषस्य पातुदुष् छन्दांसि ॥

अग्निर्नो दूतः प्रत्येतु विद्वान्प्रतिदहन्नभिः शस्तिमरातिम् ।
 स चित्तानि मोहयतु परेषां निर्हस्तांश्च कृणवज्जातवेदाः ॥१॥
 अयमग्निर्ममूहयानि चित्तानि वो हृदि ।
 वि वो धमत्वोर्कसः प्र वो धमतु सर्वतः ॥२॥
 इन्द्रं चित्तानि मोहयन्नर्वाङ्माकृत्या चर ।
 अमेवातस्य ध्राज्या तान्विषूचो वि नाशय ॥३॥
 व्याकृत्य एषामिताथो चित्तानि मुह्यत ।
 अथो यदुद्येषां हृदि तदेषां परि निर्जहि ॥४॥

अग्निः । नः । दूतः । प्रतिऽएतु । विद्वान् । प्रतिऽदहन । अभिऽशस्तिम् । अरातिम् ।
 सः । चित्तानि । मोहयतु । परेषाम् । निऽहस्तान् । च । कृणवत् । जातऽवेदाः ॥ १ ॥
 अयम् । अग्निः । अममूहत् । यानि । चित्तानि । वः । हृदि ।
 वि । वः । धमतु । ओर्कसः । प्र । वः । धमतु । सर्वतः ॥ २ ॥
 इन्द्रं । चित्तानि । मोहयन् । अर्वाङ् । आऽकृत्या । चर ।
 अग्ने । वातस्य । ध्राज्या । तान् । विषूचः । वि । नाशय ॥ ३ ॥
 वि । आऽकृत्यः । एषाम् । इत । अथो इति । चित्तानि । मुह्यत ।
 अथो इति । यत् । अथ । एषाम् । हृदि । तत् । एषाम् । परि । निः । जहि ॥ ४ ॥

III.1.5 O resplendent king, throw the army of enemies into disorder. With the violent speed of fire and wind, destroy them fleeing in different directions.

III.1.6 Let the resplendent king confound the army (of the enemies) and let the storm-troopers strike hard with vigour. Let the army Chief deprive it of vision. Let it go back completely defeated.

Agni

III.2.1 Let our army Chief moving forward as an envoy, knowing well, go forth burning, against wide-spread violence and misery. Let him, (confound minds of the enemies), the one who knows all, disarm them.

III.2.2 The army Chief has confounded the thinking power whatever you have in your mind. Let him now drive you away out of your homes. Let him drive you away in all the directions.

Indra

III.2.3 O resplendent king, confounding the minds (of our enemies) let you move towards them with determination to destroy. With the violent speed of fire and wind, destroy them fleeing in different directions.

III.2.4 O determinations (of our enemies), go away. O minds (of our enemies), be confounded. Also whatever plan they have in their mind today, let you foil that completely.

अमीषां चित्तानि प्रतिमोहयन्ती गृहाणाङ्गान्यप्ये परेहि ।
 अभि प्रेहि निर्देह हृत्सु शोकैर्ग्राह्यामित्रांस्तमसा विध्य शत्रून् ॥५॥
 असौ या सेना मरुतः परंपामस्मानेत्यभ्योजसा स्पर्धमाना ।
 तां विध्यत तमसापव्रतेन यथैषामन्यो अन्यं न जानात् ॥६॥

अमीषाम् । चित्तानि । प्रतिमोहयन्ती । गृहाणा । अङ्गानि । अप्ये । परां । इहि । अभि ।
 प्र । इहि । निः । दह । हृत्सु । शोकैः । ग्राह्या अभित्रान् । तमसा । विध्य । शत्रून् ॥
 असौ । या । सेना । मरुतः । परंपाम् । अत्मान् । आऽऽति । अभि । ओजसा । स्पर्धमाना ।
 ताम् । विध्यत । तमसा । अपव्रतेन । यथा । एषाम् । अन्यः । अन्यम् । न । जानात् ॥

(३) कर्त्तव्यं सूक्तम्

(१-६) षड्वचस्यास्य सूक्तस्यायर्वा ऋषिः । भूमिर्मेनोस्ता वा देवताः । (१-२, ४) प्रथमाद्वितीयाचतुर्थी-
 नाम्नां विदुषु, (३) तृतीयायाधतुष्यदा भुरिषपङ्क्तिः, (५-६) पञ्चमीपठनोधातुपुण्ण उन्दासि ॥

अचिक्रदत्स्वपा इह भुवदभे व्यचिन्व रोदसी उरूची ।
 युञ्जन्तु त्वा मरुतो विश्ववेदस आमुं नय नमसा रातहव्यम् ॥१॥
 दुरे चित्सन्तमरुपास इन्द्रमा च्यावयन्तु सख्याय विप्रम् ।
 यद्गायत्रीं बृहतीमर्कमस्मे सौत्रामण्या दधृपन्त देवाः ॥२॥
 अच्यस्त्वा राजा वरुणो ह्वयतु सोमस्त्वा ह्वयतु पर्वतेभ्यः ।
 इन्द्रस्त्वा ह्वयतु विद्वय आभ्यः श्येनो भुत्वा विश आ पतेमाः ॥३॥
 श्येनो हव्यं नयत्वा परस्मादन्यक्षेत्रे अपरुद्धं चरन्तम् ।
 अभिन्ना पन्थां कृणुतां सुगं ते इमं संजाता अभिसंविशध्वम् ॥४॥

अचिक्रदत् । स्वऽपाः । इह । भुवत् । अर्कम् । वि । अच्यत् । रोदसी इति । उरूची
 इति । युञ्जन्तु । त्वा । मरुतः । विश्ववेदसः । आ । अमुम् । नय । नमसा । रात-
 हव्यम् ॥ १ ॥

दुरे । चित् । सन्तम् । अरुपासः । इन्द्रम् । आ । च्यवयन्तु । सख्याय । विप्रम् ।
 यत् । गायत्रीम् । बृहतीम् । अर्कम् । अस्मै । सौत्रामण्या । दधृपन्त । देवाः ॥ २ ॥
 अत्ऽभ्यः । त्वा । राजा । वरुणः । ह्वयतु । सोमः । त्वा । ह्वयतु । पर्वतेभ्यः ।
 इन्द्रः । त्वा । ह्वयतु । विद्वऽभ्यः । आभ्यः । श्येनः । भुत्वा । विश । आ । पत । इमाः ॥३॥
 श्येनः । हव्यम् । नयतु । आ । परस्मात् । अन्यऽक्षेत्रे । अपरुद्धम् । चरन्तम् ।
 अभिन्ना । पन्थान् । कृणुताम् । सुऽगम् । ते । इमम् । संजाताः । अभिऽसंविशध्वन् ॥ ४ ॥

Dyauḥ

- III.2.5** O epidemic (or fear), Apvā confounding the minds of our enemies, seize their bodies and go away. Visit them again. Burn their hearts with sorrows. Pierce our enemies with gripping darkness. (Cf. Rg. X.103.12),(Also Yu. XVII.1, 4 (with variation).Apvā = Sickness ; fear ; one who presides over).

Marutaḥ

- III.2.6** There comes the army of enemies challenging our might. May you pierce it with confounding darkness so that none of them may recognize the other.

Agni

- III.3.1** O Army Chief, he (the exiled king) calls on you. May he be of good conduct. Fill the specious heaven and earth (with your forces). Let the all-winning storm-troopers the Maruts, join you. With homage here may you bring him, who is worthy of tributes.
- III.3.2** Though he be far away, may the unwounded (aruṣasah) soldiers bring the wise resplendent king for friendship. For, the enlightened ones have arranged to receive him with Gāyatrī and Bṛahatī praise-songs under full security measures.
- III.3.3** May the venerable Lord, the sovereign, call you here from across the oceans; may the blissful Lord call you here from the mountains; may the resplendent Lord call you here to these people (to receive help from you). May you fly to these people (as if) becoming a hawk.(Varuṇa = Venerable Lord; Soma = Blissful Lord; Indra = Resplendent Lord)
- III.3.4** From far away, here may the Lord of excellent speed bring him, who is worthy of being invited, but at present is moving on alien land as an exile. May the divine twin-riders make your path easy. O kinsmen, let you join and group around him.

ह्वयन्तु त्वा प्रतिजुनाः प्रति मित्रा अकृषत ।
 इन्द्राग्नी विश्वे देवास्ते विशि क्षेममदीधरन् ॥५॥
 यस्ते हवँ विवदत्सजातो यश्च निष्टयः ।
 अपाश्चमिन्द्र तं कृत्वाथेममिहावँ गमय ॥६॥

ह्वयन्तु । त्वा । प्रतिजुनाः । प्रति । मित्राः । अकृषत ।
 इन्द्राग्नी इति । विश्वे । देवाः । ते । विशि । क्षेमम् । अदीधरन् ॥ ५ ॥
 यः । ते । हवँम् । विवदत् । सज्जातः । यः । च । निष्टयः ।
 अपाञ्चम् । इन्द्र । तम् । कृत्वा । अथ । इमम् । इह । अवँ । गमय ॥ ६ ॥

(५) चतुर्थं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्याययं कविः । इन्द्रो देवता । (१) प्रथमर्चो जगती, (२-३, ६-७)

द्वितीयावृत्तीयापष्टीसप्तमीनां त्रिष्टुप्, (४-५) चतुर्थीषड्म्योश्च भुक्तित्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

आ त्वा गन्नाष्ट्रं सह वर्चसोर्दिहि प्राङ्निशां पतिरेकुराट् त्वं वि गंज ।
 सर्वोस्त्वा राजन्प्रदिशो ह्वयन्तुपसद्यो नमस्यो भवेह ॥१॥
 त्वां विशो वृणतां राज्यायि त्वामिमाः प्रदिशः पञ्च देवीः ।
 वर्ष्मन्नाष्ट्रस्य ककुदिं श्रयस्व ततो न उग्रो वि भञ्ज वसूनि ॥२॥
 अच्छं त्वा यन्तु हविनः सज्जाता अग्निर्दुतो अजिरः सं चराते ।
 जायाः पुत्राः सुमनसो भवन्तु ब्रह्मं वलिं प्रति पश्यामा उग्रः ॥३॥
 अश्विना त्वाग्ने मित्रावरुणोभा विश्वे देवा मरुतस्त्वा ह्वयन्तु ।
 अधा मनो वसुदेयाय कृणुन्व ततो न उग्रो वि भञ्ज वसूनि ॥४॥

आ । त्वा । गन् । राष्ट्रम् । सह । वर्चसा । उत् । इहि । प्राङ् । विशाम् । पतिः ।
 एकुराट् । त्वम् । वि । राज । सर्वोः । त्वा । राजन् । प्रदिशः । ह्वयन्तु । उपसद्यः ।
 नमस्यः । भव । इह ॥ १ ॥

त्वाम् । विशः । वृणताम् । राज्यायि । त्वाम् । इमाः । प्रदिशः । पञ्च । देवीः ।
 वर्ष्मन् । राष्ट्रस्य । ककुदिं । श्रयस्व । ततः । नः । उग्रः । वि । भञ्ज । वसूनि ॥ २ ॥
 अच्छं । त्वा । यन्तु । हविनः । सज्जाताः । अग्निः । दूतः । अजिरः । सम् । चराते ।
 जायाः । पुत्राः । सुमनसः । भवन्तु । ब्रह्मम् । वलिम् । प्रति । पश्यासे । उग्रः ॥ ३ ॥
 अश्विना । त्वा । अग्ने । मित्रावरुणा । उभा । विश्वे । देवाः । मरुतः । त्वा । ह्वयन्तु ।
 अध । मनः । वसुदेयाय । कृणुन्व । ततः । नः । उग्रः । वि । भञ्ज । वसूनि ॥ ४ ॥

III.3.5 May people invite you to come back. May your friends strengthen you. May the lord resplendent and adorable, and all the bounties of Nature keep you safe and secure amidst your people. (Indrāgnī = Lord resplendent and adorable viśvedevaḥ = All the bounties of Nature).

III.3.6 Whose disputes your being called back, May he be a kinsman or an outsider, O resplendent one, after driving him away, may you reinstate this man here.

Indraḥ

III.4.1 To you has come the kingdom. Rise up with lusture. First become the lord of people. There-after may you shine as the only sovereign. O prince, may all the quarters (all regions, accept you (as their lord), (and none else). May you be approachable as well as revered here.

III.4.2 May people select you for kingship and so may these five celestial regions. Stay at the apex in the body politic of the kingdom. Thereafter, becoming formidable (unchallengable), may you distribute riches among us.

III.4.3 May your kinsmen come forward to you with offerings. May the army Chief go with you as your herald at your command. May your wives and sons be friendly-minded. May you, the formidable, see plenty of tributes being brought.

III.4.4 May the Aśvīnau (twin-riders) first of all call upon you, so may both the Mitra (Lord of measures); and the Varuṇa (venerable); may all the enlightened ones and the storm-troopers accept you as king. Then, O prince, make up your mind to give wealth (to the needy). Thereafter, becoming formidable, may you distribute riches among us. (Aśvins = twin riders).

आ प्र द्रव परमस्याः परावतः शिवे ते यावापृथिवी उभे स्ताम् ।
 तदयं राजा वरुणस्तथाह स त्वायमहस्त उपेदमेहि ॥५॥
 इन्द्रेन्द्र मनुष्याः परेहि सं त्वास्था वरुणेः संविदानः ।
 स त्वायमहस्तये सधस्थे स देवान्यक्षन्त उ कल्पयाद्विशः ॥६॥
 पृथ्या रेवतीर्वहुधा विरूपाः सर्वाः सुगत्य वरीयस्ते अकन् ।
 तास्त्वा सर्वाः संविदाना ह्वयन्तु दशमीमुग्रः सुमना वशेह ॥७॥

आ । प्र । द्रव । परमस्याः । परावतः । शिवे इति । ते । यावापृथिवी इति । उभे इति । स्ताम् ।
 तत् । अयम् । राजा । वरुणः । तथा । आह । सः । त्वा । अयम् । अहत् । सः । उपे । इदम् ।
 आ । इहि ॥ ५ ॥

इन्द्रेन्द्र । मनुष्याः । परा । इहि । सम् । हि । अज्ञास्थाः । वरुणेः । सुमन्विदानः ।
 सः । त्वा । अयम् । अहत् । स्वे । सधस्थे । सः । देवान् । यक्षत् । सः । ऊं इति । कल्पयात् ।
 विशः ॥ ६ ॥

पृथ्याः । रेवतीः । बहुधा । विरूपाः । सर्वाः । सुगत्य । वरीयः । ते । अकन् । ताः ।
 त्वा । सर्वाः । सुमन्विदानाः । ह्वयन्तु । दशमीम् । उग्रः । सुमनाः । वशे । इह ॥७॥

(५) पञ्चमं सूक्तम्

(१-८) महर्षस्यास्य सूक्तस्यायर्वा ऋषिः । सोमः पर्णमणिनां देवता । (१) प्रथमर्वः पुरोऽनुष्टुप्छिष्टुप्, (२-३, ५-७) दिनीषाद्वितीययोः पञ्चम्याद्विचक्षस्य चानुष्टुप्, (४) चतुर्थ्यास्त्रिष्टुप्, (८) महर्ष्याथ विषादुरोहती ऋन्वांसि ॥

आयमगन्पर्णमणिर्वली बलेन प्रमृणन्तुसपन्नान् ।
 ओजो देवानां पय ओषधीनां वर्चसा मा जिन्वत्वप्रयावन् ॥१॥
 मयि क्षत्रं पर्णमणे मयि धारयताद्रयिम् ।
 अहं राष्ट्रस्याभीवर्गे निजो मृयासमुत्तमः ॥२॥

आ । अयम् । अगन् । पर्णमणिः । वली । बलेन । प्रमृणन् । सपन्नान् ।
 ओजः । देवानाम् । पयः । ओषधीनाम् । वर्चसा । मा । जिन्वत् । अप्रयावन् ॥ १ ॥
 मयि । क्षत्रम् । पर्णमणे । मयि । धारयतात् । रयिम् ।
 अहम् । राष्ट्रस्य । अभिर्वर्गे । निजः । भूयासम् । उत्तमः ॥ २ ॥

III.4.5 Rush on this place from farther even than the farthest distance. May both heaven and earth be gracious to you. So this illustrious Varuṇa (the Police-Chief) has said. As such, he has invited you. Do come to this place (at once).

III.4.6 O king of kings, may you come to all the ranks of your men. Having full concord with the Varuṇa (Police-Chief and Police officers), you are aware of this invitation. As such he has invited you to his own office, his own residence. He has adored the enlightened ones. He will also manoeuvre and guide the people.

III.4.7 People law-abiding, wealthy and of widely different opinions, all have joined hands for doing great good to you. May all of them, in full concord with each other accept you. may you stay here friendly, strong and kind, up to the tenth decade (of your life).

Somaḥ - Parna-Maniḥ

III.5.1 This parna jewel (ampoule or capsule), full of power has come to me, ruining my rivals with its power. Vigour of the bounties of Nature, and essence of the medicinal plants, may this fill me with lustre constantly. (Parna-maṇiḥ = a medicinal tablet prepared from the extract of the parna leaf. These maṇis are to be used by patients in the form of a tablet or capsule.)

III.5.2 O parna-ampoule, tablet (or capsule), may you lay ruling power as well as riches in me. In domination of my country, may I be alone (unrivalled) and supreme. (Maṇi = Capsule or a gelatine type of case for a dose of medicine or drug.)

यं निदुधुर्वनस्पतौ गुह्यं देवाः प्रियं मणिम् ।
 तस्मभ्यं सहायुषा देवा ददतु भर्तवे ॥३॥
 सोमस्य पूर्णः सह उग्रमागन्निन्द्रेण दत्तो वरुणेन शिष्टः ।
 तं प्रियासं ब्रह्म रोचमानो दीर्घायुत्वाय शतशारदाय ॥४॥
 आ मारुक्षत्पर्णमणिर्मह्यं अरिष्टतातये ।
 यथाहमुत्तरोसान्यर्यम्ण उत संविदः ॥५॥
 ये धीवानो रथकाराः कर्मारो ये मनीषिणः ।
 उपस्तीन्पर्णं मह्यं त्वं सर्वान्कृष्वभितो जनान् ॥६॥
 ये राजानो राजकृतः सुता ग्रामप्यश्च ये ।
 उपस्तीन्पर्णं मह्यं त्वं सर्वान्कृष्वभितो जनान् ॥७॥
 पूर्णोऽसि तनूपानः सयोनिर्वीरो वीरेण मया ।
 संवत्सरस्य तेजसा तेन बध्नामि त्वा मणे ॥८॥

यम् । निदुधुः । वनस्पतौ । गुह्यम् । देवाः । प्रियम् । मणिम् ।
 तम् । अस्मभ्यम् । सह । आयुषा । देवाः । ददतु । भर्तवे ॥ ३ ॥
 सोमस्य । पूर्णः । सहः । उग्रम् । आ । अगन् । इन्द्रेण । दत्तः । वरुणेन । शिष्टः ।
 तम् । प्रियासम् । ब्रह्म । रोचमानः । दीर्घायुत्वाय । शतशारदाय ॥ ४ ॥
 आ । मा । मारुक्षत् । पर्णमणिः । मह्यम् । अरिष्टतातये ।
 यथा । अहम् । उत्तरः । असानि । अर्यम्णः । उत । समुविदः ॥ ५ ॥
 ये । धीवानः । रथकाराः । कर्मारोः । ये । मनीषिणः ।
 उपस्तीन् । पर्णम् । मह्यम् । त्वम् । सर्वान् । कृणु । अभितः । जनान् ॥ ६ ॥
 ये । राजानः । राजकृतः । सुताः । ग्रामप्यश्च । ये ।
 उपस्तीन् । पर्णम् । मह्यम् । त्वम् । सर्वान् । कृणु । अभितः । जनान् ॥ ७ ॥
 पूर्णः । असि । तनूपानः । सयोनिः । वीरः । वीरेण । मया ।
 समुवत्सरस्य । तेजसा । तेन । बध्नामि । त्वा । मणे ॥ ८ ॥

- III.5.3** That secret and pleasing ampoule or tablet which the bounties of Nature have hidden in the forest vegetation, may the bounties of Nature grant to us with the intake of it, a long life for our good sustenance.
- III.5.4** The Parṇa capsule (holding the drug) is a blessing, the most efficacious as cure, has come to me granted by the resplendent Lord (Indra), and approved by the venerable Lord (Varuṇa). Full of splendour, I shall accept and take it orally in order to enjoy a long life through a hundred autumns.
- III.5.5** This Parṇa ampoule-drug has ascended to save me from great ill, so that I acquire superiority to the rich people and to the highly learned ones.
- III.5.6** Whoso are skilled chariot makers, and whoso are gifted smiths, O Parṇa tablet, may you gather all of them around me willing to serve.
- III.5.7** Those who are Chieftains, the king-makers, and those who are village-leaders, full of initiative, O Parṇa drug-tablet, may you gather all of them around me willing to serve.
- III.5.8** O capsule containing the Parṇa drug, you are protector of body, brave and kin to me, (you are) also a brave since birth with the brilliance of the year, thereby I accept you as a drug to be taken orally, i.e., to be swallowed, as a physician I prescribe it to patients (i.e. badhnāmi).

(५) षष्ठं सूक्तम्

(१-८) महर्षत्यान्य मूलन्य अगदीजं पुरुष क्रपिः । अश्वत्थवनस्पतिर्वेदता । अनुहुप् ऊन्वः ॥

पुमान्पुंसः परिजातोऽश्वत्थः खदिरादधि ।
 स हन्तु शत्रून्मामकान्यान् हं द्वेष्मि ये च माम् ॥१॥
 तान् अश्वत्थ निः शृणीहि शत्रून्वैवाधदोधतः ।
 इन्द्रेण वृत्रघ्ना मेदी मित्रेण वरुणेन च ॥२॥
 यथाऽश्वत्थ निरर्भनोऽन्तर्महत्पुर्णवे ।
 एवा तान्त्सर्वान्निर्मिञ्चि यान् हं द्वेष्मि ये च माम् ॥३॥
 यः सहमानश्चरसि सासहान इव ऋषभः ।
 तेनाऽश्वत्थ त्वया वयं सपत्नान्त्सहिषीमहि ॥४॥
 सिनात्वेनाऽन्निर्ऋतिर्मृत्योः पाशैर्मोक्यैः ।
 अश्वत्थ शत्रून्मामकान्यान् हं द्वेष्मि ये च माम् ॥५॥
 यथाऽश्वत्थ वानस्पत्यानारोहन्कृणुषे धरान् ।
 एवा मे शत्रोर्मूर्धानं विष्वग्भिन्धि सहस्व च ॥६॥

पुमान् । पुंसः । परिजातः । अश्वत्थः । खदिरात् । अधि ।
 सः । हन्तु । शत्रून् । मामकान् । यान् । अहम् । द्वेष्मि । ये । च । माम् ॥ १ ॥
 तान् । अश्वत्थ । निः । शृणीहि । शत्रून् । वैवाधदोधतः ।
 इन्द्रेण । वृत्रघ्ना । मेदी । मित्रेण । वरुणेन । च ॥ २ ॥
 यथा । अश्वत्थ । निः । अर्भनः । अन्तः । महति । अर्णवे ।
 एव । तान् । सर्वान् । निः । मञ्चि । यान् । अहम् । द्वेष्मि । ये । च । माम् ॥ ३ ॥
 यः । सहमानः । चरसि । ससहानः । इव । ऋषभः ।
 तेन । अश्वत्थ । त्वया । वयम् । सपत्नान् । सहिषीमहि ॥ ४ ॥
 सिनात् । एनान् । निः । ऋतिः । मृत्योः । पाशैः । अमोक्यैः ।
 अश्वत्थ । शत्रून् । मामकान् । यान् । अहम् । द्वेष्मि । ये । च । माम् ॥ ५ ॥
 यथा । अश्वत्थ । वानस्पत्यान् । आरोहन् । कृणुषे । धरान् ।
 एव । मे । शत्रोः । मूर्धानम् । विष्वक् । भिन्धि । सहस्व । च ॥ ६ ॥

Aśvatthah

- III.6.1** Like a manly person born out of a manly father, Aśvattha (Ficus religiosa -holy fig tree) grows upon khadira (Acacia catechu). May it slay my enemies, whom I hate and who hate me.
- III.6.2** With the help of the resplendent Lord (Indra), the destroyer of evil, in alliance with the Lord Friendly (Mitra) and venerable (Varuṇa), O Aśvattha, may you crush completely those enemies , who put up all sorts of obstacles and try to terrorize (us).
- III.6.3** O Aśvattha, as you have torn apart (khadira) in the vast mid-space, so may you tear off completely all of them whom I hate and who hate me.
(Kha = midspace; dira = torn apart).
- III.6.4** As you go subduing like a victorious bull, as such with you, O Aśvattha, may we subdue our rivals.
- III.6.5** O Aśvattha, may the wretchedness with the fetters of death, which may never be loosened, bind them down fast those enemies of mine, whom I hate and who hate me.
- III.6.6** O Aśvattha, as you mount upon other trees and thus put them under you, so may you shatter the head of my enemy to pieces and subdue him.

तेधिराश्वः प्र प्लवन्तां छिन्ना नौरिव बन्धनात् ।
 न वैवाधप्रणुत्तानां पुनरस्ति निवर्तनम् ॥७॥
 प्रेणानुदे मनसा प्र चित्तेनोत ब्रह्मणा ।
 प्रेणान्वृक्षस्य शाखयाश्चत्थस्य नुदामहे ॥८॥

ते । अधिराश्वः । प्र । प्लवन्ताम् । छिन्ना । नौरिव । बन्धनात् ।
 न । वैवाधप्रणुत्तानाम् । पुनः । अस्ति । निवर्तनम् ॥ ७ ॥
 प्र । एनान् । नुदे । मनसा । प्र । चित्तेन । उत । ब्रह्मणा ।
 प्र । एनान् । वृक्षस्य । शाखया । अश्चत्थस्य । नुदामहे ॥ ८ ॥

(७) सप्तमं सूक्तम्

(१-७) सप्तमस्तस्य सूक्तस्य वृषणिता क्षयिः । (१-१) यथमारितुषस्य हरिणः, (४) चतुर्ष्वी क्षयस्ताप्ये,
 (५) पञ्चम्या आपः, (१-७) षष्ठीसप्तम्योश्च यक्ष्यमानानं वेपताः । (१-५, ७) यथमारि-
 तुषानां सप्तम्याधानुदुप्, (१) पञ्चमाध धुरिणनुदुप् कम्पती ।

हरिणस्य रघुष्यदोधि शीर्षणि भेषजम् ।
 स क्षेत्रियं विषाणया विषुचीनमनीनशत् ॥१॥
 अनु त्वा हरिणो वृषा पद्भिश्चतुर्भिरकमीत् ।
 विषाणे वि प्यं गुप्पितं यदस्य क्षेत्रियं हृदि ॥२॥
 अदो यदवरोचति चतुष्पक्षमिव छदिः ।
 तेनां ते सर्वं क्षेत्रियमङ्गैर्म्यो नाशयामसि ॥३॥
 अमू ये दिवि सुभगे विष्टतौ नाम तारके ।
 वि क्षेत्रियस्य मुञ्चतामधमं पाशमुत्तमम् ॥४॥

हरिणस्य । रघुऽस्यदः । अधि । शीर्षणि । भेषजम् ।
 सः । क्षेत्रियम् । विऽसानया । विषुचीनम् । अननीनशत् ॥ १ ॥
 अनु । त्वा । हरिणः । वृषा । पद्भिः । चतुऽभिः । अकमीत् ।
 विऽसनि । वि । स्य । गुप्पितम् । यत् । अस्य । क्षेत्रियम् । हृदि ॥ २ ॥
 अदः । यत् । अवरोचते । चतुष्पक्षम्ऽइव । छदिः ।
 तेन । ते । सर्वम् । क्षेत्रियम् । अङ्गैर्म्यः । नाशयामसि ॥ ३ ॥
 अमू इति । ये इति । दिवि । सुभगे इति सुभगे । विऽष्टतौ । नाम । तारके इति ।
 वि । क्षेत्रियस्य । मुञ्चताम् । अधमम् । पाशम् । उत्तमम् ॥ ४ ॥

III.6.7 May they drift down-wards like a boat cut off from its mooring. There is no come-back for those who have been thrown out by the splitter.

III.6.8 I drive them farther with my mind, with my thinking, and with my prayer. We hereby drive them farther with a branch of Aśvattha tree.

Harīṇaḥ

III.7.1 On the head of the fast running deer, there lies a remedy. With his horn, may he drive away the hereditary disease in different directions. (Horn of a deer contains ammonium salts of medicinal virtue.) (Kṣettriyaṃ = inherited from parents)

III.7.2 The impassioned bull-gazelle (vṛṣā-harīṇaḥ) has bounded after you with his four feet. O Horn, may you destroy the hereditary disease that is interwoven in the heart of this man.

III.7.3 What shines there (spread on the floor) like a rectangular bed-cover (chadi) (i.e. deer-skin), with that we drive out of your limbs all the chronic disease.

Vidyut-Tarak

III.7.4 There in the sky are the two auspicious stars, vicṛta (lit.releasers) by name. May they loosen the noose of the hereditary disease set in the lower limbs as well as in the upper limbs.(vicṛtau nāma tārake, a cluster of two stars called vicṛta)

आप् इहा उं भेषजीरापो अमीवृचातनीः ।

आपो विश्वस्य भेषजीस्तास्त्वा मुञ्चन्तु क्षेत्रियात् ॥५॥

यदासुतेः क्रियमाणायाः क्षेत्रियं त्वा व्यानशे ।

वेदाहं तस्य भेषजं क्षेत्रियं नाशयामि त्वत् ॥६॥

अपवासे नक्षत्राणामपवास उपसामृत । अपास्मत्सर्वं दुर्भुतमप क्षेत्रियमुच्छतु ॥७॥

आपः । इत् । वै । कुं इति । भेषजीः । आपः । अमीवृचातनीः ।

आपः । विश्वस्य । भेषजीः । ताः । त्वा । मुञ्चन्तु । क्षेत्रियात् ॥ ५ ॥

यत् । आसुतेः । क्रियमाणायाः । क्षेत्रियम् । त्वा । विऽआनशे ।

वेद । अहम् । तस्य । भेषजम् । क्षेत्रियम् । नाशयामि । त्वत् ॥ ६ ॥

अपवासे । नक्षत्राणाम् । अपवासे । उपसाम् । उत ।

अप । अस्मत् । सर्वम् । दुःऽभुतम् । अप । क्षेत्रियम् । उच्छतु ॥ ७ ॥

(८) अहं सृजन्

(१-६) पृथक्स्यस्य सृष्टस्यावर्षा ऋषिः । (१-४) प्रथमाविष्णुर्जंषां मित्रादयो विश्वे देवाः, (५-६)

पञ्चमीषष्ठयोश्च मनो देवताः । (१, २) प्रथमातृतीययोस्त्रिष्टुप्, (२, ६) द्वितीयाषष्ठयोर्मंगली,

(५) ऋष्यांश्चतुष्पदा विष्णुर्जतीगर्मा त्रिष्टुप्, (६) पञ्चम्याश्चतुष्टुप् उच्यन्ति ॥

आ यातु मित्र ऋतुभिः कल्पमानः संवेशयन्पृथिवीमुखियाभिः ।

अथास्मभ्यं वरुणो वायुरभिर्वृहद्राष्ट्रं संवेश्य दधातु ॥१॥

धाता रातिः संवितेदं जुषन्तामिन्द्रस्त्वष्टा प्रति हर्यन्तु मे वचः ।

हुवे देवीमर्दिति शूरपुत्रां सजातानां मध्यमेष्टा यथासानि ॥२॥

हुवे सोमं सवितारं नमोभिर्विश्वानादित्यां अहमुत्तरत्वे ।

अयमभिर्दीदायदीर्घमेव संजातैरिन्द्रोऽप्रतिब्रुवद्भिः ॥३॥

आ । यातु । मित्रः । ऋतुभिः । कल्पमानः । सम्ऽवेशयन् । पृथिवीम् । उक्षियाभिः ।

अर्थ । अस्मभ्यम् । वरुणः । वायुः । अग्निः । बृहत् । राष्ट्रम् । सम्ऽवेश्यम् । दधातु ॥१॥

धाता । रातिः । संविता । इदम् । जुषन्ताम् । इन्द्रः । त्वष्टा । प्रति । हर्यन्तु । मे । वचः ।

हुवे । देवीम् । अर्दितिम् । शूरपुत्रां । सजातानाम् । मध्यमेष्टा । यथा । असानि ॥२॥

हुवे । सोमम् । सवितारम् । नमोऽभिः । विश्वान् । आदित्यान् । अहम् । उत्तरत्वे ।

अयम् । अग्निः । दीदयत् । दीर्घम् । एव । संजातैः । इन्द्रः । अप्रतिब्रुवद्भिः ॥ ३ ॥

Āpaḥ

- III.7.5** Waters are verily the remedies, waters are dispeller of diseases. Waters are cure of all, may they make you free from the hereditary disease.(Āpaḥ = waters. always in feminine and in plural)

Against Yakṣma - Chronic disease

- III.7.6** While preparing decoction, the distilled caustic liquor has caused this injury to you. I know the remedy for that and I hereby drive away your chronic and inveterate disease. (Kṣettriya = hereditary and hence chronic and inveterate or deep-rooted)

- III.7.7** In the fading of asterisms, in the fading out of the dawns also, from us, may you allow to fade out all that of evil nature, fade out (apavas) the kṣettriya.

Mitra and other Divinities

- III.8.1** May the Sun come enabling us to live long with (changing) seasons and pervading the earth with ruddy rays. Thereafter, may the venerable (Varuṇa) Lord, the omnipresent (Vāyu) Lord and the adorable (Agni) Lord grant us a land large enough to live amicably in. (Rāṣṭra = country; empire, land)
- III.8.2** May the creator (Dhatṛ) Lord, the bounteous (Ratiḥ) Lord, and the inspirer (Savitṛ) Lord hear this call of mine. May the resplendent (Indra) Lord and supreme architect (Tvaṣṭṛ) listen to my words favourable inclined. I pray to the earth divine, the mother of brave sons, that I may occupy the central-most position among my kinsfolk.
- III.8.3** With my homages, I invoke the blissful (soma) Lord, the inspirer (savitr) (impeller) and all the suns (the ādityāḥ) (i.e. all the twelve months) for attaining superiority. May this fire (agni), lighted by my kinsmen without uttering a word of opposition, go on burning bright for long.

इहेदसाय न पुरो गमायेयी गोपाः पुष्टपतिर्व आजत् ।
 अस्मै कामायोर्प कामिनीर्विश्वे वो देवा उपसंयन्तु ॥४॥
 सं वो मनीसि सं व्रता समाकृतीर्नमामसि ।
 अमी ये विव्रता स्थन तान्वः सं नमयामसि ॥५॥
 अहं गृष्णामि मर्नसा मनीसि मम चित्तमनु चित्तेभिरेत ।
 मम वशेषु हृदयानि वः कृणोमि मम यातमनुवर्त्मान एत ॥६॥

इह । इत् । असाय । न । पुरः । गमाय । इयीः । गोपाः । पुष्टपतिः । वः । आ । अजत् ।
 अस्मै । कामाय । उप । कामिनीः । विश्वे । वः । देवाः । उपसंयन्तु ॥ ४ ॥
 सम् । वः । मनीसि । सम् । व्रता । सम् । आकृतीः । नमामसि ।
 अमी इति । ये । विव्रताः । स्थन । तान् । वः । सम् । नमयामसि ॥ ५ ॥
 अहम् । गृष्णामि । मर्नसा । मनीसि । मम । चित्तम् । अनु । चित्तेभिः । आ । इत् ।
 मम । वशेषु । हृदयानि । वः । कृणोमि । मम । यातम् । अनुवर्त्मानः । आ । इत् ॥ ६ ॥

(९) नवमं सूक्तम्

(१-१) वृषस्यास्य सूक्तस्य वामदेव कपिः । यागादुषिष्यौ विश्वे देवा वा देवताः । (१-१, ५) वषमादि-
 वृषस्य वषम्या कषधानुष्टुप्, (५) कृष्णानुष्टुप् निष्टुप्, (१) वषमाद्य मुष्टिगुण्डुप् छन्दांसि ।

कर्शस्य विश्वस्य द्यौष्पिता पृथिवी माता ।
 यषामिचक्र देवास्तथार्प कृणुता पुनः ॥१॥
 अश्रेष्माणो आधारयन्तया तन्मनुना कृतम् ।
 कृणोमि वध्नि विष्कन्धं मुष्कावर्हो गवामिव ॥२॥
 पिशङ्गे सूत्रे खर्गलं तदा बध्नन्ति वेधसः ।
 श्रवस्युं शुष्मं काववं वध्नि कृष्वन्तु बन्धुरः ॥३॥

कर्शस्य । विश्वस्य । द्यौः । पिता । पृथिवी । माता ।
 यषा । अभिचक्र । देवाः । तषा । अर्प । कृणुता । पुनः ॥ १ ॥
 अश्रेष्माणः । आधारयन् । तषा । तत् । मनुना । कृतम् ।
 कृणोमि । वध्नि । विष्कन्धम् । मुष्कावर्हः । गवामिव ॥ २ ॥
 पिशङ्गे । सूत्रे । खर्गलम् । तत् । आ । बध्नन्ति । वेधसः ।
 श्रवस्युम् । शुष्मम् । काववम् । वध्निम् । कृष्वन्तु । बन्धुरः ॥ ३ ॥

III.8.4 O cows, may you stay just here. Please do not go away. May the quick-running cowherd, the nourisher Lord, urge you (to this place). May all the enlightened ones approach you, the desirable , for satisfaction of desires of this sacrificer. (Kāminīḥ = Cows; gopa = cowherd; puṣṭapatiḥ = nourisher Lord)

Mind or Manas

III.8.5 To unity we bend your minds, your actions (vrata), and your resolves. You, who, at present, are of discordant actions, we hereby bend to complete unity.

III.8.6 With my mind, I take hold of your minds. Follow my thought with your thinking. I take your hearts under my control. Tread the path on which I lead you.

Dyāvā-Prṛthivi Pair - All-Bounties.

III.9.1 Of the emaciating (karśapha) and of the penetrating (viśapha-hoofless or with distorted hoofs), (gout), heaven is the father and earth the mother. O bounties of Nature, as you have brought it, so may you remove it also.

III.9.2 Those free from phlegm have kept it (the gout) under control. So it is done by a well-thinking man (Manu). I hereby make the gout impotent, as a castrater emasculates bulls.

III.9.3 Then the wise ones bind a stick with a reddish coloured string (to the affected part). May that bandage make the strong and dehydrating snake-bite (Kābavam) impotent or non-effective.

येना श्रवस्यवश्चरथ देवा इवासुरमायया ।
 शुनी कपिरिव दूर्पणो बन्धुरा काववस्य च ॥४॥
 दुष्ट्यै हि त्वा भर्त्स्यामि दूषयिष्यामि काववम् ।
 उदाशवो रथा इव शपथैभिः सरिष्यथ ॥५॥
 एकंशतं विष्कन्धानि विष्टिता पृथिवीमनु ।
 तेषां त्वामग्र उक्षहरुर्मणि विष्कन्धदूर्पणम् ॥६॥

येन । श्रवस्यवः । चरथ । देवाऽऽव । असुरऽमायया ।
 शुनीम् । कपिऽऽव । दूर्पणः । बन्धुरा । काववस्य । च ॥ ४ ॥
 दुष्ट्यै । हि । त्वा । भर्त्स्यामि । दूषयिष्यामि । काववम् ।
 उत् । आशवः । रथाऽऽव । शपथैभिः । सरिष्यथ ॥ ५ ॥
 एकंशतम् । विऽस्कन्धानि । विऽस्थिता । पृथिवीम् । अनु ।
 तेषाम् । त्वाम् । अग्रे । उत् । जहुरुः । मणिम् । विष्कन्धदूर्पणम् ॥ ६ ॥

(१०) दशमं मूक्तम्

(१-१३) अयोदशार्थस्यास्य सूक्तस्यापरां कविः । अष्टका देवता । (१-३, ८-११, १३) प्रथमादि-
 त्वन्यासस्याभिचितसुनायुषां अयोदश्याश्चात्रुष्टम् । (५-६, १२) अनुभ्यादिवचस्य दास्यथाश्च
 त्रिष्टुप्, (७) सप्तम्याश्च त्र्यवसाना षट्षदा विराङ्गमातिश्रगती छन्दांसि ॥

प्रथमा ह व्युधिस सा धेनुरभवद्यमे ।
 सा नः पर्यस्वती दुहामुत्तरामुत्तरां समाम् ॥१॥
 यां देवाः प्रतिनन्दन्ति रात्रिं धेनुमुपायतीम् ।
 संवत्सरस्य या पत्नी सा नो अस्तु सुमङ्गली ॥२॥
 संवत्सरस्य प्रतिमां यां त्वा रात्र्युपास्महे ।
 सा न आयुष्मतीं प्रजां रायस्पोषेण सं सृज ॥३॥

प्रथमा । ह । वि । उवास । सा । धेनुः । अभवत् । यमे ।
 सा । नः । पर्यस्वती । दुहाम् । उत्तराम् । उत्तराम् । समाम् ॥ १ ॥
 याम् । देवाः । प्रतिऽनन्दन्ति । रात्रिम् । धेनुम् । उपऽआयतीम् ।
 सम्ऽवत्सरस्य । या । पत्नी । सा । नः । अस्तु । सुऽमङ्गली ॥ २ ॥
 सम्ऽवत्सरस्य । प्रतिऽमाम् । याम् । त्वा । रात्रि । उपऽआस्महे ।
 सा । नः । आयुष्मतीम् । प्रऽजाम् । रायः । पोषेण । सम् । सृज ॥ ३ ॥

- III.9.4** You, who are active in your strength , like gods fighting incessantly with evils, evil forces(the demons). Even as monkey scorns dogs, O bandage, bandhuraḥ, scorn the kābava. (Kabava = cloth-bandages round the wound or ailing limb of the patient.)
- III.9.5** Surely I shall bind you for (removing) the ill-effect. Thus I shall remove the ill-effect of the snake-bite. Then you will be able to move about like chariots drawn by vigorous horses with scoldings (of the charioteer).
- III.9.6** A hundred and one are hindrances spread all over the earth. With them they have confronted you,the drug-tablet,remover of all hindrances.

Ekāṣṭakā

- III.10.1** She was the first dawn (Ekāṣṭaka) to shine (in the firmament). In this world (Yama), she became a milch cow. May she, rich in milk, go on feeding us year after year.(Prathamā = the first dawn in the present creation)
- III.10.2** Whom the enlightened ones welcome with joy, the (Ekāṣṭakā) night as she approaches as a cow, who is the consort of the year ; may she be propitious to us.
- III.10.3** O (Ekāṣṭakā) night, whom we worship as the measure of the cycle of the year, as such may you unite our long-living progeny with riches and nourishment.

इयमेव सा या प्रथमा ज्योच्छेदास्वितरासु चरति प्रविष्टा ।
 महान्तो अस्यां महिमानो अन्तर्वधूजिगाय नवगजनित्री ॥४॥
 वानस्पत्या प्रावाणो घोषमकृत हविष्कृष्वन्तः परिवत्सुरीणम् ।
 एकाष्टके सुप्रजसः सुवीरा वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥५॥
 इडायास्पदं धृतवत्सरीसृपं जातवेदः प्रति हव्या गृभाय ।
 ये ग्राम्याः पशवो विश्वरूपास्तेषां सप्तानां मयि रन्तिरस्तु ॥६॥

आ मा पुष्टे च पोषे च रात्रि देवानां सुमतौ स्याम ।
 पूर्णा देवै परा पत सुपूर्णा पुनरा पत ।
 सर्वान्यज्ञान्तैर्भुञ्जतीषमूर्जं न आ भर ॥७॥
 आयमगन्तवत्सुरः पतिरेकाष्टके तव ।
 सा न आयुष्मतीं प्रजां रायस्पोषेण सं सृज ॥८॥
 ऋतून्यज ऋतुपतीनार्तवानुत हायनान् ।
 समाः संवत्सरान्मासान्भुतस्य पतये यजे ॥९॥
 ऋतुभ्यद्घातवेभ्यो माद्भयः संवत्सरेभ्यः ।
 धात्रे विधात्रे समृधे भुतस्य पतये यजे ॥१०॥

इयम् । एव । सा । या । प्रथमा । विऽऔच्छेत् । आसु । इतरासु । चरति । प्रऽविष्टा ।
 महान्तः । अस्याम् । महिमानः । अन्तः । वधूः । जिगाय । नवऽगत् । जनित्री ॥ ४ ॥
 वानस्पत्याः । प्रावाणः । घोषम् । अकृत । हविः । कृष्वन्तः । परिवत्सुरीणम् ।
 एकऽअष्टके । सुऽप्रजसः । सुऽवीराः । वयम् । स्याम् । पतयः । रयीणाम् ॥ ५ ॥
 इडायाः । पदम् । धृतवत् । सरीसृपम् । जातवेदः । प्रति । हव्या । गृभाय ।
 ये । ग्राम्याः । पशवः । विश्वरूपाः । तेषाम् । सप्तानाम् । मयि । रन्तिः । अस्तु ॥ ६ ॥
 आ । मा । पुष्टे । च । पोषे । च । रात्रि । देवानाम् । सुऽमतौ । स्याम् । पूर्णा । देवै । परा । पत ।
 सुऽपूर्णा । पुनः । आ । पत । सर्वान् । यज्ञान् । सम्ऽभुञ्जती । इषम् । ऊर्जम् । नः । आ । भर ॥
 आ । अयम् । अगन् । सम्ऽवत्सुरः । पतिः । एकऽअष्टके । तव ।
 सा । नः । आयुष्मतीम् । प्रऽजाम् । रायः । पोषेण । सम् । सृज ॥ ८ ॥
 ऋतन् । यजे । ऋतुऽपतीन् । आर्तवान् । उत । हायनान् ।
 समाः । सम्ऽवत्सरान् । मासान् । भुतस्य । पतये । यजे ॥ ९ ॥
 ऋतुऽभ्यः । त्वा । आर्तवेभ्यः । मात्ऽभ्यः । सम्ऽवत्सरेभ्यः ।
 धात्रे । विऽधात्रे । सम्ऽऋधे । भुतस्य । पतये । यजे ॥

- III.10.4** This is verily she, who in the very beginning dispelled the darkness. She moves about having entered in these other (dawns). Great glories are within her. She is a newly wed bride about to bear a child.
- III.10.5** Wooden grinders have started making noise while preparing the oblation meant for the completion of the year. O Ekāṣṭaka, may we, having good progeny and good soldiers, become masters of riches.
- III.10.6** The shrine of Idā (idāyāspadam) flows with ghr̥ta and butter. O Jataveda (knower of all that is born, an epithet of Agni), please accept our oblations. Cattle and our other animals, of seven kinds and of numerous forms, abide with me fully contented.(Seven animals are = Cow, Horse, Goat, Sheep, Men, Donkey, and Camel).
- III.10.7** O (Ekāṣṭakā) night, may you set me in prosperity and nourishment. May we be in good books of the enlightened ones. A spoon, go thither full of oblations and come back filled up to brim. Consuming all the oblations at the sacrifice, may you bring food and vigour to us.
- III.10.8** O Ekāṣṭakā (eighth night of the moonless fortnight of Maghā month), here has come the year, your husband. As such, may you unite for our long-living progeny with riches and nourishment.
- III.10.9** I offer oblations to seasons, to lords of seasons, to couples of seasons, to winters, to summers, to years and to months. I offer oblations to the Lord of all existence.
- III.10.10** O Ekāṣṭakā, I adore you for the sake of seasons, for couple of seasons, for months, for the year, for the creator, for the sustainer and for the bounteous Lord of existence.

इड्या जुह्वतो वयं देवान्घृतवता यजे ।

गृहानलुभ्यतो वयं सं विशेमोप गोमतः ॥११॥

एकाग्रका तपसा तप्यमाना जुजान् गर्भं महिमान्मिन्द्रम् ।

तेन देवा व्यपिहन्तु शत्रून्हुन्ता दस्यूनामभवच्छचीपतिः ॥१२॥

इन्द्रपुत्रे सोमपुत्रे दुहितासि प्रजापतेः ।

कामान्स्माकं पूरय प्रति गृह्णाहि नो हविः ॥१३॥

इड्या । जुह्वतः । वयम् । देवान् । घृतवता । यजे ।

गृहान् । अलुभ्यतः । वयम् । सम् । विशेम । उप । गोऽमतः ॥ ११ ॥

एकाग्रऽअष्टका । तपसा । तप्यमाना । जुजान् । गर्भम् । महिमानम् । इन्द्रम् ।

तेन । देवाः । वि । अस्रुहन्तु । शत्रून् । हुन्ता । दस्यूनाम् । अभवत् । शचीऽपतिः ॥१२॥

इन्द्रऽपुत्रे । सोमऽपुत्रे । दुहिता । असि । प्रजाऽपतेः ।

कामान् । अस्माकम् । पूरय । प्रति । गृह्णाहि । नः । हविः ॥ १३ ॥

(११) एकाग्रं सूक्तम्

(१-८) महर्षस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा, बृहज्जिनाभोमी वा कृषी । इन्द्राग्नी धातुः पञ्चमनाशनश्च देवताः ।

(१-३) प्रथमादिपक्षस्य मिष्टुप्, (४) चतुर्थ्याः शाकृतीगर्भा जगती, (५-६) पञ्चमी-

गहपोऽनुष्टुप्, (७) सप्तम्या उष्णिगृहतीगर्भा पथ्यापङ्क्तिः, (८) अष्टम्या ध

म्यवसाना नदपदा बृहतीगर्भा जगती छन्दांसि ॥

मुञ्चामि त्वा हविषा जीवनाय कर्मज्ञातयुक्मादुत राजयुक्मात् ।

ग्राहिर्जग्राह यद्येतदेनं तस्या इन्द्राग्नी प्र मुमुक्तमेनम् ॥१॥

यदि क्षितायुर्यदि वा परेतो यदि मृत्योरन्तिकं नीत एव ।

तमा हरामि निःकृतेरुपस्थादस्पाशमेनं शतशारदाय ॥२॥

सहस्राक्षेण शतवीर्येण शतायुषा हविषार्धमेनम् ।

इन्द्रो यथैनं शरदो नयात्यति विश्वस्य दुरितस्य पारम् ॥३॥

मुञ्चामि । त्वा । हविषा । जीवनाय । कम् । अज्ञातयुक्मात् । उत । राजयुक्मात् ।

ग्राहिः । जग्राह । यदि । एतत् । एनम् । तस्याः । इन्द्राग्नी इति । प्र । मुमुक्तम् । एनम् ॥१॥

यदि । क्षितऽआयुः । यदि । वा । पराऽइतः । यदि । मृत्योः । अन्तिकम् । निऽइतः । एव ।

तम् । आ । हरामि । निःऽकृतेः । उपस्थात् । अस्पाशम् । एनम् । शतऽशारदाय ॥२॥

सहस्रऽअक्षेण । शतऽवीर्येण । शतऽआयुषा । हविषा । आ । अहार्यम् । एनम् ।

इन्द्रः । यथा । एनम् । शरदः । नयाति । अति । विश्वस्य । दुःऽइतस्य । पारम् ॥ ३ ॥

- III.10.11** We entertain the enlightened ones with words of praise and with preparations made of clarified butter. Free from greed, may we enter houses rich with cows.
- III.10.12** Ekāṣṭakā practising austerity, has given birth to her embryo, the majestic Sun. With him the enlightened ones have overpowered their enemies and the master of action has become the slayer of robbers.
- III.10.13** O Ekāṣṭakā, whose son is the Sun, and whose son is the Moon, you are the daughter of the Lord of all creatures. May you fulfil our desires and accept our offerings.

Indrāgnī (Paīr)-Ayu and against Yakṣma

- III.11.1** I release you from the unknown wasting disease as well as from tuberculosis by use of proper diet (haviṣā) for a long life. If the grip has siezed him, may you, O Lord resplendent and adorable (indrāgnī) set him free from it. (cf.Ṛv. X.161.1)
- III.11.2** Even if his days of life have come to an end, even if he is to depart from this world, and even if he has been carried very close to death, I hereby bring him back from the very lap of perdition, I have strengthened him to live through a hundred autumns. (cf.Ṛv. X.161.2)
- III.11.3** I have brought him back with the use of proper diet giving a thousand times power of sense organs, hundred times of strength and a long life of a hundred years, so that may the resplendent Lord lead him through the (hundred) autumns across all the troubles.(cf.Ṛv. X.161.3 with variation)

शतं जीव शरदो वर्धमानः शतं हेमन्तान्छतमु वसन्तान् ।
शतं त इन्द्रो अग्निः सविता बृहस्पतिः शतायुषा हविषाहार्षमेनम् ॥४॥

प्र विशतं प्राणापानावनङ्गाहविव म्रजम् ।

व्यन्ये यन्तु मृत्यवो यानाहुरितरान्छतम् ॥५॥

इहेव स्तं प्राणापानौ मापं गातमितो युवम् ।

शरीरमस्याङ्गानि जरसे वहतं पुनः ॥६॥

जरायै त्वा परि ददामि जरायै नि धुवामि त्वा ।

जरा त्वा भद्रा नेष्ट व्यन्ये यन्तु मृत्यवो यानाहुरितरान्छतम् ॥७॥

अग्नि त्वा जरिमाहितं गामुक्षणमिव रज्ज्वा ।

यस्त्वा मृत्युरभ्यर्धत्तं जायमानं सुपाशया ।

तं ते सत्यस्य हस्ताभ्यामुदमुञ्च बृहस्पतिः ॥८॥

शतम् । जीव । शरदः । वर्धमानः । शतम् । हेमन्तान् । शतम् । ऊं इति । वसन्तान् । शतम् ।
ते । इन्द्रः । अग्निः । सविता । बृहस्पतिः । शतऽआयुषा । हविषा । आ । अहार्षम् । एनम् ॥

प्र । विशतम् । प्राणापानौ । अनुङ्गाहौऽइव । म्रजम् ।

वि । अन्ये । यन्तु । मृत्यवः । यान् । आहुः । इतरान् । शतम् ॥

इह । एव । स्तम् । प्राणापानौ । मा । अप । गातम् । इतः । युवम् ।

शरीरम् । अस्य । अङ्गानि । जरसे । वहतम् । पुनः ॥ ६ ॥

जरायै । त्वा । परि । ददामि । जरायै । नि । धुवामि । त्वा । जरा । त्वा । भद्रा । नेष्ट ।

वि । अन्ये । यन्तु । मृत्यवः । यान् । आहुः । इतरान् । शतम् ॥ ७ ॥

अग्नि । त्वा । जरिमा । अहितं । गाम् । उक्षणम्ऽइव । रज्ज्वा ।

यः । त्वा । मृत्युः । अभिऽअर्धत्तं । जायमानम् । सुपाशया ।

तम् । ते । सत्यस्य । हस्ताभ्याम् । उच् । अमुञ्चत् । बृहस्पतिः ॥ ८ ॥

- III.11.4** Growing always strong, may live through a hundred autumns, through a hundred winters and through a hundred springs also. May the resplendent Lord, the adorable Lord, the inspirer Lord and the Lord supreme provide you with a hundred years. I have brought him back by a dietary for hundred years. (cf.Rv. X.16.4-with variation) (Indra, Agni, Savitr and Brhaspati have been invoked one Lord with numerous names)
- III.11.5** May you, in-breath and out-breath, go on entering in him as two bullocks in a cow-pen. May other deaths, of which there are hundreds yet to come they say, "keep away".
- III.11.6** O in-breath and out-breath, may both of you stay here. May you not depart from here. Again may you carry his body and members up to his ripe old age (jarase) again.
- III.11.7** I hereby entrust you to ripe old age (jarāyai). I urge you to reach old age. May the old age lead you benignly. May the other deaths go away, which they call the remaining hundred.
- III.11.8** May the ripe old age take hold of you as a steer is tied with a rope. From the death, which had caught you in its fine noose as soon as you were born, the Lord supreme has released you with the hands of your truth.(satyasya).

(१२) द्वादशं सूक्तम्.

(१-९) नवर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । शाला वास्तोन्वतिश्च देवते । (१, ४-५) प्रपमाचतुर्षीपञ्चमी-
 मामृषां विष्टुप्, (२) दितीयाया विराज्जगती, (३) तृतीयाया बृहती, (४) षष्ठ्याः
 दाक्षीण्यार्भा अगती, (५) सप्तम्या भार्यतुष्टुप्, (८) अष्टम्या
 भुरिक्वित्रुष्टुप्, (९) नवम्या धातुष्टुप् छन्दांसि ॥

इहैव ध्रुवां नि भिनोमि शालां क्षेमं तिष्ठाति घृतमुक्षमाणा ।
 तां त्वा शाले सर्ववीराः सुवीरा अरिष्टवीरा उप सं चरेम ॥१॥
 इहैव ध्रुवा प्रति तिष्ठ शालेश्चावती गोमती सुनृतावती ।
 ऊर्जस्वती घृतवती पर्यस्वत्युच्छ्रयस्व महते सौभगाय ॥२॥
 धरुण्यसि शाले बृहच्छन्दाः पूर्तिधान्या ।
 आ त्वा वत्सो गमेदा कुमार आ धेनवः सायमास्पन्दमानाः ॥३॥
 इमां शालां सविता वायुरिन्द्रो बृहस्पतिर्नि भिनोतु प्रजानन् ।
 उक्षन्तुद्वा मरुतो घृतेन भगो नो राजा नि कृषिं तनोतु ॥४॥
 मानस्य पुलि शरणा स्योना देवी देवेभिर्निर्मितास्यग्रे ।
 तृणं वसाना सुमना असस्त्वमथासम्यं सहवीरं रयिं दाः ॥५॥
 ऋतेन स्थूणामधि रोह वंशोग्रो विराजन्नप बृहक्ष्व शत्रून् ।
 मा ते रिपन्नुपसत्तारो गृहाणां शाले शतं जीवेम शरदः सर्ववीराः ॥६॥

इह । एव । ध्रुवाम् । नि । भिनोमि । शालाम् । क्षेमं । तिष्ठाति । घृतम् । उक्षमाणा ।
 ताम् । त्वा । शाले । सर्ववीराः । सुवीराः । अरिष्टवीराः । उप । सम् । चरेम ॥ १ ॥
 इह । एव । ध्रुवा । प्रति । तिष्ठ । शाले । अश्चावती । गोमती । सुनृतावती ।
 ऊर्जस्वती । घृतवती । पर्यस्वती । उत् । श्रयस्व । महते । सौभगाय ॥ २ ॥
 धरुणी । असि । शाले । बृहत्छन्दाः । पूर्तिधान्या ।
 आ । त्वा । वत्सः । गमेत् । आ । कुमारः । आ । धेनवः । सायम् । आस्पन्दमानाः ॥ ३ ॥
 इमाम् । शालाम् । सविता । वायुः । इन्द्रः । बृहस्पतिः । नि । भिनोतु । प्रजानन् ।
 उक्षन्तु । उद्वा । मरुतः । घृतेन । भगः । नः । राजा । नि । कृषिम् । तनोतु ॥ ४ ॥
 मानस्य । पुलि । शरणा । स्योना । देवी । देवेभिः । निर्मिता । असि । अग्रे ।
 तृणम् । वसाना । सुमनाः । असः । त्वम् । अर्थ । अस्मभ्यम् । सहवीरम् । रयिम् । दाः ॥ ५ ॥
 ऋतेन । स्थूणाम् । अधि । रोह । वंश । उग्रः । विराजन् । अप । बृहक्ष्व । शत्रून् ।
 मा । ते । रिपन् । उपसत्तारः । गृहाणाम् । शाले । शतम् । जीवेम । शरदः । सर्ववीराः ॥

House-śātā-Vāstoṣpatiḥ

- III.12.1** At this very place, I construct my permanent house. May this residence stand safe and secure overflowing with clarified butter. O house, may we dwell here with all our sons, with excellent sons and with sons never harmed (ever unharmed) (Virāḥ=sons; also brave persons.)
- III.12.2** O house, may you stand at this very place permanently, rich with horses (aśvāvatī), with cows, (gomatī) and with truthful as well as pleasing speech (sūnṛtāvatī). May you flourish full of vigour, full of clarified butter, full of milk for our great good fortune (prosperity).
- III.12.3** O house, supported on pillars you are, having a big roof. You are full of cleaned food grains. May calves, and steers come to you and in the evening may the cows come streaming (with good milk).
- III.12.4** May the impeller Lord, the omnipresent Lord, the resplendent Lord, the Lord supreme, knowing well bless us in the construction of this house. May the cloud-bearing winds sprinkle it with water and clarified butter. May the sovereign Lord of all round prosperity make our cultivation flourish.
- III.12.5** O mistress of measures and construction (mānasya patni), from the very beginning you have been built by the enlightend ones as a good shelter, comfortable and shining. Covered with grass(thatch), may you be benign to us and may bring to us riches along with brave sons.(Patni = O lovely dwelling).
- III.12.6** O flag-pole, mount upon the central pillar with righteousness. Formidable and glorious, keep our enemies away. O house, may those, who live in you, never be harmed. May we live through a hundred autumns with all our sons (and grand sons).

एमां कुमारस्तरुण आ वृत्सो जगता सह ।
 एमां परिस्त्रुतः कुम्भ आ दध्नः कलशैरगुः ॥७॥
 पूर्णं नारि प्र भर कुम्भमेतं घृतस्य धाराममृतेन संभृताम् ।
 इमां पातूनमृतेना समञ्जीष्टापूर्तमभि रक्षात्येनाम् ॥८॥
 इमा आपः प्र भराम्ययक्ष्मा यक्ष्मनाशनीः ।
 गृहानुष प्र सीदाम्यमृतेन सहाग्निना ॥९॥

आ । इमाम् । कुमारः । तरुणः । आ । वृत्सः । जगता । सह ।
 आ । इमाम् । परिस्त्रुतः । कुम्भः । आ । दध्नः । कलशैः । अगुः ॥ ७ ॥
 पूर्णम् । नारि । प्र । भर । कुम्भम् । एतम् । घृतस्य । धाराम् । अमृतेन । सम्भृताम् ।
 इमाम् । पातून् । अमृतेन । सम् । अङ्घ्रिभ्यः । इष्टापूर्तम् । अभि । रक्षाति । एनाम् ॥ ८ ॥
 इमाः । आपः । प्र । भरामि । अयक्ष्माः । यक्ष्मनाशनीः ।
 गृहान् । उप । प्र । सीदामि । अमृतेन । सह । अग्निना ॥ ९ ॥

(११) ऋषोवशां सूक्तम्

(१-७) सप्तर्षत्यास्य सूक्तस्य ऋगुक्तेः । कल्पः सिम्जापो वा देवताः । (१) प्रथमर्षो निष्टदनुष्टुप्, (२-४, ७) द्वितीयादि-
 द्वयस्य सप्तम्याभ्यानुष्टुप्, (५) पञ्चम्या चिरानुष्टुप्, (६) षष्ठ्याश्च निष्टुप् छन्दांसि ॥

यदुदः संप्रयतीरहावनदता हुते ।
 तस्मादा नद्योऽ नाम स्थ ता वो नामानि सिन्धवः ॥१॥
 यत्प्रेषिता वरुणेनाच्छीर्षं समवल्गात ।
 तदाभ्रोदिन्द्रो वो यतीस्तस्मादापो अनु घ्न ॥२॥
 अपक्वामं स्यन्दमाना अवीवरत वो हि कम् ।
 इन्द्रो वः शक्तिभिर्देवीस्तस्माद्वाज्जाम वो हितम् ॥३॥

यत् । अदः । सम्प्रयतीः । अहौ । अनदत । हुते ।
 तस्मात् । आ । नद्यः । नाम । स्थ । ता । वः । नामानि । सिन्धवः ॥ १ ॥
 यत् । प्रेषिताः । वरुणेन । आत् । शीर्षम् । सम्भवल्गात ।
 तत् । आप्नोत् । इन्द्रः । वः । यतीः । तस्मात् । आपः । अनु । घ्न ॥ २ ॥
 अपक्वामम् । स्यन्दमानाः । अवीवरत । वः । हि । कम् ।
 इन्द्रः । वः । शक्तिभिः । देवीः । तस्मात् । वाः । नाम । वः । हितम् ॥ ३ ॥

III.12.7 May a grown up youth, a lad, and a baby son come to this house along with moving cattle. May the jars of pressed out juice along with the pitchers of curd be stored here.

III.12.8 O woman, to this house of ours bring the full jar pouring out a stream of clarified butter (as if) imbued with immortality. Serve the drinkers with a draught of this ambrosia. May the supplies of all the desired things keep this house fully equipped in every respect.

III.12.9 I bring here these waters, free from wasteful disease (consumption) and destroyers of the wasteful disease. I enter these houses with the never-dying fire (the ever-glowing one). (ayaksmā = free from disease; yaksmā-nāśanīh = destroyer of disease).

Rivers - Varuṇaḥ

III.13.1 Term "nāḍī" - Since you roar while this charged cloud (ahi) is burst, clearly for that reason your name is nadī or nadyaḥ (one that roars). O sindhus, (flowing ones, the rivers) your other names also are similar(i.e.conveying their meaning).

III.13.2 Term "āpah" - As you, urged by the venerable Lord (varuna), surround all swiftly, as if dancing in a group, and the resplendent one enters you when you are going away, so you get your name āpah (those that enter, or are entered into). (āpnot leads to the name āpah. śībham = ksīpra nāma; swift)

III.13.3 Term "vāri" - For happiness, the resplendent Lord restrains you, the divine ones, who use to flow (loiter) with your forces against his desire. Therefore, your name comes to be the vār (the restrained ones; the chosen ones).

एको वो देवोऽप्यतिष्ठत्यन्दमाना यथावृशम् ।
 उदनिषुर्महीरिति तस्मादुदकमुच्यते ॥४॥
 आपो भद्रा घृतमिदार्प आसन्नमीषोर्मौ विभ्रत्याप इताः ।
 तीव्रो रसो मधुपृचामरंगम आ मा प्राणेन सह वर्चसा गमेत् ॥५॥
 आदित्यस्याम्युत वा शृणोम्या मा घोषो गच्छति वाञ्छासाम् ।
 मन्ये भेजानो अमृतस्य तर्हि हिरण्यवर्णा अर्तपं यदा वः ॥६॥
 इदं व आपो हृदयमयं वत्स ऋतावरीः ।
 इहेत्यमेतं शकरीयन्नेदं वेश्यामि वः ॥७॥

एकः । वः । देवः । अपि । अतिष्ठत् । त्यन्दमानाः । यथाऽवृशम् ।
 उत् । अनिषुः । महीः । इति । तस्मात् । उदकम् । उच्यते ॥ ४ ॥
 आपः । भद्राः । घृतम् । इत् । आपः । आसन् । अमीषोर्मौ । विभ्रति । आपः । इत् । ताः ।
 तीव्रः । रसः । मधुपृचाम् । अरुमऽगमः । आ । मा । प्राणेन । सह । वर्चसा । गमेत् ॥५॥
 आत् । इत् । पश्यामि । उत । वा । शृणामि । आ । मा । घोषः । गच्छति । वाक् । मा । आसाम् ।
 मन्ये । भेजानः । अमृतस्य । तर्हि । हिरण्यवर्णाः । अर्तपम् । यदा । वः ॥ ६ ॥
 इदम् । वः । आपः । हृदयम् । अयम् । वत्सः । ऋतऽवरीः ।
 इह । इत्यम् । आ । इत् । शकरीः । यत्र । इदम् । वेश्यामि । वः ॥ ७ ॥

(१४) ऋतुर्वसं गृहम्

(१-१) वृषस्यास्य गृहस्य ऋषिः । गोहो मन्त्रोक्त्य वा वेद्यतः । (१-५) प्रथमादि-
 पञ्चमिदुष्टम्, (१) गृहवाद्यानी विदुन् ऊच्यन्ती ॥

सं वो गोष्ठेन सुषदा सं रय्या सं सुमूत्या ।
 अहर्जातस्य यज्ञाम तेना वः सं सृजामसि ॥१॥
 सं वः सृजत्वयमा सं पूषा सं बृहस्पतिः ।
 समिन्द्रो यो धनंजयो मयि पुष्यत यदसु ॥२॥

सम् । वः । गोऽस्थेन । सुऽसदा । सम् । रय्या । सम् । सुऽमूत्या ।
 अहःऽजातस्य । यत् । नाम । तेन । वः । सम् । सृजामसि ॥ १ ॥
 सम् । वः । सृजतु । अयमा । सम् । पूषा । सम् । बृहस्पतिः ।
 सम् । इन्द्रः । यः । धनंजयः । मयि । पुष्यत । यत् । वसु ॥ २ ॥

- III.13.4** Term "udaka" - The Lord alone superintend you (O udaka) who flow according to your will. Due to this, they the mighty ones, heave up having acquired greatness (They breathed upward fast). So they are called udaka (that goes upwards).
- III.13.5** Term "ghṛtā" - The waters are excellent. The waters are verily the purified butter, and those waters sustain the fire and the herbal sap. May the potent essence of honey-sweet waters, never diminishing in effect, unite (conjoin) me with vital breath as well as with lustre.
- III.13.6** I see them here and there, and I hear them. Their sound comes to me, as if it is their speech. O bright coloured waters, when I take you to my full satisfaction, I feel, as if I have tasted the nectar.
- III.13.7** O waters, this is your heart. O supporters of eternal truth, this sacrifice is your dear child. O mighty bestowers, may you come here, this way, where now I place you.

Cow-stall - Goṣṭhaḥ-Aryaman

- III.14.1** O cows, we provide you with a cow-stall pleasing to live in, with nourishing food, and with comforts, we confer names on you when you are one day old.
- III.14.2** May the ordainer Lord make you procreate, may the nourisher Lord, may the Lord supreme, and may the resplendent one, winner of wealth, make you procreate. May you, O cows, nourish me with your richness of milk.

संजग्मना अविभ्युपीरस्मिन्गोष्ठे करीषिणीः ।
 बिभ्रतीः सोम्यं मध्वनमीवा उपेतन ॥३॥
 इहेव गाव एतनेहो शकैव पुष्यत ।
 इहेवोत प्र जायध्वं मयि संज्ञानमस्तु वः ॥४॥
 शिवो वो गोष्ठो भवतु शारिशाकैव पुष्यत ।
 इहेवोत प्र जायध्वं मया वः सं संजामसि ॥५॥

मया गावो गोपतिना सचध्वमयं वो गोष्ठ इह पोषयिष्णुः ।
 रायस्पोषेण बहुला भवन्तीर्जीवा जीवन्तीरुप वः सदेम ॥६॥

सम्जग्मनाः । अविभ्युपीः । अस्मिन् । गोऽस्थे । करीषिणीः ।
 बिभ्रतीः । सोम्यम् । मधु । अनमीवाः । उपऽएतन ॥ ३ ॥
 इह । एव । गावः । आ । इतन् । इहो इति । शकाऽइव । पुष्यत ।
 इह । एव । उत । प्र । जायध्वम् । मयि । सम्ज्ञानम् । अस्तु । वः ॥ ४ ॥
 शिवः । वः । गोऽस्यः । भवतु । शारिशाकाऽइव । पुष्यत ।
 इह । एव । उत । प्र । जायध्वम् । मया । वः । सम् । संजामसि ॥ ५ ॥
 मया । गावः । गोऽपतिना । सचध्वम् । अयम् । वः । गोऽस्यः । इह । पोषयिष्णुः ।
 रायः । पोषेण । बहुलाः । भवन्तीः । जीवाः । जीवन्तीः । उप । वः । सदेम ॥ ६ ॥

(१५) पञ्चमः सूक्तम्

(१-८) अष्टपस्यास्य सूक्तस्यायथा ऋषिः । विभे देवा इन्द्राग्नी वा देवते । (१) प्रथमर्चो भुरिन्द्रिदुप्.

(२-३, ४) द्वितीयात्तृतीययोः पञ्चमः ऋषिः । (५) चतुर्थ्यास्त्यक्तानां ऋषया

इहतीगर्मा विपश्चिहः, (५) पञ्चम्या विपश्चिहः, (६) सप्तम्या

भनुदुप्, (८) अष्टम्या विपश्चिहः उन्नासि ॥

इन्द्रमहं वृणिजं चोदयामि स न ऐतु पुरस्ता नो अस्तु ।
 नुदन्नरातिं परिपन्थिनं मृगं स ईशानो धनदा अस्तु मह्यम् ॥१॥

ये पन्थानो बहवो देवयानां अन्तरा यावापृथिवी संचरन्ति ।

ते मा जुषन्तां पर्यसा घृतेन यथा क्रीत्वा धनमाहराणि ॥२॥

इन्द्रम् । अहम् । वृणिजम् । चोदयामि । सः । नः । आ । एतु । पुरऽस्ता । नः । अस्तु ।
 नुदन् । अरातिम् । परिपन्थिनम् । मृगम् । सः । ईशानः । धनऽदाः । अस्तु । मह्यम् ॥ १ ॥

ये । पन्थानः । बहवः । देवयानाः । अन्तरा । यावापृथिवी इति । सम्संचरन्ति ।
 ते । मा । जुषन्ताम् । पर्यसा । घृतेन । यथा । क्रीत्वा । धनम् । आऽहराणि ॥ २ ॥

III.14.3 O cows of plentiful droppings, may you come to this cow-stall moving together, fearless, free from disease, bearing sweet and pleasing milk.

III.14.4 O cows, come only to this place. Let you grow up here like flies. May you procreate and multiply here. May there be complete understanding between you and me.

III.14.5 May this cow-stall be auspicious for you. Let you flourish like cultivated rice. May you procreate and multiply here. We provide you with happiness. (śāriśākā = an animal unidentified (Sāyaṇa);, since śāli means rice also it may be cultivated rice - Griffith)

III.14.6 O cows, may you be attached to me, your master. This is your cow-stall. Here I am your nourisher. May we attend on you multiplying in richness and nourishment and living long.

Indra

III.15.1 I urge the resplendent one (Indra), the trader. May he come to us and be our leader. Slaying the defaulter (who does not pay our dues), the highway man and the wild beast, may he become the master as well as bestower of riches for me. (Paripanthinam- highway man; the thief or robber)

Pathways - Panthānaḥ

III.15.2 May those many pathways, which extend in the midst of heaven and earth and along which the enlightened ones travel, delight me with milk and butter, may I make rich profits by sale and purchase.

इध्मेना॒रा इच्छ॑मानो घृतेन॑ जुहोमि हव्यं तर॑से वला॒य ।
 याव॑दी॒शे ब्रह्म॑णा वन्द॑मान इमां धियं॑ शत॒सेया॑य दे॒वीम् ॥३॥
 इमार्म॑मे शरणिं॑ मीमृ॒षो नो॒ यम॑ध्वान॒मगा॑म दूरम् ।
 शुनं॑ नो अस्तु प्र॒प॒णो वि॒क्रय॑श्च॒ प्रति॑प॒णः फ॒लिर्न॑ मा कृ॒णोतु॑ ।
 इदं॑ हव्यं स॑वि॒दानो जु॑पेथां शुनं॑ नो अस्तु च॒रित॑मुत्थि॒तं च ॥४॥
 येन॑ धनेन॑ प्र॒प॒णं च॑रामि धनेन॑ दे॒वा धन॑मिच्छ॒मानः॑ ।
 तन्मे॑ भूयै॑ भवतु॒ मा कनी॑यो॒मे सा॒त॒घ्नो दे॒वान् ह॒विषा॑ नि पे॒ध ॥५॥
 येन॑ धनेन॑ प्र॒प॒णं च॑रामि धनेन॑ दे॒वा धन॑मिच्छ॒मानः॑ ।
 तस्मिन्म॑ इन्द्रो॒ रुचि॑मा द॑धातु प्र॒जाप॑तिः स॒वि॒ता सोमो॑ अ॒ग्निः ॥६॥
 उप॑ त्वा नर्म॑सा व॒यं होत॑र्वै॒श्वान॑र स्तुमः ।
 स नः॑ प्र॒जात्वा॑त्मसु गोपु॑ प्रा॒णेषु॑ जागृ॒हि ॥७॥
 विश्वा॑हा ते स॒द॒मि॒न्द्रे॒माश्वा॑येव तिष्ठ॑ते जा॒तवे॑दः ।
 रा॒यस्पोषे॑ण॒ समि॑षा म॒दन्तो॒ मा ते॑ अ॒ग्ने प्र॑ति॒वेशा॑ रिषाम ॥८॥

इध्मेन॑ । अ॒ग्ने । इच्छ॑मानः । घृतेन॑ । जुहोमि॑ । हव्यम् । तर॑से । वला॒य ।
 याव॑त् । ई॒शे । ब्रह्म॑णा । वन्द॑मानः । इमां॑ । धियं॑ । शत॒सेया॑य । दे॒वीम् ॥ ३ ॥
 इमाम् । अ॒ग्ने । शरणिं॑ । मीमृ॒षः । नः॑ । यम॑ । अध्वान॑म् । अगा॑म । दूरम् ।
 शुनम् । नः॑ । अस्तु॑ । प्र॒प॒णः । वि॒क्रयः॑ । च॒ । प्रति॑प॒णः । फ॒लिर्न॑म् । मा । कृ॒णोतु॑ ।
 इदम् । हव्यम् । स॒म॒वि॒दानो॑ । जु॑पेयाम् । शुनम् । नः॑ । अस्तु॑ । च॒रित॑म् । उत्थि॒तम् । च ॥
 येन॑ । धनेन॑ । प्र॒प॒णम् । च॑रामि । धनेन॑ । दे॒वाः । धन॑म् । इच्छ॑मानः । तत् । मे॑ ।
 भूयः॑ । भवतु॑ । मा । कनी॑यः । अ॒ग्ने । सा॒त॒घ्नः । दे॒वान् । ह॒विषा॑ । नि । पे॒ध ॥ ५ ॥
 येन॑ । धनेन॑ । प्र॒प॒णम् । च॑रामि । धनेन॑ । दे॒वाः । धन॑म् । इच्छ॑मानः ।
 तस्मिन् । मे॑ । इन्द्रः॑ । रुचि॑म् । आ । द॑धातु । प्र॒जाप॑तिः । स॒वि॒ता । सोमः॑ । अ॒ग्निः ॥ ६ ॥
 उप॑ । त्वा । नर्म॑सा । व॒यम् । होत॑ः । वै॒श्वान॑र । स्तुमः॑ ।
 सः । नः॑ । प्र॒जात्सु॑ । आ॒त्म॒सु । गोपु॑ । प्रा॒णेषु॑ । जा॒गृहि ॥ ७ ॥
 विश्वा॑हा । ते । स॒द॒मः । इत् । अ॒ग्ने । अ॒श्वा॑य॒श्च । तिष्ठ॑ते । जा॒तवे॑दः ।
 रा॒यः । पोषे॑ण । स॒म । इ॒षा । म॒दन्तः॑ । मा । ते॑ । अ॒ग्ने । प्र॑ति॒वेशाः॑ । रिषाम् ॥ ८ ॥

Agniḥ

III.15.3 Desirous of wealth and overwhelming might, I offer you, O adorable Lord, my dedicated actions, further enlivened by devotion, and supported by knowledge. Praising you with sacred hymns, as much as I can, I propitiate you that you may render this praise resplendent with infinite treasure. (Cf. Rv. III.18.3)

Purchase and sale

III.15.4 O adorable Lord, may you pardon this offence of ours that we have taken to such a distant path. May delightful be the deal and the sale. May the counter-deal also make me fruitful. May both of you enjoy this offering in friendly accord. May the turn-over as well as the profit be delightful to me.

III.15.5 O enlightened ones, may this money, with which I strike my deals, desiring money out of money, go on increasing for me; may it never decrease. O adorable leader, may you appease with offerings those enlightened ones who want to kill the profit.

III.15.6 O enlightened ones, may in this money, with which I strike my deals, desiring money out of money, the resplendent Lord (indra) give me pleasure, and so may do the Lord of creatures (prajapati), the inspirer Lord (savitr), the blissful Lord (soma) and the adorable Lord (agni).

III.15.7 O fire divine, invoker of enlightened ones and benefactor of all men, we approach you with praise and homage. May you keep awake in our progeny (prajāsu), in ourselves, in our sense organs (goṣu and in our vital breaths (prāṇeṣu).

III.15.8 O knower of all (jātaveda) to you, staying at home, we bring offering as to a horse. Rejoicing in riches and nourishment as well as plenty of food, O adorable leader, may we, your neighbours, suffer no harm.

(१२) षोडशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्षस्यास्य सूक्तस्यापर्वा ऋषिः । भार्गवादिषो मन्वोत्तरा देवताः । (१) प्रथमर्षः
नार्यो ऋषी, (२-३, ५-७) द्वितीयाद्वितीययोः पञ्चम्यादितृचस्य च
मिदृष, (४) षट्पञ्चांशं भुरिष्यद्विन्दन्ति ॥

प्रातरग्निं प्रातरिन्द्रं हवामहे प्रातर्मित्रावरुणा प्रातरश्विना ।
प्रातर्भगं पुषणं ब्रह्मणस्पतिं प्रातः सोममुत रुद्रं हवामहे ॥१॥
प्रातर्जितं भगमुग्रं हवामहे वयं पुत्रमदितेर्यो विधुर्ता ।
आध्रश्चिद्यं मन्यमानस्तुरश्विद्राजा चिद्यं भगं भक्षीत्याह ॥२॥
भग प्रणेत्तर्भग सत्यराघो भगेमां धियमुदवा ददन्नः ।
भग प्र णो जनय गोभिरश्वैर्भग प्र नृभिर्नृवन्तः स्याम ॥३॥
उतेदानीं भगवन्तः स्यामोत्त प्रपित्व उत्त मध्ये अह्नाम् ।
उतोर्दितौ मघवन्त्सूर्यस्य वयं देवानां सुप्ततौ स्याम ॥४॥
भग एव भगवाँ अस्तु देवस्तेना वयं भगवन्तः स्याम ।
तं त्वा भग सर्वं ज्ञोहवीमि स नो भग पुरएता भवेह ॥५॥
समध्वरायोषसौ नमन्त दधिकावेव शुचये पदार्थ ।
अर्वाचीनं वसुविदं भग मे रथमिवाश्वा वाजिन आ वहन्तु ॥६॥

प्रातः । अग्निम् । प्रातः । इन्द्रम् । हवामहे । प्रातः । मित्रावरुणा । प्रातः । अश्विना ।
प्रातः । भगम् । पुषणम् । ब्रह्मणः । पतिम् । प्रातः । सोमम् । उत्त । रुद्रम् । हवामहे ॥ १ ॥
प्रातःऽजितम् । भगम् । उग्रम् । हवामहे । वयम् । पुत्रम् । अदितेः । यः । विधुर्ता ।
आध्रः । चित् । यम् । मन्यमानः । तुरः । चित् । राजा । चित् । यम् । भगम् । भक्षि । इति । आह ।
भग । प्रऽनेतः । भग । सत्यराघः । भग । इमाम् । धियम् । उत्त । अवा । ददत् । नुः ।
भग । प्र । नुः । जनय । गोभिः । अश्वैः । भग । प्र । नृभिः । नृवन्तः । स्याम ॥ ३ ॥
उत्त । इदानीम् । भगवन्तः । स्याम । उत्त । प्रऽपित्वे । उत्त । मध्ये । अह्नाम् ।
उत्त । उत्त । इदितौ । मघवन् । सूर्यस्य । वयम् । देवानाम् । सुप्ततौ । स्याम ॥ ४ ॥
भगः । एव । भगवान् । अस्तु । देवः । तेन । वयम् । भगवन्तः । स्याम ।
तम् । त्वा । भग । सर्वः । इत् । ज्ञोहवीमि । सः । नः । भग । पुरःऽएता । भव । इह ॥५॥
सम् । अध्वराय । उषसः । नमन्त । दधिकावाऽइव । शुचये । पदार्थ ।
अर्वाचीनम् । वसुविदम् । भगम् । मे । रथम्ऽइव । अश्वाः । वाजिनः । आ । वहन्तु ॥६॥

Agni - Indra Pair

- III.16.1** We invoke at the morning the fire - divine; at dawn, the Lord of Light and Plasma; at dawn, the pair of twin divines; at dawn, the Lord of riches and nourishment; and universal priest at the morning, the Lord of Bliss and Vitality. (Cf. Rv. VII.41.1) (A morning invocation to divine Lord and Nature's bounties; agni, indra, mitra, varuṇa, aśvinau, bhaga, pūṣan, brahmanaspati, soma and rudra)
- III.16.2** We invoke at dawn the powerful gracious bounty, āditya, the son of Mother Infinity, who is the sustainer of the universe, to whom the common man, even the opulent one praise and say: "give me (wealth) for my enjoyment". (Cf. Rv VII.41.2)
- III.16.3** O Lord gracious, the foremost guide to our sacred work and faithful promisor of wealth, may you, granting our wishes, make our ceremony effective, and enrich us with wisdom and vitality. May we, O gracious Lord, be rich in leaders and followers. (Gobhih = with wisdom; aśvaih = with vitality.) (Cf. Rv VII.41.3)
- III.16.4** May we, at this hour be fortunate, also in the forenoon or at midday, or at sun-rise; may we, O bounteous Lord, be happy in the loving kindness of all divine powers. (Cf. Rv VII.41.4)
- III.16.5** O gracious Lord, possessor of graces as you are, through you, may we obtain the graces. Every one, verily, repeatedly invokes you. O gracious Lord, may you be our champion at this solemnity. (Cf. Rv. VII.41.5)
- III.16.6** May the dawns come to bless our worship with the speed of cyclone (dadhikrau) moving to its target. As strong steeds draw a chariot, may they (these dawns) bring me hitherward grace, the bestower of prosperity. (Cf. Rv. VII.41.6)

अश्वीवतीर्गोमतीर्न उपासो वीरवतीः सदमुच्छन्तु भद्राः ।

घृतं दुहाना विश्वतः प्रपीता युयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥७॥

अश्वीवतीः । गोऽमतीः । नः । उपसः । वीरऽवतीः । सदम् । उच्छन्तु । भद्राः ।

घृतम् । दुहानाः । विश्वतः । प्रऽपीताः । युयम् । पात । स्वस्तिऽभिः । सदा । नः ॥७॥

(१७) सप्तदशं सूक्तम्

(१-९) नवर्षस्यास्य सूक्तस्य विश्वामित्र ऋषिः । सीता देवता । (१) प्रथमर्ष आशी गावत्री, (२, ५, ९) द्वितीया-
पञ्चमीनवमीनां त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाः पञ्चपङ्क्तिः, (४, ६) षतुर्षीषड्भोरनुष्टुप्, (७) सप्तम्या विपद्
पुर उज्जिह्व, (८) षट्म्याश्च निष्टदनुष्टुप् एत्यांसि ॥

सीरा युञ्जन्ति क्वयों युगा वि तन्वते पृथक् । धीरा देवेषु सुमयौ ॥१॥

युनक्तु सीरा वि युगा तनोत कृते योनौ वपतेह बीजम् ।

विराजः श्रुष्टिः सभरा असन्नो नेदीय इत्सृण्यः पक्वमा यवन् ॥२॥

लाङ्गलं पवीरवत्सुशीर्म सोमसत्सरु ।

उदिह्वपतु गामर्वि प्रस्थावद्रथवाहनं पीबरीं च प्रऽफुर्व्यम् ॥३॥

इन्द्रः सीतां नि गृह्णातु तां पुषाभिरक्षतु । सा नः पर्यस्वती दुहामुत्तरामुत्तरां समाम् ॥४॥

शुनं सुफाला वि तुदन्तु भूमिं शुनं कीनाशा अनु यन्तु वाहान् ।

शुनासीरा हविषा तोशमाना सुपिप्पला ओषधीः कर्तुमस्मै ॥५॥

शुनं वाहाः शुनं नरः शुनं कृषतु लाङ्गलम् । शुनं वरत्रा बध्यन्तां शुनमष्टासुदिङ्गय ॥६॥

सीरा । युञ्जन्ति । क्वयः । युगा । वि । तन्वते । पृथक् । धीराः । देवेषु । सुम्नऽयौ ॥ १ ॥

युनक्तु । सीरा । वि । युगा । तनोत । कृते । योनौ । वपतु । इह । बीजम् । विर्राजः ।

श्रुष्टिः । सभराः । असत् । नः । नेदीयः । इत् । सृण्यः । पक्वम् । आ । यवन् ॥२॥

लाङ्गलम् । पवीरवत् । सुऽशीर्मम् । सोमसत्सरु ।

उत् । इत् । वपतु । गाम् । अर्विम् । प्रस्थावत् । रथऽवाहनम् । पीबरीम् । च । प्रऽफुर्व्यम् ॥३॥

इन्द्रः । सीताम् । नि । गृह्णातु । ताम् । पुषा । अभि । रक्षतु ।

सा । नः । पर्यस्वती । दुहाम् । उत्तराम् । उत्तराम् । समाम् ॥ ४ ॥

शुनम् । सुऽफालाः । वि । तुदन्तु । भूमिम् । शुनम् । कीनाशाः । अनु । यन्तु । वाहान् ।

शुनासीरा । हविषा । तोशमाना । सुऽपिप्पलाः । ओषधीः । कर्तुम् । अस्मै ॥ ५ ॥

शुनम् । वाहाः । शुनम् । नरः । शुनम् । कृषतु । लाङ्गलम् ।

शुनम् । वरत्राः । बध्यन्ताम् । शुनम् । अष्टा । उत् । इङ्गाय ॥ ६ ॥

- III.16.7** May the auspicious mornings dawn on us ever, with wealth of vitality (aśvavatī), with the wealth of wisdom (gomatī) and valiant prosperity (vīravatī). May she come streaming with all abundance and affection. May you along with the divine forces ever cherish us with blessings.

Sītā - Furrow

- III.17.1** The wise farmers (kavayaḥ) harness the ploughs (sīra); they extend severally the yokes (yuga)- they the wise ones (dhīra), with a longing for favour (sumnayau) towards the enlightened experts (deveṣu). (also Ṛv. X. 101.4)
- III.17.2** Harness the ploughs, O people, and extend the yokes, scatter (vapata) the seed (bījam) here in the prepared womb (yonau). May the bunch (śnuṣṭiḥ) of virāj (either prayer or an anna, grain) be burdened (sabharā) for us. May the sickles draw in (ā-yavan) the ripe grain (pakvama yavan) yet closer (asannah) (Virāj = prayer, or anna, grain; Sṛnyah = near the hook or sickle) (Also Ṛv. X.101.3; Yv. XII.68)
- III.17.3** Let the plough (lāṅgala), lance-pointed (pavitra-vat) well-lying, with nicely smoothed handle, turn up (ud-vap) cow, sheep (gām, avim) an on-going chariot-frame (rathavāhanam) and a plump (pīvarī) which (prapharvyam, working girl). (Also Yv. XII.71-Variation).
- III.17.4** May the resplendent Lord, Indra, hold down the furrow (sītā), let Pusan, the lord of protection defend it. Let it rich in milk, furnish us more and more every summer. (Also Ṛg. IV.47.7)
- III.17.5** Successfully (śunam), may the good ploughsharer (suphālā) insert or thrust apart the soil (earth, bhūmi); successfully, let the plough men (kīnāśaḥ) follow the beasts of draft (vāhān), O śunāsira, do you both, furnishing the oblation (or giving the ceremonial ābuti) make the herbs (oṣadhi) rich in berries. (suphala) for this person. (also Ṛv. IV.47.8)
- III.17.6** With full success (śunam), let the draft-animals (vāhāḥ) with all success, the men, also successfully, let the plough (lāṅgalm) plough the field ; successfully, let the straps (varatrā) be bound, and with all success may you brandish the goad (aṣṭrām). (Also Ṛv. IV.57.4)

शुनासीरिह स्म मे जुयेथाम् । यदिवि चक्रयुः पयस्तेनेमासुपं सिञ्चतम् ॥७॥
 सीते वन्दामहे त्वावाचीं सुभगे भव । यया नः सुमना असो यया नः सुफला भुवः ॥८॥
 घृतेन सीता मधुना समक्ता विश्वैर्देवेरेनुमता मरुद्भिः ।
 सा नः सीते पर्यसाभ्याववृत्स्वोर्जस्वती घृतवत्पिन्वमाना ॥९॥

शुनासीरा । इह । स्म । मे । जुयेथाम् ।
 यत् । दिवि । चक्रयुः । पयः । तेन । इमाम् । उप । सिञ्चतम् ॥ ७ ॥
 सीते । वन्दामहे । त्वा । अवाचीं । सुभगे । भव ।
 यया । नः । सुमनाः । असः । यया । नः । सुफला । भुवः ॥ ८ ॥
 घृतेन । सीता । मधुना । समऽक्ता । विश्वैः । देवैः । अनुमता । मरुत्सुभिः ।
 सा । नः । सीते । पर्यसा । अभिऽआववृत्स्व । ऊर्जस्वती । घृतवत् । पिन्वमाना ॥ ९ ॥

(१८) अष्टादशं सूक्तम्

(१-९) षडुपस्थास्य सूक्तस्यापरां ऋषिः । वनस्पतिः (वायवर्द्धोषधिः) देवता । (१-१, ५) षपयामित्तस्य षपयन्मा
 ऋषिधानुदुप, (४) वतुप्यां अनुदुप्यामां वतुप्यादुपिन्व, (९) षपयामोषिगर्भां षप्यापहिस्त्वप्यांसि ॥

इमां खनाम्योषधि वीरुधां बलवत्तमाम् ।
 यया सुपत्नीं बाधते यया संविन्दते पतिम् ॥१॥
 उत्तानपर्णे सुभगे देवजृते सहस्वति ।
 सुपत्नीं मे परां नुद पतिं मे केवलं कृधि ॥२॥
 नहि ते नाम जुग्राह नो अस्मिन्नमसे पतौ ।
 परामिव परावर्तं सुपत्नीं गमयामसि ॥३॥

इमाम् । खनामि । ओषधिम् । वीरुधाम् । बलवत्तमाम् ।
 यया । सुपत्नीम् । बाधते । यया । समऽविन्दते । पतिम् ॥ १ ॥
 उत्तानपर्णे । सुभगे । देवजृते । सहस्वति ।
 सुपत्नीम् । मे । परां । नुद । पतिम् । मे । केवलम् । कृधि ॥ २ ॥
 नहि । ते । नाम । जुग्राह । नो इति । अस्मिन् । रमसे । पतौ ।
 पराम् । एव । परावर्तम् । सुपत्नीम् । गमयामसि ॥ ३ ॥

III.17.7 O sunāsīra, may both of you enjoy me here whatsoever milk, you have produced in heaven (divi cakrathuḥ) may you pour all that on this furrow. (Also Ṛv. IV.57.5)

III.17.8 O sīte (furrow), we pay our best homage to you, may you kindly turn on this side, O you bring fortune to us, we have full support from you. May you bring good fruits for us. (Also Ṛv. IV.57.6)

III.17.9 Let the furrow (sītā) be irrigated with sweet waters. May it be favoured by all the bounties of Nature (viśvedevaiḥ) and the cloud-bearing winds (marudbhiḥ). As such O furrow, may you turn towards us full of milk, invigorating and swelling with ghee (clarified butter).

Vanaspati - Vāṇaparṇī

III.18.1 I hereby dig up this herb, most potent among creepers, with which one repels the rival wife (sapatnī) and with which one wins the husband for herself alone. (oṣadhi = drug; vīrudha = drug in the form of a creeper) (Cf. Ṛv. X.145.1)

III.18.2 O uttānaparṇī (having leaves with face upwards), bringer of sexual bliss, suggested by the learned ones, O vanquisher, may you drive away my rival and make my husband mine only. (Cf. Ṛv. X.145.2)

III.18.3 I would not even utter your name, who dally (ramase) with this husband of ours. Far, remote and even further, I drive away my rival wife. (Cf. Ṛv. X.145.4)

उत्तराहसुत्तर उत्तरेदुत्तराभ्यः ।
 अधः सपत्नी या ममाधरा साधराभ्यः ॥४॥
 अहमस्मि सहमानाथो त्वमसि सासुहिः ।
 उभे सहस्वती भुत्वा सपत्नी मे सहावहे ॥५॥
 अभि तेषां सहमानामुप तेषां सहीयसीम् ।
 मामनु प्र ते मनो वत्सं गौरिव धावतु पथा वारिव धावतु ॥६॥

उत्तरा । अहम् । उत्तरे । उत्तरा । इत् । उत्तराभ्यः ।
 अधः । सपत्नी । या । मम । अधरा । सा । अधराभ्यः ॥ ४ ॥
 अहम् । अस्मि । सहमाना । अथो इति । त्वम् । असि । सासुहिः ।
 उभे इति । सहस्वती इति । भुत्वा । सपत्नीम् । मे । सहावहे ॥ ५ ॥
 अभि । ते । अधाम् । सहमानाम् । उप । ते । अधाम् । सहीयसीम् ।
 माम् । अनु । प्र । ते । मनः । वत्सम् । गौः । ईव । धावतु । पथा । वाः । ईव । धावतु ॥६॥

(१९) एकोनविंशं सूक्तम्

(१-८) मष्टर्चस्यास्य सूक्तस्य वसिष्ठ ऋषिः । विश्वे देवाः, चन्द्रमा इन्द्रो वा देवता । (१) प्रथमर्चः पय्यावृद्धती,
 (२, ५) द्वितीयाचतुर्थ्योरनुष्टुप्, (३) तृतीयाया भुगिबृद्धती, (५) पञ्चम्याभिष्टुप्,
 (६) षष्ठ्यारभ्यवसाना षट्पदा त्रिष्टुप्कुम्भतीगर्भातिगती, (७) सप्तम्या
 विष्टाढास्तापङ्क्तिः, (८) अष्टम्याश्च पथ्यापङ्क्तिश्छन्दांसि ।

संशितं म इदं ब्रह्म संशितं वीर्यं बलम् ।
 संशितं क्षत्रमजरमस्तु जिष्णुर्येषामसि पुरोहितः ॥१॥
 समहमेषां राष्ट्रं स्यामि समोजो वीर्यं बलम् ।
 बृध्वामि शत्रूणां बाहून्नेन हविषाहम् ॥२॥
 नीचैः पद्यन्तामधरे भवन्तु ये नः सुरि मघवानं पृतन्यान् ।
 क्षिणामि ब्रह्मणामित्रानुन्नयामि स्वानहम् ॥३॥

सम्शितम् । मे । इदम् । ब्रह्म । सम्शितम् । वीर्यम् । बलम् ।
 सम्शितम् । क्षत्रम् । अजरम् । अस्तु । जिष्णुः । येषाम् । अस्मि । पुरःशितः ॥ १ ॥
 सम् । अहम् । एषा । राष्ट्रम् । स्यामि । सम् । ओजः । वीर्यम् । बलम् ।
 बृध्वामि । शत्रूणाम् । बाहून् । अनेन । हविषा । अहम् ॥ २ ॥
 नीचैः । पद्यन्ताम् । अधरे । भवन्तु । ये । नः । सुरिम् । मघवानम् । पृतन्यान् ।
 क्षिणामि । ब्रह्मणा । मित्रान् । उत् । नयामि । स्वान् । अहम् ॥ ३ ॥

III.18.4 O supreme one, may I become superior, superior even to the superiors. May my rival wife go down, lower than the lowest.(Cf.Ṛv. X.145.3)

III.18.5 I am conquering by nature. You also are vanquisher of enemies. Let both of us, full of conquering power, vanquish my rival (wife). (Cf.Ṛv. X.145.5) (sahamānā; sāsahi; sahasvatī and sahāvahai-abhibhavitri = conquering one, vanquisher and so on.)

III.18.6 I have girt you, the conquering plant all around. I have put you, even more conquering, near me. May your mind speed towards me, as a cow runs after her calf, as the water runs along its channel. (Cf.Ṛv. X.145.6) (sahamānā, sāsahi, sahasvatīand sahiyāsī).

Viśvedevaḥ

III.19.1 Sharpened (samsītam) is this knowledge of mine, and sharpened is my vigour (vīrya) and power (bala). May sharpened be the victorious and never diminishing ruling power of those whom do I lead.

III.19.2 I hereby quicken the princely sway of these people. I quicken their strength, vigour and power. With this offering, I slash off the arms of the enemies. (syāmi = śyāmi, rend away, slash lash, cut, from..

III.19.3 May they, who attack our bounteous and learned leader, fall with faces downwards; may they be subdued. With my knowledge, I destroy the enemies and lead our own men up to glory.

तीक्ष्णीयांसः परशोऽग्नेस्तीक्ष्णतरा उत ।
 इन्द्रस्य वज्रात्तीक्ष्णीयांसो येषामस्मि पुरोहितः ॥४॥
 एषामहमायुधा सं त्याम्येषां राष्ट्रं सुवीरं वर्धयामि ।
 एषां क्षत्रमजरमस्तु जिष्ण्वेऽेषां चित्तं विश्वेवन्तु देवाः ॥५॥
 उद्धर्षन्तां मधवन्वाजिनान्युद्दीराणां जयतामेतु घोषः ।
 पृथग्घोषा उल्लयः केतुमन्त उदीरताम्
 देवा इन्द्रज्येष्ठा मरुतो यन्तु सेनया ॥६॥
 प्रेता जयतां नर उग्रा वः सन्तु बाहवः ।
 तीक्ष्णेष्वोबलधन्वनो हतोऽग्रायुधा अबलानुग्रवाहवः ॥७॥
 अवसृष्टा परा पत शरव्ये ब्रह्मसंशिते ।
 जयामित्रान्प्रपद्यस्व जह्येषां वरवरं मामीषां मोचि कश्चन ॥८॥

तीक्ष्णीयांसः । परशोः । अग्नेः । तीक्ष्णतराः । उत ।
 इन्द्रस्य । वज्रात् । तीक्ष्णीयांसः । येषाम् । अस्मि । पुरोहितः ॥ ४ ॥
 एषाम् । अहम् । आयुधा । सम् । त्यामि । एषाम् । राष्ट्रम् । सुवीरम् । वर्धयामि ।
 एषाम् । क्षत्रम् । अजरम् । अस्तु । जिष्णु । एषाम् । चित्तम् । विश्वे । अवन्तु । देवाः ॥५॥
 उत् । हर्षन्ताम् । मधवन् । वाजिनानि । उत् । वीराणाम् । जयताम् । एतु । घोषः । पृथक् ।
 घोषाः । उल्लयः । केतुमन्तः । उत् । ईरताम् । देवाः । इन्द्रज्येष्ठाः । मरुतः । यन्तु । सेनया ॥
 प्र । इत । जयत । नरः । उग्राः । वः । सन्तु । बाहवः ।
 तीक्ष्णैः । अवलधन्वनः । हत । उग्रऽग्रायुधाः । अबलान् । उग्रऽग्राहवः ॥ ७ ॥
 अवसृष्टा । परा । पत । शरव्ये । ब्रह्मसंशिते । जय । मित्रान् । प्र । पद्यस्व ।
 जहि । एषाम् । वरम् । वरम् । मा । अमीषाम् । मोचि । कः । चन ॥ ८ ॥

(२०) विंशं सूक्तम्

(१-१०) इषांस्त्यास्य सूक्तस्य वसिष्ठ ऋषिः । (१-२, ५) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोः पञ्चम्याभ्यामि, (१-४, ६-१०) द्वितीयावतुष्योः षष्ठ्याद्विष्वानाब्ज मगादयो देवताः । (१-५, ७, ९-१०) प्रथमाद्विष्वानां सप्तमीनवमीदशमीनाञ्चानुष्टुप्, (१) षष्ठ्याः पञ्चपङ्क्तिः, (८) षष्ठ्याश्च विपङ्क्तुगती छन्वांसि ॥

अयं ते योनिर्ऋत्वियो यतो जातो अरोचयाः ।
 तं जानन्न आ रोहाधा नो वर्धया रयिम् ॥१॥

अयम् । ते । योनिः । ऋत्वियः । यतः । जातः । अरोचयाः ।
 तम् । जानन् । अग्ने । आ । रोह । अध । नः । वर्धय । रयिम् ॥ १ ॥

III.19.4 Sharper than an axe, sharper even than the fire and sharper than the thunder-bolt of the resplendent Lord, are they whom I lead (in the battle).

III.19.5 I sharpen their weapons. I make their nation prosper with brave young men. May their victorious ruling power remain undiminished. May all the enlightened ones keep their morale high.

III.19.6 O bounteous Lord, may our weapons cheer up. May the shout of winning heroes go up. May the soldiers bearing their standards raise the ullullu cry of joy severally. May the storm-troopers led by the king himself, accompany our army.

III.19.7 Move forward O men, and win the victory Let your arms be fierce. Let you with sharpened arrows kill the enemies having weak bows. Let you having formidable weapons and powerful arms finish the powerless enemies.(Cf. Rv. X.103.13)

III.19.8 O killer arrow, sharpened with the scientific knowledge, having been shot, let you go far and fall. Let you enter the enemies and conquer them. Kill each and every prominent among them. Let none of them escape.(Cf.Rv. VI.75.16)

Agni

III.20.1 O fire divine, this is your regular abode , born out of which you shine forth. Knowing that, may you ascend to it. Thereafter may you increase our riches.

अग्ने अच्छा वदेह नः प्रत्यङ्गः सुमना भव ।
 प्र णो यच्छ विशां पते धनदा असि नुस्त्वम् ॥२॥
 प्र णो यच्छत्वयमा प्र भगः प्र बृहस्पतिः ।
 प्र देवीः प्रोत सूनृता रयिं देवी दधातु मे ॥३॥
 सोमं राजानमवसेभि गीर्भिर्हवामहे ।
 आदित्यं विष्णुं सूर्यं ब्रह्माणं च बृहस्पतिम् ॥४॥
 त्वं नो अग्ने अग्निर्ब्रह्मा यज्ञं च वर्धय ।
 त्वं नो देव दातवे रयिं दानाय चोदय ॥५॥

इन्द्रवायु उभाविह सुहवेह हवामहे ।
 यथा नः सर्वे इक्षुनः संगत्यां सुमना असुदानकामश्च नो भुवत् ॥६॥
 अर्यमणं बृहस्पतिमिन्द्रं दानाय चोदय ।
 वातं विष्णुं सरस्वतीं सवितारं च वाजिनम् ॥७॥

अग्ने । अच्छ । वद । इह । नः । प्रत्यङ् । नः । सुमनाः । भव ।
 प्र । नः । यच्छ । विशाम् । पते । धनदाः । असि । नः । त्वम् ॥ २ ॥
 प्र । नः । यच्छतु । अर्यमा । प्र । भगः । प्र । बृहस्पतिः ।
 प्र । देवीः । प्र । उत । सूनृता । रयिम् । देवी । दधातु । मे ॥ ३ ॥
 सोमम् । राजानम् । अवसे । अग्निम् । गीः । अभिः । हवामहे ।
 आदित्यम् । विष्णुम् । सूर्यम् । ब्रह्माणम् । च । बृहस्पतिम् ॥ ४ ॥
 त्वम् । नः । अग्ने । अग्निभिः । ब्रह्मा । यज्ञम् । च । वर्धय ।
 त्वम् । नः । देव । दातवे । रयिम् । दानाय । चोदय ॥ ५ ॥

इन्द्रवायु इति । उभौ । इह । सुहवा । इह । हवामहे । यथा । नः । सर्वः । इत् । जनः ।
 समुदात्याम् । सुमनाः । अस्त । दानकामः । च । नः । भुवत् ॥ ६ ॥
 अर्यमणम् । बृहस्पतिम् । इन्द्रम् । दानाय । चोदय ।
 वातम् । विष्णुम् । सरस्वतीम् । सवितारम् । च । वाजिनम् ॥७॥

- III.20.2** O adorable Lord (agne), may you speak favourably to us. May you be friendly inclined towards us. O Lord of the people, give to us liberally. For us you are the bestower of wealth. (Cf. Ṛv. X.141.1)

Aryaman - Bhagaḥ Bṛhaspatiḥ Dev ḥ

- III.20.3** May the ordainer Lord (aryamā) give libe ally to us, may the Lord of all-round prosperity (bhaga) and the lord supreme (bṛhaspati) give; may the divinities and the truthful speech divine bestow riches on me. (Cf. Ṛv. X.141.2)

- III.20.4** With our prayers, for protection we invoke the blissful Lord (soma), the sovereign (rājānam), also the adorable Lord (agni), the Lord of eternity (āditya), the omnipresent (viṣṇu), the impeller (sūrya), the Lord of knowledge (brahmānam) and the Lord supreme (bṛhaspati). (Cf. Ṛv. X.141.3)

Agni

- III.20.5** O adorable Lord, may you increase our knowledge and sacrifice with fires divine. O Lord, may you urge the donor to give riches to us. (Cf. Ṛv. X.141.6)

Indra - Vāyu Pair

- III.20.6** O lord resplendent and omnipresent, here we invoke you, easy to invoke, so that all the people who come in our contact, may be favorably inclined towards and become willing to give gifts to us. (Ṛv. X.141.4)

Aryaman

- III.20.7** (With your prayers) urge the ordainer Lord (aryaman) the Lord supreme (bṛhaspati) the resplendent Lord (indra), Lord of motion (vātam), the omnipresent Lord (Viṣṇu), the speech divine (sarasvatī) and the quick inspirer Lord (savitr vājinam) to favour us with bountiful donations. (Cf. Ṛv. X.141.5)

वाजस्य नु प्रसवे सं बभूविमेमा च विश्वा भुवनान्यन्तः ।
 उतादित्सन्तं दापयतु प्रजानन्नयि च नः सर्ववीरं नि यच्छ ॥८॥
 दुहाम् मे पञ्च प्रदिशो दुहामुर्वीर्ययाबलम् ।
 प्रापेयं सर्वा आकृतीर्मनसा हृदयेन च ॥९॥
 गोसनि वाचमुदेयं वर्चसा माभ्युदिहि ।
 आ रुन्धां सर्वतो वायुस्त्वष्टा पोषं दधातु मे ॥१०॥

वाजस्य । नु । प्रसवे । सम् । बभूविम् । इमा । च । विश्वा । भुवनानि । अन्तः ।
 उत । अदित्सन्तम् । दापयतु । प्रजानन् । रयिम् । च । नः । सर्ववीरम् । नि । यच्छ ॥८॥
 दुहाम् । मे । पञ्च । प्रदिशः । दुहाम् । उर्वीः । ययाऽन्नलम् ।
 प्र । अपेयम् । सर्वाः । आकृतीः । मनसा । हृदयेन । च ॥ ९ ॥
 गोऽसनिम् । वाचम् । उदेयम् । वर्चसा । मा । अभिऽउदिहि ।
 आ । रुन्धाम् । सर्वतः । वायुः । त्वष्टा । पोषम् । दधातु । मे ॥ १० ॥

(२१) एकविंशं सूक्तम्

(१-१०) दशार्चत्वात्य सूक्तस्य वसिष्ठ ऋषिः । (१-७) प्रथमादिसप्तर्षीमन्त्रयः, (८-१०) अष्टम्यादिविष्वक्
 च मन्त्रोक्तः देवताः । (१) प्रथमायाः पुरोऽनुहुम्निहुप्, (२-३, ८) द्वितीयाद्विष्वक्पत्नीनां गुरिह्
 मिहुप्, (४) चतुर्थ्यामिहुप्, (५) पञ्चम्या बगती, (६) षष्ठ्या उपरिष्टाद्विष्वक्पत्नी, (७)
 सप्तम्या विष्णुर्गर्भां मिहुप्, (८) अष्टम्या निष्णुवतुहुप्, (१०) दशम्याश्चानुहुप् कृत्वांसि ॥

ये अग्नयो अप्स्वन्तर्ये वृत्रे ये पुरुषे ये अश्मसु ।
 य आविवेशोषधीयो वनस्पतींस्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥१॥
 यः सोमे अन्तर्यो गोष्वन्तर्ये आविष्टो वयःसु यो मृगेषु ।
 य आविवेश द्विषदो यश्चतुष्पदस्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥२॥
 य इन्द्रेण सरथं याति देवो वैश्वानर उत विश्वदान्यः ।
 यं जोहवीमि पृतनासु सासहि तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥३॥

ये । अग्रयः । अप्सु । अन्तः । ये । वृत्रे । ये । पुरुषे । ये । अश्मसु ।
 यः । आविवेशः । ओषधीः । यः । वनस्पतीन् । तेभ्यः । अग्निभ्यः । हुतम् । अस्तु । एतत् ॥ १ ॥
 यः । सोमे । अन्तः । यः । गोषु । अन्तः । यः । आविष्टः । वयःसु । यः । मृगेषु ।
 यः । आविवेशः । द्विषदः । यः । चतुऽपदः । तेभ्यः । अग्निभ्यः । हुतम् । अस्तु । एतत् ॥ २ ॥
 यः । इन्द्रेण । सऽरथम् । याति । देवः । वैश्वानरः । उत । विश्वदान्यः ।
 यम् । जोहवीमि । पृतनासु । सासहि । तेभ्यः । अग्निभ्यः । हुतम् । अस्तु । एतत् ॥ ३ ॥

All Bhuvana

- III.20.8** By the growth of food, we have come into existence and all these beings are within (dependent on) it. May the Lord, knowing our heart's desires, make the unwilling donor willing to give, and bestow on us riches along with all the brave sons for ever.

Five Regions

- III.20.9** May the five regions of heaven pour their milk for me; may the spacious earths pour milk according to their capacity. May I obtain fulfillment of all desires of my mind and heart. (pañca diśaḥ = five regions-east, south, west, north and middle or central one, madhya.)

Vāyu and Tvaṣṭṛ

- III.20.10** May I speak words winning cows for me. May the vital wind surround me on all sides. May the supreme architect provide nourishment for me.

Agniḥ

- III.21.1** The fires, that exist within waters, that exist in clouds, that in man, that in rocks, and that have entered the plants and the trees, to those fires let this oblation be offered.
- III.21.2** The fire, that exist in the medicinal herb, that exists within cattle, that has entered into the birds, that into the wild animals, that has entered into bipeds and that into quadrupeds - to those fires let this oblation be offered.
- III.21.3** To the fire-divine that rides with the resplendent one in the same chariot, to the fire beneficial for all men, to the fire that consumes all, and to the fire, whom, the conqueror one, invoke while fighting battles - to all those fires let this oblation be offered.

यो देवो विश्वाद्यमु काममाहुयं दातारं प्रतिगृह्णन्तमाहुः ।
 यो धीरः शक्रः परिभूरदाभ्यस्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥४॥
 यं त्वा होतारं मनसाभि सैविदुस्त्रयोदश भौवनाः पञ्च मानवाः ।
 वर्चोऽधसे यशसे सूनृतावते तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥५॥
 उक्षान्नाय वशान्नाय सोमपृष्ठाय वेधसे ।
 वैश्वानरज्येष्ठेभ्यस्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥६॥
 दिव्यं पृथिवीमन्वन्तरिक्षं ये विद्युतमनुसंचरन्ति ।
 ये दिक्ष्वऽन्तर्ये वाते अन्तस्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥७॥
 हिरण्यपाणि सवितारमिन्द्रं बृहस्पतिं वरुणं मित्रमग्निम् ।
 विश्वान्देवानङ्गिरसो हवामह इमं क्रव्यादं शमयन्त्वग्निम् ॥८॥
 शान्तो अग्निः क्रव्याच्छान्तः पुरुषरेषणः ।
 अथो यो विश्वदाव्यऽस्तं क्रव्यादमशीशमम् ॥९॥

यः । देवः । विश्वऽअत् । यम् । ऊ इति । कामम् । आहुः । यम् । दातारम् । प्रतिऽगृह्णन्तम् । आहुः ।
 यः । धीरः । शक्रः । परिऽभूः । अदाभ्यः । तेभ्यः । अग्निऽभ्यः । हुतम् । अस्तु । एतत् ॥४॥
 यम् । त्वा । होतारम् । मनसा । अभि । सुम् । विदुः । त्रयऽदश । भौवनाः । पञ्च । मानवाः ।
 वर्चऽधसे । यशसे । सूनृताऽवते । तेभ्यः । अग्निऽभ्यः । हुतम् । अस्तु । एतत् ॥ ५ ॥
 उक्षऽअन्नाय । वशऽअन्नाय । सोमऽपृष्ठाय । वेधसे ।
 वैश्वानरऽज्येष्ठेभ्यः । तेभ्यः । अग्निऽभ्यः । हुतम् । अस्तु । एतत् ॥ ६ ॥
 दिव्यम् । पृथिवीम् । अनु । अन्तरिक्षम् । ये । विऽद्युतम् । अनुऽसंचरन्ति ।
 ये । दिक्षु । अन्तः । ये । वाते । अन्तः । तेभ्यः । अग्निऽभ्यः । हुतम् । अस्तु । एतत् ॥ ७ ॥
 हिरण्यऽपाणिम् । सवितारम् । इन्द्रम् । बृहस्पतिम् । वरुणम् । मित्रम् । अग्निम् ।
 विश्वान् । देवान् । अङ्गिरसः । हवामहे । इमम् । क्रव्यऽअदम् । शमयन्तु । अग्निम् ॥ ८ ॥
 शान्तः । अग्निः । क्रव्यऽअत् । शान्तः । पुरुषऽरेषणः ।
 अथो इति । यः । विश्वऽदाव्यः । तम् । क्रव्यऽअदम् । अशीशमम् ॥ ९ ॥

III.21.4 Who the divine one is all-consuming, who is called Kāma (desire), who is called giver as well as the receiver, who is courageous, capable, over-whelming and invincible - to all those fires let this oblation be offered.

III.21.5 To you, whom thirteen kinds of beings and five categories of men consider as the sacrifice in their minds, to the bestower of lusture, to the glory incarnate, and to one of truthful and pleasing speech - to all those fires let this oblation be offered. (trayodaśa bhauvanāh = 12 months + 1 extra-month or adhimāsa; pañca mānavāh = 5 seasons = vasanta + grīṣma + varṣā + śarad + winter (hemanta and śiśira combined))

III.21.6 To giver of food-grains to bulls, to giver of food-grains to barren cows (vaśā), to the sage on whose back lies the devotional bliss (soma-prṣṭha), to the creator of the world and to those, whose elder is vaiśvānara, benefactor of all men, to all those fires let this oblation be offered.

III.21.7 To those fires, that move in the sky, on the earth, in the midspace, that follow the lightning; that are within the quarters; that are within the storm, to all those fire, let this oblation be offered.

Savitr

III.21.8 We, the radiant, hereby invoke the golden-handed (hiranyapāṇi) inspirer Lord, the resplendent Lord, the Lord supreme, the Lord friendly, venerable and adorable, and all the bounties of Nature - may they appease this flesh-devouring (kravyādam) fire.

III.21.9 The fire has calmed down, calmed down is the flesh-devourer, the killer of men. Also I have calmed down the one, that is consumer of all (viśvadāvya, the dāvāgni, the forest-fire), the flesh-devourer.

ये पर्वताः सोमपृष्ठा आप उत्तानशीवरीः ।

वातः पर्जन्य आदुमिस्ते कृव्यादमशीशमन ॥१०॥

ये । पर्वताः । सोमपृष्ठाः । आपः । उत्तानशीवरीः ।

वातः । पर्जन्यः । आत् । अमिः । ते । कृव्यऽअदम । अशीशमन् ॥ १० ॥

(२२) दार्षिकं सूक्तम्

(१-९) बह्वृचस्यास्य सूक्तस्य वसिष्ठ ऋषिः । इत्यस्यतिथिश्चे देवा वा देवताः । (१) प्रथमर्चा विराट् विष्णुः ।

(२, ५-९) द्वितीयापध्वनीचष्टीनामनुष्यः । (३) तृतीयापाः पञ्चपदा पगनुष्यविराडतिश्रगती,

(४) बह्वृचांश्च प्रथमाना वदपदा ऋगती छन्दांसि ॥

हस्तिवर्चसं प्रथतां बृहद्यशो अदित्या यत्तन्युः संवभूव ।

तत्सर्वे समदुर्महामेतद्विश्वे देवा अदितिः सृजोषाः ॥१॥

मित्रश्च वरुणश्चेन्द्रो हृद्रश्च चेतनुः ।

देवासो विश्वधावसस्ते माञ्जन्तु वर्चसा ॥२॥

येन हस्ती वर्चसा संवभूव येन राजा मनुष्येष्विप्स्वान्तः ।

येन देवा देवतामग्र आयन्तेन मामद्य वर्चसाम्ने वर्चस्विने कृणु ॥३॥

यत्ते वर्चो जातवेदो बृहद्भवत्याहुतेः ।

यावत्सूर्यस्य वर्च आसुरस्य च हस्तिनः ।

तावन्मे अश्विना वर्च आ धत्तां पुष्करस्त्रजा ॥४॥

यावच्चतस्रः प्रदिशाश्चक्षुर्यावत्समश्नुते ।

तावत्समेत्यिन्द्रियं मयि तद्वस्तिवर्चसम् ॥५॥

हस्तिऽवर्चसम् । प्रथताम् । बृहत् । यशः । अदित्याः । यत् । तन्युः । समऽवभूव ।

तत् । सर्वे । सम् । अदुः । मया । एतत् । विश्वे । देवाः । अदितिः । सृजोषाः ॥ १ ॥

मित्रः । च । वरुणः । च । इन्द्रः । हृद्रः । च । चेतनुः ।

देवासः । विश्वधावसः । ते । मा । अञ्जन्तु । वर्चसा ॥ २ ॥

येन । हस्ती । वर्चसा । समऽवभूव । येन । राजा । मनुष्ये । ष्टु । अप्सु । अन्तः ।

येन । देवाः । देवताम् । अग्रं । आयन् । तेन । माम् । अद्य । वर्चसाम् । अग्रं । वर्चस्विने । कृणु ॥ ३ ॥

यत् । ते । वर्चः । जातवेदः । बृहत् । भवति । आहुतेः । यावत् । सूर्यस्य । वर्चः ।

आसुरस्य । च । हस्तिनः । तावत् । मे । अश्विना । वर्चः । आ । धत्ताम् । पुष्करऽस्त्रजा ॥ ४ ॥

यावत् । चतस्रः । प्रदिशः । चक्षुः । यावत् । समऽअश्नुते ।

तावत् । समऽएते । इन्द्रियम् । मयि । तत् । हस्तिऽवर्चसम् ॥ ५ ॥

- III.21.10** The mountains, on whose back the Soma (medicinal herb) grows, and the waters, that sleep calm and quiet, the storm, the rain-cloud, and the fire itself - these have stilled the flesh-devouring fire.

Viśvedevāḥ, Bṛhaspatiḥ ; Vareṇaḥ

- III.22.1** May the elephantine vigour of great renown, that is born out of Aditi's (earth's) body, be famed far and wide. May all of them, all the bounties of Nature and the accordant Aditi, bestow that vigour on me.
- III.22.2** May the friendly Lord, the venerable Lord, the resplendent Lord, and the terrible punisher recognize me. May those bounties of Nature, that sustain all, infuse me with vigour.
- III.22.3** The vigour, with which the elephant is imbued; with which the king among men is infused; which lies within the waters; and with which, in the beginning, the enlightened ones gained their enlightenment, O adorable Lord, with that vigour, may you make me vigorous.
- III.22.4** O fire, your vigour, that becomes tremendous with the offerings (at the sacrifice), the vigour, that the Sun and the mighty elephant possess, with that vigour may the twin divine healers, adorned with lotus garlands (puṣkara-srajā), infuse me.
- III.22.5** As much as the four regions of heaven extend; as much as the eye does reach, so much may that elephantine vigour be infused in me toning up my sense-organs.

हस्ती मृगाणां सुषदांमतिष्ठावांन्वभूव हि ।
तस्य भगेन वर्चसाभि पिञ्चामि मामहम् ॥६॥

हस्ती । मृगाणाम् । सुऽसदांम् । अतिस्त्र्याऽवांन् । वभूव । हि ।
तस्य । भगेन । वर्चसा । अभि । सिञ्चामि । माम् । अहम् ॥ ६ ॥

(२३) त्रयोविंशं सूक्तम्

(१-१) पशुपत्यास्य सूतस्य प्रहा क्रमिः । यन्द्रमा योनिर्वा देयता । (१-४) प्रथमाविषतत्तृणाष्टचामनुष्टुप् ।

(५) पञ्चम्या उपरिष्टानुरिग्वृहती, (६) षष्ठ्याश्च स्कन्धोप्रीती वृहती छन्दांसि ॥

येन वेहद्बभूविथ नाशयामसि तत्त्वत् ।
इदं तदन्यत्र त्वदर्प दुरे नि दध्मसि ॥१॥
आ ते योनिं गर्भं एतु पुमान्वाण इवेषुधिम ।
आ वीरोत्र जायतां पुत्रस्ते दशमास्यः ॥२॥

पुमांसं पुत्रं जनय तं पुमाननु जायताम् ।
भवासि पुत्राणां माता जातानां जनयाश्च यान् ॥३॥
यानि भद्राणि बीजान्यष्टभा जनयन्ति च ।
तैस्त्वं पुत्रं विन्दस्व सा प्रसूयेनुका भव ॥४॥
कृणोमि ते प्राजापत्यमा योनिं गर्भं एतु ते ।
विन्दस्व त्वं पुत्रं नारि यस्तुभ्यं शमसच्छम् तस्मै त्वं भव ॥५॥

येन । वेहत् । वभूविथ । नाशयामसि । तत् । त्वत् ।
इदम् । तत् । अन्यत्र । त्वत् । अर्प । दुरे । नि । दध्मसि ॥ १ ॥

आ । ते । योनिम् । गर्भः । एतु । पुमान् । वाणःऽइव । इषुऽधिम ।
आ । वीरः । अत्र । जायताम् । पुत्रः । ते । दशमास्यः ॥ २ ॥

पुमांसम् । पुत्रम् । जनय । तम् । पुमान् । अनु । जायताम् ।
भवासि । पुत्राणाम् । माता । जातानाम् । जनयाः । च । यान् ॥ ३ ॥

यानि । भद्राणि । बीजानि । ऋषभाः । जनयन्ति । च ।

तैः । त्वम् । पुत्रम् । विन्दस्व । सा । प्रऽसूः । धेनुका । भव ॥ ४ ॥

कृणोमि । ते । प्राजाऽपत्यम् । आ । योनिम् । गर्भः । एतु । ते । विन्दस्व । त्वम् ।
पुत्रम् । नारि । यः । तुभ्यम् । शम् । असत् । शम् । कँ इति । तस्मै । त्वम् । भव ॥ ५ ॥

- III.22.6** Surely the elephant has become prominent among the animals pleasant to ride upon. with his splendour and vigour, I hereby grace myself. (This refers to the taming of wild elephant)

Yoniḥ - Womb

- III.23.1** Wherewith you have become sterile, that fault we remove from you. Hereby we confine that to another place far away from you.

- III.23.2** May a male embryo come to your womb, just as an arrow comes to the quiver. Thereafter, may a hero be born here, your son, a ten-month babe.

- III.23.3** May you give birth to a manly son. May he be followed by (the birth of) another male. So may you become mother of the sons born as well as those whom you will bear.

- III.23.4** Whatever are the propitious sperms and wherewith the bulls procreate, with those may you beget a son and as such may you become a breeding milch-cow.

- III.23.5** I perform an operation on you facilitating child-birth. May an embryo come to your womb. O woman, may you get a son, who will be a bliss to you. Let you also be a bliss to him.

यासां द्योष्पिता पृथिवी माता समुद्रो वीरुधां वभूव ।
तास्त्वा पुत्रविद्याय देवीः प्रावन्त्वोपधाय ॥६॥

यासाम् । द्यौः । पिता । पृथिवी । माता । समुद्रः । मूर्ध्नि । वीरुधाम् । वभूव ।
ताः । त्वा । पुत्रविद्याय । देवीः । प्र । अयन्तु । ओषधयः ॥ ६ ॥

(२४) षतुर्विंशं सूक्तम्

(१-७) मातृर्धन्यास्य सन्तस्य भृगुकृषिः । वनस्पतिः प्रजापतिर्वा देवता । (१, २-७) प्रथमर्ध-
स्तोत्रपादपञ्चानाञ्चातुष्टुप्, (२) द्वितीयापाध निष्टुप्यापङ्क्तिः अन्तः ॥

पर्यस्वतीरोषधयः पर्यस्वन्मामकं वचः ।
अथो पर्यस्वतीनामा भरेहं सहस्रशः ॥१॥
वेदाहं पर्यस्वन्तं चकार धान्यं बहु ।
संभृत्वा नाम यो देवस्तं वयं हवामहे यो यो अयं ज्वनो गृहे ॥२॥
इमा याः पञ्च प्रदिशो मानवीः पञ्च कृष्टयः ।
वृष्टे शार्प नदीरिवेह स्फातिं समावहान् ॥३॥
उदुत्तं शतधारं सहस्रधारमक्षितम् ।
एवास्माकेदं धान्यं सहस्रधारमक्षितम् ॥४॥
शतहस्तं समाहर सहस्रहस्तं सं किर ।
कृतस्य कार्यस्य चेह स्फातिं समावह ॥५॥

पर्यस्वतीः । ओषधयः । पर्यस्वत् । मामकम् । वचः ।

अथो इति । पर्यस्वतीनाम् । आ । भरे । अहम् । सहस्रऽशः ॥ १ ॥

वेद । अहम् । पर्यस्वन्तम् । चकार । धान्यम् । बहु ।

सम्भृत्वा । नाम । यः । देवः । तम् । वयम् । हवामहे । यऽयः । अयं ज्वनः । गृहे ॥२॥

इमाः । याः । पञ्च । प्रदिशः । मानवीः । पञ्च । कृष्टयः ।

वृष्टे । शार्पम् । नदीऽरिव । इह । स्फातिम् । समऽआवहान् ॥ ३ ॥

उत् । उत्तम् । शतऽधारम् । सहस्रऽधारम् । अक्षितम् ।

एव । अस्माकम् । उदम् । धान्यम् । सहस्रऽधारम् । अक्षितम् ॥ ४ ॥

शतऽहस्तं । समऽआहर । सहस्रऽहस्तं । सम् । किर ।

कृतस्य । कार्यस्य । च । इह । स्फातिम् । समऽआवह ॥ ५ ॥

- III.23.6** The creeping herbs, whose father is the sky, mother the earth, and origin the ocean, may those medicinal plants, with divine properties, assist you in obtaining a son.

Vanaspaḥ

- III.24.1** May the plants (oṣadhayah) be full of substantial sap (payasvatī). May my words be full of substance. May I procure thousand times of grain of the plants full of substance.

- III.24.2** I know the Lord of substance who has created plenty of grains. Whoso is called the bestower divine, him we hereby invoke. May he grant to us whatever is in the house of him who worships not.

- III.24.3** May the five regions of earth and all the five categories of men bring prosperity to this place just as after a heavy rain a roaring river brings the drift in its current.

- III.24.4** The spring of water comes out in a hundred streams and in a thousand streams ever unexhausted, so may our this store of grains increase in a thousand streams ever unexhausted.

- III.24.5** O hundred handed, may you gather. O thousand-handed, may you distribute. And may you bring about growth of what is accomplished and what is yet to be accomplished here.

तिस्त्रो मात्रां गन्धर्वाणां चतस्त्रो गृहपत्याः ।
 तासां या स्फातिमत्तमा तया त्वाभि मृशामसि ॥६॥
 उपोहश्च समूहश्च क्षत्तारौ ते प्रजापते ।
 ताविहा बहतां स्फातिं बृहं भुमानमक्षितम् ॥७॥

तिस्त्रः । मात्राः । गन्धर्वाणाम् । चतस्त्रः । गृहपत्याः ।
 तासाम् । या । स्फातिमत्तमा । तया । त्वा । अभि । मृशामसि ॥ ६ ॥
 उपोहः । च । समूहः । च । क्षत्तारौ । ते । प्रजापते ।
 तौ । इह । आ । बहताम् । स्फातिम् । बृहम् । भुमानम् । अक्षितम् ॥ ७ ॥

(२५) पञ्चविंशं सूक्तम्

(१-६) षड्व्यत्यास्य सूक्तस्य षट्सुमेभिः । मित्रावरुणौ कामेपयश्च देवताः । अनुष्टुप् छन्दः ॥

उत्तुदस्त्वोत्तुदतु मा धृथाः शयने स्वे ।
 इषुः कामस्य या भीमा तया विध्यामि त्वा हृदि ॥१॥
 आधीपर्णां कामशल्यामिषुं संकल्पकुल्मलाम् ।
 तां सुसैनतां कृत्वा कामो विध्यतु त्वा हृदि ॥२॥
 या प्लीहानं शोषयति कामस्येषुः सुसैनता ।
 प्राचीनपक्षा व्योषि तया विध्यामि त्वा हृदि ॥३॥
 शुचा विद्धा व्योषिया शुष्कास्याभि सर्प मा ।
 मृदुनिर्मन्युः केवली प्रियवादिन्यनुव्रता ॥४॥

उत्तुदः । त्वा । उत् । तुदतु । मा । धृथाः । शयने । स्वे ।
 इषुः । कामस्य । या । भीमा । तया । विध्यामि । त्वा । हृदि ॥ १ ॥
 आधीपर्णाम् । कामशल्याम् । इषुम् । संकल्पकुल्मलाम् ।
 ताम् । सुसैनताम् । कृत्वा । कामः । विध्यतु । त्वा । हृदि ॥ २ ॥
 या । प्लीहानम् । शोषयति । कामस्य । इषुः । सुसैनता ।
 प्राचीनपक्षा । विओषि । तया । विध्यामि । त्वा । हृदि ॥ ३ ॥
 शुचा । विद्धा । विओषिया । शुष्कास्याभि । सर्प । मा ।
 मृदुः । निमन्युः । केवली । प्रियवादिनी । अनुव्रता ॥ ४ ॥

III.24.6 Three units (tisro-matrā), or three measures of the agriculturists (gandharva) and four units of their womenfolk are there for acquiring prosperity. Out of them, O food grain, I treat you with the one, which is most fattening for you.

III.24.7 O Lord of creatures, the acquisition (of wealth) (upoha) and (its) accumulation (Samūha) are your two attendants. May both of them bring here prosperity of all sorts, abundant and never diminishing.

Kameṣu - Sex

III.25.1 May the exciter, excite you. May you rest in your bed. With the sexual passionate arrow, which is terrible, I pierce you in the heart.

III.25.2 With his arrow, which is winged with mental pains, has sexual desire as into point, and desperate determination as a joint of the shaft and the point, may the sexual passion, aiming it well, pierce you in the heart.

III.25.3 The Kama's (sexual passion) arrow, which fixed with straight wings, burning fiercely and well - aimed withers out the spleen, therewith I pierce you in the heart.

III.25.4 Pierced with that burning and sex-stimulating arrow, may you come stealthily to me dry-mouthed, softened, free from anger, solely mine, sweet-tongued and devoted to me.

आजामि त्वाज्जन्त्या परि मातुरथो पितुः ।
 यथा मम कतवसो मम चित्तमुपायसि ॥५॥
 व्युत्स्ये मित्रावरुणौ हृदश्चित्तान्यस्यतम् ।
 अथैनामकृतं कृत्वा ममेव कृणुतं वशे ॥६॥

आ । अजामि । त्वा । आऽअजन्त्या । परि । मातुः । अथो इति । पितुः ।
 यथा । मम । कतौ । असः । मम । चित्तम् । उपऽआयसि ॥५॥
 वि । अस्थै । मित्रावरुणौ । हृदः । चित्तानि । अस्वतम् ।
 अथ । एनाम् । अकृतम् । कृत्वा । मम । एव । कृणुतम् । वशे ॥ ६ ॥

(२६) पक्षिणं सूक्तम्

(१-६) पक्षिणस्यास्य सूक्तस्यापर्या क्रयिः । (१) प्रथमर्चः मातायाः । (२) द्वितीयायाः सकामा
 अविष्यवः, (३) तृतीयायाः मनुष्यता वैराजाः, (४) चतुर्थ्याः यथातः प्रविध्यन्तः, (५) पञ्चम्याः
 सौपयिका निलिम्बाः, (६) षष्ठ्याश्च बृहस्पतिपुत्रा अयन्यन्ते देवताः । (१) प्रथमाया-
 सिष्टुप्, (२, ५-६) द्वितीयापञ्चमीषष्टीनां जगती, (३-४) तृतीयाचतुर्थ्योश्च
 अुरिक्रिष्टुप् छन्दांसि । प्रत्येकं षष्ठ्यपदा विपरीतपादलक्ष्या ॥

येऽस्यां स्थ प्राच्यां दिशि हेतयो नाम देवास्तेषां वो अभिरिषवः ।
 ते नो मृडत ते नोधि ब्रूत तेभ्यो वो नमस्तेभ्यो वः स्वाहा ॥१॥
 येऽस्यां स्थ दक्षिणायां दिश्य विष्यवो नाम देवास्तेषां वः काम इषवः ।
 ते नो मृडत ते नोधि ब्रूत तेभ्यो वो नमस्तेभ्यो वः स्वाहा ॥२॥
 येऽस्यां स्थ प्रतीच्यां दिशि वैराजा नाम देवास्तेषां वः आप इषवः ।
 ते नो मृडत ते नोधि ब्रूत तेभ्यो वो नमस्तेभ्यो वः स्वाहा ॥३॥
 येऽस्यां स्थोर्दीच्यां दिशि प्रविध्यन्तो नाम देवास्तेषां वो वात इषवः ।
 ते नो मृडत ते नोधि ब्रूत तेभ्यो वो नमस्तेभ्यो वः स्वाहा ॥४॥

ये । अस्याम् । प्राच्याम् । दिशि । हेतयः । नाम । देवाः । तेषाम् । वः । अभिरिषवः ।
 ते । नः । मृडत । ते । नः । अधि । ब्रूत । तेभ्यः । वः । नमः । तेभ्यः । वः । स्वाहा ॥ १ ॥
 ये । अस्याम् । स्थ । दक्षिणायाम् । दिशि । अविष्यवः । नाम । देवाः । तेषाम् । वः । कामः । इषवः ।
 ये । अस्याम् । स्थ । प्रतीच्याम् । दिशि । वैराजाः । नाम । देवाः । तेषाम् । वः । आपः । इषवः । ॥ ३ ॥
 ये । अस्याम् । स्थ । उर्दीच्याम् । दिशि । प्रविध्यन्तः । नाम । देवाः । तेषाम् । वः । वातः । इषवः । ॥ ४ ॥

III.25.5 Towards me I urge you, who have not given birth to any baby yet, away from your mother and away from your father, so that you may share my work and please my heart (be nearer to my heart).

III.25.6 O Lord friendly and venerable, may you bless her with fine qualities of head and heart. Then suggesting her not to act independently, may you make her subject only to me (may you put her under my sole control).

Weapons and Missiles - Iṣavaḥ

III.26.1 O enlightened ones, slayers (heti) by name are devas, who are posted in the eastern region (प्राची), fire (अग्नि) divine is your arrows. As such may you grant us happiness; may you speak to us encouraging. Our homage be to you. To you as such we hereby dedicate.

III.26.2 O enlightened ones, willing to protect, protectors by name, who are posted in the southern region, desire is your arrows. As such may you grant us happiness; may you speak to us encouraging words. Our homage be to you. To you as such we hereby dedicate.

III.26.3 O enlightened ones, food-giver, vairāja (Viraja) by name, who are posted in the western region, waters are your arrows. As such may you grant us happiness; may you speak to us encouraging words. Our homage be to you. To you as such we hereby dedicate.

III.26.4 O enlightened ones, piercers (Pravidhyantaḥ) by name, who are posted in the northern region, strong winds are your arrows. As such may you grant us happiness; may you speak to us encouraging words. Our homage be to you. To you as such we hereby dedicate.

येदृत्स्यां स्थ ध्रुवायौ दिशि निलिम्पा नाम देवास्तेषां व ओषधीरिषवः ।
 ते नो मृडन्ते ते नोधि ब्रूत तेभ्यो वो नमस्तेभ्यो वः स्वाहा ॥५॥
 येदृत्स्यां स्थोर्ध्वायां दिश्यवस्वन्तो नाम देवास्तेषां वो बृहस्पतिरिषवः ।
 ते नो मृडन्ते ते नोधि ब्रूत तेभ्यो वो नमस्तेभ्यो वः स्वाहा ॥६॥

ये । अस्याम् । स्थ । ध्रुवायाम् । दिशि । निलिम्पाः । नाम । देवाः । तेषाम् । वः ।
 ओषधीः । इषवः । ० ॥ ५ ॥

ये । अस्याम् । स्थ । ऊर्ध्वायाम् । दिशि । अवस्वन्तः । नाम । देवाः । तेषाम् । वः ।
 बृहस्पतिः । इषवः । ० ॥ ६ ॥

(२७) समर्चितां सूक्तम्

(१-५) षट्चस्याम्प्य सूक्तस्यापरां कविः । (१) प्रथमर्चः प्राची दिग्गिरिसित आदित्याः, (२) द्वितीयाया
 दक्षिणा दिग्निद्रोधिपतिस्तिरश्चिराजिः पितरः, (३) तृतीयायाः प्रतीची दिग्वरुणः पृदाकुरक्षम्, (४) चतुर्थ्यां
 उदीची दिक्सोमः स्वरोऽशनिः, (५) पञ्चम्या ध्रुवा दिग्बभ्रुः कल्पावप्रीषो वीरुषः,
 (६) षष्ठ्याधोर्ध्वा दिग्बृहस्पतिः श्विषं वर्षश्च देवताः । (१, २-४, ६) प्रथमा-
 तृतीयाचतुर्थीषष्टीनां पञ्चपदा ककुम्भतीगर्माहिः, (२) द्वितीयाया पञ्चपदा ककुम्भती-
 गर्मात्यहिः, (५) पञ्चम्याश्च पञ्चपदा ककुम्भतीगर्मा भुरिगद्विषण्दन्ति ॥

प्राची दिग्गिरिधिपतिरसितो रक्षितादित्या इषवः ।
 तेभ्यो नमोधिपतिभ्यो नमो रक्षितृभ्यो नम इषुभ्यो नम एभ्यो अस्तु ।
 योदृस्मान्हेष्टि यं वयं द्विष्मस्तं वो जम्भे दध्मः ॥१॥
 दक्षिणा दिग्निद्रोधिपतिस्तिरश्चिराजी रक्षिता पितर इषवः ।
 तेभ्यो नमोधिपतिभ्यो नमो रक्षितृभ्यो नम इषुभ्यो नम एभ्यो अस्तु ।
 योदृस्मान्हेष्टि यं वयं द्विष्मस्तं वो जम्भे दध्मः ॥२॥
 प्रतीची दिग्वरुणोधिपतिः पृदाकू रक्षितान्मिषवः ।
 तेभ्यो नमोधिपतिभ्यो नमो रक्षितृभ्यो नम इषुभ्यो नम एभ्यो अस्तु ।
 योदृस्मान्हेष्टि यं वयं द्विष्मस्तं वो जम्भे दध्मः ॥३॥

प्राची । दिक् । अग्निः । अधिऽपतिः । असितः । रक्षिता । आदित्याः । इषवः ।
 तेभ्यः । नमः । अधिपतिऽभ्यः । नमः । रक्षितृऽभ्यः । नमः । इषुऽभ्यः । नमः । एभ्यः ।
 अस्तु । यः । अस्मान् । द्वेष्टि । यम् । वयम् । द्विष्मः । तम् । वः । जम्भे । दध्मः ॥ १ ॥

दक्षिणा । दिक् । इन्द्रः । अधिऽपतिः । तिरश्चिराजिः । रक्षिता । पितरः । इषवः । ०० ॥२॥

प्रतीची । दिक् । वरुणः । अधिऽपतिः । पृदाकू । रक्षिता । अन्नम् । इषवः । ०० ॥ ३ ॥

III.26.5 O enlightened ones, deeply attached (Nilimpā) by name, posted in the region under-neath, plants are your arrows. As such may you grant us happiness; may you speak to us encouraging words. Our homage be to you. To you as such we hereby dedicate.

III.26.6 O enlightened ones, defenders (Avasvantaḥ) by name, who are posted in the zenith region (ūrdhava) the Lord supreme (bṛhaspati) is your arrows. As such may you grant us happiness; may you speak to us encouraging words. Our homage be to you. To you as such we hereby dedicate.

III.26. Quarter	Divinity	Arrow
East	Heti(missile)	Agni
South	Vairāja	Kāma
West	Pravidhyantā	Vāta
Nadir	Vilimpāḥ	Oṣadhi
Zenith	Avasvantaḥ	Bṛhaspati

Regions : lords,defenders and arrows

III.27.1 Northern region Agni(fire) is its Lord, Asitah is its defender, Ādityāḥ the arrows, our homage to them; homage to the Lords, homage to defenders, homage to the arrows, homage to all of them. Him who hates us and whom we do hate, we commit to your jaws.

III.27.2 Southern region; Lightning is its lord. Tiraścīrājī (snake with transverse streaks) is its defender. Pitarāḥ (six seasons) are the arrows. Our homage be to them; homage to the lords; homage to defenders; homage to the arrows; homage to all of them. Him, who hates us and whom we do hate, we commit to your jaws.

III.27.3 Western region; Ocean is its Lord. Pradaku (viper snake) is its defender. Food grains are the arrows. Our homage be to them; homage to the lords; homage to defenders; homage to the arrows; homage to all of them. Him, who hates us and whom we do hate, we commit to your jaws.

उदीची दिक्सोमोधिपतिः स्वजो रक्षिताशनिरिपवः ।
 तेभ्यो नमोधिपतिभ्यो नमो रक्षितृभ्यो नम इषुभ्यो नम एभ्यो अस्तु ।
 योऽस्मान्हेष्टि यं वयं द्विष्मस्तं वो जम्भे दध्मः ॥४॥
 ध्रुवा दिग्विष्णुरधिपतिः कुल्माषग्रीवो रक्षिता वीरुध इपवः ।
 तेभ्यो नमोधिपतिभ्यो नमो रक्षितृभ्यो नम इषुभ्यो नम एभ्यो अस्तु ।
 योऽस्मान्हेष्टि यं वयं द्विष्मस्तं वो जम्भे दध्मः ॥५॥
 ऊर्ध्वा दिग्वृहस्पतिरधिपतिः श्वित्रो रक्षिता वर्पमिपवः ।
 तेभ्यो नमोधिपतिभ्यो नमो रक्षितृभ्यो नम इषुभ्यो नम एभ्यो अस्तु ।
 योऽस्मान्हेष्टि यं वयं द्विष्मस्तं वो जम्भे दध्मः ॥६॥

उदीची । दिक् । सोमः । अधिऽपतिः । स्वजः । रक्षिता । अशनिः । इपवः । ०० ॥ ४ ॥
 ध्रुवा । दिक् । विष्णुः । अधिऽपतिः । कुल्माषऽग्रीवः । रक्षिता । वीरुधः । इपवः । ०० ॥ ५ ॥
 ऊर्ध्वा । दिक् । वृहस्पतिः । अधिऽपतिः । श्वित्रः । रक्षिता । वर्पम् । इपवः । ०० ॥ ६ ॥

(२८) अष्टाविंशं सूक्तम्

(१-५) षडुपम्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । यमिनी देवता । (१) ययमचोऽतिशङ्करीगर्भा षडुप्यशानि-
 जगती, (२-५) द्वितीयातृतीययोरनुष्टुप्, (५) षडुप्यां ययमप्या विपटुङ्गप्,
 (५) षडुप्यास्त्रिष्टुप्, (५) षडुपाश्च विपटुङ्गमां प्रस्तारपद्विपरान्दाति ॥

एकैकयेषा सृष्टया सं बभूव यत्र गा अर्जुजन्त भूतकृतौ विश्वरूपाः ।
 यत्र विजार्यते यमिन्यर्पतुः सा पशून्क्षिणाति रिफती रुशती ॥१॥

एषा पशून्तसं क्षिणाति कृव्याभुत्वा व्यहरी ।
 उतेना ब्रह्मणे दद्यात्तथा स्योना शिवा स्यात् ॥२॥
 शिवा भव पुरुषेभ्यो गोभ्यो अश्वेभ्यः शिवा ।
 शिवास्मै सर्वस्मै क्षेत्राय शिवा न इहेधि ॥३॥

एकऽएकया । एषा । सृष्टया । सम् । बभूव । यत्र । गाः । अर्जुजन्त । भूतऽकृतः । विश्वऽरूपाः ।
 यत्र । विऽजार्यते । यमिनी । अपऽऽकृतः । सा । पशून् । क्षिणाति । रिफती । रुशती ॥१॥
 एषा । पशून् । सम् । क्षिणाति । कृव्यऽअत् । भुत्वा । विऽअहरी ।
 उत । एनाम् । ब्रह्मणे । दद्यात् । तथा । स्योना । शिवा । स्यात् ॥ २ ॥

शिवा । भव । पुरुषेभ्यः । गोभ्यः । अश्वेभ्यः । शिवा ।
 शिवा । अस्मै । सर्वस्मै । क्षेत्राय । शिवा । नः । इह । एधि ॥ ३ ॥

III.27.4 Northern region; The moon is its lord. Svaja (self-born snake) is its defender. Thunder (asani) are the arrows. Our homage be to them; homage to the lords; homage to all of them. Him, who hates us and whom we do hate, we commit to your jaws.

III.27.5 Nadir region; Visnu (the sun) is its lord. Kalmasagriva (spotty-necked snake) is its defender. Creeper plants are the arrows. Our homage be to them; homage to the lords; homage to the defenders; homage to the arrows; homage to all of them. Him, who hates us and whom we do hate, we commit to your jaws.

III.27.6 Zenith region; Bṛhaspati (Jupiter) is its lord. Śvitra (white snake) is its defender. Rains are the arrows. Our homage be to them; homage to the lords; homage to defenders; homage to the arrows; homage to all of them. Him, who hates us and whom we do hate, we commit to your jaws.

Hymn III.27

Regions	Adhipati(Regent)	Warder	Arrow
East	Agni	Asit	Āditya
South	Indra	Tiraścīrāji	Pitṛ
West	Varuṇa	Prdākū	Anna
North	Soma	Svajah	Aśani
Nadir	Viṣṇu	Kalmāṣagrīva	Vīrudha
Zenith	Bṛhaspati	Savitṛ	Varṣa

Yaminī

III.28.1 This cow herself has been born in a single baby manner (ekayā) where the breeders breed cows of all descriptions. Where a cow bears twins (Yaminī) against the natural order, charging (riphatī) and attacking (ruśatī) she ruins the cattle.

III.28.2 Such a cow, turning into a flesh-eater (kravyād) and devourer (vi-advarī), ruins the cattle completely. Better, one should give her to some wise and learned person; thereby she will become delightful as well as beneficial.

III.28.3 May you be beneficial to men and beneficial to kine as well as to horses. May you be beneficial to all (sarvasmai) this field (kṣetrāya). May you prosper here being beneficial to us.

इह पुष्टिर्हि रसं इह सहस्रसातमा भव । पशून्यमिनि पोषय ॥४॥

यत्रा सुहार्दः सुकृतो मदन्ति विहाय रोगं तन्वः स्वायाः ।

तं लोकं यमिन्यभिसंवभूव सा नो मा हिंसीत्पुरुषान्पशून् ॥५॥

यत्रा सुहार्दा सुकृतामग्निहोत्रहृतां यत्र लोकः ।

तं लोकं यमिन्यभिसंवभूव सा नो मा हिंसीत्पुरुषान्पशून् ॥६॥

इह । पुष्टिः । इह । रसः । इह । सहस्रसातमा । भव । पशून् । यमिनि । पोषय ॥ ४ ॥

यत्र । सुहार्दः । सुकृतः । मदन्ति । विहाय । रोगम् । तन्वः । स्वायाः ।

तम् । लोकम् । यमिनी । अभिऽसंवभूव । सा । नः । मा । हिंसीत् । पुरुषान् । पशून् । च ॥ ५ ॥

यत्र । सुहार्दीम् । सुकृताम् । अग्निहोत्रहृताम् । यत्र । लोकः ।

तम् । लोकम् । यमिनी । अभिऽसंवभूव । सा । नः । मा । हिंसीत् । पुरुषान् । पशून् । च ॥ ६ ॥

(२९) एकोनविंशं सूक्तम्

(१-८) अद्वर्षस्यास्य सूक्तस्योद्गतक कृषि । (१-१) प्रथमाविषद्विंशतिपादविः, (७) सप्तम्याः काम, (८) अद्वर्षस्याध
भूमिर्देवताः । (१, १) प्रथमाद्विंशतिपादविः पृथ्वापङ्क्तिः, (२, ४-६) द्वितीयायाधत्तुर्माद्विषद्विंशतिपादविः पृथ्वापङ्क्तिः, (७)
सप्तम्याधत्तुर्माद्विषद्विंशतिपादविः पृथ्वापङ्क्तिः । (८) अद्वर्षस्याधत्तुर्माद्विषद्विंशतिपादविः पृथ्वापङ्क्तिः ॥

यद्राजानो विभजन्त इष्टापूर्तस्य षोडशं यमस्यामी संभासदः ।

अविस्तस्मात्प्र मुञ्चति दत्तः शितिपात्स्वधा ॥१॥

सर्वान्कामान्पूरयत्याभवन्प्रभवन्भवन् ।

आकृतिप्रोर्विदत्तः शितिपान्नोप दस्यति ॥२॥

यो ददाति शितिपादमविं लोकेन संमितम् ।

स नाकमभ्यारोहति यत्र शुल्को न क्रियते अबलेन बलीयसे ॥३॥

यत् । राजानः । विऽभजन्ते । इष्टापूर्तस्य । षोडशम् । यमस्य । अमी इति । संभाऽसदः ।

अविः । तस्मात् । प्र । मुञ्चति । दत्तः । शितिऽपात् । स्वधा ॥ १ ॥

सर्वान् । कामान् । पूरयति । आऽभवन् । प्रऽभवन् । भवन् ।

आकृतिऽप्रः । अविः । दत्तः । शितिऽपात् । न । उप । दस्यति ॥ २ ॥

यः । ददाति । शितिऽपादम् । अविम् । लोकेन । सम्मितम् ।

सः । नाकम् । अभिऽआरोहति । यत्र । शुल्कः । न । क्रियते । अबलेन । बलीयसे ॥ ३ ॥

III.28.4 Here be the prosperity. Here be the joy. May you become bestower of thousands here. O mother of twins (yamini), make our herd prosper.

III.28.5 Where good-hearted and good-acting ones live in happiness having been freed from diseases of their body, to that world the bearer of twins (yamini) has come. May she not harm our men and cattle.

III.28.6 Where lies the world of good-hearted and good-acting people, who perform sacrifices duly, to that world the bearer of twins (yamini) has come. May she not harm our men and cattle.

Śitipāda and Avih

III.29.1 What the princes, the members of the controller's court, divide as sixteenth part of income as tax for civic amenities, from that Avi (अवि protection tax) makes, one exempt if paid white footed (honestly), in one's own interest (svadha).

III.29.2 The protection tax, paid white-footed, arising from all sides, capable of producing results, growing in itself, and fulfiller of desires, fulfills all the desires. It is never wasted.

III.29.3 Who-so pays the protection tax white-footed as approved by the people, he ascends to the world of happiness, where the strong cannot charge any fee from the weak.

पञ्चापूपं शितिपादमविं लोकेन संमितम् ।
 प्रदातोपं जीवति पितृणां लोकेक्षितम् ॥४॥
 पञ्चापूपं शितिपादमविं लोकेन संमितम् ।
 प्रदातोपं जीवति सूर्यामासयोरक्षितम् ॥५॥
 इरेव नोपं दस्यति समुद्र इव पयो महत् ।
 देवो सवांसिनाविव शितिपान्नोपं दस्यति ॥६॥
 क इदं कस्मा अदात्कामः कामायादात् ।
 कामो दाता कामः प्रतिग्रहीता कामः समुद्रमा विवेश ॥
 कामेन त्वा प्रति गृह्णामि कामेतत्ते ॥७॥

भूमिश्च प्रति गृह्णात्वन्तरिक्षमिदं महत् ।
 माहं प्राणेन मात्मना मा प्रजया प्रतिगृह्य वि राधिषि ॥८॥

पञ्चअपूपम् । शितिऽपादम् । अविम् । लोकेन । सम्ऽमितम् ।
 प्रऽदाता । उपं । जीवति । पितृणाम् । लोके । अक्षितम् ॥४॥
 पञ्चअपूपम् । शितिऽपादम् । अविम् । लोकेन । सम्ऽमितम् ।
 प्रऽदाता । उपं । जीवति । सूर्यामासयोः । अक्षितम् ॥ ५ ॥
 इरोऽव । न । उपं । दस्याते । समुद्रऽइव । पयः । महत् ।
 देवौ । सवांसिनौऽव । शितिऽपात् । न । उपं । दस्यति ॥६॥
 कः । इदम् । कस्मै । अदात् । कामः । कामाय । अदात् । कामः । दाता । कामः । प्रति-
 ऽग्रहीता । कामः । समुद्रम् । आ । विवेश । कामेन । त्वा । प्रति । गृह्णामि । काम । एतत् । ते ॥
 भूमिः । त्वा । प्रति । गृह्णातु । अन्तरिक्षम् । इदम् । महत् ।
 मा । अहम् । प्राणेन । मा । आत्मना । मा । प्रऽजया । प्रतिऽगृह्य । वि । राधिषि ॥ ८ ॥

(१०) मितं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्षस्यास्य सूक्तस्याथर्षा कविः । यन्ममा सांमनस्यञ्च देवते । (१-४) प्रथमाविषतर्कचामनुशुप्
 (५) पञ्चम्या विराजुगती, (६) षष्ठ्याः प्रस्तारपङ्क्तिः, (७) सप्तम्या च विदुषु छन्दोऽस्ति ॥

सहृदयं सांमनस्यमविद्विषं कृणोमि वः ।
 अन्यो अन्यमभि हर्यत वत्सं जातमिवाध्या ॥१॥

सहृदयम् । सामऽमनस्यम् । अविऽद्वेषम् । कृणोमि । वः ।
 अन्यः । अन्यम् । अभि । हर्यत । वत्सम् । जातम्ऽइव । अध्या ॥ १ ॥

III.29.4 Whoso pays the protection tax white-footed as approved by the people, along with five cakes , he, the payer, stays in the world of the elders ever undiminished.

III.29.5 One who pays the protection tax, white-footed as approved by the people, along with five cakes , enjoys its benefit ever undiminished as long as the Sun and the moon last.

III.29.6 The white-footed (protection tax) never exhausts, like the earth, like the immense water of the ocean and like the twin bounties of Nature living in a common house.

Kāmaḥ - Passion and Sex

III.29.7 Who gives it and to whom? Kāma (desire) gives it to Kāma. The desire is the giver. The desire is the receiver. The desire enters into the Ocean. I accept you with desire. O desire, let yours be this.

III.29.8 May earth receive you and may this vast midspace. Accepting you exclusively, may I not be deprived of my life, of my self, and of my progeny.

Sam-manasyam - Harmony

III.30.1 I hereby bring about unity of your hearts and unity of minds, free from malice. May each one of you love the other as a cow loves its new-born calf.

अनुव्रतः पितुः पुत्रो मात्रा भवतु संमनाः ।
 जाया पत्ये मधुमतीं वाचं वदतु शन्तिवान् ॥२॥
 मा भ्राता भ्रातरं द्विक्षन्मा स्वसारमुत स्वसा ।
 सम्यश्चः सर्वता भूत्वा वाचं वदत भद्रया ॥३॥
 येन देवा न वियन्ति नो च विद्विषते मिथः ।
 तत्कृष्णो ब्रह्म वो गृहे संज्ञानं पुरुषेभ्यः ॥४॥

ज्यार्यस्वन्तश्चित्तिनो मा वि यौष्ट सग्राधर्यन्तः सधुराश्चरन्तः ।
 अन्यो अन्यस्मै वल्गु वदन्त एन सध्रीचीनान्वः संमनसस्कृणोमि ॥५॥
 समानी प्रपा सह वीक्षभागाः समाने योक्त्रे सह वो युगज्मि ।
 सम्यश्चोमि सपर्यतारा नाभिमिवाभितः ॥६॥
 सध्रीचीनान्वः संमनसस्कृणोम्येकश्चुष्टीन्त्सर्वनेन सर्वान् ।
 देवा इवाच्यत रक्षमाणाः सायंप्रातः सौमनसो वो अस्तु ॥७॥

अनुव्रतः । पितुः । पुत्रः । मात्रा । भवतु । सम्समनाः ।
 जाया । पत्ये । मधुमतीम् । वाचम् । वदतु । शन्तिवाम् ॥ २ ॥
 मा । भ्राता । भ्रातरम् । द्विक्षत् । मा । स्वसारम् । उत । स्वसा ।
 सम्यश्चः । सव्रताः । भूत्वा । वाचम् । वदतु । भद्रया ॥ ३ ॥
 येन । देवाः । न । विडयन्ति । नो इति । च । विड्विषते । मिथः ।
 तत् । कृष्णः । ब्रह्म । वः । गृहे । सम्सज्ञानम् । पुरुषेभ्यः ॥ ४ ॥
 ज्यार्यस्वन्तः । चित्तिनः । मा । वि । यौष्ट । सम्सग्राधर्यन्तः । सधुराः । चरन्तः ।
 अन्यः । अन्यस्मै । वल्गु । वदन्तः । आ । इत । सध्रीचीनान् । वः । सम्समनसः । कृणोमि ॥ ५ ॥
 समानी । प्रपा । सह । वः । अन्सभागः । समाने । योक्त्रे । सह । वः । युगज्मि ।
 सम्यश्चः । अग्निम् । सपर्यत । अराः । नाभिम्सइव । अभितः ॥ ६ ॥
 सध्रीचीनान् । वः । सम्समनसः । कृणोमि । एकश्चुष्टीन् । सम्सर्वनेन । सर्वान् ।
 देवाःसइव । अमृतम् । रक्षमाणाः । सायम्प्रातः । सौमनसः । वः । अस्तु ॥ ७ ॥

- III.30.2** May the son act in accordance with the father's wishes; may he be of one mind with the mother as well. May the wife talk to her husband in words sweet as honey, and soothing.
- III.30.3** Let no brother cherish malice against a brother, nor a sister against her sister. Becoming accordant to each other in thoughts and intents, speak your speech in friendly way.
- III.30.4** With which the enlightened ones are not alienated, nor there is hatred against each other, such a unifying prayer we make in your home for members of the house-hold.
- III.30.5** Behaving properly towards the elders and the yonders, considerate, pleasing each other and working for common good, may you never part company. Come here each talking affectionately to the other. I hereby make you straightforward and (one-minded); unanimous (one-aimed).
- III.30.6** Let common be your drinking place, and common your sharing of food. I hereby yoke you together under a common yoke. With one intent let you gather around the adorable leader, like the spokes around the nave of a wheel.
- III.30.7** With this harmonization, I make all of you one-aimed, one-minded and one-fooled (sharing a common meal). Like the guarding immortality, enlightened ones, let you be friendly to each other in the morning as well as in the evening.

(३१) एकविंशं सूक्तम्

(१-११) एकावन्तर्पस्यास्य मृतस्य ब्रह्मा कृषिः । पाप्मना मन्त्रोक्तः देवताः । (१-२, ९-११) प्रथमादितृषस्य षष्ठपादिविष्णोश्चातुष्टुप्, (७) षण्ण्यो भुरिगनुष्टुप्, (८) षडम्याश्च विषाद प्रसारपङ्क्तिरुच्यन्ति ॥

वि देवा ज॒रसा॑वृ॒तन्वि॒ त्वम॑ग्ने अ॒रा॒त्या ।
 व्य॑हं स॒र्वेण॑ पा॒प्मना॒ वि यक्ष्मे॑ण॒ समा॑यु॒षा ॥१॥
 व्या॒र्त्या प॑र्व॒मानो॒ वि श॒क्रः पा॑पकृ॒त्यया॑ ।
 व्य॑हं स॒र्वेण॑ पा॒प्मना॒ वि यक्ष्मे॑ण॒ समा॑यु॒षा ॥२॥
 वि ब्रा॒म्याः प॒शव॑ आ॒र॒ण्यैर्व्या॑पि॒स्तृ॒ष्ण्यासर॑न् ।
 व्य॑हं स॒र्वेण॑ पा॒प्मना॒ वि यक्ष्मे॑ण॒ समा॑यु॒षा ॥३॥
 वी॒श्र॒मे धा॒वापृ॑थि॒वी इ॒तो वि॒ प॒न्या॒नो दि॒शदि॑शम् ।
 व्य॑हं स॒र्वेण॑ पा॒प्मना॒ वि यक्ष्मे॑ण॒ समा॑यु॒षा ॥४॥
 त्व॒ष्टा दु॒हि॒त्रे व॑ह॒तुं यु॒न॒क्ती॒ती॒दं वि॒श्वं भु॒वन् वि॒ या॒ति ।
 व्य॑हं स॒र्वेण॑ पा॒प्मना॒ वि यक्ष्मे॑ण॒ समा॑यु॒षा ॥५॥
 अ॒ग्निः प्रा॒णान्त्सं द॑धाति च॒न्द्रः प्रा॒णेन॑ सं॒हितः॑ ।
 व्य॑हं स॒र्वेण॑ पा॒प्मना॒ वि यक्ष्मे॑ण॒ समा॑यु॒षा ॥६॥

वि । दे॒वाः । ज॒रसा॑ । अ॒वृ॒तन् । वि । त्वम् । अ॒ग्ने । अ॒रा॒त्या ।
 वि । अ॒हम् । स॒र्वेण॑ । पा॒प्मना॑ । वि । यक्ष्मे॑ण । सम् । आ॒यु॒षा ॥ १ ॥
 वि । आ॒र्त्या । प॑र्व॒मानः । वि । श॒क्रः । पा॑प॒कृ॒त्यया॑ । वि । अ॒हम् । ०० ॥ २ ॥
 वि । ब्रा॒म्याः । प॒शवः॑ । आ॒र॒ण्यैः । वि । आ॒र्पः । तृ॒ष्ण्या । अ॒सर॑न् । वि । ०० ॥ ३ ॥
 वि । इ॒मे इति॑ । धा॒वापृ॑थि॒वी इति॑ । इ॒तः । वि । प॒न्या॒नः । दि॒शम् । दि॒शम् । वि । ०० ॥ ४ ॥
 त्व॒ष्टा । दु॒हि॒त्रे । व॑ह॒तुम् । यु॒न॒क्ति॒ । इति॑ । इ॒दम् । वि॒श्वम् । भु॒वन् । वि । या॒ति । वि । अ॒हम् । ०० ।
 अ॒ग्निः । प्रा॒णान् । सम् । द॒धा॒ति । च॒न्द्रः । प्रा॒णेन॑ । सम् । सं॒हितः॑ । वि । अ॒हम् । ०० ॥ ६ ॥

Freedom from Evils

- III.31.1** May the bounties of Nature, keep this away from old age. May, O you adorable Lord, keep him away from misery. I free this man from all evil, and from wasting disease. I unite him with a long life.
- III.31.2** May the purifier Lord keep this man away from physical pain and the almighty away from sinful actions. I free this man from all evil, and from wasting disease. I unite him with a long life.
- III.31.3** Domestic cattle keep away from the wild beasts and the waters keep away from the thirst. I free this man from all the evil and from wasting disease. I unite you with a long life.
- III.31.4** These heaven and earth are parted from each other, and parted are the ways going in different directions. So I free this man from all the evil and from wasting disease. I unite you with a long life.
- III.31.5** Knowing that the supreme architect (of destinies) prepares bridal-gifts for her daughter, all this creation parts off (to make way for him). I free this man from all evil, and from wasting disease. I unite him with a long life.
- III.31.6** The bio-fire makes the vital breaths capable of performing their respective actions, and the moon is closely connected with the vital breath. I free this man from all evil and from wasting disease. I unite him with a long life.

प्राणेन विश्वतोर्वीर्यं देवाः सूर्यं समैरयन् ।
 व्य॑हं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मे॑ण समायु॑षा ॥७॥
 आयुष्मतामायुष्कृतां प्राणेन जीव मा मृथाः ।
 व्य॑हं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मे॑ण समायु॑षा ॥८॥
 प्राणेन प्राणतां प्राणेहैव भव मा मृथाः ।
 व्य॑हं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मे॑ण समायु॑षा ॥९॥
 उदायु॑षा समायुषोदोषधीनां रसेन ।
 व्य॑हं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मे॑ण समायु॑षा ॥१०॥
 आ पर्जन्यस्य वृष्ट्योदस्थामामृता वयम् ।
 व्य॑हं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मे॑ण समायु॑षा ॥११॥

प्राणेन । विश्वतः ऽवीर्यम् । देवाः । सूर्यम् । सम् । ऐरयन् । वि । अहम् । ०० ॥ ७ ॥
 आयुष्मताम् । आयुः ऽकृताम् । प्राणेन । जीव । मा । मृथाः । वि । अहम् । ०० ॥ ८ ॥
 प्राणेन । प्राणताम् । प्र । अन् । इह । एव । भव । मा । मृथाः । वि । अहम् । ०० ॥ ९ ॥
 उत् । आयुषा । सम् । आयुषा । उत् । ओषधीनाम् । रसेन । वि । अहम् ॥ ०० ॥ १० ॥
 आ । पर्जन्यस्य । वृष्ट्या । उत् । अस्याम् । अमृताः । वयम् । वि । अहम् । ०० ॥ ११ ॥

॥ इति तृतीयं काण्डम् ॥

III.31.7 The bounties of Nature make the Sun, might in all respects, move up with the vital breath. I free this man from all evil and from wasting disease. I unite him with long life.

III.31.8 May you live on with the vital breath of those, that have long lives and that give long life. Let you not die. I free you from all evil and from wasting disease. I unite him with long life.

III.31.9 May you live on with the vital breath of the vigorously living. Let you stay here. Let you not die. I free you from all evil and from wasting disease. I unite you with a long life.

III.31.10 May we rise up full of life. May we be conjoined with life. May we rise up with the sap of plants. May I be free from all evil and from wasting disease. May I be conjoined with a long life.

III.31.11 Hither with seasonal rains (Parjanya). We have stood up so far immortal, away from the niggard, away from all evil, away from wasting disease. May I be enjoined with a long life.

Here ends Kāṇḍa III